

Volumul 1

ALEXANDRE DUMAS

Contele de Monte-Cristo

Contele de Monte-Cristo

Volumul 1

Capitolul I Marsilia — Sosirea

În ziua de 24 februarie 1815, santinela de la Notre-Dame de la Garde semnală "Faraonul", corabie cu trei catarge, care venea din Smirna, Triest şi Neapole.

Potrivit obiceiului, o barcă porni îndată din port, o luă pe lângă castelul If şi abordă nava între capul Morgion şi insula Rion.

Îndată, de asemenea potrivit obiceiului, platforma portului Saint-Jean se umplu de curioşi; căci sosirea unui vas la Marsilia este întotdeauna un eveniment, mai ales când vasul acesta, cum era cazul "Faraonului", fusese construit, înzestrat cu cele necesare, încărcat în şantierele oraşului Phoceea şi când el aparţinea unui armator din oraş.

Între timp, vasul trecuse cu bine prin strâmtoarea pe care cine ştie ce zguduitură vulcanică o săpase între insula Calasareigne şi insula Jaros; ocolise Pomega şi se apropia cu toate pânzele întinse, dar aşa de încet şi cu un aer aşa de trist încât, cu instinctul care presimte o nenorocire, curioşii se întrebau ce accident se va fi întâmplat la bord. Totuşi, experţii în navigaţie recunoşteau că, dacă s-a întâmplat vreun accident, nu i s-a putut întâmpla vasului, fiindcă acesta înainta în toate condiţiile unei nave cârmuite perfect: ancora ei era slobodă, frânghiile erau desfăcute, iar lângă cârmaciul care se pregătea să îndrume "Faraonul" prin strâmtoarea portului Marsiliei se afla un tânăr cu gesturi repezi şi cu ochi iscoditori ce supraveghea fiecare mişcare a vasului şi veghea fiecare ordin al cârmaciului.

Neliniştea nelămurită, care plana asupra mulţimii, cuprinsese în mod special pe unul dintre spectatorii de pe esplanada Saint-Jean în aşa fel, încât acesta nu mai avu răbdare să aştepte intrarea vaporului în port; sări într-o barcă şi vâsli spre "Faraonul" pe care îl ajunse în faţa micului Réserve.

Când îl văzu pe om sosind, tânărul marinar părăsi postul de lângă cârmaci şi se sprijini, cu pălăria în mână, de parapetul vasului.

Un tânăr între optsprezece-douăzeci ani, înalt, zvelt, cu ochi negri, frumoşi şi cu păr ca abanosul; în toată fiinţa sa era acel aer de calm şi de hotărâre, specific celor deprinşi din copilărie să lupte cu primejdia.

— A, dumneata eşti, Dantès? strigă omul cu barca. Ce s-a întâmplat şi ce-i tristeţea asta la bord?

— O mare nenorocire, domnule Morrel! răspunse tânărul; o mare nenorocire, mai ales pentru mine; în apropiere de Civita-Vecchia l-am pierdut pe bravul căpitan Leclère.

— Dar încărcătura? întrebă repede armatorul.

— Ea a ajuns cu bine, domnule Morrel şi cred c-o să fiţi mulţumit în privinţa aceasta; dar bietul căpitan Leclère...

— Ce i s-a întâmplat? întrebă armatorul cu un aer vădit uşurat, ce i s-a întâmplat bravului căpitan?

— A murit.

— A căzut în mare?

— Nu, domnule: a murit de friguri, în chinuri groaznice.

Apoi, întorcându-se spre oamenii săi:

— *Holà hé!* spuse el: fiecare la post pentru acostare!

Echipajul ascultă. În aceeaşi clipă cei opt sau zece mateloţi se năpustiră la locurile lor.

Tânărul marinar aruncă o privire scurtă asupra începutului de manevră şi, văzând că ordinele se execută, reveni la interlocutorul său.

— Dar cum s-a întâmplat nenorocirea? continuă armatorul, reluând conversaţia de unde o lăsase tânărul marinar.

— Vai, domnule, în chipul cel mai neaşteptat: după o convorbire îndelungată cu comandantul portului, căpitanul Leclère a părăsit Neapolul foarte agitat; peste douăzeci şi patru de ceasuri l-a cuprins febra; peste trei zile era mort... I-am făcut funeraliile cuvenite şi se odihneşte acum, înfăşurat într-un hamac, cu o ghiulea de treizeci şi şase la picioare şi cu una la cap, în dreptul insulei El-Giglio. Îi aducem văduvei sale crucea lui de onoare şi spada. Merita osteneala ca, după zece ani de război contra englezilor, să moară ca toată lumea în patul lui, continuă tânărul cu un zâmbet melancolic.

— Ei, ce vrei, domnule Edmond, reluă armatorul, care părea că se consolează din ce în ce mai mult, suntem cu toţii muritori şi e nevoie ca cei vechi să facă loc noilor veniţi; altminteri n-ar exista înaintare; şi din moment ce dumneata mă asiguri că încărcătura...

— ...este în bună stare, domnule Morrel, garantez. O călătorie pe care vă sfătuiesc să n-o scontaţi sub 25.000 de franci beneficiu.

Apoi, pentru că trecuseră la turnul rotund, tânărul marinar dădu alte comenzi.

Ordinul se execută aproape cu tot atâta iuţeală ca pe un vas de război.

La ultima comandă, toate pânzele coborâră, iar nava înaintă, alunecând lin, în virtutea inerţiei.

— Şi acum, dacă vreţi să urcaţi, domnule Morrel, spuse Dantès, văzând nerăbdarea armatorului, iată-l pe contabilul dumneavoastră, domnul Danglars, care iese din cabină şi care vă va da toate informaţiile dorite. Eu sunt nevoit să veghez la acostare şi să pun vasul în doliu.

Armatorul nu aşteaptă să i se spună de două ori. Apucă un cablu zvârlit de Dantès si, cu o iscusinţă care ar fi făcut cinste unui om de mare, urcă treptele ghintuite în flancul rotunjit al vasului, în timp ce Dantès, înapoindu-se la postu-i de secund,

ceda conversaţia celui pe care îl anunţase sub numele de Danglars şi care, ieşind din cabină, înainta într-adevăr spre armator.

Noul venit era un bărbat între 25-26 de ani, cu figura posomorâtă, slugarnic faţă de superiori, obraznic faţă de subordonaţi; de aceea, în afară de titlul său de agent contabil, care e totdeauna un motiv de repulsie pentru mateloţi, el era îndeobşte rău văzut de echipaj în aceeaşi măsură în care Edmond Dantès era iubit.

— Domnule Morrel, zise Danglars, cunoaşteţi nenorocirea, nu-i aşa?

— Da, da. Bietul căpitan Leclère! Era un om cumsecade şi de ispravă.

— Şi, mai ales, un marinar excelent, îmbătrânit între cer şi apă, aşa cum îi stă bine unui om însărcinat cu interesele unei case de importanţa casei Morrel şi fiul, răspunse Danglars.

— Dar, glăsui armatorul, urmărindu-l din ochi pe Dantès, care căuta locul de acostare, cred că nu e nevoie să fie cineva un marinar atât de bătrân, precum spui dumneata, Danglars, pentru a-şi cunoaşte meseria; uite-l pe prietenul nostru Edmond, care cred că şi-o face pe a sa ca un om ce nu are nevoie să ceară cuiva sfatul.

— Da, spuse Danglars, aruncând asupra lui Dantès o privire piezişă, în care sclipi o fulgerare de ură, da, e tânăr, nu încape îndoială. Căpitanul abia a închis ochii şi el a luat comanda, fără să consulte pe nimeni, făcându-ne să pierdem o zi şi jumătate în insula Elba, în loc să se întoarcă direct la Marsilia.

— În ce priveşte comanda navei, declară armatorul, era de datoria lui ca secund; în ce priveşte pierderea unei zile şi jumătate în insula Elba a făcut rău; numai dacă vasul n-a avut cumva vreo stricăciune de reparat.

— Nava era tot aşa de sănătoasă cum sunt eu şi cum doresc să fiţi şi dumneavoastră, domnule Morrel; iar ziua aceea şi jumătate a fost pierdută din simplu capriciu, pentru plăcerea de a coborî pe uscat; atâta tot.

— Dantès, spuse armatorul, întorcându-se spre tânăr, ia vino încoace.

— Mă iertaţi, domnule, glăsui Dantès, sunt al dumneavoastră într-o clipă.

Apoi, adresându-se echipajului:

— Aruncaţi ancora! spuse el.

Ancora căzu numaidecât, iar lanţul se desfăşură cu zgomot. Dantès rămase la postul său, cu toată prezenţa cârmaciului, până când şi ultima manevră fu încheiată. După aceea comandă:

— Coborâţi pavilionul! Lăsaţi pânzele!

— Vedeţi, spuse Danglars, pe cuvântul meu, el se şi crede căpitan.

— Şi este, declară armatorul.

— Da, fără semnătura dumneavoastră şi a tovarăşului dumneavoastră, domnule Morrel.

— La urma urmei, de ce nu l-am lăsa pe postul acesta? spuse armatorul. Ştiu că e tânăr, dar mi se pare priceput şi experimentat în meseria lui.

Peste fruntea lui Danglars trecu un nor.

— Iertaţi-mă, domnule Morrel, glăsui Dantès, apropiindu-se; acum când nava e acostată, sunt cu totul la dispoziţia dumneavoastră: m-aţi chemat, nu-i aşa?

Danglars se dădu înapoi cu un pas.

— Voiam să te întreb de ce te-ai oprit în insula Elba?

— Nu ştiu, domnule; m-am oprit ca să îndeplinesc ultima poruncă a căpitanului Leclère, care murind, mi-a încredinţat un pachet pentru marele-mareşal Bertrand.

— Şi l-ai văzut, Edmond?

— Pe cine?

— Pe marele mareşal.

— Da.

Morrel privi în juru-i şi îl trase pe Dantès la o parte.

— Şi, cum îi merge împăratului? întrebă el repede.

— Bine, după câte am putut să-mi dau seama.

— Aşadar, l-ai văzut şi pe împărat?

— A venit la mareşal când eram acolo.

— I-ai spus ceva?

— Nu, el mi-a vorbit, domnule, spuse Dantès, zâmbind.

— Şi ce ţi-a spus?

— M-a întrebat despre vas, despre plecarea spre Marsilia, despre drumul pe care îl urmasem şi despre încărcătura pe care o aveam. Cred că dacă vasul era gol, iar eu eram stăpânul lui, ar fi avut de gând să-l cumpere; i-am spus însă că eu nu sunt decât un simplu secund şi că vasul aparţine casei Morrel şi fiul. "Aha, a

spus el, o cunosc. Morrelii sunt armatori din tată în fiu, iar un Morrel servea în acelaşi regiment cu mine, pe când mă aflam în garnizoană la Valencia".

— Într-adevăr, aşa e, exclamă armatorul foarte voios; era Policar Morrel, unchiul meu, care a devenit căpitan. Dantès, să-i spui unchiului meu că împăratul şi-a amintit de el şi ai să vezi cum o să plângă de bucurie. Haide, haide, continuă armatorul, bătându-l pe tânăr, prietenos, pe umăr, ai făcut bine, Dantès, respectând instrucţiunile căpitanului Leclère şi o-prindu-te în insula Elba, deşi, dacă s-ar afla că ai predat un pachet mareşalului şi că ai vorbit cu împăratul, lucrul te-ar putea compromite.

— De ce să mă compromită, domnule? întrebă Dantès; eu nu ştiu ce duceam, iar împăratul nu mi-a pus decât întrebările pe care le-ar fi pus primului venit. Iertaţi-mă însă, reluă Dantès, uite că sosesc Sănătatea şi Vama; îmi daţi voie, nu-i aşa?

— Te rog, te rog, dragă Dantès.

Tânărul se depărtă, iar în timpul acesta Danglars se apropie din nou:

— Se pare, nu-i aşa, că a justificat cum trebuie acostarea lui în Porto- Ferrajo? întrebă acesta.

— Admirabil, scumpe domnule Danglars.

— A, cu atât mai bine, răspunse acesta, căci e totdeauna neplăcut să vezi că un camarad nu-şi face datoria.

— Dantès şi-a făcut-o pe a sa, răspunse armatorul şi nu i se poate imputa nimic. Căpitanul Leclère îi ordonase popasul acela.

— Apropo de căpitanul Leclère, nu v-a predat o scrisoare a lui?

— Cine?

— Dantès.

— Mie, nu. Avea una?

— Credeam că, în afară de pachet, căpitanul Leclère i-a încredinţat o scrisoare.

— Despre ce pachet vorbeşti, Danglars?

— Despre cel pe care Dantès l-a depus în trecere la Porto-Ferrajo.

— De unde ştii că avea de predat un pachet la Porto-Ferrajo?

Danglars roşi.

— Treceam pe dinaintea uşii întredeschise a căpitanului şi l-am văzut încredinţându-i lui Dantès pachetul şi scrisoarea.

— Nu mi-a vorbit nimic, spuse armatorul; dar dacă are scrisoarea, mi-o va da.

Danglars chibzui un moment.

— În cazul acesta, domnule Morrel, vă rog, spuse el, să nu-i pomeniţi nimic lui Dantès; poate m-am înşelat.

Tânărul se înapoie în clipa aceea; Danglars se depărtă.

— Dragă Dantès, eşti liber? întrebă armatorul.

— Da, domnule.

— Inspecţia n-a durat mult.

— Nu, am dat vameşilor lista mărfurilor noastre; cât priveşte inspecţia sanitară au trimis o dată cu barca un om căruia i-am predat hârtiile noastre.

— Atunci nu mai ai nici o treabă aici?

Dantès aruncă o privire grăbită în juru-i.

— Nu, totul e în ordine, spuse el.

— Poţi, în cazul acesta, să iei masa cu noi?

— Scuzaţi-mă, domnule Morrel, scuzaţi-mă, vă rog, dar trebuie să fac prima vizită părintelui meu. Nu sunt însă mai puţin recunoscător pentru cinstea ce-mi faceţi.

— E drept, Dantès, e drept. Ştiu că eşti un fiu bun.

— Dar... întrebă Dantès, cu oarecare şovăiala, părintele meu e sănătos, nu-i aşa?

— Cred că da, dragă Edmond, deşi nu l-am zărit.

— Da, stă zăvorât în odăiţa lui.

— Ceea ce dovedeşte că, cel puţin, nu a dus lipsă de nimic în absenţa dumitale.

Dantès zâmbi.

— Tare e mândru, domnule şi chiar dacă ducea lipsă de toate, mă îndoiesc că ar fi cerut ceva, cuiva, în afară de Dumnezeu.

— Atunci, după vizita aceasta, contăm pe dumneata.

— Încă o dată vă rog să mă scuzaţi, domnule Morrel; dar, după vizita aceasta, mai am de făcut una la care ţin tot aşa de mult.

— Adevărat, Dantès; uitasem că la Catalani este cineva care te aşteaptă, desigur, cu nu mai puţină nerăbdare decât părintele dumitale: frumoasa Mercédès!

Dantès zâmbi.

— Aha, glăsui armatorul, nu mă mai miră faptul că ea a venit în trei rânduri să-mi ceară veşti cu privire la "Faraon". La naiba, Edmond, nu eşti câtuşi de puţin de plâns, căci ai o amantă drăguţă.

— Nu e amanta mea, domnule, spuse tânărul marinar cu gravitate, e logodnica mea.

— Câteodată este acelaşi lucru, glăsui armatorul râzând.

— Pentru noi nu, domnule, răspunse Dantès.

— Haide-haide, dragă Edmond, continuă armatorul, să nu te reţin; te-ai achitat prea bine de interesele mele pentru ca eu să nu-ţi dau răgazul de a le îndeplini pe ale dumitale. Ai nevoie de bani?

— Nu, domnule; am apuntamentele mele de călătorie, adică solda pe aproape trei luni.

— Eşti un băiat chibzuit, Edmond.

— Adăugaţi că am un părinte sărac, domnule Morrel.

— Da, da, ştiu că eşti un fiu bun. Du-te şi-ţi vezi părintele: am şi eu un fiu şi i-aş purta ciudă celui care, după o călătorie de trei luni, l-ar reţine departe de mine.

— În cazul acesta îmi daţi voie? glăsui tânărul salutând.

— Da, dacă nu mai ai ce-mi spune.

— Nu.

— Căpitanul Leclère nu ţi-a dat, când a murit, o scrisoare pentru mine?

— I-ar fi fost cu neputinţă să scrie, domnule; dar întrebarea dumneavoastră îmi aduce aminte că va trebui să vă cer un concediu de cincisprezece zile.

— Ca să te însori?

— În primul rând; apoi pentru a mă duce la Paris.

— Bun, bun; ia-ţi concediu cât vrei, Dantès; descărcarea vasului o să ne ceară cel puţin şase săptămâni şi n-o să putem porni iarăşi pe mare înainte de trei luni... Peste trei luni va trebui însă să fii aici. "Faraonul", continuă armatorul, bătându-l pe tânărul marinar pe umăr, n-ar putea să pornească fără căpitanul lui.

— Fără căpitanul lui? exclamă Dantès cu ochi strălucitori de bucurie; gândiţi-vă la ce spuneţi, domnule, căci dumneavoastră aţi răspuns celor mai tainice speranţe ale inimii mele. Aveţi cumva de gând să mă numiţi căpitanul "Faraonului"?

— Dragă Dantès, dacă aş fi singur, ţi-aş întinde mâna, spunându-ţi: "S-a făcut"; dar am un asociat şi ştii proverbul italian: *Che a compágno a padróne*[1], Dar jumătate din afacere e făcută, căci din două voturi, ai de pe acum unul. Ai încredere în mine, ca să-l ai şi pe celălalt şi am să fac tot ce pot.

— O, domnule Morrel, exclamă tânărul marinar, apucând cu ochi înlăcrimaţi mâinile armatorului; domnule Morrel, vă mulţumesc în numele părintelui meu şi al lui Mercédès.

— Bine, bine, Edmond, la naiba! Există un Dumnezeu în cer pentru oamenii de ispravă. Du-te de-l vezi pe parâmele dumitale, du-te de-o vezi pe Mercédès şi pe urmă vino la mine.

— Nu vreţi să vă cobor pe uscat?

— Nu, mulţumesc; rămân să aranjez socotelile cu Danglars. Ai fost mulţumit de el în timpul călătoriei?

— Depinde de sensul pe care îl daţi întrebării, domnule. Dacă înţelegeţi bun camarad, atunci nu, căci cred că nu mă poate suferi din ziua când, în urma unei neînţelegeri dintre noi doi, am făcut prostia să-i propun să ne oprim zece minute în insula Monte-Cristo, pentru a lichida cearta; propunere pe care am avut naivitatea să i-o fac şi pe care el a avut motive s-o refuze. Dacă mă întrebaţi însă dacă a fost bun contabil, cred că nu e nimic de obiectat şi că veţi fi mulţumit de modul cum şi-a îndeplinit datoria.

— Ascultă, Dantès, întrebă armatorul, dacă ai fi căpitanul "Faraonului", l-ai ţine pe Danglars cu plăcere?

— Căpitan sau secund, domnule Morrel, voi avea totdeauna cele mai mari menajamente pentru cei care se vor bucura de încrederea armatorilor mei, răspunse Dantès.

— Haide-haide, Dantès, văd că eşti un băiat de ispravă în toate privinţele. Să nu te mai reţin, domnule, căci văd că stai ca pe cărbuni.

— Aşadar, sunt liber? întrebă Dantès.

— Du-te, îţi spun.

— Îmi daţi voie să iau barca dumneavoastră?

— Ia-o.

— La revedere, domnule Morrel şi mii de mulţumiri.

— La revedere, dragă Edmond; noroc bun.

---

[1] Cine are tovarăş, are şi stăpân.

Tânărul marinar sări în barcă, se aşeză la pupa şi dădu ordin să oprească la Cannebiera. Doi mateloţi se plecară îndată asupra vâslelor, iar barca lunecă cu toată iuţeala printre nenumăratele ambarcaţiuni care străbat trecerea îngustă ce duce, între două şiruri de vase, de la intrarea portului, la cheiul Orléans.

Armatorul îl urmări din ochi, zâmbind, până la ţărm, îl văzu sărind pe lespezile cheiului şi pierzându-se îndată în mulţimea pestriţă care, de la cinci dimineaţa până la nouă seara, umple faimoasa stradă Cannebiera, de care Phoceenii moderni sunt aşa de mândri, încât spun cu toată seriozitatea şi cu accentul acela ce dă atâta greutate spuselor lor: "Dacă Parisul ar avea Cannebiera, Parisul ar fi o mică Marsilie".

Când se întoarse, armatorul îl văzu dinapoia sa pe Danglars, care, în aparenţă, părea să-i aştepte ordinele, dar care, în realitate, îl urmărea şi el pe tânărul marinar, cu privirea.

Numai că cele două priviri, care urmăreau acelaşi om, exprimau sentimente cu totul deosebite.

Capitolul II Tatăl şi fiul

Să-l lăsăm pe Danglars în luptă cu geniul urii, încercând să sufle împotriva camaradului său o presupunere haină la urechea armatorului şi să-l urmăm pe Dantès care, după ce a străbătut Cannebiera în toată lungimea ei, o luă pe strada Noailles, intră într-o căsuţă situată pe partea stângă a aleilor Meikan, urcă repede cele patru etaje ale unei scări întunecoase şi, ţinându-se de rampă cu o mână, apăsând cu cealaltă bătăile inimii, se opreşte în faţa unei uşi întredeschise prin care se vedea până în fundul unei cămăruţe.

În camera aceasta locuia părintele lui Dantès.

Vestea sosirii "Faraonului" nu ajunsese încă până la bătrânul care, urcat pe un scaun, încerca să întindă cu o mână tremurătoare câţiva colţunaşi şi clematite ce se căţărau de-a lungul ferestrei.

Deodată el se simţi luat în braţe şi o voce cunoscută strigă în spatele lui:

— Tată, bunul meu tată!

Bătrânul scoase un strigăt şi se întoarse; apoi, văzându-şi fiul, se lăsă în braţele acestuia, palid şi tremurând.

— Ce ai, tată? exclamă tânărul neliniştit, nu cumva eşti bolnav?

— Nu, nu, dragul meu Edmond, fiul meu, copilul meu, nu; dar nu te aşteptam, astfel că bucuria, emoţia de a te revedea aşa, fără de veste... Doamne, mi se pare că am să mor.

— Ei, dar vino-ţi în fire, tată, sunt eu, uite sunt eu! Se zice că bucuria nu face rău şi de aceea am intrat pe neaşteptate. Haide, zâmbeşte-mi, în loc să te uiţi aşa la mine cu ochii rătăciţi. M-am întors şi-o să fim fericiţi.

— Foarte bine, băiatule, glăsui bătrânul, dar în ce fel o să fim fericiţi? Nu mă mai părăseşti? Haide, istoriseşte-mi norocul tău.

— Să mă ierte Dumnezeu, glăsui tânărul, că mă bucur de un noroc făcut din doliul unei familii. Dar Dumnezeu ştie că eu n-am dorit-o; a venit şi n-am puterea să fiu mâhnit: bunul căpitan Leclère a murit, tată şi e posibil ca, prin protecţia domnului Morrel, să capăt locul lui. Înţelegi, tată? Căpitan la douăzeci de ani. Cu leafă de o sută de ludovici şi cu parte la beneficii. Nu e asta mai mult decât putea să nădăjduiască un biet matelot ca mine?

— Da, fiul meu, da, într-adevăr, spuse bătrânul, e un noroc.

— De aceea vreau ca din primii bani pe care îi voi câştiga, să ai o căsuţă cu o grădină, în care să-ţi cultivi clematitele, colţunaşii şi caprifoiul... Dar ce ai, tată, te simţi rău?

— Răbdare, răbdare, are să-mi treacă.

Dar, părăsindu-l forţele, bătrânul se lăsă pe spate.

— Haide-haide, glăsui tânărul, un pahar cu vin, tată, o să-ţi facă bine; unde ţii vinul?

— Nu, mulţumesc, nu căuta; n-am nevoie de vin, spuse bătrânul, încercând să-şi reţină feciorul.

— Ba da, tată, ba da, arată-mi locul.

Şi deschise două sau trei sertare.

— Degeaba, glăsui bătrânul, nu mai e vin.

— Cum nu mai e vin, întrebă Dantès îngălbenindu-se şi privind când obrajii scofâlciţi, vineţi, ai bătrânului, când sertarele goale; cum nu mai este vin? Ai dus lipsă de bani, tată?

— N-am dus lipsă de nimic de vreme ce te am pe tine, spuse bătrânul.

— Totuşi, îngăimă Dantès, ştergându-şi sudoarea de pe frunte, totuşi, acum trei luni, la plecare, ţi-am lăsat două sute de franci.

— Da, da, Edmond, este adevărat; dar tu la plecare ai uitat o mică datorie la vecinul Caderousse; mi-a amintit el de ea spunându-mi că, dacă nu-i plătesc, se duce să-i ceară domnului Morrel. Înţelegi că, de teamă ca să nu-ţi facă vreun rău...

— Ei, şi?

— Am plătit eu.

— Dar lui Caderousse îi datoram o sută patruzeci de franci, exclamă Dantès.

— Da, îngăimă bătrânul.

— Şi i-ai dat suma asta din cei două sute de franci pe care ţi-i lăsasem?

Bătrânul făcu un semn din cap.

— Va să zică ai trăit trei luni cu şaizeci de franci? murmură tânărul.

— Tu ştii ce puţine nevoi am eu!

— Vai, iartă-mă, exclamă Edmond, aruncându-se în genunchi dinaintea bietului bătrân.

— Ce faci?

— Oh, mi-ai sfâşiat inima.

— Acum ai venit, glăsui bătrânul cu un zâmbet; să uităm totul, că totul este bine.

— Da, am venit, spuse tânărul, am venit cu un viitor frumos şi cu bani puţini. Poftim, tată, spuse el, i-ai şi trimite îndată după ceva.

Şi îşi goli pe masă buzunarele care conţineau vreo duzină de piese de aur, cinci sau şase monede a câte cinci franci şi bani mărunţi.

Chipul bătrânului Dantès se lumină.

— Ai cui sunt banii ăştia? întrebă el.

— Ai mei, ai tăi, ai noştri... Ia-i, cumpără provizii, fii fericit, mâine vom avea alţii.

— Uşurel, uşurel, spuse bătrânul zâmbind. Dă-mi voie să mă folosesc în chip moderat de punga ta: lumea o să creadă, văzându-mă că cumpăr prea multe lucruri deodată, că am fost silit să te aştept pe tine pentru a le cumpăra.

— Fă cum vrei; dar, în primul rând, ia-ţi o servitoare, tată; nu mai vreau să rămâi singur. Eu am cafea de contrabandă şi un

tutun admirabil într-o lădiţă din cală; mâine o să le capeţi. Dar sst, vine cineva.

— E Caderousse, care o fi aflat că ai sosit şi vine, de bună seamă, să-ţi ureze bun venit.

— Bun, iar buzele care spun un lucru, în timp ce inima gândeşte altfel, murmură Edmond; n-are a face însă, e un vecin care ne-a fost altădată de folos; fie bine venit.

Într-adevăr, în momentul când Edmond termina cu glas scăzut fraza, se ivi în uşa dinspre scări capul negru şi bărbos al lui Caderousse. Era un om între douăzeci şi cinci, douăzeci şi şase de ani; ţinea în mână o bucată de stofă pe care, în calitatea sa de croitor, se pregătea s-o preschimbe într-un rever de haină.

— Hei, te-ai întors, Edmond? spuse el cu un accent marsiliez foarte pronunţat şi cu un zâmbet larg care-i dezvălui dinţii albi ca fildeşul.

— Precum vezi, vecine Caderousse şi sunt gata să-ţi fiu pe plac într-un fel sau altul, răspunse Dantès abia ascunzându-şi răceala sub vorbele rostite.

— Mulţumesc, mulţumesc; din fericire nu am nevoie de nimic, ba câteodată au nevoie alţii de mine. (Dantès schiţă o mişcare.) Nu spun asta referitor la tine, băiete; ţi-am împrumutat bani, mi i-ai înapoiat; între vecinii buni asta se face şi suntem chit.

— Nu suntem niciodată chit faţă de cei care ne-au îndatorat, spuse Dantès; căci atunci când nu le mai datorezi bani, le datorezi recunoştinţă.

— La ce bun să mai vorbim de asta? Ce-a fost, a trecut. Să vorbim despre întoarcerea ta norocoasă, băiete. Mă duceam în port, când îl întâlnii pe prietenul Danglars:

"Tu la Marsilia?" îl întreb.
"Ei da", îmi răspunde el.
"Te credeam la Smirna."
"Aş fi putut să fiu, căci mă întorc de acolo".
"Dar Edmond unde e?"
"La părintele lui, de bună seamă, răspunse Danglars."

Şi atunci am venit, continuă Caderousse, că să am plăcerea de a strânge mâna unui prieten.

— Bunul Caderousse, spuse bătrânul, ne iubeşte aşa de mult...

— De bună seamă că vă iubesc şi vă şi stimez, dat fiind că oamenii cinstiţi sunt rari. Se pare însă că tu devii bogat, băiete, continuă croitorul, aruncând o privire piezişă mormanului de aur şi argint depus de Dantès pe masă.

Tânărul remarcă fulgerarea de lăcomie care ilumină ochii negri ai vecinului.

— Ei, doamne, spuse el cu neglijenţă, banii nu sunt ai mei; îi împărtăşeam tatălui meu temerea că o fi dus lipsă de ceva cât n-am fost eu aici şi, ca să mă liniştească, şi-a deşertat punga pe masă. Haide, tată, continuă Dantès, bagă-ţi banii la loc în puşculiţă; dacă însă vecinul Caderousse are şi el nevoie de un împrumut, poate să ceară.

— Nu, băiete, spuse Caderousse, n-am nevoie de nimic şi, slavă Domnului, meseria îl hrăneşte pe om. Păstrează-ţi banii: niciodată nu are cineva de prisos. În orice caz îţi sunt obligat pentru bunăvoinţa ta, ca şi cum m-aş fi folosit de ea.

— O făceam cu dragă inimă, spuse Dantès.

— Nu mă-ndoiesc. Va să zică te ai bine cu domnul Morrel, şiretule ce eşti.

— Domnul Morrel a fost totdeauna cât se poate de bun cu mine, răspunse Dantès.

— În cazul acesta ai făcut o greşeală refuzând invitaţia lui la masă.

— Cum adică? exclamă bătrânul Dantès; te-a invitat la masă?

— Da, tată, reluă Edmond, zâmbind de uimirea pe care deosebita cinste ce i se făcuse o stârnea părintelui său.

— Şi de ce ai refuzat, fiule? întrebă bătrânul.

— Ca să vin cât mai repede la dumneata, tată, răspunse tânărul; abia aşteptam să te văd.

— Asta l-o fi indispus pe bunul domn Morrel, glăsui Caderousse; iar când năzuieşti să fii căpitan, e o greşeală să-l indispui pe armatorul tău.

— I-am explicat cauza refuzului meu, reluă Dantès şi nădăjduiesc că el a înţeles-o.

— Ca să fii căpitan trebuie să-ţi linguşeşti întrucâtva patronii.

— Nădăjduiesc că am să fiu căpitan şi fără asta, răspunse Dantès.

— Cu atât mai bine, cu atât mai bine. Prietenii tăi vechi au să se bucure şi ştiu pe cineva acolo, dinapoia citadelei Saint-Nicolas, care n-o să se supere.

— Mercédès? glăsui bătrânul.

— Da, tată, reluă Dantès şi, cu îngăduinţa dumitale, acum când te-am văzut, acum când ştiu că eşti sănătos şi ştiu că ai tot ce-ţi trebuie, îţi voi cere permisiunea de a mă duce să fac o vizită Catalanilor.

— Du-te, copilul meu, spuse bătrânul Dantès şi Dumnezeu să te binecuvânteze prin femeia ta, aşa cum el m-a binecuvântat prin fiul meu.

— Femeia lui? întrebă Caderousse. Ce grăbit eşti, tată Dantès. Mi se pare că ea nu este încă femeia lui.

— Nu, dar după toate probabilităţile, răspunse Edmond, va deveni în curând.

— Oricum, spuse Caderousse, ai făcut bine că te-ai grăbit, băiete.

— De ce?

— Pentru că Mercédès e o fată frumoasă şi pentru că fetele frumoase nu duc lipsă de îndrăgostiţi; ea, mai cu seamă, e urmărită de o duzină.

— Într-adevăr, spuse Edmond, cu un zâmbet sub care se simţea o uşoară nuanţă de nelinişte.

— O, da, reluă Caderousse şi chiar partide bune, dar, înţelegi, tu vei fi căpitan, aşa că pe tine n-au să te refuze.

— Ceea ce înseamnă, glăsui Dantès cu un zâmbet care nu izbutea să-i ascundă îngrijorarea, că dacă nu aş fi căpitan...

— Hm! făcu Caderousse.

— Haide, haide, spuse tânărul, eu am o părere mai bună decât dumneata despre femei în genere şi despre Mercédès în special şi sunt convins că îmi va rămâne credincioasă, fie că sunt sau nu căpitan.

— Foarte bine, spuse Caderousse; e bine să aibă cineva încredere când se căsătoreşte; dar oricum, crede-mă, băiete, grăbeşte-te de o anunţă că ai sosit şi împărtăşeşte-i speranţele tale.

— Mă duc, spuse Edmond.

Îşi îmbrăţişă părintele, îl salută pe Caderousse cu un semn şi ieşi.

Caderousse mai rămase o clipă, apoi, luându-şi rămas bun de la bătrânul Dantès, coborî la rându-i şi se întâlni cu Danglars, care-l aştepta la colţul străzii Senac.

— Ei, l-ai văzut? întrebă Danglars.

— Acum m-am despărţit de el, spuse Caderousse.

— Şi ţi-a pomenit de nădejdea lui că va fi căpitan?

— Vorbeşte ca şi cum ar fi de pe acum.

— Răbdare, spuse Danglars, cred că se cam grăbeşte.

— Se pare că lucrul i-a fost făgăduit de domnul Morrel.

— De aceea este aşa de vesel?

— Ba e un neobrăzat; s-a şi oferit să-mi facă servicii, ca şi cum ar fi cine ştie ce mare personaj. Mi-a propus să-mi împrumute bani, de parcă ar fi bancher.

— Şi ai refuzat?

— De bună seamă, deşi aş fi putut să primesc, căci primele monede de argint pe care le-a mânuit eu i le-am dat. Acum însă domnul Dantès n-o să mai aibă trebuinţă de nimeni, o să fie căpitan.

— Eh, încă nu e, spuse Danglars.

— Pe legea mea, ar fi bine să nu ajungă nicicând, glăsui Caderousse, căci în cazul ăsta n-o să mai poată nimeni să stea cu el de vorbă.

— Dacă vrem noi, spuse Danglars, va rămâne ce este, ba poate va deveni mai puţin decât este.

— Ce spui?

— Nimic, vorbesc cu mine însumi. E tot îndrăgostit de frumoasa catalană?

— Îndrăgostit la toartă. S-a dus acolo; dar, ori eu mă înşel tare, ori el o să aibă neplăceri dinspre partea aceea.

— Vorbeşte mai limpede.

— La ce bun?

— E mai important decât crezi. Tu nu ţii la Dantès?

— Nu pot să-i sufăr pe aroganţi.

— Spune-mi, atunci, ce ştii cu privire la catalană.

— Ceva sigur nu ştiu; am văzut însă unele lucruri care, precum ţi-am spus, mă fac să cred că viitorul căpitan va avea neplăceri prin preajma drumului Vieilles-Infirmeries.

— Ce ai văzut? Haide, spune.

— Am văzut că, ori de câte ori vine la oraş, ea vine însoţită de un vlăjgan de catalan cu ochi negri, roşcat, foarte aprins, pe care ea îl numeşte vărul *meu*.

— Aha şi crezi că vărul ăsta îi face curte?

— Îmi închipui. Ce dracu' poate să facă un flăcău de douăzeci şi unu de ani unei fete frumoase de şaptesprezece?

— Şi spui că Dantès s-a dus la Catalani?

— A plecat înaintea mea.

— Dacă am merge într-acolo, ne-am putea opri la Réserve şi, la un pahar de vin de Malaga, am aştepta niscai noutăţi.

— Cine să ni le dea?

— O să fim pe drum şi-o să vedem pe chipul lui Dantès ce anume s-a întâmplat.

— Haide, spune Caderousse, dar plăteşti tu?

— Desigur, răspunse Danglars.

Porniră amândoi, cu paşi grăbiţi, spre locul indicat. Ajunşi acolo, cerură să li se aducă o sticlă şi două pahare.

Bătrânul Pamphile îl văzuse pe Dantès trecând, nu erau nici zece minute de atunci.

Încredinţaţi că Dantès era la Catalani, se aşezară sub umbrarul abia răsărit al platanilor şi sicomorilor, printre crengile cărora un stol voios de păsări cântau una dintre primele zile frumoase de primăvară.

Capitolul III Catalanii

La o sută de paşi de locul unde cei doi prieteni, cu privirile în zare şi cu urechea la pândă, gustau vinul scânteietor de Malaga, se înălţa dinapoia unui dâmb sterp, bântuit de soare şi de mistral, satul Catalani.

Într-o zi, o colonie misterioasă porni din Spania şi se opri pe fâşia de pământ unde locuieşte şi astăzi. Venea nu se ştie de unde şi vorbea o limbă necunoscută. Unul dintre conducători, care înţelegea provensala, ceru comunei Marsilia să le dăruiască dâmbul sterp pe care, asemeni navigatorilor antici, îşi construiră locuinţele. Cererea le fu acceptată, iar după trei luni, în jurul celor douăsprezece sau cincisprezece bărci care-i aduseseră pe pribegii mării, se ridicase un sat.

Construit bizar şi pitoresc, pe jumătate maur, pe jumătate spaniol, satul pe care îl vedem astăzi este locuit de urmaşii acelor oameni şi care vorbesc limba părinţilor lor. După trei, patru veacuri, au rămas tot credincioşii micului promontoriu asupra căruia se lăsaseră ca un stol de păsări de mare, fără să se amestece câtuşi de puţin cu populaţia marsilieză, căsătorindu-se între ei şi păstrând moravurile şi îmbrăcămintea patriei, aşa cum i-au păstrat şi graiul.

Cititorii noştri sunt rugaţi să ne urmeze pe singura uliţă a micului sat şi să intre cu noi într-una din casele cărora soarele le-a dat, pe dinafară, culoarea frumoasă de frunză ruginie, specifică monumentelor mării, iar pe dinăuntru un strat de spoială de culoare albă, care formează singura podoabă a caselor spaniole.

O fată frumoasă cu păr negru ca tăciunele, cu ochi catifelaţi ca de gazelă, stătea rezemată de un perete, frământând între degetele-i subţiri, de un desen antic, o buruiană inocentă, ale cărei flori le smulgea şi le arunca pe jos. Braţele goale până la cot, braţe bronzate, care păreau modelate după acelea ale Venerei din Arles, erau înfiorate de un neastâmpăr febril şi fata izbea pământul cu piciorul mlădios arcuit, astfel că se întrezărea forma pură, mândră şi cutezătoare a pulpei strânsă într-un ciorap de bumbac roşu, cu dungi cenuşii şi albastre.

La trei paşi de ea, pe un scaun pe care-l legăna cu o mişcare zvâcnită, sprijinindu-şi cotul de o mobilă veche, roasă, un flăcău între douăzeci şi douăzeci şi doi de ani o privea cu un aer în care se citea neliniştea şi ciuda; ochii lui întrebau, dar privirea dârză şi fixă a fetei îl domina.

— Uite, Mercédès, spunea tânărul, vine Paştele şi e momentul să facem nunta. Răspunde.

— Fernand, ţi-am răspuns de o sută de ori şi de bună seamă că eşti duşmanul tău însuţi, dacă mă întrebi iarăşi.

— Ei bine, repetă, te implor, mai repetă o dată ca să pot crede. Spune-mi pentru a suta oară că refuzi dragostea mea pe care mama ta o aprobă; fă-mă să înţeleg că te joci cu fericirea mea, că viaţa şi moartea mea nu înseamnă pentru tine nimic. O, Doamne, Doamne, să visez zece ani că voi fi soţul tău, Mercédès şi să pierd nădejdea aceasta care era singurul scop al vieţii.

— Eu, cel puţin, nu te-am încurajat niciodată în nădejdea asta, Fernand, răspunse Mercédès, nu poţi să-mi reproşezi nici

măcar o cochetărie faţă de tine. Ţi-am spus întotdeauna: "Te iubesc ca pe un frate, dar nu-mi cere altceva decât prietenia aceasta frăţească, deoarece inima mea este a altuia". Nu ţi-am spus totdeauna aşa, Fernand?

— Da, ştiu, Mercédès, răspunse tânărul; da, ţi-ai îngăduit faţă de mine meritul crud al sincerităţii; dar uiţi că printre catalani e o lege sfântă de a se căsători între ei?

— Te înşeli, Fernand, nu e o lege; e un obicei, atâta tot; şi crede-mă, nu invoca obiceiul ăsta în favoarea ta. Fernand, ai căzut la recrutare; libertatea care ţi se lasă este o simplă îngăduinţă; dintr-un moment într-altul poţi să fii chemat sub drapel. Când vei fi soldat, ce vei face cu mine, o biată orfană, tristă, fără avere, cu o colibă aproape în ruină, unde atârnă câteva plăşi tocite, jalnică moştenire lăsată de părintele meu mamei mele şi de mama mea mie? Gândeşte-te, Fernand, că de un an, de când ea a murit, eu trăiesc din mila oamenilor. Te prefaci uneori că-ţi sunt de folos şi asta pentru a avea dreptul să împarţi pescuitul cu mine, iar eu primesc, Fernand, pentru că tu eşti fiul unui frate al părintelui meu, pentru că am fost crescuţi împreună şi, mai mult decât orice, pentru că te-aş mâhni, refuzându-te. Simt însă că peştele pe care mă duc să-l vând şi cu ai cărui bani cumpăr cânepa pe care o împletesc, simt, Fernand, că este o pomană.

— Şi ce-are a face, Mercédès, dacă, aşa cum eşti tu, săracă şi stingheră, îmi placi mai mult decât fiica celui mai mândru armator sau a celui mai bogat bancher din Marsilia? Ce ne trebuie nouă? O femeie cinstită şi o bună gospodină. Unde aş putea să găsesc ceva mai bun decât eşti tu în ambele privinţe?

— Fernand, răspunse Mercédès, clătinând din cap, devii gospodină rea şi nu poţi să garantezi că rămâi femeie cinstită atunci când iubeşti pe altcineva decât pe soţul tău. Mulţumeşte-te cu prietenia mea căci, îţi repet, e tot ce-ţi pot făgădui şi eu nu făgăduiesc decât ceea ce sunt sigură că pot să dau.

— Da, înţeleg, spuse Fernand; înduri cu linişte mizeria ta, dar ţi-e teamă de a mea. Ei bine, Mercédès, când voi fi iubit de tine, voi încerca să fac avere. Tu îmi vei aduce noroc, astfel că voi deveni bogat. Pot să dau extindere meseriei mele de pescar, pot să intru ca vânzător într-o prăvălie, pot chiar să devin negustor.

— Nu poţi să încerci nimic din toate astea, Fernand. Tu eşti soldat, iar dacă rămâi la Catalani este pentru că nu e război. Rămâi deci pescar; nu-ţi făuri vise care îţi vor arăta realitatea şi mai cumplită încă şi mulţumeşte-te cu prietenia mea, deoarece nu pot să-ţi dau altceva.

— Mercédès, ai dreptate, am să fiu marinar. În locul costumului părinţilor noştri, pe care îi dispreţuieşti, o să am o beretă de lac, o cămaşă vărgată şi o bluză albastră cu ancore pe nasturi. Nu-i aşa că trebuie să fiu astfel îmbrăcat pentru a-ţi fi pe plac?

— Ce vrei să spui? întrebă Mercédès, aruncându-i o privire poruncitoare. Ce vrei să spui? Nu te înţeleg.

— Vreau să spun, Mercédès, că tu eşti aşa aspră şi crudă cu mine pentru că aştepţi pe cineva îmbrăcat astfel. Dar cel pe care îl aştepţi e nestatornic poate şi, dacă el nu e, este marea cu el.

— Fernand, exclamă Mercédès, te credeam bun şi văd că mă înşel. Fernand, ai o inimă rea dacă, din pricina geloziei tale, chemi mânia lui Dumnezeu. Ei da, nu mă ascund, îl aştept şi îl iubesc pe cel despre care vorbeşti şi, dacă nu se mai întoarce, — eu, în loc să învinuiesc nestatornicia pe care o invoci, am să spun că a murit, iubindu-mă.

Tânărul catalan făcu un gest de furie.

— Te înţeleg, Fernand: ai să-i porţi pică pentru că nu te iubesc, ai să încrucişezi cuţitul tău catalan cu pumnalul lui. Ce-ai să câştigi cu asta? Vei pierde prietenia mea, dacă vei fi învins şi vei vedea prietenia mea schimbându-se în ură dacă vei fi învingător. Crede-mă, e greşit mijlocul de a căuta cearta unui om pentru a plăcea femeii care-l iubeşte. Nu, Fernand, nu te lăsa condus de gândurile tale rele. Neputând să mă ai ca femeie, te vei mulţumi să mă ai ca prietenă şi ca soră. Şi, de altminteri, adăugă ea cu ochii tulburaţi, muiaţi în lacrimi, — aşteaptă, aşteaptă, Fernand, ai spus adineauri că marea e perfidă şi el a plecat de patru luni. În patru luni au fost nenumărate furtuni.

Fernand rămase neclintit. Nu căuta să şteargă lacrimile care se rostogoleau pe obrajii fetei şi totuşi, pentru fiecare lacrimă, ar fi dat un pahar din sângele său. Lacrimile acestea curgeau însă pentru altul.

Se ridică, făcu un ocol prin colibă, apoi se opri în faţa ei, cu ochi posomorâţi şi cu pumnii crispaţi.

— Haide, Mercédès, spuse el, răspunde-mi încă o dată: eşti într-adevăr hotărâtă?

— Îl iubesc pe Edmond Dantès, spuse fata cu răceală şi nimeni altul, decât Edmond, va fi soţul meu.

— Şi ai să-l iubeşti mereu?

— Cât timp am să trăiesc.

Fernand plecă fruntea ca un om descurajat, scoase un suspin care semăna cu un geamăt, apoi, deodată, ridicându-şi fruntea, privi spre Mercédès cu dinţii încleştaţi şi cu nările fremătând:

— Dar dacă a murit?

— Dacă a murit, am să mor şi eu.

— Dar dacă te uită?

— Mercédès! strigă un glas voios de afară. Mercédès!

— A, exclamă fata îmbujorându-se de bucurie şi tresăltând de dragoste; cum vezi, nu m-a uitat.

Şi zvâcni spre uşa pe care o deschise, strigând:

— Aici, Edmond! Iată-mă.

Palid şi înfiorat, Fernand se trase înapoi, aşa cum face un călător la vederea unui şarpe şi, întâlnind un scaun, căzu pe el.

Edmond şi Mercédès se îmbrăţişară. Soarele arzător al Marsiliei, care pătrundea prin deschizătura uşii, îi învălui într-un văl de lumină. La început ei nu văzură nimic din ce-i înconjura. O fericire imensă îi izola de lume şi nu-şi vorbeau decât prin cuvinte întretăiate, care sunt elanurile unei bucurii aşa de vii, încât ele par expresia durerii.

Deodată Edmond zări figura mohorâtă a lui Fernand care se profila în umbră, palidă şi ameninţătoare. Printr-o mişcare de care nu-şi dădu seama, tânărul catalan ţinea mâna pe cuţitul trecut prin cordon.

— A, iartă-mă, spuse Dantès încruntând la rându-i sprâncenele, nu băgasem de seamă că suntem trei.

Apoi, întorcându-se spre Mercédès:

— Cine e domnul? întrebă el.

— Domnul va fi cel mai bun prieten al tău, Dantès, căci e prietenul, vărul, fratele meu: este Fernand, adică omul pe care, după tine, Edmond, îl iubesc cel mai mult. Nu-l recunoşti?

— A, ba da! spuse Edmond.

Şi, fără s-o lase pe Mercédès, a cărei mână strânsă o ţinea într-a sa, întinse cu o mişcare de prietenie mâna cealaltă catalanului.

Dar, departe de a răspunde gestului prietenos, Fernand rămase mut şi neclintit ca o statuie.

Edmond îşi plimbă privirea cercetătoare de la Mercédès, tulburată şi tremurândă, la Fernand, sumbru şi ameninţător.

Privirea îl lămuri pe deplin.

Furia i se urcă la frunte.

— Nu ştiam că vin cu atâta grabă la tine, Mercédès, ca să găsesc aici un duşman.

— Un duşman? exclamă Mercédès aruncând o privire furioasă vărului ei; un duşman la mine, Edmond? Dacă aş crede asta te-aş lua de braţ şi aş pleca la Marsilia, părăsind pentru totdeauna casa aceasta.

Ochii lui Fernand aruncară un fulger.

— Iar dacă ţi s-ar întâmpla o nenorocire, dragul meu Edmond, continuă ea cu calmul netulburat care-i dovedea lui Fernand că fata citise până în străfundul cugetului lui sinistru, dacă ţi s-ar întâmpla o nenorocire, m-aş urca pe Morgion şi m-aş arunca peste stânci cu capul înainte.

Fernand deveni nespus de palid.

— Dar te-ai înşelat, Edmond, urmă ea, nu ai nici un duşman aici. Nu e decât Fernand, fratele meu, care-ţi va strânge mâna ca unui prieten devotat.

Şi rostind aceste cuvinte, fata îşi aţinti chipul poruncitor asupra catalanului care, fascinat parcă de privirea ei, se apropie pe îndelete de Edmond şi îi întinse mâna.

Ura lui, asemeni unui val neputincios, deşi furios, se zdrobise în faţa autorităţii pe care femeia o exercita asupră-i.

Dar, de îndată ce atinse mâna lui Edmond, îşi dădu seama că a făcut tot ce putea să facă şi se năpusti afară.

— Oh, exclamă el, alergând ca un smintit cu mâinile la frunte, oh, cine o să mă scape de omul ăsta? Vai de mine, vai de mine...

— Hei, catalanule, hei, Fernand, încotro alergi? se auzi o voce.

Tânărul se opri brusc, privi în juru-i şi-l zări pe Caderousse aşezat la masă cu Danglars, sub un umbrar de frunze.

— Hei, rosti Caderousse, de ce nu vii încoa? Eşti aşa de zorit încât n-ai timp să spui bună-ziua prietenilor?

— Mai cu seamă că ei au o sticlă aproape plină în faţa lor, adăugă Danglars.

Fernand îi privi pe cei doi cu o figură năucă şi nu răspunse nimic.

— Pare plouat, spuse Danglars făcându-i semn cu genunchiul lui Caderousse. Nu cumva ne-am înşelat şi, împotriva aşteptărilor, Dantès o să triumfe?

— Hei, trebuie să vedem, spuse Caderousse.

Şi întorcându-se spre tânăr:

— Ascultă, catalanule, te hotărăşti? întrebă el.

Fernand îşi şterse sudoarea care-i şiroia de pe frunte şi intră agale sub umbrarul al cărui frunziş îi calmă parcă întrucâtva simţurile şi a cărui răcoare făcu bine trupului său istovit.

— Bună ziua, glăsui el. M-aţi chemat, nu-i aşa?

Şi mai mult căzu decât se aşeză pe unul din scaunele din jurul mesei.

— Te-am chemat pentru că alergai ca un nebun şi mi-a fost frică să nu te arunci în mare, spuse râzând Caderousse. Ce dracu, omul are prieteni nu numai pentru a le oferi un pahar cu vin, dar şi să-i împiedice să bea trei-patru ocale de apă.

Fernand scoase un geamăt, care semăna cu un hohot de plâns şi lăsă capul să-i cadă pe pumnii încrucişaţi pe masă.

— Ascultă, Fernand, vrei să-ţi spun ceva? reluă Caderousse, începând conversaţia cu brutalitatea grosolană a oamenilor de rând, care uită, din cauza curiozităţii, de orice diplomaţie; ai aerul unui amant plouat.

Şi-şi însoţi gluma cu un hohot de râs.

— Eh, răspunse Danglars, un flăcău ca el nu poate să fie nenorocit în dragoste. Caderousse, tu îţi baţi joc.

— Ba nu, glăsui acesta. Ascultă-l cum oftează. Haide, haide, Fernand, spuse Caderousse, ridică-ţi nasul şi răspunde-ne. Nu e frumos să nu răspunzi unor prieteni care te întreabă de sănătate.

— Sănătatea mea este bună, spuse Fernand, încleştându-şi pumnii, dar fără să ridice capul.

— Ei vezi, Danglars? declară Caderousse, făcând semn din ochi prietenului său, buba e asta: Fernand pe care îl vezi şi care

e un catalan de ispravă şi bun, unul dintre cei mai buni pescari ai Marsiliei, e îndrăgostit de o fată frumoasă cu numele de Mercédès. Din nefericire însă, se pare că fata e îndrăgostită de secundul "Faraonului", iar pentru că "Faraonul" a intrat chiar astăzi în port, înţelegi...

— Nu, nu înţeleg, spuse Danglars.

— Bietul Fernand a fost trimis, desigur, la plimbare, continuă Caderousse.

— Ei, şi? spuse Fernand, ridicând capul şi privindu-l pe Caderousse ca unul care caută pe cine să-şi reverse furia. Mercédès nu depinde de nimeni, nu-i aşa şi e liberă să iubească pe cine vrea...

— A, dacă o iei aşa, spuse Caderousse, lucrul se schimbă. Eu te credeam un catalan; şi mi se spusese despre catalani că ei nu sunt oameni care să se lase înlăturaţi de un rival. Ba se spunea că, mai ales, Fernand e grozav în răzbunarea lui.

Fernand zâmbi cu milă.

— Un îndrăgostit nu e niciodată grozav, glăsui el.

— Bietul băiat, reluă Danglars, prefăcându-se că-l deplânge pe tânăr din adâncul inimii. Ce vrei? Nu se aştepta să-l vadă pe Dantès înapoindu-se aşa, fără de veste. Cine ştie, îl credea poate mort sau necredincios. Lucrurile astea sunt cu atât mai dureroase, cu cât ne vin deodată.

— A, nu, în orice caz, spuse Caderousse, care sorbea, vorbind şi asupra căruia vinul tare de Malaga începea să-şi facă efectul, în orice caz Fernand nu e singurul pe care sosirea cu bine a lui Dantès îl supără. Nu e aşa, Danglars?

— Adevărat, ba aş putea spune c-o să i se înfunde.

— Dar nu are a face, reluă Caderousse, turnând un pahar cu vin lui Fernand şi umplându-l pe-al său pentru a opta sau a zecea oară, în timp ce Danglars abia sorbise; n-are a face căci, până una alta, el se însoară cu Mercédès, cu frumoasa Mercédès: cel puţin pentru asta a venit.

Danglars îl învălui într-o privire cercetătoare pe tânărul asupra căruia cuvintele lui Caderousse cădeau ca plumbul topit.

— Şi pe când nunta? întrebă el.

— O, nu e încă făcută, murmură Fernand.

— Nu, dar se va face, spuse Caderousse, aşa cum e sigur că Dantès va fi căpitanul "Faraonului"; adevărat, Danglars?

Danglars tresări la această neaşteptată înţepătură şi se întoarse spre Caderousse, al cărui chip îl examină la rându-i, ca să vadă dacă lovitura era premeditată; nu citi însă decât invidia pe figura aproape prostită de beţie.

— Haide, spuse el, umplând paharele, să bem pentru căpitanul Edmond Dantès, soţul frumoasei catalane.

Caderousse duse paharul la gură, cu o mână îngreuiată, şi-l înghiţi dintr-o sorbitură. Fernand îl luă pe al său şi-l sparse de pământ.

— He-he-he, spuse Caderousse, dar ce zăresc colo pe dâmb, spre catalani? Ia uită-te tu, Fernand, că ai vederea mai bună decât mine; mi se pare că încep să văd tulbure şi ştii că vinul este înşelător; parcă ar fi doi amanţi care merg unul lângă altul, mână în mână. Dumnezeu să mă ierte, ei nu bănuiesc că-i vedem. Uite-i cum se îmbrăţişează.

Danglars nu scăpă nimic din zbuciumul lui Fernand, al cărui chip se descompunea văzând cu ochii.

— Domnule Fernand, îi cunoşti? spuse el.

— Da, răspunse acesta cu glas înăbuşit. E domnul Edmond şi domnişoara Mercédès.

— Ei, vezi, spuse Caderousse. Şi eu care nu-i recunoşteam. Hei, Dantès, hei, fată frumoasă, veniţi încoa puţin şi spuneţi-ne pe când nunta, căci domnul Fernand, care e un încăpăţânat, nu vrea să ne spună.

— Nu ai de gând să taci? glăsui Danglars prefăcându-se că îl reţine pe Caderousse care, cu îndărătnicia beţivilor, se pleca afară din umbrar. Vezi-ţi de treabă şi lasă-i pe îndrăgostiţi să se iubească-n pace. Priveşte-l pe domnul Fernand şi ia pildă; el e mai cu judecată.

Poate că, îmboldit de Danglars, ca taurul de toreador, Fernand s-ar fi năpustit în cele din urmă, căci se şi ridicase, părând că se încordează spre a se năpusti asupra rivalului; dar, zglobie şi dreaptă, Mercédès îşi înălţă capul frumos, iar privirea ei limpede străluci. Fernand îşi aduse aminte de ameninţarea ei că va muri dacă Edmond moare şi recăzu descurajat pe scaun.

Danglars se uită pe rând la amândoi: unul prostit de beţie, altul stăpânit de iubire.

— Nu m-aleg cu nimic de pe urma acestor nătărăi, murmură el, mi-e că stau între un beţiv şi un fricos: un invidios care se ameţeşte cu vin, în timp ce ar trebui să se îmbete cu

fiere; un mare nătărău, căruia i s-a luat amanta de sub nas şi care se mulţumeşte să plângă şi să se plângă ca un copil. Şi totuşi el are ochi învăpăiaţi ca spaniolii, sicilienii şi calabrezii, ca-re se răzbună aşa de bine; are pumni să strivească un cap de bou, la fel de uşor ca ghioaga unui măcelar. Hotărât, destinul lui Edmond e mai puternic. El se va însura cu fata frumoasă, va fi căpitan şi îşi va bate joc de noi; dacă nu cumva... un zâmbet hidos se schiţă pe buzele lui Danglars... dacă nu cumva mă amestec şi eu, adăugă el.

— Hei, continua să strige Caderousse ridicându-se pe jumătate şi cu pumnii pe masă. Hei, Edmond, nu-ţi vezi prietenii, ori eşti de pe acum prea mândru ca să le mai vorbeşti?

— Nu, dragă Caderousse, răspunse Dantès, nu sunt mândru, dar sunt fericit şi fericirea îmi pare că orbeşte mai mult decât trufia.

— Bravo, asta-i o explicaţie, spuse Caderousse. Bună ziua, doamnă Dantès.

Mercédès salută cu gravitate.

— Nu mă cheamă încă aşa, glăsui ea, iar în ţara mea se spune că aduce nenoroc numirea fetelor cu numele logodnicului lor înainte ca logodnicul să le fie soţ. Spune-mi, te rog, Mercédès.

— Iartă-l pe bunul vecin Caderousse, spuse Dantès; s-a înşelat cu foarte puţin...

— Va să zică nunta are loc în curând, domnule Dantès? întrebă Danglars salutându-i pe tineri.

— Cât mai curând cu putinţă, domnule Danglars; astăzi logodna, la papa Dantès şi mâine sau poimâine, cel mai târziu, ospăţul de logodnă, aici la Réserve. Nădăjduiesc ca prietenii să fie de faţă, ceea ce înseamnă că dumneata eşti invitat, domnule Danglars, ceea ce înseamnă că şi tu eşti, Caderousse.

— Şi Fernand, spuse Caderousse, cu un râs cleios. Este şi Fernand poftit?

— Fratele soţiei mele este fratele meu, spuse Edmond şi ne-ar părea nespus de rău, lui Mercédès şi mie, dacă l-am vedea îndepărtându-se de noi într-un astfel de moment.

Fernand deschise gura să răspundă, dar glasul se stinse în gâtlej şi nu putu să articuleze un sunet.

— Astăzi logodna, mâine sau poimâine ospăţul... Drace, eşti tare grăbit, căpitane!

— Danglars, reluă Edmond zâmbind, am să-ţi spun cum i-a spus Mercédès adineaori lui Caderousse: Nu-mi da titlul care nu mi se cuvine încă, fiindcă asta ar putea să-mi poarte nenoroc.

— Iartă-mă, răspunse Danglars; spuneam doar că pari tare grăbit. Ce naiba, avem timp: "Faraonul" nu porneşte pe mare până în trei luni.

— Oamenii sunt totdeauna grăbiţi să fie fericiţi, domnule Danglars, căci, când ai suferit îndelung, îţi vine greu să crezi în fericire. Dar nu numai egoismul mă îndeamnă la asta; trebuie să mă duc la Paris.

— A, la Paris? Şi te duci pentru prima oară acolo, Dantès?

— Da.

— Ai treabă?

— Nu pentru mine: un comision al bietului nostru căpitan Leclère; înţelegi, Danglars, e ceva sfânt. Dealtfel, fii pe pace, n-o să zăbovesc, decât timpul pentru dus şi întors.

— Da, da, înţeleg, rosti cu glas tare Danglars. Apoi pentru sine: "La Paris ca să predea, nici vorbă, la adresă, scrisoarea pe care i-a dat-o marele mareşal. Drace, scrisoarea asta mă face să mă gândesc la o idee, o idee admirabilă. A, Dantès, prietene, tu nu eşti încă trecut în registrul «Faraonului» sub numărul I".

Apoi, întorcându-se spre Edmond care se depărta:

— Călătorie bună! îi strigă el.

— Mulţumesc, răspunse Edmond, întorcând capul şi însoţind mişcarea cu un gest prietenos.

Apoi, cei doi îndrăgostiţi îşi continuară drumul calmi şi voioşi, ca doi aleşi care urcă spre cer.

Capitolul IV Complot

Danglars urmări din ochi pe Edmond şi pe Mercédès până când dispărură înapoia unui unghi al fortului Saint-Nicolas, apoi, întorcând capul, îl zări pe Fernand care recăzuse, palid şi înfiorat, pe scaun, în timp ce Caderousse îngăima cuvintele unui cântec de chef.

— Dragă domnule, spuse Danglars, adresându-i-se lui Fernand, căsătoria asta nu-mi face impresia că bucură pe toată lumea.

— Mă scoate din sărite, spuse Fernand.
— O iubeai va să zică pe Mercédès?
— O adoram.
— De mult?
— De când ne cunoaştem, am iubit-o întotdeauna.
— Şi stai aici, smulgându-ţi părul, în loc să cauţi leacul? Ce dracu, nu credeam că se poartă aşa oamenii din neamul dumitale.
— Ce vrei să fac? întrebă Fernand.
— Eu ştiu? Parcă e treaba mea? Nu eu sunt îndrăgostit de domnişoara Mercédès, ci dumneata. Caută, spune Evanghelia şi vei găsi.
— Găsisem.
— Ce?
— Vroiam să-l înjunghii pe om, dar femeia mi-a spus că, dacă i se întâmplă o nenorocire logodnicului ei, îşi pune capăt zilelor.
— Eh, lucrurile astea se spun, dar nu se fac!
— Nu o cunoşti pe Mercédès, domnule: din moment ce a spus, aşa va face.
— Nătărăule, murmură Danglars; ce-mi pasă mie că ea se omoară sau nu; totul e ca Dantès să nu fie căpitan.
— Iar mai înainte ca Mercédès să moară, urmă Fernand cu nestrămutată hotărâre, voi muri eu.
— Asta dragoste, nu glumă, spuse Caderousse cu vorba tot mai împleticită.
— Haide, spuse Danglars, îmi faci impresia unui băiat drăguţ şi dracu' să mă ia, aş vrea să te scot din încurcătură; dar...
— Zii înainte, spuse Caderousse, haide.
— Dragul meu, reluă Danglars, tu eşti pe trei sferturi beat: mântuieşte sticla şi-o să fii gata. Bea şi nu te amesteca în ce facem noi. Pentru ceea ce facem, e nevoie de minte limpede.
— Eu, beat? spuse Caderousse. Haida, de! Aş putea să mai beau încă patru sticle de-astea de ale tale, care nu sunt mai mari decât sticlele de apă de Colonie. Tată Pamphile, adu vin.
În sprijinul spuselor sale, Caderousse bătu cu paharul în masă.
— Ce spuneai, domnule? reluă Fernand, aşteptând cu încordare urmarea frazei întrerupte.

— Ce spuneam? Nu-mi mai aduc aminte. Beţivul de Caderousse m-a făcut să-mi pierd şirul gândurilor.

— Beţiv? treaba mea; cu atât mai rău pentru cei care se tem de vin. Înseamnă că ei au vreun gând rău şi li-i teamă că vinul o să-i trădeze.

Caderousse începu să cânte ultimele două versuri ale unui cântec foarte la modă pe vremea aceea:

Toţi oamenii răi sunt băutori de apă.
Dovedeşte asta potopul.

— Spuneai, domnule, reluă Fernand, că ai vrea să mă scoţi din încurcătură. Adăugai însă...

— Da, dar adăugam că, pentru a te scoate din încurcătură, este de ajuns ca Dantès să nu se însoare cu fata pe care o iubeşti şi cred că nunta poate foarte bine să nu mai aibă loc fără ca Dantès să moară.

— Numai moartea îi va despărţi, spuse Fernand.

— Judeci ca o scoică, prietene, glăsui Caderousse. Uite, Danglars, care e un pişicher, un viclean, un grec, îţi va dovedi că te înşeli. Dovedeşte-i, Danglars. Am garantat pentru tine. Spune-i că nu e nevoie ca Dantès să moară; de altminteri, ar fi păcat să moară. E un băiat bun şi ţin la el. În sănătatea ta, Dantès!

Fernand se ridică mânios.

— Lasă-l să spună, glăsui Danglars, ţinându-l pe tânăr; de altminteri, oricât de beat ar fi, nu greşeşte prea mult. Absenţa desparte tot aşa de bine ca moartea. Închipuie-ţi că între Edmond şi Mercédès s-ar afla zidurile unei închisori; ele îi vor despărţi tot atât de mult ca şi cum între ei s-ar afla lespedea unui mormânt.

— Da, dar din închisoare poţi ieşi, spuse Caderousse, care ţinea să-şi spună părerea, deşi avea mintea înceţoşată. Iar când ai ieşit din închisoare şi te cheamă Edmond Dantès, te răzbuni.

— Ce-are a face? murmură Fernand.

— Şi, în definitiv, de ce l-ar întemniţa pe Dantès? reluă Caderousse. N-a furat, n-a asasinat.

— Taci, glăsui Danglars.

— Nu vreau să tac, spuse Caderousse. Vreau să mi se spună de ce să fie întemniţat Dantès. Mie mi-e drag Dantès. În sănătatea ta, Dantès!

Şi dădu pe gât încă un pahar cu vin.

Danglars urmări în ochii stinşi ai croitorului progresele beţiei şi, întorcându-se spre Fernand, îi zise:

— Înţelegi, aşadar, glăsui el, că nu este nevoie să-l ucizi.

— Nu, desigur, dacă, precum spuneai dumneata adineauri, am putea face ca Dantès să fie arestat. Dar ce mijloc vei folosi?

— Căutând cu luare aminte, am putea să găsim unul, spuse Danglars. Dar, continuă el, pentru ce dracu' mă amestec eu? Ce-mi pasă mie?

— Nu ştiu dacă îţi pasă, spuse Fernand, prinzându-l de braţ; ceea ce ştiu însă, e că ai un motiv special de ură contra lui Dantès: cine urăşte nu se înşeală asupra simţămintelor altora.

— Eu, motive de ură în contra lui Dantès? Pe cinstea mea, nici unul. Te-am văzut nenorocit şi m-a interesat nenorocirea dumitale, atâta tot. Dacă crezi că fac asta pentru mine, atunci adio, scumpe prietene; ieşi din încurcătură cum te pricepi.

Danglars se prefăcu că se ridică.

— Nu, spuse Fernand, reţinându-l, rămâi. La urma urmei puţin îmi pasă dacă îi porţi pică lui Dantès sau nu. Eu îi port, recunosc cu tărie. Găseşte mijlocul şi-l execut, numai să nu fie vorba de moarte de om, căci Mercédès a spus că se omoară dacă ar fi omorât Dantès.

Caderousse, care îşi lăsase capul pe masă, ridică fruntea, uitându-se la Fernand şi la Danglars cu ochi îngreuiaţi, buimaci:

— Să-l omoare pe Dantès? glăsui el. Cine spune să-l omoare pe Dantès? Eu nu vreau să-l omoare. E prietenul meu. S-a oferit azi dimineaţă să-şi împartă banii cu mine, aşa cum şi eu i-am împărţit cu el; nu vreau să-l omoare pe Dantès.

— Dar cine-ţi spuse că-l omoară, nătărăule? reluă Danglars. E vorba doar de o glumă. Bea în sănătatea lui, adăugă el umplând paharul lui Caderousse şi lasă-ne în pace.

— Da, da, în sănătatea lui Dantès, spuse Caderousse, deşertând paharul. În sănătatea lui. În sănătatea lui...

— Şi mijlocul? spuse Fernand.

— Cum, încă nu l-ai găsit?

— Nu, dumneata ţi-ai asumat sarcina asta.

— Adevărat, reluă Danglars, francezii au asupra spaniolilor superioritatea că spaniolii rumegă şi francezii inventează.

— Atunci inventează, spuse Fernand cu nerăbdare.

— Chelner, glăsui Danglars, o pană, cerneală şi hârtie!

— O pană, cerneală şi hârtie, murmură Fernand.

— Da, eu sunt agent contabil: pana, cerneala şi hârtia sunt instrumentele mele; iar fără instrumente, nu ştiu să fac nimic.

— O pană, cerneală şi hârtie, strigă la rândul său Fernand.

— Aveţi aici pe masă ceea ce doriţi, spuse chelnerul, arătând obiectele cerute.

— Atunci dă-ni-le.

Chelnerul luă hârtia, cerneala şi pana, depunându-le pe masa de sub umbrar.

— Când te gândeşti, spuse Caderousse, lăsându-şi mâna pe hârtie, că poţi, cu astea, să ucizi un om mai sigur decât dacă l-ai aştepta în întunericul unei păduri pentru a-l asasina. Mie mi-a fost totdeauna mai mult frică de o pană, de o sticlă cu cerneală şi de o foaie de hârtie, decât de o spadă sau de un pistol.

— Afurisitul nu este încă aşa de beat cum pare, spuse Danglars. Fernand, toarnă-i de băut.

Fernand umplu paharul lui Caderousse, iar acesta, un veritabil băutor, luă mâna de pe hârtie şi o duse la pahar.

Catalanul urmări mişcarea până când, aproape învins de noul atac, Caderousse lăsă paharul, sau, mai bine zis, îi dădu drumul pe masă.

— Ei, reluă catalanul, văzând că ultimul rest al minţii lui Caderousse începea să dispară sub efectul paharului cu vin.

— Aşadar, îţi spuneam, reluă Danglars, că dacă, după o călătorie ca aceasta făcută de Dantès şi în care el a ajuns la Neapole şi pe insula Elba, cineva l-ar denunţa procurorului ca agent bonapartist...

— Îl voi denunţa eu, spuse flăcăul cu însufleţire.

— Bine, dar în acest caz eşti pus să iscăleşti declaraţia, eşti confruntat cu cel pe care l-ai denunţat: eu îţi ofer mijloace să-ţi susţii acuzaţia; dar Dantès nu poate să rămână la nesfârşit în închisoare; într-o zi sau alta el va ieşi, iar atunci va fi vai de cel care l-a băgat.

— Eu nu cer decât un lucru, spuse Fernand: să vină şi să-mi caute pricină.

— Da şi Mercédès? Mercédès, care te urăşte dacă ai cuteza să zgârii epiderma adoratului ei Edmond?

— Într-adevăr, spuse Fernand.

— Nu, nu, reluă Danglars, dacă te hotărăşti la asta, ar fi bine să iei, aşa cum iau eu, pana, s-o moi în cerneală şi să scrii cu stânga, pentru ca scrisul să nu fie recunoscut, un mic denunţ conceput astfel:

Şi, întărindu-şi cuvintele cu fapta, Danglars scrise cu stânga, cu un scris răsturnat, fără nici o asemănare cu scrierea sa obişnuită, următoarele rânduri pe care le dădu lui Fernand şi pe care Fernand le citi încet:

"Domnul procuror regal este înştiinţat, de un prieten al tronului şi al religiei, că numitului Edmond Dantès, secundul vasului «Faraon», sosit azi dimineaţă din Smirna, după ce s-a oprit la Neapole şi la Porto-Ferrajo, i-au fost încredinţate de către Murat o scrisoare pentru uzurpator şi de către uzurpator o scrisoare pentru comitetul bonapartist din Paris.

Dovada crimei sale se poate face arestându-l, căci scrisoarea se va găsi sau la el, sau la părintele său, sau în cabina sa de pe bordul «Faraonului»"..

— Aşa, continuă Danglars. În felul acesta răzbunarea dumitale va fi deplină, căci în nici un chip ea nu va putea să se întoarcă asupră-ţi, iar lucrurile vor merge de la sine. Nu-ţi rămâne decât să îndoi scrisoarea cum fac eu şi să scrii pe ea: "Domnului procuror regal".

Şi Danglars scrise adresa, parcă în joacă.

— Da, totul e gata, exclamă Caderousse care, cu ultima sforţare a minţii, urmărise lectura şi înţelegea instinctiv nenorocirile ce ar decurge dintr-un atare denunţ; da, totul e gata: atât numai că va fi o infamie.

Şi întinse braţul să apuce scrisoarea.

— Nu, ceea ce spun şi fac este o glumă, glăsui Danglars, îndepărtând scrisoarea; iar primul căruia i-ar părea rău să i se întâmple ceva rău lui Dantès, bunului Dantès, aş fi eu. De aceea, uite...

Luă scrisoarea, o mototoli şi o aruncă într-un colţ al umbrarului.

— Aşa da, spuse Caderousse. Dantès mi-e prieten şi nu vreau să i se facă rău.

— Ei, cine dracu' se gândeşte să-i facă rău? Nici eu, nici Fernand, spuse Danglars, ridicându-se şi privindu-l pe tânărul care rămăsese pe scaun, dar a cărui privire piezişă aţintea hârtia denunţătoare, zvârlită într-un colţ.

— În cazul acesta să ni se dea vin, rosti Caderousse. Vreau să beau în sănătatea lui Edmond şi a frumoasei Mercédès.

— Ai băut prea mult până acum, beţivule, spuse Danglars, iar dacă continui, o să fii nevoit să le culci aici, căci n-o să te mai poţi ţine pe picioare.

— Eu, spuse Caderousse, ridicându-se cu înfumurarea omului beat; eu să nu mă pot ţine pe picioare? Fac prinsoare că mă urc în clopotniţa de la Accoules, ba chiar fără să mă clatin.

— Bine, spuse Danglars, fac prinsoare, dar pentru mâine. Astăzi e vremea să ne întoarcem. Dă-mi braţul şi să plecăm.

— Plecăm, spuse Caderousse, dar n-am nevoie de braţul tău. Vii, Fernand? Vii cu noi la Marsilia?

— Nu, spuse Fernand, eu mă întorc la Catalani.

— Faci rău, vino cu noi la Marsilia.

— N-am nevoie de Marsilia şi nu vreau să mă duc.

— Cum ai spus? Nu vrei? Ei bine, te priveşte. Libertate pentru toată lumea! Vino, Danglars şi să-l lăsăm pe domnul să se întoarcă la Catalani, dacă aşa pofteşte.

Danglars profită de acel moment de bunăvoinţă din partea lui Caderousse, pentru a-l îndrepta spre Marsilia; dar, pentru a-i deschide un drum mai scurt şi mai uşor lui Fernand, în loc să se înapoieze pe cheiul Rive-Neuve, se înapoie prin poarta Saint-Victor. Caderousse îl urmă, bălăbănindu-se la braţul lui.

După vreo douăzeci de paşi, Danglars întoarse capul şi-l văzu pe Fernand aruncându-se asupra hârtiei pe care o băgă în buzunar, apoi, năpustindu-se de sub umbrar, tânărul o apucă spre Pillon.

— Ei, ce face? spuse Caderousse. Ne-a minţit: a zis că se duce la Catalani şi merge la oraş. Hei, Fernand, te înşeli, băiete.

— Tu eşti cel care vede tulbure, spuse Danglars; el merge drept pe drumul Vieilles-Infirmeries.

— Într-adevăr, spuse Caderousse, aş fi jurat că o ia la dreapta. Hotărât lucru, vinul e un amăgitor.

— Haide-haide, murmură Danglars, cred că acum lucrul este bine pornit şi că nu mai trebuie decât să fie lăsat să meargă singur.

Capitolul V Ospăţul de logodnă

A doua zi a fost o vreme frumoasă. Soarele se înălţa pur şi strălucitor, iar primele raze, de un roşu purpuriu, bălţau cu rubinele lor vârfurile spumoase ale valurilor.

Ospăţul fusese pregătit la etajul întâi al aceluiaşi local "Réserve", cu al cărui umbrar am făcut cunoştinţă. O sală mare, luminată de cinci sau şase ferestre, deasupra cărora (să explice fenomenul, cine va putea!) era scris numele câte unuia din marile oraşe ale Franţei.

De-a lungul ferestrelor trona o balustradă de lemn, aşa cum de lemn era întreaga clădire.

Deşi ospăţul nu fusese anunţat decât pentru amiază, încă de la ceasurile unsprezece balustrada era plină de persoane nerăbdătoare: marinarii privilegiaţi de pe "Faraon" şi câţiva soldaţi, prieteni cu Dantès. În cinstea logodnicilor îmbrăcaseră toţi cele mai frumoase veşminte. Se zvonea, printre viitorii comeseni, că armatorii "Faraonului" vor cinsti cu prezenţa lor ospăţul secundului. Cinstea acordată lui Dantès li se părea aşa de mare, încât nimeni nu cuteza să creadă.

Totuşi, sosind cu Caderousse, Danglars confirmă la rândul său ştirea. Îl văzuse de dimineaţă pe domnul Morrel, iar domnul Morrel îi spusese că va veni la "Réserve" la masă.

Într-adevăr, o clipă după ei, domnul Morrel apăru în sală şi fu salutat de mateloţii "Faraonului" cu aplauze unanime. Prezenţa armatorului era pentru ei confirmarea zvonului care circula că Dantès va fi numit căpitan, iar fiindcă Dantès era foarte iubit pe vas, oamenii îi mulţumeau astfel armatorului pentru că, întâmplător, o dată cu alegerea lui era în armonie cu dorinţele lor. De îndată ce domnul Morrel intră, Danglars şi Caderousse fură trimişi după logodnic: misiunea lor era să-l înştiinţeze de sosirea importantului personaj, a cărei vedere produsese o senzaţie aşa de vie şi să-i spună să se grăbească.

Danglars şi Caderousse porniră în goană, dar nu făcură o sută de paşi când, în dreptul prăvăliei de pulbere, zăriră micul grup venind. El se compunea din patru fete, prietene cu Mercédès, catalane ca şi ea, care o însoţeau pe logodnica ţinută de braţ de Edmond. Lângă viitoarea mireasă mergea bătrânul Dantès, iar în urma lor venea Fernand, cu zâmbetul lui rău.

Nici Mercédès, nici Edmond, nu vedeau zâmbetul hain al lui Fernand. Bieţii copii erau aşa de fericiţi, încât nu se vedeau decât pe ei şi cerul limpede, frumos, care îi binecuvânta.

Danglars şi Caderousse se achitară de misiunea lor de ambasadori; apoi, după ce schimbară o strângere de mână viguroasă şi prietenească cu Edmond, plecară, Danglars luând loc lângă Fernand, Caderousse aşezându-se lângă bătrânul Dantès, centrul atenţiei generale.

Bătrânul era îmbrăcat cu haina lui frumoasă de tafta, împodobită cu nasturi mari de oţel. Picioarele-i şubrede, dar nervoase, erau strânse în frumoşi ciorapi de bumbac, care miroseau de la o leghe a contrabandă englezească. De pălăria lui cu trei colţuri atârna un şuvoi de panglici albe şi albastre. Se sprijinea într-un toiag de lemn, încovoiat la capăt ca un *pedum*[2] antic. Părea unul dintre fanţii care îşi dădeau aere în 1796, în grădinile redeschise din nou ale Luxemburgului şi Tuileriilor.

Lângă el, am spus, se furişase Caderousse, Caderousse pe care nădejdea unui ospăţ bun îl împăcase cu familia Dantès, Caderousse căruia îi rămăsese în memorie o amintire vagă a întâmplărilor din ajun, aşa cum, trezindu-te dimineaţa, găseşti în minte umbra visului pe care l-ai avut în somn.

Apropiindu-se de Fernand, Danglars aruncase asupra îndrăgostitului înciudat o privire adâncă. Mergând în urma viitorilor soţi, uitat cu totul de Mercédès care, în egoismul juvenil şi fermecător al iubirii, nu avea ochi decât pentru Edmond — Fernand era când palid, când îmbujorat de fierbinţeli subite, care dispăreau făcând de fiecare dată loc unei palori sporite. Din când în când el privea spre Marsilia şi, atunci, un tremur nervos, involuntar, îi înfiora mădularele. Fernand părea că aşteaptă sau cel puţin prevede un mare eveniment.

Dantès era îmbrăcat simplu. Aparţinând marinei comerciale, el avea un costum care nu era nici uniformă militară

---

[2] Caţă

nici costum civil; iar în veşmântul acesta, înfăţişarea lui simpatică, pe care o sporeau şi mai mult bucuria şi frumuseţea logodnicei, era desăvârşită.

Mercédès era frumoasă ca una din acele grecoaice din Cipru sau din Kios, cu ochi de abanos şi buze de mărgean. Mergea cu pasul liber şi uşor al arlezienelor şi andaluzelor. Poate că o fată de la oraş ar fi încercat să-şi tăinuiască bucuria sub un voal sau cel puţin sub catifeaua pleoapelor, Mercédès zâmbea însă şi-i privea pe cei din preajma ei, iar zâmbetul şi privirea spuneau tot aşa de sincer cum ar fi putut spune aceste cuvinte: dacă-mi sunteţi prieteni, bucuraţi-vă împreună cu mine căci, zău, sunt tare fericită!

De îndată ce logodnicii şi însoţitorii lor ajunseră în faţa Réservei, domnul Morrel coborî şi înaintă în întâmpinarea lor, urmat de mateloţi şi de soldaţii cu care stătuse până atunci de vorbă şi cărora le reînnoise făgăduiala făcută lui Dantès, că acesta va urma căpitanului Leclère. Văzându-l venind, Edmond părăsi braţul logodnicei şi îl trecu pe sub al domnului Morrel. Armatorul şi fata dădură atunci exemplu, urcând cei dintâi scara de lemn care ducea la camera unde ospăţul era servit şi care scârţâi cinci minute sub paşii greoi ai comesenilor.

— Tată, spuse Mercédès, oprindu-se la mijlocul mesei, te rog să stai la dreapta mea; la stânga îl voi pune pe cel care mi-a fost ca un frate, glăsui ea cu o blândeţe care pătrunse în străfundul inimii lui Fernand ca o lovitură de pumnal.

Buzele lui deveniră livide, iar sub tenul bronzat al feţei, sângele fu văzut încă o dată retrăgându-se puţin câte puţin pentru a năvăli la inimă.

Între timp Dantès executase aceeaşi manevră; la dreapta îl pusese pe domnul Morrel, la stânga pe Danglars, apoi, cu mâna, făcuse fiecăruia semn să se aşeze după voie.

Începură să circule în jurul mesei cârnaţi de Arles, cu carnea bună şi cu aromă accentuată, langustele cu carapacea strălucitoare, ursinii, care seamănă cu castanele înconjurate de învelişul lor înţepător; scoicile, care au pretenţia să înlocuiască, prin superioritatea lor, pentru mâncăcioşii de la Sud, stridiile de la Nord; în sfârşit, toate acele bunătăţi pe care valul le rostogoleşte pe ţărmul nisipos şi cărora pescari recunoscători, le spun, sub numele generic, fructe de mare.

— Ce tăcere! spuse bătrânul, gustând un pahar cu vin gălbui ca topazul pe care bătrânul Pamphile în persoană îl adusese dinaintea fetei. Şi când te gândeşti că sunt aci treizeci de persoane care nu vor altceva decât să râdă...

— Ei, un soţ nu e totdeauna vesel! spuse Caderousse.

— Adevărul e, glăsui Dantès, că în acest moment sunt prea fericit, ca să fiu vesel. Dacă înţelegi astfel, vecine, ai dreptate. Bucuria produce uneori un efect ciudat: ea gâtuieşte ca şi durerea.

Danglars îl observă pe Fernand, a cărui natură impresionabilă absorbea şi alunga fiecare emoţie.

— Nu cumva, spuse el, ţi-e teamă de ceva? Mi se pare, din contră, că totul merge precum doreşti.

— Tocmai asta mă înspăimântă, spuse Dantès; mie îmi pare că omul nu e făcut să fie fericit cu atâta uşurinţă. Fericirea e ca palatele acelea din insulele vrăjite, cu porţile păzite de balauri. Trebuie să lupţi pentru a o cuceri, iar eu, la drept vorbind, nu ştiu cu ce am meritat fericirea de a fi soţul lui Mercédès.

— Soţul, soţul, spuse Caderousse, râzând. Căpitane, nu încă; încearcă de fă pe soţul şi ai să vezi cum vei fi primit.

Mercédès roşi.

Fernand se frământa pe scaun, tresărea la cel mai neînsemnat zgomot, şi, din când în când, ştergea broboanele mari de sudoare care străluceau pe fruntea lui, asemeni primilor stropi ai unei ploi cu furtună.

— Pe legea mea, spuse Dantès, nu mă face să mă contrazic pentru aşa de puţin lucru, vecine Caderousse. Mercédès nu e încă soţia mea, este adevărat... (scoase ceasul), dar peste un ceas şi jumătate va fi.

Toată lumea scoase un strigăt de surpriză, afară de bătrânul Dantès, al cărui râs larg îi arăta dinţii încă frumoşi. Mercédès zâmbi şi nu mai roşi. Fernand apucă, cu o mişcare convulsivă, mânerul cuţitului.

— Peste un ceas? spuse Danglars, îngălbenindu-se şi el. Dar cum?

— Da, prieteni, răspunse Dantès, graţie creditului domnului Morrel, omul căruia, după tatăl meu, îi sunt cel mai îndatorat, toate greutăţile au fost înlăturate. Am achitat strigările, iar la orele două şi jumătate primarul din Marsilia ne aşteaptă la primărie. Iar pentru că ora unu şi un sfert a sunat, nu cred că

mă înşel prea mult spunând că, peste un ceas şi treizeci de minute, Mercédès se va numi doamna Dantès.

Fernand închise ochii. Un nor de foc părea că-i arde pleoapele. Se sprijini de masă să nu cadă şi, în ciuda sforţărilor sale, nu-şi putu stăpâni un geamăt surd, care se pierdu în hărmălaia râsetelor şi felicitărilor adunării.

— Ce spuneţi? nu e bine aşa? glăsui bătrânul Dantès. Înseamnă asta pierdere de timp? Ieri dimineaţă a sosit, astăzi la trei însurat.

— Dar celelalte formalităţi? obiectă cu sfială Danglars. Contractul, actele?

— Contractul este gata, spuse Dantès râzând. Mercédès nu are nimic, eu la fel. Ne căsătorim sub regimul comunităţii, atâta lot. Actul n-a durat mult şi n-o să coste scump.

Gluma stârni o nouă explozie de bucurie şi de aplauze.

— Aşadar, ceea ce noi luam drept ospăţ de logodnă, spuse Danglars, e ospăţ de nuntă?

— Nu, glăsui Dantès; fiţi pe pace, n-o să pierdeţi nimic. Mâine dimineaţă plec la Paris. Patru zile dusul, patru zile întorsul, o zi ca să îndeplinesc comisionul cu care sunt însărcinat, iar la 1 martie mă înapoiez. Prin urmare, la două martie, adevăratul ospăţ de nuntă.

Perspectiva unui nou festin spori ilaritatea în aşa măsură, încât bătrânul Dantès care, la începutul mesei, se plângea de prea multă tăcere, făcea acum, în toiul conversaţiei generale, sforţări zadarnice pentru a-şi plasa urările de prosperitate la adresa viitorilor soţi.

Dantès ghici gândul părintelui său şi îi răspunse printr-un zâmbet plin de iubire. Mercédès începu să privească ceasul din sală şi îi făcu lui Edmond un semn tainic.

În jurul mesei trona veselia aceea zgomotoasă şi acea libertate care însoţesc la oamenii simpli sfârşitul prânzurilor. Cei nemulţumiţi de locul lor se sculaseră de la masă şi îşi căutară alţi vecini. Toată lumea începea să vorbească în acelaşi timp şi nu se mai sinchisea nimeni să răspundă vorbelor interlocutorului, ci gândurilor proprii.

Paloarea lui Fernand trecuse aproape pe obrajii lui Danglars. În ce-l priveşte pe Fernand, el părea că nu mai trăieşte, oferind imaginea unui osândit la loc de pârjol. Se ridicase printre cei dintâi şi se plimba în lung şi-n lat prin sală,

încercând să-şi izoleze urechea de zgomotul cântecelor şi de ciocnitul paharelor.

Caderousse se apropie de el în momentul când Danglars, pe care părea că-l ocoleşte, îl ajunsese într-un ungher al sălii.

— La drept vorbind, spuse Caderousse, căruia atenţiile lui Dantès şi mai cu seamă vinul bun al bătrânului Pamphile îi alungaseră toate rămăşiţele urii, ai cărei germeni fuseseră zvârliţi în sufletul său de norocul neaşteptat al lui Dantès, la drept vorbind Dantès e băiat drăguţ; iar când îl văd lângă logodnica lui, îmi spun că ar fi fost păcat să-i faceţi gluma proastă pe care o puneaţi ieri la cale.

— Bine, glăsui Danglars, dar ai văzut că chestia n-a avut urmare. Bietul domn Fernand era aşa de tulburat, încât îmi trezise la început milă. Din moment însă ce el s-a resemnat până la a deveni cavalerul de onoare al rivalului său, nu se mai poate spune nimic.

Caderousse îl privi pe Fernand, care era livid.

— Jertfa e cu atât mai mare, continuă Danglars, cu cât într-adevăr fata este frumoasă. La naiba, fericită puşlamaua, viitorul meu căpitan. Aş vrea să mă numesc Dantès măcar douăsprezece ceasuri.

— Plecăm? întrebă glasul dulce al fetei. A bătut orele două şi suntem aşteptaţi la două şi un sfert.

— Da, da, plecăm! spuse Dantès, ridicându-se repede.

— Plecăm! repetară în cor toţi comesenii.

În momentul acela Danglars, care nu-l pierdea din ochi pe Fernand ce sta pe marginea ferestrei, îl văzu deschizând ochii buimaci, ridicându-se ca împins de o mişcare convulsivă şi recăzând pe prichiciul ferestrei; aproape în aceeaşi clipă un zgomot înăbuşit răsună pe scară; răsunetul unui pas greoi, un zvon nelămurit de voci amestecate cu-n zornăit de arme acoperiră exclamaţiile comesenilor, oricât de zgomotoase erau acestea şi atraseră atenţia generală care se manifestă îndată printr-o tăcere neliniştită.

Zgomotul se apropie: trei lovituri răsunară în tăblia uşii; fiecare îşi privi vecinul cu uimire.

— În numele legii! strigă un glas vibrant, căruia nu-i răspunse nici o voce.

Uşa se deschise numaidecât şi un comisar încins cu eşarfă intră în sală, urmat de patru soldaţi înarmaţi, conduşi de un caporal.

Neliniştea făcu loc groazei.

— Ce e? întrebă armatorul, înaintând spre comisarul pe care-l cunoştea. De bună seamă, domnule, e o greşeală.

— Domnule Morrel, dacă e o greşeală, răspunse comisarul, fiţi sigur că ea va fi repede reparată. Până una alta, sunt purtătorul unui mandat de arestare şi, deşi îmi îndeplinesc misiunea cu părere de rău, sunt dator s-o îndeplinesc. Cine dintre dumneavoastră, domnilor, este Edmond Dantès?

Toate privirile se îndreptară spre tânărul care, tulburat, dar păstrându-şi demnitatea, făcu un pas înainte şi spuse:

— Eu sunt, domnule, ce doriţi?

— Edmond Dantès, reluă comisarul, în numele legii te arestez!

— Mă arestaţi? întrebă Edmond, pălind uşor. Dar de ce?

— Nu ştiu, domnule, însă primul interogatoriu te va lămuri.

Domnul Morrel înţelese că nu se putea face nimic împotriva situaţiei: un comisar încins cu eşarfă nu mai era un om, e statuia legi rece, surdă, mută.

Bătrânul, dimpotrivă, se repezi spre ofiţer; sunt lucruri pe care inima unui părinte sau a unei mame nu le va înţelege niciodată.

Se rugă şi imploră: lacrimile şi rugăminţile nu puteau face nimic; deznădejdea lui era totuşi aşa de mare încât comisarul fu mişcat.

— Domnule, spuse el, linişteşte-te; poate că fiul dumitale a neglijat vreo formalitate vamală sau sanitară şi de bună seamă va fi pus în libertate după ce va da informaţiile necesare.

— Aha, ce-nseamnă asta? întrebă încruntat Caderousse pe Danglars care se prefăcea mirat.

— Ştiu eu? spuse Danglars; sunt ca şi tine; văd ce se petrece, nu înţeleg nimic şi sunt nedumerit.

Caderousse îl căută pe Fernand din ochi: dispăruse.

Scena din ajun i se înfăţişă atunci în minte cu o luciditate înfricoşătoare.

Catastrofa smulsese parcă vălul pe care beţia din ajun îl aruncase între el şi memoria lui.

— Aha, glăsui el cu voce răguşită, nu cumva asta este urmarea glumei despre care vorbeaţi ieri, Danglars? În cazul ăsta, vai de cel care a făcut-o, căci tare este tristă!

— Câtuşi de puţin, exclamă Danglars, dimpotrivă. Ştii bine că eu am rupt hârtia.

— N-ai rupt-o, spuse Caderousse. Ai aruncat-o într-un colţ, atâta tot.

— Taci! N-ai văzut nimic, căci erai beat.

— Unde e Fernand? întrebă Caderousse.

— Habar n-am, răspunse Danglars; de bună seamă, la treburile lui; dar în loc să ne ocupăm de asta, hai mai bine să dăm ajutor bieţilor năpăstuiţi.

În timpul conversaţiei, Dantès strânsese zâmbind mâna tuturor prietenilor săi şi se constituise prizonier, spunând:

— Fiţi pe pace, greşeala se va lămuri şi probabil că nici n-o să merg până la închisoare.

— O, cu siguranţă, garantez! spuse Danglars, care în acel moment se apropia de grupul principal.

Dantès coborî scara, precedat de comisarul de poliţie şi înconjurat de soldaţi. O trăsură, a cărei uşă era dată în lături, aştepta. Urcă, doi soldaţi şi comisarul urcară după el, uşa se închise şi trăsura porni spre Marsilia.

— Adio, Dantès! Adio, Edmond! strigă Mercédès aplecându-se peste balustradă.

Prizonierul auzi strigătul ieşit ca un suspin din inima sfâşiată a logodnicei sale. Scoase capul prin uşă şi strigă:

— La revedere, Mercédès şi dispăru pe după un colţ al fortului Saint- Nicolas.

— Aşteptaţi-mă aici, spuse armatorul; iau prima trăsură pe care o întâlnesc, dau fuga la Marsilia şi vă aduc veşti.

— Duceţi-vă, strigară toate vocile, duceţi-vă şi înapoiaţi-vă repede!

După ambele plecări, urmă un moment de buimăceală cumplită printre cei rămaşi.

Bătrânul şi Mercédès stătură câtva timp izolaţi, fiecare cu durerea sa. Dar, în cele din urmă, ochii li se întâlniră, se recunoscură ca două victime izbite de aceeaşi lovitură şi se aruncară unul în braţele celuilalt.

Fernand reintră între timp, îşi turnă un pahar cu apă pe care îl bău şi se aşeză pe un scaun.

Din întâmplare, Mercédès, desfăcându-se din braţele bătrânului, căzu pe un scaun învecinat.

Fernand se trase instinctiv în scaunul său.

— El e, se adresă Danglars lui Caderousse, care nu-l pierduse pe catalan din ochi.

— Nu cred, răspunse Danglars, este prea nătâng; în orice caz, blestemul să cadă pe capul celui ce a săvârşit fapta.

— Nu pomeneşti şi de cel care l-a sfătuit? spuse Caderousse.

— Ei, nu zău, dacă am fi răspunzători de tot ce se spune aşa în vânt... glăsui Danglars.

— Da, când ceea ce spui în vânt recade pe pământ.

În vremea asta grupurile comentau arestarea în fel şi chip.

— Dar dumneata, Danglars, spuse un glas, ce gândeşti despre întâmplarea aceasta?

— Eu, glăsui Danglars, cred c-o fi adus niscai baloturi cu mărfuri nepermise.

— Dar dacă e aşa, ar trebui să ştii, Danglars, dumneata, care eşti agent contabil.

— Da, e adevărat; însă agentul contabil nu cunoaşte decât coletele care i se declară: ştiu că suntem încărcaţi cu bumbac, atâta tot; şi am luat marfa la Alexandria, de la domnul Pastret şi la Smirna, de la domnul Pascal; mai mult să nu mă întrebaţi.

— Da, îmi amintesc acum, murmură bietul părinte, agăţându-se de acest pai, îmi amintesc că mi-a spus ieri, că avea pentru mine o ladă cu cafea şi o ladă cu tutun.

— Vedeţi, spuse Danglars, asta este: în lipsa noastră, vama a făcut o vizită pe bordul "Faraonului" şi a descoperit contrabanda.

Mercédès nu credea nimic din toate astea; căci, gâtuită până în momentul acela, durerea ei izbucni deodată în suspine.

— Haide, haide, nu-ţi pierde speranţa! spuse fără să-şi dea prea bine seama bătrânul Dantès.

— Speranţa, repetă Danglars.

— Speranţa, încercă Fernand să murmure.

Dar cuvântul îl înăbuşea; buzele lui se mişcară, însă nici un cuvânt nu-i ieşi din gură.

— Domnilor, strigă unul din comesenii rămaşi de santinelă pe balcon; domnilor, o trăsură! A, e domnul Morrel. Curaj! curaj! De bună seamă că ne aduce veşti bune.

Mercédès şi bătrânul părinte alergară în întâmpinarea armatorului, pe care-l întâlniră la uşă. Domnul Morrel era foarte palid.

— Ei, ce e? strigară ei cu un singur glas.

— Dragii mei, răspunse armatorul, clătinând din cap, lucrul e mai grav decât ne închipuiam.

— Oh, domnule! exclamă Mercédès, este nevinovat.

— Cred şi eu, răspunse domnul Morrel, însă i se aduc acuzaţii...

— Ce acuzaţii? întrebă bătrânul Dantès.

— Că e agent bonapartist.

Aceia dintre cititorii mei care au trăit pe vremea când se petrece istoria de faţă, îşi vor reaminti ce cumplită acuzaţie era pe atunci aceea pe care o formulase domnul Morrel.

Mercédès scoase un strigăt; bătrânul căzu pe un scaun.

— Aha, murmură Caderousse, m-ai înşelat, Danglars, gluma a fost dusă până la capăt: nu vreau să-i las pe bătrân şi pe fată să moară de durere, am să le spun totul.

— Taci, nenorocitule, strigă Danglars apucându-l de mână pe Caderousse. Nu garantez altminteri nici de tine. Cine îţi spune că Dantès nu e cu adevărat vinovat? Vasul a ajuns la insula Elba, el a coborât acolo şi a stat o zi întreagă la Porto-Ferrajo; dacă s-o fi găsit asupra lui vreo scrisoare compromiţătoare, cei care îi vor lua apărarea au să treacă drept complici.

Cu instinctul rapid al egoismului, Caderousse înţelese întreaga temeinicie a acestei judecăţi. Îl privi pe Danglars cu ochi prostiţi, de teamă şi de durere, iar pentru pasul făcut înainte, se trase doi înapoi.

— Atunci să aşteptăm, murmură el.

— Da, să aşteptăm, spuse Danglars; dacă e nevinovat, au să-l pună în libertate; dacă e vinovat, ne compromitem zadarnic pentru un conspirator.

— În cazul ăsta să plecăm. Nu mai pot să zăbovesc aici.

— Da, vino, spuse Danglars încântat că găseşte un tovarăş de retragere. Vino şi să-i lăsăm să iasă din încurcătură cum vor putea.

Plecară. Redevenind sprijinul fetei, Fernand o luă pe Mercédès de mână şi o readuse la Catalani. Prietenii lui Dantès îl

readuseră la rândul lor, pe bătrânul aproape leşinat, în aleea Meilhan.

Zvonul că Dantès fusese arestat ca agent bonapartist se răspândi curând în tot oraşul.

— Ai fi putut să crezi asta, dragă Danglars? spuse domnul Morrel, ajungându-l din urmă pe agentul contabil şi pe, Caderousse, căci se înapoia şi el la oraş, cu toată graba, ca să afle vreo ştire directă cu privire la Edmond din partea substitutului de procuror regal, domnul de Villefort, pe care-l cunoştea întrucâtva. Ai fi putut să crezi asta?

— O, domnule, răspunse Danglars, vă spusesem că Dantès a poposit fără nici un motiv pe insula Elba şi că, vă amintiţi, popasul mi s-a părut suspect.

— Dar ai împărtăşit bănuielile dumitale şi altcuiva afară de mine?

— M-am ferit, domnule, adăugă Danglars în şoaptă. Ştiţi bine că, din cauza unchiului dumneavoastră, domnul Policar Morrel, care a servit sub celălalt şi care nu-şi ascunde gândul, lumea vă bănuieşte că vă pare rău după Napoleon; mi-ar fi fost frică să nu-i fac vreun rău lui Edmond şi apoi dumneavoastră. Sunt lucruri pe care un subordonat e dator să le spună armatorului său şi să le tăinuiască cu străşnicie faţă de alţii.

— Bine, Danglars, bine, glăsui armatorul. Eşti un băiat de ispravă, de aceea mă gândisem dinainte la dumneata, în cazul când bietul Dantès ar fi devenit căpitanul "Faraonului".

— În ce fel, domnule?

— Da, l-am întrebat dinainte pe Dantès ce gândeşte despre dumneata şi dacă ar fi avut vreun motiv să nu te menţină în post, căci nu ştiu de ce băgasem parcă de seamă că între voi era o răceală.

— Şi ce v-a răspuns?

— Că într-adevăr, a avut, într-o împrejurare pe care nu mi-a spus-o, oarecari porniri împotriva dumitale, însă că orice persoană care se bucură de încrederea armatorului avea şi încrederea sa.

— Făţarnicul! murmură Danglars.

— Bietul Dantès, glăsui Caderousse, fapt e că era un băiat admirabil.

— Da, dar deocamdată, spuse domnul Morrel, iată, "Faraonul" e fără căpitan.

— O, spuse Danglars, să nădăjduim, — întrucât până în trei luni nu putem să plecăm — că, până atunci Dantès va fi pus în libertate.

— De bună seamă, dar până atunci?

— Până atunci sunt eu, domnule Morrel, spuse Danglars. Ştiţi că eu mă pricep la manevrarea unui vas, tot aşa de bine ca orice căpitan de cursă lungă. Servindu-vă de mine, veţi avea chiar un avantaj, căci atunci când Edmond o să iasă din închisoare, nu veţi fi obligat faţă de nimeni, el îşi va relua locul său, eu pe-al meu şi gata.

— Îţi mulţumesc, Danglars, glăsui armatorul. Iată o soluţie care împacă totul. Ia deci comanda, te autorizez şi supraveghează debarcarea: orice catastrofă li s-ar întâmpla indivizilor, afacerile nu trebuie să sufere.

— Fiţi pe pace, domnule, dar o să-l putem vedea cel puţin pe bunul Edmond?

— Îţi voi spune asta curând, Danglars; am să caut să vorbesc cu domnul de Villefort şi să intervin pe lângă el în favoarea arestatului. Ştiu că e un regalist înverşunat dar, — ce dracu'! oricât de regalist şi de procuror ar fi, e om şi el şi nu-l cred rău.

— Nu, spuse Danglars, dar am auzit că e ambiţios şi asta aduce cu răutatea.

— În sfârşit, glăsui domnul Morrel cu un suspin, vom vedea; du-te la bord, că vin şi eu acolo.

Şi se despărţi de cei doi prieteni, îndreptându-se spre Palatul Justiţiei.

— Vezi ce întorsătură ia chestia? se adresă Danglars lui Caderousse. Mai ai chef să-l susţii pe Dantès acum?

— De bună seamă, nu; cu toate astea, este grozavă gluma care are atari urmări.

— Ei, cine a făcut-o? Nici tu, nici eu, nu e aşa? A făcut-o Fernand. Ştii bine că, în ce mă priveşte, am aruncat hârtia într-un colţ; credeam chiar că am rupt-o.

— Nu, nu, spuse Caderousse. Despre asta sunt sigur, o văd parcă în colţul umbrarului, mototolită, strânsă şi tare aş vrea să mai fie acolo.

— Ei, ce vrei... O fi ridicat-o Fernand, o fi copiat-o, ori a pus pe cineva s-o copieze, ori poate nu şi-a dat nici măcar această

osteneală; mă gândesc că a trimis chiar scrisoarea mea. Noroc că-mi prefăcusem scrisul.

— Dar tu ştiai că Dantès conspiră?

— Nu, nu ştiam nimic. După cum ţi-am spus, am crezut că fac o glumă, altceva nimic. Se pare că, asemeni Arlechinului, am spus adevărul râzând.

— Tot aia e, urmă Caderousse. Aş da nu ştiu ce ca afacerea să nu se fi întâmplat, sau cel puţin eu să nu fi avut nici un amestec. Ai să vezi, Danglars, c-o să ne poarte nenoroc.

— Dacă e să poarte nenoroc cuiva, apoi o să poarte vinovatului adevărat, iar vinovatul adevărat e Fernand, nu eu. Ce nenorocire vrei să ni se întâmple? N-avem decât să ne vedem de treabă, fără să suflăm un cuvânt şi furtuna o să treacă fără că trăsnetul să cadă.

— Amin! spuse Caderousse, făcând un semn de despărţire lui Danglars şi îndreptându-se spre aleile Meilhan, clătinând din cap şi vorbindu-şi singur, aşa cum fac oamenii munciţi de gânduri.

"Bun, spuse Danglars, lucrurile iau întorsătura pe care o prevăzusem. Iată-mă locţiitor de căpitan... şi dacă nătărăul de Caderousse o să poată să-şi ţină gura, căpitan de-a binelea. Dar nu cumva justiţia o să-l pună pe Dantès în libertate? A, dar justiţia e justiţie, mă bizui pe ea", adăugă el cu un zâmbet.

Glăsuind acestea, sări într-o barcă, dând barcagiului ordin să-l conducă la bordul "Faraonului" unde, vă amintiţi, armatorul îi fixase întâlnire.

Capitolul VI Substitutul de procuror regal

În strada Grand-Cours, în faţa fântânei Meduzelor, într-una din vechile case cu arhitectură aristocratică, clădite de Puget, se celebra de asemeni, în aceeaşi zi, la aceeaşi oră, un ospăţ de logodnă.

Atât numai că, în loc ca actorii acestei scene să fie oameni din popor, mateloţi şi soldaţi, ei făceau parte din elita societăţii marsilieze. Erau foşti magistraţi, care demisionaseră sub uzurpator; ofiţeri bătrâni, care dezertaseră din rândurile noastre, trecând în acelea ale armatei lui Condé; tineri crescuţi de

familiile lor încă neliniştite de viaţa copiilor lor, în ciuda celor patru sau cinci înlocuitori plătiţi de ea să fie luaţi la oaste, împinşi de ura contra omului pe care cinci ani de exil aveau să-l facă un martir şi cincisprezece ani de restauraţie, un zeu.

Lumea se afla la masă, iar conversaţia se desfăşura mistuită de toate pasiunile epocii, pasiuni cu atât mai cumplite, mai vii şi mai înverşunate în sud, cu cât, de cinci sute de ani, duşmăniile religioase veniseră în ajutorul duşmăniilor politice.

Împăratul, rege al insulei Elba, după ce fusese suveranul unei părţi de lume, tronând asupra unei populaţii de cinci-şase mii de suflete, după ce auzise strigându-se: "Trăiască Napoleon" de o sută douăzeci de milioane de supuşi şi în zece limbi diferite, era tratat aci ca un om pierdut de-a binelea pentru Franţa şi pentru tron. Magistraţii relevau boroboaţele politice, militarii vorbeau despre Moscova şi Leipzig; femeile, despre divorţul lui cu Josefina. Lumei acesteia, regalistă, voioasă şi triumfătoare, nu din pricina căderii omului, ci a nimicirii principiului, i se părea că viaţa reîncepea pentru ea şi că se trezea dintr-un vis penibil.

Un bătrân decorat cu crucea Sfântului Ludovic se sculă şi propuse comesenilor săi să se închine pentru sănătatea regelui Ludovic al XVIII-lea. Era marchizul de Saint-Méran.

După toastul care evoca totodată pe exilatul din Hartwel şi pe regele pacificator al Franţei, larma fu mare, paharele se ridicară în manieră englezească, femeile îşi desprinseră buchetele de flori şi le presărară pe faţa de masă. Entuziasmul era aproape poetic.

— Dacă ar fi de faţă toţi revoluţionarii care ne-au izgonit şi pe care noi îi lăsăm să conspire netulburaţi în castelele noastre vechi, cumpărate de ei pentru o bucată de pâine sub Teroare — glăsui marchiza de Saint-Méran, femeie cu ochi uscaţi, cu buze subţiri, cu aer aristocratic şi încă elegant, în ciuda celor cincizeci de ani ai ei; dacă ar fi de faţă, ar recunoaşte că devotamentul adevărat era de partea noastră, deoarece noi rămâneam ataşaţi de monarhia care se năruia, pe când ei, dimpotrivă, salutau răsăritul şi făceau avere, în timp ce noi o pierdeam pe a noastră; ar recunoaşte că regele nostru era într-adevăr Ludovic cel Iubit, în timp ce uzurpatorul lor nu a fost niciodată decât Napoleon blestematul. Nu-i aşa, de Villefort?

— Ce-aţi spus, doamnă marchiză? Iertaţi-mă, nu eram atent.

— Ei, lasă-i pe copii, marchiză, reluă bătrânul care ţinuse toastul. Copiii se căsătoresc şi e natural să aibă de vorbit altceva decât politică.

— Îţi cer iertare, mamă, spuse o tânără şi frumoasă fiinţă cu păr blond, cu ochii de catifea înotând într-un fluid sidefiu; ţi-l înapoiez pe domnul de Villefort, pe care-l acaparasem un moment. Domnule de Villefort, mama îţi vorbeşte.

— Sunt gata să-i răspund doamnei, dacă binevoieşte să repete întrebarea pe care n-am auzit-o bine, spuse domnul de Villefort.

— Eşti iertată, Renée, spuse marchiza cu un zâmbet drăgăstos, care te uimea văzându-l înflorind pe figura uscată; inima femeii este însă în aşa fel făcută încât, oricât de aridă ar deveni faţă de sufletul prejudecăţilor şi de cerinţele etichetei, există totdeauna într-însa un colţ rodnic şi zâmbitor. E ungherul pe care Dumnezeu l-a consacrat iubirii materne. Te iert... Spuneam, Villefort, că bonapartiştii n-aveau nici convingerea, nici entuziasmul, nici devotamentul nostru.

— O, doamnă, au cel puţin ceva care înlocuieşte totul: fanatismul. Napoleon e Mahomedul occidentului, pentru toţi oamenii de rând, dar cu ambiţii supreme, el nu e numai un legislator şi-un maestru, ci şi un tip, tipul egalităţii.

— Egalităţii! exclamă marchiza. Napoleon, tipul egalităţii!... Dar ce faci cu domnul de Robespierre? Mi se pare că îi răpeşti locul şi îl dai Corsicanului; cred că o uzurpare îi e de-ajuns.

— Nu doamnă, spuse Villefort, îl las pe fiecare pe piedestalul său: pe Robespierre, în piaţa Louis XV pe eşafod; pe Napoleon, în Piaţa Vendôme pe coloana lui; atât numai că unul a făcut egalitatea care coboară şi altul egalitatea care înalţă; unul i-a coborât pe regi la nivelul tronului. Aceasta nu înseamnă, adăugă Villefort râzând, că ambii nu sunt nişte revoluţionari infami şi că 9 termidor şi 4 aprilie 1814 nu sunt două zile fericite pentru Franţa, vrednice de-a fi, deopotrivă, sărbătorite de prietenii ordinei şi ai monarhiei; aceasta explică însă de asemeni cum, — deşi căzut pentru de-a pururi, nădăjduiesc — Napoleon şi-a conservat fanaticii. Ce vreţi, marchiză? Cromwell, care nu era decât pe jumătate din ce a fost Napoleon, îi avea pe-ai săi.

— Villefort, ştii că ceea ce spui miroase de la o leghe a revoluţie? Dar te iert: nu poate să fie cineva fiu de girondin şi să nu păstreze un gust de pământ.

O roşeaţă vie trecu peste fruntea lui Villefort.

— Doamnă, glăsui el, tata era girondin, este adevărat, dar tata n-a votat moartea regelui. Tata a fost proscris de aceeaşi teroare care vă proscria şi pe dumneavoastră şi a lipsit puţin să nu-şi vadă capul pe acelaşi eşafod pe care îl văzuse căzând pe al părintelui dumneavoastră.

— Da, spuse marchiza, fără ca sângeroasa amintire să-i altereze câtuşi de puţin trăsăturile. Atât numai că ei au fost urcaţi pentru principii diametral opuse, iar dovada e că toată familia mea a rămas ataşată prinţilor exilaţi, în timp ce părintele dumitale s-a grăbit să se ralieze noului guvernământ, iar după ce cetăţeanul Noirtier a fost girondin, contele Noirtier a devenit senator.

— Mamă, mamă, spuse Renée, ştii că s-a stabilit să nu se mai vorbească despre amintirile acestea urâte.

— Doamnă, răspunse Villefort, mă voi alătura domnişoarei de Saint- Méran, cerându-vă cu umilinţă uitarea trecutului. La ce bun să aducem învinuiri cu privire la lucruri în care însăşi voinţa lui Dumnezeu este neputincioasă? Dumnezeu poate să schimbe viitorul; el nu poate să modifice trecutul. Ceea ce noi oamenii putem, este, dacă nu să renegăm acest trecut, cel puţin să aruncăm un văl peste el. Ei bine, eu m-am despărţit nu numai de opinia, dar şi de numele părintelui meu. Tata a fost sau poate e încă bonapartist şi se numeşte Noirtier; eu sunt regalist şi mă numesc de Villefort. Lăsaţi, doamnă, să moară în bătrânul trunchi un rest de sevă revoluţionară şi vedeţi doar vlăstarul care se depărtează de trunchi, fără să poată şi, — pot spune, — aproape fără să vrea, să se desprindă cu totul.

— Bravo, Villefort, spuse marchizul, bravo, ai răspuns bine. I-am predicat şi eu mereu marchizei uitarea trecutului, fără vreun rezultat. Nădăjduiesc că dumneata vei fi mai norocos.

— Da, bun, spuse marchiza, să uităm trecutul. Nici eu nu vreau altceva şi suntem de acord, dar Villefort să fie neclintit măcar în viitor. Nu uita, Villefort, că noi am garantat pentru dumneata în faţa Maiestăţii Sale; că Maiestatea Sa a binevoit să uite, în urma recomandării noastre (ea îi întinse mâna), aşa cum uit şi eu în urma rugăminţii dumitale. Decât, dacă îţi cade vreun

conspirator în mâini, gândeşte-te că sunt cu atât mai mulţi ochi asupra dumitale, cu cât se ştie că faci parte dintr-o familie care e, poate, în legături cu conspiratorii aceştia.

— O, doamnă, spuse Villefort, profesiunea mea şi, mai cu seamă, timpurile pe care le trăim, îmi ordonă să fiu sever. Voi fi. Am şi avut câteva acuzaţii politice de susţinut şi în privinţa aceasta am putut face dovada. Din păcate, însă, nu ne aflăm la capăt.

— Crezi? întrebă marchiza.

— Mi-e teamă că da; Napoleon, pe insula Elba, este foarte aproape de Franţa; prezenţa lui în preajma coastelor noastre întreţine speranţa partizanilor. Marsilia e plină de ofiţeri care zilnic, sub un pretext ridicol, caută pricină regaliştilor. De aci,atâtea dueluri printre oamenii din clasele de sus, de aci atâtea asasinate în popor.

— Da, era vorba despre asta încă la plecarea noastră din Paris, spuse domnul de Saint-Méran. Şi unde îl trimit?

— La Sfânta Elena.

— La Sfânta Elena? Ce este asta? întrebă marchiza.

— O insulă situată la două mii de leghe de aici, dincolo de ecuator, răspunse contele.

— Bravo! aşa cum spune şi Villefort, e o mare nebunie ca un astfel de om să fie lăsat să intre în Corsica, acolo unde s-a născut, între Neapole, unde cumnatul său domneşte încă şi în faţa Italiei, din care el vroia să facă un regat pentru fiul său.

— Din nefericire, spuse Villefort, avem tratatele de la 1814 şi nu ne putem atinge de Napoleon fără a le călca.

— Ei bine, le vom călca, spuse domnul de Salvieux. El le-a respectat tot aşa de mult când a fost vorba să-l împuşte pe nenorocitul duce d'Enghien?

— Da, spuse marchiza, e lucru stabilit: Sfânta Alianţă scapă Europa de Napoleon şi Villefort scapă Marsilia de partizanii lui. Regele ori domneşte, ori nu domneşte; dacă domneşte, guvernul lui trebuie să fie tare şi reprezentanţii lui neclintiţi. Numai aşa se poate preveni răul.

— Din păcate, doamnă, spuse Villefort zâmbind, un substitut de procuror regal soseşte totdeauna când răul a fost făcut.

— Atunci are datoria să-l repare.

— Aş putea să vă mai spun, doamnă, ca noi nu reparăm răul, ci îl răzbunăm; atâta tot.

— O, domnule de Villefort, glăsui o tânără şi drăguţă fiinţă, fiica contelui de Salvieux şi prietena domnişoarei de Saint-Méran, caută să ai un proces frumos în timpul şederii noastre la Marsilia. N-am văzut niciodată o curte cu juri şi se spune că e ceva cu totul deosebit.

— Într-adevăr, cu totul deosebit, domnişoară, spuse substitutul; căci, în locul unei tragedii teatrale, e o dramă adevărată; în locul unor dureri jucate, sunt dureri reale. Omul pe care îl vezi acolo, în loc să se întoarcă după coborârea cortinei la el acasă, să cineze în familie şi să se culce liniştit pentru a repeta scena a doua zi, intră în închisoare, unde dă de călăi. Precum vedeţi, nu există spectacol mai frumos decât acesta pentru persoanele nervoase care caută emoţii. Domnişoară, fiţi pe pace: dacă se prezintă ocazia, vi-l voi procura.

— Ne înfioară şi râde, spuse Renée, îngălbenindu-se.

— Ce vreţi, e un fel de duel... Am cerut în cinci sau şase rânduri pedeapsa cu moartea împotriva unor acuzaţi politici sau de alt fel. Ei bine, cine ştie câte pumnale se ascut în momentul acesta în umbră, sau sunt chiar îndreptate împotriva mea?

— O, doamne, glăsui Renée, posomorându-se tot mai mult. Vorbeşti serios, domnule de Villefort?

— Cum nu se poate mai serios, domnişoară, urmă tânărul magistrat cu zâmbetul pe buze. Iar cu procesele acestea frumoase, pe care domnişoara le doreşte pentru a-şi satisface curiozitatea şi pe care eu le doresc pentru a-mi satisface ambiţia, situaţia se va agrava şi mai mult. Vă închipuiţi că toţi aceşti ostaşi ai lui Napoleon, deprinşi să meargă orbeşte spre inamic, cugetă atunci când trag un cartuş sau când dau atacul cu baioneta? Au să cugete ei, când e vorba să ucidă un om pe care îl cred duşmanul lor personal, mai mult decât ar urma să ucidă un rus, un austriac sau un ungur, pe care nu l-au văzut niciodată? De altminteri, acestea sunt necesare; fără asta meseria noastră n-ar avea nici o scuză. Când văd lucind în ochii acuzatului fulgerarea luminoasă a înverşunării, eu mă simt încurajat, exaltat. Nu mai e un proces, e o luptă; lupt împotriva lui, el ripostează, eu înteţesc atacul şi lupta se sfârşeşte că toate bătăliile: cu o victorie sau cu o înfrângere. Iată ce înseamnă a pleda. Pericolul creează elocvenţa. Un acuzat care mi-ar zâmbi

după replica mea, m-ar face să cred că am vorbit prost, că ceea ce spun e palid, fără vigoare, neîndestulător. Gândiţi-vă deci la senzaţia de orgoliu pe care o încearcă un procuror regal, convins de culpabilitatea acuzatului, când îl vede pe acesta îngălbenindu-se şi înclinându-se sub povara dovezilor şi sub fulgerele elocvenţei sale. Capul se pleacă, va cădea.

Renée scoase un strigăt uşor.

— Iată ce înseamnă a vorbi, spuse un invitat.

— Iată omul care trebuie în timpuri ca acestea ale noastre, spuse al doilea.

— De aceea, glăsui al treilea, ai fost superb în ultimul dumitale proces, dragă Villefort. Ştii, omul care îşi asasinase părintele. Ei bine, l-ai ucis literalmente, înainte de a-l fi atins călăul.

— O, paricizii, spuse Renée, nu mă interesează; pentru astfel de oameni nu există chinuri îndeajuns de mari; dar în ce-i priveşte pe nenorociţii acuzaţi politici...

— Cu ei este mai grav, Renée, căci regele e părintele naţiunii şi a vroi să răstorni sau să ucizi pe rege, înseamnă a vroi să ucizi pe părintele a treizeci şi două milioane de oameni.

— Tot una e, domnule de Villefort, spuse Renée. Îmi făgăduieşti că vei fi îngăduitor cu cei pe care ţi-i voi recomanda?

— Fii pe pace, spuse Villefort cu cel mai fermecător zâmbet; vom întocmi împreună rechizitoriile.

— Draga mea, spuse marchiza, vezi-ţi de colibrii şi de cârpele tale şi lasă-l pe viitorul tău soţ să-şi facă meseria. Astăzi armele se odihnesc şi robele au trecere; există în privinţa aceasta un cuvânt latin de o mare profunzime.

— *Cedant arma togae*[3], spuse Villefort înclinându-se.

— Nu îndrăzneam să vorbesc latineşte, spuse marchiza.

— Aş fi preferat ca dumneata să fii medic, reluă Renée. Îngerul exterminator, oricât ar fi de înger, m-a înfricoşat totdeauna.

— Bună Renée, murmură Villefort învăluind-o pe fată într-o privire iubitoare.

— Fiica mea, spuse marchizul, domnule de Villefort va fi medicul moral şi politic al acestei provincii. Crede-mă, e un rol frumos de jucat.

---

[3] Armele să cedeze locul togei.

— Şi va fi un mijloc de a da uitării rolul pe care l-a jucat părintele său, reluă incorigibila marchiză.

— Doamnă, glăsui Villefort cu un zâmbet trist, am avut onoarea să vă spun că părintele meu s-a lepădat — cel puţin aşa nădăjduiesc, de erorile trecutului şi că a devenit un prieten zelos al religiei şi al ordinei, un regalist mai bun decât mine; căci el e din convingere, iar eu nu sunt decât din pasiune.

Şi, după fraza aceasta rotunjită, Villefort privi spre invitaţi pentru a-şi da seama de efectul fanfaronadei sale, aşa cum, după o frază la fel, ar fi privit la tribunal publicul.

— Dragă Villefort, spuse contele de Salvieux, tocmai asta i-am răspuns şi eu deunăzi la Tuileries ministrului Casei Regale, care îmi cerea oarecum socoteală asupra ciudatei alianţe dintre fiul unui girondin şi fiica unui ofiţer al armatei lui Condé; iar ministrul a înţeles foarte bine. Sistemul acesta de fuziune aparţine lui Ludovic al XVIII-lea. De aceea regele care, fără ca noi să bănuim ne asculta conversaţia, ne-a întrerupt spunând: "Villefort, — notează, regele, n-a pronunţat numele de Noirtier, ci dimpotrivă a apăsat pe acela de Villefort, — Villefort, a spus regele, va face o carieră bună. E un tânăr matur de pe acum şi aparţine lumii mele. Am văzut cu plăcere că marchizul şi marchiza de Saint-Méran îl fac ginerele lor şi le-aş fi recomandat această alianţă dacă nu veneau ei cei dintâi să-mi ceară permisiunea."

— A spus regele asta, conte? exclamă Villefort încântat.

— Îţi reproduc propriile lui cuvinte, iar dacă marchizul vrea să fie sincer, va mărturisi că ceea ce îţi comunic, în momentul acesta, se potriveşte perfect cu ceea ce regele i-a spus lui însuşi când, acum şase luni, i-a vorbit despre un proiect de căsătorie între fiica sa şi dumneata.

— Adevărat, spuse marchizul.

— O, dar îi datorez prin urmare totul vrednicului suveran! Voi căuta deci să fac totul pentru a-l servi.

— Bravo, glăsui marchiza, aşa te iubesc: să poftească în momentul acesta un conspirator şi va fi bine venit!

— Iar eu, mamă, spuse Renée, îl rog pe Dumnezeu să nu te asculte şi să nu-i trimită domnului de Villefort decât mici hoţi, faliţi fără însemnătate şi escroci timizi. În chipul acesta voi dormi liniştită.

— E ca şi cum ai dori medicului migrene, pojaruri şi înţepături de viespi, lucruri care nu compromit decât epiderma, glăsui Villefort râzând. Dacă vrei să mă vezi procuror, urează-mi, dimpotrivă, maladiile acelea grozave a căror tratare face medicului cinste.

În momentul acela şi ca şi cum întâmplarea nu aşteptase decât exprimarea dorinţei lui Villefort pentru ca aceasta să-i fie satisfăcută, un valet intră şi îi spuse câteva cuvinte la ureche. Villefort se ridică de la masă, scuzându-se şi se înapoie după câteva clipe cu figura luminată şi cu buzele zâmbitoare.

Renée îl privi cu dragoste, căci, văzut astfel, cu ochii lui albaştri, cu tenul mat şi cu favoriţii negri care îi încadrau chipul, era într-adevăr un tânăr elegant şi frumos. De aceea fata aştepta cu nerăbdare explicarea cauzei pentru care un moment dispăruse.

— Domnişoară, spuse Villefort, năzuiai adineauri să ai ca soţ un medic; eu am, cu discipolii lui Esculap (se vorbea astfel încă în 1815), asemănarea că niciodată ceasul nu-mi aparţine şi că sunt deranjat chiar de lângă dumneata, chiar de la ospăţul logodnei mele.

— Şi de ce eşti deranjat, domnule? întrebă frumoasa fată cu uşoară nelinişte.

— O, pentru un bolnav care, după câte mi s-a spus, e în ultimul grad. Un caz grav şi boala frizează eşafodul.

— Vai, domnule! exclamă Renée, îngălbenindu-se.

— Adevărat? rosti într-un singur glas adunarea.

— Se pare că a fost descoperit un mic complot bonapartist.

— E cu putinţă? spuse marchiza.

— Iată scrisoarea de denunţ.

Şi Villefort citi:

"Domnul procuror regal este înştiinţat, de un prieten al tronului şi al religiei, că numitului Edmond Dantès, secundul vasului «Faraon», sosit azi dimineaţă din Smirna, după ce s-a oprit la Neapole şi la Porto-Ferrajo, i-au fost încredinţate de către Murat o scrisoare pentru uzurpator şi de către uzurpator o scrisoare pentru comitetul bonapartist din Paris.

Dovada crimei sale se poate face arestându-l, căci scrisoarea se va găsi sau la el, sau la părintele său, sau în cabina sa pe bordul «Faraonului»".

— Dar, glăsui Renée, scrisoarea aceasta, care nu e, de altminteri, decât o scrisoare anonimă, este adresată domnului procuror regal, nu dumitale.

— Da, dar procurorul regal e absent. În lipsa lui epistola a parvenit secretarului său, care avea misiunea să deschidă scrisorile. El a deschis-o deci, m-a căutat şi, negăsindu-mă, a dat ordin de arestare.

— Aşadar, culpabilul e arestat? întrebă marchiza.

— Adică acuzatul, glăsui Renée.

— Da, doamnă, spuse Villefort, şi, precum aveam onoarea să spun adineaori domnişoarei Renée, dacă scrisoarea în chestiune se va găsi, starea bolnavului e gravă.

— Şi unde e nenorocitul? întrebă Renée.

— E la mine.

— Haide, prietene, spuse marchizul, nu lipsi de la datoriile dumitale, rămânând cu noi atunci când serviciul regelui te aşteaptă în altă parte. Du-te deci acolo unde te aşteaptă serviciul regelui.

— O, domnule de Villefort, spuse Renée, împreunându-şi mâinile, fii îngăduitor, e ziua dumitale de logodnă.

Villefort făcu ocolul mesei şi, apropiindu-se de scaunul fetei, se rezemă de spătar:

— Voi face tot ce am să pot, scumpă Renée, glăsui el, ca să-ţi cruţ o nelinişte; dacă însă indiciile sunt sigure, dacă acuzaţia este întemeiată, buruiana bonapartistă va trebui tăiată.

Renée se înfioră la auzul cuvântului tăiată, căci buruiana despre care el spunea că trebuie tăiată avea un cap.

— Eh, spuse marchiza, n-o asculta pe copiliţa asta, Villefort. Se va linişti ea.

Şi marchiza îi întinse lui Villefort o mână uscată pe care el o sărută, continuând s-o privească pe Renée şi spunându-i din ochi:

"Sărut în momentul acesta mâna dumitale, sau cel puţin aş vrea".

— Triste auspicii! murmură Renée.

— Domnişoară, spuse marchiza, eşti de o copilărie deznădăjduitoare: mă rog, ce are a face destinul statului cu fanteziile dumitale de sentiment şi cu sensibilităţile inimii dumitale.

— O, mamă! murmură Renée.

— Fiţi îngăduitoare cu răul regalist, doamnă marchiză, spuse Villefort, vă făgăduiesc că-mi voi îndeplini pe deplin meseria de substitut de procuror regal, adică o să fiu de o severitate cumplită.

Dar, în timp ce magistratul adresa cuvintele acestea marchizei, logodnicul aruncă pe furiş o privire logodnicei, iar privirea spunea:

"Renée, fii liniştită: de hatârul dragostei tale am să fiu indulgent".

Renée răspunse privirii lui cu cel mai dulce zâmbet şi Villefort ieşi, purtând paradisul în inimă.

Capitolul VII   Interogatoriul

De cum ieşi din sufragerie, Villefort părăsi masca voioasă, luând aerul grav al unui om chemat la îndatorirea supremă de a se rosti asupra vieţii semenului său. Dar, cu toată mobilitatea fizionomiei sale, mobilitate pe care substitutul o studiase de multe ori dinaintea oglinzii, aşa cum e dator să facă un actor iscusit, de data aceasta îi fu greu să-şi încrunte sprâncenele şi să-şi posomorască trăsăturile. În afară de amintirea liniei politice, urmată de părintele său care, dacă nu se depărta complet de ea, putea să-i abată viitorul, Gérard de Villefort era în momentul acesta cât se poate de fericit. Bogat prin sine, ocupa la douăzeci şi şapte de ani un loc înalt în magistratură, se însura cu o tânără şi frumoasă fiinţă pe care o iubea, nu pătimaş, ci cu raţiune, aşa cum un substitut de procuror poate să iubească şi, în afară de frumuseţea ei remarcabilă, domnişoara de Saint-Méran, logodnica lui, aparţinea uneia dintre familiile cu cea mai bună situaţie la curte; iar pe lângă influenţa părintelui şi a mamei ei pe care, neavând alt copil, putea fi folosită întreagă pentru ginere. Pe de altă parte, logodnica aducea soţului ei şi o zestre de cincizeci de mii de taleri care, graţie speranţelor, — cuvânt groaznic, născocit de mijlocitorii de căsătorii, — putea să sporească într-o zi cu o moştenire de o jumătate de milion.

Toate aceste elemente reunite compuneau deci pentru Villefort un total de fericire aşa de uluitor, încât i se părea că vede pete în soare, după ce-şi privise îndelung viaţa interioară cu ochii sufletului.

Găsi la poartă pe comisarul de poliţie care îl aştepta. Vederea omului în negru îl coborî, îndată, din înălţimile celui de al treilea cer, pe pământul material pe care călcăm. Îşi compuse figura aşa cum am spus, apropiindu-se de ofiţerul justiţiei:

— Domnule, îi spuse el, uite, am citit scrisoarea şi ai făcut bine arestându-l pe om. Dă-mi acum asupra lui şi asupra conspiraţiei toate amănuntele pe care le-ai cules.

— Despre conspiraţie, domnule, nu ştim încă nimic; toate hârtiile confiscate au fost închise într-un singur pachet şi depuse cu peceţi pe biroul dumneavoastră. În ce-l priveşte pe acuzat, aţi văzut prin chiar scrisoarea care-l denunţă că e un anume Edmond Dantès, secund pe bordul vasului "Faraonul", care face comerţ cu bumbac cu Alexandria şi Smirna şi care aparţine casei Morrel şi fiul din Marsilia.

— Înainte de a servi în marina comercială a servit în marina militară?

— O, nu, domnule; este un tinerel.

— Ce vârstă?

— Nouăsprezece sau cel mult douăzeci de ani.

În momentul acela, pe când Villefort, mergând pe strada Mare, ajunse la colţul străzii des Conseils, un om care părea că-l aşteaptă i se adresă; era domnul Morrel.

— A, domnul de Villefort, exclamă acesta zărindu-l pe substitut, îmi pare foarte bine că vă întâlnesc. Închipuiţi-vă că s-a săvârşit eroarea cea mai ciudată, cea mai neauzită: a fost arestat secundul vasului meu, Edmond Dantès.

— Ştiu, domnule, spuse Villefort şi mă duc să-l interoghez.

— O, domnule, continuă domnul Morrel mânat de prietenia sa pentru tânăr, nu-l cunoaşteţi pe cel care e acuzat. Eu îl cunosc; imaginaţi-vă omul cel mai blând, cel mai cinstit şi, aproape că aş îndrăzni să spun, omul care îşi cunoaşte cel mai bine meseria din întreaga marină comercială. O, domnule de Villefort, vi-l recomand cu toată sinceritatea şi din tot sufletul.

Precum s-a putut vedea, Villefort aparţinea taberei nobile din oraş, iar Morrel taberei plebeiene; primul era ultraregalist, al

doilea bănuit de bonapartism în surdină. Villefort îl privi pe Morrel dispreţuitor şi îi răspunse rece:

— Ştii, domnule, că cineva poate să fie blând în viaţa particulară, cinstit în relaţiile comerciale, savant în meseria lui şi să fie totuşi, politiceşte vorbind, un mare vinovat. Ştii, nu-i aşa, domnule?

Şi magistratul apasă pe ultimele cuvinte ca şi cum ar fi vrut să le aplice armatorului, în timp ce privirea lui scrutătoare vroia parcă să pătrundă până în adâncul inimii omului acesta, atât de cutezător încât intervenea pentru altul, când el însuşi era dator să ştie că avea nevoie de indulgenţă.

Morrel roşi, căci nu se simţea cu conştiinţa tocmai curată în privinţa opiniilor politice. Şi, de altminteri, destăinuirea pe care i-o făcuse Dantès în ce priveşte întrevederea cu marele mareşal şi cele câteva cuvinte pe care i le adresase împăratul, îl tulburau oarecum. Adăugă totuşi, cu accentul celui mai profund interes:

— Domnule de Villefort, vă implor, fiţi drept cum trebuie să fiţi; bun aşa cum sunteţi totdeauna şi *daţi-ni-l* repede pe bietul Dantès.

Cuvântul *daţi-ni-l* sună revoluţionar în urechea substitutului de procuror.

"Ehei, daţi-ni-l, îşi zise el. Nu cumva acest Dantès e afiliat vreunei secte de carbonari, întrucât protectorul lui întrebuinţează, fără să-şi dea seama, formula colectivă? Comisarul mi-a spus, îmi pare, că l-a arestat într-o cârciumă, într-o societate numeroasă: nu cumva complotau?"

Pe urmă, cu glas tare:

— Domnule, răspunse el, poţi să fii pe deplin liniştit şi nu vei fi apelat în zadar la spiritul meu de dreptate dacă acuzatul e inocent; dar dacă, dimpotrivă, e vinovat, trăim într-o epocă grea, domnule, când nepedepsirea ar fi un exemplu fatal. Voi fi deci nevoit să-mi fac datoria.

Şi, deoarece ajunsese la uşa casei sale lipită de palatul de justiţie, intră măreţ, după ce-l salută cu o politeţe de gheaţă pe nefericitul armator, care rămase împietrit parcă în locul unde Villefort îl părăsise.

Anticamera era plină de jandarmi şi de agenţi de poliţie; în mijlocul lor, păzit, învăluit în priviri aprinse de ură, stătea calm şi nemişcat deţinutul.

Villefort străbătu anticamera, aruncă spre Dantès o privire piezişă şi după ce luă un pachet pe care i-l dădu un agent, dispăru, spunând:

— Să se aducă deţinutul!

Oricât de fulgerătoare ar fi fost privirea, ea îi ajunsese lui Villefort pentru a-şi forma o idee despre omul pe care urma să-l supună interogatoriului. Recunoscuse inteligenţa în fruntea lată şi deschisă, curajul în ochii ficşi şi în sprâncenele încruntate şi Sinceritatea în buzele groase, pe jumătate deschise, printre care se vedea un şir dublu de dinţi albi ca fildeşul.

Prima impresie fusese favorabilă lui Dantès. Dar Villefort auzise de atâtea ori, ca pe un cuvânt de politică profundă, că trebuie să le fereşti de *prima pornire*, tocmai pentru că era bună, încât aplică *impresiei* maxima aceasta fără să ţină seama de diferenţa dintre aceste două cuvinte.

Îşi înăbuşi deci instinctele bune care vroiau să-i năpădească inima, pentru a da de acolo asalt minţii; îşi potrivi la oglindă figura de zile mari şi se aşeză sumbru, ameninţător, dinaintea biroului.

În clipa următoare Dantès intră.

Tânărul era tot palid, dar calm şi zâmbitor. Îl salută pe judecător cu o politeţe firească, apoi căută din ochi un scaun ca şi cum s-ar fi aflat în salonul armatorului Morrel.

Abia atunci el întâlni privirea posomorâtă a lui Villefort, privire caracteristică oamenilor justiţiei, care nu vor să li se citească gândul şi care fac din ochii lor o sticlă fără luciu. Privirea aceasta îi arătă că se găsea dinaintea chipului mohorât al justiţiei.

— Cine eşti dumneata şi cum te cheamă? întrebă Villefort răsfoind notele pe care agentul i le predase când a intrat şi care, într-un ceas, deveniseră voluminoase, într-atât corupţia spionajelor se alipeşte de acest corp nefericit care sunt deţinuţii.

— Domnule, mă numesc Edmond Dantès, răspunse tânărul cu glas calm şi sonor. Sunt secund pe bordul vasului "Faraonul" care aparţine domnilor Morrel şi fiul.

— Vârsta dumitale? continuă Villefort.

— Nouăsprezece ani, răspunse Dantès.

— Ce făceai în momentul când ai fost arestat?

— Mă aflam la ospăţul logodnei mele, domnule, glăsui Dantès cu glas uşor mişcat, într-atât de dureros era contrastul

dintre momentele de bucurie şi ceremonia lugubră de acum, într-atât chipul sumbru al domnului de Villefort scotea în relief figura strălucitoare a logodnicei lui.

— Asistai la ospăţul logodnei dumitale? întrebă substitutul tresărind fără să vrea.

— Da, domnule, sunt pe cale să mă însor cu o femeie pe care o iubesc de trei ani.

Deşi impasibil ca de obicei, Villefort fu izbit totuşi de coincidenţă, iar glasul mişcat al lui Dantès, surprins în toiul fericirii, trezi în taina sufletului său o fibră de simpatie: se însura şi el, era şi el fericit, iar fericirea îi fusese tulburată pentru a contribui la nimicirea bucuriei unui om care, ca şi el, atingea fericirea.

Apropierea aceasta filozofică, gândi el, va face o mare impresie când am să mă înapoiez în salonul domnului de Saint-Méran; şi îşi întocmi dinainte, în cuget, în timp ce Dantès aştepta alte întrebări, cuvintele antitetice cu ajutorul cărora oratorii construiesc frazele care smulg aplauze şi care, uneori, fac impresie unei elocvenţe adevărate.

După ce micul *speech* lăuntric fu întocmit, Villefort zâmbi cu gândul la efect şi reveni la Dantès:

— Continuă, domnule, glăsui el.

— Ce vreţi să continui?

— Să luminezi justiţia.

— Să-mi spună justiţia asupra cărui punct vrea să fie luminată şi îi voi spune tot ce ştiu; decât, adăugă el la rându-i cu un zâmbet, o înştiinţez că nu ştiu mare lucru.

— Ai servit sub uzurpator?

— Urma să fiu încorporat în marina militară când a căzut.

— Se spune că opiniile dumitale politice sunt exagerate, spuse Villefort, căruia nu i se suflase un cuvânt despre aceasta, dar care nu se da în lături să pună întrebarea aşa cum se pune o acuzare.

— Opiniile mele politice, domnule? O, mi-e aproape ruşine să spun dar eu nu am avut niciodată ceea ce se cheamă o opinie. Sunt în vârstă de abia nouăsprezece ani, după cum am avut onoarea să vă spun. Nu ştiu nimic, nu sunt destinat să joc nici un rol, puţinul care sunt şi voi fi, dacă mi se acordă locul care îl râvnesc, îl voi datora domnului Morrel. De aceea toate opiniile mele, nu politice, dar particulare, se mărginesc la aceste

trei sentimente: îl iubesc pe părintele meu, îl respect pe domnul Morrel şi o ador pe Mercédès. Iată, domnule, tot ce pot spune justiţiei. Vedeţi că e prea puţin interesant pentru ea.

Pe măsură ce Dantès vorbea, Villefort îi privea chipul aşa de blând şi de deschis şi îi reveneau în memorie cuvintele rostite de Renée care, fără să-l cunoască, îi ceruse indulgenţa pentru acuzat. Cu deprinderea pe care substitutul crimei şi al criminalilor o căpătase, vedea ţâşnind din fiecare cuvânt al lui Dantès dovada inocenţei. Într-adevăr, tânărul, aproape că s-ar putea spune copilul acesta simplu, natural, elocvent, cu acea elocvenţă a inimii pe care n-o găseşti niciodată când o cauţi, plin de afecţiune pentru toţi, deoarece era fericit şi deoarece fericirea îi face buni chiar pe oamenii răi, revărsa şi asupra judecătorului bunăvoinţa ce-i deborda din inimă. Edmond nu avea în privire, în glas, în gest, oricât de aspru fusese Villefort cu el, decât mângâiere şi bunătate pentru cel care-l interoga.

"La naiba, îşi spuse Villefort, e un băiat fermecător şi, nădăjduiesc, nu-mi va fi greu să-i fac plăcerea lui Renée, îndeplinind prima recomandare dată de ea: voi căpăta astfel o strângere de mână în faţa lumii şi un sărut încântător într-un ungher."

Şi, la gândul acesta, figura lui Villefort se lumină; de aceea, când îşi abătu privirile de la cugetul său la Dantès, Dantès, care îi urmărise mişcările chipului, zâmbea.

— Domnule, spuse Villefort, cunoşti niscai duşmani?

— Duşmani? întrebă Dantès; am norocul de a însemna prea puţin pentru ca situaţia mea să mi-i facă. În ce priveşte caracterul meu, poate cam repezit, am încercat totdeauna să-l îmblânzesc faţă de subordonaţi. Am sub ordinele mele zece sau doisprezece mateloţi: întrebaţi-i, domnule şi vă vor spune că mă iubesc şi mă respectă, nu ca pe un părinte, — sunt prea tânăr pentru aceasta, — dar ca pe un frate mai mare.

— Dar în lipsă de duşmani, poate că ai invidioşi: vei fi numit căpitan la nouăsprezece ani, ceea ce e un post înalt în meseria dumitale. Te vei însura cu o femeie frumoasă, care te iubeşte, ceea ce e un noroc rar pe pământ: Poate că ambele preferinţe ale destinului ţi-au creat niscai invidioşi.

— Da, aveţi dreptate. De bună seamă, îi cunoaşteţi pe oameni mai bine decât mine şi este cu putinţă, dar dacă

invidioşii aceştia se găsesc printre prietenii mei, vă declar că prefer să-i cunosc, pentru a nu mă vedea silit să-i urăsc.

— Faci rău, domnule. Trebuie totdeauna, pe cât cu putinţă, să vezi limpede în jurul dumitale; şi, într-adevăr, îmi pari un tânăr aşa de vrednic, încât mă voi abate pentru dumneata de la regulile obişnuite ale justiţiei şi te voi ajuta să vezi limpede, comunicându-ţi denunţul care te aduce la mine: iată hârtia acuzatoare. Recunoşti scrisul?

Şi Villefort scoase din buzunar scrisoarea, prezentând-o lui Dantès. Dantès privi şi citi. Un nor trecu pe fruntea lui şi spuse:

— Nu, domnule, nu cunosc scrisul. E prefăcut şi totuşi e de o formă destul de naturală. În orice caz, l-a aşternut o mână iscusită. Mă bucur foarte mult, adăugă el, privindu-l pe Villefort cu recunoştinţă, că am de-a face cu un om ca dumneavoastră, căci într-adevăr invidiosul meu este un adevărat duşman.

Şi, în fulgerul care trecu prin ochii tânărului când rosti aceste cuvinte, Villefort putu să-şi dea seama de energia violentă ascunsă sub înfăţişarea sa blândă.

— Şi, acum, haide, glăsui substitutul, răspunde-mi sincer, domnule, nu ca un acuzat judecătorului, ci, aşa cum un om aflat într-o situaţie delicată, răspunde altui om care se interesează de el: ce e adevărat în acuzaţia această anonimă?

Şi Villefort aruncă pe birou, cu dezgust, scrisoarea înapoiată de Dantès.

— Totul şi nimic, domnule şi iată adevărul curat, pe onoarea mea de marinar, pe iubirea mea pentru Mercédès, pe viaţa părintelui meu.

— Vorbeşte, domnule, spuse cu glas tare Villefort. Apoi adăugă în şoaptă:

"Dacă Renée ar putea să mă vadă, nădăjduiesc că ar fi mulţumită de mine şi că nu mi-ar mai spune că sunt un tăietor de capete".

— Să vedeţi: plecând din Neapole, căpitanul Leclère s-a îmbolnăvit de friguri. Deoarece nu avem medic pe bord, iar el nu a vrut să poposim în nici un punct al coastei, grăbit cum era, să se ducă pe insula Elba, boala lui s-a înrăutăţit aşa de mult încât, spre sfârşitul celei de-a treia zi, simţind că va muri, m-a chemat lângă el.

"Dragă Dantès, mi-a spus el, jură-mi pe onoarea ta că vei face ce am să-ţi spun. E vorba de interese cât se poate de mari".

"Îţi jur, domnule căpitan", i-am răspuns eu.

"Ei bine, întrucât, dupa moartea mea, comanda vasului îţi aparţine în calitate de secund, vei lua comanda, te vei îndrepta spre insula Elba, vei debarca la Porto-Ferrajo, vei întreba de mareşalul cel mare, îi vei încredinţa scrisoarea aceasta: poate că atunci, el îţi va preda o altă scrisoare şi vei fi însărcinat cu o misiune. Misiunea care-mi era rezervată mie, Dantès, va fi îndeplinită de tine şi toată cinstea ţi se va cuveni ţie".

"O voi îndeplini, domnule căpitan, dar poate că nu am să ajung aşa de uşor, cum credeţi dumneavoastră, la marele mareşal".

"Uite un inel pe care i-l vei trimite, glăsui căpitanul şi care va îndepărta toate dificultăţile".

Spunând acestea, mi-a încredinţat un inel.

Era şi timpul: peste două ceasuri a căzut în delir; a doua zi a murit.

— Şi ce-ai făcut atunci?

— Ceea ce trebuia să fac, domnule, ceea ce oricine ar fi făcut în locul meu. În orice caz, rugăminţile unui muribund sunt sfinte, iar, la marinari, rugăminţile unui superior sunt ordine care trebuie îndeplinite. M-am îndreptat deci spre insula Elba, unde am ajuns a doua zi; am consemnat toată lumea pe bord şi am coborât singur pe pământ. Aşa cum prevăzusem, am întâmpinat unele greutăţi pentru a ajunge la mareşalul cel mare. I-am trimis însă inelul care urma să-mi servească drept semn de recunoaştere şi toate uşile s-au deschis în faţa mea. M-a primit, m-a cercetat cu privire la ultimele împrejurări ale morţii nefericitului Leclère şi, precum acesta prevăzuse, mi-a predat o scrisoare, însărcinându-mă s-o duc personal la Paris. I-am făgăduit, căci era vorba să îndeplinesc ultima voinţă a căpitanului meu. Am coborât pe ţărm, am pus repede la punct toate chestiunile de bord, apoi am alergat să-mi văd logodnica pe care am regăsit-o mai frumoasă şi mai iubitoare decât oricând. Mulţumită domnului Morrel, am trecut peste toate piedicile ecleziastice. În sfârşit, domnule, asistam, cum v-am spus, la ospăţul de logodnă, mă pregăteam să mă căsătoresc peste un ceas şi îmi făceam socoteala să plec mâine la Paris,

când, în urma denunţului pe care dumneavoastră arătaţi a-l dispreţui tot atât cât şi mine, am fost arestat.

— Da, da, murmură Villefort, tot ce-mi spui pare a fi adevărat, iar dacă eşti culpabil, e din imprudenţă; ba încă imprudenţa este legitimată de ordinele căpitanului dumitale. Înapoiază-ne scrisoarea care ţi s-a dat pe insula Elba, dă-mi cuvântul că te vei prezenta la prima chemare şi du-te la prietenii dumitale.

— A, dar, sunt liber, domnule? exclamă Dantès în culmea bucuriei.

— Da, dar dă-mi numai scrisoarea.

— Trebuie să fie în faţa dumneavoastră, domnule; căci mi s-a luat o dată cu celelalte hârtii şi recunosc câteva în pachetul acesta.

— Aşteaptă, spuse substitutul lui Dantès, care îşi lua mănuşile şi pălăria, aşteaptă. Cui îi este adresată?

— Domnului Noirtier, strada Coq-Héron, Paris.

Trăsnetul dacă ar fi căzut asupra lui Villefort şi nu l-ar fi izbit mai fulgerător şi mai neprevăzut. Recăzu în fotoliul de unde se sculase pe jumătate, ca să ajungă la teancul cu hârtii confiscate şi frunzărindu-l repede, scoase scrisoarea fatală asupra căreia aruncă o privire pătrunsă de o groază de nespus.

— Domnul Noirtier, strada Coq-Héron, numărul 13, murmură el, devenind din ce în ce mai palid.

— Da, domnule, răspunse Dantès uimit. Îl cunoaşteţi?

— Nu, răspunse repede Villefort. Un servilor credincios al regelui nu-i cunoaşte pe conspiratori.

— E vorba deci de o conspiraţie? întrebă Dantès care, după ce se crezuse liber, începea să fie cuprins de o groază mai mare decât cea dintâi. În orice caz, domnule, v-am spus, nu aveam habar de cuprinsul" depeşei pe care o purtam.

— Da, reluă Villefort cu glas înăbuşit; dar ştii numele celui căruia îi era adresată.

— Pentru a i-o preda în persoană trebuia să-l ştiu, domnule.

— Şi n-ai arătat nimănui scrisoarea? întrebă Villefort citind şi îngălbenindu-se pe măsură ce citea.

— Nimănui, domnule, pe cuvânt de onoare.

— Nu ştie nimeni că erai purtătorul unei scrisori venită de pe insula Elba şi adresată domnului Noirtier?

— Nimeni, domnule, afară de cel care mi-a predat-o.

— E prea mult, totuşi, e prea mult! murmură Villefort.

Fruntea lui Villefort se întuneca tot mai mult. Buzele lui albe, mâinile tremurătoare, ochii aprinşi făceau să treacă prin cugetul lui Dantès cele mai dureroase bănuieli.

După citirea scrisorii, Villefort îşi lăsă capul în mâini şi rămase o clipă copleşit.

— Vai, ce e, domnule? întrebă Dantès cu sfială.

Villefort nu răspunse; dar, după câteva clipe, îşi înălţă chipul palid şi descompus şi mai citi o dată scrisoarea.

— Şi spui că nu ştii ce conţinea scrisoarea? reluă Villefort.

— Repet pe onoarea mea, domnule, că nu ştiu, glăsui Dantès. Dar ce aveţi? Vă simţiţi rău? Vreţi să sun, să chem ajutor?

— Nu, domnule, spuse Villefort, ridicându-se repede. Nu te mişca, nu spune un cuvânt. Eu dau ordine aici, nu dumneata.

— Domnule, spuse Dantès jignit, mă gândeam să vă vin în ajutor, atâta tot.

— Nu am nimic; o ameţeală trecătoare. Ocupă-te de dumneata, nu de mine. Răspunde.

Dantès aştepta interogatoriul pe care îl anunţa porunca aceasta, dar în zadar; Villefort recăzu în fotoliu, îşi trecu o mână îngheţată peste fruntea lac de sudoare şi, pentru a treia oară, se apucă să recitească scrisoarea.

"O, dacă ştie ce cuprinde scrisoarea asta, murmură el şi dacă află vreodată că Noirtier e tatăl lui Villefort, sunt pierdut, pierdut pentru de-a pururi", gândi el.

Şi-l privea din timp în timp pe Edmond, ca şi cum privirea sa ar fi putut să zdrobească bariera nevăzută ce închide în inimă secretele pe care gura le păstrează.

— O, să nu ne mai îndoim! exclamă el deodată.

— Dar, în numele cerului, domnule, strigă nefericitul tânăr, dacă va îndoiţi de mine, dacă mă bănuiţi, interogaţi-mă şi sunt gata să vă răspund.

Villefort făcu o sforţare violentă şi cu un ton pe care vroia să-l facă cât mai sigur:

— Domnule, glăsui el, probele cele mai grave rezultă pentru dumneata din interogatoriu, aşa că nu pot, precum nădăjduisem la început, să te pun în libertate numaidecât. Înainte de a lua o astfel de măsură, sunt dator să-l consult pe

judecătorul de instrucţie. Deocamdată ai văzut în ce fel m-am purtat cu dumneata.

— O, da, domnule, exclamă Dantès şi vă mulţumesc căci aţi fost pentru mine mai mult un prieten, decât un judecător.

— Ei bine, domnule, am să te mai reţin prizonier, nu mult, cât mai puţin voi putea. Principala dovadă care exista în contra dumitale e scrisoarea aceasta şi vezi...

Villefort se apropie de cămin, o aruncă în foc şi rămase acolo până când ea se prefăcu în cenuşă.

— Şi vezi, urmă el, o distrug.

— O, exclamă Dantès, dumneavoastră sunteţi, domnule, mai mult decât justiţia, sunteţi bunătatea.

— Dar ascultă-mă, urmă Villefort, înţelegi că, după un astfel de act, poţi să ai încredere în mine, nu-i aşa?

— O, domnule, porunciţi şi vă voi respecta ordinele.

— Nu, spuse Villefort, apropiindu-se de tânăr, nu ordine vreau să-ţi dau, înţelegi, ci sfaturi.

— Spuneţi şi mă voi conforma ca unor ordine.

— Am să te ţin până diseară aici, în palatul justiţiei. Poate că va veni şi altcineva să-ţi ia interogatoriul. Spune-i tot ce mi-ai spus, dar nici un cuvânt despre scrisoare.

— Vă făgăduiesc, domnule.

Se părea că Villefort implora şi că acuzatul îl linişteşte pe judecător.

— Pricepi, spuse acesta, aruncând o privire asupra cenuşei care păstra încă forma hârtiei şi care zbura pe deasupra flăcărilor. Scrisoarea este acum distrusă, numai dumneata şi eu ştim că a existat; nu-ţi va mai fi pusă în faţă niciodată; prin urmare,tăgăduieşte dacă ţi se pomeneşte de ea, tăgăduieşte cu îndrăzneală şi eşti salvat.

— Voi tăgădui, domnule, fiţi pe pace, glăsui Dantès.

— Bine, bine, spuse Villefort, ducând mâna la şnurul unei sonerii.

Apoi, oprindu-se în momentul când era gata să sune:

— Numai scrisoarea asta ai avut-o? întrebă el.

— Numai.

— Jură.

Dantès întinse mâna.

— Jur, glăsui el.

Villefort sună.

Comisarul intră.

Villefort se apropie de poliţai şi îi spuse câteva cuvinte la ureche; comisarul răspunse printr-un simplu semn din cap.

— Urmează-l pe domnul, spuse Villefort lui Dantès.

Dantès se înclină, aruncă încă o privire de recunoştinţă spre Villefort şi ieşi.

De îndată ce uşa se închise în urma lui, forţele îl părăsiră pe Villefort, care căzu aproape leşinat într-un jilţ.

Apoi, după o clipă:

— O, doamne, murmură el, iată de ce depinde viaţa şi norocul. Dacă procurorul ar fi fost la Marsilia, dacă judecătorul de instrucţie ar fi fost chemat în locul meu, eram pierdut. Iar hârtia, hârtia asta blestemată, mă zvârlea în prăpastie. Ah, tată, tată, mereu o să fii tu o piedică pentru fericirea mea pe lume şi veşnic o să trebuiască să lupt cu trecutul tău?

Pe urmă, deodată, o fulgerare neaşteptată păru că îi trece prin minte, luminându-i chipul. Un zâmbet se ivi pe gura lui încă crispată, ochii buimaci deveniră ficşi şi se opriră parcă asupra unui gând.

— Da, da, glăsui el; da, scrisoarea care urma să mă piardă, îmi va fi poate un noroc. Haide, Villefort, la lucru!

Şi, după ce se asigură că acuzatul nu mai era în anticameră, substitutul de procuror ieşi la rându-i şi se îndreptă repede spre casa logodnicei sale.

Capitolul VIII   Castelul If

Străbătând anticamera, comisarul făcu un semn spre doi jandarmi, care se aşezară unul în dreapta, altul în stânga lui Dantès. Fu deschisă o uşă care comunica din apartamentul procurorului cu palatul de justiţie şi merseră câtva timp pe unul din acele coridoare sumbre şi mari care îi înfioară pe cei ce trec, chiar dacă n-au nici un motiv de înfiorare.

După cum apartamentul lui Villefort comunica cu palatul de justiţie, palatul de justiţie comunica cu închisoarea, monument posomorât, lipit de palat şi pe care îl priveşte curios prin toate deschizăturile-i căscate clopotniţa mănăstirii Accoules, ce se înalţă în faţa ei.

După multe ocolişuri prin coridorul prin care mergea, Dantès văzu deschizându-se o uşă cu un ghişeu de fier. Comisarul dădu cu un ciocan trei lovituri, care răsunară pentru Dantès ca şi cum ar fi lovit în inima sa, uşa se deschise şi cei doi jandarmi îl împinseră uşor pe prizonierul care şovăia încă. Dantès trecu pragul temut şi uşa se închise în urma lui cu zgomot. Respira alt aer, un aer infectat şi greoi: se afla în închisoare.

Fu condus într-o cameră destul de curată, dar zăbrelită şi ferecată. De aceea înfăţişarea locuinţei sale nu-l sperie prea mult. De altminteri cuvintele substitutului de procuror, rostite cu un glas care i se păruse lui Dantès plin de interes, îi răsunau încă în ureche ca o dulce promisiune de speranţă.

Erau orele patru când Dantès fusese condus în camera sa. Era, precum am spus, în ziua de întâi martie; prizonierul se pomeni, deci, învăluit curând de noapte.

Atunci simţul auzului spori la el o dată cu simţul văzului care se stinsese. La cel mai mic zgomot care pătrundea până la dânsul se scula repede şi făcea un pas spre uşă, încredinţat că veneau să-l pună în libertate; dar curând, zgomotul se stingea într-altă direcţie şi Dantès recădea pe scăunelul lui.

În sfârşit, pe la ceasurile zece seara, în momentul când Dantès începea să piardă speranţa, se auzi un nou zgomot care i se păru, de data aceasta, că se îndreaptă spre camera sa. Într-adevăr, răsunară paşi pe coridor şi se opriră în faţa uşii. O cheie se răsuci în broască, zăvoarele scrâşniră şi bariera imensă de stejar se deschise, arătând deodată, în camera mo-horâtă, lumina orbitoare a două torţe.

În lumina torţelor Dantès văzu sclipind săbiile şi puştile a patru jandarmi.

Înaintase doi paşi, dar rămase neclintit în loc văzând sporul de forţe.

— Mă căutaţi pe mine? întrebă Dantès.

— Da, răspunse unul dintre jandarmi.

— Din partea domnului substitut de procuror?

— De bună seamă.

— Bine, spuse Dantès, sunt gata să vă urmez.

Convingerea că era căutat din partea domnului de Villefort alunga orice temere nefericitului tânăr. El înaintă deci, cu

mintea calmă, cu mersul liber, aşezându-se singur în mijlocul escortei.

O trăsură aştepta în stradă, vizitiul stătea pe capră, un gardian stătea lângă vizitiu.

— Pentru mine e trăsura asta? întrebă Dantès.

— Pentru dumneata, răspunse un jandarm. Urcă!

Dantès vru să facă oarecari obiecţii, dar portiţa trăsurii se deschise şi se simţi împins. Nu avea nici posibilitatea, nici măcar intenţia de a se împotrivi, astfel că se văzu aşezat într-o clipă în fundul trăsurii, între doi jandarmi; ceilalţi doi se aşezară pe bancheta din faţă şi greoiul vehicul porni cu un zgomot sinistru.

Prizonierul îşi aruncă ochii spre deschizături: erau zăbrelite. Schimbase doar închisoarea. Atât numai că aceasta mergea şi-l transporta în goană spre o ţintă necunoscută. Prin gratiile strânse, încât abia putea să treacă mâna prin ele, Dantès recunoscu totuşi că mergeau pe strada Caisserie şi că, prin strada Saint-Laurent şi strada Taramis, se cobora spre chei.

Văzu în curând, printre gratiile sale şi printre gratiile monumentului în apropierea căruia se afla, strălucind luminile de la Consigne.

Trăsura se opri, gardianul coborî, se apropie de corpul de gardă. Vreo doisprezece soldaţi ieşiră şi se aşezară la rând; Dantès vedea puştile lor sclipind în bătaia felinarelor de pe chei.

"Pentru mine se desfăşoară oare o astfel de forţă militară?" îşi spuse el.

Gardianul, deschizând portiţa care se închidea cu cheia, răspunse acestei întrebări, deşi nu rosti un cuvânt: Dantès văzu, printre cele două şiruri de soldaţi, un drum croit pentru el, de la trăsură până în port.

Jandarmii de pe bancheta din faţă coborâră cei dintâi, apoi îl coborâră pe el, pe urmă cei din dreapta şi din stânga lui îl urmară. Merseră spre o barcă pe care un marinar al vămii o ţinea lângă chei de un lanţ. Soldaţii îl priviră pe Dantès cu un aer de curiozitate năucă. Într-o clipă el fu aşezat la pupa vasului, tot între cei patru jandarmi, pe când gardianul stătea la prora. O zgâlţâitură violentă depărtă barca de bord şi patru lopătari vâsliră zdravăn spre Pilon. Când, din barcă, fu scos un strigăt, lanţul care închide portul se coborî şi Dantès văzu că se afla în aşa zisul Frioul, adică dincolo de rada portului.

Prima pornire a prizonierului, găsindu-se în aer liber, fusese aceea de bucurie. Acrul este aproape libertatea. Respiră deci în adâncul pieptului adierea vie, care aduce pe aripile ei toate aromele necunoscute ale nopţii şi ale mării. Curând, totuşi, scoase un oftat. Trecea pe dinaintea Réservei, unde fusese aşa de fericit dimineaţa, în ceasul de dinaintea arestării şi, prin deschizătura celor două ferestre, zgomotul voios al unui bal răzbea până la el.

Dantès îşi împreună mâinile, îşi înălţă ochii la cer şi se rugă.

Barca îşi continua drumul, trecuse de Cap de Mort, se afla în faţa golfului Pharo, ocolea bateria. Manevra nu putea fi înţeleasă de Dantès.

— Dar unde mă duceţi? întrebă el pe un jandarm.

— Ai să afli curând.

— Dar...

— Nu avem voie să-ţi dăm nici o explicaţie.

Dantès, care era pe jumătate soldat, considera absurd să pună întrebări unor subordonaţi cărora le era interzis să răspundă, aşa că tăcu.

Atunci, cele mai ciudate gânduri îi trecură prin minte: deoarece nu putea să facă un drum lung cu o astfel de barcă, deoarece nici un vas nu era ancorat în direcţia spre care mergeau, îşi închipui că va fi depus într-un loc depărtat de coastă, spunându-i-se că e liber. Nu era legat, nu se făcuse nici o încercare pentru a-i pune cătuşe, ceea ce i se părea un semn bun. De altminteri, nu-i spusese substitutul, aşa de bun cu el că, dacă nu rosteşte numele fatal de Noirtier, nu are a se teme de nimic? Nu distrusese Villefort, în prezenţa lui, scrisoarea periculoasă, singura dovadă ce existase în contra sa?

Aştepta deci, mut şi îngândurat, încercând să străpungă cu ochii marinarului deprins cu întunericul şi cu spaţiul în bezna nopţii.

Lăsaseră la dreapta insula Ratonneau, unde lumina un far, şi, mergând pe lângă coastă, ajunseseră în dreptul golfului Catalanilor. Acolo privirile prizonierului îşi înteţiră energia: acolo se afla Mercédès şi lui i se părea în fiecare clipă că vede schiţându-se pe ţărmul mohorât forma nelămurită a unei femei.

Cum de nu-i spunea fetei un presentiment că iubitul ei trecea la trei sute de paşi de ea?

O singură lumină strălucea la Catalani. După poziţia luminii, Dantès îşi dădu seama că ea lumina camera logodnicei sale. Singură Mercédès veghea în toată colonia. Scoţând un strigăt puternic, tânărul putea să fie auzit de logodnică.

Îl reţinu o ruşine nemotivată. Ce vor spune oamenii care îl priveau, auzindu-l că strigă ca un smintit? Rămase deci tăcut, cu ochii aţintiţi asupra luminii.

În vremea asta barca îşi continua drumul. Prizonierul nu se gândea însă la barcă, el se gândea la Mercédès.

O ridicătură de teren acoperi lumina. Dantès se întoarse şi observă că barca pornea în larg. În timp ce privea cufundat în gânduri, vâslele fuseseră înlocuite cu pânze şi barca înainta acum împinsă de vânt.

Cu tot dezgustul pe care Dantès il încerca de a-i pune jandarmului alte întrebări, se apropie de el, luându-i mâna:

— Camarade, îi spuse, pe conştiinţa şi pe rangul dumitale de soldat, te implor să ai milă de mine şi să-mi răspunzi. Eu sunt căpitanul Dantès, francez bun şi loial, măcar că acuzat de nu ştiu ce trădare. Unde mă duci? Spune-mi şi, pe cuvântul meu de marinar, mă voi supune datoriei şi mă voi resemna soartei."

Jandarmul îşi scărpină urechea, privi spre camaradul său. Acesta făcu o mişcare, care vroia să spună parcă: "Cred că în locul unde ne aflăm nu mai e nici o piedică" şi jandarmul se întoarse spre Dantès:

— Dumneata eşti marsiliez şi marinar şi mă întrebi încotro mergem?

— Da, căci, pe onoarea mea, nu ştiu.

— Nu bănuieşti?

— Deloc.

— Nu este cu putinţă.

— Îţi jur pe ce am mai sfânt în lume. Răspunde-mi, te implor.

— Dar consemnul?

— Consemnul nu te opreşte să-mi comunici ceea ce voi afla peste zece minute, peste o jumătate de ceas, poate peste un ceas. Atât numai că, până atunci, îmi cruţi veacuri de nesiguranţă. Te întreb, ca şi cum ai fi prietenul meu. Uite, nu vreau nici să mă revolt, nici să fug; de altfel, nu pot. Încotro mergem?

— Dacă ai avea ochii legaţi sau dacă n-ai fi ieşit niciodată din portul Marsiliei, ar trebui totuşi să ghiceşti unde mergi.

— Nu ghicesc.

— Priveşte atunci în jurul dumitale.

Dantès se ridică, îşi aţinti ochii spre punctul unde părea că se îndreaptă barca şi, la o sută de stânjeni în faţa lui, văzu înălţându-se stânca neagră şi dreaptă pe care, ca un adaos de silex, se afla castelul mohorât If.

Forma ciudată, închisoarea în jurul căreia domnea o aşa de profundă groază, fortăreaţa care de trei sute de ani alimenta Marsilia cu tradiţiile ei lugubre, arătându-se deodată lui Dantès care nu se gândea la ea, produse asupra lui efectul pe care înfăţişarea eşafodului îl face asupra condamnatului la moarte.

— Doamne, Castelul If! exclamă el. Ce-o să facem acolo?

Jandarmul zâmbi.

— Nu mă duceţi cumva ca să mă întemniţaţi? continuă Dantès. Castelul If e o închisoare de stat, destinată numai marilor vinovaţi politici. Eu nu am săvârşit nici o crimă. Sunt la Castelul If judecători de instrucţie sau alt fel de magistraţi?

— Îmi închipui că acolo nu sunt, spuse jandarmul, decât un guvernator, temnicerii, o garnizoană şi ziduri bune. Haide, haide, prietene, nu mai face atâta pe miratul, că mă faci să cred că răsplăteşti bunăvoinţa mea bătându-ţi joc de mine.

Dantès strânse mâna jandarmului, gata să i-o rupă.

— Spui deci, glăsui el, că sunt dus la Castelul If ca să mă întemniţeze?

— De bună seamă, spuse jandarmul. În orice caz, camarade, e de prisos să mă strângi aşa de tare.

— Fără altă informaţie, fără altă formalitate? întrebă tânărul.

— Formalităţile sunt îndeplinite, informaţia ţi-a fost dată.

— Aşadar, cu toată făgăduiala domnului de Villefort?

— Nu ştiu dacă domnul de Villefort ţi-a făgăduit ceva, spuse jandarmul, dar ceea ce ştiu este că mergem la Castelul If. Hei, dar ce faci? Camarazi, ajutor!

Cu o mişcare ca fulgerul, care, totuşi fusese prevăzută de ochiul iscusit al jandarmului, Dantès vrusese să se arunce în mare; dar patru mâini viguroase îl reţinură în momentul când picioarele lui părăseau puntea bărcii.

Căzu la fund, urlând de ciudă.

— Bravo! exclamă jandarmul, punând un genunchi pe pieptul lui, bravo! Aşa îţi ţii cuvântul de marinar? Să se mai încreadă cineva în oamenii mieroşi! Ei bine, dragă prietene, fă acum o mişcare, una singură şi îţi trântesc un glonţ în cap. M-am abătut de la primul consemn, dar te asigur că n-am să mă abat de la al doilea.

Şi-şi coborî într-adevăr carabina spre Dantès, care simţi vârful ţevii la tâmplă.

Se gândi o clipă să facă mişcarea interzisă şi să sfârşească astfel în chip violent cu nenorocirea neaşteptată ce se abătuse asupra lui, prinzându-l în ghearele ei de vultur. Dar tocmai pentru că nenorocirea era neaşteptată, Dantès se gândi că ea nu putea să dureze.

Îi reveniră, pe urmă, în minte, făgăduielile domnului de Villefort; pe urmă, — de ce să n-o spunem — moartea în fundul unei bărci, venită din mâna unui jandarm, i se păru urâtă.

Recăzu deci pe fundul bărcii, scoţând un urlet de turbare şi frământându-şi mâinile cu furie. Aproape în aceeaşi clipă o izbitură violentă zgudui barca. Un vâslaş sări pe stânca pe care prova micii bărci o atinsese, o frânghie se desfăşură în jurul unui scripete care scârţâi şi Dantès înţelese ca ajunseseră şi că barca era legată.

Într-adevăr, paznicii care-l ţineau şi de braţe şi de gulerul hainei, îl siliră să se ridice, îl împinseră să coboare pe ţărm, şi-l târâră spre treptele care urcau la poarta citadelei, în timp ce gardianul, înarmat cu o flintă cu baionetă, mergea în urma lui.

Dantès nu făcu, de altminteri, nici o împotrivire zadarnică. Încetineala lui se datora mai mult inerţiei decât împotrivirii; era amorţit şi se clătina ca un om beat. Văzu din nou soldaţi care se înşirau pe panta dreaptă, simţi scări care îl sileau să ridice picioarele, observă că trecea printr-o poartă şi că poarta se închidea în urma lui, dar toate acestea, maşinal, ca printr-o ceaţă, fără să distingă nimic limpede. Nu mai vedea nici marea, — imensa durere a prizonierilor care privesc spaţiul cu sentimentul cumplit al neputinţei.

Se făcu un popas de un moment, în răstimpul căruia încercă să-şi adune gândurile. Privi în juru-i; se găsea într-o curte pătrată, formată din patru ziduri înalte. Se auzea pasul încet şi regulat al sentinelelor şi, ori de câte ori ele treceau pe dinaintea a două sau trei fascicole de lumină, proiectate pe

ziduri de lucirea a două sau trei lumini care sclipeau înlăuntrul castelului, se vedea scânteind ţeava puştilor lor.

Aşteptară cam zece minute. Fiind siguri că Dantès nu mai putea să fugă, jandarmii îi dăduseră drumul. Părea că aşteaptă ordine. Şi ordinele sosiră.

— Unde e deţinutul? întrebă o voce.

— Iată-l, răspunseră jandarmii.

— Să mă urmeze, să-l duc unde îi e locul.

— Haide, spuseră jandarmii, împingându-l pe Dantès.

Deţinutul îl urmă pe conducătorul său, care-l duse într-adevăr într-o sală aproape subterană, ai cărei pereţi goi şi umeziţi păreau îmbibaţi de lacrimi. Un fel de lampion, pus pe un scăunel, a cărui feştilă plutea într-o grăsime infectă, ilumina pereţii lucioşi ai groaznicei încăperi, arătându-l lui Dantès pe conducătorul său, un temnicer subaltern, prost îmbrăcat şi cu mutra suspectă.

— Iată camera dumitale pentru noaptea asta, glăsui el. E târziu şi domnul guvernator s-a culcat. Mâine, când o să se trezească şi-o să ia cunoştinţă de ordinele care te privesc, poate c-o să-ţi schimbe domiciliul. Până atunci, iată pâine, apa e în ulcior, paie colo în colţ; e tot ce un deţinut poate să-şi dorească. Bună seara.

Şi mai înainte ca Dantès să se fi gândit să deschidă gura pentru a-i răspunde, mai înainte de a fi băgat de seamă unde punea temnicerul pâinea, mai înainte de a-şi fi dat seama de locul unde zăcea ulciorul, mai înainte de a-şi fi îndreptat ochii spre colţul unde îl aşteptau paiele destinate să-i servească de pat, temnicerul luase lampionul şi, închizând uşa, răpise deţinutului lumina alburie care îi arătase, ca la lumina unei fulger, pereţii umeziţi ai închisorii.

Se pomeni atunci singur, în beznă şi în tăcere, mut şi posac, ca bolţile al căror frig glacial îl simţea coborând pe fruntea încinsă.

Când primele raze ale zilei aduseră puţină lumină în vizuină, temnicerul reveni cu ordinul de a-l lăsa pe prizonier acolo unde se găsea. Dantès nu-şi schimbase locul. O mână de fier îl ţintuise parcă în chiar punctul unde se oprise în ajun. Atât numai că ochii săi adânci se ascundeau sub valul umed al lacrimilor. Stătea neclintit şi privea în pământ.

Petrecuse astfel toată noaptea, în picioare, fără să doarmă o singură clipă.

Temnicerul se apropie de el, se învârti în juru-i, însă Dantès nu păru că-l vede.

Îl bătu pe umăr; Dantès tresări şi clătină din cap.

— N-ai dormit? îl întrebă temnicerul.

— Nu ştiu, răspunse Dantès.

Temnicerul îl privi cu mirare.

— Nu ţi-e foame? continuă el.

— Nu ştiu, răspunse iarăşi Dantès.

— Vrei ceva?

— Aş vrea să-l văd pe guvernator.

Temnicerul înălţă din umeri şi ieşi.

Dantès îl urmări din ochi, întinse mâinile spre uşa întredeschisă, dar uşa se închise.

Pieptul i se sfâşie parcă într-un lung suspin. Lacrimile care-i năpădeau pieptul ţâşniră ca două pâraie. Căzu în genunchi, începând să se roage îndelung, evocând în minte întreaga-i viaţă de altădată şi întrebându-se ce crimă săvârşise în viaţa aceasta încă atât de tânără să merite o pedeapsă atât de crudă.

Ziua trecu astfel. Abia dacă înghiţi câţiva dumicaţi de pâine şi sorbi câteva picături de apă. Uneori rămânea jos, cufundat în gânduri, alteori se învârtea de jur-împrejurul celulei, ca un animal sălbatic închis într-o cuşcă de fier. În special un gând îl scotea din sărite: că, în timpul cât fusese adus aici, neştiind unde era dus, rămăsese aşa de calm şi de liniştit, deşi ar fi putut de zece ori să se arunce în mare şi, o dată în apă, graţie iscusinţei sale de a înota, deprinderii, care făcea din el unul dintre cei mai isteţi cufundători din Marsilia, ar fi putut să dispară sub apă, să scape de paznici, să ajungă în Italia sau în Spania şi de acolo să-i scrie logodnicei să vină la el. Existenţa nu îl neliniştea, indiferent de ţinut: pretutindeni marinarii de ispravă sunt rari. Vorbea italiana ca un toscan, spaniola ca un copil al Vechii Castilii, ar fi trăit liber, fericit, cu Mercédès şi cu tatăl său, căci tatăl său ar fi venit după el, în timp ce acum era prizonier închis în Castelul If, în închisoarea din care nu se putea ieşi, neştiind ce se va întâmpla cu părintele sau, cu Mercédès şi toate astea, pentru că crezuse în cuvântul lui Villefort. Îi venea să înnebunească. De aceea Dantès se zvârcolea furios pe paiele proaspete, care îi fuseseră aduse de temnicer.

A doua zi, la aceeaşi oră, temnicerul reintră.

— Ei, îl întrebă acesta. Eşti mai cuminte astăzi decât ieri?

Dantès nu răspunse.

— Haida, de, îi spuse acesta, puţin curaj. Doreşti ceva care să-mi stea în putinţă? Hai, spune!

— Doresc să vorbesc cu guvernatorul.

— Eh, exclamă temnicerul cu enervare, ţi-am mai spus că asta e cu neputinţă.

— De ce-i cu neputinţă?

— Pentru că, prin regulamentul închisorii, un prizonier n-are dreptul să ceară aşa ceva.

— Dar ce-i permis aici? întrebă Dantès.

— O hrană mai bună cu plată, plimbarea şi câteodată cărţi.

— N-am nevoie de cărţi, n-am nici un chef să mă plimb şi găsesc că hrana este bună. Astfel că nu vreau decât un lucru: să-l văd pe guvernator.

— Dacă îmi baţi capul repetând mereu acelaşi lucru, glăsui temnicerul, nu-ţi mai aduc mâncare.

— Ei, şi? spuse Dantès. Dacă nu-mi mai aduci de mâncare, am să mor de foame, atâta tot.

Accentul cu care Dantès rosti cuvintele acestea dovedi temnicerului că prizonierul său ar fi fericit să moară. De aceea, întrucât orice prizonier înseamnă un câştig de aproximativ 50 de centime pe zi pentru temnicerul său, acesta cugetă la deficitul care ar rezulta pentru el prin moartea arestatului, astfel că reluă cu ton mai blând:

— Ascultă, ceea ce doreşti dumneata este cu neputinţă. Nu mai cere, căci nu s-a mai pomenit ca, la cererea deţinutului, guvernatorul să vină în camera acestuia. Fii cuminte, ţi se va îngădui plimbarea şi s-ar putea ca, într-o zi, în timp ce ai să te plimbi, guvernatorul să treacă. Te vei adresa atunci lui, dacă o să vrea să-ţi răspundă, îl priveşte.

— Dar, întrebă Dantès, cât am să aştept până ce întâmplarea se va produce?

— Eh, glăsui temnicerul, o lună, trei luni, şase luni, poate un an.

— E prea mult, exclamă Dantès; vreau să-l văd numaidecât.

— Nu te lăsa obsedat de o singură dorinţă pe care e imposibil să o îndeplineşti, glăsui temnicerul; altminteri, până în cincisprezece zile, ai să înnebuneşti.

— Crezi? îl întrebă Dantès.

— Da, vei fi nebun. Aşa începe totdeauna nebunia. Avem un exemplu aici: oferind întruna guvernatorului un milion ca să-l pună în libertate, creierul abatelui care locuia în odaia aceasta înaintea dumitale s-a scrântit.

— Şi de când a părăsit odaia asta?

— De doi ani.

— L-au pus în libertate?

— Nu, l-au băgat la carceră.

— Ascultă, spuse Dantès, eu nu sunt abate şi nu sunt nebun. Poate că am să devin dar, din nefericire, în ceasul de faţă am încă judecata întreagă: îţi fac altă propunere.

— Care?

— N-am să-ţi promit un milion, căci n-am să ţi-l pot da. Dar am să-ţi ofer o sută de taleri dacă vrei, când ai să mergi cu prima ocazie la Marsilia, să cobori până la Catalani şi să dai o scrisoare unei fete pe care o cheamă Mercédès; nici măcar o scrisoare, doar două rânduri.

— Dacă duc aceste două rânduri şi sunt descoperit, îmi pierd locul care face o mie de lire pe an, fără să mai pun la socoteală beneficiile şi hrana; vezi deci că aş fi un mare nătărău riscând o mie de lire ca să câştig trei sute.

— Ei, bine, spuse Dantès, ascultă şi ia aminte: dacă refuzi să duci fetei două rânduri sau măcar s-o înştiinţezi că sunt aici, am să te pândesc într-o zi dinapoia uşii şi, în momentul când intri, am să-ţi zdrobesc capul cu scăunelul ăsta.

— Mă ameninţi? exclamă temnicerul, făcând un pas înapoi şi luând poziţie de apărare; nu zău, ţi se sminteşte capul. Abatele a început ca dumneata, aşa că, în trei zile ai să fii nebun de legat ca şi el. Noroc că în castelul If există carcere.

Dantès luă scăunelul şi îl învârti pe după cap.

— Bine, bine, glăsui temnicerul; dacă vrei neapărat, o să-l înştiinţez pe guvernator.

— Bravo, spuse Dantès, punând jos scăunelul şi aşezându-se pe el cu capul plecat, cu ochii rătăciţi, ca şi cum devenise cu adevărat nebun.

Temnicerul ieşi, dar în clipa următoare se înapoie cu patru soldaţi şi cu un caporal.

— Din ordinul guvernatorului, spune el, coborâţi-l pe prizonier la etajul de dedesubt.

— Adică la carceră? glăsui caporalul.

— La carceră: nebunii trebuie puşi cu nebunii.

Cei patru soldaţi îl apucară pe Dantès, care căzu într-un fel de apatie, şi-i urmă fără împotrivire.

Îl siliră să coboare cincisprezece trepte şi deschiseră uşa unei carcere, în care el intră murmurând:

— Are dreptate, nebunii trebuie puşi cu nebunii.

Uşa se închise şi Dantès merse înainte cu mâinile întinse, până când simţi zidul. Atunci se aşeză într-un ungher şi rămase nemişcat, în timp ce ochii, obişnuindu-se treptat-treptat cu întunericul, începeau să distingă obiectele.

Temnicerul avea dreptate: mai lipsea foarte puţin ca Dantès să înnebunească.

Capitolul IX Seara de logodnă

Precum am spus, Villefort se îndreptase iarăşi spre piaţa Grand- Cours şi, reintrând în casa doamnei de Saint-Méran, îi găsi pe musafirii pe care îi lăsase la masă în salon, la cafea.

Renée îl aştepta cu o nerăbdare împărtăşită de toată societatea. De aceea fu primit cu exclamaţii generale:

— Ei, tăietorule de capete, stâlp al statului, Brutus regalist, exclamă unul, ce este? spune.

— Suntem ameninţaţi cumva de un nou regim al teroarei? întrebă altul.

— Căpcăunul din Corsica a ieşit oare din caverna lui? întrebă al treilea.

— Doamnă marchiză, spuse Villefort, apropiindu-se de viitoarea soacră, am venit să vă rog să mă scuzaţi că sunt nevoit să vă părăsesc astfel... Domnule marchiz, aş putea să am onoarea de a vă spune două cuvinte în particular?

— Va să zică e ceva cu adevărat grav? întrebă marchiza, observând norul care întuneca fruntea lui Villefort.

— Atât de grav, încât sunt silit să-mi iau concediu de la dumneavoastră pentru câteva zile. Vezi, prin urmare, continuă el, întorcându-se spre Renée, cât de gravă e situaţia.

— Pleci, domnule? exclamă Renée, incapabilă să-şi ascundă emoţia pe care i-o pricinuia neaşteptata veste.

— Vai, da, domnişoară, răspunse Villefort, trebuie.

— Şi unde te duci? întrebă marchiza.

— Secretul justiţiei, doamnă. Totuşi, dacă cineva de aici are comisioa-ne pentru Paris, un prieten al meu va pleca astă seară şi îşi va lua cu plăcere această sarcină.

Musafirii se priviră între ei.

— Mi-ai cerut să stăm un moment de vorbă? întrebă marchizul.

— Da, să trecem în cabinetul dumneavoastră, vă rog.

Marchizul îl luă pe Villefort de braţ şi ieşi cu el.

— Ei, ce e? vorbeşte! glăsui marchizul când ajunse în cabinetul său.

— S-au petrecut lucruri pe care le cred de cea mai mare gravitate şi care reclamă plecarea mea îndată la Paris. Acum, marchize, scuză-mi in-discreţia şi brutalitatea întrebării: ai rente de stat?

— Toată averea mea este în efecte. Vreo 600-700 de mii de franci

— Ei bine, vinde-le, marchize, vinde-le, căci altminteri eşti ruinat.

— Dar cum vrei să le vând de aici?

— Ai un agent de schimb, nu-i aşa?

— Da.

— Dă-mi o scrisoare pentru el şi să le vândă fără să piardă un minut, o secundă; poate că şi aşa am să ajung prea târziu.

— Drace, să nu pierdem timpul! glăsui marchizul.

Se aşeză la masă şi scrise o scrisoare agentului său de schimb, ordonându-i să vândă neapărat.

— Acum, că am scrisoarea, spuse Villefort, împăturind-o cu grijă în portofel, îmi mai trebuie una.

— Pentru cine?

— Pentru rege.

— Pentru rege?

— Da.

— Dar nu cutez să-i scriu aşa, deodată, Maiestăţii Sale.

— De aceea nici nu-ţi cer dumitale să-i scrii şi te însărcinez să-i ceri domnului de Salvieux. Trebuie să-mi dea o scrisoare cu ajutorul căreia să pot pătrunde la Maiestatea Sa, fără a fi supus tuturor formalităţilor de audienţă care mă pot face să pierd un timp preţios.

— Dar nu-l ai pe ministrul Justiţiei, care este liber să intre oricând la Tuileries şi prin mijlocirea căruia poţi să ajungi, fie zi, fie noapte, la rege?

— Da, fără îndoială, dar este inutil să împart cu altcineva meritul noutăţii pe care i-o duc. Înţelegi? Ministrul Justiţiei m-ar pune în mod firesc pe al doilea plan şi mi-ar răpi tot beneficiul afacerii. Nu-ţi spun decât un lucru, marchize: cariera mea este asigurată dacă ajung primul la Tuileries, căci îi voi face regelui un serviciu pe care el nu va putea să-l uite.

— În cazul acesta, dragul meu, du-te şi fă-ţi bagajul. Eu îl chem pe Salvieux şi-l pun să scrie scrisoarea, care îţi va servi de liberă trecere.

— Bine, nu pierde timp, căci într-un sfert de oră trebuie să fiu în trăsură.

— Spune trăsurii să oprească în faţa porţii.

— Nici vorbă. Mă vei scuza faţă de marchiză, nu-i aşa? Şi faţă de domnişoara de Saint-Méran, pe care o părăsesc într-o astfel de zi cu un regret profund.

— Le vei găsi pe amândouă în cabinetul meu şi ai să poţi să-ţi iei rămas bun de la ele.

— Îţi mulţumesc de o sută de ori. Ocupă-te de scrisoare.

Marchizul sună; apăru un lacheu.

— Spune-i contelui de Salvieux că îl aştept... Acum pleacă, urmă marchizul, adresându-se lui Villefort.

— Bun, mă întorc imediat.

Şi Villefort ieşi în goană. Dar la uşă se gândi că un substitut de procuror regal, care ar fi văzut mergând cu paşi iuţi, riscă să tulbure odihna unui oraş întreg. Îşi reluă deci mersul obişnuit, care era cât se poate de magistral

Zări la uşa sa, în umbră, o fantomă albă, care îl aştepta nemişcată.

Era frumoasa fată catalană care, neavând veşti de la Edmond, se furişase pe înnoptate din Pharo, pentru a veni să afle cauza arestării logodnicului ei.

La apropierea lui Villefort, ea se desprinse de zidul lângă care stătea rezemată şi-i tăie drumul. Dantès îi vorbise substitutului despre logodnica sa, astfel că Mercédès n-avu nevoie să spună cine este, pentru ca Villefort s-o recunoască. Fu surprins de frumuseţea şi demnitatea femeii, iar când ea îl

întrebă ce a devenit iubitul ei, lui i se păru că el e acuzatul şi ea judecătorul.

— Omul despre care vorbeşti, spuse Villefort răstit, este foarte vinovat şi nu pot să fac nimic pentru el, domnişoară.

Mercédès scoase un suspin, dar când Villefort încercă să treacă mai departe, ea îl opri din nou.

— Dar cel puţin unde este, întrebă ea, ca să mă pot interesa dacă e mort sau viu?

— Nu ştiu. Nu-mi mai aparţine, răspunse Villefort.

Stânjenit de privirea curată şi de atitudinea imploratoare a fetei, el o respinse pe Mercédès şi intră închizând repede uşa, ca pentru a lăsa afară durerea ce i se aducea.

Dar durerea nu se lăsă respinsă astfel. Asemenea săgeţii mortale despre care vorbeşte Virgiliu, omul rănit o ia cu el. Villefort intră, închise uşa, dar, când ajunse în salon, picioarele îl părăsiră; scoase un oftat, care se-măna cu un hohot de plâns şi căzu într-un jilţ.

Atunci, în adâncul inimii lui bolnave, încolţi primul grăunte al unui ulcer ucigător. Omul pe care îl sacrifica ambiţiei sale, inocentul care plătea pentru părintele culpabil, i se arătă, palid şi ameninţător, de mână cu logodnica sa, palidă ca şi el. Şi cu ei odată veni remuşcarea. Nu remuşcarea care îl face pe bolnav să zvâcnească asemenea oamenilor cuprinşi de furii, despre care vorbeşte literatura antichităţii, ci zgomotul surd şi dureros care, în anumite momente, loveşte inima, rănind-o cu amintirea unei acţiuni trecute, rană ale cărei dureri sfâşietoare sapă un rău ce merge, adâncindu-se, până la moarte.

Îşi făcu loc atunci, în sufletul lui Villefort, încă o clipă de şovăială. Ceruse în multe rânduri, fără altă emoţie decât aceea provocată de lupta judecătorului cu acuzatul, pedeapsa cu moartea în contra arestaţilor. Iar condamnaţii aceştia, executaţi graţie fulgerătoarei lui elocvenţe, care cucerise sau pe judecători, sau pe juraţi, nu lăsaseră nici măcar un nor pe fruntea sa, căci erau vinovaţi, sau cel puţin aşa îi credea Villefort.

De data aceasta, însă, era altceva: aplicase pedeapsa închisorii pe viaţă unui nevinovat, unui nevinovat care era pe cale de a fi fericit şi căruia îi distrugea nu numai libertatea, dar şi fericirea. De astă dată el nu mai era judecător, era călău.

Simţea, gândindu-se, zvâcnetul surd, pe care l-am descris şi care pâ-nă atunci îi era necunoscut, răsunând în adâncul inimii sale şi năpădindu-i pieptul cu temeri vagi. La fel, printr-o suferinţă violentă, instinctivă, este înştiinţat rănitul, care nu-şi va apropia niciodată, fără să tremure, de-getul de rana căscată, sângerândă, mai înainte ca ea să fie închisă.

Dar rana primită de Villefort era dintre acelea care nu se închid, sau care nu se închid decât pentru a se deschide mai sângerânde şi mai dureroase decât înainte.

Dacă, în momentul acesta, glasul blând al lui Renée ar fi răsunat la urechea lui, cerându-i graţie; dacă frumoasa Mercédès ar fi intrat spunându-i: "În numele Domnului, care ne priveşte şi ne judecă, dă-mi-l pe logod-nicul meu"; da, fruntea aceasta, încovoiată pe jumătate sub imperiul nece-sităţii, s-ar fi plecat cu totul, iar mâinile-i îngheţate ar fi semnat desigur, cu orice risc, ordinul de punere în libertate a lui Dantès; însă nici un glas nu murmură în tăcere, iar uşa nu se deschise decât pentru ca valetul lui Villefort să intre şi să spună că erau înhămaţi caii la caleaşcă.

Villefort se ridică, sau, mai bine zis, ţâşni ca un om care biruie într-o luptă lăuntrică. Alergă la dulap, turnă în buzunare tot aurul dintr-unul din sertare, se învârti într-o clipă înspăimântat prin cameră, cu mâna pe frunte, articulând cuvinte fără şir; apoi, în sfârşit simţind că valetul îi pusese mantaua pe umeri, ieşi, se năpusti în trăsură şi porunci cu glas scurt să-l ducă în strada Grand-Cours la domnul de Saint-Méran.

Nefericitul Dantès era condamnat.

Aşa cum domnul de Saint-Méran făgăduise, Villefort găsi în cabinet pe marchiză şi pe Renée. Zărind-o pe Renée, tânărul tresări, căci i se păru că ea îi va cere din nou libertatea lui Dantès. Dar, vai, se impune să spunem, spre ruşinea egoismului nostru, frumoasa fată nu era preocupată de-cât de un lucru: de plecarea lui Villefort.

Îl iubea pe Villefort, iar Villefort pleca în momentul când trebuia să-i devină soţ. Villefort nu putea spune când va reveni, astfel că Renée, în loc să-l deplângă pe Dantès, îl blestema pe omul care, prin fapta lui, o despărţea de logodnicul ei.

Ce trebuia să spună Mercédès?

Biata Mercédès îl găsise în colţul străzii Loge pe Fernand, care o urmărise. Se înapoiase la Catalani şi, epuizată,

deznădăjduită, se trântise pe pat. Fernand îngenunchease dinaintea patului şi, strângându-i mâna îngheţată, pe care Mercédès nu se gândea s-o retragă, o acoperea cu sărutări aprinse, pe care Mercédès nu le simţea.

Ea petrecu noaptea astfel. Lampa se stinse când nu mai avu ulei. Fata nu văzu întunericul, aşa cum nu văzuse lumina, iar ziua reveni fără ca ea s-o vadă.

Durerea puse dinaintea ochilor ei un văl care nu-i îngăduia să-l vadă decât pe Edmond.

— A, tu eşti aici? spuse ea, în sfârşit, întorcându-se spre Fernand.

— Nu te-am părăsit de ieri, răspunse Fernand cu un suspin dureros.

Domnul Morrel nu se dăduse bătut; aflase că, după interogatoriu, Dantès a fost dus la închisoare. Alergase atunci la toţi prietenii săi, se prezentase persoanelor din Marsilia care puteau să aibă influenţă, dar zvonul se şi răspândise că tânărul a fost arestat, ca agent bonapartist, iar pentru că, în epoca aceea, chiar cei mai cutezători priveau ca un vis smintit orice încercare a lui Napoleon de a reveni pe tron, el nu găsise decât răceală, temere sau refuz, pretutindeni. Se înapoiase acasă deznădăjduit, mărturisindu-şi că situaţia era gravă şi că nimeni nu-i putea veni în ajutor.

La rându-i, Caderousse era foarte neliniştit şi foarte frământat: în loc să iasă, aşa cum făcuse domnul Morrel, în loc să încerce ceva în favoarea lui Dantès, pentru care de altminteri nu putea face nimic, el se închisese cu două sticle de vin, încercând să-şi înece neliniştea în beţie. Dar, în starea de spirit în care se afla, două sticle erau prea puţin, pentru a-i întuneca judecata. Rămăsese deci, prea beat ca să plece după alt vin, nu îndeajuns de beat pentru ca beţia să-i fi stins amintirile, aşezat în faţa sticlelor goale, cu coatele pe o masă schiloadă, privind cum dansează în răsfrângerea lumânării cu feştila lungă, toate acele spectre pe care Hoffmann le-a semănat pe manuscrisele sale umezite de punch, ca o pulbere neagră şi fantastică.

Numai Danglars nu era nici frământat, nici neliniştit. Danglars era chiar voios, căci se răzbunase pe un duşman şi-şi asigurase, pe bordul "Faraonului", locul pe care se temea că-l va pierde. Danglars era dintre oamenii aceia ai calculului, care se nasc cu o pană dinapoia urechii şi cu o călimară în locul inimii.

Totul era pentru el, în lume, scădere sau înmulţire, iar o cifră i se părea mult mai preţioasă decât un om, când cifra putea să sporească totalul pe care omul îl putea scădea.

Prin urmare, Danglars se culcase la ora obişnuită şi dormea liniştit.

După ce primise scrisoarea domnului de Salvieux, Villefort o sărutase pe Renée pe ambii obraji, sărutase mâna doamnei de Saint-Méran, o strânsese pe a marchizului şi gonea acum cu trăsura pe drumul spre Aix.

Bătrânul Dantès se stingea de durere şi de nelinişte.

Despre Edmond, ştim ce a devenit.

Capitolul X Micul cabinet de la Tuileries

Să-l lăsăm pe Villefort pe drumul Parisului, unde, graţie celor trei cai pe care îi plăteşte, străbate distanţele în goana mare şi să pătrundem prin cele două sau trei saloane de dinainte, în cabinetul mic de la Tuileries, cu fereastra zăbrelită, cunoscută îndeajuns de bine, deoarece fusese cabinetul favorit al lui Napoleon şi al lui Ludovic al XVIII-lea, iar astăzi aparţine lui Louis-Philippe.

În cabinetul acesta, aşezat la o masă de nuc, adusă din Hartwell şi pe care, printr-una din acele manii familiare marilor personaje, o îndrăgea în mod special, regele Ludovic al XVIII-lea asculta distrat pe un bărbat între 50 şi 52 ani, cu păr cărunt, cu figura aristocratică şi cu îmbrăcăminte îngrijită, făcând între timp însemnări pe marginea unui volum de Horaţiu, — ediţia Gryphius, destul de incorectă, deşi preţuită, — şi care se preta mult pătrunzătoarelor observaţii filologice ale Maiestăţii sale.

— Spui, prin urmare, domnule... glăsui regele.

— Că sunt cum nu se poate mai îngrijorat, sire.

— Serios? Nu cumva ai visat şapte vaci grase şi şapte vaci slabe?

— Nu, sire, căci asta nu ne-ar anunţa decât şapte ani de belşug şi şapte ani de secetă, iar cu un rege prevăzător cum este Maiestatea voastră, seceta nu poate inspira temeri.

— Despre ce alt flagel este atunci vorba, dragă Blacas?

— Sire, cred, am toate motivele să cred că o furtună se pregăteşte la Sud.

— Scumpul meu duce, răspunse Ludovic al XVIII-lea, eu cred că eşti rău informat şi, dimpotrivă, ştiu sigur că timpul este foarte frumos în partea aceea.

Deşi om de spirit, Ludovic al XVIII-lea iubea gluma ieftină.

— Sire, glăsui domnul de Blacas, chiar dacă n-ar fi vorba decât să liniştiţi un servitor fidel, n-ar putea Maiestatea voastră să trimită în Languedoc, în Provenţa şi în Dauphiné oameni siguri, care să-i facă un raport asupra spiritului acestor trei provincii?

— *Conimus surdis*[4], răspunse regele, continuând să-şi adnoteze ediţia din Horaţiu.

— Sire, răspunse curteanul râzând, ca să arate că înţelege emistihul poetului, Maiestatea voastră poate să aibă absolută dreptate, bizuindu-se pe bunul simţ al Franţei, eu cred însă că nu mă înşel cu totul, temându-mă de vreo tentativă disperată.

— Din partea cui?

— Din partea lui Bonaparte, sau cel puţin a partidului său.

— Dragă Blacas, cu obsesiile dumitale, mă împiedici să lucrez, glăsui regele.

— Iar pe mine, sire, cu siguranţă dumneavoastră mă împiedicaţi să dorm.

— Aşteaptă, dragul meu, aşteaptă, am o notă admirabilă pentru *Pastor quum traheret*[5]. Aşteaptă şi vei continua pe urmă.

Se aşternu o clipă de tăcere în timpul căreia Ludovic al XVIII-lea scrise, cu o scriere foarte măruntă, o notă nouă în marginea Horaţiului său. Apoi:

— Continuă, scumpul meu duce, spuse el, ridicându-se, cu aerul satisfăcut al unui om care crede că a avut o idee, atunci când a comentat ideea altuia. Continuă, te-ascult.

— Sire, spuse Blacas, care nădăjduise o clipă că-l va confisca pe Villefort în folosul său, mă văd în situaţia de a vă spune că nu simple zvonuri lipsite de temei, nu simple vorbe în vânt mă neliniştesc. Un om cu judecată, vrednic de toată încrederea mea şi însărcinat de mine cu supravegherea Sudului (ducele şovăi, rostind cuvintele acestea), a sosit, spunându-mi: "Un mare pericol îl ameninţă pe rege". Atunci am alergat, sire.

---

[4] Cântăm surzilor.

[5] Când păstorul le încântă.

— *Mala ducis avi domum*[6], continuă Ludovic al XVIII-lea, adnotând.

— Maiestatea voastră îmi porunceşte să nu mai stărui asupra acestui subiect?

— Nu, dragă duce, dar întinde mâna.

— Care?

— Pe care o vrei, colo la stânga.

— Aici, sire?

— Eu îţi spun la stânga şi dumneata cauţi la dreapta. La stânga mea vreau să spun. Acolo, aşa! Ai să găseşti raportul ministrului poliţiei cu data de ieri… Dar uite-l chiar pe domnul Dandré… Nu-i aşa că vrei să spui: domnul Dandré? întrerupse Ludovic al XVIII-lea, adresându-se uşierului care venea într-adevăr să-l anunţe pe ministrul poliţiei.

— Da, sire, domnul baron Dandré, glăsui uşierul.

— Exact, baron, urmă Ludovic al XVIII-lea, cu un zâmbet imperceptibil. Intră, baroane şi povesteşte ducelui ultimele noutăţi pe care le ştii cu privire la domnul de Bonaparte. Nu ne ascunde nimic asupra situaţiei, oricât ar fi de gravă. Spune, insula Elba e oare un vulcan şi o să vedem ţâşnind de-acolo războiul învăpăiat, zburlit: *bella, horrida bella*[7]?

Domnul Dandré se legăna foarte graţios pe spătarul unui jilţ, de care îşi sprijinea mâinile şi zise:

— A binevoit Maiestatea voastră să consulte raportul de ieri?

— Da, da. Dar spune-i şi ducelui, care nu-l poate găsi, ce cuprindea raportul. Istoriseşte-i în amănunt ce face pe insula lui, uzurpatorul.

— Domnule, glăsui baronul, adresându-se ducelui, toţi servitorii Maiestăţii sale au dreptul să se felicite pentru ştirile recente care ne vin de pe insula Elba. Bonaparte…

Domnul Dandré îl privi pe Ludovic al XVIII-lea care, ocupat cu scrisul unei note, nici nu înalţă capul.

— Bonaparte, continuă baronul, se plictiseşte de moarte. El stă zile întregi privind cum lucrează minerii săi din Porto-Longone.

— Şi se scarpină ca să-i treacă urâtul, glăsui regele.

---

[6] Duci mere la casa bunicului.

[7] Frumoasă, nespus de frumoasă.

— Se scarpină? întrebă ducele. Ce vrea să spună Maiestatea voastră?

— Ei, da, scumpul meu duce, uiţi că marele om, eroul, semizeul, e atins de o boală de piele care îl mistuie: prurigo.

— Mai mult decât atât, domnule, duce, continuă ministrul poliţiei, suntem aproape siguri că în scurtă vreme uzurpatorul va fi nebun.

— Nebun?

— Nebun de legat: mintea îi slăbeşte, uneori plânge cu lacrimi fierbinţi, sau râde în hohote; alteori stă ceasuri întregi pe ţărm, zvârlind pietre în apă, iar când piatra a făcut cinci-şase rotocoale, pare tot aşa de mulţumit ca şi cum ar fi câştigat un alt Marengo sau un alt Austerlitz. Acestea, veţi recunoaşte, sunt semne de nebunie.

— Sau de înţelepciune, domnule baron, sau de înţelepciune, glăsui Ludovic al XVIII-lea râzând. Marii căpitani ai antichităţii se distrau zvârlind pietre în mare. Vezi-l pe Plutarh în viaţa lui Scipio Africanul.

Domnul de Blacas rămase visător faţă de nepăsarea ambilor. Villefort, care nu voise să-i spună totul, pentru a răpi altcineva întregul beneficiu al secretului său, îi spusese totuşi destul ca să-l neliniştească grav.

— Haide, haide, Dandré, spuse Ludovic al XVIII-lea, Blacas nu-i convins încă. Treci la convertirea uzurpatorului.

Ministrul poliţiei se înclină.

— Convertirea uzurpatorului? murmură ducele, uitându-se la rege şi la Dandré, care alternau ca doi păstori din Virgiliu. Uzurpatorul e convertit?

— Absolut, scumpul meu duce, la bunele principii. Explică-i, baroane.

— Iată ce este, domnule duce, spuse ministrul cu cea mai mare seriozitate. De curând Napoleon şi-a trecut oamenii în revistă şi deoarece doi sau trei dintre răcanii lui bătrâni, cum îi numeşte el, manifestau dorinţa de a se înapoia în Franţa, el le-a dat libertate, îndemnându-i să-l servească pe regele lor bun. Acestea au fost propriile lui cuvinte, domnule duce, ţi-o spun cu certitudine.

— Ei, Blacas, ce spui? glăsui triumfător regele, încetând o clipă cercetarea voluminosului tom deschis în faţa sa.

— Spun, sire, că ori domnul ministru al poliţiei, ori noi ne înşelăm. Dar, pentru că e cu neputinţă ca ministrul poliţiei să se înşele, deoarece el are în pază siguranţa şi onoarea Maiestăţii voastre, probabil că greşesc eu. Totuşi, sire, în locul Maiestăţii voastre, aş vrea să cercetez persoana despre care i-am vorbit. Voi stărui chiar ca Maiestatea voastră să-i facă onoarea aceasta.

— Cu plăcere, duce, voi primi pe oricine vei vrea sub auspiciile dumitale; dar vreau să-l primesc cu armele în mână. Domnule ministru, ai un raport mai recent decât acesta, căci el poartă data de 20 februarie şi suntem în 3 martie?

— Nu, sire, dar aştept unul din oră în oră. Sunt plecat de astăzi dimineaţă şi poate că, în lipsa mea, a sosit.

— Du-te la prefectură, iar dacă nu e, atunci, atunci, continuă Ludovic al XVIII-lea râzând, fabrică unul. Nu e aşa că lucrul se obişnuieşte?

— O, sire, glăsui ministrul. În privinţa aceasta, slavă Domnului, nu e nevoie să se născocească nimic. Fiecare zi acoperă birourile noastre cu denunţurile cele mai amănunţite care provin de la o mulţime de nenorociţi, ce nădăjduiesc un dram de recunoştinţă pentru serviciile pe care nu le fac, dar pe care ar vrea să le facă. Bat câmpii şi nădăjduiesc că într-o zi, vreo întâmplare neaşteptată va da prezicerilor lor aparenţa unei realităţi.

— Bun, du-te, domnule, spuse Ludovic al XVIII-lea şi gândeşte-te că te aştept.

— Nu întârzii decât numai cât e necesar să mă duc şi să vin, sire. În zece minute sunt înapoi.

— Iar eu, sire, spuse domnul de Blacas, mă duc să-l caut pe mesagerul meu.

— Ia stai, ia stai, glăsui Ludovic al XVIII-lea. Blacas, trebuie să-ţi schimbi armele. Îţi voi da un vultur cu aripile desfăcute, ţinând în gheare o pradă care încearcă zadarnic să-i scape, cu deviza: *Tenax*[8].

— Sire, ascult, spuse domnul de Blacas, înfrângându-şi cu greu nerăbdarea.

— Aş vrea să te consult asupra pasajului acesta: *Molli fugiens anhelitu*[9]; ştii, e vorba de cerbul care fuge din faţa

---

[8] Care ţine tare de ceva; îndărătnic.
[9] Fugind, cu respiraţia tăiată.

lupului. Nu eşti vânător şi mare doborâtor de lupi? Cum găseşti titlul acesta dublu de *molli anhelitu*?

— Admirabil, sire. Dar mesagerul meu este asemeni cerbului despre care vorbiţi, căci a făcut 220 leghe cu trăsura şi aceasta abia în trei zile.

— Păcat de osteneală şi de frământare, scumpul meu duce, când noi avem telegraful căruia nu-i trebuie decât 3-4 ore, fără ca răsuflarea lui să sufere câtuşi de puţin.

— O, sire, îl răsplătiţi rău pe bietul tânăr care vine aşa de departe şi cu atâta înflăcărare, pentru a comunica Maiestăţii voastre o înştiinţare folositoare. Vă implor să-l primiţi bine, măcar pentru domnul de Salvieux, care mi-l recomandă.

— Domnul de Salvieux, şambelanul fratelui meu?

— El.

— Într-adevăr se află la Marsilia?

— De acolo îmi scrie.

— Îţi pomeneşte şi el ceva despre conspiraţia aceasta?

— Nu, dar mi-l recomandă pe domnul de Villefort şi mă însărcinează să-l introduc la Maiestatea voastră.

— Domnul de Villefort? exclamă regele; mesagerul se numeşte domnul de Villefort?

— Da, sire.

— Şi vine din Marsilia?

— În persoană.

— De ce nu mi-ai spus numele lui numaidecât? reluă regele trădând pe figura sa un început de îngrijorare.

— Sire, îmi închipuiam că numele acesta este necunoscut Maiestăţii voastre.

— Nu, nu, Blacas. E un tânăr serios, inteligent şi mai cu seamă ambiţios; şi, la naiba, cunoşti din auzite numele tatălui său.

— Tatăl său?

— Da, Noirtier.

— Noirtier girondinul? Noirtier senatorul?

— Da, exact.

— Şi Maiestatea voastră se foloseşte de fiul unui astfel de om?

— Blacas, dragul meu, nu înţelegi nimic. Ţi-am spus că Villefort e ambiţios. Ca să ajungă cineva, Villefort va sacrifica totul, chiar pe părintele său.

— În cazul acesta, sire, să-l introduc?

— Imediat, duce. Unde e?

— Mă aşteaptă jos, în trăsura mea.

— Du-te după el.

— Alerg.

Ducele ieşi cu vioiciunea unui tânăr; înflăcărarea regalismului său sincer îi dădea 20 de ani.

Ludovic al XVIII-lea rămase singur, abătându-şi ochii asupra Horaţiului său întredeschis şi murmurând:

Justum et tenacem propositi virum[10].

Domnul de Blacas reveni cu iuţeala cu care coborâse. Dar, în anticameră, fu nevoit să invoce autoritatea regelui. Haina prăfuită a lui Villefort, veşmântul lui în care nimic nu era conform cu ţinuta curţii, stârnise susceptibilitatea domnului Brezé, care fu nespus de uimit aflând pretenţia tânărului de a se prezenta îmbrăcat astfel în faţa regelui. Dar ducele îndepăr-tă toate dificultăţile cu un singur cuvânt: "Ordinul Maiestăţii sale"; şi, în ciuda observaţiilor pe care maestrul de ceremonii continua să le facă în apărarea principiului, Villefort fu introdus.

Regele se afla acolo unde îl lăsase ducele. Deschizând uşa, Villefort se pomeni faţă în faţă cu el. Prima mişcare a tânărului magistrat fu de a se opri.

— Intră, domnule Villefort, glăsui regele, intră.

Villefort salută şi făcu câţiva paşi înainte, aşteptând întrebările regelui.

— Domnule Villefort, continuă Ludovic al XVIII-lea, ducele de Blacas susţine că ai ceva important să ne spui.

— Sire, domnul duce are dreptate şi nădăjduiesc că şi Maiestatea voastră va fi de acord.

— Mai întâi şi în primul rând, domnule, răul este, după părerea dumitale, aşa de mare precum vrei să mă faci să cred?

— Sire, îl cred destul de mare, dar graţie demersului pe care l-am făcut, nădăjduiesc că nu e ireparabil.

— Vorbeşte mai pe larg dacă vrei, domnule, spuse regele, care începea să se lase influenţat de emoţia ce tulburase figura domnului de Blacas şi care altera glasul lui Villefort. Vorbeşte şi, în primul rând, începe de la început, iubesc ordinea în orice.

---

[10] Bărbat drept şi tenace în intenţiile sale.

— Sire, spuse Villefort, voi face Maiestăţii voastre un raport fidel, dar o voi ruga să mă scuze dacă tulburarea în care mă găsesc întunecă oarecum cuvintele mele.

O ochire aruncată regelui, după introducerea aceasta insinuantă, îl asigură pe Villefort de bunăvoinţa augustului său auditor, încât continuă:

— Sire, am sosit cât mai iute posibil la Paris pentru a comunica Maiestăţii voastre că am descoperit, în resortul funcţiilor mele, nu unul din acele comploturi vulgare şi fără consecinţă, aşa cum se urzesc zilnic în rândurile de jos ale poporului şi ale armatei, ci o conspiraţie veritabilă, o furtună care ameninţă chiar tronul Maiestăţii voastre. Sire, uzurpatorul înarmează trei vase; şi pune la cale un proiect, nechibzuit poate, dar poate şi grav, oricât de nechibzuit ar fi. Cred că, în ceasul acesta, a părăsit insula Elba pentru a merge, — unde? nu ştiu, dar cu siguranţă pentru a încerca o debarcare, fie la Neapole, fie pe coastele Toscanei, deci în Franţa. Maiestatea voastră nu ignoră că suveranul de pe insula Elba a păstrat relaţii cu Italia şi cu Franţa.

— Da, domnule, ştiu, glăsui regele foarte mişcat şi nu de mult s-au primit relatări că în strada Saint-Jacques au avut loc întruniri bonapartiste. Dar continuă, te rog. Cum de ai căpătat aceste amănunte?

— Sire, ele rezultă din interogatoriul pe care l-am luat unui om din Marsilia, pe care îl supravegheam de multă vreme şi pe care l-am arestat chiar în ziua plecării mele. Omul acesta, marinar turbulent şi de un bonapartism care mi-era suspect, a fost într-ascuns pe insula Elba. El l-a văzut pe marele mareşal care l-a însărcinat cu o misiune verbală pentru un bo-napartist din Paris, a-l cărui nume nu l-am putut face să-l mărturisească. Dar misiunea era să-l însărcineze pe bonapartist cu pregătirea spiritelor pentru o întoarcere (sire, ţineţi seama că interogatoriul vorbeşte), pentru o întoarcere foarte apropiată.

— Şi unde-i omul? întrebă Ludovic al XVIII-lea.

— În închisoare, Sire.

— Şi lucrul ţi s-a părut grav?

— Aşa de grav, Sire, încât evenimentul surprinzându-mă în mijlocul unei serbări de familie, în chiar ziua logodnei mele, am părăsit totul, logodnică şi prieteni, am amânat totul pentru a

veni să depun la picioarele Maiestăţii voastre şi temerile de care eram cuprins şi asigurarea devotamentului meu.

— Adevărat, glăsui Ludovic al XVIII-lea. Nu era vorba de un proiect de căsătorie între dumneata şi domnişoara de Saint-Méran?

— Fiica unuia dintre cei mai fideli servitori ai Maiestăţii voastre.

— Da, da; dar să revenim la complot, domnule de Villefort.

— Sire, mi-e teamă că e mai mult decât un complot, mi-e teamă că e o conspiraţie.

— O conspiraţie pe vremurile astea, spuse regele zâmbind, e un lucru uşor de plănuit, dar mai greu de dus la capăt prin simplul fapt că, restabilit de ieri pe tronul strămoşilor noştri, avem ochii deschişi deopotrivă asupra trecutului, asupra prezentului şi asupra viitorului. De zece luni miniştrii mei sporesc supravegherea pentru ca litoralul Mediteranei să fie bine păzit. Dacă Bonaparte ar debarca la Neapole, întreaga coaliţie s-ar ridica, mai înainte ca el să ajungă la Piombino. Dacă ar debarca în Toscana, ar pune piciorul în ţară inamică. Dacă debarcă în Franţa, va debarca împreună cu o mână de oameni, iar noi îi vom veni lesne de hac, duşmănit cum e de populaţie. Linişteşte-te, deci, domnule. Nu conta însă mai puţin pe recunoştinţa noastră regală.

— A, iată-l pe domnul Dandré! exclamă ducele de Blacas.

În momentul acela ministrul poliţiei apăru într-adevăr, în pragul uşii, palid, tremurând. Privirea lui clipocea de parcă ar fi fost izbit de o lumină puternică.

Villefort făcu un pas pentru a se retrage. Îl reţinu însă o strângere de mână a domnului de Blacas.

Capitolul XI Căpcăunul din Corsica

La apariţia figurii tulburate a domnului Dandré, Ludovic al XVIII-lea împinse cu violenţă masa dinaintea căreia se găsea.

— Ce ai, domnule baron? exclamă el. Pari tulburat: tulburarea, ezitarea aceasta au vreo legătură cu ce spunea domnul de Blacas şi cu ce mi-a confirmat domnul de Villefort?

La rându-i, domnul de Blacas se apropie repede de baron, dar înfricoşarea curteanului împiedica orgoliul omului de stat să

triumfe. Într-adevăr, era mult mai bine pentru el să fie umilit de prefectul poliţiei decât să-l umilească acesta într-o atare împrejurare.

— Sire..., îngăimă baronul.

— Ei, să auzim! spuse Ludovic al XVIII-lea.

Cedând unei mişcări deznădăjduite, ministrul poliţiei se năpusti la picioarele lui Ludovic al XVIII-lea, care se trase un pas înapoi, încruntând sprâncenele.

— Ai de gând să vorbeşti? întrebă el.

— O, sire, ce groaznică nenorocire! Sunt de deplâns. Nu mă voi consola niciodată.

— Domnule, spuse Ludovic al XVIII-lea, îţi ordon să vorbeşti.

— Sire, uzurpatorul a părăsit insula Elba la 28 februarie şi a debarcat la 1 martie.

— Unde? întrebă repede regele.

— În Franţa, sire, într-un mic port lângă Antibes, în golful Juan.

— Uzurpatorul a debarcat în Franţa, lângă Antibes, în golful Juan, la 250 de leghe de Paris, în ziua de 1 martie şi dumneata afli vestea aceasta abia astăzi, 3 martie... Ei, domnule, ceea ce îmi spui este cu neputinţă. Ori ţi s-a făcut un raport fals, ori eşti nebun.

— Din nenorocire, sire, este cât se poate de adevărat.

Ludovic al XVIII-lea făcu un gest de nedescris, de mânie şi spaimă şi se înălţă ca şi cum o lovitură neprevăzută îl lovise în acelaşi timp în inimă şi în faţă.

— În Franţa? exclamă el. Uzurpatorul în Franţa? dar nu se veghea a-supra omului acesta? ori poate cine ştie, erai de acord cu el?

— O, sire, declară ducele de Blacas, un om ca domnul Dandré nu poate fi acuzat de trădare. Sire, eram cu toţii orbi, iar ministrul poliţiei a împărtăşit orbirea generală, atâta tot.

— Dar... spuse Villefort; apoi, oprindu-se deodată: ah, ah, iertare, sire, făcu el înclinându-se; zelul de a vă sluji mă îndeamnă, Maiestatea voastră, să binevoiască a mă scuza.

— Vorbeşte, domnule, vorbeşte cu îndrăzneală, spuse regele. Singur dumneata ne-ai înştiinţat asupra nenorocirii. Ajută-ne să căutăm remediul.

— Sire, spuse Villefort, uzurpatorul e detestat în sud; cred că, dacă se hazardează în sud, se pot răzvrăti cu uşurinţă în contra lui Provenţa şi Languedocul.

— Da, fără îndoială, spuse ministrul, dar el înaintează prin Gap şi Sisteron.

— Înaintează? Înaintează? exclamă Ludovic al XVIII-lea. Vine va să zică asupra Parisului?

Ministrul poliţiei păstră o tăcere care echivala cu cea mai completă mărturisire.

— Şi Dauphiné-ul, domnule, îl întrebă regele pe Villefort, crezi că el poate fi ridicat ca Provenţa?

— Sire, sunt mâhnit că trebuie să spun Maiestăţii voastre un adevăr crud; dar spiritul Dauphiné-ului e departe de acela al Provenţei şi al Lan-guedocului. Montagnarzii sunt bonapartişti, sire.

— Aşadar, murmură Ludovic al XVIII-lea, uzurpatorul este bine informat. Şi câţi oameni are cu el?

— Sire, nu ştiu, spuse ministrul poliţiei.

— Cum nu ştii? Ai uitat să te informezi tocmai în privinţa aceasta? E drept că chestiunea prezintă puţină importanţă, adăugă el cu un zâmbet zdrobitor.

— Sire, nu puteam să mă informez. Depeşa cuprindea numai anunţarea debarcării şi a drumului luat de uzurpator.

— Dar cum ţi-a parvenit depeşa? întrebă regele.

Ministrul plecă fruntea şi o roşeaţă vie îi năpădi faţa.

— Prin telegraf, sire, îngăimă el.

Ludovic al XVIII-lea făcu un pas înainte şi îşi încrucişă braţele, aşa cum ar fi făcut Napoleon.

— Aşadar, spuse el, îngălbenind de mânie, şapte armate coalizate l-au răsturnat pe omul acesta. Un miracol ceresc m-a reaşezat pe tronul părinţilor mei după 25 de ani de exil. În aceşti 25 de ani am studiat, am sondat, am analizat oamenii şi lucrurile din Franţa aceasta care mi-era făgăduită, pentru că, ajuns la ţinta dorinţelor mele, o forţă pe care o ţineam în mână să explodeze şi să mă zdrobească...

— Sire, fatalitatea, murmură ministrul, simţind că o atare greutate, atât de neînsemnată pentru destin, ajungea să strivească un om.

— Va să zică, ceea ce spuneau despre noi duşmanii noştri este adevărat: "N-am învăţat nimic, n-am uitat nimic"? Dacă

eram trădat ca el, încă mă consolam, dar să mă găsesc în mijlocul unor oameni ridicaţi de mine la demnităţi, care trebuiau să vegheze asupra mea cu mult mai multă grijă decât asupra lor, căci situaţia mea este şi a lor, înaintea mea ei nu erau nimic, după mine ei nu vor mai fi nimic şi să pier în chip jalnic prin incapacitate, prin inepţie! O, da, domnule, ai dreptate: fatalitatea!

Ministrul stătea încovoiat sub înfricoşătoarea învinovăţire. Domnul de Blacas îşi ştergea fruntea plină de sudoare. Villefort zâmbea în gându-i, căci îşi simţea importanţa sporită.

— Să cad, continuă Ludovic al XVIII-lea, care sondase de la prima o-chire abisul în care se înclina monarhia, să cad şi să aflu despre căderea mea prin telegraf. Oh, aş fi preferat să urc pe eşafodul fratelui meu, Ludovic al XVI-lea, decât să cobor astfel scara de la Tuileries alungat de ridicol… Domnule, dumneata nu ştii ce înseamnă ridicolul în Franţa şi totuşi ar fi trebuit să ştii.

— Sire, sire, murmură ministrul, fie-vă milă…

— Apropie-te, domnule de Villefort, continuă regele, adresându-se tânărului care, în picioare, nemişcat şi retras, urmărea mersul conversaţiei acesteia în care plutea năuc destinul unui regat. Apropie-te şi spune-i domnului că putea să afle dinainte tot ce nu a ştiut.

— Sire, era materialmente cu neputinţă să se ghicească proiectele pe care omul acesta le ascundea întregii lumi.

— Materialmente cu neputinţă? Da, vorbă mare, domnule. Din nefericire există vorbe mari, ca şi oameni mari, i-am măsurat eu. Materialmente cu neputinţă unui ministru care are o administraţie, birouri, agenţi, spioni şi 150 de mii de franci fonduri secrete, să ştie ce se petrece la 60 de leghe de coastele Franţei? Ei, bine, uite-l pe domnul acesta, care n-avea nici una din resursele dumitale la dispoziţie, uite-l pe domnul, un simplu magistrat, care ştia mai mult decât dumneata, cu întreaga dumitale poliţie şi care mi-ar fi salvat coroana dacă avea ca dumneata dreptul să dirijeze un telegraf.

Privirea ministrului poliţiei se întoarse cu o expresie de ciudă profun-dă asupra lui Villefort, care îşi înclină capul cu modestia triumfului.

— Nu spun asta pentru dumneata, Blacas, continuă Ludovic al XVIII-lea, căci dacă n-ai descoperit nimic; ai avut cel puţin inteligenţa de a persevera în bănuiala dumitale. Altul ar fi

socotit, poate, destăinuirea domnului de Villefort ca neînsemnată sau sugerată de o ambiţie venală.

Cuvintele erau o aluzie la acelea pe care ministrul poliţiei le rostise atât de încrezător cu un ceas înainte.

Villefort înţelese jocul regelui. Altul s-ar fi lăsat poate dus de beţia laudei. El se temea însă să-şi facă un duşman de moarte din ministrul poliţiei, deşi simţi că acesta era pierdut în chip irevocabil. Într-adevăr, ministrul care, în plenitudinea puterii sale, nu ştiuse să ghicească taina lui Napoleon, putea, în zvârcolirile agoniei s-o intuiască pe a lui Villefort. Pentru aceasta era de ajuns să-l cerceteze pe Dantès. Îi veni deci în ajutor ministrului, în loc să-l copleşească.

— Sire, spuse Villefort, repeziciunea evenimentului e de natură să do-vedească Maiestăţii voastre că numai Dumnezeu putea să-l împiedice, stârnind o furtună. Ceea ce Maiestatea voastră crede, în ce mă priveşte, că ar fi efectul unei profunde perspicacităţi, se datorează pur şi simplu hazardului. Am profitat de acest hazard ca un servitor devotat, atâta tot. Nu-mi acordaţi mai mult decât merit, sire, pentru a nu reveni vreodată asupra primei impresii pe care vă veţi fi făcut-o despre mine.

Ministrul poliţiei mulţumi tânărului printr-o privire elocventă, iar Villefort înţelese că izbutise în proiectul său, că, adică, fără să piardă din recunoştinţa regelui, îşi făcuse un prieten pe care putea să conteze la nevoie.

— Bine, glăsui regele. Şi acum, domnilor, continuă el, întorcându-se spre domnul de Blacas şi spre ministrul poliţiei, nu mai am nevoie de dumneavoastră, astfel că puteţi să vă retrageţi. Ceea ce rămâne de făcut este de resortul ministrului războiului.

— Este o fericire, sire, spuse domnul de Blacas, că putem să ne bizuim pe armată. Maiestatea voastră ştie cât de devotată guvernului Vostru o zugrăvesc toate rapoartele.

— Nu-mi mai pomeni de rapoarte. Ştiu acum, duce, câtă încredere se poate avea în ele. A, dar în legătură cu rapoartele: domnule baron, ce ai aflat nou cu privire la afacerea din strada Saint-Jacques?

— Asupra afacerii din strada Saint-Jacques? exclamă Villefort, neputându-şi reţine un strigăt. Dar oprindu-se numaidecât:

— Iertare, sire, spuse el, devotamentul meu pentru Maiestatea voastră mă face să uit întruna, nu respectul ce am pentru ea, — respectul acesta este prea adânc săpat în inima mea, — ci regulile etichetei.

— Spune, domnule, declară Ludovic al XVIII-lea. Ai căpătat astăzi dreptul de a interoga.

— Sire, răspunse ministrul poliţiei, tocmai veneam astăzi să dau Maiestăţii voastre informaţiile noi pe care le culesesem cu privire la acest eveniment, când atenţia Maiestăţii voastre a fost abătută de teribila catastrofă din golf. Aceste informaţii n-ar mai prezenta acum nici un interes pentru rege.

— Dimpotrivă, domnule, dimpotrivă, spuse Ludovic al XVIII-lea, cred că afacerea aceasta are o legătură directă cu aceea care ne preocupă, iar moartea generalului Quesnel ne va pune poate pe calea unui mare complot intern.

Auzind de numele generalului Quesnel, Villefort se înfioră.

— Într-adevăr, sire, reluă ministrul poliţiei, totul ar îndreptăţi să se creadă că moartea nu e rezultatul unei sinucideri, cum se bănuise la început, ci al unui asasinat: generalul Quesnel ieşea, după cât se pare, de la un club bonapartist, când a dispărut. Un necunoscut îl căutase în dimineaţa aceea şi îi dăduse întâlnire în strada Saint-Jacques. Din nefericire, valetul generalului, care îl pieptăna în momentul când necunoscutul a fost introdus în cabinet, a auzit bine că el menţiona strada Saint-Jacques, dar n-a reţinut numărul.

Pe măsură ce ministrul poliţiei dădea regelui Ludovic al XVIII-lea a-ceste informaţii, Villefort, care părea suspendat de buzele lui, roşea şi pălea.

Regele se întoarse spre el.

— Dumneata nu eşti de părere cu mine, domnule de Villefort, că generalul Quesnel, despre care se putea crede că e ataşat uzurpatorului, dar care, în realitate, era cu totul de partea mea, a pierit victima unei capcane bonapartiste?

— Este posibil, sire, răspunse Villefort. Dar mai mult decât atât nu se ştie?

— Suntem pe urmele omului care i-a dat întâlnire.

— Pe urmele lui? repetă Villefort.

— Da, servitorul i-a dat semnalmentele. Un bărbat între 50-51 de ani, brun, cu ochii negri acoperiţi de sprâncene groase şi purtând mustăţi. Era îmbrăcat cu o redingotă albastră şi avea

la butonieră o rozetă de ofiţer al Legiunii de Onoare. Ieri a fost urmărit un individ ale cărui semnalmente răspund exact celor pe care le-am menţionat dar s-a pierdut la colţul stră-zii Jussienne şi al străzii Coq-Héron.

Villefort se sprijini de spătarul unui jilţ; căci, pe măsură ce ministrul poliţiei vorbea, el simţea cum pământul îi fuge de sub picioare. Când văzu însă că necunoscutul a scăpat de urmărirea agentului, respiră.

— Domnule, îl vei căuta pe omul acesta, spuse regele ministrului poliţiei. Căci, dacă aşa cum totul mă îndreptăţeşte să cred, generalul Quesnel, care ne-ar fi fost atât de folositor în momentul acesta, a căzut victima unei crime, bonapartistă sau nu, vreau ca asasinii lui să fie crunt pedepsiţi.

Villefort avu nevoie de tot sângele rece pentru a nu trăda groaza inspirată de recomandarea regelui.

— Lucru ciudat, continuă regele cu o mişcare de ciudă, poliţia crede că a spus totul atunci când a spus a fost săvârşită o crimă şi că a făcut totul când a adăugat: suntem pe urma vinovaţilor.

— Sire, nădăjduiesc că, cel puţin în privinţa aceasta, Maiestatea voastră va fi satisfăcută.

— Bine, vom vedea. Nu te mai reţin, baroane. Domnule de Villefort, desigur că eşti obosit de călătoria lungă pe care ai făcut-o. Du-te de te o-dihneşte. Ai tras fără îndoială la părintele dumitale?

O pânză de lumină trecu peste ochii lui Villefort.

— Nu, sire, spuse el. Am tras la hotelul Madrid din strada Tournon.

— Dar l-ai văzut?

— Sire, am căutat să fiu adus întâi la domnul duce de Blacas.

— Dar îl vei vedea, îmi închipui.

— Nu cred, Sire.

— A, adevărat, spuse Ludovic al XVIII-lea, zâmbind în aşa fel încât să arate că repetatele-i întrebări nu au fost făcute fără intenţie. Uitam că dumneata eşti în conflict cu domnul Noirtier şi că acesta este un nou sacrificiu făcut cauzei regale pentru care trebuie să te despăgubesc.

— Sire, bunătatea pe care mi-o arată Maiestatea voastră e o recompensă care depăşeşte aşa de mult toate ambiţiile mele, încât nu mai am ce să cer regelui.

— N-are a face, domnule, nu te vom uita, fii sigur; până una alta (regele desprinse crucea Legiunii de onoare pe care o purta de obicei pe haina sa albastră, lângă crucea Sfântului Ludovic, deasupra plăcii ordinului Carmel şi Saint-Lazare şi, dând-o lui Villefort), până una alta, spuse el, ia crucea aceasta.

— Sire, glăsui Villefort, Maiestatea voastră se înşeală, crucea aceasta este de ofiţer.

— Ia-o aşa cum e, domnule, îi spuse Ludovic al XVIII-lea. N-am vreme să cer alta, Blacas vei avea grijă să fie eliberat brevetul domnului de Villefort.

Ochii lui Villefort se umeziră cu o lacrimă de bucurie orgolioasă. Luă crucea şi o sărută.

— Şi acum, întrebă el, care sunt ordinele pe care Maiestatea voastră îmi face onoarea de a mi le da?

— Odihneşte-te atât cât simţi nevoie şi gândeşte-te că, neputându-mă servi la Paris, poţi să-mi fii la Marsilia de cel mai mare folos.

— Sire, răspunse Villefort înclinându-se, într-o oră am părăsit Pari-sul.

— Du-te domnule, spuse regele, iar dacă te voi uita (memoria regilor e scurtă) nu te teme să-mi readuci aminte... Domnule baron, dă ordin să fie chemat ministrul de război. Rămâi, Blacas.

— Domnule, îi spuse ministrul poliţiei lui Villefort, ieşind de la Tuileries, ai intrat pe poarta principală şi cariera dumitale este asigurată.

"Va fi ea lungă oare?" murmură Villefort, salutându-l pe ministrul a cărui carieră era sfârşită şi căutând din ochi o trăsură să se întoarcă acasă.

O trăsură trecea pe chei. Villefort îi făcu un semn, trăsura se apropie; Villefort îşi dădu adresa şi se aruncă în fundul trăsurii lăsându-se în voia viselor sale ambiţioase. Peste zece minute, Villefort se afla la hotel; porunci să-i fie pregătiţi caii peste două ore şi să i se servească dejunul.

Tocmai se aşeză la masă, când soneria răsună sub o mână viguroasă: valetul se duse să deschidă, iar Villefort auzi un glas care-i pronunţa numele.

— Cine o fi aflat că sunt aici? se întrebă tânărul.

În momentul acela, valetul reintră.

— Ei, ce e? întrebă Villefort. Cine a sunat? Cine mă caută?

— Un străin care nu vrea să-şi spună numele.

— Cum? Un străin care nu vrea să-şi spună numele? Şi ce pofteşte de la mine străinul?

— Vrea să vorbească domnului.

— Mie?

— Da.

— M-a numit?

— Absolut.

— Şi cum arată străinul?

— Domnule, e un bărbat cam de cincizeci de ani.

— Scurt? Înalt?

— Cam de talia domnului.

— Brun sau blond?

— Brun, foarte brun: păr negru, ochi negri, sprâncene negre.

— Şi îmbrăcat, întrebă repede Villefort, îmbrăcat în ce fel?

— Cu o redingotă albastră, încheiată de sus şi până jos, decorat cu Legiunea de onoare.

— El e, murmură Villefort, pălind.

— Ei, la naiba, — spuse, arătându-se în prag individul ale cărui semnalmente le-am dat în două rânduri până acum: frumoase maniere. La Marsilia e oare obiceiul ca fiii să-şi silească părintele să facă anticameră?

— Tată, exclamă Villefort; aşadar, nu m-am înşelat, bănuiam că eşti dumneata...

— Atunci, dacă bănuiai că sunt eu, reluă noul venit, punându-şi bastonul într-un colţ şi pălăria pe un scaun, dă-mi voie, dragă Gérard, să-ţi spun că nu e deloc frumos din partea ta să mă faci să aştept atâta.

— Lasă-ne, Germain, glăsui Villefort.

Servitorul ieşi, trădând o vădită uimire.

Capitolul XII Tatăl şi fiul

Domnul Noirtier, — căci într-adevăr el era, — îl urmări din ochi pe servitor, până când acesta închise uşa. Apoi, temându-se, desigur, să nu asculte în anticameră, o redeschise imediat. Precauţia nu fu de prisos, iar iuţeala cu care Germain se retrase dovedi că el era scutit de păcatul care i-a pierdut pe primii noştri părinţi. Domnul Noirtier se osteni apoi să încuie singur uşa anticamerei, după care încuie uşa camerei de dormit, trase zăvoarele şi se înapoie cu mâna întinsă spre Villefort, care-i urmărise toate mişcările cu o uimire din care încă nu-şi revenise.

— O, dragul meu Gérard, spuse el tânărului, privindu-l cu un zâmbet a cărui expresie putea fi definită anevoie, ştii că nu ai aerul de a fi încântat că mă vezi?

— Ba da, tată, glăsui Villefort, sunt încântat, dar mă aşteptam aşa de puţin la vizita dumitale, încât ea m-a cam uluit.

— Dragul meu, urmă domnul Noirtier, aşezându-se, cred că şi eu aş putea, să-ţi spun la fel. Cum, îmi anunţi logodna la Marsilia pentru 28 februarie, iar la 3 martie eşti la Paris?

— Tată, nu te plânge că sunt aici, spuse Gérard, apropiindu-se de domnul Noirtier, căci am venit pentru dumneata, iar călătoria mea te va salva poate.

— Serios? spuse domnul Noirtier, întinzându-se molatic în jilţ; serios? Ia povesteşte-mi, domnule magistrat. E desigur ceva serios.

— Tată, ai auzit vorbindu-se de un club bonapartist care-şi ţine şedinţele în strada Saint-Jacques?

— Numărul 53? Da, eu sunt vice-preşedintele lui.

— Tată, sângele dumitale rece mă înfioară.

— Ce vrei, dragul meu, când ai fost proscris de montagnarzi, când ai ieşit din Paris într-o căruţă cu fân, când ai fost fugărit prin câmpiile Bordeaux-ului de copoii lui Robespierre, asta te oţeleşte pentru multe. Continuă deci. Ei, ce s-a petrecut la clubul din strada Saint-Jacques?

— A fost chemat acolo generalul Quesnel şi generalul Quesnel, — plecat la 9 seara de la el de-acasă, — a fost regăsit a treia zi în Sena.

— Şi cine ţi-a povestit istoria asta hazlie?

— Însuşi regele, domnule.

— Ei, bine, eu în schimbul poveştii dumitale, continuă Noirtier, îţi voi comunica o veste.

— Cred că ştiu, tată, ce vrei să-mi spui...

— A, ştii de debarcarea Maiestăţii sale Împăratul?

— Tăcere, tată, te rog, mai întâi pentru dumneata şi apoi pentru mine. Da, cunoşteam vestea şi o cunoşteam chiar înaintea dumitale, căci de trei zile gonesc nebun de la Marsilia la Paris, cu ciuda că nu pot trimite la 200 de leghe înaintea mea gândul care îmi frige mintea.

— De acum trei zile? Eşti nebun. Acum trei zile împăratul nu era îmbarcat.

— N-are a face, ştiam proiectul.

— Ei, cum?

— Printr-o scrisoare care ţi-era adresată din insula Elba.

— Mie?

— Dumitale şi pe care am surprins-o în portofelul mesagerului. Dacă scrisoarea cădea în mâinile altcuiva, în ceasul acesta, tată, ai fi fost poate împuşcat.

Părintele lui Villefort începu să râdă.

— Haide, haide, spuse el, se pare că Restauraţia a învăţat de la impriu modul de a rezolva grabnic chestiunile... Împuşcat, dragul meu? Ce pripit eşti! Dar unde e scrisoarea? Te cunosc prea bine ca să mă tem că ai lăsat-o pe undeva.

— Am ars-o, de teamă să nu rămână vreun crâmpei, căci scrisoarea însemna condamnarea dumitale.

— Şi pierzania viitorului dumitale, răspunse Noirtier cu răceală. Da, înţeleg, dar n-am motive să mă tem.

— Fac mai mult decât atât, domnule, te salvez.

— La naiba, chestia devine mai dramatică: explică-te.

— Domnule, revin la clubul din strada Saint-Jacques.

— Se pare că clubul acesta stă în sufletul domnilor de la poliţie. De ce nu l-au căutat mai bine? L-ar fi găsit.

— Nu l-au găsit, dar sunt pe urma lui.

— Ştiu, ăsta e cuvântul consacrat: când poliţia rămâne de ruşine spune că e pe urme, iar guvernul aşteaptă liniştit ziua când ea va veni să spună, cu urechile plecate, că urma e pierdută.

— Da, dar a fost găsit un cadavru. Generalul Quesnel a fost ucis şi, în toate ţările din lume, aceasta se numeşte crimă.

— Crimă, zici? Nimic nu dovedeşte că generalul a fost victima unei crime. Zilnic se găsesc în Sena oameni care s-au aruncat din desperare, care s-au înecat, neştiind să înoate.

— Tată, ştii foarte bine că generalul nu s-a înecat din desperare şi că nu se scălda nimeni în Sena în luna ianuarie. Nu, nu tăgădui, moartea aceasta poartă calificativul de crimă.

— Şi cine a calificat-o astfel?

— Chiar regele.

— Regele? Îl credeam destul de filosof ca să înţeleagă că, în politică, nu există crimă. În politică, dragul meu, ştii ca şi mine că nu există oa-meni, ci idei. Nu sentimente, ci interese. În politică nu se ucide un om, se suprimă un obstacol, atâta tot. Vrei să ştii cum s-au petrecut lucrurile. Ei bine, am să-ţi spun. Credeam că putem să contăm pe generalul Quesnel, fiindcă ne fusese recomandat de pe insula Elba. Unul dintre noi, se duce la el şi îl invită să vină în strada Saint-Jacques, la o adunare unde va găsi prieteni. El vine şi i se desfăşoară tot planul; plecarea din insula Elba, debarcarea proiectată. Apoi, după ce el a ascultat totul, a auzit totul, când nu mai avea ce afla, răspunde că este regalist. Fiecare e pus să facă un jurământ, el îl face, dar cu atâta rea voinţă, încât însemna mai degrabă a-l ispiti pe Dumnezeu. Cu toate acestea, generalul a fost lăsat să iasă liber, absolut liber. Acasă nu s-a mai întors. Ce vrei, dragul meu? De la noi a plecat, dar o fi greşit drumul, atâta tot. Crimă! Nu zău, mă uimeşti, Villefort. Dumneata, substitut de procuror regal, construind o acuzare pe dovezi aşa de şubrede... Mi-a venit mie vreodată în gând să-ţi spun, când îţi exerciţi meseria de regalist şi faci să se taie capul unuia dintre ai mei: "Fiule, ai săvârşit o crimă?" Nu. Am spus: "Foarte bine, domnule, ai combătut victorios. Mâine revanşa."

— Dar, tată, ia seama, revanşa aceasta va fi grozavă, când ne-o vom lua noi.

— Nu te înţeleg.

— Te bizui pe întoarcerea uzurpatorului?

— Mărturisesc.

— Te înşeli, tată. Nu va face nici zece leghe în interiorul Franţei fără să fie urmărit, fugărit, prins ca o fiară.

— Dragul meu, împăratul este în momentul acesta pe drumul spre Grenoble, la 10 sau la 12 va fi la Lyon şi la 20 sau 25 la Paris.

— Populaţia se va ridica...

— Pentru a veni în întâmpinarea lui.

— N-are cu el decât câţiva oameni şi se vor trimite contra lui armate.

— Care vor forma o escortă pentru intrarea în capitală. Nu zău, dragă Gérard, nu eşti decât un copil. Te crezi bine informat, pentru că un telegraf îţi spune, la trei zile după debarcare: "Uzurpatorul a debarcat la Cannes, cu câţiva oameni; suntem în urmărirea lui." Dar unde e? Ce face? Habar nu ai. E urmărit, atâta ştii. Ei bine, va fi urmărit astfel până la Paris, fără să se tragă un foc.

— Grenoble şi Lyonul sunt oraşe fidele, care-i vor opune o barieră de netrecut.

— Grenoble îi va deschide porţile cu entuziasm. Lyonul întreg va veni să-l întâmpine. Crede-mă, suntem tot atât de bine informaţi ca şi voi, iar poliţia noastră preţuieşte cât a voastră. Vrei o dovadă? Vroiai să-mi ascunzi călătoria dumitale şi totuşi am ştiut de sosirea dumitale la o jumătate de oră după ce ai trecut bariera. Nu i-ai dat adresa decât vizitiului. Ei bine, îţi cunosc adresa şi dovada este că vin exact în momentul când te aşezi la masă. Sună deci şi cere încă un tacâm. Vom mânca împreună.

— Într-adevăr, răspunse Villefort, privindu-şi părintele cu uimire; într-adevăr, îmi pari bine informat.

— Ei, doamne, lucrul e foarte simplu. Voi, care ţineţi puterea, nu aveţi decât mijloacele pe care le dă banul. Noi, care o aşteptăm, le avem pe acelea pe care le dă devotamentul.

— Devotamentul? întrebă Villefort râzând.

— Da, devotamentul, aşa se numeşte în termeni cinstiţi ambiţia care nădăjduieşte.

Şi părintele lui Villefort întinse singur mâna spre cordonul soneriei pentru a chema servitorul, pe care nu-l chema fiul.

Villefort îi opri braţul.

— Stai, tată, încă un cuvânt, glăsui tânărul.

— Spune.

— Oricât de prost organizată ar fi poliţia regelui, ea ştie totuşi un a-mănunt grozav.

— Care?

— Semnalmentele omului care, în dimineaţa zilei când a dispărut generalul Quesnel, s-a prezentat la el.

— A, isteaţa poliţie ştie asta? Şi care sunt acestea?

— Tenul brun, păr, favoriţii şi ochi negri, redingotă albastră încheiată până la bărbie, rozeta de ofiţer al Legiunii de onoare la butonieră, pălărie cu boruri largi şi baston de trestie.

— Aha, ştie asta? spuse Noirtier. Şi de ce atunci nu a pus mâna pe om?

— Pentru că l-a pierdut ieri sau alaltăieri la colţul străzii Coq-Héron.

— Când îţi spuneam cu că poliţia voastră este o proastă...

— Da, dar dintr-un moment într-altul poate să-l găsească.

— Da, spuse Noirtier, privind cu nepăsare în juru-i. Da, dacă omul n-ar fi înştiinţat; dar este, şi, adăugă el zâmbind, îşi va schimba fizionomia şi costumul.

Rostind cuvintele acestea, el se ridică, îşi scoase redingota şi cravata, se îndreptă spre o masă pe care erau pregătite toate obiectele de toaletă ale fiului său, luă un brici, îşi săpuni chipul şi, cu o mână perfect sigură, dădu jos favoriţii compromiţători care ofereau poliţiei un document aşa de preţios.

Villefort îl privea cu o groază în care intra şi admiraţie.

După retezarea favoriţilor, Noirtier dădu părului altă formă; luă, în locul cravatei negre, una colorată, care se afla deasupra unui geamantan deschis; îmbrăcă, în locul redingotei albastre, încheiată până la gât, o redingotă cafenie şi răscroită a lui Villefort; încercă la oglindă pălăria cu boruri întoarse a tânărului, păru mulţumit de cum îi venea şi, lăsându-şi bastonul de trestie în colţul căminului unde-l pusese, făcu să şuiere în mâna-i nervoasă o nuieluşă de bambus cu care elegantul substitut dădea mersului său acea dezinvoltură ce forma una din calităţile-i de seamă.

— Ei, spuse el, întorcându-se spre fiul său, după ce transformarea fu gata, crezi că poliţia ta mă recunoaşte acum?

— Nu, tată, îngăimă Villefort. Cel puţin aşa nădăjduiesc.

— Acum, dragă Gérard, continuă Noirtier, mă încred în prudenţa ta pentru a face să dispară toate lucrurile astea pe care ti le las în grijă.

— O, fii liniştit, tată, spuse Villefort.

— Da, da! Acum cred că tu ai dreptate şi că se prea poate, într-adevăr, să-mi fi salvat viaţa. Dar fii pe pace, îţi voi înapoia serviciul curând.

Villefort clătină din cap.

— Nu eşti convins?

— Nădăjduiesc, cel puţin, că te înşeli.
— Ai să-l mai vezi pe rege?
— Poate.
— Vrei să treci în ochii lui drept profet?
— Tată, profeţii nenorocirii sunt rău veniţi la curte.
— Da, dar într-o zi sau alta li se face dreptate. Şi, presupunând o a doua Restauraţie, vei trece atunci drept un om mare.
— În sfârşit, ce să-i spun regelui?
— Spune-i acestea: "Sire, sunteţi înşelat asupra spiritului armatei. Cel pe care îl numiţi la Paris căpcăunul din Corsica şi căruia la Nevers i se mai spune uzurpatorul, se numeşte de pe acum la Lyon, Bonaparte şi la Grenoble, Împăratul. Îl crezi fugărit, urmărit. El merge, se repede ca vulturul pe care-l readuce. Soldaţii pe care îi crezi agonizând de foame, frânţi de oboseală, gata să dezerteze, sporesc ca atomii de zăpadă în jurul fulgului care se precipită. Sire, pleacă. Lasă Franţa în mâna adevăratului ei stăpân care n-a cumpărat-o, ci a cucerit-o. Pleacă, sire, nu pentru că te-ar paşte vreun pericol, — adversarul vostru este de-ajuns de tare ca să vă graţieze, ci pentru că ar fi umilitor pentru un nepot al Sfântului Ludovic să-şi datoreze viaţa omului de la Arcole, de la Marengo şi de la Austerlitz. Spune-i astea, Gérard, sau, mai bine zis, pleacă, nu-i spune nimic; tăinuieşte-ţi călătoria. Nu te lăuda cu ce-ai venit să faci şi cu ce-ai făcut la Paris. Reia-ţi postul, întoarce-te la Marsilia noaptea, intră la tine printr-o uşă dosnică şi rămâi acolo, cuminte, umil, neştiutor mai cu seamă inofensiv, căci, de data aceasta îţi jur, vom proceda cu oameni viguroşi, care-şi cunosc duşmanii. Du-te, fiul meu, du-te, dragă Gérard, şi, în schimbul supunerii faţă de ordinele părinteşti sau, dacă preferi, în schimbul respectului pentru sfaturile unui prieten, te vom menţine la locul tău. Va fi, adăugă Noirtier zâmbind, un mijloc pentru tine de a mă salva încă o dată dacă bascula politică te va readuce pe tine sus şi pe mine jos. Adio, dragă Gérard. La viitoarea ta călătorie, să tragi la mine.
Şi Noirtier ieşi cu liniştea care nu-l părăsise o clipă cât ţinuse anevoioasa conversaţie.
Palid şi agitat, Villefort alergă la fereastră, desfăcu perdeaua şi îl văzu trecând calm, netulburat, printre doi sau trei oameni cu înfăţişare suspectă, ascunşi la colţul străzilor şi care

stăteau poate acolo ca să-l aresteze pe omul cu favoriţi negri, cu redingotă albastră şi cu pălărie cu boruri late.

Villefort rămase astfel în picioare, respirând greu, până când părintele său dispăru la răspântia Bussy. Atunci se năpusti asupra obiectelor părăsite de el, băgă în fundul geamantanului cravata neagră şi redingota albastră, mototoli pălăria pe care o vârî jos, într-un dulap, rupse bastonul de trestie în trei, aruncându-l în foc, îşi puse o şapcă de voiaj, chemă valetul, îi interzise cu o privire ploaia de întrebări pe care acesta se simţea îmboldit să le pună, plăti nota hotelului, sări în trăsura care-l aştepta pregătită, află la Lyon că Bonaparte intrase în Grenoble şi, în mijlocul agitaţiei care domnea pe tot cuprinsul drumului, sosi la Marsilia, stăpânit de toţi fiorii care intră în inima omului dimpreună cu ambiţia şi cu cele dintâi onoruri.

Capitolul XIII   Cele o sută de zile

Domnul Noirtier era un bun profet, iar lucrurile se desfăşurară cu iuţeala prevestită de el. Cunoaşteţi întoarcerea de pe insula Elba, întoarcere ciudată, miraculoasă, care, fără precedent, va rămâne probabil neimitată în viitor.

Ludovic al XVIII-lea nu încercă decât în mod slab să preântâmpine greaua lovitură. Lipsa de încredere în oameni îi răpea încrederea în evenimente. Regalitatea sau, mai bine zis, monarhia abia reconstituită de el se clatină pe baza ei încă nesigură şi un singur gest al împăratului nărui întregul edificiu, — amestec inform de vechi prejudecăţi şi de idei noi. Villefort nu avu deci de la regele său decât recunoştinţa, nu numai inutilă pentru moment, dar chiar periculoasă şi crucea de ofiţer al Legiunii de onoare, pe care avu prudenţa să n-o arate, deşi domnul de Blacas, aşa cum îi recomandase regele, se grăbi să-i expedieze brevetul.

Napoleon l-ar fi destituit desigur pe Villefort de nu s-ar fi aflat sub protecţia lui Noirtier, devenit atotputernic la curtea celor O sută de Zile, atât prin pericolele pe care le înfruntase, cât şi prin serviciile pe care le adusese. Astfel, precum făgăduise, girondinul de la 93 şi senatorul de la 1806 ocroti pe cel care îl ocrotise şi pe el în ajun.

Toată puterea lui Villefort se mărgini deci, în răstimpul acestei evocări a imperiului, a cărui a doua cădere putu de altminteri s-o prevadă foarte uşor, la a înăbuşi secretul pe care Dantès fusese pe punctul de a-l divulga.

Fu destituit numai procurorul regal, bănuit de moliciune întru bonapartism.

Totuşi puterea imperială abia fusese restabilită, adică împăratul abia ocupase Palatul Tuileries, părăsit de Ludovic al XVIII-lea şi abia se lansaseră ordinele sale numeroase şi divergente din cabinetul mic unde, o dată cu Villefort, i-am introdus pe cititorii noştri şi unde, pe masa de nuc, găsise deschisă încă, plină pe jumătate, tabachera lui Ludovic al XVIII-lea, că, în ciuda atitudinii magistraţilor săi, Marsilia începu să simtă pâlpâind tăciunii războiului civil, totdeauna nestinşi complet la Sud. Puţin trebui atunci ca represaliile să nu treacă dincolo de tărăboiul cu care fură asediaţi regaliştii zăvorâţi prin casele lor şi de afronturile publice care îi urmăriră pe cei ce se încumetau să iasă.

Printr-un reviriment firesc, vrednicul armator pe care l-am arătat ca aparţinând partidului popular, deveni, la rându-i, în momentul acesta, — nu vom spune atotputernic, căci domnul Morrel era un om prudent, oarecum timid, ca toţi cei care şi-au făcut o înceată şi trudnică situaţie comercială, — dar în măsură, deşi depăşit de bonapartiştii zeloşi care-l tratau de moderat, în măsură, zic, să ridice glasul pentru a face să se audă o reclamaţie. Reclamaţia aceasta, precum veţi bănui uşor, se referea la Dantès.

Villefort rămăsese în picioare, deşi superiorul său căzuse, iar căsătoria sa, cu toate că nerevocată, fusese amânată pentru timpuri mai bune. Dacă împăratul îşi păstra tronul, Gérard va avea nevoie de o altă alianţă, iar părintele său se va însărcina să i-o găsească; dacă o a doua Restauraţie îl va readuce pe Ludovic al XVIII-lea în Franţa, influenţa domnului Saint- Méran sporea dimpreună cu a sa, astfel că, mai mult decât oricând, căsătoria devenea iarăşi o partidă strălucită.

Substitutul de procuror regal rămase deci, deocamdată, primul magistrat din Marsilia când, într-o dimineaţă, uşa sa se deschise şi îi fu anunţat domnul Morrel.

Altcineva s-ar fi grăbit să vină în întâmpinarea armatorului, iar prin graba sa şi-ar fi trădat slăbiciunea. Villefort era însă un

om superior, care avea, dacă nu practica, cel puţin instinctul tuturor lucrurilor. Îl sili pe Morrel să facă anticameră, aşa cum ar fi făcut sub Restauraţie, cu toate că nu era nimeni la el, ci pentru simplul motiv că era regula ca un substitut de procuror regal să oblige la anticameră. Apoi, după un sfert de oră pe care el îl întrebuinţă citind două sau trei ziare de nuanţe diferite, porunci ca armatorul să fie introdus.

Domnul Morrel se aştepta să-l găsească pe Villefort abătut. Îl găsi aşa cum îl văzuse cu şase săptămâni înainte, adică liniştit, ferm, plin de acea politeţe rece, — cea mai de netrecut dintre toate barierele care despart omul ridicat, de omul de rând.

Intrase în cabinetul lui Villefort convins că magistratul va tremura văzându-l şi, dimpotrivă, se pomenea înfiorat şi emoţionat el dinaintea personajului iscoditor care-l aştepta cu cotul rezemat de birou.

Se opri la uşă. Villefort îl privi ca şi cum îl recunoştea cu greu. În sfârşit, după câteva clipe de examinare şi de tăcere, în răstimpul cărora vrednicul armator îşi răsucea pălăria în mâini:

— Domnul Morrel, dacă nu mă înşel? zise Villefort.

— Da, domnule, eu, răspunse armatorul.

— Apropie-te, continuă magistratul făcând cu mâna un semn protector şi spune-mi cărei împrejurări datorez cinstea vizitei dumitale.

— Nu bănuiţi, domnule? întrebă Morrel.

— Nu, câtuşi de puţin. Ceea ce nu mă împiedică să fiu cât se poate de dispus a-ţi fi pe plac, dacă lucrul stă în puterea mea.

— Lucrul depinde în întregime de dumneavoastră, domnule, spuse Morrel.

— Explică-te atunci.

— Domnule, continuă armatorul, recăpătându-şi siguranţa pe măsură ce vorbea şi tare, de altminteri, pe dreptatea cauzei sale şi a poziţiei sale, vă reamintiţi că, cu câteva zile înainte de a se afla de debarcarea Maiestăţii sale Împăratul, venisem să reclam indulgenţa dumneavoastră pentru un tânăr nenorocit, un marinar, secund pe bordul bricului meu. Era acuzat, dacă vă amintiţi, de legăturile cu insula Elba. Legăturile acestea, care erau o crimă pe atunci, sunt astăzi titluri de favoare. Dumneavoastră, care îl serveaţi pe Ludovic al XVIII-lea, nu l-aţi

menajat, domnule. Eraţi dator s-o faceţi. Astăzi îl serviţi pe Napoleon şi trebuie să-l protejaţi. E, de asemeni, datoria dumneavoastră. Vin deci să vă întreb ce a devenit el.

Villefort făcu o sforţare uriaşă să se stăpânească.

— Numele acestui om? întrebă el. Fii bun şi spune-mi numele lui.

— Edmond Dantès.

Evident, Villefort ar fi preferat, ca într-un duel, să primească focul adversarului său de la 25 de paşi, decât să audă rostit acest nume în faţa sa. Nu clipi totuşi.

"În chipul acesta, îşi spuse Villefort, n-au să mă poată acuza că am făcut din arestarea tânărului o chestiune pur personală."

— Dantès? Edmond Dantès, zici?

— Da, domnule.

Villefort deschise atunci un registru gros, aflat într-un sertar vecin, trecu la o masă, de la masă trecu la dosar şi, întorcându-se spre armator:

— Eşti sigur că nu te înşeli, domnule? îi spuse el cu aerul cel mai natural.

Dacă Morrel ar fi fost un om mai fin sau mai luminat asupra afacerii, i s-ar fi părut bizar ca substitutul de procuror regal să-i răspundă în chestiuni cu totul străine de resortul lui. Şi s-ar fi întrebat de ce Villefort nu-l trimite la registrele închisorii, la guvernatorii de închisoare, la prefectul departamentului. Dar Morrel, căutând zadarnic teama pe chipul lui Villefort, nu mai văzu — din moment ce orice temere îi părea absentă — decât condescendenţă. Villefort calculase exact.

— Nu, domnule, spuse Morrel, nu mă înşel. De altminteri îl cunosc pe bietul băiat de zece ani şi este în serviciul meu de patru. Am venit, vă amintiţi, acum şase săptămâni, rugându-vă să fiţi drept cu bietul băiat. M-aţi primit destul de rău şi mi-aţi răspuns în chip nemulţumit. O, regaliştii erau severi cu bonapartiştii pe vremea aceea.

— Domnule, răspunse Villefort, bravând situaţia cu iuţeala şi cu sângele-i rece de totdeauna, eram regalist pe vremea când credeam că Bourbonii sunt nu numai moştenitori legitimi ai tronului, dar şi aleşii naţiunii. Însă întoarcerea miraculoasă, ai cărei martori am fost, mi-a dovedit că mă înşelam. Geniul lui Napoleon a învins. Monarhul legitim e monarhul iubit.

— Bravo! strigă Morrel, cu sinceritatea-i naivă, îmi face plăcere să vă aud vorbind astfel şi nutresc speranţe pentru soarta lui Edmond.

— Ia stai, reluă Villefort, răsfoind alt registru. Am găsit: un marinar, nu-i aşa, care se însura cu o catalană? Da, da, îmi amintesc acum. Lucrul era foarte grav.

— Cum aşa?

— Ştiţi că, ieşind de la mine, a fost dus la arestul din Palatul Justiţiei.

— Da, şi?

— Ei şi am raportat la Paris. Am expediat hârtiile găsite asupra lui. Ce vrei, eram dator... iar la 8 zile după arestare, prizonierul a fost ridicat.

— Ridicat? exclamă Morrel. Dar ce s-a făcut cu bietul băiat?

— O, linişteşte-te! O fi fost transportat la Fenestrellers, la Pignerol, pe insulele Sainte-Marguerite, ceea ce în termeni administrativi se cheamă că a fost exilat. Într-o bună dimineaţă ai să-l vezi revenind la comanda vasului său.

— Să vină când va vrea, locul lui este păstrat. Dar cum de nu s-a înapoiat până acum? Cred că prima grijă a justiţiei bonapartiste ar fi trebuit să fie punerea în libertate a celor închişi de justiţia regalistă.

— Nu rosti acuzaţii tari, scumpe domnule Morrel, răspunse Villefort. În toate trebuie să se procedeze legal. Ordinul de încarcerare venise de sus, e nevoie ca tot de sus să vină şi ordinul de eliberare. Iar Napoleon s-a înapoiat abia de 15 zile. Scrisorile de anulare trebuie să fie expediate.

— Dar, întrebă Morrel, nu este nici o cale ca să se grăbească formalităţile, acum când noi triumfăm. Am oarecari prieteni, oarecare influenţă. Pot să obţin ridicarea sentinţei.

— Nu s-a dat nici o sentinţă.

— Atunci a arestării.

— În materie politică, nu există registru de arestări. Guvernele au uneori interesul ca un om să dispară fără a lăsa urmă: notele de închisoare ar călăuzi cercetările.

— Poate că era astfel sub Bourboni, dar acum...

— Dragă domnule Morrel, aşa e în toate timpurile. Guvernele se succed şi se aseamănă. Maşina penitenciară, montată sub Ludovic al XVIII- lea, merge şi astăzi aproape ca la Bastilia. Împăratul a fost totdeauna mai strict în ce priveşte

regulamentul închisorilor sale decât însuşi marele rege, iar numărul încarceraţilor, despre care registrele nu păstrează nici o urmă, este incalculabil:

Atâta bunăvoinţă ar fi zdruncinat chiar certitudinile, iar Morrel nu avea nici măcar bănuieli.

— Dar, în sfârşit, domnule de Villefort, spuse el, ce sfat mi-aţi da care să grăbească întoarcerea bietului Dantès?

— Unul singur, domnule. Adresează o petiţie ministerului justiţiei!

— O, domnule, ştim ce înseamnă petiţiile: ministrul primeşte două sute pe zi şi nu citeşte patru.

— Da, reluă Villefort, dar va citi o petiţie trimisă de mine, recomandată de mine, adresată direct de mine.

— Şi aţi vrea să trimiteţi dumneavoastră petiţia aceasta?

— Cu cea mai mare plăcere. Dantès putea să fie vinovat atunci. El e însă inocent astăzi şi e de datoria mea să redau libertatea aceluia pe care am fost dator să-l bag în închisoare.

Villefort preântâmpină astfel pericolul unei anchete, puţin probabilă, dar posibilă, anchetă care ar fi însemnat, cu siguranţă, pierzania lui.

— Dar cum se scrie ministrului?

— Aşază-te aici, domnule Morrel, spuse Villefort, cedând locul său armatorului. Îţi voi dicta.

— Aveţi bunătatea aceasta?

— Nici vorbă. Să nu pierdem timp. Am pierdut şi aşa prea mult.

— Da, domnule, să ne gândim că bietul băiat aşteaptă, suferă şi îşi pierde poate speranţa.

Villefort se înfioră gândindu-se la prizonierul care îl blestema în tăcere şi în întuneric. Mersese însă prea departe ca să poată da înapoi: Dantès trebuia să fie zdrobit între roţile ambiţiei sale.

— Aştept, domnule, spuse armatorul, stând în fotoliul lui Villefort, cu un condei în mână.

Villefort dictă atunci o cerere prin care, desigur, într-un scop excelent, exagera patriotismul lui Dantès şi serviciile aduse de el cauzei bonapartiste. În cererea aceasta Dantès devenise unul dintre cei mai activi agenţi ai întoarcerii lui Napoleon. Evident că, văzând o astfel de petiţie, ministrul va face imediat dreptate, dacă dreptatea nu era până atunci făcută.

După ce petiţia fu scrisă, Villefort o reciti cu glas tare.

— Aşa, spuse el. Şi acum încrede-te în mine.

— Petiţia va pleca fără întârziere, domnule?

— Astăzi chiar.

— Recomandată de dumneavoastră?

— Cea mai bună recomandaţie pe care o pot pune, domnule, este de a confirma tot ce spui dumneata în cerere.

Villefort se aşeză, la rându-i şi aplică pe un colţ al petiţiei: certificarea sa.

— Acum, domnule, ce trebuie să fac? întrebă Morrel.

— Să aştepţi, reluă Villefort. Garantez eu pentru tot.

Asigurarea îi dădu speranţe lui Morrel. Plecă de la substitutul de procuror regal încântat de aceasta şi se duse să-l vestească pe bătrânul părinte al lui Dantès că-şi va revedea în curând fiul.

Villefort, în loc să o trimită la Paris, păstră cu grijă în mâinile sale cererea care, salvându-l pe Dantès în prezent, îl compromitea aşa de năpraznic în viitor, în ipoteza când pe viitor înfăţişarea Europei şi întorsătura evenimentelor ar îngădui-o, adică în cazul unei a doua Restauraţii.

Dantès rămase deci prizonier. Pierdut în adâncimile carcerii sale, el nu auzi zgomotul formidabil al prăbuşirii tronului lui Ludovic al XVIII-lea şi acela, mai năpraznic, al năruirii imperiului.

Dar Villefort urmărise totul cu un ochi vigilent, ascultase totul cu o ureche atentă. De două ori, în intervalul scurtei apariţii imperiale, care se numeşte cele o sută de zile, Morrel revenise, stăruind mereu pentru eliberarea lui Dantès şi de fiecare dată Villefort îl liniştise cu făgăduieli şi speranţe. În sfârşit, sosi Waterloo, Morrel nu se mai arătă la Villefort. Armatorul făcuse pentru tânărul său prieten tot ce omeneşte se putea face.

A încerca tentative noi sub a doua Restauraţie, însemna a se compromite fără folos.

Ludovic al XVIII-lea se reurcă pe tron. Villefort, pentru care Marsilia era plină de amintiri devenite pentru el remuşcări, ceru şi obţinu locul de procuror regal, vacant la Toulouse. La 15 zile după instalarea sa în noua reşedinţă se însură cu domnişoara Renée de Saint-Méran, al cărei părinte era la curte mai bine decât oricând.

Iată cum, de-a lungul celor o sută de zile şi după Waterloo, Dantès rămase sub zăvoare, uitat, dacă nu de oameni, cel puţin de Dumnezeu.

Danglars înţelese toată greutatea loviturii cu care îl izbise pe Dantès, când îl văzuse pe Napoleon revenind în Franţa. Denunţul lui îşi atinsese ţinta şi, ca toţi oamenii cu anumite însuşiri pentru crimă, dar cu o inteligenţă mijlocie pentru viaţa obişnuită, numi această coincidenţă bizară un *decret al Providenţei*.

Când Napoleon se, înapoie la Paris şi când glasul său răsună din nou, imperios, puternic, Danglars se înfricoşă. Se aştepta să-l vadă în fiecare clipă reapărând pe Dantès, Dantès care ştia totul, Dantès ameninţător şi puternic pentru toate răzbunările. Exprimă atunci domnului Morrel dorinţa de a părăsi serviciul pe mare şi ceru să fie recomandat de el unui negustor spaniol, la care intră pe la sfârşitul lui martie, adică după 10 sau 12 zile de la intrarea lui Napoleon la Tuileries. Plecă deci la Madrid şi nu se mai auzi de el.

Fernand nu pricepu nimic. Dantès era absent, mai mult nu-i trebuia. Ce devenise acesta? Nu căuta să afle. Decât, în răstimpul pe care i-l lăsa absenţa lui, se strădui s-o amăgească pe Mercédès asupra motivelor ab-senţei şi să făurească planuri de emigrare şi de răpire. Din când în când, de asemeni şi acestea erau ceasurile sumbre ale vieţii sale, el se aşeza sus pe capul Pharo, în locul unde se distinge deopotrivă Marsilia şi satul Catalani, privind trist, nemişcat, ca o pasăre de pradă, dacă nu cumva îl vede, pe unu din cele două drumuri, pe tânărul frumos, cu mers sprinten, cu capul sus, care devenise şi pentru el mesagerul unei grele răzbunări. Atunci, planul lui Fernand era făcut: va zdrobi capul lui Dantès cu un foc de puşcă şi se va sinucide apoi, pentru a da o coloratură asasinatului. Fer-nand se amăgea însă: el nu s-ar fi sinucis niciodată, căci nădăjduia mereu.

Între timp şi printre atâtea fluctuaţii dureroase, imperiul chemă o ul-timă rezervă de soldaţi şi toţi oamenii în stare să poarte arme se năpustiră în afara Franţei, la glasul răsunător al Împăratului. Fernand plecă împreună cu ceilalţi, părăsind coliba şi pe Mercédès, ros de gândul mohorât şi grozav că, în urma lui, poate rivalul va reveni şi se va însura cu aceea pe care el o iubea.

Dacă Fernand s-ar fi sinucis vreodată, ar fi făcut-o, părăsind-o pe Mercédès.

Atenţiile lui pentru Mercédès, mila pe care părea că o arată faţă de nenorocirea ei, grija de a-i satisface dorinţele cele mai neînsemnate, produseseră efectul pe care se produc totdeauna asupra inimilor generoase aparenţele devotamentului: Mercédès, care îl iubise totdeauna pe Fernand în chip prietenesc, îşi spori faţă de el cu un nou sentiment, recunoştinţa.

— Frate, îi spuse ea, punând sacul de recrut pe umerii catalanului, frate, singurul meu prieten, nu te lăsa ucis, nu mă lăsa singură pe lumea aceasta, unde plâng şi unde voi rămâne singură, când tu nu vei mai fi.

Cuvintele acestea, rostite în momentul plecării, dădură lui Fernand oarecare speranţă. Dacă Dantès nu se înapoia, Mercédès, va putea, deci, să-i aparţină într-o zi.

Mercédès rămase singură pe pământul sterp care nu i se păruse niciodată aşa de arid, având ca orizont marea imensă. Scăldată în lacrimi, a-semenea făpturii nebune, despre care ne vorbeşte dureroasa poveste că era văzută rătăcind mereu în preajma satului Catalani. Uneori, oprindu-se sub soarele arzător al sudului, în picioare, neclintită, mută ca o statuie, privind Marsilia. Alteori, aşezată pe ţărm, ascultând geamătul mării, etern ca şi durerea ci şi întrebându-se întruna dacă nu era mai bine să se plece îna-inte, să se lase dusă de greutatea ei, să se deschidă abisul şi s-o înghită, decât să sufere astfel crudele alternative ale unei aşteptări fără speranţă.

Nu curajul i-a lipsit fetei pentru a-şi îndeplini planul, ci religia i-a venit în ajutor şi a salvat-o de sinucidere.

Caderousse fu chemat ca şi Fernand, numai că el, fiind mai vârstnic cu opt ani decât catalanul şi însurat, nu făcu parte decât din a treia strigare şi fu expediat pe coaste.

Bătrânul Dantès, care nu mai era susţinut decât de speranţă, o pierdu la căderea Împăratului.

Exact la cinci luni după despărţirea de fiul său şi aproape în acelaşi ceas când acesta fusese arestat, el îşi dădu ultima suflare în braţele fetei.

Domnul Morrel făcu faţă tuturor cheltuielilor de înmormântare şi plăti micile datorii pe care bătrânul le făcuse în timpul bolii.

Nu era numai recunoştinţă în purtarea lui, era şi curaj. Sudul se afla în flăcări şi era o crimă să ajuţi, chiar pe patul de moarte, părintele unui bonapartist aşa de periculos ca Dantès.

Capitolul XIV Prizonierul furios şi prizonierul nebun

La vreun an după întoarcerea lui Ludovic al XVIII-lea, se produse o vizită a domnului inspector general al închisorii.

Dantès auzi din fundul carcerei sale huruind şi scrâşnind, toate acele pregătiri care stârneau sus mult zgomot, însă care jos ar fi fost zgomote neînsemnate pentru orice altă ureche decât aceea a unui prizonier obişnuit să asculte în tăcerea nopţii păianjenul care îşi ţese pânza şi căderea periodică a stropului de apă căruia îi trebuie un ceas pentru a se forma pe tavanul carcerei.

Bănui că se petrecea la cei vii ceva neobişnuit. Trăia de aşa de multă vreme într-un mormânt, încât se putea considera de-a binelea ca mort.

Într-adevăr, inspectorul vizită, una după alta, camerele, celulele şi carcerele. Fură interogaţi numeroşi prizonieri. Erau cei pe care blândeţea sau îndobitocirea lor îi recomanda bunăvoinţei administraţiei. Inspectorul îi întrebă cum erau hrăniţi şi ce reclamaţii aveau de făcut.

Răspunseră unanim că hrana era nesuferită şi reclamau libertatea.

Inspectorul îi întrebă atunci dacă nu aveau să-i spună şi altceva.

Ei clătinară din cap. Ce alt bun decât libertatea pot să ceară prizonierii?

Inspectorul se întoarse zâmbind şi îi spuse guvernatorului:

— Nu ştiu de ce suntem trimişi să facem turneele astea inutile. Cine vede un prizonier, vede o sută, cine aude un prizonier, aude o mie. Totdeauna acelaşi lucru: prost hrăniţi şi nevinovaţi. Mai aveţi alţii?

— Da, avem prizonieri periculoşi sau nebuni, pe care îi ţinem la carceră.

— Haide, glăsui inspectorul cu un aer de profundă oboseală, să ne facem meseria până la cap. Să coborâm în carcere.

— Aşteptaţi, spuse guvernatorul, să trimitem măcar după doi oameni. Deţinuţii săvârşesc uneori, chiar din silă de viaţă şi pentru a fi condamnaţi la moarte, acte inutile, de deznădejde: aţi putea fi victima unui astfel de act.

— Luaţi-vă atunci precauţiile, spuse inspectorul.

Într-adevăr, se trimise după doi soldaţi şi se începu coborârea pe o scară aşa de împuţită, de infectă, de mucezită, încât simpla trecere printr-un atare loc vătăma neplăcut vederea, mirosul şi respiraţia.

— Oh, făcu inspectorul, oprindu-se la jumătatea coborâşului. Cine dracu poate să locuiască aici?

— Un conspirator dintre cei mai primejdioşi, care ne e recomandat în mod special ca un om în stare de orice.

— E singur?

— De bună seamă.

— De cât timp e aici?

— De aproape un an.

— Şi a fost băgat la carceră din momentul intrării?

— Nu, domnule, doar după ce a vrut să omoare pe gardianul însărci-nat cu aducerea hranei.

— A vrut să-l omoare pe gardian?

— Da, domnule şi ne va lămuri chiar acesta. Nu-i aşa, Antoine? întrebă guvernatorul.

— Da, a vrut să mă ucidă, răspunse gardianul.

— Ei, dar în cazul acesta omul e nebun.

— Mai mult decât atât, glăsui gardianul, este un demon.

— Vreţi să se depună o plângere? întrebă inspectorul pe guvernator.

— Inutil, domnule. Este îndeajuns de pedepsit şi aşa. De altminteri acum e aproape de nebunie şi, după experienţa pe care ne-o dau observaţiile noastre, până într-un an va fi complet alienat.

— Atunci cu atât mai bine pentru el, spuse inspectorul. Devenind nebun absolut, va suferi mai puţin.

Precum se vede, inspectorul era un om plin de umanitate, vrednic de funcţiile filantropice pe care le îndeplinea.

— Aveţi dreptate, domnule, spuse guvernatorul, iar reflexia dumneavoastră dovedeşte că aţi studiat profund natura umană. Astfel, avem într-o carceră, care nu e despărţită de acesta decât prin vreo douăzeci de picioare şi în care se coboară pe o altă scară, un bătrân abate, fost şef de partid în Italia, care se află aici din 1811, căruia i s-a smintit mintea pe la sfârşi-tul lui 1813 şi care, din momentul acela, nu mai e fiziceşte de recunoscut: acum plânge, acum râde; acum slăbeşte, acum se îngraşă. E mai bine să-l vedeţi pe el decât pe acesta. Nebunia lui e amuzantă şi nu vă va întrista.

— Am să-i văd şi pe unul şi pe altul, răspunse inspectorul. Trebuie să ne facem meseria în chip conştiincios.

Inspectorul era la primul său turneu şi vroia să dea autorităţii o idee bună despre sine.

— Să intrăm deci mai întâi la acesta, adăugă el.

— Cu plăcere, răspunse guvernatorul.

Şi făcu semn gardianului care deschise uşa.

Auzind scârţâitul zăvoarelor masive, strigătul ţâţânelor ruginite, Dantès, ghemuit într-un ungher al carcerei unde primea cu o bucurie nedescrisă dâra de lumină ce se filtra printr-o ferestruică îngustă, zăbrelită, înălţă capul. Văzând un om necunoscut, luminat de faclele pe care le purtau doi gardieni, căruia guvernatorul îi vorbea cu pălăria în mână, întovărăşit de doi soldaţi, Dantès bănui despre ce era vorba şi, constatând, în sfârşit, că i se prezintă ocazia de a implora o autoritate superioară, sări înainte cu mâinile împreunate.

Soldaţii întinseră îndată baioneta, crezând că încarceratul se năpustea cu gânduri rele asupra inspectorului.

Inspectorul făcu un pas înapoi.

Dantès îşi dădu seama că a fost înfăţişat ca un om primejdios.

Adună atunci, în privirea sa, toată umilinţa pe care o poate cuprinde inima omului şi, exprimându-se cu o elocinţă pioasă care îi uimi pe asistenţi, încercă să mişte sufletul musafirului său.

Inspectorul ascultă discursul lui Dantès până la capăt, apoi, întorcându-se spre guvernator:

— Va cădea în devoţiune, şopti el. E de pe acum dispus la sentimente mai blânde. Vezi, frica îşi face efectul asupra lui. A dat înapoi din faţa baionetelor, iar un nebun nu dă înapoi de la

nimic. Am făcut în această privinţă observaţii foarte curioase la Charenton.

Apoi, întorcându-se spre încarcerat:

— În rezumat, glăsui el, ce ceri?

— Întreb ce crimă am săvârşit. Cer să mi se dea judecători; cer deschiderea procesului meu; cer, în sfârşit, să mă împuşcaţi dacă sunt vinovat, iar dacă nu, să mă puneţi în libertate.

— Eşti bine hrănit? întrebă inspectorul.

— Da, cred, habar nu am. Dar aceasta nu are importanţă. Ceea ce trebuie să intereseze, nu numai pe mine, biet prizonier, dar şi pe toţi slujbaşii care fac dreptate, precum şi pe regele care ne guvernează, e că un nevinovat să nu fie victima unui denunţ infam şi să nu moară sub zăvoare, blestemându-şi călăii.

— Eşti tare umil astăzi, spuse guvernatorul. N-ai fost totdeauna aşa. Vorbeai cu totul altfel, dragul meu, în ziua când ai vrut să-ţi răpui gardianul.

— E adevărat, domnule, spuse Dantès şi cer cu smerenie iertare omului acesta care a fost totdeauna bun cu mine... Dar ce vreţi, eram nebun, furios.

— Şi nu mai eşti?

— Nu, domnule, căci captivitatea m-a încovoiat, m-a frânt, m-a nimicit... Sunt de aşa de multă vreme aici!

— De aşa de multă vreme? Când ai fost arestat? întrebă inspectorul.

— La 28 februarie 1815, orele 2 după amiază.

Inspectorul calculă.

— Suntem în 30 iulie 1816; ce tot spui? Nu sunt decât şaptesprezece luni de când eşti prizonier.

— Decât şaptesprezece luni? reluă Dantès. O, domnule, nu ştiţi ce înseamnă şaptesprezece luni de închisoare: şaptesprezece ani, şaptesprezece veacuri, mai cu seamă pentru un om care, ca mine, era în pragul fericirii. Pentru un om care, ca mine, avea să se însoare cu femeia iubită. Pentru un om care vedea deschizându-se în faţa lui o carieră onorabilă şi căruia totul îi lipseşte acum, care, în toiul celei mai frumoase zile, cade în noaptea cea mai profundă, care îşi vede cariera nimicită, care nu ştie dacă aceea care îl iubea îl mai iubeşte, care habar nu are dacă părintele-i bătrân e mort sau viu. Şaptesprezece luni de închisoare pentru un om deprins cu aerul mării, cu independenţa marinarului, cu spaţiul, cu imensitatea, cu

infinitul. Domnule, şaptesprezece luni de închisoare sunt mai mult decât merită toate crimele pe care limba omenească le arată cu denumirile cele mai odioase. Fie-vă milă de mine, domnule şi cereţi pentru mine, nu indulgenţa, ci asprimea. Nu o graţiere, ci o judecată; judecători, domnule, nu cer decât judecători. Nu i se pot refuza judecători unui acuzat.

— Bine, spuse inspectorul, vom vedea.

Apoi, întorcându-se spre guvernator:

— La drept vorbind, glăsui el, nefericitul îmi inspiră milă. Când vom urca, îmi veţi arăta situaţia lui.

— Desigur, spuse guvernatorul. Cred însă că veţi găsi împotriva lui note cumplite.

— Domnule, continuă Dantès, ştiu că nu mă puteţi scoate de aici prin propria dumneavoastră hotărâre. Dar puteţi să transmiteţi cererea mea autorităţii; puteţi să provocaţi o anchetă, puteţi, în sfârşit, face să fiu judecat. Tot ce cer este judecata: Să ştiu ce crimă am săvârşit şi la ce pedeapsă sunt osândit. Căci, vedeţi, nesiguranţa e chinul cel mai mare.

— Lămureşte-mă, spuse inspectorul.

— Domnule, exclamă Dantès, înţeleg după glasul dumneavoastră că sunteţi mişcat. Domnule, spuneţi-mi să nădăjduiesc.

— Nu-ţi pot spune asta, răspunse inspectorul. Pot numai să-ţi făgăduiesc că voi examina dosarul dumitale.

— O, atunci, domnule, sunt liber, sunt salvat!

— Cine te-a arestat? întrebă inspectorul.

— Domnul de Villefort, răspunse Dantès. Vedeţi-l şi înţelegeţi-vă cu el.

— Domnul de Villefort nu mai e la Marsilia de un an, ci la Toulouse.

— Atunci nu mă mai miră, murmură Dantès. Singurul meu protector este îndepărtat.

— Domnul de Villefort avea vreun motiv de ură în contra dumitale? întrebă inspectorul.

— Nici unul, domnule. Ba chiar a fost binevoitor cu mine.

— Aş putea deci să mă încred în notele pe care le-a lăsat asupra dumitale sau pe care mi le va da?

— Pe deplin, domnule.

— Bine, aşteaptă.

Dantès căzu în genunchi înălţând mâinile spre cer şi murmurând o rugăciune prin care îl recomanda lui Dumnezeu pe omul care coborâse în închisoarea sa, asemenea Mântuitorului ce vine să scape sufletele din in-fern.

Uşa se închise, dar nădejdea, coborâtă o dată cu inspectorul, rămase închisă în carcera lui Dantès.

— Vreţi să vedeţi registrul închisorii numaidecât, întrebă guvernatorul, sau să trecem la carcera abatelui?

— Să sfârşim întâi cu carcerele, răspunse inspectorul. Dacă aş urca la lumină, n-aş mai avea poate curajul să-mi continui trista misiune.

— O, acesta nu e un prizonier ca celălalt, iar nebunia lui e mai puţin întristătoare decât raţiunea vecinului său.

— Şi care e nebunia lui?

— Oh, o nebunie ciudată: se crede posesorul unei comori imense. În primul an al captivităţii, a oferit guvernului un milion, dacă guvernul vrea să-l pună în libertate; în al doilea an, două milioane; în al treilea, trei milioane şi aşa mai departe. E în al cincilea an de captivitate; va cere să vă vorbească în secret şi vă va oferi cinci milioane.

— Hm, curios, într-adevăr, spuse inspectorul. Şi cum îl cheamă pe milionar?

— Abatele Faria.

— Numărul 27! glăsui inspectorul.

— Aici e. Deschide, Antoine.

Gardianul se execută, iar privirea curioasă a inspectorului se cufundă în carcera *abatelui nebun.*

De obicei, aşa i se spunea prizonierului.

În mijlocul încăperii, într-un cerc desenat pe pământ cu o bucată de tencuială desprinsă din zid, stătea culcat un om aproape gol, într-atât de zdrenţuite îi erau straiele. Desena în cerc linii geometrice foarte precise şi părea tot aşa de ocupat să-şi rezolve problema, cum era Arhimede când a fost ucis de un soldat al lui Marcellus. De aceea, nici nu se clinti la zgomotul pe care îl făcu uşa carcerei deschizându-se şi nu păru că se trezeşte decât când lumina torţelor lumină cu o strălucire solul umed pe care lucra. Atunci se întoarse şi văzu cu mirare societatea numeroasă, care coborâse în carcera lui.

Se ridică repede, luă o pătură zvârlită la piciorul patului jalnic şi se înfăşură cu grabă pentru a se prezenta străinilor într-o stare mai decentă.

— Ce ceri dumneata? spuse inspectorul fără să-şi schimbe formula.

— Eu, domnule? glăsui abatele cu uimire, nu cer nimic.

— Nu înţelegi? reluă inspectorul. Sunt trimisul guvernului, am misiunea să vin prin închisori şi să ascult reclamaţiile prizonierilor.

— O, atunci, domnule, e altceva! exclamă repede abatele. Şi nădăjduiesc că ne vom înţelege.

— Vedeţi, şopti guvernatorul, nu începe precum vă anunţasem?

— Domnule, continuă prizonierul, eu sunt abatele Faria, născut la Roma, fost 20 de ani secretarul cardinalului Rospigliosi. Am fost arestat, nu ştiu bine de ce, pe la începutul anului 1811 şi reclam din momentul acela libertatea mea autorităţilor italiene şi franceze.

— De ce autorităţilor franceze? întrebă guvernatorul.

— Pentru că am fost arestat la Piombino şi îmi închipui că, asemenea Milanului şi Florenţei, Piombino a devenit capitala vreunui departament francez.

Inspectorul şi guvernatorul se priviră râzând.

— La naiba, dragul meu, glăsui inspectorul, noutăţile dumitale din Italia nu sunt proaspete.

— Ele datează din ziua când am fost arestat, domnule, spuse abatele Faria. Şi deoarece Maiestatea sa Împăratul a creat regalitatea Romei pentru fiul pe care cerul i-l trimisese, îmi închipui că, urmărind cursul cuceririlor sale, el a îndeplinit visul lui Machiaveli şi al lui Cezar Borgia, acela de a face din întreaga Italie un singur şi unic regat.

— Domnule, spuse inspectorul, Providenţa a adus din fericire oarecari schimbări planului acesta gigantic, al cărui partizan fierbinte îmi faci impresia că eşti.

— Este singurul mijloc de a face din Italia un stat puternic, independent şi fericit, răspunse abatele.

— Se poate, răspunse inspectorul, dar nu am venit aici ca să fac cu dumneata un curs de politică ultramontană, ci pentru a te întreba, ceea ce am şi făcut, dacă ai niscai reclamaţii de formulat cu privire la modul cum eşti hrănit şi adăpostit.

— Hrana e ca în toate închisorile, răspunse abatele, adică foarte proastă. Cât priveşte locuinţa, o vedeţi: e umedă şi nesănătoasă, dar îndeajuns de convenabilă pentru o carceră. Acum nu e vorba de asta, ci de revelaţiuni de cea mai mare importanţă şi de cel mai înalt interes pe care am a le face guvernului.

— Iată-ne la subiect, şopti guvernatorul inspectorului.

— Iată de ce sunt aşa de fericit că vă văd, continuă abatele, cu toate că m-aţi deranjat dintr-un calcul foarte important care, dacă reuşeşte, va schimba poate sistemul lui Newton. Puteţi să-mi acordaţi favoarea unei conversaţii particulare?

— Hm, ce spuneam eu? făcu guvernatorul.

— Vă cunoaşteţi bine personalul, răspunse inspectorul zâmbind.

Apoi, întorcându-se spre Faria:

— Domnule, glăsui el, ceea ce îmi ceri dumneata este cu neputinţă.

— Totuşi, domnule, reluă abatele, dacă ar fi vorba ca guvernul să câştige o sumă enormă, de exemplu, o sumă de cinci milioane...

— Ei, nu zău, spuse inspectorul, întorcându-se la rându-i spre guvernator, aţi prezis până şi cifra.

— Uite, declară abatele observând că inspectorul făcea o mişcare pentru a se retrage, nu e necesar să fim absolut singuri. Domnul guvernator va putea să asiste la convorbirea noastră.

— Dragă domnule, spuse guvernatorul, din păcate ştim dinainte şi pe dinafară ce vei spune. E vorba de comorile dumitale, nu-i aşa?

Faria îl privi pe omul batjocoritor, cu ochi în care, un observator de-zinteresat ar fi văzut desigur licărirea judecăţii şi a adevărului.

— Fără îndoială, spuse el; despre ce vreţi să vorbesc, dacă nu despre asta?

— Domnule inspector, continuă guvernatorul, pot să vă istorisesc povestea aceasta la fel de bine ca şi abatele, căci de patru sau cinci ani mi se împuiază capul cu ea.

— Aceasta dovedeşte, domnule guvernator, spuse abatele, că sunteţi asemenea oamenilor despre care pomeneşte scriptura — care au ochi şi nu văd, care au urechi şi nu aud.

— Dragă domnule, spuse inspectorul, guvernul e bogat şi, slavă domnului, nu are nevoie de banii dumitale. Păstrează-i deci, pentru ziua când vei ieşi din închisoare.

Ochii abatelui se dilatară; apucă mâna inspectorului.

— Dar dacă nu ies din închisoare, glăsui el, dacă împotriva oricărei justiţii sunt reţinut în carcera aceasta, dacă mor fără să fi împărtăşit cuiva secretul meu, comoara va fi pierdută. Nu e mai bine să profite de ea şi guvernul şi eu? Vom merge până la şase milioane. Da, voi renunţa la şase milioane şi mă voi mulţumi cu restul, dacă mi se redă libertatea.

— Pe cuvântul meu, glăsui inspectorul în şoaptă, dacă nu s-ar ştii că omul acesta e nebun, el vorbeşte cu atâta convingere, încât ai crede că spune adevărul.

— Nu sunt nebun, domnule şi spun chiar adevărul, reluă Faria, care, cu fineţea auzului caracteristică prizonierilor, nu pierduse un cuvânt al inspectorului. Comoara despre care vă vorbesc există cu adevărat şi sunt gata să semnez o înţelegere cu dumneavoastră, pe temeiul căreia mă veţi duce la locul arătat de mine. Se va săpa pământul sub ochii noştri, iar dacă mint, dacă nu se găseşte nimic, dacă sunt un nebun, cum spuneţi — ei bine, mă veţi readuce în carcera aceasta, unde voi rămâne de-a pururi şi unde voi muri fără să vă mai cer, nici dumneavoastră, nici nimănui, ceva.

Guvernatorul începu să râdă.

— E tare departe comoara dumitale? întrebă el.

— Cam la o sută de leghe de aici, spuse Faria.

— Povestea nu e rău imaginată, glăsui guvernatorul. Dacă toţi prizonierii ar vrea să se amuze plimbându-şi gardienii o sută de leghe şi dacă gardienii ar consimţi să facă o astfel de plimbare, ar fi un mijloc excelent pentru prizonieri de a-şi lua tălpăşiţa, îndată ce ar găsi ocazia, iar într-o atare călătorie ocazia s-ar prezenta cu siguranţă.

— Mijlocul e cunoscut, spuse inspectorul, iar domnul nu are nici mă-car meritul originalităţii.

Apoi, întorcându-se spre abate:

— Te-am întrebat dacă eşti bine hrănit? întrebă el.

— Domnule, răspunse Faria, juraţi-mi pe Hristos că mă veţi elibera dacă v-am spus adevărul şi vă voi indica locul unde e îngropată comoara.

— Eşti bine hrănit? repetă inspectorul.

— Domnule, nu riscaţi nimic şi vedeţi bine că nu urmăresc să fug, din moment ce cu voi rămâne în închisoare în timp ce se va face călătoria.

— Nu răspunzi întrebării mele, reluă inspectorul cu enervare.

— Nici dumneavoastră cererii mele, exclamă abatele. Fiţi deci blestemat, ca şi ceilalţi smintiţi care n-au vrut să mă creadă! Nu vreţi aurul meu, îl voi păstra. Îmi refuzaţi libertatea, mi-o va trimite Dumnezeu. Plecaţi, nu mai am nimic de spus.

Şi zvârlindu-şi pătura, abatele ridică bucata de tencuială şi se aşeză din nou în mijlocul cercului său, unde îşi continuă liniile şi calculele.

— Ce face el acolo? întrebă inspectorul retrăgându-se.

— Îşi socoteşte comorile, spuse guvernatorul.

Faria răspunse batjocurii acesteia printr-o ochire plină de cel mai desăvârşit dispreţ.

Ieşiră. Temnicerul încuie uşa în urma lor.

— O fi posedat într-adevăr niscaiva comori, spuse inspectorul, urcând scara.

— Sau va fi visat că le are, răspunse guvernatorul, iar a doua zi s-o fi trezit nebun.

— Într-adevăr, glăsui inspectorul cu naivitatea corupţiei. Dacă ar fi fost cu adevărat bogat, n-ar fi stat la închisoare.

Aşa se sfârşi aventura pentru abatele Faria. Rămase prizonier şi în urma acestei vizite, reputaţia lui de nebun amuzant spori.

Caligula sau Neron, căutătorii de comori, dornici de imposibil, şi-ar fi plecat urechea la cuvintele bietului om şi i-ar fi acordat aerul pe care îl râvnea; spaţiul pe care îl preţuia aşa de mult şi libertatea pe care se oferea s-o plătească aşa de scump. Dar regii din zilele noastre, menţinuţi în limita probabilului, nu mai au cutezanţa de a voi. Ei se tem de urechea care ascultă ordinele, de ochiul care scrutează acţiunile, nu mai simt superioritatea esenţei lor divine; sunt oameni încoronaţi, atâta lot. Altădată, ei se credeau, sau cel puţin spuneau că sunt fiii lui Jupiter şi reţineau ceva din purtările de zeu ale părintelui lor. Doar nu se poate controla cu uşurinţă ceea ce trece dincolo de nori. Astăzi regii se lasă lesne, ajunşi. Iar pentru că întotdeauna i-a repugnat stăpânirii despotice să arate la lumina zilei efectele temniţei şi ale torturii; pentru că sunt puţine exemple ca o

victimă a inchiziţiilor să fi putut reapărea cu oasele sfărâmate şi cu plăgile sângerând, tot aşa nebunia, ulcer născut în noroiul carcerelor, din cauza torturilor morale — se ascunde aproape totdeauna cu grijă în locul unde ea s-a născut sau, dacă iese, se va îngropa în vreun spital mohorât, unde medicii nu recunosc nici omul, nici gândirea în zdreanţă informă pe care le-o transmite temnicerul obosit.

Devenit nebun în închisoare, abatele Faria era condamnat prin însăşi nebunia sa la închisoare veşnică.

Cu privire la Dantès, inspectorul se ţinu de cuvânt. Urcând la guvernator, ceru să i se prezinte registrul închisorii. Nota referitoare la prizonier era concepută astfel:

"EDMOND DANTÈS

Bonapartist înverşunat. A luat parte activă la întoarcerea din Insula Elba. A se ţine în cel mai mare secret şi cea mai strictă supraveghere."

Nota avea alt scris şi o altă cerneală decât restul registrului, ceea ce dovedea că fusese adăugată după încarcerarea lui Dantès.

Acuzaţia era prea pozitivă pentru a încerca s-o combaţi. Inspectorul scrise deci sub acoladă: "Nimic de făcut".

Vizita îl înviorase, pentru a spune astfel, pe Dantès. De când intrase în închisoare, el uitase să ţină socoteala zilelor; dar inspectorul i-a dat o nouă dată şi Dantès n-a uitat-o. Scrise dinapoia lui, pe zid, cu o bucată de tencuială desprinsă din tavan, 30 iulie 1816 şi din momentul acesta făcu o crestătură în fiecare zi, pentru ca măsura timpului să nu-i mai scape.

Zilele se scurseră, apoi săptămânile, apoi lunile. Dantès aştepta mereu. Începuse prin a fixa eliberării sale un termen de cincisprezece zile. Punând în urmărirea afacerii sale jumătate din interesul pe care păruse a-l dovedi, inspectorului îi erau, desigur, de ajuns 15 zile. După trecerea celor 15 zile îşi spuse că era absurd să creadă că inspectorul s-ar fi ocupat de el, înainte de a se înapoia la Paris, iar întoarcerea la Paris nu putea să aibă loc decât după terminarea turneului şi turneul putea să dureze încă o lună, două. Îşi acordă deci trei luni în loc de 15 zile. După cele trei, luni un alt raţionament veni în ajutorul său, făcându-l să-şi acorde şase luni; zilele una după alta totalizându-le, văzu

că aşteptase zece luni. În aceste zece luni nu se schimbase nimic din regimul închisorii sale. Nu răzbise până la el nici o veste mângâietoare. Temnicerul, întrebat, era mut ca de obicei. Dantès începu să se îndoiască de simţurile sale, să creadă că, ceea ce el socotea o amintire a memoriei sale nu era decât o halucinaţie a minţii şi că îngerul consolator, apărut în închisoare, coborâse la el pe aripa unui vis.

După un an, guvernatorul fu schimbat. Obţinând direcţia fortului Ham, luă cu el mai mulţi subordonaţi şi printre alţii şi pe temnicerul lui Dantès. Veni un nou guvernator, căruia i se păru prea greu să înveţe numele prizonierilor săi. Astfel că ceru să i se comunice numai numerele lor. Oribilul hotel se compunea din 50 de camere. Locuitorii camerelor fură numiţi cu numărul încăperii ce ocupau şi nefericitul tânăr nu mai fu numit cu pronumele său, Edmond, sau cu numele său, Dantès; el se numi nr. 34.

Capitolul XV Numărul 34 şi numărul 27

Dantès trecu prin toate fazele nenorocirii pe care le suferă prizonierii uitaţi într-o închisoare.

Începu cu orgoliul, care e o urmare a speranţei şi o conştiinţă a inocenţei. Apoi ajunse să se îndoiască de inocenţa sa, ceea ce justifica oarecum ideile guvernatorului asupra alienaţiei mintale, în sfârşit, căzu de la înălţimea orgoliului şi se rugă, nu însă lui Dumnezeu, ci oamenilor. Dumnezeu e ultima instanţă. Nenorocitul care ar trebui să înceapă cu Domnul, nu îşi pune speranţele în El, decât după ce le-a epuizat pe toate celelalte.

Dantès se ruga deci să fie scos din carceră pentru a fi băgat într-alta, chiar dezavantajoasă era totuşi o schimbare şi i-ar fi procurat lui Dantès o distracţie de câteva zile. Se ruga să i se acorde plimbarea, aerul, cărţi, instrumente. Nimic din toate acestea nu i se acordă. N-are a face însă. El cerea mereu. Se deprinsese să vorbească cu noul temnicer, deşi acesta era şi mai mut decât cel vechi. Dar, să vorbeşti unui om, chiar mut, era încă o plăcere. Dantès vorbea ca să-şi audă sunetul

propriului glas: încercase să vorbească singur, dar atunci îl cuprindea spaima.

Deseori, de pe vremea când era liber, Dantès îşi făcuse o sperietoare din lăcaşurile de deţinuţi, compuse din vagabonzi, bandiţi, asasini, a căror bucurie netrebnică pune laolaltă orgii de neînţeles şi prietenii înfricoşătoare. Îşi dori să fie aruncat în vreuna din aceste cocini, ca să vadă şi alte chipuri decât chipul temnicerului impasibil care nu voia să vorbească. Regreta ocna cu costumul ei infamant, cu lanţul la picior, cu pecetea pe umăr. Cel puţin condamnaţii la galere trăiau în societatea semenilor lor, respirau aerul, vedeau cerul, erau mai fericiţi.

Îl imploră într-o zi pe temnicer să ceară pentru el un tovarăş, oricare, chiar dacă tovarăşul acesta ar fi fost abatele nebun despre care auzise. Sub scoarţa temnicerului, oricât de aspră ar fi ea, rămâne totdeauna ceva din om. Acesta îl deplânse de multe ori din adâncul inimii, măcar că figura sa nu spusese nimic. Transmise guvernatorului cererea numărului 34. Dar acesta, prudent ca şi cum ar fi fost un om politic, îşi închipui că Dantès voia să-i asmută pe prizonieri, să urzească vreun complot, să se ajute cu vreun prieten într-o tentativă de evadare şi refuză.

Dantès epuizase cercul resurselor omeneşti. Aşa cum am spus că trebuia să se întâmple, el se înturnă atunci spre Dumnezeu.

Toate ideile pioase risipite în lume şi pe care le spicuiesc nenorociţii încovoiaţi de destin, îi răcoriră atunci spiritul. Îşi reaminti rugăciunile pe care le învăţase de la mama sa şi le găsi un sens, altădată necunoscut de el. Căci, pentru omul fericit, rugăciunea rămâne un amestec monoton şi gol de sens, până în ziua când durerea vine să explice nefericitului acest limbaj sublim, cu ajutorul căruia el vorbeşte lui Dumnezeu.

Se rugă deci, nu cu căldură, ci cu înverşunare. Rugându-se tare, nu se mai înspăimânta de cuvintele sale. Cădea atunci în extaz. Îl vedea pe Dumnezeu apărând la fiecare cuvânt pe care îl pronunţa, încredinţa toate acţiunile vieţii sale, umilă şi pierdută, voinţei acestui Dumnezeu puternic. Îşi făcea lecţii, îşi propunea sarcini de îndeplinit şi, la sfârşitul fiecărei rugăciuni, strecura dorinţa interesantă pe care oamenii izbutesc mult mai des s-o adreseze oamenilor decât Domnului: "Şi iartă-ne nouă greşelile noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri."

În ciuda rugăciunilor sale fierbinţi, Dantès rămase prizonier.

Atunci mintea i se posomorî, un nor se îngroşă înaintea ochilor săi. Dantès era un om simplu şi fără educaţie. Trecutul rămăsese pentru el acoperit de vălul sumbru pe care îl ridica ştiinţa. În singurătatea carcerei şi în pustiul cugetării sale, el nu putea să reconstruiască epocile trecute, să reînsufleţească popoarele stinse, să reclădească oraşele antice, pe care imaginaţia le măreşte şi le poetizează şi care trec pe dinaintea ochilor, gigantice, luminate de focul cerului, asemenea tablourilor babiloniene ale lui Martin. Nu avea decât trecutul său, aşa de scurt, prezentul său mohorât, viitorul său aşa de îndoielnic; 19 ani de lumină pentru a medita într-o veşnică noapte. Nici o distracţie deci nu putea să-i vină în ajutor: spiritul său energic şi care n-ar fi vrut altceva decât să-şi ia zborul de-a lungul anilor, era forţat să rămână prizonier ca un vultur într-o cuşcă. Se crampona atunci de o idee, de aceea a fericirii sale nimicite fără motiv temeinic şi printr-o groaznică fatalitate; se îndărătnicea în această idee, sucind-o pe toate feţele, devorând-o, pentru a spune astfel, cu dinţi puternici, aşa cum, în infernul lui Dante, neînduplecatul Ugolin devorează craniul arhiepiscopului Roger. Dantès n-avusese decât o credinţă trecătoare, bazată pe putere. O pierdu aşa cum alţii o pierd după succes. Decât, el nu profitase de ea.

Furia urma ascetismului. Edmond zvârlea blesteme, care îl făceau pe temnicer să se dea înapoi, îngrozit. Îşi zdrobea trupul de zidurile temniţei, se lega furios de tot ce îl înconjura şi, în special, de el însuşi, de cea mai neînsemnată contrarietate pe care i-o pricinuia un grăunte de nisip, un fir de pai, un suflu de aer. Atunci scrisoarea denunţătoare pe care o văzuse, pe care Villefort i-o arătase, pe care o pipăise, îi revenea în minte. Fiecare rând pâlpâia pe perete asemenea cuvintelor *Mane Thekel Phares* ale lui Balthazar. Îşi spunea că ura oamenilor, nu răzbunarea lui Dumnezeu, îl cufundase în prăpastia în care se afla. Îi zvârlea pe oamenii aceştia necunoscuţi în chinurile imaginaţiei sale aprinse şi găsea că cele mai teribile cazne erau pentru el prea blânde şi în special prea scurte. Căci, după chin venea moartea, iar în moarte era, dacă nu odihna, cel puţin nesimţirea care îi seamănă.

Tot spunându-şi, în legătură cu vrăjmaşii săi, că liniştea era moartea şi că celui care vrea să pedepsească crud îi trebuie alte

mijloace decât moartea, el căzu în neclintirea posacă a ideilor de sinucidere; vai de cel care, pe panta nenorocirii, se opreşte la aceste sumbre idei! Ea e una din acele mări moarte care se întind ca azurul valurilor pure, dar în care înotătorul îşi simte din ce în ce mai mult picioarele prinse într-un glod de smoală, care îl atrage spre ea, îl aspiră, îl înghesuie. Când este prins astfel şi dacă ajutorul divin nu-i vine în ajutor, totul este sfârşit, fiecare sforţare, pe care o încearcă, îl afundă mai adânc în moarte.

Totuşi, starea aceasta de agonie morală e mai puţin complicată decât suferinţa de dinaintea ei şi decât pedeapsa care o va urma poate; o consolare ameţitoare, care îi arată prăpastia căscată — iar în fundul prăpastiei, neantul. Ajuns aici, Edmond găsi o consolare în ideea sa. Toate durerile, toate suferinţele, cortegiul de spectre pe care ele îl târau în urma lor păreau că îşi iau zborul din ungherul închisorii sale, unde îngerul morţii putea să-şi pună piciorul, liniştit. Dantès îşi privi calm viaţa de până atunci, cu spaima vieţii viitoare şi alese această situaţie de mijloc, care îi părea un loc de azil.

"Câteodată, — îşi spunea el atunci, — în cursele mele depărtate, când eram încă om şi când omul acesta liber şi puternic zvârlea altor oameni comenzi care erau executate, am văzut cerul acoperindu-se, marea înfiorându-se şi mugind, furtuna născând într-un colţ de cer şi bătând ca un vultur gigantic cu aripile sale, ambele orizonturi. Simţeam atunci că vasul meu nu mai era decât un refugiu neputincios, că vasul meu, uşor ca un fulg în mâna unui uriaş, tremura şi se înfiora. Curând, în zgomotul năpraznic al valurilor, înfăţişarea stâncilor tăioase anunţa moartea şi moartea mă înspăimânta. Făceam toate sforţările să scap, împreunând forţele omului cu întreaga inteligenţă a marinarului, pentru a lupta cu Dumne-zeu. Eram fericit pe atunci, revenirea la viaţă însemna revenirea la fericire. Eu nu chemasem moartea, n-o alesesem. Somnul, în sfârşit, mi se părea tare pe patul de alge şi de pietre, mă indignam, eu care mă credeam o făptură plăsmuită după chipul lui Dumnezeu, la gândul că, după moarte, voi sluji de hrană goelanzilor şi vulturilor. Dar azi e altceva. Am pierdut tot ce mă putea face să iubesc viaţa, astăzi moartea îmi zâmbeşte, ca o doică pruncului pe care îl leagănă. Astăzi mor cum vreau şi adorm obosit şi frânt, aşa cum adormeam după una din serile acelea de deznădejde şi furie, în răstimpul cărora numărasem

trei mii de ocoluri prin cameră, adică treizeci de mii de paşi, adică aproape zece leghe.

De îndată ce gândul acesta încolţi în mintea tânărului, el deveni mai blând, mai zâmbitor. Se împăcă mai bine cu patul tare şi cu pâinea neagră, mâncă mai puţin, nu mai dormi şi găsi aproape suportabil restul de existenţă pe care era sigur că o va lăsa aici când va voi, aşa cum laşi o haină uzată.

Erau două mijloace de a muri: unul simplu, să-şi lege batista de o gratie a ferestrei şi să se spânzure; altul, prefăcându-se că mănâncă şi lăsându-se să moară de foame. Primul îi repugnă puternic lui Dantès. Fusese crescut în groaza piraţilor, oameni care sunt spânzuraţi de catargele vaselor. Spânzurătoarea era deci pentru el un chin josnic, pe care nu voia să şi-l aplice sieşi. Adoptă deci pe al doilea şi începu executarea lui chiar din ziua aceea.

Se scurseră aproape patru ani în alternativele pe care le-am povestit. La sfârşitul celui de al doilea, Dantès nu mai socotise zilele şi recăzuse în acea neştiinţă a timpului din care îl scosese altădată inspectorul.

Dantès spusese: "Vreau să mor", şi-şi alesese felul acesta de moarte; îl examinase bine şi, de teamă să nu revină asupra hotărârii sale, îşi jurase să moară astfel. Când mi se va servi hrana de dimineaţă şi cea de seară, gândise el, voi zvârli alimentele pe fereastră şi voi avea aerul că le-am mâncat.

Făcu precum îşi făgăduise. De două ori pe zi, prin deschizătura mică, zăbrelită, care nu-i dădea voie să vadă decât cerul, el îşi zvârlea hrana, mai întâi cu voioşie, apoi chibzuind asupra ei, pe urmă cu regret. Avu nevoie de amintirea jurământului pe care şi-l făcuse, ca să poată urmări cumplitul plan. Foamea, cu dinţi ascuţiţi, îi înfăţişă alimentele care îl dezgustau altădată într-o formă atrăgătoare şi cu o aromă fină. Ţinea uneori timp de un ceas, în mână, tacâmul cu privirile fixate asupra bucăţilor de carne putrezită, sau asupra peştelui infect şi asupra pâinii negre şi mucede. Luptau încă într-însul ultimele instincte ale vieţii, răpunându-i din când în când hotărârea. Atunci carcera nu i se mai părea aşa de sumbră, situaţia lui era mai puţin desperată. Era încă tânăr, avea cam douăzeci şi cinci, douăzeci şi şase de ani, îi mai rămâneau de trăit vreo cincizeci, adică de două ori pe cât trăise. În răstimpul ăsta imens, câte întâmplări puteau să forţeze porţile, să

năruiască zidurile castelului If şi să-l redea libertăţii! Îşi apropia atunci dinţii de prânzul pe care, Tantal voluntar, îl îndepărta de la gură; dar atunci îi revenea în minte jurământul, iar firea aceasta generoasă se temea prea mult de-a se dispreţui pe sine, ca să-şi calce jurământul. Toci deci puţina existenţă care îi rămânea şi veni o zi când nu mai avu tăria să se ridice pentru a zvârli prin fereastră cina ce i se aducea.

A doua zi nu mai vedea, abia auzea. Temnicerul îl credea grav bolnav. Edmond nădăjduia într-o moarte apropiată.

Ziua se scurse astfel: Edmond simţea că îl cuprinde o vagă amorţeală, care nu era lipsită de-o anume senzaţie de bună dispoziţie. Ghiorăiturile nervoase ale stomacului se potoliseră; arsurile setei se calmaseră; când închidea ochii, vedea o mulţime de licăriri, asemeni celor care gonesc noaptea pe terenurile nămoloase: erau crepusculul ţinutului acela necunoscut care se numeşte moarte. Deodată, seara, pe la nouă, auzi un zgomot înăbuşit în peretele lângă care stătea culcat.

Atâtea jivine imunde stârniseră zgomotul în închisoare, încât, puţin câte puţin, Edmond îşi deprinsese somnul, pentru a nu se mai tulbura de-aşa puţin. De data aceasta însă, fie că simţurile îi erau exaltate de abstinenţă, fie că într-adevăr, zgomotul era mai tare decât de obicei, fie că în momentul suprem totul căpăta importanţă, Edmond îşi înălţă capul să audă mai bine.

Un hârşâit egal care părea să trădeze, fie o gheară enormă, fie un dinte puternic, fie în sfârşit, apăsarea vreunui instrument pe pietre.

Deşi slăbit, creierul tânărului fu izbit de ideea banală, mereu prezentă înaintea arestaţilor: libertatea. Zgomotul venea aşa de exact în momentul când orice alt zgomot încetase pentru el, încât i se părea că Dumnezeu se arată, în sfârşit, milos cu suferinţele sale şi-i trimitea ca să-l înştiinţeze să se oprească pe marginea mormântului unde piciorul i se clătina. Cine putea să ştie dacă nu cumva vreun prieten, vreuna din fiinţele dragi la care se gândise aşa de des, încât îi sleiseră mintea, se ocupa de el în momentul acesta şi căuta să apropie distanţa care îi despărţea?

Dar nu, fără îndoială, Edmond se înşela. Era doar unul din visele care fâlfâie la poarta morţii.

Totuşi, Edmond asculta mereu zgomotul. Zgomotul dură vreo trei ceasuri, apoi Edmond auzi o năruire, după care zgomotul încetă.

Peste câteva ore, el se repetă, mai puternic şi mai apropiat. Edmond începu să se intereseze de munca aceasta care îi ţinea de urât. Deodată intră temnicerul.

Cam de opt zile de când se hotărâse să moară, de patru zile de când începuse să-şi pună proiectul în aplicare, Edmond nu-i adresase omului nici un cuvânt, nerăspunzându-i când acesta l-a întrebat de ce boală se crede atins şi întorcându-se la perete când era privit cu prea multă atenţie. Dar temnicerul putea să audă astăzi zumzetul înăbuşit, să se alarmeze, să-i pună capăt şi să zdruncine astăzi cine ştie ce speranţă a cărei idee încânta ultimele momente ale lui Dantès.

Temnicerul aducea de mâncare.

Dantès se ridică pe pat şi, umflându-şi vocea, începu să vorbească despre verzi şi uscate, despre calitatea proastă a hranei pe care o aducea, despre frigul din carceră, murmurând şi bombănind ca să aibă dreptul de a striga mai tare, zgândărind răbdarea temnicerului, care tocmai în ziua aceea solicitase pentru arestatul bolnav o supă şi pâine proaspătă şi care-i aducea supa şi pâinea.

Din fericire, el crezu că Dantès aiurează. Puse merindele pe masa schiloadă pe care le punea de obicei şi se retrase.

Liber atunci, Edmond reîncepu să asculte cu bucurie.

Zgomotul devenea aşa de lămurit, încât acum tânărul îl auzea fără sforţări.

"Nici o îndoială, îşi spuse el, de vreme ce zgomotul continuă, deşi e ziuă, înseamnă că vreun prizonier nenorocit ca şi mine, lucrează la eliberarea sa. O, cum l-aş ajuta dacă ar fi lângă mine!"

Apoi, deodată, un nor posomorât trecu peste aurora de speranţă în mintea obişnuită cu nenorocirea şi care nu putea să se înveţe iarăşi decât anevoie, cu bucuriile omeneşti. Încolţi ideea că zgomotul se datora lucrului câtorva muncitori pe care guvernatorul îi întrebuinţa la reparaţiile unei încăperi alăturate.

Era lesne să se încredinţeze, dar cum să rişte o întrebare? Desigur era foarte simplu să aştepte sosirea temnicerului, să-l pună să asculte zgomotul şi să vadă mutra acestuia, ascultând. Dar, oferindu-şi o atare satisfacţie, nu însemna să trădeze

interese prea de preţ pentru o mulţumire prea scurtă? Din păcate, capul lui Edmond, clopot gol, era asurzit de zumzetul unei idei; se simţea aşa de slab, încât mintea îi plutea ca un abur şi nu se putea condensa în jurul unei gândiri. Edmond nu văzu decât un mijloc pentru a da contur reflexiei şi luciditate judecăţii sale. Îşi întoarse ochii spre supa fumegândă încă, pe care temnicerul o pusese pe masă, se ridică, merse clătinându-se până la ea, luă ceaşca, o duse la buze şi înghiţi băutura cu o senzaţie negrăită de bine.

Avu atunci curaj să se oprească: auzise că nişte nenorociţi naufragiaţi, găsiţi istoviţi de foame, muriseră devorând cu lăcomie o hrană prea substanţială. Edmond puse pe masă pâinea, pe care o şi ţinea ia gură şi se duse să se culce la loc. Edmond nu mai vroia să moară.

Simţi curând că în creierul său reintra lumina. Toate ideile, nelămurite şi aproape insesizabile, îşi reluau locul în cutia minunată unde o casetă mai mult poate ajunge pentru a stabili superioritatea omului asupra animalelor. Putu să cugete şi să-şi întărească cugetul, judecând.

Îşi spuse atunci:

"Să facem încercarea, dar fără să primejduim pe cineva. Dacă lucrătorul e un muncitor obişnuit, n-am decât să bat în zid. Atunci el se va opri, căutând să ghicească cine bate şi în ce scop. Cum însă munca lui va fi nu numai legală, dar şi poruncită, el îşi va relua lucrul numaidecât. Dacă, dimpotrivă, e un prizonier, zgomotul pe care îl voi face îl va înspăimânta, se va teme că e descoperit, va înceta lucrul şi nu-l va relua decât seara când va socoti că toată lumea e culcată şi adormită".

Edmond se ridică din nou numaidecât. Acum picioarele nu i se mai bălăbăneau, iar privirile îi erau sigure. Merse spre un colţ al carcerei, desprinse o piatră slăbită de umezeală şi reveni bătând în perete în chiar locul unde sunetul era mai pronunţat.

Bătu de trei ori.

De la prima bătaie zgomotul încetă ca prin farmec.

Edmond ascultă cu încordare. Trecu un ceas, trecură două, nu se mai auzi nici un zgomot. Edmond impusese în partea cealaltă a zidului tăcere absolută.

Plin de nădejde, Edmond mâncă doi-trei dumicaţi de pâine, înghiţi câteva gâturi de apă şi datorită constituţiei puternice cu care natura îl înzestrase, se simţi aproape ca înainte.

Ziua se scurse, liniştea dură încă.

Veni noaptea fără ca zgomotul să fi reînceput.

"E un prizonier", îşi spuse Edmond, cu o bucurie de negrăit.

Din momentul acela, mintea i se învioră, viaţa îi reveni cu violenţă, fiind activă.

Trecu noaptea fără ca zgomotul cel mai neînsemnat să se audă.

Edmond nu închise ochii în noaptea aceea.

Ziua reveni, temnicerul intră aducând proviziile. Edmond le devorase pe cele dinainte, le devoră pe cele de acum, ascultând întruna zgomotul care nu reîncepea, tremurând de teamă ca aceasta să nu fi încetat pentru totdeauna, făcând în carceră zece sau douăsprezece leghe, smuncind ceasuri întregi gratiile ferestruicii, redând elasticitate şi vigoare braţelor printr-un exerciţiu dezvăţat de multă vreme, pregătindu-se, în sfârşit, să ia de piept destinul, aşa cum face, întinzându-şi braţele şi frecându-şi corpul cu ulei, luptătorul care se pregăteşte să intre în arenă. Apoi, în intervalele acestei activităţi fervente, el asculta dacă nu cumva zgomotul se aude, enervându-se de prudenţa prizonierului, care nu ghicea că fusese tulburat în opera eliberării sale de un alt prizonier, care era cel puţin tot aşa de dornic să fie liber ca şi el.

Se scurseră trei zile, adică 72 de ceasuri ucigătoare, numărate minut cu minut.

În sfârşit, într-o seară, după ce temnicerul îşi făcuse ultimul rond, pe când, pentru a suta oară, Dantès îşi lipea urechea de perete, i se păru că un zdruncin imperceptibil răsuna înăbuşit în capul său pus în atingere cu pietrele tăcute.

Dantès se trase înapoi, pentru a-şi calma creierul zdruncinat, făcu câteva ocoluri prin cameră şi-şi lipi iarăşi urechea în acelaşi loc.

Nu mai încăpea îndoială, dincolo se petrecea ceva. Prizonierul îşi dăduse seama de pericolul acţiunii sale şi adoptase alta. Desigur că, pentru a-şi continua opera cu mai multă siguranţă, înlocuise dalta cu levierul.

Încurajat de descoperirea sa, Edmond se hotărî să vină în ajutorul lucrătorului neobosit. Îşi mută mai întâi patul, în spatele căruia i se părea că se înfăptuieşte acţiunea de eliberare şi căută din ochi un obiect cu care să poată ataca zidul, să dea jos cimentul umed, în sfârşit, să desprindă o piatră.

Nu i se arătă nimic. Nu avea nici cuţit şi nici vreun instrument tăios. Numai fierul zăbrelelor şi se încredinţase de atâtea ori că gratiile erau bine fixate, încât nu mai merita truda de a încerca să le clintească.

Drept orice mobilier, un pat, un scaun, o masă, o găleată, un urcior.

La pat erau, desigur, colţare de fier, dar aceste colţare erau fixate în lemn prin şuruburi. I-ar fi trebuit o şurubelniţă ca să scoată şuruburile şi să smulgă colţarele.

La masă şi la scaun, nimic. La găleată fusese cândva un mâner, dar mânerul fusese scos.

Nu-i mai rămânea lui Dantès decât un mijloc: să spargă ulciorul şi, cu una din bucăţile tăiate în unghi, să se apuce de lucru.

Trânti ulciorul de o lespede şi acesta se făcu ţăndări.

Dantès alese două sau trei cioburi ascuţite, le ascunse în rogojină şi le lăsă pe celelalte împrăştiate pe jos. Spargerea ulciorului era un accident prea firesc pentru ca cineva să se neliniştească.

Edmond avea toată noaptea în faţă ca să lucreze. Dar, în întuneric, treaba mergea greu, căci era nevoit să lucreze pe bâjbâite, şi-şi dădu seama curând că tocea instrumentul inform într-o gresie mai tare. Aşeză deci patul la loc şi aşteptă ziua. O dată cu speranţa recăpătase răbdarea.

Ascultă noaptea întreagă şi-l auzi pe minerul necunoscut care îşi continua opera subterană.

Se lumină de ziuă, temnicerul intră. Dantès îi spuse că, bând în ajun din ulcior, acesta îi scăpase din mână şi se spărsese căzând. Temnicerul plecă bombănind după un ulcior nou, fără să-şi dea osteneala de a lua cioburile vechi.

Reveni în clipa următoare, îi recomandă prizonierului mai multă grijă şi ieşi.

Dantès ascultă cu o bucurie de nedescris scârţâitul broaştei care, ori de câte ori se închidea altădată, îi strângea inima. Ascultă zgomotul paşilor care se depărtau, apoi, când zgomotul se stinse, el se năpusti spre pat, pe care îl urni şi, la lumina razei palide ce pătrundea în carceră, putu să vadă treaba inutilă făcută în noaptea precedentă, când izbise în piatră în loc să izbească în tencuiala care o înconjura.

Din cauza umezelii, tencuiala era sfărâmicioasă.

Dantès văzu cu o bătaie voioasă de inima că tencuiala se desprinde bucată cu bucată. Crâmpeiele erau aproape nişte atomi, e drept, dar, după jumătate de ceas, Dantès desprinsese cam un pumn de moloz. Un matematician ar fi putut să calculeze că, în vreo doi ani de lucru, presupunând că n-ai fi întâlnit nici o stâncă, se putea săpa o trecere de două picioare pătrate şi de douăzeci picioare în adâncime.

Prizonierul îşi reproşă atunci că n-a întrebuinţat la munca aceasta orele-i îndelungi, scurse tot mai încet, pe care le pierduse în aşteptare, în rugăciune, în deznădejde.

Ce operă, oricât de anevoioasă ar fi fost ea, n-ar fi terminat-o în cei aproape şase ani de când era închis în carcera aceasta! Gândul îi dădu o nouă ardoare.

Izbuti în trei zile, cu extraordinare precauţii să ia jos cimentul şi să despoaie piatra. Peretele era făcut din cărămizi, în mijlocul cărora, pentru a li se spori trăinicia, fusese fixată din loc în loc câte o lespede. Una din aceste lespezi, dezghiocase el aproape cu totul şi trebuia acum s-o zdruncine din alveola ei.

Dantès încercă cu unghiile, dar unghiile erau insuficiente pentru operaţia aceasta.

Cioburile ulciorului introduse în intervale se sfărâmau atunci când voia să se slujească de ele în chip de pârghie.

După un ceas de încercări zadarnice, Dantès îşi şterse sudoarea de pe frunte, neliniştit.

Va fi deci oprit astfel de la început şi va trebui să aştepte, ţeapăn şi inutil, ca vecinul, care, la rându-i, se va descuraja poate, — să facă totul?

O idee îi trecu prin minte; rămase în picioare zâmbind; fruntea jilavă de sudoare se zvântă singură.

Temnicerul aducea zilnic supa lui Dantès într-un castron de tablă. În castron se găsea supa sa şi aceea a altui prizonier, căci Dantès remarcase că vasul era sau plin, sau gol pe jumătate, după cum temnicerul începea împărţirea proviziilor cu el sau cu tovarăşul său.

Castronul avea un mâner de fier. La mânerul acesta râvnea Dantès şi l-ar fi plătit, — dacă i se cereau în schimb — cu zece ani din viaţă.

Temnicerul turna conţinutul castronului în farfuria lui Dantès. După ce îşi mâncă supa cu o lingură de lemn, Dantès spăla farfuria, care îi servea astfel în fiecare zi.

Seara, Dantès puse farfuria pe pământ, la jumătatea drumului dintre masă şi uşă. Când intră, temnicerul călcă în farfurie şi-o făcu praf.

De data aceasta nu i se putea imputa nimic lui Dantès: făcuse, este drept, greşeala de a lăsa farfuria pe jos, dar temnicerul era dator să vadă unde calcă.

Temnicerul se mulţumi deci să bombănească.

Privi apoi în juru-i, ca să zărească ceva în care să toarne supa. Mobilierul lui Dantès se rezuma numai la farfuria aceea, astfel că nu avea încotro.

— Lasă castronul aici, îi spuse Dantès. Şi să-l iei mâine când îmi aduci mâncarea.

Povaţa măgulea lenevia temnicerului, care nu avea astfel nevoie să mai urce, să coboare şi iar să urce.

Lăsă castronul.

Dantès tresăltă de bucurie.

Mâncă de data asta repede supa şi carnea, care, potrivit obiceiului din închisori, era pusă la un loc cu supa.

După ce aşteptă un ceas, ca să fie sigur că temnicerul nu-şi va da seama, clinti patul din loc, luă castronul, introduse capătul mânerului între piatra văduvită de ciment şi cărămizile înconjurătoare şi începu s-o mişte.

O oscilaţie uşoară îi arătă lui Dantès că lucrul merge bine.

Într-adevăr, după un ceas, piatra era scoasă din zidul unde forma un gol de mai bine de un picior şi jumătate în diametru.

Dantès adună cu grijă molozul, îl duse în ungherele încăperii sale, scormoni pământul cenuşiu cu un ciob de urcior şi acoperi molozul.

Voind să se folosească de noaptea în care hazardul sau, mai bine zis, combinaţia savantă imaginată de el îi pusese în mâini un instrument aşa de preţios, continua să sape cu îndărătnicie.

Aşeză în zori piatra în gaură, împinse patul la perete şi se culcă.

Dejunul se reducea la o bucată de pâine. Temnicerul intră şi puse bucata de pâine pe masă.

— Ei, nu-mi aduci altă farfurie? întrebă Dantès.

— Nu, spuse gardianul; eşti un strică-tot, ai spart urciorul şi, din cauza dumitale, am spart şi farfuria. Dacă toţi prizonierii ar face atâtea pagube, stăpânirea n-ar mai putea s-o scoată la

capăt. Îţi las castronul şi o să ţi se toarne supa în el. Poate că, în felul ăsta, n-o să mai strici toată gospodăria.

Dantès înălţă ochii la cer şi îşi împreună mâinile sub pătură.

Crâmpeiul de fier care îi rămânea dădea, în inima lui, naştere unui elan de recunoştinţă către cer, mai viu decât îi prilejuiseră vreodată cele mai fericite întâmplări din viaţă.

Băgase însă de seamă că, de când începuse lucrul, celălalt deţinut nu mai făcea nimic.

Oricum, acesta nu era un motiv ca el să se oprească. Dacă vecinul nu venea la el, se va duce el la vecin.

Munci toată ziua fără oprire. Seara scosese din zid, graţie noului instrument, peste zece pumni de sfărâmături de cărămidă, de tencuială şi de ciment.

Când veni ora vizitei, îndreptă cât putu mânerul încovoiat al castronului şi puse vasul la locul său obişnuit. Gardianul turnă porţia de supă şi de carne sau, mai bine zis, de supă şi de peşte, căci ziua aceea era o zi de post şi de trei ori pe săptămână deţinuţii erau nevoiţi să postească. Ar fi fost acesta un mijloc de a calcula timpul, dacă de multă vreme Dantès nu ar fi renunţat la el.

După ce turnă supa, temnicerul se retrase.

Dantès voi acum să se încredinţeze dacă vecinul său încetase într-adevăr să lucreze.

Ascultă.

Linişte completă, ca în răstimpul celor trei zile, când lucrările fuseseră întrerupte.

Dantès oftă. De bună seamă vecinul nu se încredea în el.

Nu se descurajă, totuşi şi lucră toată noaptea. Dar, după două-trei ceasuri de muncă, întâlni un obstacol. Fierul nu mai muşca şi luneca pe o suprafaţă plană.

Dantès pipăi obstacolul cu mâinile şi constată că atinsese o grindă.

Grinda străbătea, sau mai degrabă astupa în întregime gaura pe care Dantès o începuse.

Trebuia să scobească acum deasupra sau dedesubt.

Nefericitul tânăr nu se gândise la piedica aceasta.

— Oh, Doamne, exclamă el, te rugasem totuşi atâta, încât nădăjduiam că m-ai auzit. Doamne, după ce mi-ai răpit libertatea vieţii, Doamne, după ce mi-ai răpit liniştea morţii,

Doamne care m-ai chemat iarăşi la viaţă, Doamne, fie-ţi milă de mine şi nu mă lăsa să mor în deznădejde!

— Cine vorbeşte de Dumnezeu şi totodată de deznădejde? articulă un glas care părea că vine de sub pământ şi care, înăbuşit de întuneric, ajungea la tânăr cu un accent sepulcral.

Edmond simţi că i se zbârleşte părul pe cap şi se trase înapoi pe genunchi.

— O, murmură el, aud un om vorbind!

De patru sau cinci ani Edmond nu-l auzise decât pe temnicer, iar pentru deţinuţi, temnicerul nu e un om: este o uşă vie adăugată uşii de stejar, e o gratie de carne adăugată gratiilor de fier.

— Pentru numele lui Dumnezeu, strigă Dantès, dumneata care ai vorbit, mai vorbeşte, măcar că vocea dumitale m-a speriat. Cine eşti?

— Cine eşti dumneata? întrebă glasul.

— Un deţinut nenorocit, reluă Dantès, care nu întâmpina nici o greutate în a răspunde.

— Din ce ţară?

— Francez.

— Numele dumitale?

— Edmond Dantès.

— Ce meserie ai?

— Marinar.

— De cât timp eşti aici?

— De la 28 februarie 1815.

— Care e crima dumitale?

— Sunt nevinovat.

— Dar pentru ce eşti acuzat?

— Am conspirat pentru întoarcerea împăratului.

— Cum pentru întoarcerea împăratului? Împăratul nu mai este pe tron?

— A abdicat la Fontainebleau, în 1814 şi a fost trimis pe insula Elba. Dar dumneata de când eşti aici, de nu ştii toate astea?

— Din 1811.

Dantès se înfioră. Omul avea patru ani de închisoare mai mult decât el.

— Bine, nu mai scobi, spuse glasul, vorbind foarte repede. Lămureşte-mă numai la ce înălţime se găseşte scorbura pe care ai făcut-o?

— La suprafaţa pământului.

— Cum e ascunsă?

— Dinapoia patului meu.

— Patul dumitale a fost clintit din loc de când eşti în închisoare?

— Niciodată.

— Unde răspunde camera dumitale?

— Într-un coridor.

— Şi coridorul?

— Dă în curte.

— Oh! murmură glasul.

— Vai, dar ce e? exclamă Dantès.

— Înseamnă că m-am înşelat, că imperfecţia desenelor mele m-a amăgit, că defectul unui compas m-a pierdut, că o linie greşită pe planul meu a echivalat cu cincisprezece picioare în realitate şi că a crezut că zidul pe care îl scobeşti e acelaşi al citadelei.

— Dar în cazul acesta dădeai în mare.

— Asta şi voiam.

— Şi dacă izbuteai?

— Mă aruncam înot, ajungeam la una din insulele care împrejmuiesc Castelul If, fie insula Daume, fie insula Tiboulen, fie chiar coasta şi atunci eram salvat.

— Ai fi putut să înoţi până acolo?

— Dumnezeu mi-ar fi dat putere. Acum însă, totul este pierdut.

— Totul?

— Da. Astupă-ţi gaura cu grijă, nu mai lucra, nu te mai ocupa cu nimic şi aşteaptă veşti de la mine.

— Dar cine eşti dumneata? Spune-mi cine eşti?

— Eu sunt... numărul 27.

— Te temi de mine? întrebă Dantès.

Lui Edmond i se păru că aude un râs amar străpungând bolta şi venind până la el.

— Oh, sunt un bun creştin, strigă Edmond, ghicind instinctiv că omul se gândea să-l părăsească. Îţi jur pe Hristos că mai degrabă m-aş lăsa ucis decât să dau putinţă călăilor dumitale şi

alor mei să întrevadă umbra adevărului. Dar, pentru numele lui Dumnezeu, nu mă lipsi de prezenţa dumitale, nu mă lipsi de glasul dumitale. Altminteri îţi jur, căci sunt la capătul puterilor mele, îmi sfărâm capul de zid şi vei avea pe conştiinţă moartea mea.

— Ce vârstă ai? Glasul dumitale îmi pare de om tânăr.

— Nu ştiu ce vârstă am, căci nu am măsurat timpul de când sunt aci. Ceea ce ştiu e că urma să împlinesc nouăsprezece ani când am fost arestat la 28 februarie 1815.

— Nici douăzeci şi şase de ani, murmură glasul. Haide, la vârsta asta omul nu e încă trădător.

— O, nu, nu, îţi jur! repetă Dantès. Ţi-am spus şi îţi mai spun: m-aş lăsa tăiat în bucăţi, decât să te trădez.

— Ai făcut bine că mi-ai vorbit, ai făcut bine că m-ai rugat, căci mă pregăteam de altceva şi plănuiam să mă depărtez de dumneata. Vârsta dumitale mă linişteşte însă. Voi veni la dumneata, aşteaptă-mă.

— Când?

— Trebuie să calculăm şansele. Lasă-mă să-ţi dau eu semnalul.

— Dar nu mă vei părăsi, nu mă vei lăsa singur, vei veni la mine, ori îmi vei îngădui să vin eu la dumneata? Vom fugi împreună, iar dacă nu putem să fugim, vom vorbi, dumneata despre oamenii pe care-i iubeşti, eu despre oamenii pe care îi iubesc. De bună seamă că iubeşti pe cineva.

— Sunt singur pe lume.

— Atunci mă vei iubi pe mine. Dacă eşti tânăr am să-ţi fiu camarad; dacă eşti bătrân voi fi fiul dumitale. Am un părinte, care desigur că e de 70 de ani, dacă trăieşte încă. Nu-l iubeam decât pe el şi pe o fată care se numea Mercédès. Tata nu m-a uitat, sunt sigur; dar ea, Dumnezeu ştie dacă ea se mai gândeşte la mine. Te voi iubi cum îl iubeam pe părintele meu.

— Bine, spuse prizonierul, pe mâine.

Aceste câteva cuvinte fură spuse cu un accent care îl convinse pe Dantès. Nu ceru mai mult, se ridică, avu aceleaşi precauţii pentru rămăşiţele scoase din zid şi îşi împinse patul la loc.

Din clipa aceea Dantès se lăsă cu totul în voia fericirii. Nu va mai fi singur, poate chiar va fi liber. Distracţia dacă rămânea prizonier, era să aibă un tovarăş. Captivitatea împărţită nu mai e

decât o semicaptivitate. Tânguirile în comun sunt aproape rugăciuni, rugăciunile făcute în doi sunt aproape izbăviri.

Dantès umblă toată ziua prin carceră, cu inima năpădită de bucurie. Din când în când bucuria îl înăbuşea. Se aşeza pe pat, apăsându-şi pieptul cu mâna. La cel mai mic zgomot pe care îl auzea în coridor, se năpustea spre uşă. O dată sau de două ori îi trecu prin minte teama că va fi despărţit de omul pe care nu-l cunoştea şi pe care, totuşi, îl iubea. Atunci era hotărât: în momentul când temnicerul va îndepărta patul şi îşi va coborî capul să examineze deschizătura, el i-l va zdrobi cu lespedea pe care se afla ulciorul.

Ştia bine că va fi condamnat la moarte, dar nu va muri de plictiseală şi de deznădejde în momentul când nu va mai auzi zgomotul care îl readusese la viaţă?

Temnicerul veni seara. Dantès stătea în pat, părându-i-se că de acolo păzea mai bine deschizătura neterminată. Îl privi, fără îndoială, pe vizitatorul inoportun cu ochii ciudaţi, căci acesta îi spuse:

— Ce, iar înnebuneşti?

Dantès nu răspunse nimic. Se temea să nu-l trădeze emoţia glasului.

Temnicerul ieşi clătinând din cap.

Când se întunecă, Dantès crezu că vecinul său va profita de tăcere şi de întuneric pentru a reînnoda conversaţia cu el, dar se înşelă. Noaptea se scurse fără ca vreun zgomot să răspundă aşteptării lui înfrigurate. Dar a doua zi, după vizita de dimineaţă şi în momentul când îndepărtase patul de zid, auzi trei lovituri bătute la intervale egale. Se repezi în genunchi.

— Dumneata eşti? spuse el. Iată-mă.

— A plecat temnicerul? întrebă vocea.

— Da, răspunse Dantès, n-o să se întoarcă decât deseară. Avem do-uăsprezece ceasuri de libertate.

— Pot să vin? glăsui vocea.

— O, da, da, fără întârziere, chiar acum. Te rog.

Îndată portiţa de pământ pe care Dantès, pierdut pe jumătate în deschizătură, îşi sprijinea mâinile, păru că cedează sub el. Se aruncă înapoi, în timp ce un maldăr de pământ şi de pietre desprinse se prăbuşea într-o gaură care se deschisese dedesubtul văgăunii făcute de el. Atunci, în fundul găurii întunecoase, a cărei adâncime nu putea s-o măsoare, văzu

ivindu-se întâi un cap, pe urmă umerii şi, în sfârşit, un om întreg, care ieşi cu destulă sprinteneală din scorbură.

Capitolul XVI Un savant italian

Dantès îl luă în braţe pe noul său prieten, aşteptat îndelung cu atâta nerăbdare, şi-l trase spre fereastră, pentru ca lumina slabă ce pătrundea în carceră să-l lumineze pe deplin.

Era un bărbat scund, cu păr albit mai mult de necazuri decât de vârstă, cu ochi pătrunzători, ascunşi sub sprâncene groase, care încărunţeau, cu barba încă neagră, coborând până pe piept: slăbiciunea chipului brăzdat de zbârcituri profunde, linia cutezătoare a trăsăturilor caracteristice, trădau un om deprins mai mult cu executarea facultăţilor morale decât a forţelor fizice. Fruntea noului venit era acoperită de sudoare.

Nu se putea distinge forma dintâi a veşmântului său, căci el cădea în zdrenţe.

Părea să aibă cel puţin 65 de ani, deşi după o anumită vigoare în mişcări ai fi zis că are mai puţini decât aceia pe care îi arăta datorită îndelungii captivităţi.

Primi cu oarecare plăcere protestările entuziaste ale tânărului. Sufletu-i îngheţat păru că se încălzeşte o clipă şi că se topeşte în contactul cu sufletul arzător al acestuia. Îi mulţumi pentru prietenia sa cu o anume căldură, deşi se simţise foarte decepţionat, găsind încă o carceră acolo unde credea că întâlneşte libertatea.

— Să vedem mai întâi, spuse el, dacă e vreun mijloc să ştergem, pentru ochii temnicerilor dumitale, urmele trecerii mele. Toată liniştea noastră în viitor stă în neştiinţa lor de cele ce s-au petrecut.

Se plecă atunci spre deschizătură, luă piatra pe care o ridică uşor cu toată greutatea ci şi o băgă în gaură.

— Piatra nu a fost desprinsă cum trebuie, spuse el, clătinând din cap; nu ai unelte?

— Dar dumneata, întrebă Dantès cu uimire, dumneata ai?

— Mi-am făcut câteva. Afară de o pilă, am tot ce îmi trebuie: daltă, cleşte, levier.

— Oh, aş fi curios să văd produsele acestea ale răbdării şi priceperii dumitale! spuse Dantès.

— Uite mai întâi o daltă.

Şi îi arătă o lamă tare şi ascuţită, înfiptă într-o bucată de lemn de fag.

— Cu ce ai făcut-o? întrebă Dantès.

— Cu una din barele patului meu. Cu instrumentul acesta am săpat întregul drum care m-a adus până aici. Vreo cincizeci de picioare.

— Cincizeci de picioare? exclamă Dantès cu groază.

— Vorbeşte mai încet, tinere, vorbeşte mai încet. Deseori se întâmplă să se tragă cu urechea la uşile prizonierilor.

— Ei mă ştiu singur.

— N-are a face.

— Şi spui că ai străpuns cincizeci de picioare, ca să ajungi până aici?

— Da, cam asta e distanţa care desparte camera mea de a dumitale. Atât numai că am calculat rău curba, neavând un instrument de geometrie pentru a întocmi scara proporţională. În loc de 40 picioare elipsă, au fost 50. Credeam, precum ţi-am spus, că voi ajunge la zidul dinafară, că-l voi găuri şi mă voi arunca în mare. Am mers de-a lungul coridorului spre care dă camera dumitale, în loc să trec pe dedesubt. Toată munca mea e pierdută, căci coridorul dă într-o curte plină de santinele.

— E drept, spuse Dantès. Dar coridorul nu acoperă decât o faţă a încăperii mele şi încăperea mea are patru.

— Da, fără îndoială, dar în primul rând este o latură al cărei zid e format de stâncă; ar trebui ca zece mineri înzestraţi cu toate uneltele lor să muncească zece ani ca să străpungă stânca; cealaltă e desigur lipită de temelia apartamentului guvernatorului; am cădea în beciurile care se închid, probabil, cu cheia şi am fi prinşi. Faţa cealaltă dă, — ia stai, — unde dă ea?

Latura în chestiune era aceea unde se afla ferestruica prin care venea lumina, ferestruica ce se îngusta până în momentul când lăsa libertate luminii şi prin care desigur, un copil n-ar fi putut să treacă. Era prevăzută cu trei rânduri de zăbrele, care puteau să-l liniştească de teama unei evadări pe temnicerul cel mai bănuitor.

Punând întrebarea, noul venit trase masa sub fereastră.

— Urcă-te pe masă, îi spuse el lui Dantès.

Dantès se supuse, se urcă pe masă şi, ghicind intenţiile tovarăşului său, îşi sprijini spatele pe perete şi întinse mâinile.

Cel care îşi dăduse ca nume numărul încăperii sale şi al cărui nume adevărat Dantès nu îl cunoştea încă, urcă mai sprinten decât ar fi putut presupune vârsta lui; cu o iscusinţă de pisică sau şopârlă, întâi pe masă, apoi de pe masă pe mâinile lui Dantès, pe urmă de pe mâinile lui, pe umeri. Astfel, încovoiat în două, căci bolta carcerei îl împiedica să se înalţe, îşi strecură capul printre primele rânduri de zăbrele şi putu atunci să se plece în jos.

Peste o clipă îşi trase repede capul.

— O, îşi spuse el, bănuisem!

Şi lunecă de pe corpul lui Dantès pe masă, iar de pe masă sări la pământ.

— Ce ai bănuit? întrebă tânărul neliniştit, sărind la rândul său.

Bătrânul prizonier medita.

— Da, zise el, asta e. Cea de-a patra latură a carcerei dumitale dă într-o galerie exterioară, un fel de terasă, pe unde trec patrulele şi unde veghează santinelele.

— Eşti sigur?

— Am văzut chipul soldatului şi vârful puştii lui şi nu m-am dat înapoi aşa de repede, decât de teamă să nu mă zărească.

— Ei, şi? glăsui Dantès.

— Vezi bine că e cu neputinţă să fugim prin carcera dumitale.

— Atunci? continuă tânărul cu un accent interogator.

— Atunci, spuse bătrânul deţinut, facă-se voia lui Dumnezeu.

Şi o umbră de resemnare profundă se întinse pe trăsăturile bătrânului.

Dantès privi cu uimire şi admiraţie pe omul care renunţa cu atâta filozofie, la o speranţă nutrită de-atâta amar de vreme.

— Vrei să-mi spui acum cine eşti? întrebă Dantès.

— Vai, da, dacă aceasta mai poate să te intereseze acum când nu-ţi mai pot fi de vreun folos.

— Dumneata poţi să mă mângâi şi să mă sprijini, căci îmi pari tare printre cei tari.

Bătrânul zâmbi cu tristeţe.

— Sunt abatele Faria, spuse el, prizonier din anul 1811, precum ştii, în castelul If. Eram însă de trei ani închis în fortăreaţa Fenestrelle. În 1811 m-au transportat din Piemont în

Franţa. Am aflat atunci că destinul, care pe vremea aceea îi părea supus, a dăruit lui Napoleon un fiu şi că fiul a-cesta, în leagăn, a fost numit regele Romei. Nu puteam nici pe departe să bănuiesc atunci ceea ce mi-ai spus adineauri: că peste patru ani, colosul va fi răsturnat. Dar cine domneşte în Franţa? Napoleon al II-lea?

— Nu, Ludovic al XVIII-lea.

— Ludovic al XVIII-lea, fratele lui Ludovic al XVII-lea? Ciudate şi misterioase mai sunt hotărârile cerului! Ce-o fi vrut Providenţa, scoborând pe omul pe care-l ridicase şi ridicându-l pe cel pe care-l scoborâse?

Dantès îl urmărea din ochi pe omul care uita o clipă propria-i soartă, preocupându-se astfel de destinele lumii.

— Da, da, continuă el, e ca în Anglia: după Carol I, Cromwell, după Cromwell, Carol II, şi, poate, după Jacques II, vreun ginere, vreo rudă, vreun prinţ de Orania! un stathouder, care se va face rege; şi atunci noi concesii poporului, atunci o constituţie, libertate! Ai să vezi, tinere, spuse el, întorcându-se spre Dantès şi privindu-l cu ochi strălucitori, profunzi, aşa cum, desigur, aveau profeţii. Eşti încă tânăr, ai să vezi.

— Da, dacă ies de aici.

— A, da, spuse abatele Faria. Suntem prizonieri, însă în unele mo-mente uit şi atunci, pentru că ochii mei străpung zidurile care mă închid, cred că sunt liber.

— Dar de ce eşti închis?

— Eu? Pentru că am visat în 1807 proiectul pe care Napoleon a venit să-l înfăptuiască în 1811; pentru că, asemeni lui Machiaveli, am vrut un imperiu mare şi singur, compact şi puternic, în mijlocul acelor principăţele, care făceau din Italia un cuib de mici regate tiranice şi slabe; pentru că am crezut că găsesc pe Cesar Borgia al meu într-un nerod încoronat, care s-a prefăcut că mă înţelege pentru a mă trăda mai bine. Era proiectul lui Alexandru al VI-lea şi al lui Clement al VII-lea. El va eşua totdeauna, pentru că ei l-au întreprins zadarnic şi pentru că Napoleon n-a putut să-l termine. Hotărât lucru, Italia e blestemată!

Şi bătrânul coborî capul.

Dantès nu înţelegea cum poate să-şi rişte un om viaţa pentru astfel de interese; e drept că, dacă îl cunoştea pe

Napoleon, deoarece îl văzuse şi îi vorbise, habar n-avea în schimb cine era Clement al VII-lea şi Alexandru al VI-lea.

— Nu eşti dumneata preotul care e socotit... bolnav? întrebă Dantès încercând să împărtăşească părerea temnicerului şi care era părerea generală în Castelul If.

— Care e socotit nebun, vrei să spui, nu-i aşa?

— Nu îndrăzneam, spuse Dantès, zâmbind.

— Da, da, continuă Faria cu un râs amar, eu sunt cel care este crezut nebun. Eu îi amuz, de-aşa de lungă vreme pe gazdele închisorii şi i-aş înveseli pe copilaşi, dacă ar fi copii în locaşul acesta al durerii fără speranţă.

Dantès rămase o clipă nemişcat şi tăcut.

— Aşadar, renunţi să mai fugi? îi spuse el.

— Văd că fuga e imposibilă. Înseamnă să mă revolt împotriva lui Dumnezeu încercând ceea ce Dumnezeu nu vrea să se înfăptuiască.

— De ce te descurajezi? Ar fi, de asemenea, să ceri Providenţei prea mult, vrând să izbuteşti de la prima încercare. Nu poţi să reîncepi într-altă direcţie ceea ce ai făcut în direcţia asta?

— Dar ştii ce am făcut, ca să-mi vorbeşti ca s-o iau de la început? Ştii că mi-au trebuit patru ani pentru a face uneltele pe care le am? Ştii că de doi ani scormonesc şi sap un pământ tare ca granitul? Ştii că a trebuit să desfac pietre pe care altădată n-aş fi crezut că le pot clinti, că zile întregi au trecut în munca asta de titan şi că, uneori, seara, eram fericit când putusem sfărâma un deget de ciment vechi, devenit la fel de tare ca piatra? Ştii, ştii că, pentru a depozita pământul şi pietrele smulse, a trebuit să străpung bolta unei scări în antreţelul căreia toate sfărâmăturile au fost rând pe rând îngropate, astfel că azi antreţelul e plin şi că n-aş mai şti unde să pun un pumn de praf? Ştii, în sfârşit, că-mi închipuiam că am ajuns la ţinta lucrului meu, că mă simţeam tare, numai atât cât să îndeplinesc opera asta şi că acum Dumnezeu nu dă numai îndărăt ţelul, dar îl strămută cine ştie unde? Oh, îţi spun, îţi repet, de acum încolo n-am să mai fac nimic pentru a-mi recâştiga libertatea, de vreme ce Dumnezeu vrea ca ea să fie pierdută pentru de-a pururi.

Edmond îşi coborî capul, ca să nu-i mărturisească omului că bucuria de-a avea un tovarăş îl împiedica să împărtăşească, aşa cum s-ar fi cuvenit, durerea deţinutului de-a nu se fi putut salva.

Abatele Faria se lăsă pe patul lui Edmond şi Edmond rămase în picioare.

Tânărul nu se gândise niciodată la fugă. Sunt lucruri care par aşa de imposibile încât nici nu te gândeşti să le încerci şi le eviţi din instinct. Să sapi cincizeci de picioare sub pământ, să consacri acestei operaţii o muncă de trei ani, ca să ajungi, dacă izbuteşti, la un abis ce dă în mare; să le arunci de la 50, de la 60, de la 100 picioare poate, pentru aţi sfărâma, căzând, capul de vreo stâncă, dacă glonţul santinelelor nu te-a ucis mai înainte; să fii obligat, dacă scapi de toate aceste primejdii, să faci înot, o leghe — era prea mult pentru a nu te resemna, — şi am văzut că Dantès fusese cât pe-aci să împingă resemnarea până la moarte.

Dar acum, când tânărul văzuse un bătrân care se crampona de viaţă cu atâta energie, dându-i exemplul hotărârilor desperate, începu să mediteze şi să-şi măsoare curajul. Altcineva încercase ceea ce el nici nu se gândise să facă; altul, mai puţin tânăr, mai puţin puternic, mai puţin îndemânatic decât el, îşi procurase, graţie iscusinţei şi răbdării, toate instrumentele de care avusese nevoie pentru extraordinara operaţie pe care numai o măsurătoare greşită o putuse împotmoli, altul făcuse toate acestea. Prin urmare, nimic nu-i era imposibil lui Dantès. Faria străpunsese 50 de picioare, el va străpunge 100. Faria, la 50 de ani, pusese trei ani în serviciul operei sale, el nu avea decât jumătate din vârsta lui Faria, va consacra şase; Faria, abate, savant, om al bisericii, nu se temuse să rişte traversarea de la Castelul If la insula Daume, Ratonneau sau Lemaire; el, Edmond marinarul, el, Dantès cufundătorul îndrăzneţ, care căutase de atâtea ori o ramură de mărgean în fundul mării, va şovăi să facă o leghe înot? Cât trebuia pentru a face o leghe înot? Un ceas? Ei, şi? Nu rămăsese el ore întregi pe mare, fără să pună piciorul pe ţărm? Nu, nu, Dantès nu avea nevoie decât să fie încurajat printr-un exemplu. Tot ce altul a făcut sau ar fi putut face, va face şi Dantès.

Tânărul medită un moment.

— Am găsit ce căutai, îi spuse el bătrânului.

Faria tresări.

— Dumneata? spuse el ridicând capul cu un aer care arăta că, dacă Dantès glăsuia adevărul, descurajarea tovarăşului său nu va fi de lungă durată. Ei, ce ai găsit?

— Coridorul pe care l-ai străpuns ca să vii de la dumneata aici se în-tinde în aceeaşi direcţie ca şi galeria din afară, nu-i aşa?

— Da.

— De bună seamă că el nu e mai departe de cincisprezece paşi.

— Cel mult.

— Ei bine, pe la jumătatea coridorului vom găuri un drum formând un fel de braţ al unei cruci. De data aceasta ia-ţi bine măsurile. Vom da în galeria de afară. Ucidem santinela şi evadăm. Pentru ca planul să izbutească, nu e nevoie decât de curaj şi dumneata ai. Vigoarea mie nu-mi lipseşte. Nu vorbesc de răbdare, dumneata ai dovedit, voi dovedi şi eu.

— O clipă, răspunse abatele. Dumneata n-ai ştiut, dragul meu tovarăş, de ce natură este curajul meu şi ce întrebuinţare socotesc să dau puterii mele. Cât priveşte răbdarea, cred că am fost de-ajuns de răbdător, reîncepând în fiecare dimineaţă munca nopţii şi în fiecare noapte munca zilei. Dar pe atunci, ascultă-mă tinere, mi se părea că-l serveam pe Dumnezeu eliberând una dintre făpturile care, fiind nevinovată, nu putuse fi osândită.

— Ei, bine, întrebă Dantès, situaţia nu e tot asta? Oare, de când m-ai întâlnit pe mine, te recunoşti culpabil?

— Nu, dar nu vreau să devin. Credeam până acum că nu am de-a face decât cu lucruri şi iată că îmi propui să am a face cu oameni. Am putut să găuresc un zid şi să nimicesc o scară, dar nu voi găuri un piept şi nu voi nimici o existenţă.

Dantès schiţă o mişcare uşoară de surpriză.

— Cum, spuse el, putând să fii liber, te-ar opri un asemenea scrupul?

— Dar dumneata, glăsui Faria, de ce nu l-ai răpus într-o seară pe temnicer cu piciorul mesei, de ce nu te-ai îmbrăcat cu hainele lui şi de ce n-ai încercat să fugi?

— Pentru că ideea nu mi-a venit, declară Dantès.

— Pentru că ai o groază instinctivă de a săvârşi o atare crimă, o astfel de groază, încât nici nu te-ai gândit, reluă bătrânul; căci, în lucrurile simple şi îngăduite, poftele noastre

naturale ne înştiinţează să nu ne abatem de la linia dreptului nostru. Tigrul care varsă sângele în mod firesc, a cărui destinaţie este asta, n-are nevoie decât de un lucru: ca mirosul său să-i dea de veste că are o pradă în apropiere. El se năpusteşte de îndată spre pradă, cade asupra ei şi o sfâşie. Este instinctul lui şi se supune lui. Dar omul, dimpotrivă, se dă înapoi din faţa sângelui. Nu legile sociale fac să simţim repulsie în faţa crimei, ci legile naturale.

Dantès rămase buimăcit. Aceasta era într-adevăr explicaţia celor ce se petrecuseră, fără să-şi dea seama, în mintea sau, mai degrabă, în sufletul său, căci unele gânduri vin din cap şi altele din inimă.

— Şi apoi, continuă Faria, de aproape doisprezece ani de când sunt în închisoare, m-am gândit la toate evadările celebre. N-am văzut să izbutească decât foarte puţine. Evadările fericite, evadările încununate de succes deplin, sunt cele meditate cu grijă şi pregătite pe îndelete; aşa a scăpat ducele de Beaufort din castelul Vincennes; abatele Dubuquoi de la For-l'Évêque şi Latude din Bastilia. Mai sunt cele pe care le poate oferi hazardul: acestea sunt cele mai bune. Crede-mă, să aşteptăm un prilej, iar dacă pri-lejul se prezintă, să profităm de el.

— Dumneata ai putut să aştepţi, spuse Dantès oftând. Munca îndelungată îţi dădea o îndeletnicire de fiecare clipă, iar când n-aveai munca pentru a te distra, aveai speranţele pentru a te consola.

— Şi apoi, spuse abatele, nu mă îndeletniceam numai cu atât.

— Dar ce făceai?

— Scriam sau studiam.

— Vi se dau hârtie, condeie, cerneală?

— Nu, spuse abatele, dar îmi fac eu.

— Îţi faci hârtie, condeie şi cerneală? exclamă Dantès.

— Da.

Dantès îl privi cu admiraţie. Abia îi venea totuşi să creadă. Faria observă îndoiala-i uşoară.

— Când ai să vii la mine, îi spuse el, am să-ţi arăt o lucrare întreagă, rezultatul gândurilor, cercetărilor şi reflexiilor întregii mele vieţi pe care o meditasem la umbra Colosseumului la Roma, la piciorul coloanei San-Marco la Veneţia, pe malurile Arno-ului la Florenţa şi pe care nu bănuiam deloc că, într-o zi,

temnicerii îmi vor lăsa răgazul s-o realizeze între cele patru ziduri ale Castelului If. E un *Tratat asupra posibilităţii unei monarhii generale în Italia.* Va alcătui un mare volum in-quarto.

— Şi l-ai scris?

— Pe două cămăşi. Am născocit un preparat care face cârpa netedă ca pergamentul.

— Va să zică, eşti chimist?

— Oarecum. L-am cunoscut pe Lavoisier şi sunt prieten cu Cabanis.

— Dar pentru o astfel de lucrare a trebuii să faci cercetări istorice. Aveai deci cărţi?

— Aveam la Roma, în biblioteca mea, vreo cinci mii de volume. Citindu-le şi recitindu-le, am descoperit că, cu o sută cincizeci de lucrări bine alese, ai, dacă nu rezultatul complet al cunoştinţelor omeneşti, cel puţin tot ce îi este de folos unui om să ştie. Am consacrat trei ani din viaţa mea citind şi recitind aceste o sută cincizeci de volume, astfel că le cunoşteam aproape pe dinafară când am fost arestat. Cu o uşoară sforţare de memorie, mi le-am reamintit în închisoare pe deplin. Astfel aş putea să-ţi recit pe Tucidide, Xenofon, Plutarh, Tit-Liviu, Tacit, Strada, Jornandes, Dante, Montaigne, Shakespeare, Spinoza, Machiaveli şi Bossuet. Nu ţi-i amintesc decât pe cei mai importanţi.

— Dar, în cazul acesta, cunoşti mai multe limbi?

— Vorbesc cinci limbi vii, germana, franceza, italiana, engleza şi spaniola. Cu ajutorul limbii vechi, greaca, înţeleg greaca modernă. Atât numai că o vorbesc prost dar o studiez în momentul de faţă.

— O studiezi? glăsui Dantès.

— Da, mi-am făcut un vocabular din cuvintele pe care le ştiu, le-am aranjat, le-am combinat, le-am sucit şi le-am răsucit, astfel ca ele să-mi poată ajunge pentru a-mi exprima gândul. Ştiu aproape o mie de cuvinte, adică tot ce-mi trebuie la nevoie, deşi cred că în dicţionare sunt o sută de mii. Desigur nu voi fi elocvent, dar mă voi face înţeles de minune şi asta îmi ajunge.

Din ce în ce mai înmărmurit, Edmond începea să găsească aproape supranaturale facultăţile acestui om ciudat. Vru să le găsească vreun cusur şi continuă:

— Dar dacă nu ţi s-au dat condeie, spuse el, cu ce ai putut să, scrii tratatul acesta aşa de voluminos?

— Mi-am făcut cu condeie admirabile, care ar putea să fie preferate condeielor obişnuite, dacă materia ar fi cunoscută; cartilajele capetelor de peşti care ni se servesc uneori în zilele de post. De aceea mă bucur totdeauna când văd venind miercurile, vinerile şi sâmbetele, căci ele îmi dau speranţa de a spori provizia cu condeie, iar lucrările mele istorice, sunt — mărturisesc — îndeletnicirea cea mai plăcută. Coborând în trecut, uit prezentul; mergând liber şi independent în istorie, nu-mi mai amintesc că sunt prizonier.

— Dar cerneală? spuse Dantès, cu ce ţi-ai făcut cerneală?

— Era altădată un cămin în carcera mea, glăsui Faria. Căminul a fost astupat, fireşte, la câtva timp după sosirea mea, iar ani de zile se făcuse într-însul foc; interiorul lui e deci căptuşit de funingine. Topesc funinginea într-o porţie de vin, care mi se dă în fiecare duminică şi operaţia îmi furnizează cerneală excelentă. Pentru notele speciale, care au nevoie să atragă privirea, îmi înţep degetul şi scriu cu sânge.

— Când am să pot vedea toate acestea? întrebă Dantès.

— Când ai să vrei, răspunse Faria.

— O, numaidecât! exclamă tânărul.

— Urmează-mă, spuse abatele.

Şi reintră în coridorul subteran unde dispăru. Dantès îl urmă.

Capitolul XVII   Camera abatelui

După ce trecu, încovoindu-se, dar cu destulă uşurinţă, prin coridorul subteran, Dantès ajunse la extremitatea opusă, care dădea în camera abatelui. Aici trecătoarea se îngusta, oferind abia spaţiul suficient pentru ca un om să se poată strecura, târându-se. Camera abatelui avea lespezi pe jos. Ridicând una dintre lespezile din ungherul cel mai întunecos, el începuse laborioasa operaţie, al cărei sfârşit a fost văzut de Dantès.

Tânărul examină camera cu multă luare aminte de îndată ce intră. La prima vedere, ca nu prezenta nimic deosebit.

— Bun, spuse abatele, nu e decât 12 şi un sfert; avem încă în faţa noastră câteva ore.

Dantès privi în juru-i, ca să vadă în ce orologiu putuse citi abatele în mod aşa de precis ora.

— Priveşte raza zilei care vine prin fereastra mea, spuse abatele şi priveşte pe zid liniile pe care le-am tras. Graţie acestor linii, care sunt combinate cu dubla mişcare a pământului şi a elipsei descrise în jurul soarelui ştiu cât e ora cu mai multă exactitate decât dacă aş avea un ceas, căci un ceas se deranjează, pe când soarele şi pământul nu se deranjează niciodată.

Dantès nu înţelese nimic din explicaţie. Îşi închipuise totdeauna, văzând soarele răsărind de după munţi şi apunând în Mediterana, că acesta mergea, iar nu pământul. Dubla mişcare a globului pe care stătea şi de care totuşi nu-şi dădea seama, i se părea aproape imposibilă. Vedea, în fiecare cuvânt al interlocutorului său, mistere ştiinţifice la fel de admirabile a fi scormonite ca şi minele acelea de aur şi de diamante pe care le vizitase, într-o călătorie făcută de el, pe când era încă aproape copil, la Guzarate şi la Golconda.

— Haide, îi spuse el abatelui, sunt grăbit să-ţi examinez comorile; abatele se îndreptă spre cămin, desprinse cu dalta pe care o ţinea totdeauna în mână piatra ce forma altădată vatra şi care ascundea o cavitate profundă. În cavitatea aceasta erau închise toate obiectele despre care îi vorbise el lui Dantès.

— Ce vrei să vezi mai întâi? îl întrebă.

— Arată-mi marea dumitale lucrare asupra regalităţii în Italia.

Faria scoase din dulapul preţios trei sau patru suluri de cârpe răsucite ca nişte foi de papirus; fâşii de pânză de patru degete lăţime şi de opt-sprezece lungime. Fâşiile numerotate erau acoperite cu un scris pe care Dantès îl putu citi, căci erau scrise în limba maternă a abatelui, adică în italiană, idiom pe care, în calitatea sa de provensal, Dantès îl înţelegea perfect.

— Vezi, aici este totul, îi spuse el. Sunt aproape opt zile de când am scris cuvântul "Sfârşit" în josul fâşiei a şaizeci şi opta. Au fost întrebuinţate două cămăşi ale mele şi toate batistele pe care le aveam. Dacă redevin liber vreodată şi se găseşte în întreaga Italie un tipograf care să îndrăznească a mă tipări, reputaţia mea e făcută.

— Da, văd, răspunse Dantès. Arată-mi acum, te rog, condeiele cu care a fost scrisă lucrarea.

— Uite-le, glăsui Faria.

Şi îi arătă tânărului un beţişor lung de şase degete, gros ca mânerul unui penel, la capătul şi în jurul căruia era legat cu aţă unul din acele cartilagii pătate încă de cerneală, despre care abatele i-a vorbit lui Dantès. Se prelungea cu un vârf şi era crestat ca o pană obişnuită.

Dantès îl examină, căutând din ochi instrumentul cu care putuse fi tăiat aşa de corect.

— A, da, spuse Faria, briceagul, nu-i aşa? El e capodopera mea; l-am făcut, ca şi" cuţitul pe care îl vezi dintr-un sfeşnic vechi de fier.

Briceagul tăia ca un brici. Cât priveşte cuţitul, el avea avantajul că putea să servească totdeodată de cuţit şi de pumnal.

Dantès examină obiectele cu atenţia cu care, în dughenele de curiozităţi din Marsilia, examinase uneori instrumentele executate de sălbatici şi aduse de pe mările Sudului, de către, căpitani de cursă lungă.

— În ce priveşte cerneala, spuse Faria, ştii cum procedez: o fac pe măsură ce am nevoie.

— Mă mir acum de-un lucru, glăsui Dantès, că zilele ţi-au ajuns pen-tru toata munca aceasta.

— Aveam nopţile, răspunse Faria.

— Nopţile? Eşti deci înzestrat ca pisicile şi vezi limpede noaptea?

— Nu, dar Dumnezeu i-a dat omului inteligenţa pentru a veni în ajutorul sărăciei simţurilor sale: mi-am procurat lumină.

— Cum?

— Din carnea care mi se aduce desfac grăsimea, o topesc şi scot din ea un fel de ulei compact. Uite lumânarea mea.

Şi abatele îi arătă lui Dantès un lampion la fel cu acelea care servesc la iluminatul public.

— Dar foc?

— Uite, două pietre şi iască.

— Dar chibrituri?

— M-am prefăcut că sufăr de-o boală de piele şi am cerut pucioasă care mi s-a dat.

Dantès puse pe o masă obiectele şi îşi coborî capul, strivit sub perseverenţa şi forţa acestui spirit.

— Asta nu este totul, continuă Faria. Căci nu trebuie să punem toate comorile într-o singură tainiţă. S-o închidem pe aceasta.

Puseră lespedea la locul ei. Abatele presără puţin praf pe deasupra, trecu cu piciorul ca să şteargă orice urmă, înaintă spre pat şi îl mişcă din loc.

Dinapoia căpătâiului, tăinuită de o piatră care o închidea aproape perfect, era o gaură, iar în gaură o scară de frânghie lungă de 25-30 picioare.

Dantès o examină: scara era de o trăinicie care rezista oricărei încercări.

— Cine ţi-a procurat frânghia necesară acestei minunate lucrări? în-trebă Dantès.

— În primul rând câteva cămăşi pe care le aveam, apoi cearşafurile patului meu pe care timp de trei ani cât am stat captiv la Fenestrelle, le-am destrămat. Când m-au transportat la castelul If, am izbutit să aduc cu mine furtişagul. Aici am continuat lucrul.

— Dar nu se observa că cearşafurile de pat nu mai aveau tivuri?

— Le coseam la loc.

— Cu ce?

— Cu acul acesta.

Şi abatele, desfăcând o şuviţă din veşmintele sale, arătă lui Dantès un os lung, ascuţit, pe care îl purta la el.

— Da, continuă Faria, mă gândisem la început să desfac gratiile şi să fug prin fereastra care e, precum vezi, ceva mai lată decât a dumitale şi pe care aş fi lăţit-o şi mai mult în momentul evadării. Dar am observat că fereastra dădea într-o curte interioară, astfel că renunţai la proiectul meu, care era prea riscant. Am păstrat cu toate acestea scara, pentru o împrejurare neprevăzută, pentru una din acele evadări despre care îţi vorbeam şi pe care hazardul o procură.

Cu aerul că examinează scara, Dantès se gândea de data aceasta la altceva. Îi trecuse prin minte o idee. Că omul acesta, aşa de inteligent, de profund, va vedea poate limpede în bezna nenorocirii sale, unde niciodată el n-a putut să distingă ceva.

— La ce te gândeşti? întrebă abatele zâmbind şi luând cufundarea lui Dantès drept semnul celei mai mari admiraţii.

— Mă gândesc în primul rând la un lucru: la inteligenţa enormă pe care a trebuit s-o cheltuieşti pentru a ajunge aici unde ai ajuns. Ce ai fi făcut devenind liber?

— Poate nimic: prisosul minţii mele s-ar fi evaporat în nimicuri. E nevoie de nenorocire pentru a săpa anumite mine misterioase, tăinuite în inteligenţa umană. Pentru ca pulberea să explodeze, e nevoie de presiune. Captivitatea a reunit asupra unui singur punct toate facultăţile mele risipite ici-colo. Ele s-au ciocnit într-un spaţiu strâmt; şi ştii că, din ciocnirea norilor, rezultă electricitatea, din electricitate fulgerul, din fulger lumina.

— Nu, nu ştiu, spuse Dantès abătut de ignoranţa sa. Unele cuvinte pe care dumneata le rosteşti sunt pentru mine cuvinte lipsite de înţeles. Dumneata eşti fericit că eşti aşa de învăţat.

Abatele zâmbi.

— Spuneai adineauri că te gândeşti la două lucruri.

— Da.

— Şi nu mi l-ai împărtăşit decât pe primul. Care e al doilea?

— Al doilea e că mi-ai povestit viaţa dumitale şi că nu o cunoşti pe a mea.

— Viaţa dumitale, tinere, e prea scurtă ca să cuprindă întâmplări de oarecare importanţă.

— Ea cuprinde o imensă nenorocire, spuse Dantès. O nenorocire pe care n-am meritat-o şi aş vrea — ca să nu-l blestem pe Dumnezeu, cum l-am blestemat uneori — să mă pot lega de oamenii nenorocirii mele.

— În cazul acesta te socoţi inocent de faptul care ţi se impută.

— Absolut inocent, pe capul singurelor fiinţe care îmi sunt dragi, pe capul părintelui meu şi al lui Mercédès.

— Haide, istoriseşte-mi povestea dumitale, spuse abatele închizând tainiţa şi trăgând patul la loc.

Dantès istorisi atunci ceea ce el numea povestea sa şi care se mărginea la o călătorie în India şi la două sau trei călătorii în Levant. Ajunse, în sfârşit, la ultima cursă, la moartea căpitanului Leclère, la pachetul predat de el pentru marele mareşal, la întrevederea cu marele-mareşal, la scrisoarea încredinţată de acesta şi adresată unui domn Noirtier. În sfârşit, la sosirea în Marsilia, la întrevederea cu părintele său, la dragostea lui Mercédès, la ospăţul de logodnă, la arestare, la interogatoriu, la închisoarea provizorie în palatul justiţiei, în sfârşit, la închisoarea

definitivă în Castelul If. Ajuns aici, Dantès nu mai ştia nimic, nici măcar timpul de când era deţinut.

După terminarea istorisirii, abatele reflectă adânc.

— Este, spuse el după o clipă, o axiomă de drept, de o mare adâncime şi care se referă la ce îţi spuneam adineauri: dacă un cuget rău nu se naşte odată cu întocmire falsă, natura omenească respinge crima. Totuşi, civilizaţia ne-a dat nevoi, vicii, apetituri care au uneori forja de a ne face să înăbuşim instinctele noastre bune şi să ne îndrume spre rău. De aici maxima: " Dacă vrei să-l descoperi pe vinovat, caută-l mai întâi pe cel căruia crima îi poate fi utilă". Cui putea să-i servească dispariţia dumitale?

— Oh, nimănui! Însemnăm aşa de puţin.

— Nu răspunde astfel, căci răspunsul e lipsit şi de logică şi de filozofie. Totul e relativ, dragul meu prieten, de la regele care stânjeneşte pe viitorul său succesor, până la funcţionarul care îl stânjeneşte pe cel ce e supranumerar. Dacă regele moare, succesorul moşteneşte o coroană; dacă funcţionarul moare, supranumerarul moşteneşte o leafă de 1200 lire. Cele 1200 lire sunt lista lui civilă. Ele îi sunt tot aşa de necesare pentru a trăi, ca şi cele 12 milioane ale unui rege. Fiecare individ, de la treapta cea mai de jos până la cea mai înaltă a scării sociale, grupează în jurul său o mică lume de interese având vârtejurile şi atomii săi, asemenea lumilor lui Descartes. Numai că lumile acestea se lărgesc pe măsură ce urcă. O spirală răsturnată care se menţine printr-un joc de echilibru. Să revenim, deci, la lumea dumitale. Urma să fii numit căpitanul "Faraonului"?

— Da.

— Urma să te însori cu o fată frumoasă?

— Da.

— Avea cineva interes ca dumneata să nu devii căpitanul "Faraonului"? Avea cineva interes ca dumneata să nu te însori cu Mercédès? Răspunde mai întâi la prima întrebare — ordinea e cheia tuturor problemelor. Avea cineva interes ca dumneata să nu devii căpitanul "Faraonului"?

— Nu, eram foarte iubit pe bord. Dacă mateloţii ar fi putut să aleagă un conducător, sunt sigur că m-ar fi ales pe mine. Un singur om avea oarecari motive să-mi poarte pică. Avusesem, cu câtva timp înainte, o ceartă cu el şi îi propusesem un duel, pe care-l refuzase.

— Aha! Cum se numea omul acesta?

— Danglars.

— Ce era el pe bord?

— Agent contabil.

— Dacă deveneai căpitan, l-ai fi ţinut la postul lui?

— Nu, dacă lucrul depindea de mine, căci mi se păruse că observ oa-recari nereguli în socotelile lui.

— Bine, a asistat cineva la ultima dumitale convorbire cu căpitanul Leclère?

— Nu, eram singuri.

— A putut să audă cineva conversaţia dumneavoastră?

— Da, căci uşa era deschisă. Ba chiar... ia stai... da, da, Danglars a trecut pe acolo exact în momentul când căpitanul Leclère îmi încredinţa pachetul pentru marele mareşal.

— Bun, făcu abatele, suntem pe calea adevărului. Ai luat pe cineva cu dumneata jos când ai poposit pe insula Elba?

— Pe nimeni.

— Ţi s-a încredinţat o scrisoare?

— Da, de marele mareşal.

— Ce ai făcut cu scrisoarea?

— Am pus-o în portofoliu.

— Aveai portofoliul la dumneata? Cum putea să stea în buzunarul unui marinar un portofoliu cu o scrisoare oficială?

— Ai dreptate, portofoliul meu era pe bord.

— N-ai băgat pe bord scrisoarea în portofoliu?

— Ba da.

— Din Porto-Ferrajo până pe bord ce-ai făcut cu scrisoarea?

— Am ţinut-o în mână.

— Când ai urcat pe "Faraon", a putut să vadă oricine că ţineai o scrisoare?

— Da.

— Danglars ca şi ceilalţi?

— Danglars ca şi ceilalţi.

— Acum ascultă-mă: adună-ţi toate amintirile şi reconstituie. Cum era conceput denunţul?

— O, da. L-am recitit de trei ori şi fiecare cuvânt mi-a rămas în memorie.

— Repetă-mi-l.

Dantès se reculese o clipă.

— Iată-l, spuse el, textual:

"Domnul procuror regal este înştiinţat, de un prieten al tronului şi al religiei, că numitului Edmond Dantès, secundul vasului «Faraon», sosit azi dimineaţă din Smirna, după ce s-a oprit la Neapole şi Porto-Ferrajo, i-au fost încredinţate de către Murat o scrisoare pentru uzurpator şi de către uzurpator o scrisoare pentru comitetul bonapartist din Paris.

Dovada crimei sale se poate face arestându-l, căci scrisoarea se va găsi la el, sau la părintele său, sau în cabina sa pe bordul «Faraonului»."

Abatele înălţă din umeri.

— E limpede ca lumina zilei, spuse el. Trebuie să fi avut inima tare naivă şi bună pentru a nu fi ghicit lucrul din capul locului.

— Crezi? exclamă Dantès. Oh, ar fi o mare mârşăvie!

— Cum era scrisul obişnuit al lui Danglars?

— Un scris aplecat.

— Cum era scrisul scrisorii anonime?

— Un scris răsturnat.

Abatele zâmbi.

— Contrafăcut, nu-i aşa?

— Prea sigur ca să fie contrafăcut.

— Aşteaptă, spuse el.

Luă pana, sau mai bine zis, ceea ce el numea pană, o înmuie în cerneală şi scrise cu mâna stângă pe o cârpă preparată în acest scop, primele două sau trei rânduri ale denunţului.

Dantès se trase înapoi şi îl privi pe abate aproape cu groază.

— O, e uimitor, exclamă el, cât de mult seamănă scrisul acela cu a-cesta.

— Ceea ce înseamnă că denunţul fusese scris cu mâna stângă. Am observat un lucru, continuă abatele.

— Care?

— Că toate scrisorile scrise cu mâna dreaptă sunt variate şi că toate scrisorile scrise cu mâna stângă se aseamănă.

— Va să zică, ai văzut, ai observat?

— Să continuăm.

— O, da, da!

— Să încercăm la a doua chestiune.

— Ascult.

— Avea cineva interes ca dumneata să nu te însori cu Mercédès?

— Da, un tânăr care o iubea.

— Cum îl cheamă?

— Fernand.

— E un nume spaniol?

— Era catalan.

— Crezi că acesta era capabil să scrie scrisoarea?

— Nu, acesta mi-ar fi dat o lovitură de cuţit, atâta tot.

— Da, e în firea spaniolă, un asasinat. O laşitate însă nu.

— De altminteri, continuă Dantès, el nu avea habar de toate amănuntele cuprinse în denunţ.

— Nu le-ai împărtăşit nimănui?

— Nimănui.

— Nici chiar iubitei dumitale?

— Nici chiar logodnicei mele.

— Atunci e Danglars.

— O, acum sunt sigur.

— Aşteaptă... Danglars îl cunoştea pe Fernand?

— Nu... ba da... Îmi amintesc...

— Ce?

— Cu două zile înainte de căsătoria mea i-am văzut împreună, la masă, sub umbrarul bătrânului Pamphile. Danglars era prietenos şi batjocoritor. Fernand era palid şi tulburat.

— Erau singuri?

— Nu, aveau cu ei un al treilea tovarăş, cunoscut apropiat al meu care, fără îndoială, le făcuse cunoştinţă: un croitor cu numele de Caderousse, dar acesta era beat. Ia stai... ia stai... cum de nu mi-a reamintit până acum? Lângă masa la care beau, am văzut o călimară, hârtie, condeie (Dantès duse mâna la frunte). Oh, ticăloşii, ticăloşii!

— Vrei să mai ştii ceva? spuse abatele râzând.

— Da, da, deoarece dumneata gândeşti totul, deoarece vezi limpede în toate, vreau să ştiu de ce n-am fost interogat decât o dată, de ce nu mi s-au dat judecători şi cum de sunt condamnat fără judecată.

— Oh, asta e ceva mai grav, spuse abatele. Justiţia are căi sumbre şi misterioase, pe care le pătrunzi anevoie. Ceea ce noi

am făcut până acum cu privire la prietenii dumitale era un joc de copii. Va trebui, în privinţa aceasta, să-mi dai indicaţiile cele mai precise.

— Haide, cercetează-mă, căci dumneata vezi mai limpede în viaţa mea decât eu însumi.

— Cine te-a interogat? procurorul regal, substitutul, judecătorul de instrucţie?

— Substitutul.

— Era tânăr, sau bătrân?

— Tânăr: douăzeci şi şapte sau douăzeci şi opt de ani.

— Nu e corupt încă, dar ambiţios, spuse abatele. Cum s-a purtat cu dumneata?

— Mai degrabă blând decât sever.

— I-ai povestit totul?

— Totul.

— Şi felul lui de a se purta s-a schimbat în cursul interogatoriului?

— O clipă purtarea lui s-a schimbat când a citit scrisoarea care mă compromitea. Părea copleşit parcă de nenorocirea mea.

— De nenorocirea dumitale?

— Da.

— Şi eşti sigur că el deplângea nenorocirea dumitale?

— Mi-a dat cel puţin o mare dovadă despre simpatia lui.

— Anume?

— A ars singura piesă care mă putea compromite.

— Care? Denunţul?

— Nu, scrisoarea.

— Eşti sigur?

— Lucrul s-a petrecut în faţa mea.

— Situaţia se schimbă. Omul acesta ar putea să fie o făptură mult mai mârşavă decât îţi închipui.

— Pe cinstea mea, mă faci să mă înfior, spuse Dantès. Aşadar, lumea e populată de tigri şi de crocodili?!

— Da. Atât numai că tigrii şi crocodilii cu două picioare sunt mai pe-riculoşi decât ceilalţi.

— Să continuăm, să continuăm.

— Cu plăcere. A ars scrisoarea, spui?

— Da, spunându-mi: "Vezi, nu există decât dovada asta contra dumitale, şi-o nimicesc".

— Purtarea e prea sublimă ca să fie naturală.

— Crezi?

— Sunt sigur. Cui era adresată scrisoarea?

— Domnului Noirtier, strada Coq-Héron No. 13, la Paris.

— Poţi să presupui că substitutul dumitale avea vreun interes ca scrisoarea să dispară?

— Poate că da. Căci m-a silit să făgăduiesc în două sau trei rânduri, în interesul meu — spunea el — că nu voi vorbi nimănui despre scrisoarea aceasta şi m-a pus să jur că nu voi pronunţa numele scris pe adresă.

— Noirtier?... repetă abatele, Noirtier? Am cunoscut un Noirtier la Curtea fostei regine a Etruriei, un Noirtier care fusese girondin sub revoluţie. Cum îl chema pe substitutul dumitale?

— De Villefort.

Abatele izbucni în râs.

Dantès îl privi buimăcit.

— Ce ai? spuse el.

— Vezi raza asta de lumină? întrebă abatele.

— Da.

— Ei bine, totul e acum pentru mine mai clar decât raza asta străvezie şi luminoasă. Biet copil, biet tânăr! Şi a fost bun cu dumneata magistratul?

— Da.

— Vrednicul substitut a ars, a nimicit scrisoarea?

— Da.

— Cinstitul furnizor al călăului te-a pus să juri că nu vei pronunţa niciodată numele de Noirtier?

— Da.

— Sărmane orb, ştii cine era acest Noirtier?... Noirtier era părintele lui.

Dacă trăznetul ar fi văzut la picioarele lui Dantès, săpând un abis în fundul căruia se deschidea infernul, efectul produs asupra lui ar fi fost mai puţin prompt, mai puţin electric, mai puţin zdrobitor decât neaşteptatele cuvinte. Se ridică apucându-şi capul în mâini, ca pentru a-l împiedica să explodeze.

— Părintele lui, părintele lui? exclamă el.

— Da, părintele lui, pe care îl cheamă Noirtier de Villefort, reluă abatele.

O lumină fulgerătoare trecu atunci prin creierul deţinutului, tot ce rămăsese întunecos fu în chiar clipa aceea fulgerat de o lumină strălucitoare. Tărăgănările lui Villefort în timpul interogatoriului, scrisoarea nimicită, jurământul cerut, glasul, implorator aproape, al magistratului, care, în loc să ameninţe, implora parcă, totul îi reveni în memorie. Scoase un strigăt, se clătină o clipă ca un om beat, apoi se năpusti prin deschizătura care ducea de la celula abatelui la a sa:

— Oh, trebuie să fiu singur, spuse el, ca să cuget la toate astea.

Şi, ajungând în carcera sa, căzu pe patul unde temnicerul îl găsi seara stând cu ochii ficşi, cu trăsăturile contractate, dar neclintit şi mut ca o statuie.

În ceasurile de meditaţie care se scurseră ca nişte secunde, el luase o hotărâre cumplită şi făcuse un jurământ formidabil.

Un glas îl trezi pe Dantès din reverie: acela al abatelui Faria care, primind la rându-i vizita temnicerului, venise să-l invite pe Dantès să cineze cu el. Calitatea de nebun recunoscut şi, mai cu seamă de nebun amuzant îi acorda bătrânului prizonier câteva privilegii, ca de exemplu, acela de a avea o pâine ceva mai albă şi o sticluţă cu vin, duminica. Iar astăzi era tocmai duminică şi abatele venise să-l invite pe tânărul tovarăş să împartă cu el pâinea şi vinul.

Dantès îl urmă. Toate liniile chipului său se refăcuseră şi îşi reluaseră locul obişnuit; dar cu o rigiditate şi o tărie, dacă se poate spune astfel, care trădau o hotărâre luată. Abatele îl privi fix.

— Îmi pare rău că te-am ajutat în cercetările dumitale şi că ţi-am spus cele ce ţi-am spus, glăsui el.

— De ce? întreba Dantès.

— Pentru că ţi-am infiltrat în inimă un sentiment care nu exista într-însa: răzbunarea.

Dantès zâmbi.

— Să vorbim despre altceva, spuse el.

Abatele îl privi încă o clipă şi clătină cu tristeţe din cap. Pe urmă, aşa cum Dantès îl rugase, vorbi despre altceva.

Bătrânul deţinut era dintre oamenii a căror conversaţie, asemenea aceleia a oamenilor care au suferit mult, conţine informaţii numeroase şi un interes susţinut. Dar ea nu era

egoistă, iar nefericitul nu pomenea niciodată de nenorocirile sale.

Dantès îi asculta cu admiraţie fiecare cuvânt: unele corespundeau anumitor idei pe care le avea şi anumitor cunoştinţe care erau de resortul meseriei sale de marinar, altele se refereau la locuri necunoscute şi — ca acele aurore boreale care îi luminează pe navigatori la latitudinile australe — arătau tânărului peisaje şi orizonturi noi, iluminate de luciri fantastice. Dantès înţelese câtă fericire ar fi pentru o alcătuire inteligentă să urmeze spiritul acesta ridicat pe înălţimile morale, filozofice sau sociale pe care el era deprins să se joace.

— Ar trebui să mă înveţi câte ceva din ce ştii dumneata, spuse Dantès, măcar pentru ca să nu te plictiseşti cu mine. Am impresia că, de bună seamă, preferi singurătatea, — unui tovarăş fără educaţie şi fără însemnătate, aşa cum sunt eu. Dacă consimţi la cererea mea, mă oblig să nu-ţi mai vorbesc de evadare.

Abatele zâmbi.

— Oh, copilul meu, spuse el, ştiinţa omenească e tare mărginită, iar după ce te voi fi învăţat matematicile, fizica, istoria şi cele trei sau patru limbi vii pe care le vorbesc, vei şti ce ştiu eu: iar toată această ştiinţă voi putea s-o torn doar în doi ani, din spiritul meu într-al dumitale.

— În doi ani? spuse Dantès. Crezi că aş putea să învăţ toate aceste lucruri în doi ani?

— În aplicarea lor, nu. În principiile lor, da. A învăţa nu înseamnă a şti. Există ştiutori şi există savanţi: pe unii îi face memoria, pe alţii filozofia.

— Dar filozofia nu se poate învăţa?

— Filozofia nu se învaţă. Filozofia este împreunarea ştiinţelor dobândite cu geniul care le aplică. Filozofia e norul strălucitor pe care Crist a pus piciorul pentru a urca la cer.

— Haide, spuse Dantès, ce mă înveţi întâi? Sunt grăbit să încep, mi-e sete de ştiinţă.

— Totul! spuse abatele.

Într-adevăr, din seara aceea, deţinuţii întocmiră un plan de educaţie care începu să fie executat de a doua zi. Dantès avea o memorie prodigioasă, o uşurinţă extremă de concepţie. Dispoziţia matematică a spiritului său îl făcea apt să înţeleagă totul prin calcul, în timp ce poezia marinarului corija tot ce putea

să fie prea material în demonstraţia redusă la uscăciunea cifrelor, sau la rectitudinea liniilor. Ştia, de altminteri, italiana şi puţin din greaca pe care o învăţase în călătoriile sale din Orient. Cu ajutorul acestor două limbi, înţelese curând mecanismul tuturor celorlalte, iar după şase luni începu să vorbească spaniola, engleza şi germana.

Aşa cum îi spuse abatele Faria, fie că distracţia oferită de studiu îi ţinea loc de libertate, fie că — precum l-am mai văzut —, respectuos rigid faţă de cuvântul său, el nu mai pomenea de evadare, iar zilele se scurgeau pentru dânsul repezi şi instructive. După un an era alt om.

În ce-l priveşte pe abatele Faria, Dantès observa că, în ciuda distracţiei pe care prezenţa sa o adusese captivităţii lui, el se posomora din zi în zi. Un gând neîncetat şi etern părea că îi împresoară mintea. Cădea în reverii profunde, ofta fără voie, se ridica deodată, îşi încrucişa braţele şi se plimba mohorât în jurul carcerei.

Într-o zi, se opri brusc în mijlocul unuia din cercurile repetate de o sută de ori, pe care le descria în jurul încăperii şi exclamă:

— O, dacă nu ar fi santinele!

— Santinelele n-au să fie decât atâta timp cât ai să vrei dumneata, spuse Dantès, care îi urmărise gândul prin cutia creierului ca printr-un cristal.

— Ţi-am spus, răspunse abatele, că eu mă dau în lături din faţa unei crime.

— Şi totuşi, crima, dacă e săvârşită, va fi săvârşită din instinctul conservării noastre, dintr-un sentiment de apărare personală.

— N-are a face, nu voi putea.

— Te gândeşti totuşi.

— Mereu, mereu, murmură abatele.

— Şi ai găsit un mijloc, nu-i aşa? îl întrebă repede Dantès.

— Da, dacă s-ar întâmpla să fie pusă pe galerie o santinelă oarbă şi surdă.

— Va fi oarbă, va fi surdă, răspunse tânărul cu un accent de hotărâre care îl înfricoşă pe abate.

— Nu, nu! exclamă el. Cu neputinţă!

Dantès vru să-l reţină asupra acestui subiect, dar abatele clătină din cap şi refuză să mai răspundă.

Trecură trei luni.

— Eşti tare? îl întrebă într-o zi abatele pe Dantès.

Fără să răspundă, Dantès luă dalta, o îndoi ca pe o potcoavă şi o îndreptă la loc.

— Te-ai obliga să nu ucizi santinela decât în caz de absolută nevoie?

— Da, pe onoarea mea.

— Atunci, spuse abatele, vom putea să executăm planul nostru.

— Şi cât timp ne va trebui pentru executarea lui?

— Cel puţin un an.

— Dar am putea să ne-apucăm de lucru?

— Imediat.

— Uite, vezi, am pierdut un an! exclamă Dantès.

— Crezi că l-am pierdut? spuse abatele.

— O, iartă-mă, iartă-mă! exclamă Edmond roşind.

— Sst, spuse abatele. Omul nu e niciodată decât om şi încă dumneata eşti unul dintre cei mai buni pe care i-am cunoscut. Ascultă planul meu.

Abatele arătă atunci lui Dantès un desen pe care îl schiţase: planul încăperii sale, al aceleia a lui Dantès şi al coridorului care le lega una de alta. În mijlocul galeriei el fixă un şanţ la fel cu acelea care se practică în mine. Şanţul îi ducea pe ambii prizonieri sub galeria unde se plimba santinela. Ajunşi aici, ei făceau o scobitură largă, desprindeau una din lespe-zile care formau pardoseala galeriei. La un moment dat, lespedea se afunda sub greutatea soldatului care dispărea înghiţit de scobitură; Dantès se năpustea asupra lui în momentul când, ameţit de cădere, el nu se putea apăra, îl lega, îi punea un căluş şi atunci amândoi, trecând printr-una din ferestrele galeriei, coborau pe zidul exterior cu ajutorul scării de frânghie şi fugeau.

Dantès bătu din palme, iar ochii îi scânteiară de bucurie. Planul era aşa de simplu încât trebuia să izbutească.

Minerii se apucară în aceeaşi zi de lucru, cu atât mai multă tragere de inimă, cu cât munca urma unui lung repaus şi nu făcea decât să continue, după toate probabilităţile, cugetarea intimă şi secretă a amândurora.

Nu-i întrerupea altceva decât ora la care fiecare era nevoit să se înapoieze în carcera sa pentru a primi vizita temnicerului. Se deprinseseră de altminteri să distingă, după zgomotul

imperceptibil al paşilor, momentul când omul cobora, astfel că niciodată ei n-ar fi fost prinşi fără veste. Pământul pe care-l extrăgeau din noua galerie şi care ar fi umplut în cele din urmă vechiul coridor, era aruncat puţin câte puţin, cu precauţii extraordinare, printr-una sau printr-alta din ferestrele carcerei lui Dantès sau al lui Faria: îl pulverizau cu grijă, iar vântul nopţii îl ducea departe fără să lase urme.

Trecu mai mult de un an în munca aceasta, îndeplinită cu o daltă, un cuţit şi o pârghie de lemn. În decursul acestui an, în timp ce continuau să lucreze, Faria continua instruirea lui Dantès, vorbindu-i când o limbă, când alta, învăţându-l istoria naţiunilor şi a marilor oameni care lăsau din timp în timp, în urma lor, una din acele dâre luminoase ce se numeşte glorie. Abatele, om de lume, din lumea mare, avea pe deasupra, în manierele sale, o măreţie melancolică, din care, graţie spiritului de asimilare cu care natura îl înzestrase, Dantès se pricepu să extragă acea politeţe elegantă ce-i lipsea şi purtările aristocratice, care nu se capătă de obicei decât prin contactul cu clasele ridicate sau cu societatea oamenilor superiori.

După 15 luni, gaura era gata; scobitura era făcută sub galerie; se auzea umbletul santinelei, iar cei doi lucrători, siliţi să aştepte o noapte întunecoasă şi fără lună pentru ca evadarea lor să fie şi mai sigură, nu mai aveau decât o teamă: ca solul să nu se năruiască prea devreme sub picioarele soldatului. Neajunsul fu înlăturat, punând o mică grindă, pe care o găsiseră la temelii, ca suport. Dantès era ocupat cu aşezarea ei, când îl auzi deodată pe abatele Faria rămas în camera tânărului unde se îndeletnicea cu ascuţirea unei pene, destinată să ţină scara de frânghie; abatele îl chema cu un accent de durere. Dantès intră repede şi îl zări pe abate în picioare, în mijlocul încăperii, palid, cu sudoarea pe frunte, cu mâinile cris-pate.

— Vai, ce e? exclamă Dantès.

— Repede, repede, ascultă-mă! spuse abatele.

Dantès privi chipul livid al lui Faria, ochii lui încercănaţi de un cerc vânăt, buzele-i albe, părul zbârlit; şi, de spaimă, dădu drumul din mână dălţii.

— Dar ce s-a întâmplat? strigă Edmond.

— Sunt pierdut, spuse abatele. Ascultă-mă. Un rău cumplit, ucigător poate, mă va cuprinde; accesul soseşte, îl simt; am fost atins de el cu un an înainte de încarcerarea mea. Nu există

pentru răul acesta decât un leac; ţi-i voi spune: aleargă repede la mine, ridică piciorul patului, piciorul e scobit; vei găsi acolo o sticluţă de cristal, plină pe jumătate cu o licoare roşie. Ad-o; sau, mai bine zis, nu, nu, aş putea să fiu surprins aici, ajută-mă să mă întorc la mine cât mai am oarecari puteri. Cine ştie ce se va întâmpla în timpul cât va dura accesul!

Fără să-şi piardă capul, deşi nenorocirea care îl izbea era imensă, Dantès coborî în coridor, târând după sine pe nefericitul tovarăş şi — aducându-l cu trudă infinită până la extremitatea opusă — ajunse în camera abatelui. Îl depuse pe pat.

— Mulţumesc, spuse abatele, înfiorându-se din toate mădularele, ca şi cum ieşea dintr-o apă îngheţată. Uite, răul vine, am să cad în catalepsie; poate că n-am să fac nici o mişcare, poate că n-am să scot un geamăt; dar, de asemeni, poate că am să spumeg, că am să înţepenesc, că am să strig; caută să nu se audă strigătele mele; e important lucrul acesta, căci, atunci poate mă vor muta în altă cameră şi vom fi despărţiţi pentru totdeauna. Când mă vei vedea nemişcat, rece şi cum s-ar spune, mort, abia în clipa aceea — auzi? — descleştează-mi dinţii cu cuţitul, prelinge în gura mea opt până la zece picături din licoarea aceasta, şi-mi voi reveni, poate.

— Poate? exclamă îndurerat Dantès.

— Ajutor! Ajutor!, strigă abatele; mă... mă... mă...

Accesul fu aşa de subit şi de violent, încât nefericitul deţinut nu mai putu să termine cuvântul început; un nor trecu pe fruntea sa, fulgerător şi întunecat ca furtunile mării. Criza îi dilată ochii, îi strâmbă gura, îi împurpură obrajii. Se zvârcoli, spumegă, mugi; dar aşa cum el îi recomandase, Dantès îi înăbuşi strigătele sub pătură. Criza dură două ceasuri. Atunci, mai ţeapăn decât un obiect, mai palid şi mai rece decât marmura, mai frânt decât o trestie călcată în picioare, căzu, se chirci într-o ultimă convulsie şi deveni livid.

Edmond aşteptă ca moartea aparentă să cotropească trupul şi să-l îngheţe; atunci luă cuţitul, introduse lama între dinţi, descleştă cu trudă nespusă fălcile crispate, numără una după alta zece picături din licoarea roşie şi aşteptă.

Se scursese un ceas fără ca bătrânul să facă cea mai mică mişcare. Dantès se temea că a aşteptat prea mult şi-l privea cu mâinile înfundate în păr. În sfârşit, o culoare uşoară apăru pe obraji, ochii, care rămăseseră deschişi, fără vedere, îşi

recăpătară privirea, un suspin slab scăpă din gură, făcu o mişcare.

— E salvat! E salvat! strigă Dantès.

Bolnavul nu putea încă să vorbească, dar întinse cu o încordare vădită mâna spre uşă. Dantès ascultă şi auzi paşii temnicerului; erau orele şapte şi Dantès n-avusese răgazul să măsoare timpul.

Tânărul se năpusti spre deschizătură, se afundă în ea, potrivi lespedea deasupra capului şi intră la el.

Peste o clipă uşa se deschise şi, ca de obicei, temnicerul îl găsi pe pat.

De îndată ce acesta întoarse spatele, de îndată ce zgomotul paşilor se pierdu pe coridor, Dantès, mistuit de nelinişte, porni înapoi, fără să se gândească la mâncare, pe drumul pe care îl făcuse şi, ridicând lespedea cu capul, intră în camera abatelui.

Acesta îşi revenise în fire, dar stătea tot întins, ţeapăn, fără puteri, pe pat.

— Nu credeam că am să te mai văd, îi spuse lui Dantès.

— De ce? întrebă tânărul; credeai că vei muri?

— Nu; dar totul este gata pentru evadarea dumitale şi credeam că ai să evadezi.

Roşeaţa indignării coloră obrajii lui Dantès.

— Fără dumneata? exclamă el. M-ai crezut într-adevăr capabil de aceasta?

— Acum văd că m-am înşelat, spuse bolnavul. Oh, sunt tare slab, tare frânt, tare distrus.

— Curaj, îţi vor reveni forţele, spuse Dantès, aşezându-se lângă patul lui Faria şi luându-i mâinile.

Abatele clătină din cap.

— Ultima oară, spuse el, accesul a durat o jumătate de ceas, după care mi s-a făcut foame şi m-am ridicat singur; astăzi nu-mi pot mişca nici piciorul, nici braţul drept. Capul mi-e împăienjenit, ceea ce dovedeşte o îngrămădire de sânge la creier. A treia oară voi rămâne paralizat complet, sau voi muri deodată.

— Nu, nu, linişteşte-te, nu vei muri; al treilea acces dacă te cuprinde, te va găsi liber. Te voi salva ca şi acum şi mai bine decât acum, căci vom avea toate ajutoarele necesare.

— Dragul meu, spuse bătrânul, nu te amăgi; criza care a trecut m-a condamnat la închisoare veşnică; pentru a fugi trebuie să pot merge.

— Ei bine, vom aştepta opt zile, o lună, două luni dacă trebuie; în intervalul acesta îţi vor reveni forţele; totul e pregătit pentru fuga noastră şi avem libertatea de a alege ora şi momentul. În ziua când te vei simţi destul de tare ca să înoţi, în ziua aceea vom pune planul în aplicare.

— Nu voi mai înota, spuse Faria; braţul acesta e paralizat, nu pentru o zi, ci pentru totdeauna. Ridică-l şi vezi cât cântăreşte.

Tânărul ridică braţul care recăzu insensibil. Scoase un oftat.

— Nu-i aşa, Edmond, că eşti convins acum? spuse Faria; crede-mă, ştiu ce spun: de la primul atac pe care l-am avut, am meditat mereu. Îl aşteptam, căci e o moştenire de familie; tata a murit la a treia criză, bunicul meu de asemenea. Medicul care mi-a compus licoarea aceasta şi care nu e altul decât faimosul Cabanis, mi-a prezis aceeaşi soartă.

— Medicul se înşeală, strigă Dantès; cât priveşte paralizia dumitale, ea nu mă stânjeneşte; te voi lua pe umeri şi voi înota susţinându-te.

— Copilule, glăsui abatele, eşti marinar, eşti înotător, ştii prin urmare că un om încărcat cu o astfel de povară nu ar face nici 80 de metri pe mare. Nu te mai lăsa amăgit de himerele care nu pot înşela inima dumitale admirabilă; voi rămâne deci aici până va suna ora izbăvirii mele, care nu mai poate să fie acum decât aceea a morţii. Dumneata fugi, pleacă. Eşti tânăr, isteţ şi puternic, nu te nelinişti de mine, te dezleg de cuvânt.

— Bine, spuse Dantès, bine, atunci voi rămâne şi eu.

Apoi, ridicându-se şi întinzând o mână solemnă asupra bătrânului:

— Pe sângele lui Crist, jur că nu te voi părăsi" până la moartea dumitale!

Faria îl privi pe tânărul aşa de nobil, de simplu, de superior şi citi pe trăsăturile lui, însufleţite de expresia celui mai curat devotament, sinceritatea afecţiunii şi loialitatea jurământului.

— Haide, spuse bolnavul, accept, mulţumesc.

Pe urmă, întinzându-i mâna:

— Vei fi poate răsplătit pentru devotamentul acesta aşa de dezinteresat, îi spuse el; dar, deoarece eu nu pot şi dumneata

nu vrei să pleci, trebuie să astupăm subterana făcută sub galerie. Soldatul ar putea să descopere, mergând, sonoritatea locului scobit, să atragă atenţia unui inspector şi atunci am fi descoperiţi şi despărţiţi. Du-te şi fă treaba aceasta la care eu, din nefericire, nu mai pot să te ajut; munceşte toată noaptea, dacă trebuie şi nu reveni la mine decât mâine dimineaţă, după vizita temnicerului. Îţi voi spune ceva important.

Dantès luă mâna abatelui, care îl linişti printr-un zâmbet şi ieşi cu supunerea şi respectul pe care le purta bătrânului prieten.

Capitolul XVIII   Comoara

Când Dantès intră a doua zi dimineaţă în camera tovarăşului de captivitate, îl găsi pe Faria stând cu figura calmă.

Sub raza ce se strecura prin ferestruica celulei, el ţinea în mâna stângă — singura, vă amintiţi, de care se putea folosi — un petec de hârtie, căreia obişnuinţa de a fi înfăşurată, îi dăduse forma unui cilindru ce nu mai voia să se întindă.

Arătă hârtia lui Dantès, în tăcere.

— Ce-i asta? întrebă Dantès.

— Priveşte bine, spuse abatele zâmbind.

— Privesc cu încordare, glăsui Dantès şi nu văd decât o hârtie pe jumătate arsă, având schiţate pe ea caractere gotice cu o cerneală ciudată.

— Dragul meu, spuse Faria, hârtia asta este — pot să-ţi mărturisesc totul acum, deoarece te-am pus la încercare — comoara mea, din care, începând de astăzi, jumătate îţi aparţine.

O sudoare rece trecu pe fruntea lui Dantès. Până astăzi — şi de cât timp! — el evitase să-i vorbească lui Faria despre comoară, sursa acuzaţiei de nebunie ce apăsa asupra bietului abate; cu delicateţea-i instinctivă, Edmond preferase să nu atingă coarda aceasta dureros de vibrantă; iar la rândul său, Faria tăcuse. Luase tăcerea bătrânului drept o revenire la raţiune; astăzi, cele câteva cuvinte scăpate lui Faria după o criză aşa de penibilă păreau să anunţe o gravă recidivă a alienaţiei mintale.

— Comoara dumitale? îngăimă Dantès.

Faria zâmbi.

— Da, spuse el; în toate privinţele dumneata eşti o inimă nobilă, Edmond şi înţeleg după paloarea şi fiorul dumitale ce se petrece în dumneata acum. Nu, fii liniştit, nu sunt nebun. Comoara există, Dantès şi dacă nu mi-a fost dat s-o posed eu,o vei poseda dumneata; nimeni n-a voit să mă asculte şi să mă creadă, deoarece mă socotea nebun: dar dumneata, care ştii desigur că nu sunt, ascultă-mă şi ai să mă crezi pe urmă dacă vrei.

"Oh, murmură Edmond pentru sine, a luat-o iarăşi razna. Nenorocirea asta îmi mai lipsea!"

Apoi, cu glas tare:

— Prietene, îi spuse lui Faria, poate că accesul te-a obosit; nu vrei să te odihneşti puţin? Mâine voi asculta, dacă doreşti, povestea dumitale, dar astăzi nu vreau decât să te îngrijesc. De altminteri, continuă el zâmbind, o comoară e un lucru aşa de important pentru noi?

— Foarte important, Edmond, glăsui bătrânul. Cine ştie dacă mâine, poimâine, poate, nu va veni al treilea acces? Gândeşte-te că atunci totul se va sfârşi. Da, este drept; m-am gândit deseori cu amară plăcere la bogăţiile acestea care ar constitui fericirea a zece familii şi care rămâneau pierdute pentru oamenii ce mă persecutau. Ideea îmi servea de răzbunare şi o gustam pe îndelete, în noaptea carcerei mele şi în deznădejdea captivităţii. Dar acum, când de hatârul dumitale am iertat lumea, acum când te văd tânăr şi plin de viitor, când mă gândesc la toată fericirea ce poate să rezulte pentru dumneata de pe urma unei astfel de revelaţii, întârzierea mă înfioară şi tremur de teamă că nu voi putea asigura unui proprietar vrednic ca dumneata, stăpânirea atâtor bogăţii îngropate.

Edmond întoarse capul oftând.

— Stăruieşti în neîncrederea dumitale, Edmond? urmă Faria; glasul meu nu te convinge? Văd că ai nevoie de dovezi. Ei bine, citeşte hârtia aceasta, pe care nu am arătat-o nimănui.

— Mâine, prietene, spuse Edmond, dându-se înapoi şi nevrând să se complacă în nebunia bătrânului; credeam că suntem înţeleşi, că nu vom vorbi despre subiectul acesta decât mâine.

— Nu vom vorbi despre el decât mâine, dar citeşte astăzi hârtia.

"Să nu-l irit, gândi Edmond."

Şi, luând hârtia din care jumătate lipsea, nimicită fiind, desigur în vreun accident, citi:

"Comoara aceasta care poate să se urce la două
taleri romani în unghiul cel mai dep
a celei de-a doua deschizături, care
declar că-i aparţine în toată pro
tar.
25 Aprilie 1498"

— Ei? spuse Faria după ce tânărul mântui lectura.

— Dar, răspunse Dantès, nu văd aici decât rânduri trunchiate, cuvinte fără şir; frazele sunt întrerupte de foc şi rămân neînţelese.

— Pentru dumneata, prietene, care le citeşti întâia oară, dar nu pentru mine, care m-am trudit deasupra lor nopţi în şir, care am reconstruit fiecare frază şi am completat fiecare rând.

— Şi crezi că ai găsit tâlcul rămas în aer?

— Sunt sigur şi vei judeca; dar, mai întâi, ascultă istoria hârtiei acesteia.

— Tăcere! exclamă Dantès! Paşi... se apropie, plec... Cu bine.

Şi, bucuros că scăpa de povestea şi de explicaţia care i-ar fi confirmat desigur nenorocirea prietenului său, Dantès se furişă ca o şopârlă prin coridorul îngust, în timp ce Faria, cu puterile sporite din cauza spaimei, împingea cu piciorul lespedea şi o acoperea cu o rogojină ca să ascundă crăpăturile pe care n-avusese timpul să le astupe.

Aflând de la temnicer de accidentul lui Faria, guvernatorul venea să se asigure în persoană de gravitatea lui.

Faria îl primi stând, evită orice gest compromiţător şi izbuti să tăinuiască guvernatorului paralizia care ucisese jumătate din fiinţa sa. Se temea că guvernatorul, înduioşat de el, îl va transporta într-o celulă mai sănătoasă şi-l va despărţi astfel de tânărul tovarăş. Din fericire însă nu se întâmplă aceasta, iar guvernatorul se retrase încredinţat că bietul nebun, pentru care

simţea în adâncul inimii o oarecare afecţiune, nu era atins decât de o uşoară indispoziţie.

Între timp, aşezat pe pat, cu capul în mâini, Edmond încerca să-şi adune gândurile; totul era aşa de chibzuit, de mare şi de logic la Faria, de când îl cunoştea, încât nu putea să înţeleagă cum această supremă înţelepciune din toate punctele de vedere e asociată cu sminteala asupra unuia singur: se înşela Faria în privinţa comorii? Se înşela lumea în privinţa lui Faria?

Dantès rămase toată ziua în celula sa, neîndrăznind să se înapoieze la prietenul său. Încerca să îndepărteze astfel momentul când va căpăta certitudinea că abatele e nebun. Convingerea aceasta fu, desigur, groaznică pentru el.

Dar, spre seară, după ora obişnuită de vizită, Faria văzând că tânărul nu revine, încercă să parcurgă spaţiul care-l despărţea de el. Edmond se înfioră auzind sforţările dureroase pe care bătrânul le făcea târându-se. Piciorul îi era ţeapăn şi nu se mai putea ajuta nici cu braţul. Edmond fu obligat să-l tragă spre el, căci singur n-ar fi putut să iasă niciodată prin deschizătura îngustă ce dădea în camera lui Dantès.

— Iată-mă pornit cu înverşunare în urmărirea dumitale, spuse bătrânul cu un zâmbet luminos de bunăvoinţă. Credeai că poţi să scapi de generozitatea mea, dar te înşeli. Ascultă.

Edmond văzu că nu poate da înapoi: îl aşeză pe bătrân pe pat şi se aşeză lângă el pe scăunel.

— Ştii, spuse abatele, că eu eram secretarul, intimul, prietenul cardinalului Spada, ultimul dintre principii cu acest nume. Datorez vrednicului senior toată fericirea pe care am gustat-o în viaţă. Nu era bogat, deşi bogăţiile familiei sale fuseseră proverbiale, astfel că auzeam deseori spunându-se: "bogat ca un Spada". Dar el trăia ca şi zvonul public, din reputaţia asta de bogăţie. Palatul său a fost paradisul meu. I-am instruit nepoţii, care au murit, iar când fu singur pe lume, îi înapoiai printr-un devotament absolut, tot ce el făcuse pentru mine în zece ani.

Curând casa cardinalului nu mai avu secrete pentru mine; îl văzusem deseori pe monsenior lucrând la compulsarea unor cărţi antice şi scormonind cu lăcomie, în colb, manuscrise de familie. Într-o zi, pe când îi luam în nume de rău vegherile zadarnice şi copleşirea care urma după ele, el mă privi zâmbind cu amărăciune şi îmi deschise o carte, care este istoria oraşului

Roma. Aici, la capitolul douăzeci din viaţa papei Alexandru al VI-lea, erau rândurile următoare, pe care nu le-am putut uita niciodată:

"Marile războaie ale Romagnei erau terminate. Cezar Borgia, cuceritor, avea nevoie de bani pentru a cumpăra întreaga Italie.

Papa avea de asemeni nevoie de bani pentru a sfârşi cu Ludovic al XII-lea, regele Franţei, care era încă grozav, deşi trecuse prin grele încercări. Trebuia deci să se facă o bună speculaţie, lucru care devenea anevoios în biata Italie sleită.

Sfinţia sa avu o idee. Se hotărî să facă doi cardinali.

Alegând două mari personaje din Roma, doi bogaţi în special, sfântul părinte câştiga din speculaţie următoarele: va avea de vânzare marile funcţii şi însărcinările magnifice, în stăpânirea cărora erau cei doi cardinali; în afară de asta putea să conteze pe un preţ strălucit din vânzarea ambelor demnităţi.

Rămânea a treia parte din speculaţie care se va vedea curând.

Papa şi Cezar Borgia găsiră mai întâi pe viitorii cardinali: pe Jean Rospigliosi, care deţinea singur patru dintre cele mai înalte demnităţi ale Sfântului Scaun, apoi pe Cezar Spada, unul dintre cei mai nobili şi mai bogaţi romani. Şi unul şi altul bănuiau preţul unei atari favori din partea papei. Erau ambiţioşi. După ce-i găsi, Cezar găsi curând şi cumpărători pentru funcţiile lor.

Rospigliosi şi Spada plătiră deci ca să fie cardinali, iar alţi opt plătiră ca să fie ceea ce erau înainte cardinalii creaţi acum. Opt sute de mii de taleri intrară în lăzile speculatorilor.

Să trecem la ultima parte a speculaţiei; e timpul. Copleşind cu atenţii pe Rospigliosi şi Spada, acordându-le insignele cardinalului, încredinţat că, desigur, ci îşi adunaseră averea fixându-se la Roma, pentru a plăti datoria nefictivă a recunoştinţei lor, papa şi Cezar Borgia invitară la masă pe cei doi cardinali.

— Între sfântul părinte şi fiul său se ivi o discuţie: Cezar gândea că se poate recurge la unul din mijloacele pe care le ţinea totdeauna la dispoziţia prietenilor săi intimi, adică: faimoasa cheie cu care ruga anumite persoane să deschidă un anumit dulap. Cheia avea, din neglijenţa lucrătorului, un ascuţiş mic. Când forţai ca să deschizi dulapul, a cărui broască era anevoioasă, te înţepai cu vârful şi mureai a doua zi. Mai era

inelul cu cap de leu pe care Cezar îl punea în deget când dăruia anumite strângeri de mâini. Leul muşca epiderma mâinilor favorizate, iar după 24 de ore muşcătura era mortală.

Cezar propuse deci părintelui său, fie să-i trimită pe cardinali să-i deschidă dulapul, fie să dăruiască fiecăruia o cordială strângere de mână, iar Alexandru al VI-lea îi răspunse:

— Să nu ne uităm la un prânz când e vorba de admirabilii cardinali Spada şi Rospigliosi. Ceva îmi spune că vom recâştiga banii cheltuiţi. De altfel uiţi, Cezar, că o indigestie se declară imediat, în timp ce o înţepătură sau o muşcătură nu-şi face efectul decât după o zi sau două.

Cezar se plecă în faţa acestui raţionament. De aceea cardinalii fură invitaţi la masă.

Masa fu aşezată în vila pe care papa o poseda lângă Sfântul Petru din Liens, o fermecătoare locuinţă pe care cardinalii o cunoşteau bine din reputaţie.

Ameţit de demnitatea-i nouă, Rospigliosi îşi pregăti stomacul şi înfăţişarea cea mai bună. Om prudent şi care îşi iubea numai nepotul, un tânăr căpitan care îndreptăţea toate speranţele, Spada luă hârtie, o pană şi îşi făcu testamentul.

Spuse apoi nepotului să-l aştepte în vecinătatea vilei, dar se pare că servitorul nu l-a găsit.

Spada cunoştea obiceiul invitaţilor. De când creştinismul eminamente civilizator îşi adusese progresele la Roma, nu mai venea din partea tiranului un centurion să-ţi spună: «Cezar vrea să mori», ci un ambasador *a letere* venea să-ţi spună din partea papei cu gură zâmbitoare: «Sfinţia sa vrea să luaţi masa cu ea».

Spada plecă pe la orele două spre Sfântul Petru din Liens; papa îl aştepta. Prima figură care izbi ochii lui Spada fu aceea a nepotului său, gătit şi graţios, căruia Cezar Borgia îi acorda toate atenţiile. Spada îngălbeni; iar Cezar, care îi aruncă o privire plină de ironie, lăsă să se vadă că prevăzuse totul şi capcana era bine întocmită.

Mâncară. Spada nu putuse să-l întrebe pe nepotul său decât: «Ai primit mesajul meu?» Nepotul răspunse că nu şi înţelese perfect valoarea întrebării. Era prea târziu însă, căci băuse un pahar cu un vin excelent pus deoparte pentru el de chelnerul papei. Spada văzu în acelaşi moment apropiindu-se o altă sticlă din care i se oferi cu dărnicie. Peste un ceas, un medic îi declara pe amândoi otrăviţi. Spada murea în pragul vilei,

nepotul murea la uşa sa, făcând un semn pe care nevasta nu îl înţelese.

Cezar şi papa se grăbiră îndată să cotropească moştenirea, sub pretextul căutării hârtiilor defuncţilor. Dar moştenirea se rezuma la atât: un petec de hârtie pe care Spada scrisese:

«Las nepotului meu drag lăzile mele, cărţile mele, printre care frumosul meu breviar cu colţurile aurite, dorind să păstreze amintirea aceasta de la unchiul său iubitor».

Moştenitorii căutară peste tot, admirară breviarul, sfeterisiră mobilele şi se mirară că Spada, om bogat, era cel mai amărât dintre unchi. Despre comori, nimic: afară de comorile de ştiinţă cuprinse în bibliotecă şi în laboratoare.

Asta a fost tot. Cezar şi tatăl său căutară, răscoliră şi spionară, dar nu găsiră nimic, sau prea puţin: argintărie, ca de o mie de taleri şi cam tot atâta monedă: nepotul avusese însă timpul să spună soţiei sale când a venit:

— Caută printre hârtiile unchiului meu; e acolo un testament adevărat.

Se făcură cercetări cu ardoare mai mare poate decât aceea depusă de auguştii moştenitori. Zadarnic: rămaseră două palate şi o vie în spatele palatului. Dar, pe vremea aceea, bunurile imobiliare aveau o valoare redusă; cele două palate şi via rămaseră familiei, ca nevrednice de lăcomia papei şi a fiului său.

Lunile şi anii trecură. Alexandru al VI-lea muri otrăvit, ştiţi din ce greşeală: Cezar, otrăvit o dată cu el, scăpă năpârlind ca un şarpe şi îmbrăcând un nou înveliş, în care otrava lăsase urme asemănătoare acelora care se văd pe blana tigrului; în sfârşit, forţat să părăsească Roma, el muri obscur într-o încăierare nocturnă şi aproape uitat de istorie.

După moartea papei, după exilul fiului, lumea se aştepta să vadă familia reluând felul de viaţă pe care îl ducea pe timpul cardinalului Spada; dar nu se întâmplă astfel. Familia Spada rămase într-o bogăţie îndoielnică, un mister veşnic trecu peste sumbra afacere şi se zvoni că Cezar, mai iscusit decât părintele său, răpise papei averea celor doi cardinali; spun a celor doi, deoarece cardinalul Rospigliosi, care nu luase nici o măsură de precauţie, fu despuiat complet."

— Nu ţi se pare că până în prezent povestea este prea nesăbuită? se întrerupse Faria.

— Dimpotrivă, prietene, spuse Dantès, am impresia că citesc o cronică plină de interes. Urmează, te rog.

— Urmez:

"Familia se obişnui cu obscuritatea aceasta. Anii trecură; dintre urmaşi, unii fură soldaţi, alţii diplomaţi; unii oameni ai bisericii, alţii bancheri; unii se îmbogăţiră, alţii se ruinară. Ajung la ultimul din familie, la acela al cărui secretar am fost, Contele de Spada.

Îl auzisem de multe ori plângându-se de disproporţia dintre avutul şi rangul său, astfel că-l sfătuisem să plaseze puţinele bunuri ce-i rămâneau în rente viagere; îmi urmă sfatul şi îşi dublă venitul.

Faimosul breviar rămase în familie şi îl poseda contele de Spada; fusese păstrat din tată în fiu, căci clauza bizară a singurului testament găsit făcuse din el o adevărată relicvă, păstrată cu veneraţie superstiţioasă în familie; era o carte colorată, cu cele mai frumoase figuri gotice şi aşa de grea din cauza aurului, încât un servitor o purta totdeauna dinaintea cardinalului în zilele de mare solemnitate.

Văzând hârtiile de tot felul, titluri, contracte, pergamente, care se păstrau în arhivele familiei şi care toate aparţinuseră cardinalului otrăvit, mă apucai la rândul meu, asemeni celor 20 de servitori, 20 de intendenţi, 20 de secretari care mă precedaseră, să cercetez formidabilele pachete; în ciuda activităţii şi a sârguinţei cercetărilor mele, nu găsii absolut nimic. Citisem, totuşi, ba chiar scrisesem o istorie exactă şi aproape efemeridică a familiei Borgia, cu singurul scop de a mă încredinţa dacă principii aceştia căpătaseră un supliment de avere la moartea cardinalului meu Cezar Spada şi nu constatasem decât sporirea cu bunurile cardinalului Rospigliosi, tovarăşul său de nenorocire.

Eram deci aproape sigur că de moştenire nu profitaseră nici Borgia, nici familia, dar ea rămăsese fără stăpân, ca acele comori din poveştile arabe care dorm în sânul pământului, sub privirile unui duh. Scotocii, numărai, calculai de o mie şi o mie de ori veniturile şi cheltuielile familiei în decurs de 300 de ani; totul fu zadarnic; eu rămăsei în neştiinţa mea, iar contele de Spada în mizeria sa.

Patronul meu muri. Din renta sa pe viaţă, el avea, în afară de hârtiile de familie, biblioteca alcătuită din 5000 de volume şi

faimosul breviar. Mi le lăsă pe toate, dimpreună cu o mie de taleri romani, pe care îi avea bani gheaţă, cu condiţia să plătesc liturghiile aniversare şi să întocmesc un arbore genealogic şi o istorie a casei sale, ceea ce eu îndeplinii cu toată exactitatea...

Linişteşte-te, dragul meu Edmond, ne apropiem de sfârşit.

În 1807, cu o lună înainte de arestarea mea şi la 15 zile după moartea contelui de Spada, la 25 decembrie — vei înţelege numaidecât cum de a rămas în amintirea mea data acestei zile memorabile, reciteam pentru a mia oară hârtiiie pe care le coordonam, căci palatul, aparţinând de acum încolo unui străin, trebuia să părăsesc Roma pentru a mă stabili la Florenţa, luând cu mine 12 mii de lire, pe care le posedam, biblioteca şi faimosul breviar. Obosit de studiul necurmat, indispus de prânzul greu pe care îl luasem, lăsai capul să-mi cadă pe mâini şi adormii: erau ceasurile trei după amiază.

Mă trezii când pendula suna orele 6.

Ridicai capul; mă aflam în întunericul cel mai profund. Sunai să mi se aducă lumină, nu veni nimeni; mă hotărâi atunci să mă servesc singur. O deprindere de filozof, care începea să pună stăpânire pe mine. Luai într-o mână o lumânare pregătită gata şi cu cealaltă, căutai în lipsa chibriturilor din cutie, o hârtie pe care vroiam s-o aprind la o ultimă rămăşiţă de flacără ce pâlpâia în cămin; temându-mă însă, pe întuneric, să nu iau o hârtie de preţ în locul uneia inutile, ezitai, când, deodată îmi adusei aminte că am văzut în faimosul breviar, care era pus pe masă, alături de mine, o hârtie veche, îngălbenită care părea că servise ca semn pentru carte şi care străbătuse veacurile, păstrată la locul ei de veneraţia moştenitorilor. Căutai bâjbâind foaia inutilă, o găsii, o răsucii şi, apropiind-o de flacăra muribundă, o aprinsei.

Dar sub degetele mele, ca prin farmec, pe măsură ce focul urca, văzui răsărind din hârtia albă nişte caractere gălbui; atunci mă cuprinse groaza: strânsei în mâini hârtia, înăbuşii focul, aprinsei de-a dreptul lumânarea de la cămin, redeschisei cu o emoţie de nedescris scrisoarea mototolită şi recunoscui că o cerneală misterioasă şi simpatică schiţase literele acelea care puteau fi văzute numai în contactul cu căldura puternică. Mai mult de o treime din hârtie fusese mistuită de flacără: e hârtia pe care ai citit-o azi dimineaţă; reciteşte-o, Dantès; pe urmă, după ce vei fi recitit-o, am să-ţi completez eu frazele întrerupte şi sensul incomplet.

Şi, întrerupându-se, Faria oferi hârtia lui Dantès, care, de data aceasta, reciti cu lăcomie cuvintele următoare scrise cu o cerneala roşcată, semănând cu rugina:

"Astăzi 25 April 1498, fi
Alexandru VI şi temându-mă că, ne
va vroi să fie moştenitorul meu şi-mi va re
şi Bentivoglio, care au murit otrăviţi,
legatarul meu universal, că am îng
deoarece l-a vizitat cu mine, adică în
insula Monte-Cristo, tot ce pos
trării, diamante, bijuterii; că numai
poate să se urce la vreo două mil
o va găsi ridicând a douăzecea stân
golf de est în linie dreaptă. Două deschiză
în grotele acestea: comoara e în unghiul cel mai de
care comoară i-o las şi i-o cedez în toată
meu moştenitor.
25 aprilie 1498.
CES

— Acum, reluă abatele, citeşte şi hârtia aceasta.

Şi-i prezintă lui Dantès încă o filă cu alte fragmente de rânduri.

Dantès luă şi citi:

ind invitat la masă de Sfinţia Sa
mulţumit de-a mă fi pus să plătesc rangul,
zerva soarta cardinalilor Crapara
declar nepotului meu Guido Spada,
ropat într-un loc pe care îl cunoaşte

grotele micii
edam în lingouri, monedă de aur, pie-
eu cunosc existenţa comorii, care
ioane de taleri romani şi că el
că, înccpând de la micul
turi au fost făcute
părtat al celei de-a doua;
proprietatea ca singurului
AR + SPADA"

Faria îl urmărea cu ochi aprinşi.

— Şi cum, spuse el când văzu că Dantès ajunsese la ultimul rând, apropie ambele crâmpeie şi dă-ţi seama singur.

Dantès se supuse; crâmpeiele apropiate dădeau următorul ansamblu:

"Astăzi 25 Aprilie 1498, fi...ind invitat la masă de Sfinţia Sa Alexandru VI şi temându-mă că, ne...mulţumit de-a mă fi pus să plătesc rangul, va voi să fie moştenitorul meu şi-mi va rezerva soarta cardinalilor Crapara şi Bentivoglio, care au murit otrăviţi... declar nepotului meu Guido Spada, legatarul meu universal, că am îng...ropat într-un loc pe care îl cunoaşte deoarece l-a vizitat cu mine, adică în... grotele micii insule Monte-Cristo, tot ce pos...edam în lingouri, monedă de aur, pietrării, diamante, bijuterii, că numai... eu cu-nosc existenţa comorii care poate să urce la vreo două mil...ioane de taleri romani şi că el o va găsi ridicând a douăzecea stân...că, începând de la micul golf de est, în linie dreaptă. Două deschiză...turi au fost făcute în grotele acestea: comoara e în unghiul cel mai depărtat al celei de-a doua, care comoară i-o las şi i-o cedez în toată... proprietatea sa singurului meu moştenitor.

25 aprilie 1498
CES..AR + SPADA"

— Ei, înţelegi în sfârşit? spuse Faria.

— Era declaraţia cardinalului Spada şi testamentul căutat de atâta timp? glăsui Edmond încă neîncrezător.

— Da, de o mie de ori da.

— Cine a reconstituit-o astfel?

— Eu, care, cu ajutorul fragmentului rămas, am ghicit restul, măsurând lungimea rândurilor cu aceea a hârtiei şi pătrunzând în tâlcul tăinuit cu ajutorul simţului vizibil, aşa cum te conduci într-o subterană după un rest de lumină ce vine de sus.

— Şi ce ai făcut când ţi s-a părut că ai căpătat convingerea?

— Am vrut să plec şi am plecat chiar în clipa aceea, luând cu mine începutul marii mele lucrări asupra unităţii unui regat al Italiei; dar, de multă vreme, poliţia imperială, care, pe vremea aceea, voia divizarea provinciilor, spre deosebire de ceea ce Napoleon a vrut apoi, când a căpătat un fiu, avea ochii asupra mea: plecarea mea precipitată, a cărei cauză nu putea câtuşi de puţin s-o ghicească îi trezi bănuielile şi, în momentul când mă îmbarcam la Piombino, am fost arestat.

Acum, continuă Faria, privindu-l pe Dantès cu o expresie aproape părintească, acum, prietene, ştii tot atât cât şi mine: dacă scăpăm împreună, jumătate din comoara mea este a dumitale; dacă mor aici şi scapi singur, ea îţi aparţine în întregime.

— Dar, întrebă Dantès şovăielnic, comoara aceasta nu are pe cineva mai îndreptăţit ca posesor decât noi?

— Nu, nu, fii pe pace, familia s-a stins complet şi, de altminteri ultimul conte Spada m-a făcut moştenitorul lui; lăsându-mi breviarul simbolic, mi-a lăsat ceea ce acesta conţinea: nu, nu, linişteşte-te; dacă punem mâna pe avere, vom putea să ne bucurăm de ea fără remuşcări.

— Şi spui că tezaurul cuprinde...

— Două milioane de taleri romani, cam 13 milioane în moneda noastră.

— Cu neputinţă! spuse Dantès înfricoşat de enormitatea sumei.

— Cu neputinţă? Şi de ce? reluă bătrânul. Familia Spada era una dintre cele mai vechi şi mai puternice din secolul al XV-lea. De altminteri, pe vremurile acelea, când orice speculaţie, orice industrie erau absente, îngrămădirile de aur şi de bijuterii nu constituiau o raritate. Există şi azi familii romane care mor de foame lângă un milion în diamante şi pietre preţioase, transmise prin majorat şi de care nu se pot atinge.

Lui Edmond i se părea că visează: plutea între neîncredere şi bucurie.

— N-am păstrat aşa de îndelung timp secretul faţă de dumneata, continuă Faria, decât, mai întâi, ca să te încerc şi apoi ca să te uimesc; dacă eu evadam înainte de accesul meu de catalepsie, te-aş fi condus la Monte- Cristo; acum, — adăugă el cu un suspin — vei conduce dumneata. Ei, Dantès, nu-mi mulţumeşti?

— Prietene, spuse Dantès, comoara îţi aparţine numai dumitale şi n-am nici un drept asupra ei: nu-ţi sunt rudă.

— Eşti fiul meu, Dantès! exclamă bătrânul: eşti copilul captivităţii mele; situaţia mea mă condamnă la celibat; Dumnezeu te-a trimis la mine ca să-l consolezi totodată pe omul care nu putea fi părinte ei pe deţinutul care nu putea fi liber.

Şi Faria întinse braţul rămas teafăr spre tânărul care se aruncă la gâtul lui plângând.

Capitolul XIX Al treilea acces

Acum, când comoara, care fusese atâta timp obiectul meditaţiilor abatelui, putea să asigure în viitor fericirea celui pe care Faria îl iubea cu adevărat ca pe un fiu, valoarea ei sporise în ochii lui; cântărea zilnic cantitatea comorii, explicând lui Dantès binele pe care putea să-l facă prietenilor săi, în vremurile noastre moderne, un om cu 13 sau 14 milioane; şi atunci, chipul lui Dantès se posomora, căci îi venea în minte jurământul de răzbunare pe care îl făcuse şi se gândea cât rău poate să facă pe de altă parte duşmanilor săi, în vremurile noastre moderne, un om cu o avere de 13 sau 14 milioane. Abatele nu cunoştea insula Monte-Cristo, dar Dantès o cunoştea: trecuse deseori pe dinaintea insulei acesteia, situată la 25 mile de Pianosa, între Corsica şi insula Elba, iar o dată poposise acolo. Insula era, fusese totdeauna şi e încă absolut pustie; o stâncă de formă conică aproape, care pare a fi fost împinsă de un cataclism vulcanic din adâncul abisului la suprafaţa mării.

Dantès îi făcea lui Faria planul insulei, iar Faria îi dădea sfaturi lui Dantès cum anume să găsească comoara.

Dar Dantès nu era câtuşi de puţin aşa de entuziast şi mai cu seamă încrezător ca bătrânul. Era sigur acum că Faria nu-i nebun, iar modul cum ajunsese la descoperirea care lăsase impresia nebuniei sale îi sporea admiraţia pentru el; de asemeni însă el nu putea să creadă că depozitul, presupunând că existase, mai exista şi acum, iar când nu privea comoara ca pe ceva himeric, o privea cel puţin ca pe ceva absent.

Între timp, ca şi cum destinul ar fi vrut să răpească deţinuţilor ultima lor speranţă şi să le arate că erau condamnaţi la închisoare veşnică, o nouă nenorocire îi lovi: galeria de pe marginea mării, care ameninţa de multă vreme cu ruina fusese reconstruită; temeliile fuseseră reparate, iar gaura pe jumătate umplută de Dantès, fusese astupată cu enorme cantităţi de stâncă. Dacă nu lua măsura aceasta de prevedere, care fusese, vă amintiţi, sugerată tânărului de către abate, nenorocirea lor ar fi fost şi mai mare, căci s-ar fi descoperit tentativa de fugă şi ar fi fost cu siguranţă despărţiţi: o nouă poartă, mai puternică, mai neînduplecată decât celelalte, se închisese deci pentru ei.

— Vezi bine, spunea tânărul cu o blândă tristeţe lui Faria, că Dumnezeu vrea să-mi răpească până şi meritul aşa zisul meu devotament pentru dumneata. Ţi-am făgăduit că voi rămâne veşnic cu dumneata şi nu mai am încotro; nu vom mai avea comoara, nici unul, nici altul şi nu vom mai ieşi niciodată de aici. De altminteri, adevărata mea comoară, prietene, nu e aceea care mă aşteaptă sub stâncile sumbre ale insulei Monte-Cristo, e prezenţa dumitale, e şederea noastră, laolaltă, câte cinci-şase ceasuri pe zi, în ciuda temnicerilor; sunt razele de inteligenţă, pe care le-ai turnat în creierul meu, limbile pe care le-ai împlântat în memoria mea şi care încolţesc acolo cu toate ramificaţiile lor filologice. Ştiinţele felurite pe care le-ai făcut pentru mine aşa de lesnicioase prin profunzimea cunoştinţei dumitale şi prin precizia principiilor la care le-ai redus, — iată comoara mea, prietene, iată cu ce m-ai făcut bogat şi fericit. Crede-mă şi consolează-te, ele preţuiesc pentru mine mai mult decât tonele de aur şi lăzile cu diamante, chiar problematice, aşa cum sunt norii care se văd dimineaţa plutind pe mare, care sunt socotiţi drept pământuri şi care se evaporează, se volatilizează şi dispar pe măsură ce te apropii de ei. Să te am lângă mine cât mai mult timp, să ascult glasul dumitale elocvent împodobindu-mi spiritul, călindu-mi sufletul, făcând întreaga

mea făptură capabilă de lucruri mari şi cumplite, dacă voi fi vreodată liber, — umplându-le aşa de bine, încât dez-nădejdea în care eram gata să cad când te-am cunoscut, să nu-şi mai găsească loc —, iată averea mea: ea nu-i himerică; ţi-o datorez cu adevărat şi toţi suveranii pământului, fie ei Cezar Borgia, nu vor izbuti să mi-o răpească.

Zilele care urmară au fost pentru cei doi nefericiţi, dacă nu zile fericite, cel puţin zile care au trecut destul de repede. Faria care, ani în şir, păstrase tăcerea asupra comorii, pomenea acum despre ea la orice ocazie. Aşa cum prevăzuse, el rămăsese paralizat de braţul drept şi de piciorul stâng şi pierduse aproape orice speranţă; dar visa totodată, pentru tânărul său tovarăş, o eliberare sau o evadare şi se bucura pentru el. Temându-se ca scrisoarea să nu fie într-o zi rătăcită sau pierdută, îl silise pe Dantès s-o înveţe pe dinafară şi Dantès o ştia de la primul până la ultimul cuvânt. Nimicise atunci partea a doua, fiind sigur că prima parte putea să fie găsită, dar fără să se ghicească sensul adevărat. Uneori Faria petrecu ceasuri întregi dând lui Dantès instrucţiuni care aveau să-i servească în ziua când va fi liber. Atunci, o dată liber, din ziua, din ceasul, din momentul când va fi liber, el urma să nu mai aibă decât un singur gând: să ajungă la Monte- Cristo printr-un mijloc oarecare, să rămână acolo singur sub un pretext care să nu trezească bănuieli şi, — o dată acolo, o dată singur, — să caute a regăsi grotele minunate şi să scormonească locul indicat. Locul indicat este, vă amintiţi, unghiul îndepărtat al celei de a doua deschizături.

Până una alta, orele treceau, dacă nu repede, cel puţin suportabil. Aşa cum am spus, fără să fi recăpătat forţa mâinii şi a piciorului, Faria recâştigase toată limpezimea inteligenţei sale şi, în afară de cunoştinţele morale asupra cărora am stăruit, el îl învăţase pe tânărul tovarăş meseria răbdătoare şi sublimă a deţinutului, care din nimic ştie să facă ceva. Erau ocupaţi, prin urmare, în permanenţă, — Faria temându-se să nu îmbătrânească, Dantès temându-se să nu-şi reamintească trecutul aproape stins şi care nu mai pâlpâia în străfundul memoriei sale decât ca o lumină depărtată, rătăcită în noapte; lucrurile decurgeau astfel ca în acele existenţe în care nenorocirea n-a zdruncinat nimic şi care se scurg maşinal şi calm sub ochiul providenţei.

Dar, sub calmul superficial, erau poate în inima tânărului şi în a bătrânului multe elanuri înfrânate, multe suspine înăbuşite, care îşi croiau drum atunci când Faria rămânea singur şi când Edmond se întorcea la el.

Edmond se trezi într-o noapte brusc, părându-i-se că s-a auzit chemat.

Deschise ochii şi încercă să străpungă bezna.

Numele său sau, mai bine zis, un glas jalnic ce încerca să-i articuleze numele răzbi până la el.

Se ridică pe pat cu sudoarea neliniştii pe frunte şi ascultă. Nici o îndoială, tânguirea venea din carcera tovarăşului său.

— Doamne, murmură Dantès, nu cumva...

Şi îşi clinti patul, scoase piatra, se năpusti în coridor şi ajunse la extremitatea opusă; lespedea era ridicată.

La lumina lămpii, informe şi pâlpâinde, de care am vorbit, Edmond îl văzu pe bătrân, palid, încă în picioare şi ţinându-se de lemnul patului. Trăsăturile lui erau schimonosite de simptomele oribile pe care le cunoştea şi care îl înfricoşaseră atâta, când ele apăruseră pentru întâia oară.

— Prietene, spuse Faria, resemnat, înţelegi, nu-i aşa? n-am nevoie să-ţi spun mai mult.

Edmond scoase un strigăt îndurerat şi, pierzându-şi cu totul mintea, se năpusti spre uşă strigând:

— Ajutor, ajutor.

Faria avu încă puterea să-l oprească.

— Tăcere, spuse el, altminteri eşti pierdut! Să nu ne mai gândim decât la dumneata, prietene, făcându-ţi captivitatea suportabilă sau evadarea posibilă. Ţi-ar trebui ani de zile ca să refaci singur tot ce am făcut eu aici şi s-ar nimici într-o clipă, dacă supraveghetorii noştri ar avea cunoştinţă că am fost înţeleşi. De altminteri, fii liniştit, prietene, carcera pe care o părăsesc nu va rămâne multă vreme goală; alt nenorocit va veni să-mi ia locul. Te vei înfăţişa acestuia ca un înger salvator. Va fi poate tânăr, puternic şi răbdător cu dumneata, va putea să te ajute în evadarea pe care cu o împiedicam. Nu vei mai avea, legată de dumneata, o jumătate de cadavru, care să-ţi paralizeze mişcările. Hotărât lucru, Dumnezeu face, în sfârşit, ceva pentru dumneata: îţi dă mai mult decât îţi răpeşte şi e timpul să mor.

Edmond nu putu decât să-şi împreune mâinile şi să strige:

— Oh, prietene, prietene, taci!

Apoi, recăpătându-şi forţa, zdruncinată o clipă de lovitura neprevăzută şi curajul frânt de cuvintele bătrânului:

— Oh, spuse el, te-am mai salvat o dată, am să te salvez şi a doua oară!

Ridică piciorul patului şi scoase flaconul cu o treime plină încă de licoarea roşie.

— Uite, spuse el, mai e din băutura salvatoare. Repede, repede, spune-mi ce trebuie să fac de data aceasta; sunt instrucţiuni noi? Vorbeşte, prietene, te ascult.

— Nu mai e nici o speranţă, răspunse Faria clătinând capul; dar n-are a face, Dumnezeu vrea ca omul pe care l-a creat şi în inima căruia a înrădăcinat aşa de adânc dragostea de viaţă, să facă tot ce îi stă în putinţă pentru a păstra existenţa aceasta aşa de grea uneori, aşa de scumpă întotdeauna.

— Da, da, exclamă Dantès şi te voi salva, te asigur.

— Ei bine, încearcă. Frigul pune stăpânire pe mine; simt cum sângele năpădeşte la creier; simt tremurătura oribilă care face să-mi clănţănească dinţii şi să-mi desfacă oasele; în cinci minute răul va izbucni, într-un sfert de oră nu va mai rămâne din mine decât un cadavru.

— Oh! exclamă Dantès cu inima frântă de durere.

— Vei proceda ca şi întâia oară, însă nu vei mai aştepta aşa de mult. În ceasul acesta toate resorturile vieţii sunt uzate, iar moartea — continuă el arătându-şi braţul şi piciorul paralizate — nu va mai avea de făcut decât jumătate din treabă. Dacă, după ce mi-ai turnat douăsprezece picături în gură în loc de zece, vezi că nu-mi revin, vei turna restul. Aşază-mă acum pe pat, căci nu mă mai pot ţine.

Edmond îl luă pe bătrân în braţe şi-l depuse pe pat.

— Acum, prietene, spuse Faria, singura mângâiere a vieţii mele amărâte, dumneata pe care cerul mi te-a dat cam târziu, însă mi te-a dat ca dar nepreţuit şi pentru care îi mulţumesc; în momentul despărţirii de dumneata pentru de-a pururi, îţi urez toată fericirea, toată prosperitatea pe care o meriţi: fiul meu, te binecuvântez!

Tânărul căzu în genunchi rezemându-şi capul de patul bătrânului.

— Ascultă bine ce îţi spun în momentul acesta suprem: comoara familiei Spada există; Dumnezeu îngăduie ca pentru

mine să nu mai fie nici distanţă, nici piedică. O văd în fundul grotei a doua; ochii mei străpung adâncul pământului şi sunt uluiţi de atâtea bogăţii. Dacă izbuteşti să fugi, aminteşte-ţi că bietul abate, pe care toată lumea îl credea nebun, nu era. Aleargă la Monte-Cristo, profită de averea noastră, profită de ea, ai suferit destul.

O zguduire violentă îl întrerupse pe bătrân. Dantès înălţă capul, văzu ochii care se injectau cu roşu: părea că un val de sânge urcase din piept la frunte.

— Adio! adio! murmură bătrânul, strângând convulsiv mâna tânărului. Adio!

— O, nu încă, nu încă! strigă acesta; nu ne părăsi; Doamne, ajută-l... ajutor! ajutor...

— Tăcere! tăcere! murmură muribundul: să nu ne despartă, dacă mă salvezi.

— Ai dreptate. O da, da, fii liniştit, te voi salva! De altminteri, cu toate că suferi mult, suferinţa e mai mică decât întâia oară.

— O, nu te înşela; sufăr mai puţin, pentru că în mine e mai puţină forţă pentru a suferi. La vârsta dumitale ai credinţă în viaţă. Privilegiul tinereţii e să creadă şi să nădăjduiască. Dar bătrânii văd mai limpede moartea. Oh, iat-o... vine... s-a sfârşit... vederea mi se pierde... mintea îmi fuge... dă-mi mâna, Dantès... adio...adio.

Şi, ridicându-se cu o ultimă sforţare în care îşi adună toate puterile:

— Monte-Cristo! spuse el. Nu uita, Monte-Cristo!

Şi recăzu pe pat.

Criza a fost cumplită: mădulare chircite, pleoape umflate, o spumă sângerândă, un corp nemişcat, — iată ce rămase pe patul de durere, în locul făpturii inteligente care se culcase cu o clipă înainte.

Dantès luă lampa, o puse la căpătâiul patului, pe piatra ieşită în relief şi de unde licărirea ei tremurată lumina cu o răsfrângere fantastică figura descompusă şi trupul înţepenit.

Aşteptă cu ochii fixaţi momentul administrării remediului salvator.

Când socoti că momentul a venit, luă cuţitul, descleştă dinţii care se împotriviră mai puţin decât întâia oară, numără

una după alta douăsprezece picături şi aşteptă; fiola mai conţinea aproape încă o dată pe atât.

Aşteptă zece minute, un sfert de oră, o jumătate de oră, nu se clinti nimic. Tremurând, cu părul zburlit, cu fruntea îngheţată de sudoare, el număra clipele după bătăile inimii.

Cugetă atunci că era timpul să facă ultima încercare: apropie fiola de buzele învineţite ale lui Faria şi, fără să mai aibă nevoie să descleşteze fălcile care rămăseseră deschise, turnă toată licoarea din ea.

Remediul produse un efect galvanic, o tremurătură violentă scutură membrele bătrânului, ochii lui se redeschiseră groaznici la vedere, scoase un suspin care semăna cu un strigăt, apoi trupul înfiorat recăzu puţin câte puţin în nemişcare.

Rămaseră deschişi numai ochii.

O jumătate de ceas, un ceas, un ceas şi jumătate se scurseră. În ceasul acesta şi jumătate de nelinişte, Edmond, aplecat deasupra prietenului său, cu mâna pe inima lui, simţi rând pe rând cum trupul se răceşte şi cum inima îşi stinge bătaia tot mai surdă şi mai profundă.

În sfârşit, nu supravieţui nimic: ultima tresărire a inimii încetă. Faţa deveni lividă, ochii rămăseseră deschişi, dar privirea se stinse.

Ceasurile erau şase şi jumătate, dimineaţa, ziua începea să se arate şi raza ci alburie, năpădind carcera, făcea să pălească lumina muribundă a lămpii. Răsfrângeri ciudate treceau peste chipul cadavrului, dându-i din când în când aparenţe de viaţă. Câtă vreme dură lupta dintre zi şi noapte, Dantès mai putu să se îndoiască; dar, de îndată ce ziua birui, el înţelese că se află singur cu un cadavru.

Atunci o groază profundă şi de neînfrânt puse stăpânire pe sine; nu mai cuteză să strângă mâna care atârna în josul patului, nu mai cuteză să-şi oprească ochii asupra ochilor ficşi şi albi, pe care încercă în mai multe rânduri, dar inutil, să-i închidă şi care se deschideau mereu. Stinse lampa, o tăinui cu grijă şi fugi, aşezând cât putu mai bine lespedea deasupra capului său.

Era de altminteri timpul, căci temnicerul venea.

De data aceasta, el îşi începu vizita cu Dantès; plecând din carcera lui, urma să treacă în aceea a lui Faria căruia îi ducea mâncare şi rufărie.

Nimic de altminteri nu indica la omul acesta că el avea cunoştinţă de cele întâmplate.

Ieşi.

Dantès fu atunci cuprins de un neastâmpăr nespus de a şti ce se va petrece în carcera nefericitului prieten; reintră deci în galeria subterană şi ajunse la timp ca să audă exclamaţiile gardianului, care chema în ajutor.

În curând ceilalţi temniceri intrară; apoi se auzi pasul greoi şi regulat al soldaţilor. În urma soldaţilor sosi guvernatorul.

Edmond auzi hârşâitul patului pe care era zgâlţâit cadavrul; auzi glasul guvernatorului care poruncea să i se arunce apă în faţă şi care, văzând că în ciuda stropirii deţinutul nu-şi revenea, trimise după medic.

Guvernatorul ieşi; câteva cuvinte de compasiune ajunseră la urechile lui Dantès, amestecate cu râsete batjocoritoare.

— Haide-haide, spuse omul, nebunul s-a dus să-şi găsească comorile; călătorie bună!

— Cu toate milioanele lui n-o să aibă cu ce-şi plăti giulgiul, glăsui altul.

— O, declară al treilea glas, giulgiurile de la Castelul If nu costă scump.

— Poate că, fiind om al bisericii, se vor face niscaiva cheltuieli pentru el, spuse unul dintre primii interlocutori.

— O să aibă atunci onorurile sacului.

Edmond asculta, nu pierdea un cuvânt, dar mare lucru nu înţelegea. Curând glasurile se stinseră şi i se păru că cei veniţi părăseau încăperea.

Totuşi nu cuteză să intre: s-ar fi putut să fi lăsat vreun temnicer pentru păzirea mortului.

Rămase deci tăcut, nemişcat, ţinându-şi răsuflarea.

Cam după un ceas, liniştea fu însufleţită de un zgomot slab care cres-cu treptat.

Se înapoia guvernatorul, urmat de medic şi de mai mulţi ofiţeri.

Se făcu un moment de tăcere: de bună seamă, medicul se apropiase de pat şi examina cadavrul.

Curând discuţiile începură.

Medicul analiză pricina decesului prizonierului şi-l declară pe acesta mort.

Întrebările şi răspunsurile decurgeau cu o indiferenţă care îl indigna pe Dantès; i se părea că toată lumea e datoare să simtă pentru bietul abate o parte din afecţiunea pe care i-o purta el.

— Sunt mâhnit de cele ce-mi spui, glăsui guvernatorul, răspunzând certitudinii manifestate de medic că bătrânul într-adevăr murise; era un prizonier blând, inofensiv, amuzant prin nebunia lui şi, mai cu seamă, uşor de supravegheat.

— O, declară temnicerul, ar fi putut să nu fie păzit deloc şi ar fi rămas cincizeci de ani aici — garantez — fără să încerce o singură tentativă de evadare.

— Totuşi, reluă guvernatorul, cred că s-ar impune de urgenţă, în ciu-da convingerii dumneavoastră — nu pentru că mă îndoiesc de ştiinţa cu care sunteţi înzestrat, dar pentru propria mea răspundere —, să ne asigurăm că prizonierul e într-adevăr mort.

Un moment de tăcere deplină, în răstimpul căreia Dantès, mereu la pândă, socoti că medicul examina şi pipăia încă o dată cadavrul.

— Puteţi fi liniştit, spuse atunci medicul, a murit: vă garantez.

— Ştiţi, domnule, glăsui guvernatorul stăruind, noi nu ne mulţumim în astfel de cazuri cu un simplu examen; în ciuda tuturor aparenţelor, vă rog mântuiţi operaţia, îndeplinind formalităţile prescrise de lege.

— Să fie încălzite fiarele, spuse medicul; serios vorbind e o precauţie inutilă.

Ordinul încălzirii fiarelor îl înfioră pe Dantès.

Se auziră paşi grăbiţi, scârţâitul uşii, câteva tropăituri interioare, iar peste câteva clipe un temnicer se înapoia spunând:

— Poftim jarul cu un fier.

Se produse o tăcere de o clipă, apoi se auzi simitul cărnurilor care ardeau şi al căror miros gros şi greţos străpunse chiar zidul dinapoia căruia Dantès asculta cu oroare.

Când simţi mirosul de carne umană, carbonizată, sudoarea ţâşni pe fruntea tânărului şi avu senzaţia că leşină.

— Precum vedeţi, domnule, este mort, spuse medicul; arsura în călcâi e hotărâtoare; bietul nebun este vindecat de nebunia lui şi liberat din captivitate.

— Nu-l chema Faria? întrebă unul dintre ofiţerii care îl întovărăşeau pe guvernator.

— Da, domnule, şi, după câte pretindea, era un nume vechi; de altminteri era foarte învăţat şi cu destulă judecată asupra tuturor chestiunilor care nu veneau în atingere cu comoara sa; dar asupra acesteia, trebuie să mărturisesc, nu admitea ripostă.

— Afecţiunea pe care noi o numim monomanie, spuse medicul.

— N-ai avut niciodată motive să te plângi de el? întrebă guvernatorul pe temnicerul însărcinat cu aducerea proviziilor abatelui.

— Niciodată, domnule guvernator, răspunse temnicerul, absolut niciodată. Ba, dimpotrivă, uneori mă distra foarte mult, spunându-mi fel de fel de lucruri. Într-o zi, când nevastă-mea era bolnavă, el mi-a dat o reţetă care a vindecat-o.

— Ha-ha, râse medicul, nu ştiam că am avut a face cu un coleg; nădăjduiesc, domnule guvernator, adăuga el râzând, că îl veţi trata cum se cuvine.

— Da, da, fii liniştit, va fi îngropat cu decenţă în sacul cel mai nou pe care îl vom putea găsi; eşti mulţumit?

— Trebuie să îndeplinim formalitatea aceasta în faţa dumneavoastră, domnule? întrebă un temnicer.

— Fără îndoială, dar grăbiţi-vă; nu pot să rămân toată ziua aici.

Se auziră alte tropăituri; în clipa următoare un fâşâit de pânză mototolită răzbi la urechile lui Dantès, patul scârţâi pe arcuri, un pas greoi — pasul unui om care ridica o povară — se propti pe lespede, apoi patul scârţâi din nou sub greutatea pusă de el.

— Pe deseară, spuse guvernatorul.

— Se face slujbă religioasă? întrebă un ofiţer.

— Cu neputinţă, răspunse guvernatorul; capelanul castelului mi-a cerut ieri concediu, ca să facă un mic voiaj de opt zile la Gyrès şi i-am garantat pentru toţi deţinuţii în intervalul ăsta; bietul abate n-avea decât să nu se grăbească aşa de tare şi ar fi avut recviemul său.

— Eh, spuse medicul cu impietatea oamenilor de meseria sa, este om al bisericii: Dumnezeu o să ţină seama şi n-o să ofere iadului plăcerea răutăcioasă de a-i trimite un preot.

Un hohot de râs urmă glumei de prost gust.

Între timp continua operaţia înmormântării.

— Pe deseară, spuse guvernatorul, când ca fu terminată.

— La ce oră? întrebă temnicerul.

— Pe la zece sau unsprezece.

— Mortul trebuie vegheat?

— De ce? Închideţi carcera ca şi cum ar fi viu, atâta tot.

Paşii se depărtară atunci, glasurile scăzură treptat, zgomotul uşii cu broasca ei ţăcănitoare şi cu zăvoarele scârţâitoare se auzi, o linişte mai posacă decât aceea a singurătăţii — liniştea morţii — năpădi totul, până şi sufletul îngheţat al tânărului.

Atunci el ridică încetişor lespedea cu capul şi aruncă o privire cercetătoare.

Încăperea era goală: Dantès ieşi din galerie.

Capitolul XX Cimitirul Castelului If

Pe pat, culcat de-a lungul şi slab luminat de lumina ceţoasă, care pătrundea prin fereastră, se vedea un sac de pânză grosolană, sub ale cărei cule largi se desena nelămurită o formă lungă, ţeapănă: ultimul giulgiu al lui Faria, giulgiu care, după spusa temnicerilor, costa aşa de ieftin. Prin urmare totul se sfârşise. O despărţire materială exista de pe acum între Dantès şi bătrânul său prieten; nu mai putea să-i vadă ochii, care rămăseseră deschişi ca pentru a privi dincolo de moarte, nu mai putea să strângă mâna iscusită, care ridicase pentru el vălul ce acoperea lucrurile tăinuite. Faria, utilul, bunul tovarăş cu care se obişnuise aşa de temeinic, nu mai exista decât în amintirea sa. Atunci se aşeză la căpătâiul patului cumplit şi se cufundă într-o melancolie sumbră, amară.

Singur! Redevenise singur! Recăzuse în tăcere, se regăsea în faţa neantului!

Singur! Nici măcar vederea, nici măcar glasul singurei fiinţe omeneşti care îl lega încă de pământ! Nu era mai bine să se ducă, asemeni lui Faria şi să-l întrebe pe Dumnezeu de enigma vieţii, cu riscul de a trece prin poarta lugubră a suferinzilor?

Ideea sinuciderii, izgonită de prietenul său, îndepărtată de prezenţa lui, se înălţă atunci ca o fantomă lângă cadavrul lui Faria.

"Dacă aş putea să mor, spuse el, m-aş duce unde se duce el şi cu siguranţă l-aş regăsi. Dar cum să mor? Lucru foarte uşor, adăugă el râzând; voi rămâne aici, mă voi năpusti asupra primului venit, îl voi gâtui şi mă vor ghilotina."

Dar, deoarece în durerile mari ca şi în marile furtuni abisul se găseşte între două creste de valuri, Dantès se trase înapoi de la ideea morţii infamante şi trecu grabnic de la deznădejde la o sete arzătoare de viaţă şi libertate.

"Să mor? O, nu! exclamă el; nu am trăit atâta, nu am suferit atâta pentru ca acum să mor. Era bine să mor când luasem hotărârea cândva, sunt ani de atunci; dar acum ar însemna să vin prea mult în ajutorul destinului meu ticălos. Nu; vreau să trăiesc, vreau să lupt până la capăt; nu, vreau să recuceresc fericirea care mi-a fost răpită. Mai înainte de a muri uitam că am călăii mei de pedepsit şi poate, cine ştie, câţiva prieteni de răsplătit. Dar acum voi fi uitat aici şi nu voi mai ieşi din camera mea decât ca Faria.

Când rosti cuvintele acestea, Edmond rămase nemişcat, cu ochii ficşi, ca un om izbit de o idee subită, dar pe care ideea îl înspăimântă; se înălţă deodată, duse mâna la frunte, ca şi cum avea ameţeală, făcu două-trei ocoluri prin încăpere şi se opri dinaintea patului.

— Oh, murmură el, cine îmi trimite gândul acesta? Dumnezeule, tu? De vreme ce numai morţii ies liberi de aici, să luăm locul morţilor.

Şi, fără să mai piardă timpul de a reveni asupra acestei hotărâri, ca pentru a nu da cugetului răgazul să nimicească deznădăjduita hotărâre, el se aplecă asupra sacului hidos, îl desfăcu cu cuţitul lui Faria, scoase cadavrul din sac, îl duse la el, îl culcă în pat, îl acoperi cu zdreanţa cu care se acoperea de obicei singur, trase peste el pătura, sărută încă o dată fruntea îngheţată, încercă să închidă ochii rebeli care continuau să rămână deschişi, înfricoşători prin absenţa gândirii, întoarse capul spre perete, pentru ca temnicerul, aducând cina, să creadă că era culcat aşa cum făcea de obicei deseori, se înapoie în galerie, trase patul lângă zid, reintră în cealaltă încăpere, luă din dulap acul, aţa, îşi aruncă zdrenţele, pentru ca sub pânză să

se simtă trupul gol, se strecură în sacul spintecat, se aşeză în poziţia în care era cadavrul, şi-l cusu pe dinăuntru.

I s-ar fi putut auzi bătăile inimii dacă, din nenorocire, intra cineva în momentul acela.

Dantès ar fi putut să aştepte foarte bine până după vizita de seară, dar se temea ca nu cumva guvernatorul să-şi schimbe până atunci hotărârea şi să se ia cadavrul.

Ultima lui speranţă era atunci pierdută.

În orice caz, planul lui era acum întocmit.

Iată ce se gândea să facă.

Dacă, pe parcursul drumului, groparii şi-ar fi dat seama că purtau o fiinţă vie, în loc să poarte un mort, Dantès nu i-ar fi lăsat să se reculeagă; cu o lovitură viguroasă de cuţit el ar fi despicat sacul de sus până jos, ar fi profitat de înfricoşarea lor şi ar fi fugit; dacă ar fi vrut să-l oprească, avea cuţitul.

Dacă îl duceau până la cimitir şi-l depuneau într-o groapă, s-ar fi lăsat acoperit cu pământ; apoi, pentru că era noapte, el şi-ar fi croit, de îndată ce groparii întorceau spatele, un drum prin lutul moale şi ar fi fugit: nădăjduia ca greutatea de pământ să nu fie prea mare, ca s-o poată sălta.

Dacă se înşela, dacă dimpotrivă pământul era prea greu, ar fi murit înăbuşit — şi, cu atât mai bine, totul se sfârşea.

Dantès nu mâncase din ajun, dar nu se gândise la foame în timpul dimineţii şi nu se gândea nici acum. Situaţia sa era prea critică, pentru a-i îngădui să-şi oprească gândul asupra altei idei.

Primul pericol pe care îl întâmpina Dantès era ca nu cumva temnicerul, aducându-i cina de la orele şapte să observe substituirea operată. Din fericire, în vreo douăzeci de rânduri, fie din mizantropie, fie din oboseală, Dantès îl primise pe temnicer culcat; iar în cazul acesta, de obicei, omul depunea pâinea şi supa pe masă şi se retrăgea în tăcere.

De data aceasta însă temnicerul putea să se abată de la mutismul său, să-i vorbească lui Dantès şi, văzând că nu răspunde să se apropie de pat şi să descopere totul.

Când ceasurile şapte seara se apropiară, neliniştile lui Dantès începură cu adevărat. Cu mâna apăsată pe inimă, încerca să astupe bătăile acesteia, în timp ce cu cealaltă îşi ştergea de pe frunte sudoarea care se prelingea de-a lungul tâmplelor. Din când în când îl străbăteau fiori prin tot corpul şi-i strângeau inima ca într-o menghină de gheaţă. Avea atunci

senzaţia că moare. Orele se scurseră fără să aducă vreo mişcare în castel şi Dantès înţelese că de prima primejdie a scăpat. Semn bun. În sfârşit, cam la ora fixată de guvernator, se auziră paşi pe scară. Edmond înţelese că a venit momentul; îşi adună tot curajul, ţinându-şi răsuflarea. Ar fi fost fericit, dacă ar fi putut să-şi reţină totodată şi zvâcnirile precipitate ale arterelor.

Mişcarea se opri la uşă; paşii erau dubli. Dantès ghici că cei doi gropari veneau la el. Bănuiala se schimbă în certitudine, când auzi zgomotul pe care ei îl făceau depunând larga.

Uşa se deschise, o lumină voalată răzbi până la ochii lui Dantès. Văzu, prin pânza care-l acoperea, două umbre apropiindu-se de pat. A treia, la uşă, ţinând un felinar în mână. Cei doi oameni care se apropiară de pat apucară sacul de un capăt şi de altul.

— E cam greu pentru un bătrân aşa de slab, spuse unul ridicându-l de cap.

— Se zice că fiecare an sporeşte cu câte o jumătate de livră greutatea oaselor, glăsui celălalt, luându-l de picioare.

— Ţi-ai făcut legătura? întrebă primul.

— Aş fi fost prost să ne încărcăm cu o greutate de prisos, spuse al doilea; o fac acolo.

— Ai dreptate; să plecăm.

"Ce legătură?" se întrebă Dantès.

Mutară pe pretinsul mort din pat, pe targă. Edmond se înţepenea cât mai mult, ca să-şi joace cât mai bine rolul de răposat. Apucară targa şi cortegiul, luminat de omul cu felinar, care mergea înainte, urcă scara.

Deodată acrul proaspăt şi aspru al nopţii îl năpădi.

Dantès recunoscu mistralul. Avu o senzaţie subită, plină totodată de voluptăţi şi de nelinişti.

Purtătorii făcură vreo douăzeci de paşi, apoi se opriră şi depuseră targa pe sol.

Unul se depărtă, iar Dantès îi auzi bocancii răsunând pe lespezi.

"Unde sunt oare?" se întrebă el.

— Ştii că nu e uşor deloc? spuse cel care rămăsese lângă Dantès aşezându-se pe marginea tărgii.

Primul simţământ al lui Dantès fusese să evadeze; din fericire se stăpâni.

— Haide, luminează-mi, animalule! glăsui purtătorul care se depărtase; altminteri n-am să găsesc niciodată ce caut.

Omul cu felinar se supuse îndemnului, deşi, precum aţi văzut, invitaţia nu fusese făcută în termeni tocmai convenabili.

"Dar ce o fi căutând?" se întrebă Dantès. Desigur că o sapă.

O exclamaţie de satisfacţie arătă că groparul găsise ceea ce căuta.

— În sfârşit, spuse celălalt, nu merge prea lesne.

— Da, răspunse el, dar n-a pierdut nimic aşteptând.

Se apropie de Edmond, care auzi depunându-se lângă el un corp greu şi răsunător; în momentul acela o frânghie îi înconjură picioarele strângându-i-le puternic şi dureros.

— Ei, l-ai legat? întrebă groparul care stătuse degeaba.

— Da şi încă bine, spuse celălalt: îţi garantez.

— Atunci la drum.

Şi targa ridicată porni din nou.

Făcură vreo cincizeci de paşi, apoi se opriră deschizând o uşă, pe urmă iar porniră. Zgomotul valurilor ce se spărgeau de stâncile pe care e construit castelul ajungea tot mai lămurit la urechea lui Dantès, pe măsură ce înaintau.

— Proastă vreme, spuse unul dintre purtători. Nu e bine să te afli pe mare în noaptea asta.

— Da, abatele este în primejdie să se ude, glăsui celălalt şi izbucniră în râs.

Dantès nu pricepu prea bine gluma, dar părul i se zbârli în cap.

— Bravo, am ajuns, reluă primul.

— Mai departe, mai departe, spuse celălalt, ştii bine că ultimul a rămas în drum, zdrobit de stânci şi că guvernatorul ne-a certat a doua zi că suntem trântori.

Făcură încă vreo patru, cinci paşi, urcând mereu, apoi Dantès simţi că e apucat de cap şi de picioare şi legănat.

— Una, spuseră groparii.

— Două.

— Trei!

În momentul acela Dantès se simţi zvârlit într-un vid enorm, străbătând aerul ca o pasăre rănită, căzând, căzând mereu, cu o spaimă care-i îngheţa inima. Deşi tras în jos de un obiect greu care îi precipita zborul, i se păru că prăbuşirea dură un secol. În sfârşit, intră cu un zgomot înfricoşător, ca o săgeată, într-o apă

îngheţată ce-l făcu să scoată un strigăt înă-buşit în chiar clipa aceea de scufundare.

Dantès fusese zvârlit în mare, la fundul căreia îl târa o ghiulea de fier, legată de picioarele sale.

Marea e cimitirul Castelului If.

Capitolul XXI Insula Tiboulen

Năucit, aproape sufocat, Dantès avu totuşi prezenţa de spirit să-şi ţină răsuflarea şi, deoarece mâna dreaptă, precum am spus, ţinea cuţitul deschis, gata pentru orice eventualitate, el spintecă repede sacul, scoase braţul, pe urmă capul; dar atunci, în ciuda mişcărilor pe care le făcu, pentru a ridica ghiuleaua, se simţi târât la fund; se încordă căutând frânghia care-i lega picioarele şi, cu o sforţare supremă, o tăie exact în momentul când se înăbuşea; cu o lovitură viguroasă de picior, el se înălţă liber la suprafaţa mării, în timp ce ghiuleaua târa în adâncimile necunoscute ţesătura grosolană care fusese cât pe-aci să-i devină giulgiu.

Dantès respiră doar şi se cufundă din nou; căci prima precauţie pe care era dator s-o ia, era să evite privirile.

Când reapăru pentru a doua oară, se afla la cel puţin cincizeci de paşi de locul căderii; văzu deasupra capului un cer negru şi furtunos, pe suprafaţa căruia vântul mătura câţiva nori fugari, dezvăluind uneori un colţişor de azur punctat de o stea; dinaintea lui se întindea marea mohorâtă şi mugindă ale cărei valuri începeau să clocotească, de parcă se apropia o furtună, în timp ce dinapoi se înălţa, ca o fantomă ameninţătoare, gigantul de granit al cărui vârf sumbru părea un braţ întins ca să-şi înşface prada; pe stânca cea mai înaltă un felinar lumina două umbre.

I se păru că umbrele se plecau asupra mării cu nelinişte; desigur, ciudaţii gropari auziseră strigătul pe care el l-a scos străbătând spaţiul. Dantès se cufundă încă o dată şi făcu un drum destul de lung între două ape; manevra îi era altădată familiară şi atrăgea de obicei, în jurul lui, în golful Pharo, numeroşi admiratori, care îl proclamaseră de foarte dese ori, cel mai iscusit înotător din Marsilia.

Când reveni la suprafaţa mării, felinarul dispăruse.

Trebuia sa se orienteze: dintre insulele care înconjoară Castelul If, cele mai apropiate sunt Ratonneau şi Pommegue; dar Ratonneau şi Pommegue sunt locuite; la fel şi mica insulă Daume; insula cea mai sigură era deci Tiboulen sau Lemaire; insulele Tiboulen şi Lemaire se aflau la o leghe de Castelul If.

Dantès se hotărî să ajungă la una din aceste două insule; dar cum să le găsească în toiul nopţii care se îngroşa tot mai mult în jurul lui?

Văzu sclipind în momentul acesta, ca o stea, farul Planier.

Mergând drept spre far, lăsa insula Tiboulen mai la stânga; apucând spre stânga, avea deci să întâlnească insula în cale.

Dar, am spus, de la castelul If la insulă era cel puţin o leghe.

Deseori, în închisoare, Faria repeta tânărului, văzându-l abătut şi leneş:

— Dantès, nu te lăsa în voia moleşelii; te vei îneca dacă încerci să fugi şi dacă forţele dumitale n-au fost întreţinute.

Sub unda greoaie şi amară, cuvintele acestea răsunară în urechile lui Dantès; se grăbise atunci să urce la suprafaţă şi să spintece valurile, ca să vadă dacă nu cumva şi-a pierdut forţele; constată cu bucurie că lipsa de mişcare forţată nu-i răpise nimic din putere şi din agilitate şi simţi că era încă stăpân pe elementul în care se jucase de copil.

De altminteri, frica, persecutoare rapidă, dublă vigoarea lui Dantès; ascultă aplecat pe creasta valurilor dacă nu ajunge până la el vreun zvon. Ori de câte ori se înălţa pe coama unui val, privirea lui grăbită îmbrăţişa orizontul vizibil şi încerca să se cufunde în beznă; fiecare val mai înalt decât celelalte i se părea o barcă pornită în urmărirea lui şi atunci îşi sporea sforţările, care îl îndepărtau desigur, dar a căror repetare avea să-i sleiască grabnic puterile.

Cu toate acestea înota, iar castelul cumplit se topise întrucâtva în negura nocturnă; nu-l distingea, dar încă îl simţea.

Se scursese un ceas, în răstimpul căruia Dantès, exaltat de simţământul libertăţii care-i năpădise toată fiinţa, continua să spintece valurile în direcţia pe care şi-o croise.

"Uite, îşi spunea el, e aproape un ceas de când înot, dar pentru că vântul mi-e potrivnic, am pierdut de bună seamă, un

sfert din viteză; cu toate acestea, dacă nu m-am înşelat, sunt acum aproape de Tiboulen… Dar dacă m-am înşelat?"

Un fior trecu prin trupul înotătorului; încercă să facă o clipă pluta, spre a se odihni; dar marea devenea tot mai agitată şi înţelese curând că mijlocul acesta de uşurare pe care contase, era imposibil.

"Ei bine, spuse el, fie, am să merg până la capăt, până când braţele se vor istovi, până când cârceii îmi vor năpădi corpul şi atunci mă voi duce la fund."

Începu să înoate cu forţa şi cu imboldul deznădejdii.

Deodată i se păru că cerul — şi aşa întunecos — se posomora şi mai mult, că un nor gros, greoi, compact cobora spre el; în acelaşi timp simţi o durere violentă la genunchi: imaginaţia îi spuse atunci, cu viteza ei incalculabilă, că era izbitura unui glonte şi că îndată va auzi detunătura focului de armă; dar detunătura nu răsună. Dantès întinse mâna şi simţi o rezistenţă, îşi trase celălalt picior şi atinse pământul: văzu atunci ce anume obiect confundase cu un nor.

La douăzeci de paşi de el se ridica un bloc de stânci bizare, pe care le-ai fi luat drept un cuptor imens, pietrificat în momentul celei mai intense mistuiri: era insula Tiboulen.

Dantès se ridică, făcu câţiva paşi înainte şi se întinse, mulţumind lui Dumnezeu, pe vârfurile de granit care i se părură în momentul acesta mai plăcute decât i se păruse vreodată cel mai moale pat.

Apoi, în ciuda vântului, în ciuda furtunii, în ciuda ploii care începea să cadă, frânt de oboseală, adormi somnul fermecător al omului căruia trupul îi amorţeşte, dar al cărui suflet veghează cu conştienta unei fericiri nesperate.

După o oră Edmond se trezi sub bubuitura unei detunături imense; furtuna se dezlănţuise în spaţiu şi bătea aerul cu zborul ei extraordinar. Din când în când, un fulger cobora din cer ca un şarpe de foc, luminând valurile şi norii care se rostogoleau unii înaintea altora, asemeni valurilor unui haos imens.

Cu privirea lui de marinar, Dantès nu se înşelase: atinsese prima dintre cele două insule, care e într-adevăr insula Tiboulen. O ştia stearpă, descoperită, neoferind nici cel mai mic azil; dar când furtuna se va calma, el se va arunca din nou în mare şi va ajunge înot pe insula Lemaire, tot aşa de stearpă, dar mai mare şi deci mai ospitalieră.

O stâncă mai înaltă oferi lui Dantès un adăpost momentan. Se refugie acolo şi, aproape în aceeaşi clipă, furtuna izbucni cu toată furia ei.

Edmond simţea, tremurând, stânca sub care se adăpostea; valurile, spărgându-se de baza piramidei gigantice, ţâşneau până la el; deşi în siguranţă, se simţea în mijlocul zgomotului profund, în mijlocul fulgerărilor orbitoare, cuprins de o ameţeală: i se părea că insula tremura sub el şi că, dintr-un moment într-altul, ca un vas ancorat, îşi va frânge cablul şi-l va târî în vârtejul imens.

Îşi aminti atunci că nu mâncase de 24 de ore; îi. era foame, îi era sete.

Dantès întinse mâinile şi capul şi sorbi apa furtunii din scobitura unei stânci.

Când se înălţă, un fulger, care deschidea parcă cerul până la picioarele tronului strălucitor al lui Dumnezeu, lumină spaţiul. În licărirea fulgerului, Dantès văzu, între insula Lemaire şi capul Croisille, la un sfert de leghe de el, arătându-se ca un spectru ce luneca de pe creasta unui val în abis, un mic vas de pescari, purtat totodată de furtună şi de talaz; în clipa următoare, fantoma reapăru pe coama altui val, apropiindu-se cu repeziciune năprasnică. Dantès vroia să strige, căută vreo zdreanţă ca s-o agite în aer, pentru a le arăta că se nenoroceau, dar ei îşi dădeau singuri seama de asta. În lumina altui fulger tânărul văzu patru oameni cramponaţi de catarge şi de şarturi; al cincilea stătea la cârma frântă. Oamenii, pe care el îi vedea, îl văzură, desigur şi ei, căci strigăte disperate purtate de vijelia şuierătoare îi ajunseră la ureche.

Deasupra, catargul încovoiat ca o trestie, plescăia în aer, cu bătăi precipitate, o pânză zdrenţuită; deodată legăturile care o ţineau încă se rupseră şi ea dispăru dusă de adâncimile mohorâte ale cerului, asemeni păsărilor mari, albe, care se schiţează pe norii întunecoşi.

În acelaşi timp, se auzi o trosnitură înfricoşătoare; strigăte de agonie ajunseră până la Dantès. Cramponat ca un sfinx de stânca de unde se cufunda spre abis, un fulger nou îi arătă micul vas zdrobit şi, printre sfărâmături, capete şi figuri disperate, braţe întinse spre cer.

Apoi totul recăzu în noapte; spectacolul năpraznic avusese durata unui fulger.

Dantès se năpusti pe panta lunecoasă a stâncilor, cu riscul de a se rostogoli în mare; privi, ascultă, dar nu mai auzi şi nu mai văzu nimic: nici strigătele, nici sforţări omeneşti; doar furtuna, acest mare lucru dumnezeiesc, continua să urle dimpreună cu vânturile şi să spumege dimpreună cu valurile.

Puţin câte puţin vântul se potoli; cerul rostogoli spre apus nori mari, cenuşii, dezumflaţi parcă de vijelie; azurul reapăru, cu stelele care erau mai scânteietoare decât oricând; curând, spre miazăzi, o fâşie lungă, roşiatică, desenă la orizont ondulaţii albăstrii, negre; valurile răbufniră, o licărire subită goni pe crestele lor, schimbând coamele spumoase în coame aurii.

Era ziuă.

Dantès rămase încremenit şi mut dinaintea măreţului spectacol, ca şi cum îl vedea pentru întâia oară; într-adevăr, de când se afla la Castelul If îl uitase. Se întoarse spre fortăreaţă, cercetând totodată, c-o privire îndelungă, rotită, pământul şi marea.

Clădirea sumbră ieşea din sânul valurilor cu măreţia impunătoare a lucrurilor nemişcate, care par în acelaşi timp că supraveghează şi comandă.

Puteau să fie ceasurile cinci: marea se potolea treptat, treptat.

"Peste două-trei ceasuri, îşi spuse Edmond, temnicerul va intra în camera mea, va găsi cadavrul bietului meu prieten, îl va recunoaşte, mă va căuta zadarnic şi va da alarma. Atunci se va găsi văgăuna, galeria; vor fi interogaţi oamenii care m-au zvârlit în mare şi care au auzit, desigur, strigătul scos de mine. Bărci pline cu soldaţi înarmaţi vor alerga îndată după fugarul nenorocit, despre care se ştie bine că n-a ajuns departe. Tunul va înştiinţa toată coasta că nu trebuie să se dea adăpost unui om ce va fi întâlnit rătăcind gol şi flămând. Spionii şi poliţiştii din Marsilia vor fi înştiinţaţi şi vor cutreiera coasta, în timp ce guvernatorul Castelului If va porunci să cutreiere marea. Atunci, fugărit pe apă, împresurat pe pământ, ce voi deveni? Mi-e foame, mi-e frig, am aruncat până şi cuţitul salvator care mă stânjenea la înot; sunt la cheremul primului ţăran care va voi să câştige 20 de franci, predându-mă; nu mai am nici puteri, nici idei, nici hotărâri. Doamne, Doamne, gândeşte-te dacă nu am suferit destul şi dacă poţi să faci pentru mine mai mult decât pot face eu însumi!

În momentul când, într-un delir prilejuit de istovirea forţelor şi de golul din minte, Edmond rostea înturnat cu îngrijorare spre Castelul If, rugăciunea aceasta fierbinte, văzu apărând în zarea insulei Pomègue, schiţându-şi pânza latină la orizont şi asemeni unui pescăruş care zboară atingând valul, un vas mic, pe care numai ochiul unui marinar îl putea recunoaşte ca fiind o corabie genoveză, pe linia încă semi-întunecată a mării. Venea din portul Marsilia şi se îndrepta spre larg, împingând spuma scânteietoare din dreptul prorei ascuţite, care deschidea un drum mai uşor coastelor ei rotunde.

"Oh, exclamă Edmond, când mă gândesc că într-o jumătate de ceas aş ajunge la nava asta, dacă nu m-aş teme că voi fi cercetat, că voi fi recunoscut ca fugar şi dus înapoi la Marsilia! Ce să fac? Ce să spun? Ce poveste să născocesc pentru ca ei s-o creadă? Oamenii aceştia sunt toţi contrabandişti, piraţi pe jumătate. Sub pretextul cabotajului, ei adulmecă coastele; vor prefera să mă vândă decât să facă o faptă bună, stearpă.

Să aşteptăm.

Dar aşteptarea este cu neputinţă: mor de foame; peste câteva ceasuri forţele slabe de care mai dispun se vor duce; de altminteri ora vizitei se apropie; alarma nu e încă dată, poate că oamenii nu bănuiesc nimic; pot să mă dau drept unul dintre mateloţii micului vas care s-a zdrobit azi noapte. Povestea nu e lipsită de temei; nu mă va contrazice nimeni. Haidem."

Şi spunând cuvintele acestea, Dantès îşi îndreptă ochii spre locul unde mica barcă se sfărâmase şi tresări. De creasta unei stânci rămăsese agăţată boneta frigiană a unuia dintre mateloţii naufragiaţi iar în apropiere pluteau câteva rămăşiţe de carenă, bine înţepenite, pe care marea le împingea şi le îndepărta de baza insulei şi pe care ele o băteau ca nişte berbeci neputincioşi.

Dantès luă hotărârea cât ai clipi; se aruncă în mare, înotă spre bonetă, o puse pe cap, luă o bârnă şi se îndreptă în calea vasului.

— Acum sunt salvat, murmură el.

Iar convingerea aceasta îi reînsufleţi puterile.

Zări în curând corabia care gonea între Castelul If şi farul Planier. Un moment Dantès se temu că, în loc de a merge de-a lungul coastei, micul vas va porni în larg, cum ar fi făcut de exemplu el, dacă avea destinaţia spre Corsica sau Sardinia; dar

după modul cum manevra, înotătorul îşi dădu seama curând că vasul dorea să treacă, precum e obiceiul vaselor care merg în Italia, între insula Jaros şi insula Calascraigne.

Între timp, vasul şi înotătorul se apropiau pe nesimţite unul de altul; făcând un salt, micul vas veni chiar la un sfert de leghe de Dantès. El se ridică atunci pe valuri, fluturându-şi boneta în semn de alarmă; dar nu-l văzuse nimeni pe vasul care cârmi.

Dantès se gândi să strige; măsură însă din ochi distanţa şi înţelese că glasul său nu va ajunge până la navă, dus şi acoperit de briza mării şi de zgomotul valurilor.

Se felicită atunci pentru precauţia ce luase de a se lungi pe o bârnă. Poate că, slăbit cum era, nu s-ar fi putut susţine pe mare până ajungea la corabie; şi, cu siguranţă că, dacă, ceea ce era cu putinţă, corabia trecea fără să-l vadă, nu s-ar mai fi putut înapoia pe coastă.

Deşi aproape sigur de drumul pe care îl urma vasul, Dantès îl însoţi din ochi cu nelinişte până în momentul când îl văzu abătându-se din nou şi revenind spre el.

Înaintă atunci în întâmpinarea lui; dar, mai înainte ca el şi vasul să se fi ajuns, acesta începu să vireze din nou.

Îndată, cu o sforţare supremă, Dantès se ridică aproape în picioare, pe apă, fluturându-şi boneta şi scoţând unul din acele strigăte jalnice pe care le scot marinarii în primejdie şi care seamănă cu tânguirea unui duh al mării.

De data aceasta îl văzură şi auziră. Corabia întrerupse manevra şi îndreptă prova spre el. Văzu în acelaşi timp că se făceau pregătiri pentru lansarea unei şalupe pe mare.

În clipa următoare şalupa cu doi oameni se îndrepta spre el, spintecând marea cu două vâsle. Dantès dădu drumul bârnei, de care cugeta că nu mai are nevoie şi înotă cu vigoare pentru a economisi jumătate din drum celor ce veneau la el.

Înotătorul contase totuşi pe forţe aproape absente; simţi atunci de cât folos îi fusese bucata de lemn care plutea ţeapănă la 100 de metri de el. Braţele începeau să-i înţepenească, picioarele îşi pierduseră elasticitatea, mişcările deveneau grele şi zvâcnitoare, pieptul îi gâfâia.

Scoase un strigăt puternic, vâslaşii îşi înteţiră energia iar unul îi strigă în italieneşte:

— Curaj!

Cuvântul ajunse la el în momentul când un val, pe care nu mai avea putere să-l înfrunte, trecea peste capul său şi îl acoperea cu spumă.

Reapăru bătând marea cu mişcările inegale şi disperate ale unui om care se îneacă, scoase al treilea strigăt şi se simţi afundându-se în mare, ca şi cum ar fi avut încă de picior ghiuleaua mortală.

Apa trecu peste capul lui şi, prin apă, văzu cerul livid cu pete negre.

O sforţare violentă îl readuse la suprafaţa mării. I se păru atunci că era apucat de păr; apoi nu mai văzu nimic, nu mai auzi nimic; era leşinat.

Când redeschise ochii, Dantès se pomeni pe puntea corăbiei care îşi continua drumul; prima lui privire a fost să vadă ce direcţie urma ea: se depărtau tot mai mult de Castelul If.

Dantès era aşa de istovit, încât exclamaţia de bucurie pe care o scoase fu luată drept un oftat de durere.

Precum am spus, era culcat pe punte: un matelot îi freca braţele şi picioarele c-o bucată de lână; altul, pe care îl recunoscu, fiind cel care îi strigase "curaj", îi introducea gâtul unei sticle în gură; al treilea, un marinar bătrân, care era totodată pilotul şi patronul, îl privea cu sentimentul milei egoiste pe care o încearcă în genere oamenii pentru o nenorocire din care au scăpat în ajun şi care îi poate lovi a doua zi.

Câteva picături de rom din sticlă înviorară inima slăbită a tânărului, în timp ce fricţiunile, pe care matelotul îngenuncheat în faţa lui continua să le efectueze cu bucata de lână, dădeau elasticitate mădularelor.

— Cine eşti dumneata? întrebă într-o franceză stricată patronul.

— Eu sunt, răspunse Dantès într-o italienească stricată, un matelot maltez; veneam din Siracuza, încărcasem vin şi panolină. Vijelia de azi noapte ne-a surprins la capul Morgion şi am fost zdrobiţi de stâncile de colo.

— De unde vii?

— De la stâncile de care am avut norocul să mă agăţ, în timp ce bietul nostru căpitan şi-a sfărâmat capul. Cei trei tovarăşi ai noştri s-au înecat. Mi se pare că sunt singurul rămas în viaţă; am zărit vasul dumneavoastră şi, temându-mă să nu aştept îndelung pe insula singuratică şi pustie, m-am hazardat

pe o epavă a vasului nostru ca să încerc să vin până la dumneavoastră. Vă mulţumesc, continuă Dantès, mi-aţi salvat viaţa, eram pierdut, când unul din mateloţii dumneavoastră m-a apucat de păr.

— Eu sunt, spuse un matelot cu figura sinceră şi deschisă, încadrată de favoriţi lungi negri; şi era timpul, te scufundai.

— Da, glăsui Dantès întinzându-i mâna, da, prietene, îţi mulţumesc încă o dată.

— Pe legea mea, glăsui marinarul, aproape stăm pe gânduri; cu barba dumitale de şase coţi lungime şi cu părul de un metru, păreai mai mult un tâlhar decât un om de treabă.

Dantès îşi aminti într-adevăr că, de când se afla la Castelul If, nu-şi retezase nici părul nici barba.

— Da, spuse el, e un jurământ pe care l-am făcut la catedrala del Pie de la Grota, într-un moment de pericol: că, zece ani de zile, n-am să-mi tai nici părul, nici barba. Jurământul meu se încheie astăzi şi era tocmai să mă înec de ziua aniversării.

— Ce să facem acum cu dumneata? întrebă patronul.

— Oh, răspunse Dantès, ce veţi vrea: corabia pe care mă aflam e pierdută, căpitanul e mort; precum vedeţi, am scăpat, însă complet gol; din fericire sunt un matelot destul de bun; lepădaţi-mă în primul port unde veţi poposi şi am să găsesc de lucru pe-un vas comercial.

— Cunoşti Mediterana?

— Navighez pe ea de când eram copil.

— Cunoşti locurile bune pentru acostare?

— Sunt puţine porturi, chiar dintre cele mai anevoioase, în care eu să nu pot intra sau din care să nu pot ieşi cu ochii închişi.

— Ascultă, patroane, întrebă matelotul care îi strigase lui Dantès "curaj", dacă tovarăşul spune adevărul, cine e contra ca el să rămână cu noi?

— Da, dacă spune adevărul, glăsui patronul cu aer de îndoială; dar, în starea în care nenorocitul se găseşte, el poate să făgăduiască mult şi să se ţină de cuvânt cum o putea.

— Mă voi ţine mai mult decât am făgăduit, rosti Dantès.

— Hoho, vom vedea! exclamă patronul râzând.

— Oricând, reluă Dantès ridicându-se. Încotro mergeţi?

— La Livorno.

— Bine, atunci în loc să goniţi în salturi, din care cauză pierdeţi un timp preţios, de ce nu strângeţi vântul mai aproape?

— Pentru că am nimeri drept în insula Rion.

— O să treceţi la mai mult de treizeci de metri de ea.

— Ia pune mâna pe cârmă, spuse patronul şi o să ne dăm seama de priceperea dumitale.

Tânărul se aşeză la cârmă, se încredinţă printr-o presiune uşoară că vasul era ascultător şi văzând că, fără să fie de prima calitate, el nu se împotrivea:

— La frânghii! spuse el.

Cei patru mateloţi care formau echipajul, alergară la postul lor, în timp ce patronul îi urmărea din ochi.

— Şi acum trageţi!

Ordinul fu executat, ca şi primul, iar micul vas, în loc să continue a goni în salturi, începu să înainteze spre insula Rion, pe lângă care trecu aşa cum Dantès precizase, lăsând-o în tribord la vreo treizeci de metri.

— Bravo! spuse patronul.

— Bravo! repetară mateloţii.

Ei se uitau cu toţii, minunaţi, la omul a cărui privire regăsise o inteligenţă şi al cărui corp, o vigoare absolut de nebănuit într-însul."

— Vedeţi, spuse Dantès părăsind cârma, că voi putea să vă fiu de oarecare folos, cel puţin în timpul cursei. Dacă nu mă vreţi, la Livorno, ei bine, mă veţi lăsa acolo; iar din solda pe primele luni vă voi înapoia hrana mea până acolo şi veşmintele pe care mi le veţi împrumuta.

— Bine, bine, spuse patronul; o să ne putem înţelege, dacă nu eşti pretenţios.

— Un om este un om, spuse Dantès; ceea ce daţi camarazilor, o să-mi daţi şi mie şi gata.

— Nu este drept, glăsui matelotul care îl scosese pe Dantès din mare, căci dumneata ştii mai mult decât noi.

— De ce dracu te amesteci? E treaba ta, Jacopo? spuse patronul; e liber fiecare să se angajeze pentru suma care-i convine.

— Adevărat, spuse Jacopo; făceam numai o observaţie.

— Ai face mai bine împrumutând flăcăului ăsta, care e gol, un pantalon şi o bluză, dacă ai cumva de rezervă.

— Nu, glăsui Jacopo, dar am o cămaşă şi un pantalon.

— E tot ce-mi trebuie, spuse Dantès; îţi mulţumesc, prietene.

Jacopo lunecă jos şi urcă în clipa următoare cu două veşminte, pe care Dantès le îmbrăcă cu o bucurie de negrăit.

— Îţi mai trebuie ceva? întrebă patronul.

— O bucăţică de pâine şi încă o înghiţitură din romul cel straşnic, din care am mai gustat; căci de multă vreme n-am luat nimic.

Într-adevăr, cam de patruzeci de ore.

I se aduse lui Dantès o bucată de pâine, iar Jacopo îi prezentă clondirul.

— Cârma la babord! strigă căpitanul, întorcându-se spre cârmaci.

Dantès aruncă o ochire în aceeaşi direcţie, ducând clondirul spre gură, dar pe drum îi rămase la jumătate.

— Hei, ce-o fi acolo la Castelul If? întrebă patronul.

Într-adevăr, un nouraş alb, un nor care atrăsese atenţia lui Dantès, se ivise încununând meterezele bastionului de sud ale Castelului If.

În clipa următoare, detunătura unei explozii depărtate se stinse pe bordul corăbiei.

Mateloţii ridicară capul, privindu-se unii pe alţii.

— Ce înseamnă asta? întrebă patronul.

— O fi fugit vreun prizonier azi noapte, spuse Dantès şi se trage tunul de alarmă.

Patronul aruncă o privire asupra tânărului care, spunând cuvintele acestea, dusese clondirul la gură; îl văzu însă gustând licoarea din clondir cu atâta calm şi atâta plăcere, încât, dacă ar fi avut vreo bănuială, bănuiala i-a trecut doar prin minte şi a murit îndată.

— Straşnic de tare e romul ăsta! spuse Dantès, ştergându-şi cu mâneca fruntea lac de sudoare.

— În orice caz, murmură patronul privindu-l, dacă e el, cu atât mai bine; căci am un om de ispravă.

Sub pretextul că este obosit, Dantès ceru atunci să se aşeze la cârmă. Încântat că e înlocuit, timonierul îl consultă pe patron din ochi, iar acesta îi făcu semn din cap că poate să încredinţeze cârma tovarăşului său.

Aşezat astfel, Dantès putu să rămână cu ochii fixaţi spre Marsilia.

— În câte ale lunii suntem? îl întrebă Dantès pe Jacopo, care se aşezase lângă el, după ce pierdu din vedere Castelul If.

— În 28 februarie, răspunse acesta.

— Ce an? mai întrebă Dantès.

— Cum ce an? întrebi ce an?

— Da, glăsui tânărul, te întreb ce an.

— Ai uitat anul în care ne aflăm?

— Ce vrei? Mi-a fost aşa de frică în noaptea asta, spuse Dantès râzând, încât era să-mi pierd mintea; aşa că memoria mea s-a tulburat toată; prin urmare, te întreb: la 28 februarie al cărui an suntem?

— Al anului 1829, spuse Jacopo.

Erau 14 ani exact de când Dantès fusese arestat.

Intrase la 19 ani în Castelul If, ieşea la 33 de ani.

Un zâmbet dureros trecu pe buzele lui; se întrebă ce a devenit Mercédès în răstimpul în care ca l-a crezut cu siguranţă mort.

Apoi un fulger de ură se aprinse în ochii săi, gândindu-se la cei trei oameni cărora le datora o aşa de lungă şi de crudă captivitate.

Şi reînnoi, împotriva lui Danglars, Fernand şi Villefort, jurământul de neînduplecată răzbunare pe care îl mai rostise în închisoare.

Iar jurământul nu mai era o ameninţare stearpă, căci în ceasul acesta, nici cea mai bună barcă de pe Mediterana n-ar fi putut să prindă corabia micuţă care gonea spre Livorno cu pânzele întinse.

Capitolul XXII   Contrabandiştii

Dantès trăise abia de o zi pe bord şi îşi dăduse seama cu cine avea a face. Fără să fi fost la şcoala abatelui Faria, vrednicul stăpân al "Tinerei Amelia", — acesta era numele corăbiei genoveze —, ştia aproape toate limbile care se vorbesc în jurul acestui mare lac ce se numeşte Mediterana; de la arabă până la provensală; putea astfel, lipsindu-se de tălmaci, oameni totdeauna plicticoşi şi uneori indiscreţi, să comunice în chip

foarte lesnicios, fie cu vasele întâlnite pe mare, fie cu micile bărci pe care le observa de-a lungul coastelor, fie, în sfârşit, cu oameni fără nume, fără patrie, fără situaţie, aşa cum se găsesc totdeauna pe lespezile cheiurilor din preajma porturilor mării şi care trăiesc din mijloace misterioase şi tăinuite, ce se trag parcă în linie directă de la Providenţă, deoarece nu au nici o putinţă de trăi, vizibilă cu ochiul liber; aţi ghicit că Dantès se afla pe bordul unui vas ce făcea contrabandă.

De aceea patronul îl primise pe Dantès la bord cu oarecare neîncredere; era cunoscut foarte bine de toţi vameşii coastei şi, deoarece între domnii aceştia şi el era un schimb de şiretenii, unele mai îndemânatice decât altele, îşi închipuise la început că Dantès era un emisar al vămii, care întrebuinţa calea aceasta ingenioasă, pentru a pătrunde câteva dintre secretele meseriei. Dar chipul strălucit în care Dantès scăpase din încurcătură, când a îndrumat vasul, îl convinsese pe deplin; apoi, când a văzut dâra de fum plutind ca un fuior deasupra bastionului Castelului If şi când a auzit detunătura îndepărtată a exploziei, s-a gândit o clipă că a primit la bord pe cel căruia i se acordau onorurile tunului, aşa cum acestea sunt acordate intrărilor şi plecărilor regilor; faptul îl neliniştea mai puţin, — trebuie spus, — decât dacă noul venit ar fi fost un vameş; dar a doua presupunere dispăru curând ca şi prima, văzând liniştea perfectă a recrutului.

Edmond avu deci avantajul de a şti ce era patronul său, fără ca acesta să poată şti cine era el; oricâte încercări făcu bătrânul marinar sau camarazii săi, el se ţinu bine şi nu destăinui nimic; dădu numeroase amănunte asupra Neapolelui şi asupra Maltei, pe care le, cunoştea cum cunoştea Marsilia şi se menţinu, cu o tărie care făcea cinste memoriei sale, la prima povestire. Oricât de subtil era, genovezul se lăsă deci păcălit de Edmond, — în favoarea acestuia pledând blândeţea, experienţa nautică şi, în special, cea mai iscusită şiretenie.

Dar poate că genovezul făcea parte din categoria oamenilor inteligenţi, care nu ştiu niciodată decât ce trebuie să ştie şi care nu cred decât ce au interesul să creadă.

În situaţia aceasta ajunseră la Livorno.

Edmond avea să treacă aici un nou examen: să vadă dacă se va recunoaşte singur după trecerea celor de 14 ani; păstrase o idee îndeajuns de precisă despre cum era tânărul; va vedea acum ce a devenit bărbatul. Va citi dorinţa sa în ochii

camarazilor; poposise de vreo douăzeci de ori la Livorno şi cunoştea, în strada Sfântul Ferdinand, un bărbier. Intră la el să-şi taie barba şi părul.

Bărbierul se uită cu mirare la omul cu plete lungi şi cu barba deasă şi neagră, care semăna cu un cap frumos de Tizzian. Pe vremea aceea nu erau încă la modă barba şi părul lung: astăzi un bărbier s-ar mira dacă un bărbat înzestrat cu aşa de mari calităţi fizice ar consimţi să renunţe la ele.

Bărbierul livornez se apucă de lucru fără să spună ceva. După terminarea operaţiei, când îşi simţi bărbia rasă complet, când părul fu redus la lungimea obişnuită, Edmond ceru o oglindă şi se privi.

Avea atunci, aşa cum am spus, treizeci şi trei de ani, iar cei paisprezece ani de închisoare produseseră, pentru a spune astfel, o mare schimbare morală în figura sa.

Dantès intrase la castelul If cu chipul rotund, zâmbitor şi înflorit al tânărului fericit, căruia primii paşi în viaţă i-au fost uşori şi care se bizuise pe viitor ca pe continuarea naturală a trecutului. Se schimbase cu totul.

Figura ovală se prelungise, gura zâmbitoare căpătase trăsăturile ferme şi precizate care indică hotărârea; sprâncenele se arcuiseră sub o cută îngândurată, în ochi era întipărită o tristeţe adâncă din care ţâşneau, la intervale, fulgerări sumbre, mizantropice, ură; tenul, îndepărtat atâta timp de lumina zilei şi de razele soarelui, căpătase culoarea mată care constituie frumuseţea aristocratică a oamenilor de la Nord, când chipul lor este încadrat de păr negru; ştiinţa profundă pe care o dobândise a răsfrânt pe întreaga lui figură o aureolă de siguranţă inteligentă; căpătase, de asemeni, deşi avea o statură înaltă, vigoarea îndesată a trupului care îşi concentrează forţele într-însul.

Eleganţa formelor nervoase şi plăpânde îi urmase tăria formelor rotunjite şi musculoase. Rugăciunile, suspinele şi imprecaţiile îi schimbaseră vocea, uneori într-un timbru de o blândeţe ciudată, alteori într-o accentuare aspră şi aproape răguşită.

În afară de aceasta, mereu în semi-obscuritate şi în întuneric, ochii săi căpătaseră darul curios de a distinge obiectele în timpul nopţii, asemenea ochilor hienei şi lupului.

Edmond zâmbi văzându-se: era cu neputinţă ca prietenul său cel mai bun, dacă totuşi mai avea vreun prieten, să-l recunoască; nu se recunoştea nici el.

Patronul "Tinerei-Amelia", care ţinea mult să păstreze printre oamenii săi un om de valoarea lui Edmond, îi oferise un acont din viitoarele câştiguri şi Edmond acceptase; prima lui grijă ieşind de la bărbierul care operase prima transformare, fu deci, să intre într-o prăvălie şi să cumpere un veşmânt complet de matelot; veşmântul acesta, precum ştiţi, este cât se poate de simplu: se compune dintr-un pantalon alb, dintr-o cămaşă vărgată şi dintr-o bonetă frigiană.

În costumul acesta, înapoindu-i lui Jacopo cămaşa şi pantalonul împrumutaţi, reapăru Edmond în faţa patronului "Tinerei-Amelia", căruia fu obligat să-i repete povestea. Patronul nu voia să recunoască în matelotul cochet şi elegant pe omul cu barbă deasă, cu alge amestecate în păr şi cu trupul muiat de apa mării, pe care îl urcase, gol, muribund, pe puntea vasului său.

Cucerit de înfăţişarea-i frumoasă, repetă deci lui Dantès propunerile de angajare; dar Dantès, care avea proiectele sale, nu voi să le accepte decât pentru trei luni.

De altminteri echipajul "Tinerei-Amelia" era foarte harnic şi supus ordinelor unui patron obişnuit să nu-şi piardă vremea. Vasul se afla abia de opt zile la Livorno şi coapsele-i rotunde erau pline cu muselinuri colorate, cu bumbacuri prohibite, cu pudră englezească şi cu tutun, pe care regia uitase să-şi depună pecetea. Toate acestea trebuiau să iasă din Livorno porto-franco şi să debarce pe ţărmul Corsicei, de unde anumiţi speculatori îşi luau sarcina să treacă încărcătura în Franţa.

Plecară; Edmond spintecă din nou marea azurie, primul orizont a tinereţii sale, pe care o revăzuse aşa de des în visurile din închisoare. Lăsă la dreapta Gorgona, la stânga Pianosa şi înaintă spre patria lui Paoli şi a lui Napoleon.

A doua zi, urcând pe punte, — lucru pe care îl făcea totdeauna devreme — patronul îl găsi pe Dantès rezemat de peretele vasului şi privind cu ochi ciudaţi o îngrămădire de stânci de granit, pe care răsăritul soarelui le inunda cu o lumină roză, insula Monte-Cristo. "Tânăra-Amelia" o lăsă cam la trei sferturi de leghe în tribord şi îşi continuă drumul spre Corsica.

Dantès se gândea, mergând de-a lungul insulei cu nume aşa de răsunător pentru el, că nu i-ar trebui decât să sară în mare şi, într-o jumătate de ceas, ar fi pe pământul făgăduinţei. Dar ce să facă acolo, fără instrumente cu care să descopere comoara, fără arme cu care s-o apere? De altminteri, ce ar spune mateloţii? Ce ar cugeta patronul? Se impunea să aştepte.

Din fericire, Dantès ştia să aştepte: aşteptase 14 ani, libertatea; putea foarte bine, acum când era liber, să aştepte şase luni sau un an, bogăţia.

N-ar fi acceptat oare libertatea şi fără bogăţie, dacă i s-ar fi propus?

De altfel, bogăţia aceasta nu era ea o himeră? Născută în creierul bolnav al bietului abate Faria, nu murise o dată cu el?

E drept, scrisoarea cardinalului Spada era cât se poate de precisă.

Şi Dantès repetă de la un capăt la altul, în memorie, scrisoarea din care nu uitase un cuvânt.

Veni seara: Edmond văzu insula trecând prin toate culorile pe care crepusculul le aduce cu el şi pierzându-se pentru toată lumea în întuneric; dar el, având privirea deprinsă cu întunericul închisorii, a continuat desigur s-o vadă, căci rămase ultimul pe punte.

A doua zi, se treziră în faţa Aleriei. Au gonit toată ziua, iar seara luminile se aprinseră pe coastă. După felul luminilor îşi dădură probabil seama că puteau să debarce, căci un felinar fu urcat în locul pavilionului, pe catargul micului vas şi se apropiară de ţărm la o bătaie de puşcă.

Dantès remarcase, pentru împrejurările acestea solemne, fără îndoială, că patronul "Tinerei-Amelia" montase pe pivot, apropiindu-se de uscat, două tunuri mici ca nişte puşti de metereze, care, fără să facă zgomot mare puteau să trimită o ghiulea zdravănă la o mie de paşi.

Dar, în seara aceea, precauţia fu de prisos; totul se petrecu în chipul cel mai calm şi mai politicos. Patru şalupe se apropiară încetişor de vasul care, fără îndoială, pentru a le face onoare, dădu drumul propriei sale şalupe pe mare; cele cinci şalupe se executară aşa de bine, încât, la ceasurile două noaptea, întreaga încărcătură trecuse de pe bordul "Tinerei-Amelia" pe uscat.

Patronul "Tinerei-Amelia" era un om cu simţul ordinei aşa de dezvoltat, încât, în aceeaşi noapte, câştigurile fură repartizate: fiecare om îşi primi partea sa de 100 lire toscane, adică aproximativ 80 de franci în moneda noastră.

Dar expediţia nu se sfârşise; porniră spre Sardinia. Vasul descărcat trebuia încărcat din nou.

A doua operaţie decurse în chip tot aşa de fericit ca şi prima: "Tânăra- Amelia" avea noroc. Noua încărcătură era pentru ducatul Lucques. Se compunea aproape în întregime din ţigări de Havana, din vin de Xeres şi de Malaga.

Avură însă de furcă, la plecare, cu vama, — eterna duşmană a patronului "Tinerei-Amelia". Un vameş rămase pe caldarâm şi doi mateloţi fură răniţi. Dantès era unul dintre aceştia; un glonţ îi străpunsese muşchii umărului.

Dantès era aproape fericit de încăierare şi aproape mulţumit de rană; ca instanţe severe, ele îi arătaseră lui însuşi cum primea pericolul şi cu ce inimă îndura suferinţa. Privise pericolul râzând şi spusese ca filozoful grec, primind lovitura: "durere, tu nu eşti un rău".

Îl examinase pe vameşul rănit de moarte şi, datorită înfierbântării sângelui sau răcirii sentimentelor omeneşti, priveliştea nu-i produse decât o uşoară impresie. Dantès se afla pe calea pe care voia s-o parcurgă şi mergea spre ţinta pe care voia s-o ajungă; inima lui începea să se împietrească în piept.

Văzându-l căzând, Jacopo l-a crezut mort, s-a repezit la el, l-a ridicat, iar apoi l-a îngrijit ca un camarad admirabil.

Va să zică, lumea nu era aşa de bună cum o vedea doctorul Pangloss, dar nici aşa de rea cum o vedea Dantès, de vreme ce omul care nu avea de aşteptat de la tovarăşul său decât moştenirea părţii sale din câştig încerca o aşa de vie mâhnire văzându-l ucis?

Din fericire, am spus, Edmond era numai rănit. Graţie unor ierburi culese în anumite epoci şi vândute contrabandiştilor de femei bătrâne din Sardinia, rana se închise curând. Edmond voi atunci să-l ispitească pe Jacopo; îi oferi, în schimbul îngrijirilor primite de la el, partea sa de câştig; Jacopo refuză însă cu indignare.

Datorită devotamentului simpatic pe care Jacopo îl arătase lui Edmond din primul moment când l-a văzut, Edmond acorda lui Jacopo o anume afecţiune. Dar Jacopo nu cerea mai mult;

ghicise instinctiv la Edmond superioritatea supremă, superioritatea pe care Edmond izbutise s-o tăinuiască faţă de ceilalţi. Şi, cu puţinul dăruit de Edmond, vrednicul marinar era mulţumit.

De aceea, în zilele lungi de bord, când vasul, alergând în siguranţă pe marea azurie, nu avea nevoie, graţie vântului favorabil ce-i umfla pânzele, decât de ajutorul cârmaciului, — Edmond, cu o hartă marină în mână, devenea institutorul lui Jacopo, aşa cum bietul abate Faria fusese institutorul lui. Îi arăta ascunzişurile coastelor, îi explica variaţiile busolei, îl învăţa să citească în cartea mare, deschisă deasupra capului nostru, cerul şi unde Dumnezeu a scris pe azur, cu litere de diamant.

Iar când Jacopo îl întreba:

— La ce bun să înveţi toate lucrurile astea pe un biet matelot ca mine?

Edmond răspundea:

— Cine ştie? Poate că într-o zi o să fii căpitan de vas; compatriotul tău Bonaparte a devenit împărat!

Uitasem să spunem că Jacopo era corsican.

Trecuseră două luni jumătate în cursele acestea. Edmond devenise tot aşa de iscusit navigator, după cum era altădată marinar îndrăzneţ; se împrietenise cu toţi contrabandiştii de pe coastă. Învăţase toate semnele masonice cu ajutorul cărora aceşti semi-piraţi se recunosc între ei.

Trecuse de vreo douăzeci de ori pe dinaintea insulei Monte-Cristo fără să găsească măcar o dată prilejul să debarce.

Luase deci o hotărâre:

De îndată ce angajamentul cu patronul "Tinerei-Amelia" se va sfârşi, el va închiria o barcă mică, pe cont propriu (Dantès avea putinţa, căci în cursele pe care le făcuse strânsese 100 de piaştri) şi, sub un pretext oarecare, se va duce pe insula Monte-Cristo.

Aici îşi va face, în toată libertatea, cercetările.

Nu în toată libertatea, căci va fi, fără îndoială, spionat de cei care îl vor conduce.

Dar pe lume se impune să rişti.

Închisoarea îl făcuse pe Edmond prudent şi ar fi vrut să nu rişte nimic.

Oricât iscodise însă în minte, oricât de fecundă îi era imaginaţia, nu găsea alte mijloace pentru a ajunge la insula dorită aşa de mult, decât să se lase condus.

Dantès plutea în şovăiala aceasta când patronul, care căpătase o mare încredere în el şi care ţinea foarte mult să-l păstreze în serviciu, îl luă într-o seară de braţ şi-l duse într-o tavernă de pe strada del Oglio, unde aveau obiceiul să se întâlnească cei mai de seamă contrabandişti din Livorno.

Aici se tratau îndeobşte afacerile. Dantès mai intrase, în două sau trei rânduri, în bursa aceasta maritimă; şi, văzându-i pe cutezătorii piraţi, pe care îi furnizează un litoral de aproape două mii de leghe, se întrebase de câtă putere n-ar dispune un om care ar izbuti să impună voinţa sa tuturor acestor fii reuniţi sau dezbinaţi.

Era vorba acum de o mare afacere: de un vas încărcat cu covoare turceşti, cu stofe din Levant şi cu caşmir; trebuia găsit un teren neutru unde schimbul să se poată face; apoi să se încerce aruncarea obiectelor pe coastele Franţei.

Câştigul era enorm, dacă reuşeau; revenea fiecărui om între 50 şi 60 piaştri.

Patronul "Tinerei-Amelia" propuse ca loc de debarcare insula Monte-Cristo, care, fiind complet pustie şi neavând nici soldaţi, nici vameşi, pare să fi fost aşezată în mijlocul mării, pe timpul Olimpului păgân, de Mercur, zeul negustorilor şi al hoţilor, clase pe care noi le-am despărţit, dar pe care antichitatea, după câte se pare, le aşeza în aceeaşi categorie.

Auzind numele de Monte-Cristo, Dantès tresări de bucurie; se sculă ca să-şi ascundă emoţia şi făcu un ocol prin taverna afumată, unde toate idiomurile lumii cunoscute se topiseră în limba francă.

În momentul când se apropie din nou de doi interlocutori, rămăsese stabilit că vor poposi la Monte-Cristo şi că vor pleca acolo în noaptea următoare.

Îl consultară pe Edmond şi el fu de părere că insula oferea toate garanţiile posibile şi că, pentru a izbuti, acţiunile mari aveau nevoie să fie săvârşite repede.

Nu se schimbă, prin urmare, nimic din programul fixat. Stabiliră că vor porni a doua zi seara şi că, marea fiind frumoasă, iar vântul favorabil, vor căuta să se găsească a treia zi, seara, în apele insulei neutre.

În sfârşit, graţie unuia din acele noroace extraordinare, care li se întâmplă uneori celor loviţi îndelung de soartă, Dantès avea să ajungă la ţintă, printr-un mijloc simplu şi natural, punând piciorul pe insulă fără să inspire cuiva vreo bănuială.

Îl despărţea numai o noapte de plecarea aşteptată aşa de mult.

Noaptea aceea a fost una dintre cele mai înfierbântate din câte a trăit Dantès. În timpul ei i se înfăţişară în minte, rând pe , rând, toate şansele bune şi rele; dacă închidea ochii, vedea scrisoarea cardinalului Spada, scrisă, pe perete cu litere aprinse; dacă adormea o clipă, visurile cele mai nesăbuite se învârteau în creier. Cobora în grote cu lespezi de smaralde, cu pereţi de rubine, cu stalactite de diamante. Perlele cădeau strop cu strop, aşa cum filtrează de obicei apa subterană.

Încântat, uluit, Edmond îşi umplea buzunarele cu nestemate; apoi revenea la lumină, iar nestematele se schimbau în simple pietre. Încercă atunci să intre iarăşi în grotele minunate, întrevăzute numai; dar drumul se încolăcea în spirale infinite; intrarea devenise iarăşi invizibilă. Căuta zadarnic în memoria obosită, cuvântul magic şi misterios care deschidea pentru pescarul arab peşterile splendide ale lui Ali-Baba. Totul era de prisos; comoara dispărută redevenise în proprietatea duhurilor pământului, cărora nădăjduise o clipă să le-o răpească.

Ziua veni aproape la fel de înfrigurată cum fusese şi noaptea; dar ea aduse logica în ajutorul imaginaţiei şi Dantès putu să întocmească un plan până atunci vag şi plutitor în creier.

Se înseră şi, o dată cu seara, începură pregătirile de plecare. Pregătirile erau pentru Dantès un mijloc de a-şi ascunde agitaţia. Treptat-treptat căpătase asupra tovarăşilor săi autoritatea de a le comanda ca şi cum ar fi fost stăpânul vasului; şi, deoarece ordinele sale erau totdeauna limpezi, precise, lesne de executat, tovarăşii se supuneau nu numai cu grabă, dar şi cu plăcere.

Bătrânul marinar îl lăsa; recunoscu şi el superioritatea lui Dantès asupra celorlalţi mateloţi şi chiar asupra sa.

Vedea în tânăr un succesor firesc şi regreta că nu are o fată ca să-l înlănţuiască pe Edmond prin legătura aceasta.

La şapte seara, totul fu gata; la şapte şi zece ocoleau farul, exact când farul se aprindea.

Marea era calmă, cu un vânt răcoros venind de la sud-est; navigau sub un cer de azur, pe care Dumnezeu îşi aprindea de asemeni, rând pe rând, farurile — faruri dintre care fiecare este o lume. Dantès declară că toată lumea poate să se culce şi că are el grijă de cârmă.

Când Maltezul (aşa i se spunea lui Dantès) făcea o astfel de declaraţie, era de ajuns şi fiecare se ducea liniştit la culcare.

Se întâmpla aceasta din când în când; zvârlit de singurătate şi lume, Dantès simţea uneori nevoia imperioasă de singurătate. Şi ce singurătate mai imensă şi mai poetică s-ar putea concepe decât aceea a unui vas care pluteşte izolat pe mare, în întunericul nopţii, în liniştea imensităţii şi sub privirile Domnului?

De data aceasta, singurătatea fu populată cu gândurile sale, noaptea luminată de iluziile sale, liniştea însufleţită de făgăduielile sale.

Când patronul se trezi, nava mergea cu toate pânzele întinse; nu era fâşie de pânză care să nu fie umflată de vânt; înaintau cu mai mult de două leghe şi jumătate pe oră.

Insula Monte-Cristo creştea la orizont.

Edmond încredinţă stăpânului vasul şi se duse să se întindă şi el în hamac; dar, cu toate că petrecuse o noapte de insomnie, nu putu să închidă ochii o clipă.

Peste două ceasuri urcă iarăşi pe punte; vasul făcea ocolul insulei Elba. Erau în dreptul Marecianei şi mai sus de insula Pianosa, netedă, înverzită. Se vedea înălţându-se în azurul cerului creasta învăpăiată a insulei Monte-Cristo.

Dantès porunci cârmaciului să pună cârma la babord pentru a lăsa Pianosa la dreapta; calculase că manevra va scurta drumul cu două sau trei noduri.

Pe la cinci seara avură priveliştea completă a insulei. Se zăreau cele mai mărunte detalii, graţie limpezimii atmosferice care e caracteristică luminii revărsată de razele soarelui în apus.

Edmond mistuia din ochi grămada de stânci, care trecea prin toate culorile crepusculare, de la rozul viu până la albastrul închis; din când în când îi năpădeau în faţă valuri de căldură;

fruntea i se împurpura, un nor purpuriu trecea pe dinaintea ochilor săi.

Nicicând un jucător a cărui întreagă avere este în joc, n-a avut, la o aruncătură de zaruri, neliniştile pe care Edmond le resimţea în paroxismele speranţei.

Veni noaptea; la zece seara abordară; "Tânăra-Amelia" era prima la întâlnire.

În ciuda puterii sale obişnuite de stăpânire, Dantès nu se mai putu înfrâna: sări cel dintâi pe ţărm; dacă ar fi cutezat ca Brutus, ar fi sărutat pământul.

Era noapte întunecoasă; dar, la ceasurile 11, luna se ridică din mijlocul mării, argintându-i fiecare tresărire; apoi razele ei, pe măsură ce se înălţară, începură să zburde în cascade albe de lumină pe stâncile îngrămădite ale acestui alt Pelion.

Insula era cunoscută de echipajul "Tinerei-Amelia": era unul din popasurile ei obişnuite. Dantès o recunoscuse ori de câte ori călătorise în Levant, dar nu descinsese niciodată acolo.

Îl cercetă pe Jacopo.

— Unde petrecem noaptea? întrebă el.

— Păi, pe bordul corabiei, răspunse marinarul.

— Nu ne-am simţi mai bine în grote?

— În care grote?

— În grotele insulei.

— Nu cunosc nici o grotă, spuse Jacopo.

O sudoare rece trecu pe fruntea lui Dantès.

— Nu există nici o grotă la Monte-Cristo? întrebă el.

— Nu.

Dantès rămase o clipă ameţit; apoi se gândi că, poate, grotele au fost acoperite în urma cine ştie cărui accident, sau chiar astupate pentru mai multă siguranţă, de cardinalul Spada.

În cazul acesta se impunea găsirea deschizăturii pierdute. Era de prisos s-o caute noaptea. Dantès amână deci investigaţia pentru a doua zi. De altminteri, un semnal arborat la o jumătate de leghe pe mare şi căruia "Tânăra-Amelia" îi răspunse îndată printr-un alt semnal, arătă că sosise momentul să se apuce de lucru.

Vasul întârziat, liniştit de semnalul care urma să indice ultimului sosit că se poate apropia cu toată siguranţa, apăru în curând, alb şi tăcut ca o fantomă, aruncând ancora la vreo douăzeci metri de ţărm.

Transportul începu imediat.

Dantès se gândea, lucrând, la uralele de bucurie pe care un singur cuvânt ar putea să le stârnească printre oameni, dacă ar fi rostit cu glas tare gândul ce răsuna încet în urechea şi în inima lui. Dar, departe de a destăinui minunatul secret, el se temea să nu fi spus prea mult şi să nu fi trezit bănuieli prin umbletu-i de colo până colo, prin întrebările repetate, prin observaţiile amănunţite şi prin preocuparea-i continuă. Din fericire, cel puţin pentru împrejurarea de faţă, un trecut dureros răsfrângea pe figura sa o tristeţe de negrăit, iar lucirile de voioşie întrevăzute sub acest nor nu erau, la drept vorbind, decât fulgerări.

Nimeni nu bănuia prin urmare nimic, iar când a doua zi, luând o puşcă, plumb şi pulbere, Dantès manifestă dorinţa de a se duce să ucidă una din numeroasele capre sălbatice care erau văzute sărind din stâncă în stâncă, plimbarea lui nu fu pusă decât pe seama pasiunii pentru vânătoare sau a dorinţei de singurătate. Numai Jacopo stărui să-l urmeze. Dantès nu vru să se împotrivească, temându-se că astfel va trezi oarecari bănuieli. Dar abia făcu un sfert de leghe şi, găsind prilejul de a trage şi de a ucide un ied, îl trimise pe Jacopo cu vânatul la tovarăşii săi, invitându-i să-l frigă şi să-l anunţe printr-un foc de puşcă, pentru a veni să-şi mănânce porţia, când iedul va fi fript; câteva fructe uscate şi o sticlă de vin de Monte Pulciano aveau să completeze ospăţul.

Dantès îşi continuă drumul, întorcând capul din când în când. Ajunse pe vârful unei stânci şi văzu, la o mie de picioare sub el, pe tovarăşii la care Jacopo ajunse şi care se îndeletniceau, harnici, cu pregătirile pentru dejunul sporit, graţie iscusinţei lui Edmond, cu un lucru de seamă.

Edmond îi privi o clipă cu zâmbetul blând şi trist al omului superior.

— Peste două ceasuri, spuse el, oamenii aceştia au să plece, îmbogăţiţi cu 50 de piaştri, pentru a se duce să câştige, riscându-şi viaţa, alţi 50; vor reveni apoi, având 600 de lire şi vor risipi comoara în cine ştie ce oraş, cu mândria sultanilor şi cu încrederea nababilor. Astăzi, graţie speranţei, dispreţuiesc bogăţia lor, care mi se pare cea mai profundă mizerie; mâine, poate, dezamăgit, voi fi nevoit să privesc mizeria aceasta profundă ca pe fericirea supremă. O, nu, exclamă Edmond, asta nu se va întâmpla; savantul, omul care nu greşeşte, Faria, nu se

va fi înşelat. De altminteri aş prefera să mor decât să duc mai departe o viaţă mizeră şi inferioară.

Astfel Dantès, care acum trei luni nu năzuia decât la libertate, nu se mai mulţumea cu libertatea şi năzuia la bogăţie; vina nu era a lui Dantès, ci a lui Dumnezeu care, limitând puterea omului, i-a dat dorinţi infinite. Între timp, pe un drum pierdut între doi pereţi de stânci, mergând pe o potecă săpată de torent şi pe care, după toate probabilităţile, piciorul omenesc nu călcase nicicând, Dantès s-a apropiat de locul unde îşi închipuia că au existat grotele. Înaintând de-a lungul ţărmului mării şi examinând cu atenţie serioasă cele mai neînsemnate obiecte de pe ea, i se păru că observă pe anumite stânci nişte crestături făcute de mâna omului.

Vremea care aruncă asupra oricărui lucru fizic mantia ei de muşchi, aşa cum aruncă asupra lucrurilor morale mantia uitării, părea că a respectat semnele acestea făcute cu anume regularitate în scopul probabil de-a indica o cale; din loc în loc, totuşi, semnele dispăreau sub tufe de mirt, care înfloreau în buchete mari încărcate de flori, sau sub licheni paraziţi. Edmond era nevoit să dea în lături atunci, crengile, sau să ridice muşchiul, pentru a regăsi semnele indicatoare care îl călăuzeau în labirint.

Semnele dăduseră, de altminteri, speranţe lui Edmond. De ce nu le-ar fi făcut oare cardinalul, pentru ca, în cazul unei catastrofe pe care el n-o putuse prevedea aşa de completă, ea să slujească de călăuză nepotului? Locul singuratic de aici era, într-adevăr, acela care convenea unui om ce vroia să îngroape o comoară. Dar semnele infidele nu atrăseseră oare în chip credincios minunata ei taină? Cu toate acestea, la vreo 60 de paşi de port, lui Edmond, pe care accidentele de teren îl fereau încă de tovarăşii săi, i se păru că crestăturile se opresc; atât numai că ele nu duceau la nici o grotă. O stâncă mare, rotundă, aşezată pe o temelie solidă, era singura ţintă la care ele păreau că duc. Edmond se gândi că, în loc de a ajunge la sfârşit, nu era poate, dimpotrivă, decât la început; se întoarse prin urmare pe drumul dinainte.

În vremea asta camarazii pregăteau dejunul, se duceau să ia apă de la izvor, transportau pâinea şi fructele pe uscat şi frigeau iedul. Exact în momentul când ei îl scoteau din frigarea improvizată, zăriră pe Edmond, care, uşor şi cutezător ca o

capră, sărea din stâncă în stâncă; traseră un foc de puşcă pentru a-i da semnalul. Vânătorul îşi schimbă numaidecât direcţia şi reveni la ei în goană. Dar, în momentul când toţi îl urmăreau cu ochii în zborul pe care îl executa, socotind că iscusinţa lui e o temeritate, Edmond lunecă dând parcă dreptate temerilor lor; îl văzură clătinându-se pe creasta unei stânci scoţând un strigăt şi dispărând.

Se năpustiră cu toţii c-o singură pornire, căci, în ciuda superiorităţii sale, Edmond le era drag; cu toate acestea, Jacopo ajunse cel dintâi.

Îl găsi pe Edmond lungit, însângerat şi aproape fără cunoştinţă; se rostogolise, desigur, de la o înălţime de douăsprezece până la cincisprezece picioare. I se turnară în gură câteva picături de rom, iar leacul care mai fusese de mult folosit pentru el, produse şi acum acelaşi efect.

Edmond redeschise ochii, se tângui de o durere vie la genunchi, de o greutate mare la cap şi de zvâcniri nesuferite în şale. Vrură să-l transporte până la ţărm; dar, când îl atinseră, cu toate că Jacopo conducea operaţia, el declară gemând că nu se simte în stare să suporte transportul.

Înţelegeţi că lui Dantès nu i-a mai ars de mâncare; el ceru însă ca tovarăşii săi, care nu aveau motivele lui de a posti, să se înapoieze la locul lor. Declară, întrucât îl priveşte, că nu avea nevoie decât de puţină odihnă şi că, la întoarcerea lui, au să-l găsească uşurat.

Marinarii nu se lăsară prea mult rugaţi; marinarilor le era foame, aroma iedului ajungea până la ci şi lupii de mare nu sunt câtuşi de puţin ceremonioşi.

Peste un ceas reveniră. Tot ce Edmond putuse face, a fost să se târas-că vreo zece paşi pentru a se rezema de o stâncă cu muşchi.

Dar departe de a se calma, violenţa durerilor lui Dantès sporise parcă. Bătrânul patron, nevoit să plece în cursul dimineţii, pentru a-şi depune încărcătura la graniţele Piemontului şi Franţei, între Nisa şi Frejus, stărui ca Dantès să încerce să se ridice. Dantès făcu sforţări supraomeneşti, dar de fiecare dată recădea tânguindu-se şi îngălbenindu-se.

— Are şalele frânte, şopti patronul; n-are a face; e un tovarăş bun şi nu trebuie părăsit; să căutăm să-l ducem până la corabie.

Dar Dantès declară că preferă să moară acolo unde era, decât să în-dure durerile crescânde pe care i le-ar pricinui cea mai slabă mişcare.

— Fie ce-o fi, glăsui patronul, dar nu trebuie să se spună că am lăsat fără ajutor un tovarăş de ispravă ca dumneata. Nu vom pleca decât deseară.

Propunerea îi miră foarte mult pe mateloţi, cu toate că nici unul nu-l combătu, ci dimpotrivă. Patronul era un om. aşa de rigid, încât pentru prima oară oamenii îl vedeau că renunţă la o întreprindere, sau că măcar zăboveşte în împlinirea ei.

De aceea Dantès nu voi să se facă în favoarea sa o aşa de gravă abatere de la regulile disciplinei stabilite pe bord.

— Nu, spuse el patronului, am fost un neîndemânatic şi se cuvine să duc ponosul neîndemânării mele. Lasă-mi o mică provizie de pesmeţi, o puşcă, pulbere şi gloanţe, ca să ucid iezi sau măcar să mă apăr şi o sapă ca să-mi construiesc, dacă întârziaţi prea mult, un fel de casă.

— Dar ai să mori de foame, spuse patronul.

— Prefer să mor, răspunse Edmond, decât să îndur durerile grozave pe care mi le-ar pricinui o singură mişcare.

Patronul se înturnă spre vasul care se legăna în micul port, gata să pornească în larg.

— Ce vrei să facem, Maltezule? glăsui el. Nu putem să te părăsim şi nu putem nici să rămânem.

— Plecaţi, plecaţi! strigă Dantès.

— O să lipsim cel puţin opt zile, spuse patronul, ba va trebui să ne abatem din drum ca să te luăm.

— Ascultă, glăsui Dantès, dacă în două-trei zile întâlniţi vreo corabie de pescari, sau altfel de corabie care vine prin locurile astea, pomeniţi-i de mine; am să dau douăzeci şi cinci de piaştri, ca să mă ducă la Livorno. Dacă nu găseşti, înapoiază-te.

Patronul clătină din cap.

— Ascultă, patroane Balbi, e un mijloc să împăcăm totul, spuse Jacopo; plecaţi şi rămân eu cu rănitul să-l îngrijesc.

— Renunţi la partea ta de câştig, îl întrebă Edmond, ca să rămâi cu mine?

— Da, spuse Jacopo şi fără să-mi pară rău.

— Eşti un flăcău de treabă, Jacopo, glăsui Edmond. Dumnezeu te va răsplăti pentru bunăvoinţa ta; dar îţi

mulţumesc, n-am nevoie de nimeni; o zi sau două de odihnă au să mă întremeze şi nădăjduiesc că voi găsi printre stâncile astea niscai buruieni bune împotriva loviturilor.

Şi un zâmbet ciudat flutură pe buzele lui Dantès. Îi strânse mâna lui Jacopo cu căldură, dar rămase nezdruncinat în hotărârea sa de a fi şi de a rămâne singur.

Contrabandiştii îl lăsară pe Edmond în pace şi se depărtară, nu fără a întoarce capul de mai multe ori, făcându-i de fiecare dată semnele unui călduros rămas bun, cărora Edmond le răspundea numai cu mâna ca şi cum nu putea să mişte restul trupului.

Apoi, după ce ei dispărură:

"E curios, murmură Dantès râzând, că printre oameni ca aceştia găseşti dovezi de prietenie şi acte de devotament".

Se târî atunci cu băgare se seamă până pe creasta unei stânci care-i ascundea priveliştea mării şi de acolo văzu cum corabia termină pregătirile de plecare, cum ridică ancora şi cum se leagănă graţios, ca un pescăruş ce-şi ia zborul, cum porneşte.

Peste un ceas ea dispăru complet; cel puţin, din locul unde rănitul rămăsese, era cu neputinţă s-o vezi.

Atunci Dantès se sculă mai sprinten şi mai uşor decât unul dintre iezii care zvâcneau printre mirţi şi mastici, pe stâncile sălbatice, luă puşca într-o mână, sapa într-alta şi alergă la stânca unde se opreau crestăturile pe care le observase pe stânci.

"Şi acum, exclamă el amintindu-şi istoria pescarului arab, povestită de Faria, — acum «Sesam, deschide-te!»."

Capitolul XXIV Înmărmurire

Soarele făcuse cam o treime din mersul său, iar razele de mai, calde şi înviorătoare, se aşterneau peste stâncile care şi ele păreau sensibile căldu-rii răspândite de el; mii de greieri, nevăzuţi prin ierburi, ţârâiau monoton şi continuu; frunzele de mirt şi de măslin se mişcau înfiorate, scoţând un zgomot aproape metalic; fiecare pas al lui Edmond, pe granitul încins, a-lunga şopârle, care păreau smaralde; zvâcneau departe, pe parapetele înclinate, capre sălbatice, care atrag uneori

vânătorii: într-un cuvânt, insula era locuită, vie, însufleţită şi totuşi Edmond se simţea aici singur sub mâna lui Dumnezeu.

Încerca o anume emoţie asemănătoare temerii; neîncrederea stârnită de lumina zilei, care ne face să presupunem, chiar în pustiu, că ochii iscoditori sunt deschişi asupra noastră.

Sentimentul a fost aşa de puternic, încât, în momentul când să se apuce de lucru, Edmond se opri, lăsă jos sapa, luă puşca şi se urcă încă o dată pe stânca cea mai înaltă a insulei şi, de acolo, îşi aruncă de jur împrejur privirea.

Dar, trebuie să spunem, ceea ce îi atrase luarea aminte nu a fost nici Corsica poetică, ale cărei case putea să le distingă, nici Sardinia aproape necunoscută, care vine după ea, nici insula Elba cu amintiri gigantice, nici, în sfârşit, linia imperceptibilă care se întindea în zare şi care arăta ochiului iscusit al marinarului, Genova cea superbă şi Livorno, oraşul comercial; nu: ci corăbioara care plecase în zori, precum şi corabia genoveză care pornise adineauri.

Prima era pe cale să dispară în strâmtoarea Bonifacio; cealaltă, urmând drumul opus, mergea de-a lungul Corsicei, pe care se pregătea s-o ocolească.

Priveliştea îl linişti pe Edmond.

Îşi întoarse atunci ochii asupra obiectelor care îl înconjurau mai îndeaproape; se văzu în punctul cel mai ridicat al insulei, — statuie firavă a imensului piedestal; dedesubtul lui, nici un om; în jurul lui nici o barcă; nimic, decât marea azurie, care bătea temelia insulei şi pe care izbitura eternă o împodobea cu o broderie de argint.

Coborî cu mers repede, însă plin de prudenţă: se temea foarte mult, în momentul acesta, de un accident asemănător celui pe care-l simulase cu atâta iscusinţă şi în chip aşa de izbutit.

Precum am spus, Dantès pornise înapoi pe drumul crestăturilor însemnate pe stânci şi văzuse că linia ducea la un golf mic, tăinuit ca o baie de nimfă antică; golful era destul de larg la deschizătură şi destul de adânc în centru, pentru ca o barcă mică să poată intra şi să poată rămâne ascunsă. Urmând atunci firul inducţiunilor, firul care, în mâinile abatelui Faria, călăuzise aşa de ingenios mintea acestuia în labirintul probabilităţilor, îşi închipui că, nevroind să fie văzut, cardinalul

Spada abordase în golf, îşi tăinuise aici micul vas, urmase linia indicată de crestături şi, la capătul liniei, îşi îngropase comoara.

Presupunerea aceasta l-a readus pe Dantès lângă stânca circulară.

Pe Edmond îl nelinişte a şi îi răsturna toate ideile un singur lucru: cum de a putut fi urcată stânca aceasta, care cântărea poate cinci-şase mii de kg, pe baza unde se odihnea — fără întrebuinţarea unor forţe considerabile?

Deodată lui Dantès îi veni în gând: "în loc s-o urce, au coborât-o poate."

Şi se ridică pe stâncă, vrând să caute locul unde fusese prima ei bază.

Văzu într-adevăr, curând, că o pantă uşoară fusese scobită. Stânca alunecase pe bază şi se oprise în locul acesta; o altă stâncă, mare cât o piatră obişnuită de construcţie, îi servise de proptea; — pietre şi pietricele fuseseră potrivite cu grijă pentru a tăinui orice semn trădător; mica lucrare de zidărie a fost acoperită cu lut, iarba a crescut, muşchiul s-a întins, câteva seminţe de mirt şi de mastic s-au oprit acolo, astfel că bătrâna stâncă părea contopită acum cu solul.

Dantès ridică cu băgare de seamă pământul şi recunoscu, sau i se păru că recunoaşte, ingenioasa stratagemă.

Se apucă să lovească cu sapa peretele intermediar cimentat de timp.

După o muncă de zece minute, peretele cedă şi o gaură în care puteai băga braţul fu deschisă.

Dantès reteză măslinul cel mai puternic pe care îl găsi, îl curăţi de crengi, îl introduse în gaură şi făcu din el o pârghie.

Dar stânca era prea grea şi proptită prea solid de stânca inferioară pentru că o putere omenească, chiar de ar fi fost puterea lui Hercule, s-o poată clinti.

Dantès cugetă atunci că trebuia atacată însăşi propteaua.

Dar cum?

Dantès îşi aruncă privirea împrejur, aşa cum fac oamenii care se află în încurcătură şi se opri asupra unui corn de oaie sălbatică, plin cu pulbere, lăsat de prietenul său Jacopo.

Zâmbi: născocirea infernală îi va face serviciul.

Dantès săpă cu ajutorul sapei între stânca superioară şi aceea pe care ea era pusă, o galerie de mină, aşa cum fac pionierii când vor să cruţe braţului omenesc o osteneală prea

mare, apoi o îndopă cu pulbere; pe urmă, destrămându-şi batista şi răsucind-o în praful de puşcă, făcu din ea o feştilă.

După ce dădu foc feştilei, Dantès se depărtă.

Explozia nu întârzie: stânca superioară fu ridicată într-o clipă de incalculabila forţă, stânca inferioară zbură în ţăndări; prin mica deschizătură făcută mai dinainte de Dantès ţâşni o puzderie de insecte înspăimântate, iar o şopârlă enormă — paznicul misteriosului drum — se rostogoli pe volutele ei albăstrii şi dispăru.

Dantès se apropie: lipsită de reazem, stânca superioară înclina spre abis; iscusitul cercetător îi făcu ocolul, alese locul cel mai şubred, propti pârghia într-o muchie şi, asemeni lui Sisif, se încordă cu toată puterea în stâncă.

Stânca, zdruncinată de zguduitură, se clătină; Dantès îşi spori sforţările: părea unul dintre Titanii care dezrădăcinau munţii, pentru a se război cu mai-marele zeilor. În sfârşit, stânca cedă, se rostogoli, se prăbuşi şi dispăru înghiţită de mare.

Ea lăsa descoperit un loc circular şi arăta o verigă de fier pecetluită în mijlocul unei lespezi pătrate.

Dantès scoase un strigăt de bucurie şi de uimire: niciodată un mai măreţ rezultat nu încununase o primă încercare.

Vru să continue; picioarele îi tremurau însă aşa de tare, inima îi bătea însă aşa de violent, un nor aşa de arzător trecea pe dinaintea ochilor săi încât fu nevoit să se oprească.

Momentul de şovăire avu durata fulgerului. Edmond băgă pârghia în verigă, o săltă cu vigoare şi lespedea se deschise dezvăluind panta abruptă a unei scări care se afunda în umbra unei grote din ce în ce mai întunecoase.

Altcineva s-ar fi năpustit, ar fi scos exclamaţii de bucurie; Dantès se opri, se îngălbeni, se îndoi.

"Haide, să fim bărbaţi! îşi spuse el. Deprinşi cu împotrivirile, să nu ne lăsăm abătuţi de o decepţie; altminteri înseamnă că am suferit degeaba. Inima se frânge când, după ce a fost dilatată peste măsură, de speranţa cu respiraţie călduţă, reintră şi se închide în realitatea rece. Faria a visat; cardinalul Spada n-a îngropat nimic în grota aceasta, poate că n-a venit niciodată aici, sau — dacă a venit — Cezar Borgia, aventurierul isteţ, potlogarul neobosit şi sumbru, a venit după el, i-a descoperit urma, s-a ţinut după aceleaşi semne ca mine, a ridicat piatra ca mine şi, coborând înaintea mea, nu mi-a mai lăsat nimic."

Stătu un moment nemişcat, pe gânduri, cu ochii fixaţi asupra deschizăturii sumbre.

"Acum însă, când nu mai contez pe nimic, când mi-am spus că ar fi o nebunie să păstrez vreo speranţă, urmarea aventurii e pentru mine o simplă chestiune de curiozitate."

Şi rămase mai departe, nemişcat, meditând.

"Da, da, e o aventură să-ţi găseşti locul în viaţa de umbră şi lumină a banditului regal, în ţesătura evenimentelor ciudate care compun canavaua bălţată a existenţei sale; desigur că întâmplarea aceasta de poveste s-a înlănţuit cu altele; da, Borgia a venit într-o noapte aici, c-o făclie într-o mână, cu o spadă într-alta, în timp ce, la douăzeci de paşi de el, poate că la poalele stâncii, stăteau posomorâţi şi ameninţători doi zbiri iscodind pământul, aerul şi marea, pe când stăpânul lor intra, asemenea mie, scuturând bezna cu braţul său puternic învăpăiat.

"Da; dar ce o fi făcut Cezar cu zbirii cărora le-a împărtăşit secretul? se întreba Dantès.

Ceea ce s-a făcut, îşi răspunse el zâmbind, cu cioclii lui Alaric, care au fost înmormântaţi dimpreună cu îngropatul.

Cu toate acestea, dacă a venit, continuă Dantès, a descoperit şi a luat comoara; Borgia, omul care compara Italia cu o anghinare şi care o mânca foaie cu foaie, cunoştea prea bine întrebuinţarea timpului pentru a-şi pierde vremea cu aşezarea la loc a stâncii.

Să coborâm."

Coborî atunci, cu zâmbetul îndoielii pe buze, murmurând acest ultim cuvânt al înţelepciunii umane: "Poate..."

Dar, în locul beznei pe care se aşteptase s-o găsească, în locul unei atmosfere opace şi viciate, Dantès nu văzu decât o licărire uşoară descompusă în lumina albăstrie; aerul şi lumina se strecurau nu numai prin deschizătura care fusese făcută, ci şi prin zgârieturile stâncilor nevăzute de afară şi printre care se zărea azurul cerului, unde se jucau crengile tre-murătoare ale stejarilor verzi şi ligamentele spinoase, agăţătoare, ale scaieţilor.

După câteva clipe de şedere în grota a cărei atmosferă mai mult călduţă decât jilavă, mai mult înmiresmată decât fadă, era pentru temperatura insulei ceea ce licărirea albastră era pentru soare, privirea lui Dantès, obişnuită, precum am spus, cu

întunericul, putu să iscodească cele mai îndepărtate unghere ale cavernei — peştera era de granit, iar pereţii ei scânteiau ca nişte diamante.

"Iată, îşi spuse Edmond zâmbind, comorile pe care de bună seamă le-a lăsat cardinalul; iar bunul abate, văzând în vis pereţii scânteietori, şi-a alimentat speranţele-i bogate."

Dar Dantès îşi reaminti cuvintele testamentului, pe care îl ştia pe dinafară: "În ungherul cel mai îndepărtat al celei de a doua deschizături..."

Dantès pătrunsese numai în prima grotă; trebuia să caute acum intrarea celei de a doua.

Dantès se orientă: a doua grotă se afunda, desigur, în interiorul insulei; examină muchiile pietrelor şi izbi într-unul din pereţii care i se păru că e acela al deschizăturii, mascată, desigur, pentru mai multă siguranţă.

Sapa răsună o clipă scoţând din stâncă un sunet mat, a cărui tărie îmbrobonă de sudoare fruntea lui Dantès; în sfârşit, minerului stăruitor i se păru că o porţiune din peretele de granit răspundea cu un ecou mai surd şi mai profund apelului; îşi apropie privirea arzătoare de perete şi re-cunoscu, cu simţul încarceratului, ceea ce altul poate n-ar fi recunoscut: că acolo e o deschizătură.

Totuşi, pentru a nu face o treabă inutilă, Dantès, care ca şi Cezar Borgia studiase valoarea timpului, iscodi ceilalţi pereţi cu sapa, cercetă solul cu patul puştii, desfăcu nisipul în locurile suspecte şi, negăsind nimic, nerecunoscând nimic, reveni la porţiunea de perete care scotea sunetul mângâietor.

Izbi din nou, cu mai multă putere.

Văzu atunci ceva ciudat: că, sub loviturile instrumentului, un fel de tencuială, asemănătoare aceleia aplicată pe pereţi pentru zugrăvirea frescelor, se ridica şi cădea ca nişte solzi, dezvăluind o piatră alburie şi moale cum sunt pietrele obişnuite de construcţie. Deschizătura stâncii fusese astupată cu pietre de altă natură, apoi peste pietre fusese întins stratul de tencuială; pe urmă, pe tencuială, au fost imitate culoarea şi cristalinul granitului.

Dantès izbi atunci cu capătul ascuţit al sapei care intră puţin în peretele-uşă.

Însemna că aici trebuie să caute.

Printr-un mister ciudat al întocmirii omeneşti, cu cât dovezile că Faria nu se înşelase îl asigurau pe Dantès prin îngrămădirea lor, cu atât inima lui şovăielnică se lăsa stăpânită de îndoială şi, aproape, de descurajare: experienţa nouă, care ar fi trebuit să-i dea o forţă nouă, îi slei şi forţa pe care o mai avea: sapa coborî, lunecând aproape din mâinile lui; o puse pe pământ, îşi şterse fruntea şi urcă spre lumină sub pretextul că vrea să vadă dacă nu îl spionează cineva, dar, în realitate, pentru că avea nevoie de aer, pentru că simţea că e gata să leşine.

Insula era pustie, iar soarele în asfinţit părea c-o acoperă cu ochiul lui de foc; departe, bărci mici de pescari îşi desfăceau aripile pe marea albastră ca safirul.

Dantès nu mâncase încă nimic: dar mâncarea ar fi ţinut prea mult într-un astfel de moment; trase o înghiţitură de rom şi se înapoie în grotă, cu inima întărită.

Sapa care i se păruse aşa de grea, devenise acum uşoară; o ridică de parcă ar fi fost un fulg şi se apucă din nou, viguros de lucru.

Constată, după câteva lovituri, că pietrele nu erau zidite, ci puse numai unele peste altele şi acoperite cu tencuiala despre care am pomenit; vârî într-una din crăpături vârful sapei, apăsă pe coadă şi văzu cu bucurie că piatra cade la picioarele sale.

Din momentul acela Dantès nu mai avu decât să tragă fiecare piatră cu colţul de fier al sapei şi fiecare piatră căzu alături de cea dintâi.

Dantès ar fi putut să intre de la prima deschizătură; întârziind însă cu câteva clipe, însemna că amâna certitudinea, agăţându-se de speranţă.

În sfârşit, după o nouă ezitare de-o clipă, Dantès trecu din prima grotă în a doua.

A doua grotă era mai scundă, mai întunecoasă şi mai înfricoşătoare decât întâia; aerul, care nu pătrundea aici decât prin deschizătura făcută în momentul acela, avea mirosul viciat, pe care Dantès se mirase că nu l-a găsit în prima.

Dantès lăsă aerului de afară timpul să învioreze atmosfera moartă şi intră.

La stânga deschizăturii era un unghi profund şi întunecos.

Dar am spus că, pentru ochiul lui Dantès, întunericul nu exista.

Iscodi cu privirile a doua grotă: era goală ca şi întâia.

Comoara, dacă exista, fusese îngropată în ungherul întunecos.

Ora încordării sosise; Dantès care se afla între bucuria supremă şi deznădejdea supremă, nu mai avea de făcut altceva decât să sape două picioare de pământ.

Înaintă spre ungher şi, cuprins parcă de o hotărâre subită, atacă solul cu îndrăzneală.

După a cincea sau a şasea lovitură de sapă, fierul răsună pe fier.

Nicicând un tocsin funebru, nicicând un glas înfiorat nu produse un atare efect asupra celui care îl auzi.

Cercetă alături de locul unde mai cercetase şi întâlni aceeaşi rezistenţă, dar nu acelaşi sunet.

— E un cufăr de lemn încercuit cu fier, îşi spuse el.

În momentul acela o umbră fugară trecu, acoperind lumina.

Dantès dădu drumul sapei, apucă puşca, ieşi prin deschizătură şi se năpusti spre lumină.

O capră sălbatică sărise pe deasupra primei intrări a grotei şi rodea iarba la câţiva paşi.

Prilejul de a-şi asigura cina era bun, dar Dantès se temea ca nu cumva detunătura puştii să atragă pe cineva.

Chibzui un moment, reteză un arbore cu răşină, îl aprinse la focul încă fumegând unde contrabandiştii îşi fripseseră dejunul şi se înapoie cu torţa.

Nu voia să piardă nici un amănunt din cele ce va vedea.

Apropie torţa de gaura informă, neterminată şi văzu că nu se înşelase: loviturile lui izbiră rând pe rând în fier şi în lemn.

Înfipse torţa în pământ şi se apucă iarăşi de lucru.

Cât ai clipi, un loc de trei picioare lungime pe două lăţime fu săpat şi Dantès putu să recunoască atunci un cufăr de stejar, încercuit cu fier cizelat. În mijlocul capacului scânteiau, pe o placă de argint pe care pământul n-o putuse vătăma, armele familiei Spada, adică o spadă înfiptă într-o pajură ovală, aşa cum sunt pajurele italiene, având deasupra o pălărie de cardinal.

Dantès le recunoscu uşor: abatele Faria i le desenase de atâtea ori.

Nu mai încăpea îndoială: comoara era aici. Nu fuseseră luate atâtea măsuri de prevedere pentru a se pune în locul acesta un cufăr gol!

Cât ai clipi, pământul din jurul cufărului fu scos şi Dantès văzu apărând, rând pe rând, broasca de la mijloc între două balamale şi mânerele pereţilor laterali; totul era cizelat aşa cum se cizela pe vremea aceea când arta făcea ca metalele cele mai de rând să devină preţioase.

Dantès luă cufărul de mânere şi încercă să-l salte: cu neputinţă.

Dantès încercă să-l deschidă: broasca şi balamalele erau închise; credincioşii paznici nu vroiau parcă să-şi dea comoara.

Dantès introduse partea tăioasă a sapei între capac şi cufăr, apăsă pe coada sapei şi capacul, după ce scrâşni, sări din loc. O deschizătură largă făcu inutile fierăriile care căzură la rându-le, strângând încă în unghiile lor scândurile vătămate; cufărul fu deschis.

O febră ameţitoare puse stăpânire pe Dantès; luă puşca, o încărcă şi o aşeză alături. Închise mai întâi ochii, aşa cum fac copiii pentru a zări, în noaptea scânteietoare a imaginaţiei lor, stele mai multe decât pot număra pe un cer luminat încă, pe urmă îi deschise şi rămase înmărmurit.

Trei despărţituri scindau cufărul.

În primul scânteiau taleri de aur cu reflexe roşiatice.

În a doua, lingouri nestrunjite, aşezate în ordine, dar care nu aveau decât greutatea şi valoarea aurului.

În sfârşit, în a treia, pe jumătate plină, Edmond vântură cu mâna diamantele, rubinele, perlele care — cascadă strălucitoare — scoteau, căzând unele peste altele, zgomotul grindinei în ferestre.

După ce atinse, pipăi, după ce îşi înfundă mâinile înfiorate în aur şi în nestemate, Edmond se ridică şi porni prin caverne cu exaltarea tremurândă a omului gata să-şi piardă mintea. Sări pe o stâncă, de unde putea să descopere marea şi nu zări nimic. Era singur, absolut singur, cu bogăţiile-i incalculabile, extraordinare, fabuloase, care îi aparţineau: dar visa, ori era treaz?

Avea un vis fugar sau strângea în braţe o realitate?

Simţea nevoia să-şi revadă aurul şi totuşi îşi dădea seama că, în momentul acesta, nu ar avea tăria să suporte vederea lui. Îşi puse o clipă mâinile pe creştetul capului, ca pentru a împiedica judecata să fugă; apoi se năpusti prin insulă, fără să urmeze un drum, căci nu sunt drumuri în insula Monte-Cristo, ci

o anume linie, izgonind caprele sălbatice şi înfricoşând păsările mării cu strigătele şi cu gesticulările sale. Pe urmă reveni pe un drum ocolit, îndoindu-se încă, năpustindu-se din prima grotă în a doua şi regăsindu-se în faţa minei de aur şi diamante.

De data aceasta, căzu în genunchi, apăsându-şi cu mâinile convulsive inima zvâcnitoare şi murmurând o rugăciune, pe care numai Dumnezeu o putea înţelege.

Se simţi în curând mai calm şi mai fericit, căci abia din ceasul acesta începea să creadă în fericirea sa.

Se apucă atunci să-şi calculeze averea: erau o mie de lingouri de aur a câte două sau trei livre fiecare; făcu apoi un teanc de douăzeci şi cinci de mii de taleri aur, putând să valoreze fiecare optzeci de franci în moneda noastră actuală, având toţi efigia papei Alexandru al VI-lea şi a precede sorilor lui şi constată că despărţitura nu era decât pe jumătate golită; măsură, în sfârşit, de zece ori capacitatea ambelor sale mâini în perle, pietrării, diamante, dintre care multe montate de cei mai buni bijutieri ai epocii, prezentau o valoare de execuţie remarcabilă, chiar alături de valoarea lor intrinsecă.

Dantès văzu că lumina scade şi că se stinge puţin câte puţin; se temu să nu fie surprins în cavernă şi ieşi cu puşca în mână. O bucată de pesmet şi câteva înghiţituri de vin formară cina sa. Aşeză apoi piatra la loc, se culcă deasupra şi dormi numai câteva ceasuri, acoperind intrarea grotei cu trupul său.

Noaptea aceasta a fost, în acelaşi timp, una din acele nopţi delicioase şi cumplite, pe care omul cu fulgerătoare emoţii le mai trăise de două sau trei ori până atunci.

Capitolul XXV Necunoscutul

Veni ziua. Dantès o aştepta de mult cu ochii deschişi. La primele ei raze se sculă, se urcă, aşa cum făcuse în ajun, pe cea mai înaltă stâncă a insulei, ca să exploreze împrejurimile; ca şi în ajun totul era pustiu.

Edmond coborî, ridică piatra, îşi umplu buzunarele cu nestemate, a-şeză la loc cât putu mai bine scândurile, fierăriile cufărului, îl acoperi cu pământ, bătători pământul, aruncă pe deasupra nisip, pentru ca locul răscolit de curând să semene cu

restul solului; ieşi din grotă, puse lespedea cum fusese mai înainte, grămădi peste lespede pietrele de diferite mărimi, introduse pământ în intervale, înfipse în intervale mirt şi bălării, stropi noile plantaţii pentru ca ele să pară vechi, şterse urmele paşilor săi din preajma locului şi aşteptă cu neastâmpăr întoarcerea tovarăşilor. Nu mai era vorba acum să-şi treacă timpul privind aurul, diamantele şi să rămână la Monte-Cristo ca un balaur ce păzeşte inutile comori. Trebuia să se întoarcă acum în viaţă, printre oameni şi să ia în societate rangul, influenţa, puterea pe care le dă în lume bogăţia, — prima şi cea mai mare dintre puterile de care creatura omenească poate dispune.

Contrabandiştii revenіră în a şasea zi. Dantès recunoscu de departe forma şi mersul "Tinerei-Amelia". Se târî până în port ca Philoctet rănit, iar când tovarăşii săi abordară, el le anunţă tânguindu-se, încă o îmbunătăţire sensibilă; la rândul său ascultă istorisirea aventurierilor. Este drept, izbutiseră; dar abia depuseseră încărcătura, că fuseseră înştiinţaţi că un bric aflat în supraveghere, la Toulon, ieşise din port şi se îndrepta spre ei. Fugiseră atunci ca fulgerul, regretând că Dantès, care ştia să dea o viteză aşa de mare vasului, nu se afla cu dânşii, ca să-l conducă.

Într-adevăr, zăriseră curând vasul urmăritor; dar, ajutaţi de noapte şi ocolind capul Corsicei, scăpaseră.

Pe scurt, călătoria nu fusese rea; şi toţi, în special Jacopo, regretau că Dantès lipsise pentru a avea partea sa la beneficii, parte care se urca la 50 de piaştri.

Edmond rămase nezdruncinat; nu zâmbi măcar, auzind înşirarea avantajelor din care s-ar fi împărtăşit, puţind să părăsească insula; iar pentru ca "Tânăra-Amelia" nu venise la Monte-Cristo decât pentru el, se îmbarcă în seara aceea şi îşi urmă patronul la Livorno.

La Livorno se duse la un evreu şi vându cu câte cinci mii de franci, patru din cele mai mici diamante ale sale, Evreul ar fi putut să se informeze cum de avea un matelot atari obiecte; se feri însă, căci câştiga câte o mie de franci la fiecare.

Cumpără a doua zi o barcă nou-nouţă, pe care o dădu lui Jacopo, adăugând darului acesta o sută de piaştri, pentru ca omul să poată angaja un echipaj; şi asta cu condiţia ca Jacopo să meargă la Marsilia să se intereseze de un bătrân cu numele

de Louis Dantès, care locuia în Allées des Meilhan, precum şi de o fată care locuia în satul Catalani şi pe care o chema Mercédès.

Acum i se păru lui Jacopo că visează: Edmond îi povesti că se făcuse marinar dintr-o pornire nebunească, deoarece familia îi refuza banii necesari existenţei, dar că, ajungând la Livorno, încasase moştenirea unui unchi, care îl făcuse unicul său moştenitor. Educaţia superioară a lui Dantès dădea povestirii o atare verosimilitate, încât Jacopo nu se îndoi o clipă de adevărul spuselor fostului său tovarăş.

Pe de alta parte, pentru că angajamentul lui Edmond pe bordul "Tinerei-Amelia" expirase, Dantès îşi luă rămas bun de la marinarul care încercă la început să-l reţină, dar care, aflând ca şi Jacopo, de povestea cu moştenirea, renunţă la speranţa de a înfrânge hotărârea fostului său matelot.

A doua zi Jacopo se îndrepta spre Marsilia; urma să-l găsească pe Edmond la Monte-Cristo.

În ziua aceea, Dantès plecă fără să spună unde merge, despărţindu-se de echipajul "Tinerei-Amelia", acordându-i o splendidă gratificaţie şi de patron, cu făgăduiala că într-o zi sau alta îi va trimite veşti.

Dantès se duse la Genova.

În momentul sosirii sale, se făcea proba unui mic yacht, comandat de un englez, care, auzind că genovezii sunt cei mai buni constructori de pe Mediterana, vroise să aibă un yacht construit la Genova. Englezul fixase preţul la patruzeci de mii de franci: Dantès oferi şaizeci de mii, cu condiţia ca vasul să-i fie predat chiar în ziua aceea. Englezul plecase să facă o plimbare prin Elveţia, aşteptând terminarea vasului. Urma să se întoarcă peste trei săptămâni sau o lună; constructorul se gândi că avea timpul să pună altul pe şantier. Dantès îl duse pe constructor la un evreu, intră cu el în odaia din fund şi evreul numără constructorului şaizeci de mii de franci.

Constructorul se oferi să-i alcătuiască lui Dantès un echipaj; Dantès îi mulţumi însă, spunând că era obişnuit să navigheze singur şi că singurul lucru pe care îl dorea era să se execute în cabină, la căpătâiul patului, un dulap secret în care să fie trei despărţituri, de asemeni secrete. Dădu măsura compartimentelor, care fură executate a doua zi.

Peste două ceasuri, Dantès ieşea din portul Genovei, escortat de privirile unei mulţimi de curioşi, care vroiau să-l vadă pe seniorul spaniol obişnuit să navigheze singur.

Dantès se descurcă de minune, cu ajutorul cârmei, fără să aibă nevoie s-o părăsească, impuse vasului toate mişcările voite; vasul părea o făptură inteligentă, gata să se supună celui mai mic imbold, astfel că Dantès recunoscu în gându-i că genovezii îşi meritau reputaţia de cei mai buni constructori din lume.

Curioşii urmăriră micul vas din ochi, până ce îl pierdură din vedere şi atunci începură discuţii pentru a şti încotro merge; unii înclinară pentru Corsica, alţii pentru insula Elba, unii se arătară gata să pună rămăşag că merge în Spania, alţii susţinură că în Africa; nimănui nu-i trecu însă prin minte insula Monte-Cristo.

Cu toate acestea Dantès mergea la Monte-Cristo.

Ajunse aici în amurgul zilei următoare; nava era excelentă şi parcursese distanţa în treizeci şi cinci de ceasuri, Dantès recunoscuse perfect forma coastei; şi, în loc să abordeze în portul obişnuit, aruncă ancora în micul golf.

Insula era pustie; părea că nimeni nu s-a mai abătut pe aici de la plecarea lui Dantès; se duse la comoară; totul era în starea în care o lăsase.

A doua zi averea imensă era transportată pe bordul yachtului şi închisă în cele trei compartimente ale dulapului secret.

Dantès aşteptă încă opt zile. Timp de opt zile el îşi purtă yachtul în jurul insulei, studiindu-l, aşa cum un călăreţ studiază un cal: după trecerea acestui timp, el îi cunoştea toate calităţile şi defectele; Dantès îşi făgădui să sporească unele şi să tămăduiască altele.

În a opta zi, Dantès văzu un vas mic îndreptându-se spre insulă cu pânzele întinse şi recunoscu barca lui Jacopo; făcu un semnal căruia Jacopo îi răspunse, iar peste două ceasuri barca se afla lângă el.

La cele două întrebări puse de Edmond răspunsul era trist.

Bătrânul Dantès murise.

Mercédès dispăruse.

Edmond ascultă ambele veşti cu figura calmă; dar coborî îndată pe uscat, interzicând să fie urmărit.

Reveni peste două ceasuri; doi oameni din barca lui Jacopo trecură pe yacht să-l ajute şi el porunci să se dea direcţia spre Marsilia. Prevedea moartea părintelui; dar ce devenise Mercédès?

Fără să-şi divulge taina, Edmond nu putea să dea instrucţiuni îndestulătoare unui agent; de altminteri voia să-şi ia şi alte informaţii, pentru care nu se putea încrede decât în sine. Oglinda îi arătase la Livorno că nu riscă să fie recunoscut; de altminteri, avea acum la dispoziţie toate mijloacele de a se deghiza. Într-o dimineaţă deci, urmat de mica barcă, yachtul intră curajos în portul Marsiliei şi se opri exact acolo unde, în seara de tristă amintire, fusese îmbarcat pentru castelul If.

Nu fără o anume înfiorare Dantès văzu venind spre el, cu barca, un jandarm. Dar, cu stăpânirea perfectă pe care o dobândise, Dantès îi prezentă un paşaport englez cumpărat la Livorno; şi, graţie acestui document străin, mult mai respectat în Franţa decât un act al nostru, el coborî fără dificultăţi pe uscat.

Prima fiinţă pe care Dantès o zări punând piciorul pe Cannebiera a fost un matelot de pe "Faraon". Omul servise sub ordinele lui şi se găsea aici ca pentru a-l asigura pe Dantès asupra schimbărilor petrecute cu dânsul. Merse drept spre om şi îi puse mai multe întrebări, la care acesta răspunse fără să dea de bănuit măcar, prin cuvinte sau prin înfăţişare, că îşi reaminteşte să-l mai fi văzut cândva pe omul ce-i vorbea.

Dantès dădu matelotului o monedă în chip de mulţumire pentru lămuririle lui; în clipa următoare îl auzi pe om alergând după dânsul.

Dantès se întoarse.

— Mă iertaţi, domnule, glăsui matelotul, dar cu siguranţă că v-aţi înşelat; aţi crezut că îmi daţi o piesă de doi franci şi mi-aţi dat un napoleon mare.

— Într-adevăr, prietene, m-am înşelat, spuse Dantès; dar pentru că cinstea dumitale merită o răsplată, mai ia încă unul, pe care te rog să-l primeşti, ca să bei în sănătatea mea cu camarazii dumitale.

Matelotul îl privi pe Edmond cu atâta uimire, încât nici nu se gândi să-i mulţumească; şi îl privi cum se depărta spunând:

— E vreun nabab care vine din India.

Dantès îşi continuă drumul; fiecare pas pe care îl făcea îi copleşea inima cu o emoţie nouă; toate amintirile copilăriei,

amintiri neşterse, mereu prezente în cuget, se înălţau aici la fiecare colţ de piaţă, la fiecare colţ de stradă, la fiecare piatră de răspântie. Ajungând la capătul străzii Noailles şi zărind Allées de Meilhan, simţi că genunchii îi slăbesc şi fu cât pe-aci să cadă sub roţile unei trăsuri.

Merse, în sfârşit, până la casa unde stătuse părintele său.

Florile dispăruseră din mansarda unde altădată mâna bătrânului le împletea cu atâta grijă.

Se rezemă de un copac şi rămase câtva timp îngândurat, privind ultimele etaje ale bietei căsuţe; înaintă, în sfârşit, spre poartă, trecu pragul, întrebă dacă nu e vreo locuinţă liberă şi, cu toate că ocupată, stărui aşa de mult să viziteze locuinţa de la al cincilea etaj, încât portarul urcă şi ceru, ca din partea unui străin, persoanelor care ocupau apartamentul, îngăduinţa de a vedea cele două încăperi. Persoanele care ocupau mica locuinţă erau un tânăr şi o tânără femeie, căsătoriţi numai de opt zile.

Văzându-i pe cei doi tineri, Dantès scoase un oftat adânc.

De altminteri, nimic nu-i mai reamintea lui Dantès apartamentul părintelui său; nu mai era acelaşi tapet; mobilele vechi, prietenele copilăriei lui Edmond, prezente cu toate amănuntele lor în amintirea sa, dispăruseră. Numai pereţii erau aceeaşi.

Dantès se îndreptă spre pat: ocupa acelaşi loc ca şi patul fostului chiriaş; fără să vrea, ochii lui Edmond se umplură de lacrimi; de bună seamă că, în locul acesta, se stinsese bătrânul pomenind numele fiului său.

Tinerii îl priveau cu mirare pe bărbatul cu frunte severă, pe ai cărui obraji curgeau două lacrimi mari, fără ca figura lui să se încrunte. Dar, deoarece orice durere poartă cu ea sfinţenia ei, tinerii nu puseră necunoscutului nici o întrebare; se retraseră doar mai în fund ca să-l lase să plângă în voie, iar când el plecă, îl însoţiră, spunându-i că poate să revină când va vrea şi că locuinţa lor săracă va fi totdeauna primitoare cu el.

Trecând la etajul de jos, Edmond se opri în faţa altei uşi şi întrebă da-că croitorul Caderousse locuieşte încă acolo. Dar portarul îi răspunse că omul despre care pomenea făcuse treburi proaste şi că ţinea acum un han mic pe şoseaua Belle-Garde-Beaucaire. Dantès coborî, întrebă de adresa proprietarului casei din Allées de Meilhan, se duse la el, se dădu drept lordul Wilmore (acestea erau numele şi titlul de pe

paşaportul său) şi cumpără căsuţa pentru suma de douăzeci şi cinci de mii de franci. Ea nu valora nici cincisprezece mii. Dar Dantès ar fi plătit-o şi cu o jumătate de milion dacă i-ar fi cerut.

În chiar ziua aceea tinerii de la etajul cinci fură înştiinţaţi de notarul care făcuse contractul că noul proprietar le lasă libertatea să-şi aleagă orice apartament din casă, fără să le sporească chiria, cu condiţia să-i cedeze cele două camere ocupate de ei.

Ciudata întâmplare stârni comentarii timp de peste opt zile printre locuitorii din Allées de Meilhan şi dădu loc la o sumedenie de presupuneri dintre care nici una nu era exactă.

Dar ceea ce cu deosebire zăpăci toate minţile şi tulbură toate spiritele, a fost că, în seara aceea, omul care fusese văzut intrând în casa din Allées de Meilhan se plimbă prin micul sat Catalani şi intră într-o căsuţă de pescari, unde rămase mai mult de un ceas, interesându-se de câteva persoane care muriseră sau dispăruseră de mai bine de cincisprezece sau şaisprezece ani.

A doua zi, oamenii la care intrase primiră în dar o barcă catalană absolut nouă, înzestrată cu două năvoade şi cu o nadă.

Bieţii oameni ar fi vrut să-i mulţumească generosului iscoditor; dar, plecând de la ei, l-au văzut dând câteva ordine unui marinar, urcând pe cal şi ieşind din Marsilia prin poarta Aix.

Capitolul XXVI Hanul de la Pont du Gard

Cei care, ca mine, au străbătut pe jos sudul Franţei, au putut să remarce, între Bellegarde şi Beaucaire, cam la jumătatea drumului dintre sat şi oraş, dar mai apropiat de Beaucaire decât de Bellegarde, un han mic unde spânzură pe o tablă ce scârţâie la cea mai uşoară adiere de vânt, o grotescă înfăţişare a podului Gard. Luând ca direcţie cursul Rhonului, micul han este situat pe partea stângă a drumului, cu spatele spre fluviu; el e împrejmuit de o grădină: adică, faţa opusă celei care oferă călătorilor poarta dă spre o împrejmuire, unde se caţără câţiva măslini chirciţi şi câţiva smochini sălbatici cu frunzişul argintat de praf; printre ei cresc, ca legume, ardei şi

ceapă; în sfârşit, la unul din colţuri, ca o santinelă uitată, un pin mare, rotat, îşi înalţă melancolic tulpina flexibilă, în timp ce vârful lui, desfăcut ca un evantai, trosneşte sub un soare de treizeci de grade.

Toţi aceşti arbori mari sau mici se încovoaie în direcţia unde bate mistralul, unul din cele trei flagele ale Provenţei; celelalte două erau, precum se ştie sau nu se ştie, râul Durance şi Parlamentul.

Ici-colo, pe întinderea înconjurătoare ce seamănă cu un mare lac de pulbere, vegetează câteva tulpine de grâu, pe care horticultorii ţinutului le cultivă, desigur, din curiozitate şi care servesc de prăjină câte unui greier ce urmăreşte cu cântecu-i ascuţit, monoton, pe călătorii rătăciţi prin Tebaida aceasta.

De vreo şapte sau opt ani, micul han era ţinut de un bărbat şi o femeie care aveau ca servitor o fată cu numele Trinette şi un argat cu numele Pacaud; dubla cooperaţie, care făcea, de altminteri, cu prisosinţă faţă ne-voilor serviciului, de când un canal săpat de la Beaucaire la Aigues-Mortes înlocuise cărăuşia cu vapoare şi diligenţa cu trăsura.

Ca pentru a spori părerile de rău ale nefericitului hangiu, canalul trecea, între Rhônul care îl alimentează şi drumul care îl seacă, la vreo sută de paşi de hanul pe care l-am descris pe scurt.

Hangiul putea să fie un om între patruzeci şi patruzeci şi cinci de ani, înalt, uscat şi nervos, un adevărat tip meridional cu ochi înfundaţi şi sclipitori, cu nas coroiat şi cu dinţi albi ca ai unui animal carnivor. Părul, care, în ciuda atingerilor vârstei, părea că nu se hotărăşte să albească, era, ca şi barba rotunjită ce purta, des, creţ şi abia presărat cu câteva fire albe. Tenul bronzat din fire, se bronzase şi mai mult din cauza deprinderii nenorocitului de a sta de dimineaţă până seara în pragul uşii ca să vadă de nu-i vine, pe jos sau cu trăsura, vreun muşteriu: aşteptare aproape totdeauna dezamăgită, în răstimpul căreia el nu opunea ardoarei mistuitoare a soarelui altă apărare pentru faţă decât o basma roşie, înnodată pe cap, aşa cum poartă spaniolii cu catâri.

Omul acesta era vechea noastră cunoştinţă, Gaspard Caderousse.

Nevastă-sa, dimpotrivă, care se numise ca fată Madeleine Radelle, era o femeie palidă, slabă, bolnăvicioasă; născută în

vecinătatea ţinutului Arles, ea văzuse — măcar că păstra trăsăturile primitive ale tradiţionalei frumuseţi a compatrioţilor săi — cum chipul i se ruinează încet-încet în accesul aproape continuu al frigurilor ascunse, aşa de obişnuite în rândurile populaţiei din preajma iazurilor de la Aigues-Mortes şi a bălţilor de la Camargue. Stătea deci aproape totdeauna pe loc, dârdâind în fundul camerei de la întâiul etaj, fie lungită într-un jilţ, fie rezemată de pat, în timp ce bărbatul ei păzea la uşă ca o santinelă; şedere pe care o prelungea cu atât mai multă plăcere, cu cât, ori de câte ori se afla cu jumătatea-i acră, aceasta îl urmărea cu veşnicele ei tânguiri împotriva soartei, tânguiri la care bărbatul nu răspundea de obicei decât cu aceste cuvinte filozofice:

— Taci, Carconta. Aşa vrea Dumnezeu.

Porecla se datora faptului că Madeleine Radelle era născută în satul Carconta, situat între Salon şi Lambesc. Iar potrivit unui obicei de prin partea locului, după care oamenii sunt numiţi cu un pronume în loc să fie numiţi cu numele lor, soţul înlocuise cu denumirea aceasta numele de Madeleine, prea blând şi prea muzical pentru limbajul lui aspru.

Să nu credeţi totuşi, în ciuda pretinsei resemnări faţă de hotărârile Providenţei, că hangiul nostru nu-şi dădea seama de starea de mizerie în care îl cufundase păcătosul canal de la Beaucaire şi că îl lăsau netulburat tânguirile neîncetate ale femeii sale. Ca toţi meridionalii, el era un om sobru, fără nevoi prea mari, dar, vanitos în ce priveşte lucrurile exterioare; de aceea, pe timpul prosperităţii sale, nu lăsa să treacă nici o serbare, nici o procesiune, fără să se arate, dimpreună cu Carconta, — el în costumul pitoresc al bărbaţilor de la Sud, care ţine totodată de catalan şi de andaluz, ea cu veşmântul încântător al femeilor din Arles, care pare împrumutat Greciei şi Arabiei; dar, puţin câte puţin, lanţuri de ceas, coliere, cordoane cu nenumărate culori, corsaje brodate, veste de catifea, ciorapi cu colţuri eleganţi, ghete bălţate, pantofi cu catarămi de argint, dispăruseră — astfel că nemaiputându-se arăta la înălţimea splendorii de altădată, Gaspard Caderousse renunţase, pentru el şi pentru nevastă, la toate alaiurile mondene, ale căror zgomote voioase le auzea cu ciudă până în hanul lui sărac, han pe care continua să-l ţină mai mult ca adăpost decât ca afacere.

Caderousse stătuse, ca de obicei, o parte din dimineaţă în faţa uşii, plimbându-şi privirea melancolică de la un petec jupuit de verdeaţă, unde ciuguleau câteva găini, la ambele extremităţi ale drumului pustiu, care se afunda într-o parte la sud şi în alta la nord, când, deodată, glasul înăcrit al nevestei îl sili să-şi părăsească postul; intră mormăind şi urcă sus, lăsând totuşi uşa dată în lături ca pentru a-i pofti pe călători să nu-l uite în trecere.

În momentul când Caderousse intră, şoseaua amintită de noi şi pe care o parcurgeau privirile lui, era tot aşa de goală şi de singuratică precum era pustiul la sud. Se întindea albă şi infinită, între două şiruri de copaci slăbănogi şi înţelegeai perfect că nici un călător, liber să-şi aleagă altă oră din zi, nu s-ar hazarda în această năprasnică Sahară.

Totuşi, în ciuda tuturor probabilităţilor, dacă rămânea la postu-i, Caderousse ar fi putut să vadă ivindu-se dinspre Bellegarde, un călăreţ şi un cal, care veneau cu mersul acela cinstit şi prietenos ce indică legăturile cele mai bune dintre cal şi călăreţ; calul era un armăsar cu mersul lin; călăreţul era un preot îmbrăcat în negru, cu o pălărie în trei colţuri, în ciuda căldurii mistuitoare a soarelui aflat atunci la nămiezi; nu mergeau amândoi decât într-un trap foarte moderat.

Când ajunse în dreptul uşii, grupul se opri: cu greu ţi-ai fi dat seama dacă animalul a oprit omul, sau dacă omul a oprit animalul; în orice caz, însă, călăreţul coborî şi, trăgând calul de căpăstru, îl legă de învârtitoarea unui oblon dărăpănat, ce nu se mai ţinea decât într-o balama; apoi, înaintând spre uşă, ştergându-şi cu o batistă roşie de bumbac fruntea lac de sudoare, preotul bătu de trei ori în prag cu capătul ghintuit al bastonului ce ţinea în mână.

Un dulău negru se sculă îndată şi făcu câţiva paşi, lătrând şi arătându-şi colţii albi, ascuţiţi; îndoită demonstraţie ostilă ce dovedea nedeprinderea lui cu lumea.

Un pas greoi clătină fără întârziere bara de lemn ce se înălţa de-a lungul peretelui şi pe care o cobora, încovoindu-se de-a-ndăratelea stăpânul bietei locuinţe la uşa căreia se afla preotul.

— Acum, acum! glăsuia Caderousse foarte uimit. Nu vrei să taci, Margottin? Nu vă fie frică, domnule, latră însă nu muşcă. Doriţi vin, nu-i aşa? — căci e o căldură afurisită... Ah, iertaţi-mă,

se întrerupse Caderousse văzând cu ce fel de călător avea a face; iertaţi-mă, nu ştiam cu cine am onoarea; ce doriţi, ce vreţi, domnule abate? Sunt la ordinele dumneavoastră.

Preotul îl privi două sau trei secunde cu o luare aminte ciudată; păru chiar că încearcă să atragă asupră-i atenţia hangiului; apoi, văzând că trăsăturile acestuia nu exprimau alt sentiment decât mirarea că nu primeşte un răspuns, socoti că e timpul să pună capăt uimirii şi spuse cu un accent italian, foarte pronunţat:

— Nu eşti dumneata domnul Caderousse?

— Da, domnule, glăsui hangiul mai mirat poate de întrebare decât fusese de tăcere, cu sunt; Gaspard Caderousse, la ordinele dumneavoastră.

— Gaspard Caderousse... Da, mi se pare că acesta e pronumele şi numele; locuiai cândva în Allées de Meilhan, nu-i aşa? la al patrulea?

— Adevărat.

— Şi te îndeletniceai acolo cu profesiunea de croitor?

— Da, dar treburile au mers prost; e aşa de cald în păcătoasa aceea de Marsilie, încât cred că în cele din urmă oamenii n-au să se mai îmbrace deloc. Dar, în legătură cu căldura: nu vreţi să vă răcoriţi, domnule abate?

— Ba da; dă-mi o sticlă din vinul cel mai bun şi vom relua conversaţia, dacă vrei, de acolo de unde o lăsăm.

— Cum vă face plăcere, domnule abate, spuse Caderousse.

Şi, pentru a nu pierde ocazia de a plasa una din ultimele sticle cu vin de Cahors care îi rămâneau, Caderousse se grăbi să ridice un chepeng tăiat chiar în podeaua camerei de la parter, ce servea totodată de sală şi de bucătărie.

Când, după cinci minute, reapăru, îl găsi pe abate pe un scăunel, cu cotul rezemat de o masă lungă, în timp ce Margottin, care părea a fi încheiat pace cu el, înţelegând că, împotriva obiceiului, ciudatul călător va lua ceva, întindea spre şoldul lui gâtul uscat şi ochii languroşi.

— Eşti singur? îl întrebă abatele pe hangiu, în timp ce acesta punea dinaintea lui sticla şi un pahar.

— O, da, singur sau aproape, domnule abate; căci nevasta nu mă poate ajuta la nimic, deoarece biata Carconta este mereu bolnavă.

— A, eşti însurat? spuse preotul cu anume interes, aruncând în juru-i o privire, ce părea că preţuieşte la slaba lui valoare mobilierul menajului sărac.

— Găsiţi că nu-s bogat, nu-i aşa, domnule abate? spuse Caderousse oftând; ei, ce vreţi? nu e de ajuns că cineva să fie om cumsecade pentru a-i merge bine.

Abatele fixă asupra lui o privire străpungătoare.

— Da, om cumsecade; pot să mă laud cu asta, domnule, spuse hangiul înfruntând privirea abatelui cu o mână pe piept şi clătinând din cap; iar în epoca noastră nu toată lumea poate să spună asta.

— Cu atât mai bine dacă meritul cu care te lauzi este adevărat, glăsui abatele; căci am credinţa fermă că, mai curând sau mai târziu, omul de treabă e răsplătit şi omul rău pedepsit.

— Meseria dumneavoastră este de a spune astfel, domnule abate; asta e meseria dumneavoastră, reluă Caderousse cu o expresie amară. La urma urmei, omul e liber să nu creadă vorbele dumneavoastră.

— Faci rău că vorbeşti astfel, domnule, spuse abatele, căci poate îţi voi da eu însumi, curând, o dovadă a afirmaţiilor mele.

— Ce vreţi să spuneţi? întrebă Caderousse cu uimire.

— Vreau să spun că, în primul rând, trebuie să mă asiguri dacă dumneata eşti cel pe care îl caut eu.

— Ce dovezi vreţi să vă dau?

— Ai cunoscut în 1814 sau 1815 un marinar cu numele de Dantès?

— Dantès? Da, desigur că l-am cunoscut pe bietul Edmond. Era chiar unul dintre cei mai buni prieteni ai mei, exclamă Caderousse, a cărui figură fu năpădită de o roşeaţă purpurie, în timp ce ochii limpezi şi siguri ai abatelui păreau că se dilatau pentru a-l învălui în întregime de cel interogat.

— Da, mi se pare că îl chema Edmond.

— Că îl chema Edmond, mititelul? E tot aşa de sigur cum este sigur că pe mine mă cheamă Gaspard Caderousse. Şi ce a devenit, domnule, bietul Edmond? continuă hangiul; l-aţi cunoscut cumva? mai trăieşte? e liber? e fericit?

— A murit prizonier, mai deznădăjduit şi mai jalnic decât ocnaşii care îşi târăsc ghiuleaua la ocna din Toulon.

O paloare mortală urmă, pe figura lui Caderousse, roşeţei care pusese la început stăpânire pe ea. Întoarse capul şi abatele

îl văzu ştergându-şi o lacrimă cu un colţ al basmalei roşii de pe cap.

— Bietul băiat! murmură Caderousse. Iată încă o dovadă despre ce vă spuneam, domnule abate, că Dumnezeu nu e bundecât cu oamenii răi. Ah, continuă Caderousse cu limbajul colorat al oamenilor de la sud, lumea merge din rău în mai rău; de ar cădea o dată din cer, două zile de-a rândul, pulbere şi un ceas foc, pentru ca totul să se isprăvească.

— Se pare că îl iubeşti din toată inima pe băiatul acesta, domnule, glăsui abatele.

— Da, mi-era foarte drag, spuse Caderousse, cu toate că îmi reproşez că o clipă i-am pizmuit norocul. De atunci însă, vă jur pe cuvântul meu, că i-am deplâns mult soarta nenorocită.

Se făcu o tăcere de o clipă în răstimpul căreia privirea fixă a abatelui nu încetă să cerceteze fizionomia mobilă a hangiului.

— L-aţi cunoscut şi dumneavoastră pe bietul băiat? continuă Caderousse.

— Am fost chemat la patul lui de moarte ca să-i dau ultimele ajutoare ale religiei, răspunse abatele.

— Şi de ce a murit? întrebă Caderousse cu voce gâtuită.

— De ce se poate muri în închisoare, când ai treizeci de ani, dacă nu din cauza închisorii?

Caderousse îşi şterse sudoarea care îi curgea pe frunte.

— Ceea ce e ciudat în toate astea, urmă abatele, e că pe patul de moarte, jurând pe crucifixul al cărui picior îl săruta, Dantès m-a încredinţat că nu cunoştea adevărata cauză a captivităţii sale.

— E adevărat, e adevărat, murmură Caderousse; nu putea s-o ştie; nu, domnule abate, bietul copil nu minţea.

— Pe aceea m-a rugat să limpezesc nenorocirea pe care el n-a putut-o limpezi niciodată şi să-i reabilitez memoria, dacă ca a fost pângărită cumva.

Şi, devenind tot mai fixă, privirea abatelui devora expresia aproape sumbră care se ivi pe chipul lui Caderousse.

— Un englez bogat, continuă abatele, tovarăşul lui de nenorocire şi care a ieşit din închisoare la a doua Restauraţie, poseda un diamant de o mare valoare. Părăsind închisoarea, el a vrut să lase lui Dantès care, în timpul unei boli pe care o suferise l-a îngrijit ca un frate, o mărturie a recunoştinţei sale dăruindu-i diamantul. În loc să se servească de el pentru a-şi

corupe temnicerii, care, de altminteri, puteau să-l ia şi pe urmă să-l trădeze,

Dantès păstră diamantul pentru cazul când va ieşi din închisoare; căci, dacă ieşea din închisoare, existenţa lui era asigurată prin simpla vânzare a diamantului.

— Aşadar, era un diamant de mare valoare? întrebă Caderousse cu ochi aprinşi.

— Totul e relativ, continuă abatele; de o mare valoare pentru Edmond, căci diamantul era preţuit la cincizeci de mii de franci.

— Cincizeci de mii de franci? spuse Caderousse, în cazul acesta era cât o nucă.

— Nu tocmai, glăsui abatele; dar îţi vei da seama singur, căci îl am la mine.

Caderousse căută parcă sub veşmintele abatelui comoara despre care vorbea.

Abatele scoase din buzunar o cutiuţă neagră de piele, o deschise şi făcu să strălucească sub ochii uluiţi ai lui Caderousse scânteietoarea minune montată pe un inel admirabil.

— Şi asta valorează cincizeci de mii de franci?

— Fără montură, care şi ca preţuieşte ceva, spuse abatele.

Închise cutia şi băgă în buzunar diamantul care continua să strălucească în adâncul cugetului lui Caderousse.

— Dar cum de aveţi dumneavoastră diamantul, domnule abate? întrebă Caderousse. Edmond v-a făcut moştenitorul lui?

— Nu, ci executorul lui testamentar.

"Aveam trei prieteni buni şi o logodnică, mi-a spus el: sunt sigur că toţi patru mă regretă amarnic; unul din aceşti buni prieteni se numea Caderousse."

Caderousse se înfioră.

"Celălalt, continuă abatele fără să pară că observă emoţia lui Caderousse, celălalt se numea Danglars; al treilea, — a adăugat el — deşi rivalul meu, mă iubea de asemeni."

Un zâmbet diabolic lumină trăsăturile lui Caderousse, care făcu o mişcare pentru a-l întrerupe pe abate.

— Stai, spuse abatele, lasă-mă să sfârşesc şi, dacă ai vreo observaţie de făcut, ai s-o faci îndată.

"Celălalt, deşi rivalul meu, mă iubea şi el şi se numea Fernand: cât priveşte pe logodnica mea, numele ei era... Nu-mi mai aduc aminte numele logodnicei" spuse abatele.

— Mercédès, glăsui Caderousse.

— Da, da, aşa c, Mercédès, reluă abatele cu un oftat înăbuşit.

— Ei, şi? întrebă Caderousse.

— Dă-mi o cană cu apă, spuse abatele.

Caderousse se grăbi să-l satisfacă.

Abatele umplu paharul şi bău câteva înghiţituri.

— Unde eram? întrebă el punând paharul pe masă.

— Logodnica se numea Mercédès.

— Da, aşa e. "Vă veţi duce la Marsilia..." tot Dantès vorbeşte, înţelegi?

— Cum să nu.

"Veţi vinde diamantul, veţi face cinci părţi şi le veţi împărţi între aceşti buni prieteni, singurele fiinţe care m-au iubit pe pământ."

— Cum cinci părţi? glăsui Caderousse. Nu mi-aţi numit decât patru persoane.

— Pentru că, după câte mi s-a spus, a cincea a murit... A cincea era părintele lui Dantès.

— O, da, spuse Caderousse mişcat de simţămintele care se ciocneau într-însul. O, da, bietul om a murit.

— Am aflat de întâmplarea aceasta, la Marsilia, răspunse abatele, trudindu-se să pară indiferent, dar moartea s-a întâmplat de-aşa de multă vreme, încât n-am putut culege nici un amănunt. Ştii ceva despre sfârşitul bătrânului?

— Ei, cine ar putea să ştie mai bine decât mine? spuse Caderousse. Locuiam uşă în uşa cu bătrânul. Vai, da, după abia un an de la dispariţia fiului său, biciul bătrân a închis ochii.

— Dar din ce cauză a murit?

— Medicii i-au numit boala... o gastroenterită mi se pare; cei care îl cunoşteau au spus că a murit de durere... iar eu care aproape l-am văzut murind, spun că a murit...

Caderousse se opri.

— De ce a murit? reluă cu încordare preotul.

— A murit de foame.

— De foame? exclamă abatele sărind de pe scaun. Nici cele mai de rând animale nu mor de foame. Câinii care hoinăresc pe străzi găsesc o mână miloasă care le aruncă o bucată de pâine; şi un om, un creştin a murit de foame, printre alţi oameni, care îşi spun creştini ca şi el? Cu neputinţă! O, e cu neputinţă.

— Am spus ce am spus, glăsui Caderousse.

— Şi rău ai făcut, glăsui o voce pe scară; pentru ce te amesteci?

Bărbaţii se întoarseră şi văzură, printre şipcile balustradei, capul bolnăvicios al Carcontei; ea se târâse până acolo şi asculta conversaţia stând pe ultima treaptă, cu capul sprijinit pe genunchi.

— Pentru ce te amesteci tu, femeie? spuse Caderousse. Domnul cere informaţii şi buna creştere mă obligă să i le dau.

— Da, dar prudenţa te obligă să i le refuzi. De unde ştii cu ce scop te pune să vorbeşti, nătărăule?

— Cu un scop foarte bun, doamnă, îţi garantez, spuse abatele. Soţul dumitale nu are de ce se teme, numai să răspundă cu sinceritate.

— Nu are de ce se teme? Oamenii încep prin făgăduieli frumoase, pe urmă se mulţumesc să spună că nu avem de ce ne teme; pe urmă ci pleacă fără să respecte nimic din ce au spus şi, într-o bună dimineaţă, nenorocirea cade peste sărac, fără să ştie de unde îi vine.

— Fii liniştită, bună femeie, nenorocirea nu vi se va trage de la mine, vă asigur.

Carconta mai mormăi câteva cuvinte care nu putură fi auzite, îşi lăsă din nou pe genunchi capul, o clipă ridicat şi continuă să dârdâie pradă frigurilor, lăsând libertate soţului să continue conversaţia, dar în aşa fel încât ea să nu piardă nici un cuvânt.

În vremea asta abatele băuse câteva înghiţituri de apă şi se liniştise.

— Aşadar, reluă el, bietul bătrân era atât de părăsit de toată lumea, încât a murit de o astfel de moarte?

— O, domnule, urmă Caderousse, nici catalana Mercédès, nici domnul Morrel nu l-au părăsit; dar bietul bătrân căpătase o antipatie profundă pentru Fernand, acela pe care Dantès vi l-a pus în rândul prietenilor săi, continuă Caderousse cu un zâmbet ironic.

— Şi nu era? spuse abatele.

— Gaspard, Gaspard, murmură femeia din capul scării, ia seama la ce spui.

Caderousse făcu o mişcare de enervare şi, fără să acorde vreun răspuns celei care îl întrerupea:

— Poţi să fii prietenul omului a cărui femeie o răpeşti? răspunse el abatelui. Dantès care era o inimă de aur îi numea prieteni pe toţi oamenii ăştia... Bietul Edmond! La drept vorbind, e mai bine că n-a ştiut nimic; i-ar fi fost prea greu să-i ierte în ceasul morţii... Şi, orice s-ar spune, continuă Caderousse, în limbajul său, care nu era lipsit de o poezie aspră, mi-este mai frică de blestemul morţilor decât de ura viilor.

— Nătărăule! spuse Carconta.

— Ştii, va să zică, urmă abatele, ce a făcut Fernand în contra lui Dantès?

— Ba bine că nu!

— Atunci vorbeşte.

— Gaspard, fă ce vrei, eşti stăpân, spuse femeia; dar dacă m-ai crede, nu ai spune nimic.

— De data asta cred că ai dreptate, femeie, glăsui Caderousse.

— Prin urmare nu vrei să spui nimic? urmă abatele.

— La ce bun? spuse Caderousse. Dacă băiatul ar trăi şi ar veni la mine să-şi cunoască o dată pentru totdeauna prietenii şi duşmanii, nu zic ba, dar el e în pământ, după câte îmi spuneţi, aşa că nu mai poate să nutrească ură, nu mai poate să se răzbune. Să stingem totul.

— Vrei în cazul acesta, spuse abatele, să dăruiesc oamenilor pe care îi arăţi ca prieteni netrebnici şi prefăcuţi, o recompensă destinată fidelităţii?

— Adevărat, aveţi dreptate, spuse Caderousse. De altminteri, ce ar însemna pentru ei, acum, moştenirea bietului Edmond? O picătură de apă în mare.

— Unde mai pui că oamenii aceştia pot să te strivească cu o mişcare, spuse femeia.

— Cum adică? Au devenit bogaţi şi puternici?

— A, nu cunoaşteţi povestea lor?

— Nu, povesteşte-mi-o.

Caderousse păru că stă un moment pe gânduri.

— Ei, nu; ar fi o poveste prea lungă, spuse el.

— Eşti liber să taci, prietene, glăsui abatele, cu accentul celei mai profunde indiferenţe şi îţi respect scrupulele; de altminteri, fapta dumitale e fapta unui om cu adevărat bun: prin urmare să nu mai vorbim. Ce misiune aveam eu? O simplă formalitate. Am să vând prin urmare diamantul.

Şi scoase diamantul din buzunar, deschise cutia şi îl arătă ochilor uluiţi ai lui Caderousse.

— Ia vino, femeie, să vezi! spuse acesta cu voce răguşită.

— Un diamant? glăsui Carconta sculându-se şi coborând cu paşi destul de siguri scara; ce e cu diamantul?

— Nu auzi, femeie? spuse Caderousse; un diamant pe care băiatul ni l-a dăruit: mai întâi părintelui său, celor trei prieteni, Fernand, Danglars şi eu şi logodnicei lui, Mercédès. Diamantul valorează cincizeci de mii de franci.

— Vai, ce frumoasă bijuterie! spuse ea.

— În cazul ăsta, spuse Caderousse, a cincea parte din sumă ne aparţine nouă?

— Da, domnule, răspunse abatele, plus partea părintelui lui Dantès, pe care mă cred îndreptăţit s-o repartizez tuturor.

— De ce tuturor? întrebă Carconta.

— Pentru că eraţi cei patru prieteni ai lui Edmond.

— Cei care trădează nu sunt prieteni, murmură înăbuşit, la rândul ei, femeia.

— Da, da, răspunse Caderousse, asta ziceam şi eu; e aproape o profanare, aproape un sacrilegiu să se răsplătească trădarea şi, poate crima.

— Dumneata ai vrut, reluă abatele cu linişte, băgând diamantul la loc în buzunarul sutanei; dă-mi acum adresa prietenilor lui Edmond ca să pot îndeplini ultima lui dorinţă.

Sudoarea curgea în stropi grei de pe fruntea lui Caderousse; îl văzu pe abate sculându-se, îndreptându-se spre uşă ca pentru a zvârli o privire calului şi înapoindu-se.

Caderousse şi femeia se priveau cu o expresie ce nu poate fi descrisă.

— Diamantul ne-ar reveni nouă în întregime, spuse Caderousse.

— Crezi? răspunse femeia.

— Un om al bisericii nu poate să ne înşele.

— Fă cum vrei, glăsui femeia; eu nu mă amestec.

Şi se urca din nou pe scară, dârdâind; dinţii îi clănţăneau în ciuda căldurii arzătoare.

Pe ultima treaptă ea se opri o clipă.

— Gândeşte-te bine, Gaspard, spuse el.

— Sunt hotărât, declară Caderousse.

Carconta intră în camera ei, oftând; se auzi podeaua trosnind sub paşii ei, până când ajunse la jilţul unde căzu greoaie.

— Ce ai hotărât? întrebă abatele.

— Să vă spun totul, răspunse el.

— Cred că e lucrul cel mai bun pe care îl ai de făcut, glăsui preotul; nu pentru că ţin să ştiu lucrurile pe care ai vrea să mi le ascunzi; dar, dacă poţi să-mi ajuţi să împart moştenirea după dorinţa testatorului ar fi mai bine.

— Nădăjduiesc şi eu, răspunse Caderousse cu obrajii învăpăiaţi de roşeaţa nădejdii şi a lăcomiei.

— Te ascult, spuse abatele.

— Staţi, reluă Caderousse, s-ar putea să ne întrerupă cineva în momentul cel mai interesant şi ar fi neplăcut; de altminteri, nu e nevoie să ştie cineva că aţi venit aici.

Se duse la uşa hanului şi o închise punând de-a curmezişul ei, pentru mai multă prevedere, drugul de noapte.

Între timp abatele îşi alese locul, ca să asculte în voie; se aşezase într-un ungher, pentru a rămâne în umbră, în timp ce lumina va cădea din plin pe figura interlocutorului. Cu capul aplecat, cu mâinile împreunate sau, mai bine zis, crispate, se pregătea să asculte cu toată luarea aminte.

Caderousse apropie un scaun şi se aşeză în faţa lui.

— Ţine seama că eu nu te împing la nimic, rosti glasul tremurând al Carcontei, ca şi cum ea ar fi putut să vadă prin podea scena ce se pregătea.

— Bine, bine, să nu mai vorbim, spuse Caderousse; iau asupra mea totul.

Şi începu.

Capitolul XXVII Istorisirea

— Mai întâi, domnule, spuse Caderousse, vă rog să-mi făgăduiţi un lucru.

— Care? întrebă abatele.

— Ca niciodată, dacă vă folosiţi de amănuntele pe care vi le dau, să nu se afle că ele vin de la mine, căci, cei despre care vă

vorbesc sunt bogaţi şi puternici şi, dacă m-ar atinge numai cu vârful degetului, m-ar zdrobi ca pe un pahar.

— Fii liniştit, prietene, spuse abatele. Eu sunt preot şi spovedaniile mor în pieptul meu; aminteşte-ţi că noi n-avem alt scop decât să îndeplinim cu vrednicie ultima dorinţă a prietenului nostru. Vorbeşte deci, fără părtinire şi fără ură; spune adevărul, numai adevărul; eu nu cunosc şi, probabil, n-am să cunosc niciodată persoanele despre care îmi vei vorbi; de altminteri sunt italian, nu francez; aparţin lui Dumnezeu şi nu oamenilor şi voi reintra în mănăstirea mea din care n-am ieşit decât pentru a îndeplini ultima dorinţă a unui muribund.

Categorica făgăduială păru că i-a dat lui Caderousse oarecare siguranţă.

— În cazul acesta, spuse Caderousse, vreau, ba — mai mult decât atât — sunt dator să lămuresc asupra unor prietenii pe care bietul Edmond le credea sincere şi devotate.

— Şi începem cu părintele lui, te rog, spuse abatele. Edmond mi-a vorbit mult de bătrânul acesta pentru care avea o dragoste adâncă.

— Povestea e tristă, domnule, spuse Caderousse, clătinând din cap; cunoaşteţi, de bună seamă, începuturile.

— Da, răspunse abatele; Edmond mi-a povestit întâmplările în momentul, când a fost arestat într-o cârciumioară de lângă Marsilia.

— La "Réserve". O, da, parcă văd scena de acolo.

— Nu era chiar la ospăţul lui de logodnă?

— Da şi ospăţul care începuse cu voioşie a avut un sfârşit trist: un comisar de poliţie, însoţit de patru soldaţi a intrat şi Dantès a fost arestat.

— Aci se opreşte ceea. ce ştiu şi eu, domnule, glăsui preotul; Dantès nu ştia altceva decât ceea ce era în strânsă legătură cu el, că n-a mai văzut pe nici una dintre cele cinci fiinţe despre care ţi-am pomenit şi nici n-a mai auzit de ele.

— Uite. După arestarea lui Dantès, domnul Morrel a alergat să se informeze: informaţiile au fost triste. Bătrânul s-a întors singur acasă, şi-a scos haina de nuntă plângând, s-a plimbat toată ziua prin cameră, iar seara nu s-a culcat deloc, căci eu locuiam dedesubtul lui şi l-am auzit toată noaptea umblând; trebuie să spun că n-am dormit nici eu, căci durerea bietului

părinte mă mâhnea mult şi fiecare pas al lui îmi măcina inima, ca şi cum ar fi călcat pe pieptul meu.

A doua zi Mercédès a venit la Marsilia să implore protecţia domnului Villefort: n-a căpătat nimic; dar tot atunci ea s-a dus la bătrân. Când l-a văzut aşa de posomorât şi de abătut, căci el petrecuse noaptea fără să se culce şi nu mâncase nimic din ajun, a vrut să-l ia cu dânsa, dar bătrânul nu a primit.

"Nu, spuse el, nu voi părăsi casa, căci bietul meu copil mă iubeşte în primul rând pe mine şi, dacă iese din închisoare, la mine va alerga mai întâi. Ce ar spune el dacă eu n-aş fi aici să-l aştept?"

Ascultam toate astea de la fereastră, căci aş fi vrut că Mercédès să-l înduplece pe bătrân s-o urmeze: paşii care răsunau în fiecare zi pe capul meu, nu-mi lăsau o clipă de odihnă.

— Dar dumneata nu urcai la bătrân să-l mângâi? întrebă preotul.

— O, domnule, răspunse Caderousse, nu-i poţi consola decât pe cei care vor să fie consolaţi şi el nu voia: de altminteri, nu ştiu de ce, dar mi se părea că îi este silă să mă vadă. Cu toate acestea, într-o noapte, când l-am auzit suspinând, nu m-am mai putut stăpâni şi am urcat; dar, ajungând la uşă, el nu mai suspina, se ruga. N-aş putea să vă repet, domnule, cuvintele elocvente şi implorările jalnice rostite de el; erau mai mult decât pietate, erau mai mult decât durere; de aceea eu, care nu sunt bigot şi nu-i sufăr pe iezuiţi, mi-am spus atunci: Este un noroc că sunt singur şi că bunul Dumnezeu nu mi-a dat copii, căci, dacă aş fi părinte şi aş simţi o durere ca a bietului bătrân, neputând să găsesc în memorie sau inimă tot ce el spunea lui Dumnezeu, m-aş arunca de-a dreptul în mare, ca să nu mă mai chinuiesc.

— Bietul părinte! murmură preotul.

— Din zi în zi el trăia mai singur şi mai izolat; deseori domnul Morrel şi Mercédès veneau să-l vadă; însă uşa lui era încuiată; şi, deşi eram sigur că se afla acasă, nu răspundea. Într-o zi, când împotriva obiceiului a primit-o pe Mercédès şi când biata copilă, disperată ca însăşi, încerca să-l întărească:

"Crede-mă, fiica mea, îi spuse el, e mort; şi, în loc să-l aşteptăm noi, ne aşteaptă el; sunt fericit, eu care sunt cel mai bătrân şi care deci am să-l văd cel dintâi."

Oricât de. bine ne-ar face, vedeţi dumneavoastră, încetăm curând să vedem lumea care ne întristează; bătrânul Dantès rămase în cele din urmă cu totul singur; nu mai vedeam urcând din când în când la el decât oameni necunoscuţi, care coborau cu câte un pachet; am înţeles atunci ce era cu pachetele astea: vindea puţin câte puţin ce avea, ca să trăiască. În sfârşit, bătrânul ajunse la ananghie; datora trei trimestre; fu ameninţat cu darea afară; el ceru un răgaz de opt zile şi i se acordară. Cunosc amănuntul deoarece proprietarul, ieşind de la el, a intrat la mine.

În primele trei zile l-am auzit umblând ca de obicei: dar, în a patra, nu mai auzii nimic. Mă încumetai să urc: uşa era închisă; însă, prin broasca uşii îl zării aşa de galben şi de frânt încât, dându-mi seama că e bolnav, l-am înştiinţat pe domnul Morrel şi am alergat la Mercédès. S-au grăbit să vină. Domnul Morrel a adus un medic; medicul a constatat o gastroenterită şi a ordonat dietă. Eram de faţă, domnule şi n-am să uit niciodată zâmbetul bătrânului auzind reţeta.

Din momentul acela şi-a deschis uşa: avea o scuză ca să nu mai mănânce; medicul ordonase dietă.

Abatele scoase un geamăt.

— Povestea vă interesează, nu-i aşa, domnule? spuse Caderousse.

— Da, răspunse abatele; e înduioşătoare.

— Mercédès reveni; îl găsi aşa de schimbat, încât, ca şi prima dată, vru să-l transporte la ea. Aceasta era şi părerea domnului Morrel, care voia să-l ridice cu sila; dar bătrânul strigă atâta încât lor li se făcu frică. Mercédès rămase la căpătâiul patului. Domnul Morrel se depărtă, făcând semn catalanei că lasă o pungă pe cămin. Dar, înarmat cu reţeta medicului, bătrânul nu voi să ia nimic. În sfârşit, după două zile de deznădejde şi nemâncare, bătrânul îşi dădu sufletul, blestemându-i pe cei care îi pricinuiseră nenorocirea şi spunându-i lui Mercédès:

"Dacă îl mai vezi pe Edmond al meu spune-i că mor binecuvântându-l."

Abatele se ridică, făcu două ocoluri prin cameră ducând o mână înfiorată la gâtlejul uscat.

— Şi crezi că a murit...

— De foame... domnule, de foame! spuse Caderousse. E tot aşa de a-devărat ce spun cum e adevărat că noi doi ne găsim aici.

Cu o mână convulsivă, abatele apucă paharul cu apă, pe jumătate încă plin, îl goli dintr-o înghiţitură şi se aşeză din nou, cu ochii înroşiţi şi cu obrajii palizi.

— Mărturiseşte că e o mare nenorocire! spuse el cu voce răguşită.

— Cu atât mai mare, domnule, cu cât Dumnezeu nu are nici un a-mestec şi cu cât numai oamenii sunt de vină.

— Să trecem la oamenii aceştia, glăsui abatele; dar gândeşte-te, continuă el cu ton aproape ameninţător, că te-ai obligat să-mi spui totul: care sunt oamenii ce l-au făcut pe fiu să moară de disperare şi pe părinte de foame?

— Doi oameni care îl pizmuiau, domnule, unul din dragoste, altul din ambiţie: Fernand şi Danglars.

— Şi cum s-a manifestat invidia lor?

— L-au denunţat pe Edmond ca agent bonapartist.

— Dar care dintre amândoi l-a denunţat? Care dintre amândoi a fost vinovatul adevărat?

— Amândoi, domnule; unul a scris scrisoarea, altul a pus-o la poştă.

— Şi unde a fost scrisă scrisoarea?

— Chiar la "Réserve", în ajunul nunţii.

— Bine, bine, murmură abatele. Oh, Faria, Faria, cât de mult cunoşteai tu oamenii şi lucrurile!

— Ce-aţi spus, domnule? întrebă Caderousse.

— Nimic, reluă preotul; continuă.

— Danglars a scris denunţul cu mâna stângă, pentru ca scrisul să nu fie recunoscut şi Fernand l-a expediat.

— Dar, exclamă abatele deodată, erai şi dumneata acolo!

— Eu? glăsui Caderousse uimit; cine v-a spus?

Abatele văzu că mersese prea departe.

— Nimeni, spuse el, dar dacă eşti aşa de bine informat asupra tuturor amănuntelor, era nevoie să fii şi dumneata de faţă.

— E drept, glăsui Caderousse cu voce înăbuşită, eram şi eu.

— Şi nu te-ai împotrivit ticăloşiei? spuse abatele. În cazul acesta eşti complicele lor.

— Domnule, spuse Caderousse, mi-au dat să beau până când aproape îmi pierdusem mintea. Nu mai vedeam decât ca printr-o ceaţă; spusei tot ce poate să spună un om în starea asta; ei mi-au răspuns, însă, că au vrut să facă o glumă şi că gluma nu va avea urmări.

— A doua zi, domnule, a doua zi ai văzut bine că avea; cu toate acestea n-ai spus nimic; erai, totuşi, de faţă când a fost arestat.

— Da, domnule, eram şi am vrut să vorbesc, am vrut să spun totul, dar Danglars m-a ţinut.

"Şi dacă e vinovat cumva, mi-a spus el, dacă într-adevăr a poposit pe insula Elba, dacă într-adevăr este însărcinat cu o scrisoare pentru comitetul bonapartist din Paris, dacă scrisoarea se găseşte la el — cei care l-au sprijinit au să fie socotiţi complicii lui".

Mărturisesc că mi-a fost frică de politică, aşa cum ea se făcea pe atunci; am tăcut; recunosc, a fost o laşitate, dar nu o crimă.

— Înţeleg, ai închis ochii, atâta tot.

— Da, domnule, răspunse Caderousse şi asta e căinţa mea zi şi noapte. Vă jur că îi cer deseori iertare lui Dumnezeu, cu atât mai mult cu cât fapta aceasta, singura pe care am să mi-o reproşez în toată viaţa mea, este desigur pricina necazurilor mele. Ispăşesc o clipă de egoism; de aceea îi spun totdeauna Carcontei când se plânge: "Taci, nevastă, aşa vrea Dum-nezeu".

Şi Caderousse coborî capul, cu toate semnele unei adevărate căinţe.

— Bine, domnule, spuse abatele, ai vorbit cu sinceritate; când cineva se învinuieşte astfel, merită iertarea.

— Din nefericire, spuse Caderousse, Edmond a murit şi nu m-a iertat.

— Nu ştia, spuse abatele.

— Dar poate că acum ştie, declară Caderousse, se zice că morţii ştiu totul.

O clipă de tăcere: abatele se sculase şi se plimba îngândurat; se înapoie la locul său şi se aşeză.

— Mi-ai pomenit în două-trei rânduri de un anume domn Morrel, spuse el. Cine era omul acesta?

— Era armatorul "Faraonului", patronul lui Dantès.

— Şi ce rol a jucat omul acesta în trista afacere? întrebă abatele.

— Rolul unui om cinstit, curajos şi întristat, domnule. De douăzeci de ori el a intervenit pentru Edmond; când împăratul s-a înapoiat, el a scris, s-a rugat, a ameninţat într-atât încât, sub a doua Restauraţie, a fost persecutat foarte mult ca bonapartist. În zece rânduri, precum v-am spus, venise la bătrânul Dantès să-l ia cu el, iar în ajunul, sau cu două zile înainte de moartea lui, v-am mai spus, lăsase pe cămin o pungă cu care s-au plătit datoriile bătrânului şi s-a făcu faţă înmormântării, aşa că bietul bătrân a putut cel puţin să moară, precum trăise, fără să pricinuiască necaz cuiva. Punga o am eu încă, o pungă mare de reţea roşie.

— Şi, întrebă abatele, mai trăieşte domnul Morrel?

— Da, spuse Caderousse.

— În cazul acesta, continuă abatele, desigur că el e un om binecuvântat de Dumnezeu, bogat... fericit...

Caderousse zâmbi amar.

— Da, fericit ca mine, spuse el.

— Domnul Morrel este cumva nenorocit? exclamă abatele.

— Suferă mizeria şi, mai mult decât atât, dezonoarea.

— Cum aşa?

— Da, reluă Caderousse, cum vă spun, după douăzeci şi cinci de ani de muncă, după ce a dobândit cel mai onorabil loc în comerţul Marsiliei, domnul Morrel este ruinat complet. A pierdut cinci vase în doi ani, a dat trei falimente năprasnice şi nu mai are speranţa decât în "Faraonul" pe care îl comanda bietul Dantès şi care urmează să se înapoieze din Indii cu o încărcătură de cârmâz şi de indigo. Dacă se îneacă şi vasul acesta, este pierdut.

— Şi, spuse abatele, are nevastă, copii, nenorocitul?

— Da, are o nevastă, care se poartă ca o sfântă, are o fată, ce urma să se mărite cu un bărbat pe care-l iubea, dar pe care familia nu-l mai lasă să se însoare cu o fată ruinată; are, în sfârşit, un fiu locotenent în armată; înţelegeţi însă bine că toate acestea îi sporesc durerea bietului om, în loc s-o uşureze. Dacă ar fi singur, şi-ar zbura creierii şi ar scăpa.

— E groaznic! murmură preotul.

— Iată cum răsplăteşte Dumnezeu virtutea, spuse Caderousse. Uite, cu care nu am făcut niciodată o faptă rea,

afară de aceea pe care v-am povestit-o, sunt în mizerie. După ce o să-mi văd nevasta murind de friguri, fără să pot face ceva pentru ea, am să mor de foame, cum a murit bătrânul Dantès, în timp ce Fernand şi Danglars se scaldă în aur.

— Dar cum?

— Pentru că lor totul le-a mers din plin, în timp ce oamenilor cumsecade le merge rău.

— Ce a devenit Danglars, cel mai vinovat — nu-i aşa? — instigatorul?

— Ce a devenit? A părăsit Marsilia. A intrat, pe baza recomandaţiei domnului Morrel care nu-i cunoştea crima, funcţionar la un bancher spaniol; în epoca războiului Spaniei, el a intrat cu o parte în furniturile armatei franceze şi a făcut avere; atunci, cu primii bani, a jucat, şi-a întreit şi şi-a împătrit capitalurile şi, rămânând văduv după fiica bancherului său, s-a însurat pe urmă cu o văduvă, doamna de Nargonne, fiica domnului Servieux, şambelanul actualului rege, care se bucură de cea mai mare trecere. Devenind milionar, a fost făcut baron, astfel că el e acum baronul Danglars, are un palat în strada Mont-Blanc, zece cai în grajduri, şase lachei în anticameră şi nu mai ştiu câte milioane în casa de fier.

— Aha! făcu abatele cu accent ciudat; şi este fericit?

— Fericit? cine ar putea să spună? nenorocirea sau fericirea sunt taina zidurilor; zidurile au urechi, dar n-au limbă; dacă poţi fi fericit cu o avere mare, atunci Danglars e fericit.

— Şi Fernand?

— Cu Fernand s-a întâmplat altceva.

— Dar cum de a putut face avere un biet pescar catalan, fără mijloace, fără educaţie? Mărturisesc că nu înţeleg.

— Se întâmplă şi asta pe lume; de bună seamă că, în viaţa lui, e o taină pe care nu o cunoaşte nimeni.

— Dar, în sfârşit, pe ce trepte vizibile a urcat el la averea asta sau la poziţia înaltă pe care o ocupă?

— La amândouă, domnule, la amândouă; are şi avere şi situaţie.

— Dumneata îmi spui o poveste.

— S-ar părea că e poveste, dar ascultaţi şi veţi pricepe. Cu câteva zile înainte de întoarcerea împăratului, Fernand fusese amânat de la recrutare. Bourbonii îl lăsară în pace la Catalani, dar Napoleon reveni, o încorporare extraordinară fu decretată şi

Fernand fu nevoit să plece. Plecai şi eu; dar, pentru că eram mai bătrân decât Fernand şi pentru că mă încurcasem cu biata mea femeie, am fost trimis numai pe coastă.

Fernand a fost înregimentat în trupele active, a ajuns la frontieră cu regimentul şi a luat parte la bătălia lui Ligny.

În noaptea ce urmă bătăliei, el era de planton la uşa generalului care avea legături secrete cu duşmanul. În noaptea aceea generalul urma să se întâlnească cu englezii. Îi propuse lui Fernand să-l însoţească; Fernand primi, părăsi postul şi îl urmă pe general.

Fapta care l-ar fi târât pe Fernand în faţa unui consiliu de război, dacă Napoleon rămânea pe tron, îi servi de recomandaţie pe lângă Bourboni. Reveni în Franţa cu epoletul de sublocotenent; şi, deoarece protecţia generalului, care se bucura de înaltă trecere, nu l-a părăsit, el era căpitan în 1823, cu prilejul războiului din Spania, adică în momentul când Danglars începea primele afaceri. Fernand era spaniol, aşa că a fost trimis la Madrid să-şi dea seama de spiritul compatrioţilor săi; îl întâlni pe Danglars, intră cu el în vorbă, făgădui generalului un sprijin printre regaliştii din capitală şi din provincii, primi făgăduieli, luă la rândul său angajamente, îşi călăuzi regimentul pe drumurile cunoscute numai de el, prin strâmtori păzite de regalişti şi, în sfârşit, aduse în această scurtă campanie atât de mari servi-cii încât, după luarea Trocaderului, fu numit colonel şi căpătă crucea de ofiţer al Legiunii de Onoare, cu titlul de conte.

— Destin! destin! murmură abatele.

— Da, dar ascultaţi: n-am isprăvit. După terminarea războiului din Spania, cariera lui Fernand era primejduită de pacea îndelungată care făgăduia să domnească în Europa. Numai Grecia se răzvrătise împotriva Turciei şi începuse războiul pentru independenţă; toţi ochii erau îndreptaţi spre Atena: era la modă ca grecii să fie deplânşi şi sprijiniţi. Fără să-i ocrotească făţiş, după cum ştiţi, guvernul francez tolera migraţiile parţiale. Fernand ceru şi căpătă permisiune de a se duce să servească în Grecia, rămânând totuşi înscris în controalele armatei.

După câtva timp se află că contele de Morcerf — acesta era numele lui — intrase în serviciul lui Ali-Paşa, cu gradul de general inspector.

Ali-Paşa fu ucis, precum ştiţi; dar, înainte de a muri, el răsplăti serviciile lui Fernand lăsându-i o sumă însemnată, cu care Fernand se înapoie în Franţa, unde îi fu confirmat gradul de locotenent-general.

— Aşa că astăzi?... întrebă abatele.

— Aşa că astăzi, urmă Caderousse, el posedă un palat minunat la Paris în strada Helder nr. 27.

Abatele deschise gura, stătu un moment ca un om ce ezită, dar făcând o sforţare:

— Şi Mercédès? glăsui el; mi s-a spus că ea a dispărut.

— Da, a dispărut, spuse Caderousse, aşa cum dispare soarele ca să răsară a doua zi mai strălucitor.

— A făcut şi ea situaţie? întrebă abatele cu un zâmbet ironic.

— Mercédès e în momentul acesta una dintre cele mai mari doamne din Paris, spuse Caderousse.

— Continuă, glăsui abatele. Mi se pare că ascult istorisirea unui vis. Dar am văzut eu însumi lucruri aşa de extraordinare, încât cele pe care mi le spui mă miră mai puţin.

— Mercédès a fost la început deznădăjduită de lovitura care i-l răpea pe Edmond. V-am vorbit de stăruinţele ei pentru părintele lui Dantès. În toiul deznădejdii a lovit-o o nouă durere: plecarea lui Fernand, a cărui crimă ca n-o cunoştea şi pe care îl privea ca pe fratele ei.

Fernand plecă, Mercédès rămase singură.

Se scurseră pentru ea trei luni de lacrimi: nici o veste de la Edmond, nici o veste de la Fernand; nimic în faţa ochilor, decât un bătrân care se stingea de disperare.

Într-o seară, după ce stătuse toată ziua, cum avea obiceiul, la răspântia celor două drumuri care merg de la Marsilia la Catalani, se înapoie acasă mai abătută decât până atunci: nici iubitul, nici prietenul nu veneau pe unul sau pe altul din drumuri şi nu avea veşti nici de la unul, nici de la celălalt.

I se păru deodată că aude un pas cunoscut: se întoarse cu nelinişte, poarta se deschise şi îl văzu pe Fernand în uniforma de sublocotenent.

El nu însemna o parte din ceea ce ea plângea, ci o parte din viaţa ei trecută.

Mercédès apucă mâinile lui Fernand cu o pornire pe care acesta o luă drept dragoste şi care nu era decât bucuria de a nu

mai fi singură pe lume şi de a revedea, în sfârşit, un prieten după lungile ore ale tristeţii singuratice. Şi apoi, se cuvine să spun: Fernand nu fusese niciodată duşmănit; el nu era iubit, atâta tot; altul ocupa întreaga inimă a fetei şi acest altul era absent... dispărut... poate mort. La gândul acesta, Mercédès izbucnea în plâns şi îşi frângea mâinile de durere; dar gândul pe care îl respingea altă dată, când îi era strecurat de altcineva, îi revenea acum singur în minte; de altfel, la rândul său, bătrânul Dantès Îi spunea întruna: "Edmond al nostru a murit căci, dacă n-ar fi mort, s-ar înapoia".

Bătrânul muri, precum v-am spus: poate că, dacă trăia, Mercédès n-ar fi devenit niciodată nevasta altuia; căci el ar fi mustrat-o pentru necredinţa ei. Fernand îşi dădu seama. Când află de moartea bătrânului, reveni. De data aceasta era locotenent. La prima călătorie nu-i spusese fetei nici un cuvânt de dragoste; la a doua îi reaminti că o iubea.

Mercédès îi ceru încă şase luni ca să-l aştepte şi să-l plângă pe Edmond.

— La drept vorbind, spuse abatele cu un zâmbet amar, asta făcea optsprezece luni în total. Ce ar putea să ceară mai mult iubitul cel mai adorat?

Murmură apoi cuvintele poetului englez: *Frailty, thy name is woman*[11]!

— Peste şase luni, reluă Caderousse, nunta avu loc la biserica Accoules.

— Biserica unde ea urma să se mărite cu Edmond, murmură preotul, numai logodnicul era schimbat, atâta tot.

— Mercédès se căsători deci, continuă Caderousse, dar, cu toate că în ochii tuturora ea păru liniştită, i-a lipsit puţin să leşine când a trecut pe dinaintea "Réservei", unde, cu un an şi jumătate înainte, fusese oficiată logodna ei cu cel pe care ar fi văzut că-l iubea încă dacă ar fi îndrăznit să privească în tainiţa inimii.

Fernand, mai fericit, dar nu mai liniştit, căci eu l-am văzut în epoca aceea şi se temea întruna de întoarcerea lui Edmond, Fernand, aşadar, avu grijă să-şi ia îndată nevasta şi să se exileze; erau în acelaşi timp prea multe pericole şi amintiri la Catalani.

---

[11] Nestatornicie, numele tău este femeie!

La opt zile după nuntă, plecară.

— Şi ai mai văzut-o pe Mercédès? întrebă preotul.

— Da, în momentul războiului din Spania, la Perpignan, unde Fernand o lăsase, ea făcea atunci educaţia fiului ei.

Abatele tresări.

— A fiului ei? spuse el.

— Da, răspunse Caderousse, a micului Albert.

— Dar ca să-şi instruiască fiul, continuă abatele, a primit şi ea o educaţie. Mi se pare că l-am auzit pe Edmond spunând că ca era fiica unui simplu pescar, frumoasă dar incultă.

— O, spuse Caderousse, el îşi cunoştea aşa de puţin logodnica! Domnule, Mercédès ar fi putut să devină regină, în cazul când coroana ar fi trebuit să se pună numai pe capetele cele mai frumoase şi mai inteligente. Averea ei sporea şi ca sporea dimpreună cu averea. Învăţa desenul, învăţa muzica, învăţa toate. De altminteri cred, între noi fie zis, că ea nu făcea toate acestea decât pentru a se distra, pentru a uita şi că nu-şi băga atâtea lucruri în cap, decât ca să combată ce avea în inimă. Dar acum se cuvine să spunem totul, continuă Caderousse; averea şi onorurile au mângâiat-o, desigur. E bogată, e contesă şi cu toate acestea...

Caderousse se opri.

— Cu toate acestea, ce? întrebă abatele.

— Cu toate acestea sunt sigur că nu e fericită, spuse Caderousse.

— Şi ce te face să crezi?

— Să vedeţi: când m-am simţit prea nenorocit, am cugetat că vechii mei prieteni au să mă ajute. M-am dus la Danglars, dar nici nu m-a primit. Am fost la Fernand, care mi-a trimis o sută de franci prin valetul său.

— În cazul acesta nu i-ai văzut nici pe unul, nici pe altul?

— Nu, dar doamna de Morcerf m-a văzut.

— Cum?

— Când am ieşit, o pungă a căzut la picioarele mele, conţinea 25 de ludovici; am ridicat repede capul şi am văzut-o pe Mercédès, care trăgea perdeaua.

— Şi domnul de Villefort? întrebă abatele.

— O, el nu fusese prietenul meu, pe el nu-l cunoşteam, nu aveam ce-i cere.

— Dar nu ştii ce a devenit el şi partea pe care a avut-o în nenorocirea lui Edmond?

— Nu, ştiu numai că, la câtva timp după ce l-a arestat, el s-a însurat cu domnişoara de Saint-Méran şi a părăsit Marsilia curând. Fără îndoială că norocul îi va fi zâmbit ca şi celorlalţi, fără îndoială că e bogat ca Danglars şi stimat ca Fernand; vedeţi, eu singur am rămas sărac, amărât şi uitat de Dumnezeu.

— Te înşeli, prietene, spuse abatele: Dumnezeu poate să pară uneori ca uită când dreptatea lui se odihneşte, dar vine totdeauna un moment când îşi aduce aminte şi dovada — uite-o.

Abatele scoase diamantul din buzunar şi dându-l lui Caderousse:

— Uite, prietene, îi spuse el, ia diamantul acesta, căci e al dumitale.

— Cum numai al meu? exclamă Caderousse. O, domnule, nu vă bateţi joc de mine?

— Diamantul urma să fie împărţit între prietenii săi. Edmond nu avea decât un singur prieten, astfel că împărţirea devine de prisos. Ia diamantul şi vinde-l, îţi repet, valorează cincizeci de mii de franci şi nădăjduiesc că suma va putea să te scoată din mizerie.

— Domnule, spuse Caderousse, întinzând cu sfială o mână şi ştergând cu cealaltă sudoarea care-i brobonea fruntea; domnule, nu faceţi o glumă din fericirea sau din deznădejdea unui om!

— Eu ştiu ce e fericirea şi ce e deznădejdea şi nu m-aş juca niciodată cu sentimentele. Ia-l deci, dar în schimb...

Caderousse care atingea diamantul, îşi trase mâna.

Abatele zâmbi.

— În schimb, continuă el, dă-mi punga de mătase roşie pe care domnul Morrel o lăsase pe căminul bătrânului Dantès şi care — mi-ai spus — e încă în posesia dumitale.

Din ce în ce mai uimit, Caderousse se îndreptă spre un dulap mare de stejar, îl deschise şi dădu abatelui o pungă lungă de mătase roşie învechită, în jurul căreia lunecau două verigi de metal poleite cândva.

Abatele o luă şi, în locul ei, dădu lui Caderousse diamantul.

— O, domnule, sunteţi un om al lui Dumnezeu! exclamă Caderousse; căci nimeni nu ştia că Edmond v-a dat diamantul şi aţi fi putut să-l păstraţi.

"Bine, îşi spuse încet abatele, tu ai fi făcut-o, pare-se..."

Abatele se sculă, îşi luă pălăria şi mănuşile.

— Nu-i aşa, spuse el, că tot ce mi-ai spus este adevărat şi că pot să dau toată crezarea cuvintelor dumitale?

— Priviţi, domnule abate, spuse Caderousse; în ungherul peretelui e un Crist de lemn sfânt; pe scrin e evanghelia nevestei mele; deschideţi cartea şi vă voi jura pe ea cu mâna întinsă spre Crist, vă voi jura pe mântuirea sufletului meu, pe cuvântul meu de creştin că v-am spus toate lucrurile aşa cum s-au petrecut ele şi cum îngerul oamenilor le va spune la urechea lui Dumnezeu în ziua judecăţii din urmă.

— Bine, spuse abatele, convins de accentul cu care Caderousse rostea adevărul, bine; îţi doresc ca banii să-ţi fie de folos. Adio, eu mă duc departe de oamenii care îşi fac atâta rău unii altora.

Şi, descotorosindu-se cu trudă de entuziastele porniri ale lui Caderousse, abatele ridică singur drugul de la uşă, ieşi, urcă pe cal, îl salută încă o dată pe hangiu, care se pierdea în cuvinte zgomotoase de despărţire şi plecă urmând direcţia pe care venise.

Când Caderousse întoarse capul, o văzu dinapoia lui pe Carconta, mai palidă şi mai tremurătoare decât oricând.

— Este adevărat ce-am auzit? întrebă ea.

— Cum? că ne-a dat diamantul numai nouă? spuse Caderousse aproape nebun de bucurie.

— Da.

— Nimic, mai adevărat, căci uite-l.

Femeia îl privi o clipă; apoi, cu glas înăbuşit:

— Şi dacă o fi fals? glăsui ea.

Caderousse se îngălbeni şi se clătină.

— Fals? murmură el, fals? de ce mi-ar fi dat un diamant fals?

— Ca să afle secretul tău fără să-l plătească, nătărăule.

Caderousse rămase o clipă ameţit sub povara presupunerii.

— O, spuse el după o clipă, luându-şi pălăria pe care o puse peste basmaua roşie înnodată în jurul capului; vom vedea în curând.

— Şi cum?

— La Beaucaire este târg; sunt acolo bijutieri din Paris; mă duc să li-l arăt. Tu păzeşte casa, nevastă, peste două ceasuri mă înapoiez.

Şi Caderousse se năpusti din casă, pornind în goană pe drumul opus celui pe care apucase necunoscutul.

"Cincizeci de mii de franci! murmură Carconta când rămase singură. Sunt bani... dar nu sunt o avere."

Capitolul XXVIII Registrele închisorilor

În ziua următoare aceleia când, pe drumul Bellegarde-Beaucaire, se petrecuse scena pe care am descris-o, un bărbat între treizeci, treizeci şi doi de ani, îmbrăcat cu un frac albastru, cu pantaloni de nankin şi cu vestă albă, având totodată şi accentul britanic, se prezentă primarului de Marsilia.

— Domnule, îi spuse el, sunt primul funcţionar al casei Thomson şi French din Roma. Suntem de zece ani în relaţii cu casa Morrel şi fiul din Marsilia. Avem aproape o sută de mii de franci angajaţi în aceste relaţii şi suntem oarecum neliniştiţi, deoarece se spune că firma e ameninţată cu ruina: sosesc, prin urmare, direct de la Roma pentru a vă cere informaţii asupra casei.

— Domnule, răspunse primarul, ştiu într-adevăr, că de patru sau cinci ani, nenorocirea parc a-l urmări pe domnul Morrel; a pierdut, rând pe rând, patru sau cinci vapoare, a dat trei sau patru falimente; dar, deşi eu însumi sunt creditorul său cu zece mii de franci, nu vă pot da nici o lămurire asupra situaţiei sale. Întrebaţi-mă ca primar ce gândesc despre domnul Morrel şi vă voi răspunde că e un om corect până la rigiditate şi că, până în prezent, a făcut faţă tuturor angajamentelor sale, cu perfectă exactitate. Iată ce vă pot spune, domnule: dacă vreţi să aflaţi mai mult, adresaţi-vă domnului de Boville, inspectorul închisorilor, care stă în strada de Noailles, numărul 15; mi se pare că el are două sute de mii de franci plasaţi în casa Morrel şi, dacă el are într-adevăr motive să se teamă, întrucât suma lui e mai însemnată decât a mea, îl veţi găsi probabil în privinţa aceasta mai bine informat decât mine.

Englezul paru că apreciază suprema delicateţe a primarului, salută, ieşi şi se îndreptă cu pasul caracteristic fiilor Marei Britanii spre strada indicată.

Domnul de Boville se afla în cabinetul său. Când îl zări, englezul schiţă o mişcare de surpriză, care păru să arate că nu pentru prima oară se află în faţa celui pe care îl vizita. Domnul de Boville era aşa de deznădăjduit, încât se vedea că toate facultăţile minţii sale, cufundate în gândul care-l muncea în acel moment, nu îngăduia nici memoriei, nici imaginaţiei răgazul de a rătăci în trecut.

Cu calmul naţiunii sale, englezul îi puse aproape în aceiaşi termeni întrebarea pe care o pusese primarului Marsiliei.

— O, domnule, exclamă domnul de Boville, din nenorocire temerile dumneavoastră sunt cum nu se poate mai întemeiate şi aveţi în faţa dumneavoastră un om disperat. Aveam două sute de mii de franci plasaţi în casa Morrel, aceşti două sute de mii de franci erau zestrea fiicei mele, pe care nădăjduiam să o mărit peste cincisprezece zile; aceşti două sute de mii de franci erau rambursabili: o sută de mii la 15 ale lunii curente, o sută de mii la 15 ale lunii viitoarei. Îl înştiinţasem pe domnul Morrel asupra dorinţei mele şi anume ca rambursarea să se facă exact şi el a venit aici, domnule, acum abia o jumătate de ceas, spunându-mi că, dacă vasul său "Faraonul" nu soseşte până la 15 se va găsi în imposibilitate să execute plata.

— Dar, glăsui englezul, aceasta seamănă foarte mult cu o tărăgănare...

— Spuneţi, domnule, că aceasta seamănă cu un faliment! exclamă domnul de Boville disperat.

Englezul păru că reflectează o clipă, apoi spuse:

— Va să zică, domnule, creanţa vă inspiră temeri?

— O socotesc pierdută.

— Uite, v-o cumpăr eu.

— Dumneavoastră?

— Da, eu.

— Dar cu o reducere enormă, fără îndoială...

— Nu, pentru două sute de mii de franci; casa noastră, adăugă englezul râzând, nu face astfel de afaceri.

— Şi plătiţi...

— Peşin.

Englezul scoase din buzunar un teanc de bancnote, care puteau să constituie încă o dată pe atât suma de a cărei soartă domnul de Boville se temea.

Un fulger de bucurie trecu pe figura domnului de Boville. Cu toate acestea, el făcu o sforţare să se stăpânească şi spuse:

— Domnule, vă înştiinţez că, după toate probabilităţile, nu veţi avea nici şase la sută din suma aceasta.

— Nu mă priveşte, răspunse englezul, e treaba casei Thomson şi French, în numele căreia lucrez. Poate că ea are interes să grăbească ruina unei case rivale. Ceea ce ştiu însă, domnule, e că sunt gata să vă număr suma în schimbul transferului pe care mi-l veţi face; vă voi cere numai un drept de curtaj.

— Bineînţeles, domnule, exclamă domnul de Boville. Comisionul este de obicei unu şi jumătate, vreţi doi? Vreţi trei? Vreţi cinci? În sfârşit, vreţi mai mult? Vorbiţi.

— Domnule, reluă englezul râzând, eu sunt ca şi casa mea: nu fac afaceri de această natură; nu: dreptul meu de curtaj este cu totul altul.

— Vorbiţi, domnule, vă ascult.

— Dumneavoastră sunteţi inspectorul închisorilor?

— De mai bine de 14 ani.

— Ţineţi registrele de intrare şi ieşire?

— Fără îndoială.

— Registrelor acestea le sunt alăturate desigur, notele cu privire la deţinuţi?

— Fiecare deţinut are dosarul său.

— Domnule, eu am fost instruit la Roma de un nenorocit de abate care a dispărut deodată. Am aflat apoi că fusese deţinut la castelul If şi aş vrea să am oarecari amănunte asupra morţii sale.

— Cum îl chema?

— Abatele Faria.

— O, mi-l reamintesc perfect! exclamă domnul de Boville, era nebun.

— Aşa se spunea.

— A, era cu siguranţă!

— Se poate; şi cum se manifesta nebunia lui?

— Pretindea că ştie de o comoară imensă şi oferea sume nebuneşti guvernului dacă l-ar pune în libertate.

— Bietul de el; şi a murit?

— Da, domnule, acum cinci sau şase luni, în februarie.

— Aveţi o memorie excelentă, domnule, dacă vă amintiţi aşa de bine datele.

— Îmi aduc aminte de aceasta pentru că moartea nenorocitului a fost însoţită de o împrejurare ciudată.

— Se poate cunoaşte acea împrejurare? întrebă englezul cu o expresie de curiozitate pe care un observator profund s-ar fi mirat găsind-o pe chipul său flegmatic.

— O, da, domnule. Carcera abatelui se găsea la o depărtare de patruzeci şi cinci — cincizeci de picioare de aceea a unui fost agent bonapartist, a unuia care contribuise în măsura cea mai mare la întoarcerea uzurpatorului în 1815, om foarte hotărât şi foarte primejdios.

— Serios? glăsui englezul.

— Da, răspunse domnul de Boville; am avut prilejul să-l văd pe omul acesta în 1816 sau 1817 şi n-am coborât în carcera sa decât cu un pichet de soldaţi: omul mi-a produs o profundă impresie şi nu-i voi uita figura niciodată.

Englezul zâmbi imperceptibil.

— Şi spuneaţi, domnule, reluă el, că ambele carcere...

— Erau despărţite printr-o distanţă de cincizeci de picioare; se pare că acest Edmond Dantès...

— Pe omul primejdios îl chema...

— Edmond Dantès. Da, domnule; se pare că acest Edmond Dantès îşi procurase sau îşi fabricase unelte, căci s-a găsit un coridor prin care prizonierii comunicau.

— Coridorul fusese făcut, desigur, în scop de evadare?

— Exact, din nefericire însă, pentru prizonier, abatele Faria a fost lovit de un atac de catalepsie şi a murit.

— Înţeleg. Faptul a pus capăt proiectelor de evadare.

— Pentru mort, da, răspunse domnul de Boville, dar nu pentru cel viu; dimpotrivă, Dantès a văzut într-asta un mijloc de a-şi grăbi fuga; el îşi închipuia, fără îndoială, că prizonierii morţi în castelul If erau înmormântaţi într-un cimitir obişnuit; la transportat pe defunct în camera sa, i-a luat locul în sacul unde fusese cusut şi a aşteptat momentul înmormântării.

— E un mijloc temerar, care indică oarecare curaj, reluă englezul.

— O, v-am spus, domnule, că omul era foarte primejdios; din fericire a descotorosit el însuşi guvernul de temerile pe care acesta le avea în privinţa lui.

— Cum?

— Cum? Nu înţelegeţi?

— Nu.

— Castelul If nu are cimitir, morţii sunt aruncaţi pur şi simplu în mare, după ce li se leagă de picioare o ghiulea.

— Şi? spuse englezul, ca şi cum ar fi înţeles anevoie.

— Şi i s-a legat o ghiulea de picioare, pe urmă a fost azvârlit în mare.

— Adevărat? exclamă englezul.

— Da, domnule, continuă inspectorul. Vă închipuiţi mirarea fugarului când s-a simţit aruncat de pe înălţimea stâncilor, aş fi vrut să-i văd chipul în momentul acela.

— Ar fi fost greu.

— N-are a face, spuse domnul de Boville, pe care siguranţa recăpătării celor două sute de mii de franci ai săi îl înveselea; n-are a face, mi-l închipui.

Şi izbucni în râs.

— Şi eu, spuse englezul.

Şi începu să râdă la rându-i, dar aşa cum râd englezii, adică printre dinţi.

— Va să zică, urmă englezul recăpătându-şi cel dintâi stăpânirea de sine, va să zică fugarul s-a înecat?

— De-a binelea.

— În chipul acesta, guvernatorul castelului a scăpat totodată şi de furios şi de nebun?

— Exact.

— Dar, desigur că evenimentul a fost consemnat în vreun act? întrebă englezul.

— Da, da, actul mortuar. Înţelegeţi că rudele lui Dantès, dacă are rude, puteau să aibă interesul de a se încredinţa că el e mort sau viu.

— Aşa că acum ei pot să fie liniştiţi dacă îl moştenesc. A murit pentru totdeauna.

— O, da. Şi li se va elibera certificatul când vor vrea.

— Foarte bine, spuse englezul. Dar să revenim la registre.

— Adevărat. Chestia aceasta ne-a depărtat de ele. Iertaţi-mă.

— Să vă iert? Pentru ce? Pentru întâmplarea povestită? Câtuşi de puţin; ea mi s-a părut curioasă.

— Şi e, într-adevăr. Aşadar doriţi, domnule, să vedeţi tot ce-i în legătură cu bietul dumneavoastră abate, care era într-adevăr întruchiparea blândeţii?

— Mi-ar face plăcere.

— Treceţi în cabinetul meu şi vă voi arăta.

Trecură amândoi în cabinetul domnului de Boville.

Totul era aici într-adevăr în ordine perfectă: fiecare registru la numărul său, fiecare dosar în compartimentul său. Inspectorul îl pofti pe englez în jilţ şi-i puse dinainte registrul şi dosarul cu privire la castelul If, dându-i răgazul să le frunzărească în timp ce el, aşezat într-un colţ, îşi citea ziarul.

Englezul găsi lesne dosarul cu privire la abatele Faria. Se pare însă că istoria povestită de domnul de Boville îl interesase mult, deoarece, după ce a luat cunoştinţă de primele piese, a continuat să frunzărească, până când a ajuns la documentele lui Edmond Dantès. Găsi aici fiecare lucru la locul său: denunţul, interogatoriul, petiţia lui Morrel, apostila domnului de Villefort. Îndoi încetişor denunţul, îl băgă în buzunar, citi interogatoriul şi văzu că numele lui Noirtier nu era trecut, parcurse cererea cu data de 10 aprilie 1815, prin care, sfătuit de substitut, Morrel exagera, cu intenţii admirabile — deoarece Napoleon domnea atunci, — serviciile pe care Dantès le făcuse cauzei imperiale şi pe care certificatul lui Villefort le întărea. Înţelese totul. Cererea către Napoleon, păstrată de Villefort, devenise, sub a doua Restauraţie o armă cumplită în mâinile procurorului. Nu se mai miră deci răsfoind registrul de nota pusă în acoladă în dreptul numelui său.

"EDMOND DANTÈS

Bonapartist înverşunat; a luat parte activă la întoarcerea din insula Elba. A se ţine în cel mai mare secret şi sub cea mai strictă supraveghere."

Sub rândurile acestea era scris de o altă mână:

"Văzut nota de mai sus, nimic de făcut".

Comparând scrisul acoladei cu acel al certificatului plasat sub cererea lui Morrel, căpătă certitudinea că nota acoladei avea acelaşi scris ca şi certificatul, că era scrisă de mâna lui Villefort.

Cât priveşte nota următoare, englezul înţelese că ca fusese consemnată, de bună seamă, de vreun inspector pe care informaţia amintită de noi îl pusese în imposibilitate să dea curs interesului arătat.

Precum am spus, din discreţie şi ca să nu-l stânjenească pe elevul abatelui Faria în cercetare, inspectorul se depărtase citind *Drapelul Alb*.

Nu-l văzu deci pe englez îndoind şi băgând în buzunar denunţul scris de Danglars sub umbrarul de la "Réserve" purtând data poştei din Marsilia, 27 februarie, orele şase seara.

Se cuvine să spunem însă că, chiar dacă l-ar fi văzut, el dădea prea puţină importanţă hârtiei şi prea multă importanţă celor două sute de mii de franci pentru a se împotrivi faptei englezului, oricât de incorectă ar fi fost ea.

— Mulţumesc, spuse englezul, închizând registrul cu zgomot. Am ce îmi trebuie. Acum e rândul meu să-mi ţin făgăduiala: faceţi-mi un simplu transfer al creanţei dumneavoastră, recunoaşteţi prin el că aţi primit banii şi vă voi număra suma.

Cedă locul la birou domnului de Boville, care se aşeză fără mofturi şi se grăbi să facă transferul cerut, în timp ce englezul număra biletele de bancă pe marginea biroului.

Capitolul XXIX Casa Morrel

Cel ce ar fi părăsit Marsilia cu câţiva ani înainte, cunoscând interiorul casei Morrel şi s-ar fi înapoiat în epoca la care am ajuns noi, ar fi găsit aici o mare schimbare.

În locul atmosferei de viaţă, de bunăstare şi de fericire care se desprinde, pentru a spune astfel, dintr-o casă pe cale de prosperitate; în locul feţelor voioase, care se arătau dinapoia perdelelor de la ferestre, ale funcţionarilor grăbiţi ce străbat coridoarele c-o pană pe după ureche; în locul curţii pline de baloturi, răsunând de strigătele şi râsetele factorilor, ar fi găsit

de la prima vedere ceva trist şi mort. În coridorul pustiu şi în curtea goală, dintre numeroşii funcţionari care populau altădată birourile, rămăseseră numai doi: unul, un tânăr de 23 sau 24 de ani, anume Emmanuel Raymond, care era îndrăgostit de fiica domnului Morrel şi astfel rămăsese în serviciul casei, deşi părinţii săi se trudiseră să-l scoată; altul, un casier bătrân, chior, cu numele de Coclès, poreclă dată de tinerii ce populau cândva stupul mare şi zgomotos, astăzi aproape nelocuit şi care îi înlocuise adevăratul nume într-o aşa măsură încât, probabil, n-ar mai fi întors capul dacă acum l-ar fi chemat cineva pe numele scris în acte.

Coclès rămăsese în serviciul domnului Morrel, iar în situaţia bunului om se produsese o ciudată schimbare. Fusese înălţat totodată la gradul de casier şi coborât la rang de servitor.

Cu toate acestea, el rămăsese acelaşi Coclès, bun, răbdător, devotat, dar inflexibil faţă de aritmetică, singurul punct în care ţinuse piept lumii întregi, chiar domnului Morrel, necunoscând decât tabla lui Pitagora, pe care o ştia ca pe degete, oricum ai fi întors-o şi în orice greşeală ai fi încercat să-l bagi.

În mijlocul tristeţii generale ce năpădise casa Morrel, Coclès rămăsese de altminteri singurul netulburat.

Să nu ne înşelăm însă în privinţa aceasta; calmul lui nu se datora lipsei de afecţiune ci, dimpotrivă, unei convingeri nezdruncinate. Asemeni şoarecilor care, se spune, părăsesc rând pe rând. un vas condamnat dinainte de soartă să piară în mare, astfel în momentul când ridică ancora nu mai rămâne nici unul pe bord — tot aşa, după cum am spus, mulţimea de slujbaşi care trăiau de pe urma casei armatorului părăsiseră, rând pe rând birourile şi magaziile; Coclès îi văzuse pe toţi cum se îndepărtează, fără să se gândească măcar a-şi da seama de cauza plecării lor; totul, precum am spus, se reducea pentru Coclès la o chestiune de cifre şi, de douăzeci de ani de când se afla în serviciul casei Morrel, el văzuse întotdeauna că plăţile se opreau la birourile deschise în chip aşa de regulat încât nu admitea că regularitatea aceasta se poate opri şi că plăţile se pot suspenda, aşa cum un morar, ce posedă o moară alimentată cu apa unui râu bogat, nu admite că râul poate să nu mai curgă. Într-adevăr, până atunci nimic nu ştirbise convingerea lui Coclès. Plăţile de la sfârşitul de lună se efectuaseră cu o

punctualitate riguroasă. Coclès descoperise o greşeală de 70 de centime, săvârşită de domnul Morrel în dauna sa, iar în aceeaşi zi adusese cele şaptezeci de centime excedent domnului Morrel care, cu un zâmbet melancolic, le luase şi le trântise într-un sertar aproape gol, spunând:

— Bine, Coclès, dumneata eşti perla casierilor.

Şi Coclès se retrăsese, nespus de mulţumit; căci un elogiu al domnului Morrel, perla oamenilor cumsecade din Marsilia, îl măgulea pe Coclès mai mult decât o gratificaţie de cincizeci de taleri.

Dar, de la încheierea aceasta de lună, îndeplinită în chip aşa de victorios, domnul Morrel trăise ceasuri crude; pentru a face faţă situaţiei, îşi adunase toate mijloacele şi, temându-se să nu se răspândească zvonul dificultăţilor sale când va fi văzut că recurge la măsuri extreme, întreprinsese o călătorie la bâlciul din Beaucaire, pentru a vinde câteva bijuterii ale nevestei şi copilei sale, precum şi o parte din argintărie. Graţie acestui sacrificiu, lucrurile se desfăşuraseră şi de data aceasta spre cinstea casei Morrel; dar casa rămăsese complet goală. Creditul, înfricoşat de zvonul care circula, se retrăsese cu egoismul său obişnuit; iar pentru a face faţă celor 100 de mii de franci ce trebuiau rambursaţi la 15 ale lunii prezente domnului de Boville, precum şi celorlalţi o sută de mii de franci care aveau scadenţa la 15 ale lunii viitoare, domnul Morrel nu mai nădăjduia decât în reîntoarcerea "Faraonului", a cărui plecare îi fusese anunţată de un vas ce ridicase ancora o dată cu el şi care ajunsese la destinaţie.

Dar vasul acesta, venind, ca şi "Faraon", din Calcutta, sosise de cincisprezece zile, pe când, cu privire la "Faraon", nu avea nici o veste.

În această stare a lucrurilor, se înfăţişă domnului Morrel, a doua zi după ce încheiase cu domnul de Boville importanta afacere pe care am descris-o, trimisul casei Thomson şi French din Roma.

Îl primi Emmanuel. Tânărul, pe care fiecare figură nouă îl înspăimânta, căci o figură nouă anunţa un nou creditor care, în neliniştea sa, venea să-l cerceteze pe şeful casei, tânărul vru să-i cruţe patronului neplăcerea acestei vizite: îl iscodi pe noul venit; dar noul venit declară că nu avea ce-i spune domnului Emmanuel şi că vroia să vorbească domnului Morrel în

persoană. Emmanuel îl chemă, oftând, pe Coclès. Coclès veni şi tânărul îi porunci să-l conducă pe străin la domnul Morrel.

Coclès o luă înainte, urmat de străin.

Pe scară întâlniră o fată frumoasă, între 16-17 ani, care îl privi pe străin cu nelinişte.

Coclès nu observă expresia de pe chipul ei care, totuşi, păru că n-a scăpat străinului.

— Domnul Morrel este în cabinetul domniei sale, nu-i aşa, domnişoară Julie? întrebă casierul.

— Da, cel puţin aşa cred, glăsui fata ezitând; vezi mai întâi, Coclès, dacă tata este în birou şi anunţă-l pe domnul.

— Ar fi inutil să mă anunţe, domnişoară, răspunse englezul. Domnul Morrel nu îmi cunoaşte numele. Omul n-are decât să spună că eu sunt funcţionarul domnilor Thomson şi French din Roma, cu care casa părintelui dumneavoastră este în legături.

Fata păli şi continuă să coboare, în timp ce Coclès cu străinul continuau să urce.

Ea intră în biroul lui Emmanuel, iar Coclès, cu ajutorul unei chei pe care o avea la el şi care îi anunţa patronului intrările speciale, deschise o uşă tăiată în unghiul spalierului de la etajul al II-lea, îl introduse pe străin într-o anticameră, mai deschise o uşă pe care o închise după el, şi, după ce îl lăsă un minut singur pe trimisul casei Thomson şi French, reapăru, făcându-i semn că poate să intre.

Englezul intră, îl găsi pe domnul Morrel la o masă, studiind coloanele înspăimântătoare ale registrelor în care era trecut pasivul.

Văzându-l pe străin, domnul Morrel închise registrul, se ridică şi oferi un scaun; apoi, după ce văzu că străinul a luat loc, se aşeză şi el.

Patrusprezece ani îl schimbaseră mult pe vrednicul negustor, care, la vârsta de treizeci şi şase de ani la începutul acestei povestiri, era acum în pragul vârstei de cincizeci; părul îi albise, fruntea i se brăzdase de griji; în sfârşit, privirea sa, altădată aşa de fermă şi hotărâtă, devenise vagă, neho-tărâtă, părând că se teme să nu fie silită a se opri asupra unei idei sau a-supra unui om.

Englezul se uită la el cu un sentiment de curiozitate şi interes.

— Domnule, spuse Morrel, a cărui stânjenire părea sporită de examinarea străinului, aţi dorit să-mi vorbiţi?

— Da, domnule. Ştiţi din partea cui vin, nu-i aşa?

— Din partea casei Thomson şi French, aşa cel puţin mi-a spus casierul.

— V-a spus adevărul, domnule. Casa Thomson şi French avea în cursul acestei luni şi al lunii viitoare, trei sau patru sute de mii de franci de plătit în Franţa şi, cunoscând riguroasa dumneavoastră exactitudine, a strâns toate hârtiile pe care le-a putut găsi, purtând semnătura aceasta şi m-a însărcinat ca, pe măsură ce hârtiile ajung la scadenţă, să le încasez şi să dau întrebuinţare fondurilor.

Morrel scoase un oftat adânc şi îşi trecu mâna peste fruntea acoperită de sudoare.

— Aşadar, domnule, întrebă Morrel, aveţi poliţe iscălite de mine?

— Da, domnule, pentru o sumă destul de însemnată.

— Pentru ce sumă? întrebă Morrel cu o voce pe care căuta s-o facă liniştită.

— Poftiţi, mai întâi — spuse englezul, scoţând un teanc din buzunar — poftiţi un transfer de două sute de mii de franci făcut casei noastre de domnul Boville, inspectorul închisorilor. Recunoaşteţi că datoraţi suma aceasta domnului de Boville?

— Da, domnule, un plasament pe care l-a făcut la mine acum aproape cinci ani, cu patru jumătate la sută.

— Şi pe care trebuie să-l rambursaţi...

— Jumătate la cincisprezece ale lunii acesteia, jumătate la cincisprezece ale lunii viitoare.

— Exact. Poftiţi apoi 32.500 franci: poliţe semnate de dumneavoastră şi trecute la ordinul nostru, de către terţe persoane.

— Le recunosc, spuse Morrel, a cărui figură era îmbujorată de ruşine la gândul că, pentru întâia oară în viaţa sa, nu va putea, probabil, să-şi onoreze semnătura; asta e totul?

— Nu, domnule, mai am pentru sfârşitul lunii viitoare valorile acestea pe care ni le-au trecut casa Pascal şi casa Wild şi Turner din Marsilia, cam 55.000 de franci: în total 287.500 franci.

Nu se poate descrie suferinţa pe care nefericitul Morrel o încerca în timpul acestei enumerări.

— 287,500 franci! repetă el maşinal.

— Da, domnule, răspunse englezul. Nu vă voi ascunde însă, continuă el după un moment de tăcere, că, recunoscându-se totuşi corectitudinea dumneavoastră ireproşabilă până în prezent, circulă în Marsilia zvonul că nu sunteţi în stare a face faţă îndatoririlor.

Morrel se îngălbeni groaznic în faţa acestei ieşiri aproape brutale.

— Domnule, spuse el, până în prezent — şi sunt mai bine de douăzeci şi patru de ani de când am primit casa din mâinile părintelui meu, care şi el o administrase treizeci şi cinci de ani — până în prezent, nici o hârtie semnată Morrel şi fiul nu a fost prezentată la casă fără a fi plătită.

— Da, ştiu, răspunse englezul, dar vorbiţi-mi sincer, ca între oameni de onoare. Domnule, veţi plăti poliţele acestea cu aceeaşi exactitate?

Morrel tresări şi-l privi cu mai multă siguranţă decât până atunci pe cel care îi vorbea astfel.

— Întrebărilor puse cu sinceritatea aceasta, spuse el, trebuie să li se dea un răspuns sincer. Da, domnule, voi plăti dacă, precum nădăjduiesc, vasul meu soseşte cu bine, căci sosirea lui îmi va reda creditul pe care accidentele repetate, a căror victimă am fost, mi l-au răpit; dacă însă, din nenorocire, "Faraonul", ultima resursă pe care contez, nu vine...

Lacrimile urcară în ochii bietului armator.

— Ei, bine, întrebă interlocutorul său, dacă această ultimă resursă nu vine?

— Atunci, continuă Morrel, mi-e greu să spun... dar, deprinzându-mă cu nenorocirea, trebuie să mă deprind şi cu ruşinea... atunci cred că voi fi nevoit să suspend plăţile.

— Nu aveţi prieteni care să vă poată ajuta în împrejurarea de faţă?

Morrel zâmbi cu tristeţe.

— În afaceri, domnule, spuse el, ştiţi bine că nu există prieteni, că nu există decât parteneri.

— Într-adevăr, murmură englezul. Aşadar, nu mai aveţi decât o speranţă?

— Una singură.

— Ultima?

— Ultima.

— Prin urmare, dacă speranţa aceasta se spulberă...

— Sunt pierdut, domnule, pierdut cu totul.

— Când veneam la dumneavoastră, intra în port un vas.

— Ştiu, domnule. Un tânăr care a rămas devotat ghinionului meu, îşi petrece o parte din timp pe o terasă deasupra casei, în speranţa că îmi va anunţa cel dintâi o veste bună. Am aflat de la el despre sosirea navei.

— Şi nu e a dumneavoastră?

— Nu, e o navă din Bordeaux, "Gironda"; vine şi ea din Indii, dar nu e a mea.

— Poate că a avut cunoştinţă despre "Faraon" şi va aduce vreo ştire.

— Să vă spun, domnule: mă tem aproape tot atâta de a afla veşti cu privire la vasul meu, ca şi de a rămâne în nesiguranţă. Nesiguranţa e însă o nădejde.

Domnul Morrel adăugă apoi cu glas înăbuşit:

— Întârzierea nu este firească; "Faraonul" a plecat din Calcutta la 5 februarie: ar trebui să fie aici de mai bine de o lună.

— Ce-i asta? întrebă englezul ciulind urechea. Ce poate să fie zgomotul acesta?

— Doamne, ce o mai fi? exclamă Morrel îngălbenindu-se.

Într-adevăr, pe scară se iscase o gălăgie mare, se auzeau tropăituri, se auzi chiar un strigăt de durere.

Morrel se ridică să deschidă uşa, dar forţele îl părăsiră şi recăzu în jilţ.

Ambii bărbaţi rămaseră unul în faţa celuilalt, Morrel tremurând din toate mădularele, străinul privindu-l cu o expresie de adâncă milă. Zgomotul încetase, dar Morrel părea că aşteaptă ceva; zgomotul avea o cauză şi trebuia să aibă o urmare.

Străinului i se păru că urcă cineva tiptil scara şi că paşii, care erau ai mai multor persoane, se opresc pe spalier.

O cheie fu vârâtă în broasca primei uşi şi uşa scârţâi în ţâţâni.

— Numai două persoane au cheile acestei uşi, murmură Morrel; Coclès şi Julie.

A doua uşă se deschise în aceeaşi clipă şi fata apăru, palidă, cu obrajii scăldaţi în lacrimi.

Morrel se ridică tremurând şi se sprijini de braţul jilţului, căci n-ar fi putut să rămână în picioare. Glasul vroia să întrebe, dar el nu mai avea glas.

— Tată, spuse fata împreunându-şi mâinile, iart-o pe copila ta că e aducătoarea unei veşti rele.

Morrel se îngălbeni groaznic; Julie se aruncă în braţele lui.

— Tată, tată, glăsui ea, curaj!

— Aşadar "Faraonul" a pierit? întrebă Morrel cu voce sugrumată.

Fata nu răspunse, dar făcu un semn afirmativ din cap, sprijinită la pieptul părintelui ei.

— Şi echipajul? întrebă Morrel.

— E salvat, spuse fata, salvat de vasul din Bordeaux, care a intrat în port.

Morrel ridică mâinile la cer, cu o expresie de resemnare şi de recunoş-tinţă sublimă.

— Doamne, îţi mulţumesc! spuse Morrel, cel puţin nu mă loveşti decât pe mine.

Oricât de flegmatic era englezul, o lacrimă îi umezi pleoapa.

— Intraţi, spuse Morrel, intraţi, căci îmi închipui că sunteţi toţi la uşă.

Într-adevăr, abia rostise aceste cuvinte şi doamna Morrel intră plângând; Emmanuel o urma; în fund, în anticameră, se vedeau şapte sau opt marinari cu figuri aspre, pe jumătate goi. La vederea oamenilor, englezul tresări; făcu un pas ca pentru a merge spre ei, dar se stăpâni şi se retrase în ungherul cel mai întunecos şi mai îndepărtat al cabinetului.

Doamna Morrel se aşeză în jilţ, luând o mână a soţului ei într-ale sale, în timp ce Julie rămase rezemată de pieptul părintelui. Emmanuel se oprise la jumătatea camerei, părând că serveşte de legătură între grupul familiei Morrel şi marinarii care stăteau la uşă.

— Cum s-a întâmplat? întrebă Morrel.

— Apropie-te Penelon, spuse tânărul şi povesteşte întâmplarea.

Un matelot bătrân, bronzat de soarele ecuatorului, înaintă învârtind în mâini resturile unei pălării.

— Bună ziua, domnule Morrel, glăsui el, ca şi cum ar fi părăsit Marsilia în ajun şi ar fi sosit din Aix sau Toulon.

— Bună ziua, prietene, spuse armatorul, neputându-se împiedica de a zâmbi printre lacrimi; dar unde-i căpitanul?

— Cit priveşte pe căpitan, domnule Morrel, a rămas bolnav la Palma; dar, cu voia lui Dumnezeu, n-o să fie nimic şi o să-l vedeţi venind peste câteva zile, tot aşa de teafăr ca dumneavoastră şi ca mine.

— Bine... acum vorbeşte, Penelon, spuse domnul Morrel.

Penelon îşi trecu bucata de tutun, pe care o morfolea în gură, dintr-o parte în alta, puse mâna la gură, se întoarse, zvârli în anticameră un scuipat negricios, întinse piciorul şi, bălăbănindu-se de pe un picior pe altul, începu:

— Domnule Morrel, spuse el, ne aflam cam între capul Blanc şi capul Boyader, mergând cu briză zdravănă spre sud-sud-vest, după ce ne trudisem timp de opt zile de calm, când căpitanul Gaumard se apropie de mine — trebuie să vă spun, eram la cârmă — şi îmi zice: "Tată Penelon, ce gândeşti de norii ăştia care se ridică la orizont?"

Tocmai mă uitam şi eu la ei în momentul acela.

"Ce să gândesc, domnule căpitan? Mă gândesc că urcă parcă mai iute decât au dreptul şi că sunt mai negri decât se cuvine unor nori care n-ar avea gânduri rele."

"Asta e şi părerea mea, zice căpitanul şi mă duc să-mi iau toate măsurile. Avem prea multe pânze pentru vântul care se va stârni curând. Hei, strângeţi pânzele!"

Era şi timpul; ordinul nu se executase încă şi vântul era pe urma noastră.

"Bun, zice căpitanul, avem încă prea multe pânze, strângeţi pânza cea mare!"

Peste cinci minute, pânza cea mare era înfăşurată.

"Ei, tată Penelon, îmi zice căpitanul, ce ai de tot moţăi din cap?"

"În locul dumneavoastră eu n-aş rămâne pe aceeaşi direcţie."

"Cred că ai dreptate, bătrâne, zise el, o să avem o răbufnire straşnică de vânt."

"O, domnule căpitan, îi răspund eu, ne aşteaptă o furtună năprasnică."

Vântul se vedea venind aşa cum vezi venind pulberea la Montredon, noroc că avea de-a face cu un om care îl cunoştea.

"Să se facă două ochiuri la catarge! strigă căpitanul."

— Atâta nu era de-ajuns pentru locurile acelea, spuse englezul.

Glasul hotărât, sonor şi neaşteptat, făcu pe toţi cei de faţă să tresară. Penelon duse mâna la ochi şi-l privi pe cel care contrazicea cu atâta putere manevra căpitanului.

— Am făcut mai mult decât atât, domnule, glăsui bătrânul marinar cu oarecare respect, căci am strâns brigantina şi am căutat s-o luăm înaintea furtunii.

— Vasul era prea vechi ca să suporte manevra, spuse englezul.

— Întocmai. Asta ne-a şi pierdut. După douăsprezece ceasuri de zgâlţâire, a pătruns apa. "Penelon, îmi zice căpitanul, cred că ne scufundăm, bătrâne; dă-mi mie cârma şi coboară în cală."

Îi dau cârma, cobor; apa era de trei picioare. Urc, strigând: "La pompe! la pompe!" Da, dar era prea târziu. Lumea se apucă de treabă; cred însă că, cu cât scoteam, cu atâta intra mai mult.

Ei, dacă e vorba să ne scufundăm — am zis după patru ceasuri de muncă, să ne scufundăm: omul nu moare decât o dată.

"Ăsta e exemplul pe care îl dai tu, bătrâne Penelon? zise căpitanul; ei bine, aşteaptă."

Se duse şi luă o pereche de pistoale din cabina sa.

"Celui dintâi care părăseşte pompa, spuse el, îi zbor creierii!"

— Foarte bine! spuse englezul.

— Nimic nu dă mai mult curaj decât chibzuinţă, continuă marinarul, mai cu seamă că între timp vremea se luminase şi vântul încetase, nu e însă mai puţin adevărat că apa urca mereu; nu mult, dar urca. Două degete pe ceas, vedeţi dumneavoastră, nu înseamnă mare lucru; dar, în douăsprezece ceasuri, ele fac douăzeci şi patru de degete şi douăzeci şi patru de degete fac două picioare. Două picioare şi cu trei pe care le aveam dinainte, fac cinci. Iar când un vas are cinci picioare de apă în burtă, înseamnă că e bolnav de dropică.

"Haide, zise căpitanul, ajunge; domnul Morrel n-o să aibă nimic de spus; am făcut ce am putut ca să salvăm vasul; să căutăm cum să salvăm oamenii. La şalupă, copii şi cât mai repede..."

Ascultaţi, domnule Morrel, continuă Penelon, nouă ne era tare drag "Faraonul", dar oricât de mult îşi iubeşte marinarul vasul, el îşi iubeşte şi mai mult pielea. De aceea, n-am aşteptat să ni se spună de două ori; între timp vasul se tânguia şi părea că ne spune: "Plecaţi, haide, plecaţi". Şi bietul "Faraon" nu minţea; îl simţeam cum se scufundă sub picioarele noas-tre. Cât ai clipi, şalupa se afla în mare şi noi toţi opt înăuntru.

Căpitanul a coborât cel din urmă, adică nu, nu a coborât, căci nu vroia să părăsească vasul, aşa că l-am luat eu în braţe şi l-am aruncat camarazilor, după care am sărit şi eu. Era şi timpul. În momentul când am sărit, puntea a plesnit cu un zgomot de explozie.

După zece minute el s-a scufundat cu partea dinainte, apoi cu partea de dinapoi, pe urmă a început să se învârtească în juru-i ca un câine care vrea să-şi prindă coada. Şi pe urmă, bună seara, s-a sfârşit. "Faraonul" murise.

Noi am rămas trei zile fără să bem şi fără să mâncăm; aşa că vorbeam să tragem la sorţi, ca să ştim cine o să-i hrănească pe ceilalţi, când zărirăm "Gironda"; i-am făcut semnale, ne-a văzut, s-a îndreptat spre noi, ne-a trimis şalupa, ne-a salvat. Aşa s-au petrecut lucrurile, domnule Morrel, pe cuvântul meu de cinste şi de marinar. Nu-i aşa, fraţilor?

Un murmur general de aprobare arătă că povestitorul obţinuse toate sufragiile prin adevărul fondului şi prin pitorescul detaliilor.

— Bine, prieteni, spuse domnul Morrel, sunteţi oameni de treabă şi ştiam dinainte că, în nenorocirea care mă lovea, nu există alt vinovat decât destinul meu. E voinţa lui Dumnezeu şi nu vina oamenilor. Să slăvim voinţa lui Dumnezeu. Cât vi se cuvine?

— Eh, să nu mai vorbim de asta, domnule Morrel.

— Dimpotrivă, să vorbim, spuse armatorul cu un zâmbet trist.

— Atunci ni se cuvine pe trei luni, glăsui Penelon.

— Coclès, plăteşte câte două sute de franci fiecăruia. În alte împrejurări, prieteni, continuă Morrel, aş fi adăugat: dă fiecăruia şi câte două sute de franci gratificaţie, dar timpurile sunt grele, prieteni, iar puţinii bani care îmi rămân nu-mi mai aparţin. Scuzaţi-mă şi să nu mă iubiţi mai puţin pentru asta.

Penelon făcu o mină de înduioşare, se întoarse spre tovarăşii săi, schimbă câteva cuvinte cu ei şi reveni.

— În privinţa asta, domnule Morrel, spuse el trecându-şi ghemotocul de tutun în cealaltă parte a gurii şi zvârlind în anticameră un al doilea scuipat care se duse să ţină tovărăşie primului, — în privinţa asta...

— În ce privinţă?

— A banilor...

— Ei, ce e?

— Domnule Morrel, tovarăşii zic că deocamdată le ajung câte cincizeci de franci şi că pentru rest au să aştepte.

— Vă mulţumesc, prieteni, vă mulţumesc! exclamă domnul Morrel adânc mişcat; sunteţi suflete generoase; dar luaţi banii, luaţi-i şi, dacă găsiţi un serviciu bun, angajaţi-vă. Sunteţi liberi.

Ultima parte a frazei produse un efect uluitor asupra vrednicilor marinari. Se priviră unii pe alţii, înfricoşaţi. Penelon, a cărui respiraţie se tăiase, fu cât pe-aci să înghită ghemotocul de tutun, noroc că dusese din timp mâna la gâtlej.

— Cum, domnule Morrel, spuse el cu voce sugrumată, ne concediaţi? Sunteţi, va să zică, nemulţumit de noi?

— Nu, copii, glăsui armatorul, nu, nu sunt nemulţumit de voi, dimpotrivă; nu vă concediez, dar ce vreţi? Nu mai am nici un vas, nu mai am nevoie de marinari.

— Cum nu mai aveţi nici un vas? spuse Penelon. O să construiţi altele, aşteptăm. Slavă domnului, ştim ce înseamnă nevoia.

— Nu mai am bani să construiesc vase, Penelon, spuse armatorul cu un zâmbet trist; nu pot deci să primesc oferta voastră, oricât de binevoitoare ar fi.

— Atunci, dacă nu aveţi bani, nu trebuie să ne plătiţi; vom face cum a făcut bietul "Faraon", vom trage pe dracu de coadă.

— Destul, destul, prieteni! spuse Morrel sugrumat de emoţie. Plecaţi, vă rog. Ne vom regăsi în vremuri mai bune. Emmanuel, adăugă armatorul, însoţeşte-i şi să ai grijă ca dorinţele mele să fie îndeplinite.

— Cel puţin o să ne revedem, domnule Morrel? întrebă Penelon.

— Da, prieteni, nădăjduiesc, cel puţin, duceţi-vă.

Şi făcu un semn lui Coclès, care porni înainte. Marinarii îl urmară pe casier şi Emmanuel îi urmă pe marinari.

— Acum, spuse armatorul soţiei şi fiicei sale, lăsaţi-mă singur o clipă; am de vorbit cu domnul.

Şi arătă din ochi pe mandatarul casei Thomson şi French, care rămăsese în picioare, nemişcat în ungherul său, cât timp durase scena la care nu luase parte decât prin cele câteva cuvinte pe care le-am relatat. Femeile îşi înălţară ochii asupra străinului pe care îl uitaseră complet şi se retraseră; dar, retrăgându-se, fata zvârli spre om o privire sublimă de implorare, căreia el îi răspunse printr-un zâmbet pe care un observator rece s-ar fi mirat văzându-l că încolţeşte pe figura aceea de gheaţă. Bărbaţii rămaseră singuri.

— Domnule, spuse Morrel, recăzând în jilţ, aţi văzut totul, aţi auzit totul, aşa că nu mai am ce să vă comunic.

— Am văzut, domnule, spuse englezul, că vi s-a întâmplat o nouă nenorocire, nemeritată ca şi cealaltă şi lucrul m-a întărit în dorinţa de a vă fi pe plac.

— O, domnule! spuse Morrel.

— Uite, continuă străinul. Eu sunt unul dintre principalii dumneavoastră creditori, nu-i aşa?

— Sunteţi cel puţin acela care posedă valorile cu cea mai scurtă scadenţă.

— Doriţi un termen pentru a-mi plăti?

— Un termen ar putea să-mi salveze onoarea şi, ca atare, viaţa.

— Cât cereţi?

Morrel şovăi.

— Două luni, spuse el.

— Bine, spuse străinul, vă acord trei.

— Credeţi însă că firma Thomson şi French...

— Fiţi liniştit, domnule, iau asupra mea totul. Suntem azi în cinci iunie.

— Da.

— Ei bine, schimbaţi-mi toate creanţele, pentru cinci septembrie; iar în ziua de cinci septembrie, la 11 dimineaţa (pendula arăta în momentul acela exact orele 11) mă voi prezenta la dumneavoastră.

— Vă voi aştepta, domnule, spuse Morrel şi veţi fi plătit; altminteri voi fi mort.

Ultimele cuvinte fură pronunţate atât de încet, încât străinul nu putu să le audă.

Creanţele fură schimbate, cele vechi fură rupte, iar bietul armator văzu că are măcar trei luni înaintea sa pentru a-şi încorda sforţările.

Englezul primi mulţumirile lui cu calmul caracteristic naţiunii sale şi se despărţi de Morrel care îl conduse, binecuvântându-l, până la uşă.

Pe scara o întâlni pe Julie. Fata se prefăcea că coboară, dar în realitate îl aştepta.

— O, domnule! spuse ea împreunându-şi mâinile.

— Domnişoară, glăsui străinul, veţi primi într-o zi o scrisoare semnată... Simbad Marinarul... vă rog să vă conformaţi întocmai celor cuprinse în scrisoare, oricât de ciudate vi se vor părea.

— Da, domnule, răspunse Julie.

— Îmi făgăduiţi?

— Vă jur.

— Bine. Adio, domnişoară! Rămâneţi totdeauna o fată bună şi sfântă cum sunteţi şi nădăjduiesc că Dumnezeu vă va. răsplăti, dându-vi-l pe Emmanuel ca soţ.

Julie scoase un mic strigăt, deveni roşie ca o cireaşă şi se ţinu de rampă să nu cadă.

Străinul îşi continuă drumul făcându-i un semn de despărţire.

În curte îl întâlni pe Penelon, care ţinea în fiecare mână câte un fişic de o sută de franci şi părea că nu se hotărăşte să-l ia.

— Vino încoace, prietene, îi spuse el; am să-ţi vorbesc.

Capitolul XXX 5 septembrie

Termenul acordat de mandatarul casei Thomson şi French, în momentul când Morrel se aştepta mai puţin, i se păru bietului armator una din acele cotituri care anunţă omului că soarta s-a săturat, în sfârşit, să se mai ţină de capul lui. Povesti în ziua aceea, fiicei, soţiei sale şi lui Emmanuel ce i s-a întâmplat şi un dram de speranţă, dacă nu de linişte, reintră în familie. Din păcate, însă, Morrel n-avea a face numai cu casa Thomson şi French, care se arătase faţă de el aşa de binevoitoare. Precum

spusese, în comerţ ai parteneri, nu prieteni. Când se gândea profund, nu înţelegea nici atitudinea generoasă a domnilor Thomson şi French faţă de el; nu şi-o explica decât prin reflexia inteligent egoistă pe care casa va fi făcut-o: e mai bine să sprijinim un om care ne datorează aproape trei sute de mii franci şi să avem aceşti trei sute de mii de franci peste trei luni, decât să-i grăbim ruina şi să ne alegem cu şase sau opt la sută din capital.

Din nenorocire, — fie ură, fie orbire —, nu toţi partenerii lui Morrel cugetară la fel, ba câţiva cugetară dimpotrivă. Poliţele subscrise de Morrel fură deci prezentate la casă cu o scrupuloasă rigoare dar, graţie termenului acordat de englez, Coclès plăti în termen. Coclès continuă deci să rămână în liniştea sa fatidică. Numai domnul Morrel văzu cu groază că, dacă ar fi avut să ramburseze la 15 ale lunii cei cincizeci de mii de franci ai lui de Boville şi la treizeci cele 32 500 franci în poliţe pentru care, ca şi pentru creanţa inspectorului închisorii, avea un termen, ar fi fost încă din luna aceea un om pierdut.

Părerea întregului comerţ din Marsilia era că, sub loviturile repetate care îl copleşeau, Morrel nu putea să reziste. Uimirea fu deci mare când se văzu că îndatoririle de la sfârşitul lunii erau executate ca de obicei. Totuşi încrederea nu reintră în spirite, astfel că se amână pentru sfârşitul lunii viitoare depunerea bilanţului nefericitului armator.

Întreaga lună trecu în sforţări nemaipomenite din partea lui Morrel pentru a-şi reuni resursele. Altădată hârtia lui era luată cu încredere şi chiar cerută. Morrel încercă să negocieze hârtii pe nouăzeci de zile şi găsi toate băncile închise. Din fericire, Morrel avea câteva încasări pe care putea să le încaseze. Încasările se operară: Morrel se găsi deci din nou în măsură să facă faţă angajamentelor la sfârşitul lui iulie.

De altfel mandatarul casei Thomson şi French nu mai fusese văzut la Marsilia. A doua sau a treia zi după vizita la domnul Morrel, acesta dispăruse; iar pentru că la Marsilia nu avusese legături decât cu primarul, cu inspectorul închisorilor şi cu domnul Morrel, trecerea nu lăsase decât a-mintirea diferită pe care cele trei persoane o păstraseră despre el. Se pare că mateloţii "Faraonului" îşi găsiseră angajament, căci şi ei dispăruseră.

Căpitanul Gaumard, însănătoşit de indispoziţia care îl reţinuse la Palma, reveni. Nu avea curaj să se prezinte domnului Morrel. Acesta află însă că a sosit şi se duse să-l vadă. Vrednicul armator ştia dinainte, din povestirea lui Penelon, de purtarea curajoasă a căpitanului cu prilejul nenorocirii şi încerca el să-l consoleze. Îi aducea solda pe care căpitanul Gaumard n-ar fi cutezat s-o încaseze.

Pe când cobora scara, domnul Morrel îl întâlni pe Penelon, care urca. Penelon dăduse, pare-se, o bună întrebuinţare banilor, căci era îmbrăcat în haine noi. Zărindu-l pe armator, vrednicul timonier păru foarte încurcat; se trase în ungherul cel mai îndepărtat al spalierului, îşi trecu bumaşca de tutun de la stânga la dreapta şi de la dreapta la stânga, rostogolind ochii mari, înfricoşaţi şi nu răspunse decât printr-o strângere sfioasă, mâinii pe care domnul Morrel i-o întinse cu prietenia de totdeauna. Domnul Morrel atribui încurcătura lui Penelon eleganţei acestuia; era vădit că bietul om nu se simţea la largul său într-un astfel de lux; se angajase deci, fără îndoială, pe bordul altui vas, iar ruşinea lui se datora, dacă s-ar putea spune astfel, faptului că nu purtase mai multă vreme doliul după "Faraon". Poate chiar că venea să-i aducă la cunoştinţă căpitanului Gaumard norocul său şi să-i transmită oferte din partea noului stăpân.

"Bieţii oameni, spuse Morrel depărtându-se, numai de v-ar iubi stăpânul cum vă iubeam eu şi de aţi fi mai fericiţi decât mine..."

Luna august se scurse în încercări mereu repetate de Morrel pentru ridicarea vechiului său credit sau pentru deschiderea unuia nou. La 20 august se află în Marsilia că ocupase un loc în diligenţă şi se spuse atunci că bilanţul va fi depus la sfârşitul lunii curente şi că Morrel plecase dinainte pentru a nu asista la actul crud, dând, fără îndoială, delegaţie funcţionarului său Emmanuel şi casierului Coclès. Dar, în ciuda tuturor prevederilor, la 31 august, casa se deschise ca de obicei. Coclès apăru calm, dinaintea grilajului, examină cu aceeaşi atenţie hârtia ce i se prezentă şi, de la prima până la ultima, plăti poliţele cu aceeaşi exactitate. Veniră chiar două rambursări, pe care domnul Morrel le prevăzuse şi pe care Coclès le plăti cu aceeaşi punctualitate ca şi poliţele armatorului. Lumea nu mai înţelegea nimic şi cu tenacitatea

profeţilor de veşti rele, amâna falimentul pentru sfârşitul lui septembrie.

La întâi, Morrel sosi: era aşteptat cu multă încordare de întreaga familie; din călătoria la Paris urma să răsară ultima cale de mântuire. Morrel se gândise la Danglars, astăzi milionar şi altădată îndatoratul său, deoarece, pe temeiul recomandaţiei lui Morrel, intră Danglars în serviciul bancherului spaniol la care începuse să strângă averea sa imensă. Se spunea că Danglars poseda între şase şi opt milioane şi un credit nelimitat. Fără să scoată un taler din buzunar, Danglars putea să-l salveze pe Morrel; nu avea decât să garanteze un împrumut şi Morrel era salvat. Morrel se gândise de multă vreme la Danglars; dar există repulsii instinctive pe care nu le putem înfrâna, astfel că Morrel întârziase cât mai mult să recurgă la acest mijloc suprem. Avusese dreptate, căci s-a înapoiat zdrobit de umilinţa unui refuz.

De aceea, la înapoiere, Morrel nu a scos nici o tânguire, nu a formulat nici o cârtire; şi-a îmbrăţişat, plângând, nevasta şi fiica, a întins o mână prietenoasă lui Emmanuel, s-a închis în cabinetul de la al doilea şi l-a chemat pe Coclès.

— De data acesta, îi spuseră femeile lui Emmanuel, suntem pierduţi.

Apoi, într-o scurtă consfătuire ţinută între ele, hotărâseră ca Julie să-i scrie fratelui său aflat în garnizoană la Nimes să vină numaidecât.

Bietele femei simţeau instinctiv că aveau nevoie de toate forţele lor pentru a face faţă loviturii ce le ameninţa.

De altminteri, deşi în vârstă de abia 22 de ani, Maximilien Morrel avea o mare influenţă asupra părintelui său.

Era un tânăr energic şi drept. În momentul când fusese vorba să îmbrăţişeze o carieră, părintele n-a vrut să-i impună dinainte un viitor, astfel că a consultat înclinările tânărului Maximilien. Acesta declarase atunci că vrea să urmeze cariera militară; făcuse în consecinţă studii excelente, intrase prin concurs la şcoala politehnică şi ieşise sublocotenent în regimentul 53 de infanterie. Deţinea de un an gradul acestea şi avea făgăduiala că va fi avansat locotenent la prima ocazie. La regiment, Maximilien Morrel era citat ca păstrător rigid, nu numai al tuturor obligaţiilor impuse soldatului, dar şi al tuturor îndatoririlor propuse omului şi nu i se spunea decât Stoicul. Se

înţelege că mulţi dintre cei care îi spuneau astfel, îi repetau porecla deoarece o auziseră, fără să ştie ce înseamnă.

Pe acest tânăr îl chemau în ajutor mama şi sora să le susţină în împrejurarea gravă în care îşi dădeau seama că aveau să se găsească.

Nu se înşelaseră asupra gravitaţii împrejurării, căci, după o clipă de la intrarea domnului Morrel în cabinetul său cu Coclès, Julie îl văzu pe acesta ieşind, palid, tremurând, cu chipul tulburat.

Vru să-l cerceteze în momentul când trecea pe lângă ea; dar bietul om, continuând să coboare scara cu o grabă neobişnuită, se mărgini să strige ridicând braţele la cer:

— O, domnişoară, domnişoară, ce groaznică nenorocire! cine şi-ar fi închipuit aşa ceva?

În clipa următoare, Julie îl văzu urcând iarăşi, cu două-trei registre groase, cu un portofoliu şi cu o pungă cu bani.

Morrel consultă registrele, deschise portofoliul, numără banii.

Toate mijloacele sale erau între şase şi opt mii de franci, iar intrările, până la 5 ale lunii, între patru şi cinci mii; ceea ce făcea un activ de paisprezece mii de franci, faţă de o poliţă de 287 500 franci. Nici măcar nu se putea concepe să plătească măcar un aconto.

Totuşi, când coborî la masă, Morrel părea de ajuns de calm. Calmul lui le înfricoşă pe femei mai mult decât cea mai profundă tristeţe.

După masă Morrel avea obiceiul să iasă; se ducea să-şi ia cafeaua la cercul Phoceenilor şi să citească *Semaforul*. În ziua aceea nu ieşi, ci urcă din nou în biroul său.

Coclès părea buimăcit cu totul. Stătuse o parte din zi în curte, pe o piatră, cu capul gol sub un soare de treizeci de grade.

Emmanuel încercă să le liniştească pe femei, dar nu era deloc convingător. Tânărul cunoştea prea îndeaproape afacerile casei ca să nu-şi dea seama că o mare catastrofă apasă asupra familiei Morrel.

Veni noaptea: femeile veghează, nădăjduind că Morrel, coborând din cabinetul său, va intra la ele; dar îl auziră trecând prin dreptul uşilor lor, călcând uşor, temându-se desigur, să nu-l cheme.

Traseră cu urechea; el intră în camera sa şi încuie uşa pe dinăuntru.

Doamna Morrel o trimise pe fată la culcare, apoi, la o jumătate de oră după plecarea Juliei, se sculă, îşi scoase pantofii şi se furişă în coridor, să privească prin gaura cheii ce făcea soţul ei.

Zări în coridor o umbră ce se retrăgea: era Julie, care, neliniştită şi ea, o luase înaintea mamei.

Fata veni la doamna Morrel.

— Scrie, glăsui ea.

Femeile se înţeleseră fără să-şi vorbească.

Doamna Morrel se plecă în dreptul broaştei. Într-adevăr, Morrel scria; dar ceea ce fata nu remarcase, remarcă doamna Morrel: soţul ci scria pe hârtie timbrată.

Îi veni ideea grozavă că el îşi făcea testamentul, se înfioră şi totuşi avu puterea să nu spună nimic.

A doua zi domnul Morrel părea cât se poate de calm; stătu în biroul său ca de obicei, coborî la masă ca de obicei, dar după masă îşi chemă fiica lângă el. O strânse în braţe şi o ţinu multă vreme, la pieptul lui.

Seara, Julie îi spuse mamei sale că, deşi tatăl păruse calm, ea observase că inima îi bătea năvalnic.

Celelalte două zile se scurseră aproape în acelaşi fel. În seara zilei de 4 septembrie, Morrel îi ceru din nou fiicei sale cheia de la cabinet.

Julie tresări, pentru că cererea aceasta i se păru sinistră. De ce îi cerea tatăl cheia păstrată întotdeauna de ea, încă de pe când era copilă şi pe care el nu i-o cerea decât atunci când voia s-o pedepsească.

Ea îl privi.

— Tată, cu ce ţi-am greşit de vrei să-mi iei cheia înapoi?

— N-ai greşit cu nimic, copila mea, îi răspunse nefericitul, căruia întrebarea atât de simplă îi umpluse ochii de lacrimi. N-ai greşit cu nimic, dar am eu nevoie de ea.

Julie se prefăcu că-i caută cheia.

— Cred c-am lăsat-o în odaia mea, spuse ea.

Şi plecă. Dar în loc să se ducă în odaia ei, cobori şi dădu fuga să-l consulte pe Emmanuel.

— Nu-i da cheia tatălui tău, spuse acesta, iar mâine dimineaţă, dacă e cu putinţă, nu te depărta de el.

Ea încercă să-l descoasă pe Emmanuel, dar acesta nu ştia altceva, sau nu voia să spună.

În noaptea de 4 spre 5 septembrie, doamna Morrel rămase tot timpul cu urechea lipită de perete. Până la trei dimineaţa îl auzi pe soţul ei umblând neliniştit prin cameră.

Abia la ceasurile trei el se trânti pe pat.

Femeile petrecură noaptea împreună. Din seara de ajun, ele îl aşteptau pe Maximilien.

La ceasurile opt, domnul Morrel intră în camera lor. Era calm, dar frământarea din timpul nopţii se citea pe chipul palid, răvăşit.

Femeile nu îndrăzniră să-l întrebe dacă a dormit bine.

Morrel fu mai bun decât oricând cu soţia sa şi mai drăgăstos cu fiica sa, pe care nu se putea sătura privind-o şi îmbrăţişând-o.

Julie îşi reaminti de recomandarea lui Emmanuel şi vru să-şi urmeze părintele când ieşi; dar acesta o respinse cu blândeţe:

— Rămâi lângă mama ta, îi spuse el.

Julie vru să insiste.

— Aşa vreau eu! spuse Morrel.

Pentru întâia oară Morrel spunea fiicei sale: "Aşa vreau eu!", dar spuse aceste cuvinte cu un accent pătruns de o blândeţe atât de părintească, încât Julie nu cuteză să mai facă un pas.

Rămase pe loc în picioare, mută şi nemişcată. În clipa următoare uşa se redeschise, simţi două braţe care o înconjurau şi o gură care se lipea de fruntea ei.

Înălţă ochii şi scoase o exclamaţie de bucurie.

— Maximilien, frăţioare! exclamă ea.

Auzind strigătul, doamna Morrel alergă şi se aruncă în braţele fiului ei.

— Mamă, spuse tânărul, uitându-se rând pe rând la doamna Morrel şi la fiica ei, ce e? Ce s-a întâmplat? Scrisoarea voastră m-a înspăimântat şi am venit în goană.

— Julie, spuse doamna Morrel făcând semn tânărului, du-te şi spune tatălui tău că a sosit Maximilien.

Fata dădu buzna din apartament dar, pe prima treaptă a scării găsi un om cu o scrisoare în mână.

— Nu sunteţi dumneavoastră domnişoara Julie Morrel? glăsui omul cu un foarte pronunţat accent italian.

— Da, domnule, răspunse Julie cu glas pierit; dar ce doreşti? Nu te cunosc.

— Citiţi scrisoarea aceasta, spuse omul întinzându-i o hârtie.

Julie şovăia.

— E vorba de salvarea părintelui dumneavoastră, spuse mesagerul.

Fata îi smulse hârtia din mână.

Apoi o deschise repede şi citi:

"Duceţi-vă numaidecât în Allées de Meilhane, intraţi în casa cu nr. 15, cereţi portăresei cheia camerei de la a! V-lea, intraţi în camera aceea, luaţi de pe colţul căminului o pungă din reţea de mătase roşie şi daţi punga aceasta părintelui dumneavoastră.

E necesar s-o aibă înainte de ceasurile 11.

Aţi făgăduit că mă veţi asculta orbeşte, vă reamintesc făgaduiala.

SIMBAD MARINARUL"

Fata scoase un strigăt de bucurie, ridică ochii, căută pe omul care îi dăduse biletul spre a-i pune o întrebare, dar omul dispăruse.

Îşi aruncă încă o dată ochii asupra hârtiei, s-o citească din nou şi observă că avea un post scriptum.

Citi:

"E necesar să îndepliniţi misiunea aceasta în persoană şi singură; dacă veniţi însoţită, sau dacă altcineva s-ar prezenta, portarul va răspunde că nu ştie despre ce este vorba".

Post-scriptumul fu o puternică domolire a bucuriei fetei. Nu avea oare motive să se teamă, nu i se întindea o cursă? Inocenţa nu-i îngăduia să ştie cam ce pericole putea să întâmpine o fată la vârsta ei, dar nu e nevoie să cunoşti pericolul pentru a te teme de el. De remarcat că tocmai primejdiile necunoscute inspiră cele mai mari spaime.

Julie şovăia. Se hotărî să ceară un sfat.

Dar, dintr-un simţământ curios, nu recurse nici la mama, nici la fratele ei, ci la Emmanuel.

Cobori, îi povesti ce i s-a întâmplat în ziua când mandatarul casei Thomson şi French venise la părintele ei; îi istorisi scena de pe scară, îi repetă făgăduiala pe care o făcuse şi îi arătă scrisoarea.

— Trebuie să te duci, domnişoară, spuse Emmanuel.

— Să mă duc? murmură Julie.

— Da, te voi însoţi eu.

— Dar n-ai văzut că trebuie să fiu singură? spuse Julie.

— Vei fi singură, răspunse tânărul, dar te voi aştepta la colţul străzii Muzeului, iar dacă întârzii în aşa fel încât să mă îngrijorez, te voi căuta şi îţi garantez că va fi vai şi amar de cei despre care vei avea motive să te temi.

— Aşadar, Emmanuel, glăsui fata şovăind, părerea dumitale este să răspund invitaţiei?

— Da, nu ţi-a spus mesagerul că e vorba de salvarea părintelui dumitale?

— Dar ce pericol îl pândeşte, Emmanuel? întrebă fata.

Emmanuel şovăi o clipă, dar dorinţa de a o hotărî pe fată fără întârziere îl birui.

— Ascultă, îi spuse el, astăzi e 5 septembrie, nu-i aşa?

— Da.

— Azi, la 11, tatăl dumitale are aproape trei sute de mii de franci de plătit.

— Da, ştiu.

— Ei bine, spuse Emmanuel, în casă nu sunt nici cincisprezece mii.

— În cazul acesta ce se va întâmpla?

— Dacă astăzi, până la 11, tatăl dumitale n-a găsit pe cineva care să-i vină în ajutor, va fi obligat la amiază să se declare în stare de faliment.

— Oh, vino, vino! exclamă fata trăgându-l pe tânăr după ea.

Între timp, doamna Morrel spusese fiului ei totul.

Tânărul ştia bine că, în urma repetatelor nenorociri întâmplate părintelui său, se făcuseră mari schimbări în cheltuielile casei, dar nu ştia că lucrurile au ajuns atât de departe.

Rămase zdrobit.

Apoi, deodată, dădu buzna afară, urcă repede scara, căci îl credea pe părintele său în cabinet, dar bătu zadarnic.

În momentul când se afla la uşa cabinetului, auzi uşa apartamentului deschizându-se; întoarse capul şi îşi văzu părintele. În loc să urce drept la cabinetul său, domnul Morrel intrase în cameră, iar acum ieşea.

Domnul Morrel scoase un strigăt de uimire zărindu-l pe Maximilien; nu ştia de sosirea tânărului. Rămase nemişcat, strângând cu braţul stâng un obiect pe care îl ţinea ascuns sub redingotă.

Maximilien coborî repede scara şi se aruncă de gâtul părintelui; dar, deodată se trase înapoi, lăsându-şi numai mâna dreaptă pe pieptul tatălui său.

— Tată, spuse el devenind palid ca moartea, de ce ţii sub redingotă două pistoale?

— Mă temeam să nu fiu văzut şi văd că n-am scăpat, spuse Morrel.

— Tată! Tată! pentru numele lui Dumnezeu, exclamă tânărul, ce faci cu armele?

— Maximilien, răspunse Morrel privindu-şi ţintă fiul, tu eşti bărbat, un bărbat cu simţul onoarei, vino, îţi voi spune.

Şi Morrel urcă cu paşi siguri spre cabinet, în timp ce Maximilien îl urmă clătinându-se.

Morrel deschise uşa şi o închise după fiul său, apoi străbătu anticamera, se apropie de birou, puse pistoalele pe colţul mesei şi arată cu vârful degetului un registru deschis.

În registru era consemnată situaţia exactă.

Morrel avea de plătit, peste o jumătate de ora, 287.500 franci.

Poseda în total 15.257 franci.

— Citeşte, spuse Morrel.

Tânărul citi şi rămase un moment zdrobit.

Morrel nu spunea un cuvânt: ce ar fi putut să spună mai mult decât sentinţa neînduplecată a cifrelor?

— Şi ai făcut totul, tată, ca să preântâmpini nenorocirea? întrebă tânărul după o clipă.

— Da, răspunse Morrel.

— Nu contai pe nici o intrare?

— Pe nici una.

— Ai epuizat toate resursele?

— Toate.

— Şi peste o jumătate de ceas, întrebă Maximillien, cu glas posomorât, numele nostru este dezonorat?

— Sângele spală dezonoarea, spuse Morrel.

— Ai dreptate, tată şi te înţeleg. Apoi, întinzând mâna spre pistoale:

— Unul e pentru dumneata şi unul pentru mine, spuse el, îţi mulţumesc.

Morrel îi opri mâna.

— Dar pe mama şi pe sora ta cine le va hrăni?

Un fior trecu prin corpul tânărului.

— Tată, spuse el, gândeşte-te: îmi ceri să trăiesc?

— Da, îţi cer, reluă Morrel, căci eşti dator, Maximilien, tu eşti calm şi puternic... nu eşti un om obişnuit, nu-ţi comand nimic, nu-ţi poruncesc nimic, îţi spun numai: examinează situaţia ca şi cum ai fi un străin şi judecă singur.

Tânărul chibzui un moment, apoi o expresie de resemnare sublimă trecu prin ochii săi; îşi scoase apoi, cu o mişcare înceată şi tristă epoletul şi contra epoletul, însemnele gradului său.

— Bine, spuse el întinzând mâna lui Morrel, mori în pace tată, eu voi trăi!

Morrel făcu o mişcare gata să se arunce la picioarele fiului său. Maximilien îl atrase la piept şi ambele inimi bătură o clipă una lângă alta.

— Ştii că nu e din vina mea? spuse Morrel.

Maximilien zâmbi.

— Ştiu, tată, că eşti omul cel mai cinstit pe care l-am cunoscut.

— Bine: întoarce-te acum la mama şi la sora la.

— Tată, glăsui tânărul îndoindu-şi genunchii, binecuvântează-mă.

Morrel luă în mâini capul fiului său, îl apropie şi-l sărută de mai multe ori:

— O, da, da, spuse el, te binecuvântez în numele meu şi în numele a trei generaţii de oameni fără cusur, ascultă ce spun ei prin glasul meu: Providenţa poate să reclădească edificiul pe care nenorocirea l-a nimicit. Văzând că am murit de o astfel de moarte, se vor înduioşa de tine chiar cei mai neînduplecaţi; ţie îţi vor dărui poate răgazul pe care mi l-ar fi refuzat mie; caută atunci ca termenul ruşinos de "faliment" să nu fie rostit; aşează-te la lucru, munceşte, luptă cu ardoare şi curaj, tinere:

trăiţi, tu, mama şi sora ta, din strictul necesar, pentru că, zi cu zi, bunurile celor faţă de care sunt dator, să sporească şi să fructifice în mâna ta. Gândeşte-te că va fi o zi frumoasă, o zi mare, solemnă, aceea a reabilitării, ziua când vei spune în biroul acesta: "Părintele meu a murit pentru că nu putea să facă ce fac eu astăzi; dar a murit liniştit şi calm, pentru că murind, ştia că eu o voi face."

— Tată, tată, exclamă tânărul, dacă totuşi ai putea să trăieşti?

— Dacă trăiesc, totul se schimbă; dacă trăiesc, interesul se schimbă în îndoială, mila în înverşunare; dacă trăiesc, nu mai sunt decât un om care nu şi-a respectat cuvântul, care şi-a călcat angajamentele, pe scurt, nu mai sunt decât un falit. Dacă mor, dimpotrivă, gândeşte-te, Maximilien, cadavrul meu nu mai este decât acela al unui om cumsecade, nenorocit. Trăind, cei mai buni prieteni îmi vor ocoli casa. Dacă mor, Marsilia întreagă mă urmează plângând până la ultimul lăcaş; trăind, ţie ţi-e ruşine de numele meu; dacă mor, ridici capul şi spui:

"Eu sunt fiul celui care s-a sinucis, deoarece, pentru întâia oară, a fost silit să nu-şi ţină cuvântul".

Tânărul scoase un geamăt, dar păru resemnat. Pentru a doua oară convingerea reintra, nu în inima, ci în conştiinţa sa.

— Iar acum, spuse Morrel, lasă-mă singur şi caută de îndepărtează femeile.

— Nu vrei s-o mai vezi pe sora mea? întrebă Maximilien.

O ultimă şi înăbuşită speranţă tăinuia tânărul în legătură cu întrevederea aceasta, de aceea o propunea. Domnul Morrel clătină din cap.

— Am văzut-o azi dimineaţă, spuse el şi mi-am luat rămas bun de la ea.

— N-ai vreo recomandare specială să-mi faci, tată? întrebă Maximilien, cu voce alterată.

— Ba da, fiul meu, o recomandare sacră.

— Spune, tată.

— Casa Thomson şi French este singura care, din egoism poate, — dar n-am dreptul să citesc în inima oamenilor, — s-a înduioşat de mine. Mandatarul ei, cel care peste zece minute se va înfăţişa să încaseze suma unei trate de 287.500 franci, nu mi-a acordat, ci mi-a oferit trei luni. Casa aceasta să fie rambursată cea dintâi, fiul meu, omul acesta să-ţi fie sfânt.

— Da, tată, spuse Maximilien.

— Şi acum, încă o dată adio, glăsui Morrel; du-te, du-te, am nevoie să fiu singur, vei găsi testamentul meu în biroul din camera de culcare.

Tânărul rămase în picioare, încremenit, neavând decât puterea de voinţă, dar nu şi de înfăptuire.

— Ascultă, Maximilien, spuse părintele său, închipuieşte-ţi că eu sunt soldat ca şi tine, că am primit ordinul să cuceresc o redută şi că ştii că voi fi ucis, cucerind-o; n-ai să-mi spui ce îmi spuneai adineauri: "Du-te, tată, căci tu dezonorezi rămânând şi e mai bună moartea decât ruşinea".

— Da, da, spuse tânărul, da.

Şi strângându-l convulsiv pe Morrel în braţe:

— Du-te, tată, glăsui el.

Şi dădu buzna din cabinet.

După ce fiul său ieşi, Morrel rămase o clipă în picioare, cu ochii aţintiţi asupra uşii; apoi întinse mâna, găsi şnurul unei sonerii şi sună.

Peste o clipă apăru Coclès.

Nu mai era omul de altădată; ultimele trei zile de încercări îl zdrobiseră. Gândul acesta: Casa Morrel va înceta plăţile, îl încovoia spre pământ mai mult decât l-ar fi copleşit alţi douăzeci de ani.

— Bunul meu Coclès, spuse Morrel cu un accent a cărui expresie n-ar putea fi redată, rămâi în anticameră. Când domnul acela, care a mai venit acum trei luni — îl ştii, mandatarul casei Thomson şi French va veni, să-l anunţi.

Coclès nu răspunse; făcu un semn din cap, se aşeză în anticameră şi aşteptă.

Morrel recăzu pe scaun; ochii i se îndreptară spre pendulă: îi mai rămâneau şapte minute, atâta tot: acul mergea cu o iuţeală de necrezut, i se părea că îl vede mergând.

Ceea ce se petrecu atunci, în momentul acela suprem, în mintea omului care, tânăr încă, din cauza unui raţionament poate fals, dar cel puţin în aparenţă just, urma să se despartă de tot ce iubea pe lume şi să părăsească viaţa, care avea pentru el toate bucuriile familiei, e cu neputinţă de descris. Ar fi trebuit să-i vezi, ca să-ţi faci o idee, fruntea acoperită de sudoare şi totuşi resemnată, ochii plini de lacrimi şi totuşi înălţaţi la cer.

Acul mergea întruna, pistoalele aşteptau încărcate; întinse mâna, luă unul şi murmură numele fiicei sale.

Lăsă apoi arma mortală jos, luă condeiul şi scrise câteva cuvinte.

I se părea că nu spusese îndeajuns adio, copilei adorate.

Se întoarse apoi spre pendulă; nu mai socotea cu minutul, ci cu secunda.

Reluă arma, întredeschise gura şi-şi fixă ochii asupra acului; apoi tresări la zgomotul pe care îl făcea singur, trăgând cocoşul.

În momentul acela o sudoare mai rece îi trecu pe frunte, o nelinişte mai ucigătoare îi încleştă inima.

Auzi uşa scării scârţâind în ţâţâni; apoi se deschise uşa cabinetului său.

Pendula stătea gata să sune orele 11.

Morrel nu întoarse capul, aştepta cuvintele lui Coclès: "Mandatarul casei Thomson şi French".

Şi apropie arma de gură...

Deodată auzi un strigăt: glasul fiicei sale.

Se întoarse şi o zări pe Julie; pistolul îi scăpă din mâini.

— Tată! exclamă fata cu răsuflarea gâtuită şi aproape moartă de bucurie, eşti salvat!

Şi se aruncă în braţele lui, înălţând în mână o pungă de reţea roşie.

— Salvat, copila mea? glăsui Morrel. Ce vrei să spui?

— Da, salvat, uite, uite! spuse fata.

Morrel luă punga şi tresări, căci o amintire vagă îi reaminti că obiectul i-a aparţinut cândva.

Într-o despărţitură era poliţa de 287.500 franci.

Poliţa era achitată.

În cealaltă era un diamant de mărimea unei alune cu aceste trei cuvinte scrise pe un petec de pergament:

"Zestrea Juliei".

Morrel îşi trecu mâna peste frunte, credea că visează.

În momentul acela pendula sună orele 11.

Timbrul vibră pentru el ca şi cum fiecare lovitură a ciocanului de oţel vibra în inima lui.

— Copila mea, explică-mi, spuse el. Unde ai găsit punga?

— Într-o casă din Allées de Meilhan nr.15, pe colţul căminului unei odăiţe de la etajul al V-lea.

— În cazul acesta, exclamă Morrel, punga nu e a ta.

Julie întinse părintelui său scrisoarea pe care o primise de dimineaţă.

— Şi ai fost singură în casa aceea? spuse Morrel după ce o citi.

— Tată, Emmanuel mă însoţea. Trebuia să mă aştepte la colţul străzii Muzeului; dar, lucru ciudat, la întoarcere el nu mai era acolo.

— Domnule Morrel! exclamă o voce pe scară. Domnule Morrel!

— E glasul lui, spuse Julie.

În momentul acela Emmanuel intră cu figura tulburată de bucurie şi de emoţie.

—"Faraonul"! strigă el. "Faraonul"!

— Ei, ce-i cu "Faraonul", ai înnebunit, Emmanuel? ştii bine că e pierdut.

— "Faraonul"! domnule, este semnalat "Faraonul". "Faraonul" intră în port.

Morrel recăzu pe scaun fără puteri, mintea lui refuza să pună în ordine înşiruirea de evenimente nemaipomenite, extraordinare. Intră însă şi fiul său.

— Tată, exclamă Maximilien, ce tot spuneai că "Faraonul" este pierdut? A fost semnalat şi intră în port.

— Dragii mei, spuse Morrel, dacă este aşa ar trebui să cred într-o minune a lui Dumnezeu. E cu neputinţă, cu neputinţă.

Dar un lucru real şi nu mai puţin extraordinar, era punga pe care o ţinea în mână, era poliţa achitată, era diamantul splendid.

— O, domnule, spuse şi Coclès, ce înseamnă asta? "Faraonul"!

— Haidem, copii, spuse Morrel ridicându-se, hai să vedem şi, îndură-se Domnul de noi, dacă ştirea nu e adevărată.

Coborâră. La jumătatea scării aştepta doamna Morrel: biata femeie nu cutezase să urce.

Într-o clipă ajunseră la Cannebière.

În port, lume imensă.

Toţi se dădură în lături în faţa lui Morrel.

— "Faraonul"! "Faraonul"! spuneau toate vocile.

Într-adevăr, — lucru minunat, extraordinar —, în faţa turnului Saint- Jean, un vas purtând pe pupa cuvintele acestea scrise cu litere albe: "Faraonul" (Morrel şi Fiul din Marsilia), asemănător întru totul celuilalt "Faraon" şi încărcat ca şi celălalt cu cârmâz şi indigo, arunca ancora şi-şi strângea pânzele; pe punte căpitanul Gaumard dădea ordine, iar Penelon făcea semne domnului Morrel.

Nu mai încăpea îndoială: simţurile mărturiseau, iar zece mii de persoane veneau în ajutorul mărturiei.

În momentul când Morrel şi fiul se îmbrăţişau în aplauzele întregului oraş, martor al minunii, un bărbat al cărui chip era pe jumătate acoperit de o barbă neagră şi care, ascuns dinapoia gheretei unei santinele, contempla scena cu înduioşare, murmură cuvintele acestea:

"Fii fericit, suflet nobil; fii binecuvântat pentru tot binele pe care l-ai făcut şi-l vei mai face; iar recunoştinţa mea să rămână în umbră ca şi binefacerea ta."

Şi, cu un zâmbet în care bucuria şi fericirea se oglindeau, el părăsi adăpostul unde stătea ascuns şi, fără ca vreo făptură să-l observe, — într-atât de mult era preocupat fiecare de evenimentul zilei —, coborî pe una din micile scări ce servesc de debarcader, strigând de trei ori:

— Jacopo! Jacopo! Jacopo!

Atunci o şalupă veni spre el, îl primi şi-l conduse la un yacht bogat, pe puntea căruia sări cu sprinteneala unui marinar; privi de aici, încă o dată, pe Morrel, care plângând de bucurie, împărţea strângeri de mâini prieteneşti mulţimii şi mulţumea cu o vagă privire binefăcătorului necunoscut, pe care îl căuta parcă în cer.

"Şi acum, spuse necunoscutul, adio bunătate, omenie, recunoştinţă... Adio tuturor sentimentelor care înfloresc inima... M-am substituit Providenţei pentru a răsplăti pe cei buni... Dumnezeul răzbunător să-mi dea locul său, ca să-i pedepsesc pe cei răi!"

Făcu un semnal şi, ca şi cum n-ar fi aşteptat decât acest semnal ca să plece, yachtul porni în larg.

Capitolul XXXI Italia — Simbad marinarul

Pe la începutul anului 1838 se aflau la Florenţa doi tineri care aparţineau celei mai elegante societăţi din Paris, unul vicontele Albert de Morcerf, altul baronul Franz d'Epinay. Se înţeleseseră că vor petrece carnavalul din anul acela la Roma, unde Franz, care de aproape patru ani trăia în Italia, va servi lui Albert de cicerone.

Dar, pentru că nu este puţin lucru să petreci carnavalul la Roma, în special când nu ţii să te culci în piaţa Poporului sau în Campo-Vaccino, scriseră lui Pastrini, proprietarul hotelului Londra, din piaţa Spaniei, rugându-l să le reţină un apartament confortabil.

Pastrini răspunse că nu mai avea la dispoziţia lor decât două camere şi un cabinet, situate *al secondo piano* şi că le oferă pentru suma neînsemnată de un ludovic pe zi. Tinerii acceptară, apoi voind să se folosească de timpul care îi rămânea, Albert plecă la Neapole. Franz rămase la Florenţa.

După ce se bucură câtva timp de viaţa oraşului familiei Medici, după ce se plimbă îndelung prin Edenul acela denumit Casinele, după ce fusese primit de amfitrionii admirabili care fac onorurile Florenţei, îi veni gustul — căci văzuse Corsica, leagănul lui Bonaparte — să se ducă pe Insula Elba, marele popas al lui Napoleon.

Desprinse deci, într-o seară, o *barchetta* din veriga de fier care o pecetluia de cheiul portului Livorno, se înfăşură în manta şi spuse marinarilor doar aceste cuvinte: "La insula Elba".

Barca părăsi portul aşa cum pasărea de mare îşi părăseşte cuibul, iar a doua zi îl debarcă pe Franz la Porto Ferrajo.

Franz străbătu insula imperială, după ce călcase toate urmele lăsate de paşii uriaşului şi se îmbarcă la Marciana.

La două ceasuri după ce părăsise ţărmul, el reveni pe uscat, coborând la Pianosa unde îl aşteptau — i se spunea — stoluri infinite de potârnichi roşii.

Vânătoarea fu proastă. Franz ucise cu multă trudă câteva potârnichi slăbănoage şi, ca orice vânător care s-a ostenit degeaba, reveni în barca sa, indispus.

— A, dacă Excelenţa voastră ar vrea, îi spuse stăpânul bărcii, ar face o vânătoare frumoasă!

— Unde?

— Vedeţi insula aceea? continuă stăpânul întinzând degetul spre sud şi arătând o formă conică ce ieşea din marea pictată cu cel mai frumos indigo.

— Ei, ce e cu insula aceasta? întrebă Franz.

— E insula Monte-Cristo, răspunse livornezul.

— Dar n-am permisiunea să vânez în insula aceasta.

— Excelenţa voastră n-are nevoie, insula e pustie.

— La naiba, glăsui tânărul, o insulă pustie în mijlocul Mediteranei? Curios lucru!

— Şi natural, Excelenţă. Insula este un banc de stânci iar pe toată întinderea ei nu se găseşte poate un pogon de pământ arabil.

— Şi a cui este insula?

— A Toscanei.

— Ce vânat am să găsesc acolo?

— Mii de capre sălbatice.

— Care trăiesc lingând pietrele, spuse Franz cu un zâmbet neîncrezător.

— Nu, ci păscând buruienile, mirţii, masticii care cresc printre pietre.

— Şi unde am să mă culc?

— În grote sau la bord, înfăşurat în manta. De altminteri, dacă Excelenţa voastră voieşte, vom putea să plecăm îndată după vânătoare; ştiţi că noi putem să vâslim tot aşa de bine noaptea ca şi ziua şi că, în lipsa pânzei, avem lopeţile.

Deoarece îi rămânea încă destul timp lui Franz să-şi găsească tovarăşul şi pentru că nu mai avea motive să ducă grija locuinţei la Roma, acceptă propunerea de a se despăgubi de prima vânătoare.

La răspunsul lui afirmativ, mateloţii schimbară între ei câteva cuvinte pe şoptite.

— Ei, ce s-a întâmplat nou? întrebă el. E vreun obstacol?

— Nu, declară stăpânul; dar suntem datori să înştiinţăm pe Excelenţa voastră că insula e în contumacie.

— Ce înseamnă asta?

— Că, întrucât Monte-Cristo este nelocuită şi serveşte uneori de popas contrabandiştilor şi piraţilor care vin din Corsica, din Sardinia sau din Africa, vom fi siliţi — dacă vreun semn trădează şederea noastră în insulă — să facem o carantină de şase zile când ne vom întoarce la Livorno.

— Drace, chestia asta schimbă problema! Şase zile! Exact cât i-a trebuit lui Dumnezeu să zămislească lumea. Este cam mult, copii.

— Dar cine va spune că Excelenţa sa a fost la Monte-Cristo?

— O, eu nu! exclamă Franz.

— Nici noi, spuseră mateloţii.

— În cazul acesta, haidem la Monte-Cristo.

Stăpânul dădu comenzile; îndreptară barca spre insulă şi începură să plutească în direcţia ei.

Franz aşteptă desăvârşirea operaţiei, iar când porniră pe noul drum, când pânza fu umflată de briză, iar cei patru marinari îşi ocupară locurile, — trei în faţă, unul la cârmă —, reînnodă conversaţia.

— Dragul meu Gaetano, îi spuse el stăpânului, mi-ai spus mi se pare că insula Monte-Cristo servea de refugiu piraţilor, ceea ce cred că formează un altfel de vânat decât caprele.

— Da, Excelenţă şi v-am spus adevărul.

— Ştiam de existenţa contrabandiştilor, dar îmi închipuiam că, după cucerirea Algerului şi nimicirea Regenţei, piraţii nu mai există decât în romanele lui Cooper şi ale căpitanului Marryat.

— Excelenţa voastră se înşeală: cu piraţii este ca şi cu bandiţii care sunt întruna exterminaţi de papa Leon al XII-lea şi care totuşi îi opresc zilnic pe călători până la porţile Romei. N-aţi auzit că, abia acum şase luni, însărcinatul de afaceri al Franţei pe lângă Sfântul Scaun a fost jefuit la cinci sute de paşi de Velletri?

— Ba da.

— Ei bine, dacă Excelenţa voastră ar locui ca noi la Livorno, ar auzi din când în când că un vas mic, încărcat cu mărfuri, sau un yacht englezesc drăguţ, care era aşteptat la Bastia, la Porto Ferrajo sau la Civila-Vecchia nu a sosit, că nu se ştie ce a devenit şi că, fără îndoială, se va fi sfărâmat de vreo stâncă. Stânca pe care a întâlnit-o e o barcă joasă şi strâmtă, condusă de şase sau opt oameni, care l-au surprins în strâmtoarea vreunei insuliţe sălbatice şi nelocuite, aşa cum bandiţii opresc şi jefuiesc o diligenţă la un colţ de pădure.

— Dar, reluă Franz, care stătea mereu lungit în barcă, de ce persoanele cărora li se întâmplă astfel de accidente nu reclamă, nu atrag asupra piraţilor răzbunarea stăpânirii franceze, sardine sau toscane?

— De ce? întrebă Gaetano cu un zâmbet.

— Da, de ce?

— Pentru că, mai întâi, se transportă de pe vas sau de pe yacht în barcă, tot ce este bun de luat; apoi sunt legate mâinile şi picioarele echipajului, se prinde de gâtul fiecărui om o ghiulea, se face o gaură de mărimea unui butoi în chila vasului capturat, se urcă pe punte, ferestruicile sunt închise şi apoi se trece în barcă. După zece minute vasul începe să se plângă şi să geamă, apoi să se scufunde. La început se lasă pe o parte, a-poi pe alta, pe urmă se ridică, după aceea se afundă din nou, din ce în ce mai mult. Deodată răsună un zgomot ca o detunătură de tun: aerul nimiceşte puntea. Atunci vasul se agită ca un înecat ce se zbate, îngreuindu-se la fiecare mişcare. În curând apa, înăbuşită în cavităţi, zvâcneşte ca nişte trombe lichide pe care le-ar zvârli prin nările sale un caşalot gigantic. În sfârşit scoate un ultim horcăit, se învârteşte pentru cea din urmă oară în juru-i şi se scufundă scobind în abis o pâlnie imensă, care se învârteşte o clipă, se acoperă puţin câte puţin şi dispare apoi complet; după cinci minute, numai ochiul lui Dumnezeu ar mai putea să caute, în adâncul mării calme, vasul dispărut.

— Înţelegeţi acum, adăugă patronul zâmbind, cum se face că vasul nu revine în port şi de ce echipajul nu mai reclamă?

Dacă Gaetano povestea cele de mai sus înainte de a propune expediţia, de bună seamă că Franz ar fi judecat de două ori înainte de a se încumeta la drum; dar şi porniseră şi i se păru că ar fi o laşitate să dea înapoi. El era unul dintre oamenii care nu aleargă după ocazii periculoase, dar care — dacă ocazia vine în întâmpinarea lor, — rămân cu sânge rece, neal-terat, pentru a o combate: era unul dintre oamenii cu voinţă calmă, care nu privesc o primejdie în viaţă decât ca pe un adversar în duel, care îi calculează mişcările, îi studiază forţa, care nu se grăbesc, dar care nici nu zăbovesc pentru a lăsa impresia laşităţii, care înţelegând dintr-o privire toate avantajele lor, ucid dintr-o singură lovitură.

— Eh, reluă el, am străbătut Sicilia şi Calabria, am navigat două luni în Arhipelag şi n-am văzut niciodată umbra unui bandit sau a unui pirat.

— De aceea nici n-am spus acestea Excelenţei sale ca s-o îndemn să renunţe la proiect, glăsui Gaetano; m-a întrebat şi am răspuns.

— Da, dragă Gaetano, iar conversaţia cu dumneata este cât se poate de interesantă; de aceea, pentru că vreau să-mi prelungesc plăcerea, haidem la Monte-Cristo.

Între timp se apropiau repede de capătul voiajului. Sufla un vânt zdravăn, astfel că barca făcea şase-şapte mile pe oră. Pe măsură ce se apropiau, insula ieşea parcă tot mai mare din sânul mării; iar în atmosfera limpede a ultimelor raze ale zilei, se distingea, asemenea ghiulelelor dintr-un arsenal, mormanul de stânci îngrămădite unele peste altele, iar printre ele se vedeau încolţind buruienile roşii şi verdele copacilor. Deşi mateloţii păreau pe deplin liniştiţi, era vădit că atenţia lor stătea trează şi că privirea lor cerceta oglinda vastă pe care lunecau şi al cărei orizont îl populau numai câteva bărci de pescari cu pânze albe, legănându-se ca nişte pescăruşi deasupra valurilor.

Nu mai aveau până la Monte-Cristo decât vreo cincisprezece mile, când soarele începu să asfinţească dinapoia Corsicei, ai cărei munţi se iveau la dreapta, desenându-şi pe cer dantelăria sumbră; acest morman de pietre, asemănător uriaşului Adamastor, se înălţa ameninţător în faţa bărcii, căreia îi tăinuia soarele; puţin câte puţin umbra urca din mare, alungând parcă ultima răsfrângere a zilei ce se stingea, în sfârşit, raza luminoasă fu gonită până la piscul conului, unde se opri un moment ca o trombă învăpăiată de vulcan; în cele din urmă umbra năpădi treptat creasta, aşa cum năpădise baza şi insula nu se mai arătă decât ca un munte cenuşiu ce se întuneca mereu. Peste o jumătate de ceas era noapte deplină.

Din fericire marinarii se aflau în locurile lor obişnuite, pe care le cunoşteau până la cea mai neînsemnată stâncă a arhipelagului toscan, căci în mijlocul întunericului profund care învăluia barca, Franz n-ar fi rămas cu totul liniştit. Corsica dispăruse în întregime, insula Monte-Cristo devenise invizibilă, dar mateloţii păreau că sunt înzestraţi, ca lynxul, cu darul de a vedea în beznă, iar cârmaciul care stătea la cârmă nu trăda nici cea mai mică ezitare.

Trecuse aproape un ceas de la apusul soarelui, când lui Franz i se păru că zăreşte la un sfert de milă, pe stâncă, o formă mohorâtă; era însă aşa de greu să se distingă ceva, încât, temându-se să nu stârnească hazul mateloţilor săi, confundând câţiva nori plutitori cu uscatul, tăcu. Dar deodată o lumină mare

apăru pe ţărm; pământul putea să semene cu un nor, dar focul nu era un meteor.

— Ce-i cu lumina aceea? întrebă el.

— Sst! spuse patronul, este un foc.

— Dar spuneai că insula e nelocuită.

— Spuneam că nu are o populaţie stabilă, însă am spus că ea e un loc de popas pentru contrabandişti.

— Şi pentru piraţi!

— Şi pentru piraţi, spuse Gaetano repetând cuvintele lui Franz, de aceea am dat ordin să trecem dincolo de insulă căci, precum vedeţi, focul e la spatele nostru.

— Dar cred că focul e mai degrabă un motiv de linişte decât de îngrijorare, continuă Franz. Oamenii care s-ar teme să fie văzuţi n-ar aprinde focul acesta.

— O, asta nu înseamnă nimic! glăsui Gaetano, dacă aţi putea să vă daţi seama, în beznă, de poziţia insulei, aţi vedea că, aşezat aşa cum este, focul nu poate fi zărit nici de pe coastă, nici de la Pianosa, ci numai din largul mării.

— Aşadar, te temi că focul ne poate anunţa ceva rău?

— Va trebui să ne încredinţăm de asta, reluă Gaetano cu ochii aţintiţi întruna asupra stelei pământeşti.

— Şi cum să ne asigurăm?

— Veţi vedea.

Gaetano se sfătui cu tovarăşii săi, iar după cinci minute de discuţii executară în tăcere o manevră cu ajutorul căreia, cât ai clipi, cotiră; reveniră atunci pe drumul pe care îl făcuseră, iar la câteva secunde după schimbarea de direcţie focul dispăru, ascuns de o mişcare de teren.

Cârmaciul imprimă atunci o direcţie nouă micului vas, care se apropia vădit de insulă şi în curând nu se afla la o depărtare mai mare de cincizeci de paşi.

Gaetano coborî pânza, iar barca rămase pe loc.

Se făcuse totul în cea mai mare linişte şi, de altminteri, din momentul schimbării drumului, nici un cuvânt nu fusese rostit pe bord.

Gaetano, care propusese expediţia, îşi asumase toată răspunderea. Cei patru mateloţi nu-l pierdeau din ochi, pregătindu-şi vâslele şi stând gata să se slujească de lopeţi, lucru care, graţie întunericului, nu era greu.

Franz îşi cercetă armele cu sângele rece pe care i-l cunoaştem; avea două puşti cu câte două ţevi şi o carabină; le încărca, examină trăgaciurile şi aşteptă.

În vremea asta, stăpânul lepădase mantaua cu glugă şi cămaşă, îşi prinsese pantalonii în jurul şalelor şi, deoarece era desculţ, nu avusese nevoie să se descotorosească nici de încălţăminte, nici de ciorapi. Îmbrăcat, sau mai bine zis, dezbrăcat cum era, duse un deget la buze, făcând semn să se păstreze cea mai deplină tăcere şi, dându-şi drumul în mare, înotă spre ţărm cu atâta băgare de seamă, încât era cu neputinţă să se audă cel mai mic zgomot. Doar după brazda fosforescentă pe care o luau mişcările lui, putea să i se observe urma.

În curând dispăru şi brazda: Gaetano ajunsese, desigur, pe uscat.

Lumea de pe micul vas rămase neclintită vreme de o jumătate de oră, după care aceeaşi brazdă luminoasă fu văzută reapărând lângă ţărm şi apropiindu-se. În clipa următoare Gaetano apăru lângă barcă.

— Ei, ce e? întrebară în acelaşi timp Franz şi cei patru mateloţi.

— Ce să fie? spuse el, sunt contrabandişti spanioli, atât numai că au cu ei doi bandiţi corsicani.

— Şi ce fac bandiţii corsicani cu contrabandiştii spanioli?

— Ei, Doamne, oamenii trebuie să se ajute unii pe alţii, Excelenţă, declară Gaetano cu ton de profundă caritate creştină. Deseori bandiţii se simt cam încolţiţi pe pământ, de jandarmi sau de carabinieri şi atunci găsesc o barcă, iar în barcă băieţi cumsecade ca noi. Vin să ceară ospitalitate în casa noastră plutitoare. Cum o să refuzăm ajutor unui nenorocit care e urmărit? Îi primim şi, pentru mai multă siguranţă, pornim în larg. Nu ne costă nimic şi salvăm viaţa sau cel puţin libertatea unuia dintre semenii noştri, care, la ocazie, recunoaşte serviciul ce i-am făcut, indicându-ne un loc bun unde am putea să debarcăm mărfurile noastre, fără a fi deranjaţi de curioşi.

— Aha, spuse Franz, eşti şi dumneata un fel de contrabandist, dragă Gaetano?

— Ei, ce vreţi, Excelenţă? spuse el cu un zâmbet ce nu se poate descrie, face omul de toate, trebuie să trăim.

— Atunci cunoşti oamenii care ocupă Monte-Cristo la ceasul acesta.

— Oarecum. Noi marinarii suntem ca francmasonii: ne recunoaştem după anumite semne.

— Şi crezi că n-am avea motive să ne temem, debarcând?

— Câtuşi de puţin; contrabandiştii nu sunt hoţi.

— Dar cei doi bandiţi corsicani... reluă Franz, calculând dinainte toate riscurile.

— Ei, Doamne, spuse Gaetano, nu sunt ei de vină că sunt bandiţi; de vină e autoritatea.

— Cum aşa?

— Fără îndoială; sunt urmăriţi că au jupuit o piele nu altceva, ca şi cum n-ar fi în firea Corsicei să se răzbune.

— Ce înţelegi prin a fi jupuit o piele? au asasinat un om? întrebă Franz continuându-şi cercetările.

— Înţeleg că au ucis un duşman, reluă stăpânul, ceea ce e cu totul altceva.

— Haidem atunci să cerem găzduire contrabandiştilor şi bandiţilor, spuse tânărul. Crezi că ne-o acordă?

— Fără nici o îndoială.

— Câţi sunt?

— Patru, Excelenţă şi cu cei doi bandiţi, şase.

— Exact câţi suntem noi. Ne aflăm deci, în cazul când domnii aceştia s-ar arăta cu toane, la egalitate şi deci în măsură să-i înfrânăm. Aşadar, încă o dată, haidem la Monte-Cristo.

— Da, Excelenţă, dar ne veţi îngădui să mai luăm câteva precauţiuni?

— Cum să nu, dragul meu. Fii înţelept ca Nestor şi prudent ca Ulysse. Mai mult decât îţi permit, te rog chiar.

— Atunci, tăcere, glăsui Gaetano.

Toată lumea tăcu.

Pentru un om care, ca Franz, privea orice lucru prin adevărata lui prismă, situaţia — fără a fi primejdioasă — nu era lipsită de o anume gravitate. Se găsea în întunericul cel mai profund, izolat în mijlocul mării, cu marinari care nu-l cunoşteau şi care nu aveau nici un motiv să-i fie devotaţi; care ştiau că avea la el câteva mii de franci şi care, în zece rânduri, dacă nu cu invidie, cel puţin din curiozitate, îi examinaseră armele, care erau foarte frumoase. Pe de altă parte urma să descindă, fără altă escortă decât oamenii aceştia, pe o insulă cu un nume

foarte religios, dar care nu părea să făgăduiască lui Franz altă ospitalitate decât aceea oferită de calvar lui Iisus, graţie contrabandiştilor şi bandiţilor. Apoi istoria vaselor scufundate, pe care o crezuse exagerată în timpul zilei, i se părea mai verosimilă noaptea. De aceea, plasat cum era între îndoitul pericol, poate imaginar, nu-i slăbea pe oameni din ochi şi nu lăsa puşca din mână.

Între timp marinarii înălţaseră din nou pânzele şi reluaseră brazda pe care o mai adânciseră la ducere şi la venire. În întuneric Franz, obişnuit întrucâtva acum cu bezna, distingea uriaşul de granit pe care barca îl ocolea, apoi, trecând din nou de colţul unei stânci, zări focul care strălucea mai puternic decât până atunci, iar în jurul focului observă cinci sau şase persoane.

Răfrângerea lui se întindea la o sută de paşi în mare. Gaetano ocoli lumina, menţinând totuşi barca în partea neluminată. Apoi, când ea fu exact în faţa focului, o îndreptă spre el şi intră cu bravură în cercul luminos, intonând un cântec de pescari al cărui refren îl repetau în cor tovarăşii săi.

La primul cuvânt al cântecului oamenii din jurul focului se ridicaseră şi se apropiaseră de debarcader, cu ochii fixaţi asupra bărcii a cărei forţă şi ale cărei intenţii se străduiau vădit să le aprecieze. În curând ei părură că au examinat-o îndeajuns şi se aşezară din nou, cu excepţia unuia singur care rămase în picioare, pe ţărm, în jurul focului unde se frigea o căpri-oară întreagă.

Când barca ajunse la vreo douăzeci de paşi de uscat, omul de pe ţărm făcu maşinal cu carabina gestul unei santinele ce aşteaptă o patrulă şi strigă în dialect sard:

— Cine e? Stai!

Franz îşi încărcă atunci cu răceală armele.

Gaetano schimbă cu omul câteva cuvinte, din care călătorul nu înţelese nimic, dar care, de bună seamă, îl priveau.

— Excelenţa sa, întrebă stăpânul, vrea să-şi spună numele, sau să rămână necunoscut?

— De bună seamă că numele meu le e cu totul necunoscut; spune-le numai, declară Franz, că sunt un francez care călătoreşte de plăcere.

După ce Gaetano transmise răspunsul acesta, santinela dădu un ordin unuia dintre oamenii de la foc, care se ridică îndată şi dispăru printre stânci.

Se făcu tăcere. Fiecare părea preocupat de treburile sale: Franz de debarcare, mateloţii de pânze, contrabandiştii de căprioară. Dar, în nepăsarea aceasta aparentă, se observau unii pe alţii.

Omul care se depărtase, reapăru deodată dinspre partea opusă aceleia pe unde dispăruse. Făcu un semn din cap santinelei, care se întoarse spre ei şi se mărgini să rostească doar aceste cuvinte: *S'accommodi*.

Italienescul *s'accommodi* este intraductibil; el vrea să spună totodată: veniţi, intraţi, fiţi bine veniţi, faceţi ca la dumneavoastră acasă, sunteţi stăpâni. Seamănă cu fraza aceea a lui Molière care îl uimea aşa de mult pe burghezul gentilom prin cantitatea de lucruri ce conţinea.

Mateloţii nu aşteptară să li se spună de două ori; din patru lopeţi barca ajunse la uscat. Gaetano sări pe ţărm, schimbă alte câteva cuvinte în şoaptă cu santinela. Tovarăşii săi coborâră unul după altul; veni, în sfârşit şi rândul lui Franz.

El avea una din puşti de-a curmezişul pieptului, Gaetano avea cealaltă puşcă, un matelot îi ţinea carabina. Costumul său era totodată de artist şi de dandy, ceea ce nu inspiră gazdelor nici o bănuială şi deci nici o nelinişte.

Priponiră barca de ţărm, făcură câţiva paşi în căutarea unui bivuac comod; dar, fără îndoială, punctul spre care se îndreptau nu convenea contrabandistului care îndeplinea serviciul de paznic, deoarece îi strigă lui Gaetano:

— Nu, nu pe acolo, vă rog.

Gaetano îngăimă o scuză şi, fără să mai stăruiască, înaintă spre partea opusă, în timp ce doi mateloţi aprinseseră nişte torţe la foc, pentru a lumina drumul.

Făcură vreo treizeci de paşi şi se opriră pe-o mică esplanadă înconjurată de stânci în care fuseseră scobite nişte scaune asemănătoare oarecum unor mici gherete, unde santinela ar putea să stea aşezată. De jur împrejur creşteau, în vine de pământ vegetal, câţiva stejari pitici şi tufişuri dese de mirţi. Franz aplecă o torţă şi îşi dădu seama, după un morman de ce-nuşă, că nu descoperise cel dintâi confortul localităţii acesteia şi că, desigur, ca era una dintre popasurile obişnuite ale vizitatorilor nomazi de pe insula Monte-Cristo.

Încordarea sa încetase; după ce a pus piciorul pe uscat, după ce a văzut atitudinea, dacă nu prietenească cel puţin

indiferentă, a amfitrionilor, preocupările sale dispăruseră, iar în contactul cu aroma căprioarei, care se frigea în bivuacul de alături, preocupările se schimbaseră în poftă de mâncare.

Îi aduse la cunoştinţă aceasta lui Gaetano, care îi răspunse că nimic nu poate fi mai simplu decât o cină atunci când ai, cum aveau ei în barcă, pâine, vin, şase potârnichi şi un foc bun pentru a le frige.

— De altminteri, adăugă el, dacă Excelenta voastră găseşte că aroma căprioarei este aşa de ispititoare, pot să mă duc şi să ofer vecinilor noştri două din păsările pe care le avem pentru o felie din patrupedul lor.

— Du-te, Gaetano, du-te, glăsui Franz; dumneata eşti într-adevăr născut cu geniul negocierii.

Între timp, mateloţii smulseră mănunchiuri de buruieni şi făcură legături, cărora le dădură foc, ceea ce produse un jar destul de respectabil.

Franz aştepta deci cu nerăbdare, adulmecând întruna aroma căprioarei, întoarcerea stăpânului, când acesta reapăru şi veni la el cu un aer foarte neliniştit.

— Ei, ce e? ce s-a întâmplat? întrebă el. Au respins propunerea noastră?

— Dimpotrivă, declară Gaetano, conducătorul căruia i s-a spus că sunteţi un tânăr francez vă invită să luaţi masa cu el.

— Ei, dar conducătorul acesta e un om foarte civilizat, spuse Franz şi nu văd de ce aş refuza, cu atât mai mult cu cât aduc partea mea de cină.

— O, nu-i vorba de asta; el are de mâncare mai mult decât este nevoie, dar pune o condiţie ciudată venirii dumneavoastră la el.

— La el? întrebă tânărul, şi-a construit cumva o casă, aici?

— Nu, dar are un cămin foarte confortabil după cât se spune.

— Îl cunoşti pe conducătorul acesta?

— Am auzit vorbindu-se de el.

— De bine sau de rău?

— Şi într-un fel şi într-altul.

— Drace! Şi care este condiţia?

— Să vă lăsaţi legat la ochi şi să nu scoateţi legătura decât când vă va invita el.

Franz scrută cât mai mult privirea lui Gaetano, ca să afle ce anume ascundea propunerea lui.

— Ei, da, glăsui acesta, răspunzând gândirii lui Franz, ştiu bine, lucrul merită să fie chibzuit.

— Dumneata ce ai fi făcut în locul meu? întrebă tânărul.

— Eu care nu am nimic de pierdut, aş merge.

— Ai accepta?

— Da, cel puţin din curiozitate.

— Este, va să zică, ceva curios de văzut la conducătorul acesta?

— Ascultaţi, glăsui Gaetano coborând vocea, nu ştiu dacă ceea ce se spune este adevărat...

Se opri, uitându-se dacă nu cumva vreun străin îl ascultă.

— Şi ce se spune?

— Că acest conducător trăieşte într-o subterană pe lângă care palatul Pitti este prea puţin lucru.

— Ce vis! murmură Franz, aşezându-se la loc.

— O, nu e un vis, continuă patronul, e o realitate. Cama, cârmaciul de pe "Saint-Ferdinand", a intrat într-o zi acolo şi a ieşit înmărmurit, spunând că astfel de comori nu există decât în basme.

— Ei, dar ştii că, spunându-mi acestea, m-ai face să cobor şi în peştera lui Ali-Baba? glăsui Franz.

— Excelenţă, v-am spus ce am auzit şi eu.

— Atunci mă sfătuieşti să accept?

— O, nu spun asta. Excelenţa voastră face cum va crede. N-aş vrea să-i dau un sfat într-o împrejurare ca aceasta.

Franz medită câteva clipe, înţelese că omul acela aşa de bogat nu putea să-i voiască răul, lui care avea numai câteva mii de franci; şi deoarece nu întrezărea, în toată chestiunea, decât o cină admirabilă, acceptă. Gaetano porni cu răspunsul lui.

Totuşi, am spus, Franz era prevăzător, de aceea voi să aibă cât mai multe amănunte asupra ciudatului şi misteriosului amfitrion. Se întoarse deci spre matelotul care, în timpul dialogului, jumulise potârnichile, cu gravitatea unui om mândru de îndeletnicirile sale şi-l întrebă cu ce putuseră să vină aici oamenii aceia, deoarece nu se vedeau acolo nici bărci, nici corăbii.

— Eu nu sunt îngrijorat despre partea aceasta şi cunosc vasul cu care ei călătoresc, declară matelotul.

— Este un vas frumos?
— Doresc unul la fel Excelenţei voastre, ca să facă ocolul lumii.
— Cam ce capacitate are?
— Cam o sută de butoaie. De altminteri, e un vas curios, un yacht cum spun englezii, dar confecţionat în aşa chip încât să înfrunte marea pe orice vreme.
— Şi unde a fost construit?
— Nu ştiu. Cred cu toate astea că este genovez.
— Şi cum îndrăzneşte un şef de contrabandişti să-şi construiască un yacht pentru comerţul său în portul Genovei? continuă Franz.
— Eu n-am spus că proprietarul yachtului e un contrabandist, declară matelotul.
— Nu, dar mi se pare că a spus Gaetano.
— Gaetano văzuse echipajul de departe, dar încă nu vorbise cu ni-meni.
— Dar dacă omul acesta nu e un şef de contrabandişti, ce este?
— Un nobil bogat care călătoreşte de plăcere.
"Haida, de, gândi Franz, personajul e cu atât mai misterios cu cât versiunile se bat cap în cap."
— Şi cum îl cheamă?
— Când îl întreabă cineva, el răspunde că se numeşte Simbad Marinarul. Mă îndoiesc însă că acesta este numele lui adevărat.
— Simbad Marinarul?
— Da.
— Şi unde locuieşte nobilul acesta?
— Pe mare.
— Din ce ţară este?
— Nu ştiu.
— L-ai văzut?
— Uneori.
— Ce fel de om e?
— Excelenţa voastră îşi va da singură seama.
— Şi unde o să mă primească?
— Fără îndoială că în palatul acela subteran despre care v-a vorbit Gaetano.

— Şi n-aţi avut niciodată curiozitatea, când aţi poposit aici şi aţi găsit insula pustie, să încercaţi a pătrunde în palatul fermecat?

— O, ba da, Excelenţă, declară matelotul; ba de mai multe ori chiar; totdeauna însă cercetările noastre au fost zadarnice. Am scotocit peştera de jur împrejur şi n-am găsit cea mai mică trecere. Se spune de altfel că uşa nu se deschide cu o cheie, ci cu un cuvânt magic.

— Hotărât lucru, murmură Franz, am intrat într-o poveste din *O mie şi una de nopţi*.

— Excelenţa sa vă aşteaptă, spuse dinapoia lui o voce pe care o recunoscu: vocea santinelei.

Noul venit era întovărăşit de doi oameni din echipajul yachtului.

În locul oricărui răspuns, Franz îşi scoase batista şi o prezentă celui care îi vorbise.

Fără a rosti un cuvânt, i se legară ochii cu o grijă ce trăda temerea ca el să nu săvârşească vreo indiscreţie; după aceea fu pus să jure că nu va încerca în nici un chip să-şi scoată legătura.

Jură.

Atunci cei doi oameni îl luară de câte un braţ şi el merse călăuzit de ei, cu santinela înainte.

Simţi, după vreo treizeci de paşi, după aroma tot mai ispititoare a căprioarei, că trecea din nou pe dinaintea bivuacului: fu silit apoi să-şi continue drumul încă vreo cincizeci de paşi, înaintând, desigur, în direcţia unde Gaetano nu fusese lăsat să pătrundă: interdicţie care se explica acum. Curând după schimbarea de atmosferă înţelese că intra într-o subterană; după câteva clipe de mers auzi un trosnet şi i se păru că atmosfera se schimbă iarăşi devenind călduţă, înmiresmată; simţi, în sfârşit, că picioarele sale călcau pe un covor gros şi moale; călăuzele îl părăsiră. Urmă o clipă de tăcere şi un glas spuse într-o franţuzească corectă, deşi cu un accent străin:

— Fiţi binevenit la mine, domnule; puteţi să vă scoateţi batista.

Fireşte că Franz nu aşteptă să i se repete de două ori invitaţia; scoase batista şi se pomeni în faţa unui bărbat între 38-40 de ani, purtând un veşmânt tunisian, adică un fes roşu cu un ciucure lung, albastru, de mătase, o vestă neagră de postav brodată în aur, pantaloni stacojii largi şi umflaţi, ghetre de

aceeaşi culoare, brodate cu aur ca şi vesta şi papuci galbeni; un caşmir splendid îi strângea mijlocul, iar un hanger ascuţit şi încovoiat trecea prin cingătoare.

Deşi de o paloare aproape lividă, bărbatul avea o figură deosebit de frumoasă; ochii lui erau vii şi străpungători; nasul drept şi aproape la nivel cu fruntea indica tipul grec în toată puritatea lui, iar dinţii albi ca perlele ieşeau admirabil sub mustaţa neagră care îi încadra.

Doar paloarea lui era ciudată; părea un om închis de multă vreme într-un mormânt şi care nu putuse recăpăta carnaţia celor vii.

Fără să fie înalt de statură, era bine făcut şi, asemenea oamenilor de la sud, avea mâinile şi picioarele mici.

Ceea ce însă îl uimi pe Franz care caracterizase istorisirea lui Gaetano, un vis, fu somptuozitatea mobilierului.

Toată camera era tapetată cu stofe turceşti de culoare cărămizie, cu flori de aur. Într-o firidă se afla un fel de divan având deasupra un trofeu de arme arabe cu teci de argint şi cu mânere care scânteiau de nestemate; din plafon atârna o lampă de cristal, veneţian, de o formă şi o culoare fermecătoare, iar picioarele se odihneau pe un covor turcesc în care se afundau până la gleznă; perdele atârnau la uşa prin care Franz intrase şi la o altă uşă ce lăsa trecerea într-o a doua cameră, care părea splendid iluminată.

Amfitrionul îl lăsă un moment pe Franz în voia uimirii sale şi, de altminteri, îl examina şi el, neslăbindu-l din ochi.

— Domnule, îi spuse, în sfârşit, vă cer de o mie de ori iertare pentru precauţiile ce vi s-au pretins spre a fi adus la mine; dar, deoarece în marea parte a timpului, insula e pustie, dacă secretul locuinţei mele ar fi cunoscut, aş găsi desigur, la înapoiere, cuibul acesta într-o stare destul de proastă, lucru care mi-ar displăcea enorm, nu pentru paguba în sine, ci pentru că n-aş mai putea să mă despart când vreau de restul pământului. Voi căuta acum să vă fac să uitaţi mica neplăcere, oferindu-vă ceea ce desigur nu nădăjduiaţi că veţi găsi aici, adică o cină acceptabilă şi un pat bun.

— A, nu, scumpul meu amfitrion, răspunse Franz, nu e nevoie să vă scuzaţi. Am văzut totdeauna că oamenilor care pătrundeau în palate fermecate li se legau ochii: gândiţi-vă la Raoul din *Hughenoţii.* Nu am de ce mă plânge, căci ceea ce

dumneavoastră îmi arătaţi, aminteşte minunile din *O mie şi una de nopţi*.

— Vă voi spune ca Lucullus: Dacă aş fi ştiut că voi avea onoarea vizitei dumneavoastră, m-aş fi pregătit. În sfârşit însă, aşa cum este pustnicia mea, v-o pun la dispoziţie şi aşa cum este cina mea, v-o ofer. Ali, ne serveşti?

Aproape în aceeaşi clipă perdeaua se dădu în lături şi un negru nubian, întunecat ca abanosul, îmbrăcat cu o simplă bluză albă, făcu semn stăpânului că putea să treacă în sala de mâncare.

— Acum, spuse necunoscutul lui Franz, nu ştiu dacă sunteţi de părerea mea, dar găsesc că nimic nu e mai stânjenitor decât de a rămâne două sau trei ceasuri între patru ochi fără a şti cu ce nume sau ce titlu să ne vorbim. Remarcaţi că respect prea mult legile ospitalităţii pentru a vă întreba în privinţa numelui sau titlului dumneavoastră; vă rog numai să-mi arătaţi o denumire oarecare cu ajutorul căreia să vă pot adresa cuvântul. Întrucât mă priveşte, pentru a vă uşura, vă voi informa că mie mi se spune îndeobşte Simbad Marinarul.

— Iar eu, declară Franz, vă voi spune că, întrucât nu-mi lipseşte, pentru a fi în situaţia lui Aladin, decât faimoasa lampă minunată, nu văd nici o piedică în a mă numi pentru moment Aladin. Denumirile nu ne vor scoate din Orientul unde, sunt ispitit să cred, am fost transportat prin puterea unui geniu bun.

— Nobile Aladin, glăsui atunci ciudatul amfitrion, aţi auzit, nu-i aşa, că suntem serviţi. Vă rog să binevoiţi a intra în sala de mâncare; preaumilul dumneavoastră servitor o ia înainte să vă arate drumul.

Şi, dând în lături perdeaua, Simbad trecu înaintea lui Franz.

Franz trecea dintr-o încântare într-alta; masa era splendid servită. După ce se încredinţă în privinţa acestui punct important,îşi plimbă ochii în jur. Sala de mâncare nu era mai puţin splendidă decât budoarul pe care îl părăsise; era toată din marmură, cu basoreliefuri antice de cea mai mare valoare, iar la ambele extremităţi ale sălii prelungi, două minunate statui ţineau pe capete coşuri de fructe. Coşurile conţineau două piramide de fructe admirabile; ananaşi de Sicilia, rodii din Malaga, portocale din insulele Baleare, piersici din Franţa şi smochine din Tunis.

Cina se compunea dintr-un fazan fript, înconjurat de mierle din Corsica, de o şuncă de mistreţ, de o pulpă de căprioară preparată tătăreşte, de un calcan splendid şi o langustă gigantică. Intervalele dintre tacâmurile mari erau umplute de tacâmuri mici cuprinzând gustările.

Tacâmurile erau de argint, farfuriile de porţelan japonez.

Franz se frecă la ochi să se încredinţeze că nu visează.

Numai Ali avea voie să servească şi se achită foarte bine. Musafirul îi aduse laude faţă de gazdă.

— Da, glăsui acesta, făcând onorurile cinei cu cea mai mare siguranţă; da, e un biet om care mi-e foarte devotat şi care se achită cât poate mai bine de datoria sa. Îşi aduce aminte că i-am salvat viaţa şi, deoarece ţinea pare-se la capul său, mi-a păstrat oarecare recunoştinţă că l-am salvat.

Ali se apropie de stăpân, îi luă mâna şi i-o sărută.

— Nobile Simbad, glăsui Franz, aş fi prea indiscret întrebându-vă în ce împrejurări aţi săvârşit fapta aceasta frumoasă?

— O, e cât se poate de simplă! răspunse amfitrionul. Se pare că împieliţatul dăduse târcoale pe lângă seraiul beiului din Tunis mai mult decât îi era îngăduit unui flăcău de culoarea lui; astfel că beiul l-a condamnat să i se taie limba, mâna şi capul: limba în prima zi, mâna în a doua şi capul în a treia. Dorisem dintotdeauna să am în serviciul meu un mut, aş-teptai să i se taie limba şi îi propusei pe urmă beiului să mi-l dea în schimbul unei admirabile puşti cu două ţevi, care în ajun mi se păruse că a stârnit dorinţele Înălţimii sale. El şovăi o clipă, căci ţinea foarte mult să termine cu nenorocitul. Dar adăugai puştii un cuţit de vânătoare englezesc, cu care ştirbisem iataganul Înălţimii sale, astfel că beiul se hotărî să-i cruţe mâna şi capul, dar cu condiţia să nu mai calce niciodată prin Tunis. Recomandaţia era de prisos. Când necredinciosul zăreşte de departe coasta Africii, el se ascunde în fundul yachtului şi nu-l mai poţi scoate de acolo decât când yachtul iese din raza celei de a treia părţi a lumii.

Franz rămase un moment tăcut şi îngândurat, neştiind ce să creadă despre voioşia crudă cu care amfitrionul îi istorisise întâmplarea.

— Şi, asemenea onorabilului marinar al cărui nume l-aţi luat, spuse el schimbând conversaţia, dumneavoastră vă petreceţi viaţa călătorind?

— Da, e o dorinţă pe care o aveam într-un timp când nu gândeam deloc că am s-o pot îndeplini, spuse necunoscutul zâmbind. Am mai formulat câteva dorinţe, care, nădăjduiesc, se vor îndeplini toate pe rând.

Deşi Simbad rostise cuvintele acestea cu cel mai mare sânge rece, ochii săi zvârliseră o privire de ciudată ferocitate.

— Aţi suferit mult, domnule '? îl întrebă Franz.

Simbad tresări şl-l privi ţintă.

— După ce vedeţi că am suferit? întrebă el.

— După toate, declară Franz; după glasul, privirea, paloarea şi după însăşi viaţa pe care o duceţi.

— Eu trăiesc viaţa cea mai fericită pe care mi-o pot închipui, o adevărată viaţă de paşă; sunt regele creaţiunii: mă simt bine într-un loc, rămân; mă plictisesc, plec; sunt liber ca pasărea, am aripi ca ea; oamenii care mă înconjoară mi se supun la un semn. Mă amuz din când în când bătându-mi joc de justiţia omenească, răpindu-i un bandit pe care ea îl caută, un criminal pe care îl urmăreşte. Apoi eu am justiţia mea, josnică şi înaltă, fără amânare şi fără apel, care condamnă sau care absolvă şi căreia nimeni nu i se poate împotrivi. O, dacă aţi fi gustat viaţa mea, n-aţi mai vrea alta şi nu v-aţi mai înapoia niciodată în lume, afară doar de cazul când ar trebui să realizaţi cine ştie ce proiect mare!

— De exemplu, o răzbunare! spuse Franz.

Necunoscutul fixă asupra tânărului una din acele priviri care se adâncesc în străfundul inimii şi minţii.

— De ce o răzbunare? întrebă el.

— Pentru că, reluă Franz, îmi faceţi impresia unui om care, persecutat de societate, are de lichidat cu ea o socoteală cumplită.

— Ei bine, vă înşelaţi, glăsui Simbad râzând, — râsul lui ciudat care îi arăta dinţii albi, ascuţiţi; aşa cum mă vedeţi, cu sunt un fel de filantrop şi poate că, într-o zi, voi veni la Paris să fac concurenţă domnului Appert şi omului cu Mica Mantie Albastră.

— Şi veţi face călătoria aceasta pentru întâia oară?

— O, da. Vi se pare cam curios, nu-i aşa? Vă asigur însă că nu sunt eu de vină dacă am întârziat atâta, într-o zi sau într-alta lucrul se va întâmpla.

— Şi credeţi că veţi face călătoria curând?

— Nu ştiu încă, depinde de anumite împrejurări supuse unor combinaţii nesigure.

— Aş vrea să fiu acolo când veţi veni; voi căuta să vă răsplătesc, pe cât îmi va sta în putinţă, ospitalitatea pe care mi-o dăruiţi aşa de larg la Monte-Cristo.

— Aş accepta oferta dumneavoastră cu multă plăcere, declară amfitrionul; din păcate însă, dacă vin, voi veni poate incognito.

Între timp, ospăţul înainta şi părea servit doar pentru Franz; căci necunoscutul abia se atinsese de una sau două din bucatele splendidului festin ce-i oferise şi căruia musafirul neaşteptat îi acorda o cinste foarte mare.

În sfârşit, Ali aduse desertul sau, mai bine zis, luă coşurile din mâinile statuilor şi le puse pe masă.

Aşeză între ambele coşuri o cupă mică de argint, acoperită cu un capac din acelaşi metal.

Respectul cu care Ali adusese cupa aţâţă curiozitatea lui Franz. Săltă capacul şi văzu o pastă verzuie, care semăna cu o dulceaţă divină, dar care îi era absolut necunoscută.

Puse la loc capacul, tot aşa de neştiutor asupra conţinutului cupei ca şi înainte de a-l fi ridicat, şi, îndreptându-şi ochii asupra amfitrionului, îl văzu zâmbind.

— Nu-i aşa că nu puteţi să ghiciţi, îi spuse acesta, ce fel de aliment conţine micul vas şi că el va intrigă?

— Mărturisesc.

— Ei bine, dulceaţa aceasta verzuie nu e nici mai mult nici mai puţin decât ambrozia pe care Hébè o servea la masa lui Jupiter.

— Desigur însă, glăsui Franz, că, trecând prin mâna oamenilor, ambrozia şi-a pierdut numele ceresc luând unul omenesc. Cum se numeşte în limbaj de rând ingredientul acesta pentru care, de altminteri, nu simt o atracţie deosebită?

— Tocmai faptul acesta trădează originea noastră materială, exclamă Simbad; de multe ori noi trecem astfel pe lângă fericire, fără s-o vedem, fără s-o privim, sau, dacă am văzut-o şi privit-o, fără s-o recunoaştem. Dumneavoastră sunteţi un om pozitiv şi aurul e zeul dumneavoastră, gustaţi de aici, iar minele din Peru, Guzarat şi Golonda vi se vor deschide. Sunteţi un om cu imaginaţie, sunteţi poet; gustaţi de aici şi barierele posibilului au să dispară, vi se vor deschide câmpiile infinitului,

vă veţi plimba cu inima şi cu spiritul descătuşate, în domeniul fără de margini al reveriei. Sunteţi ambiţios, alergaţi după măreţiile pământului; gustaţi de aici şi într-un ceas veţi fi rege, nu regele unui mic regat, tăinuit în vreun colţ al Europei, ca Franţa, Spania sau Anglia, ci regele lumii, regele universului, regele creaţiunii.

Tronul dumneavoastră va fi înălţat pe muntele unde Satan l-a dus pe Iisus; şi, fără a avea nevoie să-i aduceţi omagii, fără să fiţi silit a-i săruta gheara, veţi fi suveranul stăpân pe toate regatele pământului. Spuneţi, nu e ispititor ceea ce vă ofer şi nu e un lucru foarte uşor? Priviţi!

Spunând aceasta, descoperi la rându-i cupa de argint, care conţinea substanţa atât de lăudată, luă o linguriţă din dulceaţa magică, o duse la gură şi o savură pe îndelete cu ochii închişi pe jumătate şi cu capul pe spate.

Franz îi lăsă răgazul să guste minunea preferată apoi, când văzu că şi-a mai revenit:

— În definitiv, întrebă el, ce este lucrul acesta aşa de preţios?

— Aţi auzit despre Bătrânul de pe Munte, cel care a vrut să-l asasineze pe Filip-August?

— Fără îndoială.

— Ei bine, ştiţi că el domnea peste o vale bogată, care domina muntele de unde îşi luase numele pitoresc. În valea aceasta erau grădini minunate, plantate de Hassen-ben-Sabah, iar în grădinile acestea se aflau pavilioane izolate. El îşi poftea aleşii în pavilioane şi le dădea să mănânce — spune Marco-Polo — o anume buruiană care îi transporta în rai, printre plante veşnic înflorite, printre fructe întotdeauna coapte şi femei totdeauna virgine. Dar ceea ce tinerii arhifericiţi luau drept realitate, era vis; însă un vis aşa de plăcut, de îmbătător şi voluptuos, încât se vindeau cu trup şi suflet celui ce li-l dăruise şi, supunându-se ordinelor lui ca unor ordine ale lui Dumnezeu, se duceau să lovească la capătul lumii victima arătată, murind în chinuri fără să se plângă, cu singura idee că moartea pe care o îndurau nu era decât o trecere spre viaţa de încântări pe care o gustaseră, graţie buruienii sfinte servită în faţa dumneavoastră.

— În cazul acesta, exclamă Franz, e vorba de haşiş. Da, cunosc haşişul, cel puţin după nume.

— Aţi ghicit, nobile Aladin, e haşiş, cel mai bun şi mai curat haşiş care se face la Alexandria, haşişul lui Abugor, omul unic, omul căruia ar trebui să i se înalţe un palat cu inscripţia: *Negustorului de fericire*, — *lumea recunoscătoare*.

— Ştiţi că simt nevoia să-mi dau seama singur de adevărul sau de exagerarea laudelor dumneavoastră? glăsui Franz.

— Daţi-vă seama singur, dar să nu vă opriţi la prima experienţă; că în orice lucru, simţurile trebuiesc obişnuite cu o impresie nouă, blândă sau violentă, tristă sau voioasă. Natura dă o luptă împotriva substanţei divine, natura care nu e făcută pentru bucurie şi care se agaţă de durere. Se impune ca natura înfrântă să sucombe în luptă cu realitatea, să urmeze visul; şi atunci visul stăpâneşte, atunci visul devine viaţă şi viaţa vis; dar ce deosebire în transfigurarea aceasta! Comparând durerile existenţei reale cu desfătările existenţei fictive, nu veţi mai voi să trăiţi niciodată, ci să visaţi mereu. Când veţi părăsi lumea aceasta pentru lumea altora, vi se va părea că treceţi de la o primăvară napolitană la o iarnă laponă, vi se va părea că părăsiţi paradisul pentru pământ şi cerul pentru iad. Musafirule, gustă haşişul!

Drept orice răspuns, Franz luă o linguriţă din pasta minunată, pe măsura aceleia luată de amfitrion şi o duse la gură.

— Drace, exclamă el, după ce înghiţi dulceaţa divină, nu ştiu încă dacă rezultatul va fi aşa de plăcut precum spuneţi, dar lucrul nu mi se pare savuros aşa cum afirmaţi.

— Pentru că cerul gurii dumneavoastră nu e încă deprins cu sublimul substanţei pe care o gustă. Spuneţi-mi: v-au plăcut din capul locului stridiile, ceaiul, berea englezească, trufele, lucruri pe care le-aţi adorat apoi? Îi înţelegeţi oare pe romanii care preparau fazanii cu putreziciuni şi pe chinezii care mănâncă cuiburi de rândunele? O, nu! Ei bine, la fel e cu haşişul; mâncaţi-l numai opt zile şi nici o hrană din lume nu vi se va mai părea că atinge fineţea gustului acesta pe care îl socotiţi astăzi poate fad şi greţos. Să trecem, de altminteri, în camera de alături, adică în camera dumneavoastră, iar Ali ne va servi cafeaua şi ne va da pipe.

Se ridicară amândoi şi, în timp ce acela care îşi dăduse numele de Simbad şi pe care l-am numit şi noi astfel din când în când pentru a putea să-i dăm, ca şi musafirului său, o denumire

oarecare, transmitea câteva porunci servitorului, Franz intră în camera de alături.

Aceasta avea o mobilă mai simplă, deşi nu mai puţin bogată. Era de o formă rotundă şi un mare divan o înconjura. Dar divanul, pereţii, plafonul şi parchetele erau acoperite cu blănuri minunate, netede şi moi, asemeni celor mai moi covoare; blănuri de tigri din Bengal cu dungi atrăgătoare; blănuri de pantere de la Cap, cu pete zglobii ca acela care i se arată lui Dante, în sfârşit, blănuri de urs din Siberia, de vulpi din Norvegia, iar toate aceste blănuri erau zvârlite din belşug unele peste altele, încât se părea că mergi pe cel mai des gazon şi că te odihneşti pe patul cel mai mătăsos.

Se culcară amândoi pe divan; ciubucuri, cu tuburi de iasomie şi cu imamele de chihlimbar, se aflau la îndemâna lor, pregătite în aşa fel încât să n-ai nevoie să fumezi de două ori dintr-unul singur. Luară fiecare câte unul. Ali le aprinse şi ieşi după cafea.

Urmă un moment de tăcere, în răstimpul căruia Simbad se lăsă în voia gândurilor, care păreau că-l preocupă neîncetat, chiar în toiul conversaţiei, iar Franz cedă reveriei mute în care cazi aproape totdeauna când fumezi un tutun excelent ce pare că duce, o dală cu fumul toate grijile minţii, înapoindu-i în schimb fumătorului toate visurile sufletului.

Ali aduse cafeaua.

— Cum o vreţi? întrebă necunoscutul; franţuzeşte sau turceşte, tare sau uşoară, îndulcită sau nu? Rămâne la alegerea dumneavoastră: se poate prepara în toate felurile.

— Am s-o beau turceşte, răspunse Franz.

— Şi faceţi foarte bine, exclamă amfitrionul; aceasta dovedeşte că aveţi înclinări pentru viaţa orientală. Oh, vedeţi dumneavoastră, orientalii sunt singurii oameni care ştiu să trăiască. Eu, adăugă el, cu unul din acele zâmbete ciudate care nu îi scăpau tânărului, după ce îmi voi termina treburile la Paris, mă voi duce să mor în Orient. Iar dacă atunci vreţi să mă găsiţi, va trebui să mă căutaţi la Cairo, la Bagdad sau la Ispahan.

— Va fi lucrul cel mai uşor, glăsui Franz, căci am impresia că-mi cresc aripi de vultur, iar cu aceste aripi aş face ocolul lumii în 24 de ore.

— Aha, haşişul îşi produce efectul; ei bine, desfaceţi-vă aripile şi zburaţi în regiunile supra-omeneşti, nu vă temeţi de

nimic, se veghează asupra dumneavoastră, iar dacă, asemenea acelora ale lui Icar, aripile dumneavoastră se vor topi în soare, noi vom fi aici să vă primim.

Îi spuse atunci câteva cuvinte arabe lui Ali, care făcu un gest de supunere şi se retrase, dar fără să se îndepărteze.

În Franz se producea o transformare bizară. Toată oboseala fizică a zilei, toate încordările minţii prilejuite de întâmplările din timpul serii, dispăreau ca în primul moment de odihnă, când trăieşti încă îndeajuns pentru a simţi somnul venind. I se părea că trupul său capătă o uşurinţă imaterială, că spiritul i se limpezeşte în mod extraordinar, că simţurile îşi dublează facultăţile; orizontul se lărgea întruna, dar nu orizontul sumbru pe care plutea o spaimă nelămurită şi pe care îl văzuse înainte de a adormi, ci un orizont albastru, străveziu, imens, cu tot azurul mării, cu toate răsfrângerile soarelui, cu toate miresmele vântului; apoi, printre cântecele mateloţilor săi aşa de limpezi şi de clare, încât ai fi alcătuit din ele o armonie divină, dacă puteai să le notezi, arătându-se insula Monte-Cristo, nu ca o stâncă ameninţătoare pe valuri, ci ca o oază pierdută în pustiu; pe urmă, pe măsură ce barca se apropia, cântecele deveneau mai numeroase, căci o armonie vrăjită şi misterioasă urca de pe insulă spre Dumnezeu, ca şi când o zână ca Loreley, sau un vrăjitor ca Amphion, ar fi vrut să atragă un suflet sau să construiască un oraş.

În sfârşit, barca atinse ţărmul, dar fără sforţare, fără zguduitură, aşa cum buzele ating buzele şi el intră în peşteră, fără ca peştera fermecătoare să înceteze. Coborî sau, mai bine zis, i se păru că coboară câteva trepte, respirând un aer proaspăt, îmbălsămat, ca acela care, desigur, domnea în jurul peşterei Circeei, plăsmuit din miresme care dispun sufletul la visare, din călduri care ard simţurile şi revăzu tot ce văzuse înaintea somnului, de la Simbad amfitrionul fantastic, până la Ali servitorul mut; apoi totul păru că se şterge şi se confundă sub ochii săi ca ultimele umbre ale unei lanterne magice pe care o stingi şi se regăsi în camera cu statui luminată numai de una din acele lămpi antice şi palide ce veghează în toiul nopţii asupra somnului sau voluptăţii.

Erau aceleaşi statui bogate în formă, în lux şi în poezie, ochii magnetici, cu zâmbete lascive, cu plete admirabile. Erau Phryneea, Cleopatra, Mesalina, marile curtezane; apoi, printre

umbrele impudice, se strecură ca o rază curată, ca un înger creştin în mijlocul Olympului, una din acele figuri caste, una din acele umbre calme, una din acele viziuni blânde ce părea că îşi voalează fruntea virginală sub impurităţile de marmură.

I se păru atunci că cele trei statui îşi împreunaseră iubirile pentru un singur bărbat şi că bărbatul era el, că se apropiau de patul unde el visa un al doilea somn, cu picioarele pierdute în tunicele lor lungi, albe, cu sânul gol, cu părul desfăşurându-se ca o undă, cu una din acele atitudini în faţa cărora zeii sucombau, dar cărora sfinţii le rezistau, cu una din acele priviri inflexibilă şi arzătoare ca privirea şarpelui aţintită asupra păsării şi că el se lăsa în voia privirilor dureroase cu o încleştare voluptuoasă, cu un sărut.

Franz avu impresia că închidea ochii şi că, prin ultima privire zvârlită în jurul său, întrevedea statuia pudică ce se voala în întregime; apoi, după ce ochii i se închiseră pentru lucrurile reale, simţurile i se deschiseră pentru impresiile imposibile.

Urmă atunci o voluptate fără răgaz, o iubire fără odihnă, ca aceea pe care profetul o făgăduia aleşilor săi. Toate gurile de piatră deveniră vii, toate piepturile deveniră calde, astfel că, pentru Franz, care îndura pentru întâia oară stăpânirea haşişului, iubirea aceasta era aproape o durere, voluptatea aproape o tortură, când simţea pe gura sa însetată, buzele statuilor moi şi reci ca inelele unei şopârle, dar cu cât braţele sale încercau să respingă dragostea necunoscută, cu atât buzele sufereau vraja visului misterios, astfel că după o luptă pentru care şi-ar fi dat sufletul, se declară învins şi căzu gâfâind, ars de oboseală, istovit de voluptate, sub sărutările amantelor de marmură şi sub încântările visului fără de pereche.

Capitolul XXXII Trezire

Când Franz îşi reveni, obiectele exterioare păreau o a doua parte a visului; i se păru că se află într-un mormânt unde pătrundea anevoie, ca o privire miloasă, o rază de soare. Întinse mâna şi simţi piatra; se aşeză în capul oaselor: era culcat, în burnusul său, pe un pat de ierburi uscate, foarte moale şi foarte înmiresmat.

Dispăruse orice nălucire şi, ca şi cum statuile n-ar fi fost decât umbre ieşite din morminte în timpul visului, pieriseră o dată cu trezirea.

Făcu câţiva paşi spre punctul de unde venea lumina; agitaţiei visului îi urma calmul realităţii. Se văzu într-o peşteră. Înaintă spre deschizătură şi, prin uşa fixată, zări un cer albastru şi o mare azurie. Aerul şi apa scânteiau în razele soarelui de dimineaţă; mateloţii stăteau pe ţărm, vorbind şi râzând, la zece paşi de mare, barca se legăna cu graţie în ancora ei.

Savură câteva clipe briza răcoroasă care îi trecea peste frunte, ascultând zgomotul slab al vasului care se mişca şi lăsa pe stânci o dantelă de spumă albă ca argintul; se lăsă fără să mediteze, fără să cugete, în voia farmecului divin care este în ordinea firii, mai cu seamă când te trezeşti dintr-un vis fantastic; apoi, puţin câte puţin, viaţa de afară, aşa de calmă, de pură, de măreaţă, îi reaminti ciudăţenia somnului şi amintirile începură să-i revină în memorie.

Îşi aminti de sosirea pe insulă, de prezentarea în faţa unui şef de contrabandişti, de un palat subteran plin de splendori, de un ospăţ excelent şi de o linguriţă de haşiş.

Dar, în faţa realităţii din toiul zilei, i se părea că trecuse cel puţin un an de la întâmplările acelea, într-atât de viu era visul în gândul sau şi într-atât de mare era locul ce-l ocupa în mintea sa. De aceea, din când în când, imaginaţia aşeza în mijlocul mateloţilor sau punea să străbată o stâncă ori să se legene în barcă una din umbrele care îi înstelaseră noap-tea cu sărutările lor. Avea de altminteri capul perfect liber şi trupul perfect odihnit: nici o toropeală în creier, ci, dimpotrivă, o bună dispoziţie generală, o poftă de a se bucura de aer şi de soare, mai mare ca oricând.

Se apropie deci cu voioşie, de mateloţi.

De îndată ce-l văzură, aceştia se ridicară, iar stăpânul se apropie de el.

— Nobilul Simbad, îi spuse acesta, ne-a însărcinat să aducem Excelenţei voastre salutările sale şi ne-a spus să vă comunicăm părerea sa de rău că nu şi-a putut lua rămas bun; nădăjduieşte însă că-l veţi scuza, aflând că o chestiune foarte urgentă îl cheamă la Malaga.

— Va să zică, dragul meu Gaetano, spuse Franz, totul e deci realitate; există un om care m-a primit pe insulă, care mi-a

oferit o ospitalitate regală şi care a plecat în timp ce eu dormeam?

— Întocmai, încât priviţi micul său yacht care se depărtează, iar dacă veţi vrea să luaţi luneta şi să priviţi, veţi recunoaşte probabil gazda dumneavoastră în mijlocul echipajului său.

Spunând acestea, Gaetano întinse braţul în direcţia unui mic yacht care se îndrepta spre sudul Corsicii.

Franz scoase luneta, o potrivi şi o îndreptă spre locul indicat.

Gaetano nu se înşela. La pupa vasului, misteriosul străin stătea în picioare, întors spre dânsul şi ţinând, ca şi el, o lunetă în mână; era îmbrăcat în veşmântul cu care se arătase în ajun musafirului său şi-şi flutura batista în semn de adio.

Franz îi înapoie salutul, scoţând la rândul său batista şi fluturând-o la fel.

După o secundă, un nor uşor de fum se ridică la pupa vasului, se desprinse graţios şi se înălţă, încet, spre cer; pe urmă, o detunătură slabă ajunse până la Franz.

— Auziţi, spuse Gaetano. Vă spune adio.

Tânărul îşi luă carabina şi o descărcă în aer, dar fără speranţă că zgomotul va putea să străbată distanţa care despărţea yachtul de coastă.

— Ce ordonă Excelenţa voastră? întrebă Gaetano.

— Mai întâi, să-mi aprinzi o torţă.

— A, da, înţeleg, declară stăpânul; ca să căutaţi intrarea apartamentului vrăjit. Cu multă plăcere, Excelenţă, dacă lucrul vă amuză; va voi da torţa cerută. M-a muncit şi pe mine gândul acesta şi mi-am îngăduit să caut în trei sau patru rânduri. Dar a trebuit să renunţ. Giovanni, adăugă el, aprinde o torţă şi dă-o Excelenţei sale.

Giovanni se supuse. Franz luă torţa şi intră în subterană, urmat de Gaetano.

Recunoscu locul unde se trezise pe patul de ierburi încă răvăşite dar, oricât îşi plimbă torţa pe întreaga suprafaţă exterioară a peşterii, nu văzu nimic altceva decât, — după nişte urme de fum — că alţii înaintea lui făcuseră zadarnic aceleaşi cercetări.

Nu lăsă totuşi nici un petec din zidul de granit, de nepătruns, ca şi viitorul, fără să-l examineze; nu văzu o

zgârietură în care să nu vâre lama cuţitului de vânătoare; nu remarcă un punct reliefat pe care să nu apese, în speranţa că va ceda; dar totul fu degeaba, astfel că pierdu, fără vreun rezultat, două ceasuri cu cercetarea aceasta. În cele din urmă, renunţă; Gaetano triumfa.

Când Franz se înapoie pe plajă, yachtul se mai vedea doar ca un punct alb la orizont; se servi de lunetă, dar nici prin ea nu se mai putea distinge ceva.

Gaetano îi reaminti că venise pentru vânătoarea de capre, ceea ce el uitase complet. Luă puşca şi începu să cutreiere insula cu aerul omului care îndeplineşte o datorie, mai degrabă decât simte o plăcere, iar după un sfert de oră ucise o capră şi două căprioare. Dar caprele, deşi sălbatice şi sprintene ca nişte căprioare, semănau prea mult cu caprele noastre domestice, astfel că Franz nu le privea ca pe un vânat. De altfel, era din ajun cu adevărat eroul unei poveşti din *O mie şi una de nopţi* şi se simţea atras, fără să vrea, spre peşteră.

Atunci, cu toată zădărnicia primei cercetări, o luă de la cap, după ce îi spuse lui Gaetano să frigă o căprioară. A doua vizită dură destul, căci, la înapoiere, căprioara era friptă şi masa pregătită.

Franz se aşeză în locul unde, în ajun, oamenii veniseră să-l invite la cina misteriosului amfitrion şi zări încă o dată, ca pe un pescăruş legănat pe creasta unui val, micul yacht ce continua să înainteze spre Corsica.

— Dar, îi spuse lui Gaetano, m-ai anunţat că nobilul Simbad se îndreaptă spre Malaga, în timp ce mie mi se pare că merge direct spre Porto-Vecchio.

— Nu vă mai aduceţi aminte, declară patronul, că v-am spus că printre oamenii echipajului său se găsesc deocamdată doi bandiţi corsicani?

— Adevărat. Şi se duce să-i lase pe coastă? întrebă Franz.

— Întocmai. O, el este un om, exclamă Gaetano, care nu se teme nici de Dumnezeu, nici de diavol, după cât se spune şi care s-ar abate cu cincizeci de leghe din drum ca să ajute un nenorocit.

— Dar acest fel de bine ar putea să-l pună în conflict cu autorităţile ţării unde exercită acest gen de filantropie, spuse Franz.

— Ei şi ce-i pasă lui de autorităţi? întrebă Gaetano râzând. Îşi bate joc de ele. N-au decât să încerce să-l urmărească. Mai întâi, yachtul său nu e o navă, ci o pasăre şi ar lua-o cu trei noduri din douăsprezece înaintea unei fregate; şi apoi, n-are decât să se refugieze şi el pe coastă. Nu va găsi oare, pretutindeni, prieteni?

Mai limpede decât orice era faptul că nobilul Simbad, amfitrionul lui Franz, avea onoarea să se găsească în legături cu contrabandiştii şi bandiţii de pe toate coastele Mediteranei, ceea ce arată că ocupă o poziţie destul de ciudată.

Pe Franz nu-l mai reţinea nimic la Monte-Cristo. Pierduse orice speranţă de a descoperi secretul peşterii, astfel că se grăbi să dejuneze, poruncind oamenilor să aibă barca pregătită pentru momentul când va termina.

Peste o jumătate de oră se afla la bord.

Mai aruncă o privire asupra yachtului: acesta stătea gata să dispară în golful Porto-Vecchio.

Dădu semnalul plecării. În momentul când barca se punea în mişcare, yachtul dispărea. O dată cu el, se ştergea ultima realitate a nopţii precedente; de aceea, ospăţul, Simbad, haşişul şi statuile începeau să se topească pentru Franz în acelaşi vis.

Barca merse toată ziua şi toată noaptea; iar a doua zi, când soarele răsări, dispăruse şi insula Monte-Cristo.

De îndată ce Franz puse piciorul pe pământ, uită, cel puţin momentan, întâmplările petrecute şi îşi termină îndatoririle de plăcere şi de politeţe la Florenţa, nemaiavând altă preocupare, decât să-şi întâlnească tovarăşul care îl aştepta la Roma.

Plecă deci, iar sâmbătă seara ajunse cu diligenţa în Piaţa Vămii.

Apartamentul, precum v-am spus, era reţinut dinainte, astfel că nu mai avea decât să se ducă la hotelul lui Pastrini; lucrul nu tocmai uşor, căci mulţimea umplea străzile, iar Roma se afla în prada hărmălaiei înăbuşite şi febrile din preajma marilor evenimente. Şi la Roma sunt patru mari evenimente pe an: Carnavalul, Săptămâna Sfântă, Sfântul jurământ şi Sfântul Petru.

Tot restul anului, oraşul recade în apatia lui posacă, stare intermediară între viaţă şi moarte, care îl face să semene cu un popas între lumea aceasta şi cealaltă. Popas sublim, haltă plină de poezie şi caracter, unde Franz mai poposise în cinci sau şase

rânduri şi pe care, de fiecare dată, o găsise mai minunată şi mai fantastică.

Străbătu în cele din urmă gloata care era din ce în ce mai numeroasă şi mai agitată şi ajunse la hotel. De cum întrebă, i se răspunse cu obrăznicia specifică vizitiilor de trăsuri reţinute şi hangiilor cu camere ocupate că nu mai exista nici un loc pentru el la hotelul Londra. Îi trimise atunci lui Pastrini cartea de vizită şi pomeni de Albert de Morcerf. Mijlocul reuşi, căci Pastrini însuşi veni repede, scuzându-se că a lăsat pe Excelenţa sa să aştepte, certându-şi servitorii, luând sfeşnicul din mâna ciceronelui care pusese stăpânire pe călător şi se pregătea să-l ducă la Albert, când acesta îi ieşi în întâmpinare.

Apartamentul reţinut se compunea din două cămăruţe şi un cabinet. Camerele dădeau spre stradă, împrejurare pe care Pastrini o scoase în evidenţă ca fiind o calitate nepreţuită. Restul etajului era închiriat unui personaj foarte bogat, despre care se credea că e sicilian sau maltez; hotelierul nu putu să spună exact căreia din cele două naţiuni îi aparţinea călătorul.

— Foarte bine, jupâne Pastrini, zise Franz, dar ne-ar trebui numaidecât o cină pentru seara aceasta şi o caleaşcă pentru mâine şi pentru zilele următoare.

— Cât priveşte cina, răspunse hangiul, veţi fi serviţi îndată; dar în ce priveşte caleaşca…

— Ei, cum în ce priveşte caleaşca!? exclamă Albert. Jupâne Pastrini, să nu glumim. Ne trebuie o caleaşcă.

— Domnule, îi spuse hangiul, vom face tot ce ne va stă în putinţă să căpătăm una. Mai mult, nu vă pot spune.

— Şi când avem răspunsul? întrebă Franz.

— Mâine dimineaţă, răspunse hangiul.

— La naiba, spuse Albert. O s-o plătim mai scump, atâta tot. Tariful se cunoaşte: la Drake sau la Aarpn, douăzeci şi cinci de franci în zilele obişnuite şi treizeci sau treizeci şi cinci de franci duminicile şi sărbătorile; pune cinci franci pe zi comisionul, în total patruzeci de franci şi să nu mai vorbim.

— Mi-e tare teamă că, oferind chiar îndoit, domnii aceia n-au să ne poată procura.

— Să se pună atunci caii la trăsura mea. E cam hodorogită de călătorie, dar n-are a face.

— Nu se vor găsi cai.

Albert se uită la Franz ca un om căruia i se dă un răspuns de neînţeles.

— Ai auzit, Franz? N-au cai, spuse. Dar nu se pot căpăta nici cai de diligenţă?

— Sunt închiriaţi toţi deja de cincisprezece zile, astfel că n-au mai rămas decât caii absolut necesari pentru serviciu.

— Ce spui de asta? întrebă Franz.

— Spun că, atunci când un lucru trece dincolo de înţelegerea mea, nu zăbovesc asupra lui ci trec la altul. Jupâne Pastrini, e gata masa?

— Da, Excelenţă.

— Ei, bine, mai întâi să cinăm.

— Dar caleaşca şi caii? întrebă Franz.

— Fii pe pace, dragă prietene, vor veni singuri: totul e chestie de preţ.

Şi, sub acea admirabilă filosofie care nu crede nimic cu neputinţă câtă vreme îşi simte punga doldora sau portofelul bine căptuşit, Morcerf mâncă, se culcă, adormi fără grijă şi visă că alergă în carnaval într-o caleaşcă cu şase cai.

Capitolul XXXIII Bandiţi romani

A doua zi, Franz se trezi cel dintâi şi de cum se trezi, sună. Zornăitul clopoţelului nu se stinsese încă şi Pastrini însuşi îşi făcu apariţia.

— Ei, bine, aveam dreptate ieri, Excelenţă, când nu voiam să vă făgăduiesc nimic, glăsui hotelierul triumfător, fără să aştepte măcar întrebarea lui Franz. V-aţi gândit prea târziu, astfel că nu mai există nici o caleaşcă la Roma, pentru ultimele trei zile, se înţelege.

— Adică pentru cele când ea îmi este absolut necesară, zise Franz.

— Ce, nu există caleaşcă? întrebă Albert intrând.

— Exact, dragă prietene, răspunse Franz şi ai ghicit din capul locului.

— Admirabil oraş Roma asta eternă!

— Excelenţă, reluă Pastrini care dorea să menţină capitala lumii creştine la o anumită demnitate în ochii călătorilor săi, nu mai e nici o caleaşcă începând de duminică dimineaţă până marţi seara, dar pe urmă veţi găsi şi cincizeci dacă vreţi.

— Tot e ceva şi asta, spuse Albert. Astăzi e joi, cine ştie ce se poate întâmpla până duminică.

— Au să sosească zece, douăsprezece mii de călători care vor spori dificultăţile, răspunse Franz.

— Dragul meu, glăsui Morcerf, să ne bucurăm de prezent şi să nu întunecăm viitorul.

— Cel puţin o să putem avea o fereastră? întrebă Franz.

— Spre ce?

— Ei, la naiba, spre strada principală!

— A, da, o fereastră! exclamă Pastrini. Cu neputinţă, absolut cu neputinţă. Mai era una la etajul al cincilea al palatului Doria şi a fost închiriată unui prinţ rus pentru douăzeci de ţechini pe zi.

Tinerii se priveau cu un aer buimăcit.

— Dragul meu, îi spuse Franz lui Albert, ştii ce ar fi mai bine de făcut? Să petrecem carnavalul la Veneţia. Acolo, cel puţin, dacă nu găsim o trăsură, vom găsi gondole.

— A, nu, exclamă Albert. Am hotărât să văd carnavalul la Roma, şi-l voi vedea chiar dacă ar fi să stau pe picioroange.

— Bravo, asta e o idee admirabilă, mai cu seamă pentru a stinge lampioanele! exclamă Franz. Ne vom deghiza în polişineli vampiri sau în locuitori din Landes şi vom avea un succes nebun.

— Excelenţele voastre doresc totuşi o trăsură până duminică?

— La dracu! Nu cumva îţi închipui că o să cutreierăm străzile Romei pe jos, ca nişte portărei? spuse Albert.

— Mă grăbesc să execut ordinele Excelenţelor voastre, glăsui Pastrini; vă înştiinţez numai că trăsura are să coste şase piaştri pe zi.

— Iar eu, dragă domnule Pastrini, spuse Franz, eu, care nu sunt ca vecinul nostru milionarul, te înştiinţez la rându-mi că, întrucât vin la Roma pentru a patra oară, cunosc preţul caleştilor în zilele obişnuite, duminicile şi sărbătorile. Îţi vom da

doisprezece piaştri pentru astăzi, mâine şi poimâine şi o să-ţi rămână totuşi un câştig frumuşel.

— Cu toate acestea, Excelenţă... spuse Pastrini, încercând să se împotrivească.

— Şterge-o, scumpă gazdă, şterge-o, îi şuieră Franz; altminteri mă voi tocmi eu însumi cu *affettatorele* dumitale care e şi al meu; un prieten vechi care m-a jumulit de mulţi bani până acum şi care, în speranţa că mă va mai jumuli, are să se mulţumească cu un preţ mai mic decât acela pe care ţi-l ofer. Prin urmare, vei pierde diferenţa şi numai din vina dumitale.

— Nu vă osteniţi, Excelenţă, spuse Pastrini cu zâmbetul negustorului italian care se declara învins; mă voi sili şi nădăjduiesc că veţi fi mulţumit.

— Bravo, aşa mai înţeleg şi eu!

— Când doriţi trăsura?

— Peste un ceas.

— Peste un ceas va fi la uşă.

Într-adevăr, peste un ceas, trăsura îi aştepta pe tineri. O trăsură modestă, care, în vederea solemnităţii, fusese ridicată la rangul de caleaşcă, dar, în ciuda înfăţişării ei mediocre, tinerii fură bucuroşi că au un atare vehicul pentru trei zile.

— Excelenţă, strigă ceceronele văzându-l pe Franz că îşi scoate nasul prin fereastră, să apropii, cupeul de palat?

Oricât de obişnuit era Franz cu lăudăroşenia italiană, se simţi îndemnat să privească în jur; dar cuvintele i se adresau chiar lui. Franz era "Excelenţa", "cupeul" era trăsura, "palatul" era hotelul Londra. Întregul geniu fanfaron al naţiei se găsea într-o singură frază.

Franz şi Albert coborâră. Cupeul se apropie de palat. Excelenţele lor îşi lungiră picioarele pe banchete, ceceronele sări pe scaunul de dinapoi.

— Unde doresc Excelenţele lor să le conduc?

— Mai întâi la Sfântul Petru şi pe urmă la Colosseum, spuse Albert ca un adevărat parizian.

Dar nu ştia un lucru: că ai nevoie de o zi ca să vezi Sfântul Petru şi de o lună, ca să-l studiezi. Ziua trecu deci nefăcând altceva decât să privească.

Deodată, prietenii băgară de seamă că asfinţea.

Franz scoase ceasul: erau orele patru şi jumătate.

Porniră îndată pe drumul spre hotel. La uşă, Franz porunci vizitiului să fie gata pentru orele opt. Voia să-i arate lui Albert Colosseumul sub clar de lună, aşa cum îi arătase Sfântul Petru în plină zi. Când îi arăţi unui prieten un oraş pe care l-a mai văzut, pui aceeaşi cochetărie ca şi când i-ai arăta o femeie îl cărei amant ai fost.

Prin urmare, Franz îi schiţă vizitiului itinerariul; urma să iasă prin poarta del Popolo, să meargă de-a lungul zidului exterior şi să reintre prin poarta San-Giovanni. Astfel, Colosseumul le apărea fără nici o pregătire şi fără ca Forumul, Capitoliul. Arcul lui Septimiu Sever, Templul lui Antoniu şi Faustin şi Via Sacra vor servi de trepte puse în drum pentru a-l micşora.

Se aşezară la masă. Pastrini le făgăduise oaspeţilor săi un festin excelent, dar le dădu o cină oarecare; nimic de zis.

La sfârşitul cinei intră şi el. Franz crezu la început că venise pentru a primi complimente şi se pregătea să i le adreseze, când acesta îl întrerupse de la primele cuvinte:

— Excelenţă, glăsui el, aprobarea dumneavoastră mă bucură; dar nu pentru asta am venit...

— Ai venit să ne spui cumva că ai găsit o trăsură? întrebă Albert aprinzându-şi ţigara.

— Câtuşi de puţin, ba chiar aţi face bine, Excelenţă, să nu vă mai gândiţi la trăsură şi să vă resemnaţi. La Roma, lucrurile sunt sau nu sunt cu putinţă. Când vi s-a spus că nu sunt cu putinţă, s-a terminat.

— La Paris e mult mai comod: când un lucru nu se poate, îl plăteşti îndoit şi ai îndată ceea ce ceri.

— Aşa îi aud spunând pe toţi francezii, zise Pastrini cam înţepat, de aceea nu înţeleg de ce mai pleacă în călătorie.

— Numai nebunii şi proştii ca noi călătoresc, spuse Albert, zvârlind flegmatic fumul în tavan şi răsturnându-se legănat pe picioarele de dinapoi ale jilţului. Oamenii cuminţi nu-şi părăsesc palatul din strada Helder, bulevardul Gand şi Café de Paris.

Se înţelege că Albert locuia în strada sus-numită, că-şi făcea în fiecare zi promenada pe bulevard şi că lua masa zilnic la singura cafenea unde se cinează, când totuşi te afli în termeni buni cu chelnerii.

Pastrini rămase o clipă tăcut; era vădit că-şi pregătea răspunsul care, fără îndoială, nu i se părea tocmai limpede.

— Dar, în sfârşit, veniseşi cu un scop anumit, i se adresă Franz întrerupând reflexiile geografice ale hotelierului. Vrei să ne expui obiectul vizitei dumitale?

— A, da. Iată, aţi comandat caleaşca pentru orele opt?

— Exact.

— Aveţi intenţia să vizitaţi il Colosseo?

— Adică Colosseumul?

— E totuna.

— Fie.

— Aţi spus vizitiului să iasă prin poarta del Popolo, să facă ocolul zidurilor şi să reintre prin poarta San-Giovanni?

— Acestea sunt propriile mele cuvinte.

— Itinerariul este cu neputinţă.

— Cu neputinţă?

— Sau cel puţin foarte periculos.

— Periculos? Şi de ce?

— Din cauza faimosului Luigi Vampa.

— Mai întii, scumpul meu amfitrion, cine e faimosul Luigi Vampa? întrebă Albert. El poate fi faimos la Roma, dar te înştiinţez că e necunoscut la Paris.

— Cum, nu-l cunoaşteţi?

— N-am această onorare.

— N-aţi auzit niciodată rostindu-se numele lui?

— Niciodată.

— Ei bine, el e un bandit pe lângă care Deseraris şi Gasparone sunt copii nevinovaţi.

— Atenţie, Albert, strigă Franz, avem, în sfârşit, de-a face cu un bandit.

— Te previn, scumpul meu amfitrion, că nu voi crede un cuvânt din ce ne vei spune. Şi acum, vorbeşte cât vei vrea, te ascult. "A fost odată..." Ei, haide!

Pastrini se întoarse spre Franz, care i se părea mai cu judecată. Se cuvine să recunoaştem că bietul om găzduise mulţi francezi în viaţa sa, dar niciodată nu înţelesese o anume latură a spiritului lor.

— Excelenţă, spuse el cu multă gravitate, adresându-se, precum am spus lui Franz; dacă vedeţi în mine un mincinos, este de prisos să vă spun ce voiam; pot totuşi să adaug că era în interesul Excelenţelor voastre.

— Dragă domnule Pastrini, i se adresă Franz, Albert nu-ţi spune că eşti un mincinos, îţi spune doar că nu te va crede, atâta tot. Eu însă îţi voi da crezare, fii pe pace. Vorbeşte deci.

— Cu toate acestea, Excelenţă, înţelegeţi bine că dacă se pune la îndoială sinceritatea mea...

— Dragul meu, reluă Franz, dumneata eşti mai susceptibil decât Casandra care, totuşi, era profetă şi pe care nu o asculta nimeni; în timp ce dumneata eşti sigur pe cel puţin jumătate din auditoriul pe care îl ai. Haide, ia loc şi spune-ne ce este cu domnul Vampa.

— V-am spus, Excelenţă, că e un bandit aşa cum n-am văzut încă de la faimosul Mastrilla.

— Ei, ce legătură arc banditul cu ordinul pe care l-am dat vizitiului să iasă prin poarta del Popolo şi să se întoarcă prin poarta San-Giovanni?

— Este, că aţi putea să ieşiţi printr-una, dar mă îndoiesc că vă veţi întoarce prin cealaltă, răspunse Pastrini.

— De ce? întrebă Franz.

— Pentru că, o dată cu venirea nopţii, nu mai eşti în siguranţă la cincizeci de paşi de porţi.

— Pe onoarea dumitale? exclamă Albert.

— Domnule viconte, spuse Pastrini jignit încă până în adâncul inimii de îndoiala lui Albert, cele ce vi le spun nu sunt pentru dumneavoastră, ci pentru tovarăşul dumneavoastră, care cunoaşte Roma şi care ştie că nu se glumeşte cu lucrurile astea.

— Dragul meu, spuse Albert adresându-se lui Franz, se anunţă pentru noi o aventură admirabilă: vom umple trăsura cu pistoale, cu tromboane şi cu puşti cu două ţevi. Dacă Luigi Vampa vine să ne aresteze, îl arestăm. Îl aducem la Roma, îl dăruim Sfinţiei sale, care ne va întreba cum anume ar putea răsplăti un serviciu aşa de mare. Atunci, noi îi cerem pur şi simplu un cupeu şi doi cai din grajdurile sale şi vedem carnavalul în trăsură. Nu mai spun că, probabil, poporul roman, recunoscător, ne va încorona pe Capitoliu şi ne va proclama, ca pe Curtius şi pe Horatius Cocles, salvatorii patriei.

În timp ce Albert vorbea, Pastrini făcea o mutră pe care zadarnic am încerca s-o descriem.

— În primul rând, îl întrebă Franz pe Albert, de unde o să iei pistoalele, tromboanele şi puştile cu două ţevi cu care vrei să ghiftuieşti trăsura?

— Cu siguranţă că nu din arsenalul meu, spuse el, căci, la Terrasina, mi s-a luat până şi cuţitul pumnal; dar ţie?

— Mie mi s-a făcut la fel la Aqua-Pendenta.

— Scumpul meu amfitrion, glăsui Albert aprinzându-şi a doua ţigară de la restul celei dintâi, ştii că e foarte comodă pentru hoţi măsura aceasta şi că îmi face impresia că a fost luată pe jumătate în înţelegere cu ei?

Fără îndoială, Pastrini găsi gluma riscantă, căci nu răspunse decât pe jumătate, adresându-se numai lui Franz ca singurei fiinţe înţelepte cu care se putea înţelege.

— Excelenţa sa ştie că nu e obiceiul să ne apăram atunci când sunteţi atacaţi de bandiţi.

— Cum? exclamă Albert al cărui curaj se revoltă la ideea de a se lăsa jefuit fără a crâcni, cum nu e obiceiul?

— Nu, căci orice apărare ar fi zadarnică. Ce vreţi să facem împotriva unei duzini de bandiţi, care ies dintr-un şanţ, dintr-o cocioabă sau din-tr-un apeduct şi care ne iau la ochi toţi deodată?

— Ei, la dracu, vreau să mă las ucis! exclamă Albert.

Hangiul se întoarse spre Franz cu un aer care voia să spună: Hotărât lucru, Excelenţă, tovarăşul dumneavoastră e nebun.

— Dragul meu Albert, reluă Franz, răspunsul tău e sublim şi valorează cât acel *să moară* al bătrânului Corneille: atât numai că, atunci încă Horaţiu răspundea astfel, era vorba de salvarea Romei, iar lucrul merita osteneala. Remarcă însă că, întrucât ne priveşte, e vorba numai de satisfacerea unui capriciu şi că ar fi ridicol să ne riscăm viaţa pentru un capriciu.

— *Per Bacco!* exclamă Pastrini. Bravo, asta înseamnă a vorbi cu judecată.

Albert îşi turnă un pahar de *lacrima cristi* pe care îl sorbi cu înghiţituri mici, mormăind cuvinte neînţelese.

— Ei, jupâne Pastrini, reluă Franz, acum când tovarăşul meu s-a li-niştit şi când dumneata ai putut să preţuieşti dispoziţiile mele pacifice, spune-mi ce e cu seniorul Luigi Vampa? Este păstor sau nobil? E tânăr sau bătrân? E mărunt sau înalt? Zugrăveşte-mi-l pentru că, dacă îl întâlnim cumva în lume ca pe Sbogar sau pe Lara, să-l putem cel puţin recunoaşte.

— Nu vă puteţi adresa altcuiva mai bine decât mie, Excelenţă, pentru a căpăta amănunte exacte, căci l-am

cunoscut pe Luigi Vampa de copil; iar într-o zi, când eu însumi căzusem în mâna lui mergând de la Ferealtino la Alatri, şi-a amintit, spre norocul meu, de cunoştinţa noastră veche; m-a lăsat să plec, nu fără a mă dijmui dar, numai după ce mi-a dăruit un ceas foarte frumos şi mi-a povestit viaţa lui.

— Să vedem ceasul, spuse Albert.

Pastrini scoase din buzunar un minunat Breguet purtând numele autorului său, pecetea Parisului şi o coroană de conte.

— Poftim, glăsui el.

— Drace! exclamă Albert, te felicit, am şi eu unul aproape asemănător... (îşi scoase ceasul din buzunarul vestei) şi m-a costat trei mii de franci.

— Să ascultăm povestea, spuse Franz la rându-i, trăgând un jilţ şi făcându-i semn lui Pastrini să se aşeze.

— Excelenţele lor permit? întrebă amfitrionul.

— Ei, la naiba, spuse Albert, nu eşti predicator, dragul meu, ca să vorbeşti în picioare.

Hangiul se aşeză, după ce adresă fiecăruia câte un salut respectuos, care avea ca scop să arate că e gata să dea asupra lui Luigi Vampa toate informaţiile ce le doreau.

— Ia stai, glăsui Franz oprindu-l pe Pastrini în momentul când acesta deschidea gura; spui că l-ai cunoscut pe Luigi Vampa de copil? Este, va să zică, tânăr?

— De bună seamă că e tânăr, abia avea douăzeci şi doi de ani. Oho, e un flăcău care o să ajungă departe, fiţi sigur.

— Ce spui, Albert, de asta? E frumos ca la douăzeci şi doi de ani să-şi facă cineva o reputaţie, spuse Franz.

— Da, desigur la vârsta asta nici Alexandru, Cezar şi Napoleon, care au stârnit oarecare vâlvă în lume, nu erau aşa de înaintaţi.

— Va să zică, reluă Franz adresându-se gazdei, eroul a cărui poveste o vom auzi, nu are decât douăzeci şi doi de ani?

— Abia, aşa cum am avut onoarea să vă spun.

— Este înalt sau scund?

— De statură mijlocie. Cam ca Excelenţa sa, spuse amfitrionul, arătându-l pe Albert.

— Mulţumesc de comparaţie, glăsui acesta, înclinându-se.

— Continuă, jupâne Pastrini, reluă Franz zâmbind de susceptibilitatea prietenului său. Cărei clase din societate îi aparţine?

— Era un simplu ciobănaş la fermă contelui de San-Felice, situată între Palestrina şi lacul Gabri. Se născuse la Pampinara şi intrase la vârsta de cinci ani în serviciul contelui. Părintele său, de asemenea păstor la Anagni, avea o mică turmă a sa şi trăia din lâna oilor şi din negoţul cu laptele pe care venea să-l vândă la Roma. De copil încă, micul Vampa avea un caracter ciudat. Într-o zi, la vârsta de şapte ani, veni la preotul din Palestrina, rugându-l să-l înveţe cititul. Era lucru anevoios, căci tânărul cioban nu putea să-şi părăsească turma. Bunul preot venea însă în fiecare zi să ţină slujba într-un târguşor sărăcăcios care nu era în stare să plătească un preot şi care, neavând nici măcar un nume, era cunoscut sub acela de dell'Borgo. El îi propuse lui Luigi să-i iasă în cale la ora întoarcerii şi să-l înveţe astfel lecţia, înştiinţându-l că lecţia va fi scurtă şi că, prin urmare, va trebui să profite de ea.

Copilul primi cu bucurie.

În fiecare zi Luigi îşi ducea turma să pască pe drumul dintre Palestrina şi Borgo. În fiecare zi, la nouă dimineaţa, preotul trecea, se aşeza pe marginea unui şanţ şi ciobănaşul asculta lecţia din cartea de rugăciuni a preotului.

După trei luni ştia să citească.

Nu era de ajuns; trebuia acum să înveţe să scrie.

Preotul trimise, printr-un profesor din Roma, trei alfabete: unul cu litere mari, unul cu litere potrivite şi unul cu litere subţiri şi îi arăta că, urmărind alfabetul pe o placă, putea, cu ajutorul unui cui, să înveţe să scrie.

În aceeaşi scară, după ce turma se întorcea la fermă, micul Vampa alerga la lăcătuşul din Palestrina, luă un piron, îl căli, îl ciocăni, îl rotunji şi făcu din el un fel de stil antic.

Adună a doua zi o provizie de plăci şi se apucă de lucru.

După trei luni, ştia să scrie.

Uimit de inteligenţa lui profundă şi mişcat de aptitudinea pe care o avea, preotul îi dădu mai multe caiete, un pachet cu pene şi un briceag.

O nouă învăţătură care însă nu însemna nimic pe lângă cea dintâi. Peste opt zile, mânuia pana aşa cum mânuia şi stiletul.

Preotul istorisi întâmplarea contelui de San-Felice, care se ţinu să-l vadă pe ciobănaş, îl puse să citească şi să scrie în faţa lui. Apoi îi porunci intendentului să-l aşeze la masă cu servitorii şi îi dădu doi piaştri pe lună.

Cu banii aceştia, Luigi cumpăra cărţi şi creioane.

Dovedise la toate obiectele uşurinţa de imitaţie pe care o avea şi asemenea lui Giotto, copil, desena pe plăci, oile sale, arborii, casele.

Apoi, cu vârful briceagului, începu să cresteze lemnul şi să-i dea tot felul de forme. Tot aşa începuse Pinelli, sculptorul popular.

O fată de şase sau şapte ani, adică ceva mai mică decât Vampa, păzea şi ea oile într-o fermă învecinată cu Palestrina; era orfană, se născuse la Valmontone şi o chema Tereza.

Copiii se întâlneau, se aşezau alături, îşi lăsau turmele să se amestece şi să pască împreună, vorbeau, râdeau şi cântau; apoi, seara, alegeau oile contelui de San-Felice din cârdul oilor baronului de Cervetri şi se despărţeau, înapoindu-se fiecare la ferma lui, cu făgăduiala de a se întâlni din nou a doua zi dimineaţa.

A doua zi se ţineau de cuvânt şi creşteau astfel unul lângă altul.

Vampa împlini doisprezece ani şi mica Tereza unsprezece.

Într-un timp, instinctele lor naturale se dezvoltau.

În afară de înclinarea pentru artă pe care Luigi o împinsese cât putuse mai departe în singurătatea sa, el avea gluma tristă, accese de înflăcărare, se mânia din nimic şi era ironic totdeauna. Nici un băiat din Pampinara, Palestrina sau Valmontone nu putuse, nu numai să exercite vreo influenţă asupra lui, dar măcar să-i devină tovarăş. Temperamentul său vo-luntar, înclinat totdeauna să pretindă fără ca vreodată să facă vreo concesie, îndepărtă de el orice pornire prietenească, orice demonstraţie de simpatie. Singură Tereza comanda cu un cuvânt, cu o privire, cu un gest caracterului acesta întreg, care se încovoia sub mâna unei femei şi care, sub mâna oricărui bărbat s-ar fi încordat gata să plesnească.

Tereza era, dimpotrivă, vioaie, sprintenă şi voioasă, dar foarte cochetă. Cei doi piaştri pe care intendentul contelui de San-Felice îi dădea lui Luigi, preţul micilor lucrări sculptate pe care le vindea negustorilor din Roma, erau cheltuiţi pentru cercei de perle, pentru coliere de sticlă, pentru agrafe de aur. Astfel, graţie dărniciei tânărului său prieten, Tereza era cea mai frumoasă şi mai elegantă ţărancă din împrejurimile Romei.

Copiii continuară să crească, petrecându-şi zilele împreună şi lăsându-se în voia instinctelor firii lor primitive. De aceea, în conversaţiile, în dorinţele, în visurile lor, Vampa se vedea totdeauna căpitan de vapor, general de armată sau guvernatorul unei provincii. Tereza se vedea bogată, îmbrăcată în cele mai frumoase rochii şi urmată de servitori în livrea. Apoi, după ce îşi petrecuseră toată ziua brodându-şi viitorul cu asemenea arabescuri nebune şi scânteietoare, se despărţeau, ducându-şi fiecare oile în staul şi recăzând din înălţimea visurilor, în netrebnicia situaţiei lor adevărate.

Într-o zi, tânărul păstor spuse intendentului contelui că a văzut un lup ieşind din munţii Sabiniei şi dând târcoale turmei sale. Intendentul îi dădu o puşcă; asta urmărea Vampa.

Întâmplător, puşca era o admirabilă armă de Brescia, zvârlind glonţul ca o carabină englezească; însă, într-o zi, contele răpunând o vulpe rănită, îi sfărâmase patul şi azvârlise puşca la magazie.

Pentru un sculptor ca Vampa, faptul nu însemna o greutate. Examină patul original, calculă ce trebuia schimbat şi făcu un alt pat, împodobit cu ornamente aşa de minunate încât, dacă ar fi vrut să vândă la oraş numai lemnul, ar fi câştigat, desigur, cincisprezece sau douăzeci de piaştri.

Dar nu-i trecea prin minte aşa ceva. O puşcă fusese multă vreme visul tânărului. În toate ţările unde independenţa ia locul libertăţii, prima nevoie pe care orice inimă tare, orice caracter puternic o încearcă e aceea a unei arme care asigură totdeauna atacul şi apărarea şi care, făcându-l pe acela ce o poartă cumplit, îl face, deseori şi temut.

Din momentul acela, Vampa dărui toate clipele libere exerciţiului cu puşca. Cumpără pulbere şi gloanţe şi totul deveni pentru el o ţintă; trunchiul măslinului trist, pipernicit şi cenuşiu, care creştea pe coastele munţilor Sabinei, vulpea care ieşea din bârlogul ei, seara pentru a începe vânătoarea nocturnă şi vulturul care plutea în văzduh. Deveni în curând aşa de îndemânatic, încât Tereza îşi înfrângea frica ce o încercase la început auzind detunătura şi se înveseli văzând pe tânărul ei tovarăş cum înfige glonţul puştii acolo unde voia, cu tot atâta precizie, ca şi cum l-ar fi înfipt cu mâna.

Într-o seară, un lup ieşi într-adevăr, dintr-o pădure de brazi în apropierea căreia tinerii aveau obiceiul să stea; lupul nu făcuse nici zece paşi pe câmp şi era mort.

Mândru de isprava sa, Vampa îl încărcă pe umeri şi-l aduse la fermă.

Toate aceste amănunte îi dădeau lui Luigi o anume reputaţie în împrejurimile fermei: oriunde se găseşte, omul superior îşi creează o droaie de admiratori. Se vorbea prin partea locului despre tânărul păstor ca despre cel mai îndemânatic, mai puternic şi mai brav *contadino* care trăia pe o rază de zece leghe; şi, cu toate că, la rândul ei, Tereza era socotită într-un cerc mai întins drept una dintre cele mai frumoase fete ale Sabiniei, nimeni nu se încumeta să-i spună un cuvânt de dragoste, căci se ştia că Vampa o iubeşte.

Şi, cu toate acestea, tinerii nu-şi spuseseră niciodată că se iubesc. Crescuseră alături ca doi arbori care îşi amestecă rădăcinile sub pământ, cu crengile în aer, cu mireasma la cer; dorinţa lor de a se vedea era însă aceeaşi. Dorinţa devenise o nevoie şi ei înţelegeau mai degrabă moartea, decât despărţirea pentru o zi.

Tereza avea şaisprezece ani şi Vampa şaptesprezece.

Pe vremea aceea începu să se vorbească mult despre o bandă de tâlhari care se organizau în munţii Lepini. Tâlhăria n-a fost niciodată stârpită serios în vecinătatea Romei. Uneori lipsesc căpetenii, dar, când un conducător apare, rareori îi lipseşte o bandă.

Celebrul Cucumetto, încolţit în Abruzzi, alungat din regatul Neapolului unde înfruntase un adevărat război, străbătuse Ga-rigliano, ca şi Manfred şi se refugiase între Sonnino şi Iuperno pe malurile Amasinei.

El se îndeletnicea cu reorganizarea unei bande şi mergea pe urmele lui Decesaris şi Gasparone pe care nădăjduia ca, în curând, să-i întreacă. Numeroşi tineri din Palestrina, Frascati şi Pampinara dispărură. Lumea fu la început neliniştită de soarta lor, dar se află curând că intraseră în banda lui Cucumetto.

Dupa câtva timp, Cucumetto deveni obiectul atenţiei generale. Se spuneau despre acest şef de bandiţi întâmplări de o îndrăzneală extraordinară şi de o brutalitate revoltătoare.

Într-o zi, el răpi o fată, pe fiica inginerului hotarnic din Frosinone. Legile bandiţilor sunt categorice; o fată aparţine mai

întâi celui ce o răpeşte, apoi ceilalţi o trag la sorţi, astfel că nenorocita serveşte pentru plăcerile întregii bande, până când tâlharii o părăsesc sau până când ea moare.

Când părinţii sunt îndeajuns de bogaţi s-o răscumpere, se trimite un mesager care tratează răscumpărarea. Capul prizonierului răspunde pentru siguranţa emisarului. Dacă răscumpărarea e refuzată, prizoniera e osândită fără apel.

Fata avea un iubit în banda lui Cucumetto, îl chema Carlini.

Recunoscându-l pe tânăr, ea întinse braţele spre el şi se crezu salvată. Dar bietul Carlini, văzând-o, îşi simţi inima zdrobită, căci ştia ce soartă o aşteaptă.

Totuşi, pentru că era favoritul lui Cucumetto, pentru că împărtăşise cu el timp de trei ani primejdiile, pentru că îi salvase viaţa coborând cu un foc de pistol un carabinier ce ridicase sabia deasupra capului acestuia, nădăjduia că, el, Cucumetto, va avea oarecare milă.

Îl luă deci pe şef la o parte, în timp ce fata, rezemată de trunchiul unui pin falnic ce se înălţa în mijlocul unei poiene din pădure, îşi acoperise faţa cu basmaua pitorească a ţărăncilor romane, ferind-o de privirile desfrânate ale bandiţilor.

Îi istorisi totul, dragostea lui pentru prizonieră, jurămintele lor de credinţă şi cum, în fiecare noapte, de când se aflau prin partea locului, îşi dădeau întâlnire într-o ruină.

În seara aceea, Cucumetto l-a trimis pe Carlini într-un sat învecinat, astfel că n-a putut să vină la întâlnire, dar Cucumetto se afla întâmplător acolo, spunea el şi atunci a răpit-o pe fată.

Carlini îşi imploră şeful să facă o excepţie de hatârul lui şi s-o ierte pe Rita, spunându-i că tatăl ei era bogat şi va plăti o răscumpărare bună.

Cucumetto păru că se lasă convins de rugăminţile prietenului său şi îl puse să găsească un păstor pe care să-l poată trimite la Frosinone, la tatăl Ritei.

Atunci, Carlini se apropie voios de fată, îi spuse că e salvată şi o îndemnă să scrie părinţilor ei o scrisoare prin care să-i anunţe ce s-a întâmplat şi să le comunice că răscumpărarea ei a fost fixată la trei sute de piaştri.

Li se acorda un termen de douăsprezece ceasuri, adică până a doua zi, la nouă dimineaţa.

După ce scrisoarea a fost făcută, Carlini o luă numaidecât şi alergă în căutarea unui mesager. Găsi un tânăr păstor care îşi

închidea turma. Mesagerii fireşti ai bandiţilor sunt ciobanii, care trăiesc între oraş şi munte, între viaţa sălbatică şi viaţa civilizată.

Tânărul cioban porni numaidecât, făgăduind că până într-un ceas va fi la Frosinone.

Carlini se înapoie plin de bucurie la iubita lui să-i anunţe vestea cea bună. Găsi banda în poiană, unde se ospăta cu voioşie din proviziile pe care bandiţii le luau de la ţărani sub formă de tribut. Căută zadarnic printre comesenii veseli pe Cucumetto şi pe Rita.

Întrebă unde sunt; bandiţii răspunseră cu un hohot de râs. O sudoare rece se prelinse pe fruntea lui Carlini şi simţi o încrâncenare a neliniştii.

Repetă întrebarea. Un comesean umplu un pahar cu vin de Orvietto şi i-l întinse spunând:

— În sănătatea viteazului Cucumetto şi a frumoasei Rita.

În momentul acela, lui Carlini i se păru că aude un strigăt de femie. Ghici totul. Luă paharul, îl aruncă în faţa celui care i-l întindea şi se năpusti în direcţia strigătului.

La o sută de paşi de acolo, în spatele unui tufiş, o găsi pe Rita leşinată în braţele lui Cucumetto.

Când îl zări pe Carlini, Cucumetto se ridică ţinând câte un pistol în fiecare mână.

Bandiţii se priviră o clipă: unul cu zâmbetul desfrâului pe buze, altul, cu paloarea morţii pe frunte.

S-ar fi crezut că, între cei doi se va întâmpla ceva groaznic. Puţin câte puţin însă, trăsăturile lui Carlini se destinseră. Mâna pe care o dusese la unul din pistoalele de la brâu căzu moale de-a lungul trupului. Rita stătea culcată între ei. Luna lumina scena.

— Ei, ai îndeplinit misiunea pe care ţi-ai luat-o? îl întrebă Cucumetto.

— Da, căpitane, răspunse Carlini şi mâine înainte de nouă părintele Ritei va fi aici cu banii.

— Bravo. Până atunci o să petrecem o noapte veselă. Fata este încântătoare şi ai într-adevăr gusturi bune, meştere Carlini. De aceea, pentru că nu sunt egoist, ne vom înapoia la tovarăşii noştri şi vom trage la sorţi cui să aparţină acum.

— Aşadar, eşti hotărât s-o laşi în voia legii comune? întrebă Carlini.

— De ce aş face o excepţie pentru ea?

— Crezusem că după ruga mea...

— Şi ce eşti tu mai mult decât ceilalţi?

— Adevărat.

— Fii însă pe pace, reluă Cucumetto râzând, mai curând sau mai târziu îţi va veni şi ţie rândul.

Dinţii lui Carlini se încleştară să se sfărâme.

— Haide, vii? îl chemă Cucumetto, făcând un pas spre tovarăşi.

— Te urmez...

Cucumetto se depărtă fără să-l piardă pe Carlini din ochi, căci se temea, desigur, să nu-l lovească pe la spate. Dar nimic din bandit nu trăda o intenţie duşmănoasă. El stătea în picioare, cu braţele pe piept, lângă Rita, care era tot leşinată. Cucumetto se gândi o clipă că tânărul o va lua în braţe şi va fugi cu ea. Prea puţin îi păsa însă acum: avusese de la Rita ceea ce a vrut, iar cât priveşte banii, trei sute de piaştri împărţiţi bandei însemnau o sumă aşa de mică încât nu se prea sinchisea. Îşi continuă deci drumul spre poiană, dar spre marea lui mirare, Carlini sosi aproape o dată cu el.

— Să tragem, să tragem la sorţi! strigară banditii zărindu-l pe şef. Şi ochii tuturor scânteiară de beţie şi de pofte, în timp ce flacăra jarului zvârlea asupra lor o lumină roşiatică, făcându-i să semene cu demonii.

Cererea lor era dreaptă; de aceea şeful făcu din cap un semn, anunţând că este de acord. Puseră toate numele într-o pălărie — numele lui Carlini împreună cu ale celorlalţi — iar cel mai tânăr din bandă scoase din urna improvizată un bileţel.

Bileţelul conţinea numele lui Diavolaccio, acela care închinase în sănătatea şefului şi căruia Carlini îi răspunsese aruncându-i paharul în obraz. Printr-o rană lată, deschisă de la tâmplă la gură, sângele îi curgea în valuri.

Văzându-se favorizat de noroc, Diavolaccio scoase un hohot de râs.

— Căpitane, spuse el, Carlini nu a vrut adineauri să bea în sănătatea ta. Propune-i să bea într-a mea, va avea poate mai mult respect pentru tine decât pentru mine.

Fiecare se aştepta la o explozie din partea lui Carlini; dar, spre marea mirare a tuturor, el luă un pahar într-o mână, o sticlă în cealaltă, apoi umplând paharul:

— În sănătatea ta, Diavolaccio! spuse el cu voce absolut liniştită şi dădu pe gât conţinutul, fără ca mâna să-i tremure.

Pe urmă, aşezându-se lângă foc:

— Partea mea de mâncare, spuse, cursa pe care am făcut-o mi-a stârnit pofta!

— Trăiască Carlini! strigară tâlharii.

— Bravo, iată ce înseamnă să priveşti lucrurile ca un tovarăş bun.

Şi toţi refăcură cercul în jurul focului în timp ce Diavolaccio se îndepărta.

Carlini mânca şi bea ca şi cum nimic nu se întâmplase. Bandiţii îl priveau cu mirare, neînţelegând nimic din nepăsarea lui, când auziră dinapoia lor răsunând pe pământ un pas greoi. Întoarseră capul şi-l zăriră pe Diavolaccio ţinând-o pe fată în braţe. Capul ei era răsturnat, iar părul lung îi atârna până la pământ. Pe măsură ce intrau în raza de lumină proiectată de foc, se zărea paloarea fetei şi paloarea banditului.

Apariţia avea ceva ciudat şi solemn, încât se ridicară toţi, afară de Carlini, care rămase jos continuând să bea şi să mănânce, ca şi cum în jurul său nu s-ar fi întâmplat nimic.

Diavolaccio continua să înainteze, în tăcerea cea mai profundă şi o depuse pe Rita la picioarele căpitanului.

Atunci, toată lumea putu să vadă cauza palorii fetei şi a palorii banditului: Rita avea un cuţit înfipt până în prăsele sub sânul stâng.

Toate privirile se îndreptară asupra lui Carlini: teaca era goală la brâul lui.

— Aha, spuse şeful, pricep acum de ce Carlini a rămas în urmă.

Orice fire sălbatică poate să înţeleagă o faptă mare; deşi poate nici unul dintre bandiţi n-ar fi făcut ce făcuse Carlini, toţi înţeleseră ce făcuse el.

— Ei, spuse Carlini ridicându-se la rându-i şi apropiindu-se de cadavru cu mâna pe pistol, mai e cineva care îmi râvneşte femeia?

— Nu, spuse şeful, este a ta!

Atunci, Carlini o luă în braţe şi o scoase din cercul de lumină pe care îl proiecta flacăra focului.

Cucumetto orândui ca de obicei santinelele, iar bandiţii se culcară, înfăşuraţi în mantale, în jurul jarului.

La miezul nopţii, santinela dădu alarma şi într-o clipă şeful şi tovarăşii săi săriră în picioare.

Tatăl Ritei venea chiar el să aducă răscumpărarea.

— Uite, îi spuse el lui Cucumetto, întinzând o pungă cu bani, uite trei sute de pistoli. Dă-mi copila!

Dar fără să pună mâna pe bani, şeful îi făcu semn să-l urmeze. Bătrânul se supuse. Se depărtară amândoi sub copaci, printre crengile străbătute de razele lunii. În sfârşit, Cucumelto se opri întinzând braţul şi arătând bătrânului două făpturi ghemuite la tulpina unui copac:

— Cere-o pe fiica ta lui Carlini, spuse; îţi va da socoteală el. Şi se înapoie la tovarăşii săi.

Bătrânul rămase nemişcat, cu ochii ficşi. Simţea că deasupra capului său pluteşte o nenorocire necunoscută, imensă, nemaipomenită.

Făcu, în sfirşit, câţiva paşi spre grupul inform.

Auzind zgomotul pe care batrânul îl făcea înaintând spre el, Carlini înălţă capul, iar formele ambelor făpturi începură să se arate mai lămurite ochilor bătrânului.

O femeie stătea culcată pe pământ, cu capul pe genunchii unui bărbat aplecat deasupra ei. Ridicându-se, bărbatul a descoperit chipul femeii pe care o ţinea strâns, la piept. Bătrânul îşi recunoscu fiica, iar Carlini îl recunoscu pe bătrân.

— Te aşteptam, îi spuse banditul tatălui Ritei.

— Mişelule, strigă bătrânul, ce ai făcut?

Şi privea cu groază la Rita, palidă, nemişcată, însângerată, cu un cuţit în piept.

O rază de lună cădea asupra ei luminând-o cu o licărire alburie.

— Cucumetto a violat-o pe fiica ta, spuse banditul, iar pentru că eu o iubeam, am ucis-o; căci, după el, ea urma să servească de jucărie întregii bande.

Bătrânul nu rosti un cuvânt, deveni doar palid ca un spectru.

— Acum, glăsui Carlini, dacă am greşit, răzbun-o.

Smulse cuţitul din pieptul fetei şi, ridicându-se, îl oferi cu o mână bătrânului, în timp ce cu cealaltă îşi desfăcea veşmântul şi înfăţişa pieptul gol.

— Ai făcut bine, îi spuse bătrânul cu glas înăbuşit. Îmbrăţişează-mă, fiul meu.

Carlini se aruncă plângând în braţele părintelui iubitei. Erau primele lacrimi pe care le vărsa omul acesta sângeros.

— Acum, îi spuse bătrânul lui Carlini, ajută-mă să-mi îngrop copila.

Carlini căută două unelte, iar tatăl şi iubitul începură să scobească pămânlul la tulpina unul stejar ale cărui crengi stufoase vor acoperi mormântul fetei.

După ce mormântul fu săpat, bătrânul o îmbrăţişă cel dintâi, pe urmă o îmbrăţişă tânărul, luând-o unul de picioare, altul de spate, o coborâră în groapă.

Îngenunchează de o parte şi de alta şi spuseră rugăciunile pentru morţi. Pe urmă zvârliră pământul peste cadavru, până când groapa se acoperi.

— Îţi mulţumesc, fiul meu, spuse bătrânul. Acum lasă-mă singur.

— Dar... murmură acesta.

— Lasă-mă, îţi poruncesc.

Carlini se supuse. Se duse la tovarăşii săi, se înfăşură în manta şi păru în curând că doarme tot aşa de profund ca şi ceilalţi.

Hotărâseră în ajun să schimbe tabăra. Cu un ceas înainte de ziuă, Cucumetto îşi trezi oamenii şi dădu ordine de plecare. Dar Carlini nu vru să părăsească pădurea, fără a şti ce a devenit părintele Ritei.

Se îndreptă spre locul unde îl lăsase. Îl găsi pe bătrân spânzurat de una din crengile stejarului care adumbrea mormântul fiicei sale. Făcu atunci deasupra cadavrului unuia şi deasupra mormântului celeilalte, jurământul că-i va răzbuna. Nu putu însă să-şi ţină jurământul, căci peste două zile, într-o întâlnire cu carabinierii romani fu ucis. Însă bandiţii se mirară că stând cu faţa spre inamic, el primise un glonţ între umeri. Uimirea încetă când un bandit atrase tovarăşilor săi atenţia că Cucumetto se găsea la zece paşi în urma lui Carlini când acesta căzuse. În dimineaţa plecării din pădurea de la Frosinone, el îl urmărise pe Carlini în întuneric, îi auzise jurământul şi, prevăzător, i-o luase înainte.

Se mai povesteau în legătură cu teribilul şef de bandă alte zece întâmplări nu mai puţin curioase decât aceasta.

Astfel, de la Fondi până la Perusa, toată lumea tremura la auzul numelui de Cucumetto.

Întâmplările acestea fuseseră de multe ori subiect de conversaţii între Luigi şi Tereza.

Fata tremura cumplit auzind povestirile; Vampa o liniştea însă cu un zâmbet, izbindu-şi arma care slobozea aşa de bine glonţul; apoi, dacă ea nu se liniştea, îi arătă la o sută de paşi un corb căţărat pe o creangă uscată, îl lua la ochi, descărca puşca şi pasărea cădea izbită, la piciorul copa-cului.

Vremea se scurgea. Între timp, tinerii hotărâseră că se vor căsători când au să împlinească Vampa douăzeci de ani şi Tereza nouăsprezece.

Erau amândoi orfani şi nu trebuiau să ceară permisiunea decât stăpânului lor. O ceruseră şi o căpătaseră.

Într-o zi, pe când vorbeau despre proiectul lor, auziră două sau trei focuri de puşcă; apoi, deodată, un om ieşi din pădurea lângă care tinerii îşi ţineau de obicei turmele la păscut şi alergă spre ei.

Când ajunse în apropierea lor, le spuse:

— Sunt urmărit, puteţi să mă ascundeţi?

Tinerii îşi dădură seama călugărul era un bandit; dar între ţăranul şi banditul roman există o simpatic înnăscută, datorită căreia primul e totdeauna gata să vină în ajutorul celui de al doilea.

Fără să spună un cuvânt, Vampa alergă la piatra care astupa intrarea peşterii lor. Dând la o parte piatra, făcu semn fugarului să se refugieze în adăpostul necunoscut, puse piatra la loc şi se aşeză din nou lângă Tereza.

Numaidecât, patru carabinieri călări apărură la marginea pădurii; trei păreau în căutarea fugarului, al patrulea târa de gât un bandit prizonier.

Cei trei carabinieri scotociră locul dintr-o ochire, îi zăriră pe tineri, alergară la ei în galop şi-i cercetară.

Ei nu văzuseră nimic.

— Păcat, spuse brigadierul, căci cel pe care-l căutăm este şeful.

— Cucumetto? nu se putură opri să exclame într-un glas Luigi şi Tereza.

— Da, răspunse brigadierul. Şi deoarece pe capul lui e pus un preţ de o mie de taleri romani, vi s-ar fi cuvenit vouă cinci sute dacă ne dădeaţi ajutor să-l prindem.

Tinerii schimbară o privire. Brigadierul nădăjdui o clipă. Cinci sute de taleri romani înseamnă trei mii de franci şi trei mii de franci sunt o avere pentru doi bieţi orfani care vor să se căsătorească.

— Da, păcat, spuse Vampa, însă nu l-am văzut.

Carabinierii răscoliră ţinutul în fel şi chip, dar degeaba. Apoi rând pe rând, dispărură.

Vampa se duse atunci să tragă bolovanul şi Cucumetto ieşi. El îi văzuse prin crăpăturile porţii de granit pe tineri stând de vorbă cu carabinierii, bănuise subiectul conversaţiei lor, citise pe chipul lui Luigi şi al Terezei hotărârea de a nu-l preda şi scoase din buzunar o pungă plină de aur, oferindu-le-o.

Dar Vampa înălţă capul cu mândrie, ochii Terezei scânteiară, însă, gândindu-se la bijuteriile scumpe şi la veşmintele frumoase pe care ar putea să le cumpere cu punga plină de aur.

Cucumetto era un diavol foarte iscusit. El luase forma unui bandit, în loc s-o ia pe aceea a unui şarpe. Îi surprinse privirea, recunoscu în Tereza o vrednică fiică a Evei şi reintră în pădure, întorcând de mai multe ori capul, sub pretextul că îşi salută liberatorii.

Trecură mai multe zile fără să-l mai vadă pe Cucumetto, fără să mai audă de el.

Capitolul XXXIV Vampa

— Se apropia timpul carnavalului, continuă Pastrini. Contele de San- Felice anunţă un mare bal mascat, unde cea mai elegantă lume a Romei fu invitată.

Tereza ţinea foarte mult să vadă balul. Luigi ceru protectorului său intendentul, îngăduinţa, pentru ca şi pentru el, de a asista, ascunşi printre servitorii casei. Îngăduinţa le fu acordată.

Balul era dat de conte mai mult pentru a face plăcere fiicei sale, Carmela, pe care o adora.

Carmela avea exact vârsta şi statura Terezei, iar Tereza era cel puţin tot aşa de frumoasă ca şi Carmela.

În seara balului, Tereza îşi puse cea mai frumoasă toaletă, cele mai scumpe agrafe, mărgelele cele mai strălucitoare. Purta costumul femeilor din Frascati.

Luigi purta îmbrăcămintea de sărbătoare, atât de pitorească a ţăranului roman.

Se amestecară amândoi, aşa cum li se îngăduise, printre servitori şi ţărani.

Petrecerea era minunată. Nu numai că vila era luminată strălucitor, dar mii de lanterne colorate atârnau prin arborii grădinii. De aceea, în curând invitaţii se revărsară pe terase, pe alei.

La fiecare răspântie erau o orchestră, bufete şi răcoritoare; lumea se oprea, cadriluri se formau şi se dansa acolo unde îi plăcea fiecăruia să danseze.

Carmela era îmbrăcată ca o femeie din Sonnino. Boneta îi era brodată numai cu perle, agrafele din păr erau din aur şi diamante, cordonul de mătase turcească, cu flori mari, brodate, surtucul şi fusta de caşmir, şorţul de muselină indiană, nasturii corsetului din pietre scumpe.

Alte două tovarăşe ale sale erau îmbrăcate, una ca o femeie din Nettuno, cealaltă, ca o femeie din Riceia.

Patru tineri aparţinând celor mai bogate şi mai nobile familii din Roma le însoţeau, cu acea libertate italiană care nu-şi găseşte perechea în nici o altă ţară din lume: erau, la rândul lor, îmbrăcaţi ca ţărani din Albano, Valletri, Civita-Castellana şi Sora.

Se înţelege că veşmintele acestor ţărani ca şi veşmintele ţărăncilor scânteiau de aur şi pietre scumpe.

Carmelei îi veni ideea de a face un cadril, dar lipsea o femeie. Privi în jur, însă nici una dintre invitate nu avea un costum la fel cu al ei şi cu al tovarăşelor sale. Contele de San-Felice i-o arătă, printre ţărănci, pe Tereza, care se sprijinea de braţul lui Luigi.

— Îmi dai voie, tată? întrebă Carmela.

— Nici vorbă, răspunse contele. Nu ne aflăm în carnaval?

Carmela se plecă spre tânărul care o însoţea vorbind şi îi spuse câteva cuvinte, arătându-i-o pe fată cu degetul.

Tânărul urmări cu ochii mâna frumoasă care îi servea de călăuză, făcu un gest de supunere şi veni la Tereza s-o invite la cadrilul condus de fiica contelui.

Tereza îşi simţi figura învăpăiată de o flacără. Îl cercetă cu privirea pe Luigi: nu exista putinţă de refuz. Luigi lăsă încetişor braţul Terezei şi Tereza, îndepărtându-se cu elegantul cavaler, intră tremurând în cadrilul aristocratic.

Desigur că, în ochii unui artist, veşmântul exact şi sobru al Terezei ar fi avut cu totul alt caracter decât acela al Carmelei şi al tovarăşilor ei, dar Tereza era o fată frivolă şi cochetă. Broderiile muselinei, florile cordonului, strălucirea caşmirului o uluiau, răsfrângerea safirelor şi a diamantelor îi lua mintea. La rându-i, Luigi simţea născând în el un simţământ necunoscut: o durere înăbuşită îi muşca parcă inima, iar de acolo alerga înfiorată prin vine şi punea stăpânire pe tot corpul. Urmări din ochi cele mai neînsemnate mişcări ale Terezei şi ale cavalerului, când mâinile li se atingeau, simţea parcă ameţeli, arterele îi zvâcneau cu violenţă, iar în urechi părea că îi răsună bătaia unui clopot. Când îşi vorbeau, cu toate că Tereza ascul-ta sfioasă, cu ochii coborâţi, palavrele cavalerului ei, — dar pentru că Luigi citea în ochii înflăcăraţi ai tânărului că palavrele acestea erau complimente, i se părea că pământul se învârteşte cu el şi că toate vocile iadului îi suflă idei de crimă şi de asasinat. Atunci, temându-se să nu se lase dus de nebunia sa, se agăţă cu o mână de bolta lângă care stătea, iar cu cealaltă strângea convulsiv pumnalul cu prăsele sculptate, pe care îl ţinea la brâu şi pe care, fără să-şi dea seama, îl scotea din când în când din teacă. Luigi era gelos; simţea că, dusă de firea ei cochetă şi trufaşă, Tereza putea să-i scape.

Şi totuşi, tânăra ţărancă, sfioasă şi aproape speriată la început —, îşi venise curând în fire. Am spus că Tereza era frumoasă. Nu am spus totul; Tereza era graţioasă, graţia aceea sălbatică, mult mai puternică decât graţia noastră schimonosită şi afectată.

Avu aproape onorurile cadrilului: dar dacă ea a pizmuit-o pe fiica contelui San-Felice, n-am îndrăzni să spunem că, la rându-i, Carmela nu era geloasă de ea.

De aceea frumosul cavaler o readuse cu multe complimente la locul de unde a luat-o şi unde Luigi o aştepta.

În două sau trei rânduri, în timpul contradansului, fata îi zvârlise o privire şi, de fiecare dată, îl văzuse palid, cu trăsăturile crispate. Ba, într-un rând, lama cuţitului pe jumătate

tras din teacă îi luase ochii ca un fulger sinistru. De aceea, aproape tremurând, ea reluă braţul iubitului.

Cadrilul avusese cel mai mare succes şi era vădit că se vorbea de repetarea lui; se împotrivea numai Carmela. Dar contele de San-Felice îşi rugă cu atâta gingăşie fiica încât, în cele din urmă, ea consimţi.

Îndată, un cavaler înaintă s-o invite pe Tereza, fără de care contradansul nu putea să aibă loc, dar fata dispăruse.

Într-adevăr, Luigi nu se simţise în stare să îndure încă o încercare şi, pe jumătate cu binele, pe jumătate cu forţa, o trăsese pe Tereza într-un alt punct al grădinii. Tereza cedase fără să vrea. Ea văzuse însă din figura tulburată a tânărului şi înţelese din tăcerea lui întretăiată de tresăriri nervoase că ceva ciudat se petrecea într-însul. Nu era scutită nici ea de o frământare lăuntrică şi, fără să fi făcut totuşi ceva rău, pricepea că Luigi avea dreptul s-o dojenească. Pentru ce? Nu ştia. Simţea, cu toate acestea, că mustrările ar fi fost meritate. Totuşi, spre marea uimire a Terezei, Luigi rămase mut şi nici un cuvânt nu-i întredeschise buzele cât ţinu serata. Numai după ce frigul nopţii izgoni musafirii din grădini şi după ce uşile vilei se închiseră, oaspeţii urmând să petreacă înăuntru, el o duse pe Tereza acasă; apoi, când ea se pregătea să intre, o întrebă:

— Tereza, la ce te gândeai când dansai în faţa tinerei contese de San- Felice?

— Mă gândeam, răspunse fata cu toată sinceritatea sufletului ei, că aş da jumătate din viaţă să am o îmbrăcăminte ca aceea purtată de ea.

— Şi ce îţi spunea cavalerul?

— Că n-ar atârna decât de mine s-o am şi că n-aş avea de spus decât un cuvânt pentru aceasta.

— Avea dreptate, răspunse Luigi. O doreşti într-adevăr, cu înflăcărarea de care spui?

— Da.

— Ei bine, o s-o ai.

Fata înălţă capul cu uimire, dar figura lui era aşa de posomorâtă şi de grozavă, încât cuvântul îi îngheţă pe buze. De altminteri, spunând acestea, Luigi se depărtase. Tereza îl urmări din ochi, în noapte, cât putu să-l zărească, apoi, după ce dispăru, intră la ea, oftând.

În noaptea aceea, se întâmplă un mare eveniment, fără îndoială, din imprudenţa vreunui servitor care uitase să stingă luminile. Focul se aprinse la vila San-Felice chiar în dependinţele apartamentului frumoasei Carmela. Trezită în toiul nopţii de lumina flăcărilor, ea sărise din pat, se înfăşurase în capot şi încercase să fugă pe uşă, dar coridorul prin care trebuia să treacă era pradă incendiului. Atunci reintrase în cameră răcnind după ajutor, când, deodată, fereastra aflată la douăzeci de picioare de pământ se deschisese. Un tânăr ţăran dăduse buzna în apartament, o luase în braţe şi, cu o putere şi o agilitate supraomenească, o transportase pe iarba peluzei, unde a leşinat. Când şi-a venit în fire, tatăl ei se afla lângă ea. O înconjurau toţi servitorii, dându-i ajutoare. Arsese o aripă întreagă a vilei dar n-avea importanţă, de vreme ce Carmela era sănătoasă şi teafără.

Salvatorul ei fu căutat pretudindeni, dar el nu se mai arătă. Toată lumea fu întrebată, însă nimeni nu îl văzuse. Carmela fusese aşa de tulburată, încât nu-l recunoscuse.

De altminteri, deoarece contele era fabulos de bogat, paguba pricinuită de flăcări însemna prea puţin pentru el, exceptând pericolul prin care trecuse Carmela şi care, prin felul miraculos al salvării ei, i se păruse mai degrabă o nouă favoare a Providenţei, decât o nenorocire adevărată.

A doua zi, la ceasul obişnuit, tinerii se regăsiră în marginea pădurii. Luigi venise cel dintâi. O întâmpină pe fată cu multă voioşie, părând că a uitat cu totul scena din ajun. Tereza era vădit îngândurată, dar, văzându-l pe Luigi bine dispus, arătă la rându-i nepăsarea zglobie care era caracteristică felului ei de a fi când nimic n-o tulbura.

Luigi o luă de braţ şi o conduse până la intrarea peşterii. Aici se opri. Înţelegând că era vorba de ceva neobişnuit, fata îl privi ţintă.

— Tereza, spuse Luigi, mi-ai spus aseară că ai da totul ca să ai o îmbrăcăminte la fel cu cea a fiicei contelui.

— Da, răspunse Tereza uimită, dar eram nebună, când am rostit aceasta.

— Şi eu ţi-am răspuns: bine, o vei avea.

— Da, spuse fata, a cărei uimire creştea la fiecare cuvânt al lui Luigi, dar de bună seamă că ai răspuns astfel, ca să-mi faci plăcere.

— Nu ţi-am făgăduit niciodată nimic pe care să nu ţi-l fi dat, Tereza, spuse Luigi cu trufie. Intră în peşteră şi îmbracă-te. Dădu piatra la o parte şi~i arătă Terezei peştera luminată de două lumânări care ardeau de o parte şi de alta a unei oglinzi minunate; pe masa grosolană, cioplită de Luigi, se găseau colierul de perle şi agrafele de diamante; pe un scaun, alături, era restul îmbrăcămintei. Tereza scoase un strigăt de bucurie şi, fără să se intereseze de unde venea îmbrăcămintea, fără să mai zăbovească mulţumindu-i lui Luigi, dădu buzna în peştera transformată în cabinet de toaletă. În urma ei Luigi împinse piatra la loc, căci zărise pe creasta unui mic dâmb, din cauza căruia — din locul unde se găsea el — Palestrina nu putea să se vadă, un călător călare. Acesta se oprise o clipă, parcă nesigur de drum, profilându-se pe azurul cerului cu acea precizie de contur caracteristică depărtărilor din ţinuturile meridionale.

Zărindu-l pe Luigi, călătorul îşi îndemnă calul în galop spre el.

Luigi nu se înşelase; călătorul care mergea de la Palestrina la Tivoli era nelămurit asupra drumului.

Tânărul i-l arătă, dar, pentru că la un sfert de milă mai încolo drumul se despărţea în trei poteci şi pentru că, ajuns la aceste trei poteci călătorul putea să se rătăcească din nou, îl rugă pe Luigi să-i servească de călăuză.

Luigi îşi scoase mantaua şi o aşeză pe pământ, îşi aruncă pe umeri carabina şi, uşurat de veşmântul greoi, o luă înaintea călătorului cu pasul repede al munteanului pe care pasul unui cal abia poate să-l urmeze.

În zece minute, Luigi şi călătorul fură la răspântia indicată de tânărul păstor.

Când ajunseră aici, el întinse cu un gest măreţ, ca de împărat, mâna spre cărarea pe care călătorul trebuia s-o urmeze.

— Acesta e drumul dumneavoastră, Excelenţă, spuse el. Acum n-o să vă mai rătăciţi.

— Primeşte-ţi răsplata, zise călătorul, dăruindu-i tânărului păstor câteva monede.

— Mulţumesc, spuse Luigi trăgându-şi mâna, eu fac un serviciu, nu-l vând.

— Dar, dacă refuzi o plată, primeşti cel puţin un cadou? întrebă călătorul care părea de altminteri obişnuit cu diferenţa între slugărnicia omului de la oraş şi mândria ţăranului.

— A, da, asta e altceva.

— Atunci, spuse călătorul, ia aceşti doi ţechini veneţieni şi dă-i logodnicei tale ca să-şi facă din ei o pereche de cercei.

— Iar dumneavoastră luaţi pumnalul acesta, spuse tânărul păstor; nu veţi găsi altul cu prăsele mai bine sculptate, de la Albano până la Civita- Castellana.

— Primesc, răspunse călătorul; dar în cazul acesta eu sunt îndatoratul tău, căci pumnalul preţuieşte mai mult de doi ţechini.

— Pentru un negustor, poate, dar pentru mine care l-am sculptat singur, el preţuieşte abia un piastru.

— Cum te cheamă? întrebă călătorul.

— Luigi Vampa, răspunse păstorul cu aerul cu care ar fi răspuns Alexandru, regele Macedoniei. Dar pe dumneavoastră?

— Eu, spuse călătorul, mă numesc Simbad marinarul.

Franz d'Epinay scoase un strigăt de uimire.

— Simbad marinarul? întrebă el.

— Da, reluă povestitorul, acesta e numele pe care călătorul i l-a spus lui Vampa.

— Ei, dar ce ai împotriva acestui nume? întrerupse Albert. E un om foarte frumos, iar aventurile acestui domn m-au amuzat, trebuie să mărturisesc, foarte mult în tinereţea mea.

Franz nu stărui. Numele de Simbad marinarul trezise într-însul, aşa cum aţi înţeles, o lume întreagă de amintiri, aşa cum trezise în ajun numele contelui de Monte-Cristo.

— Continuă, spuse el gazdei.

— Vampa băgă cu dispreţ cei doi ţechini în buzunar şi se înapoie agale pe drumul pe care venise. Ajungând la două sau trei sute de paşi de peşteră, i se păru că aude un strigăt. Se opri ascultând. După o clipă, îşi auzi numele pronunţat, lămurit. Strigătul venea dinspre peşteră.

Se năpusti ca o căprioară armându-şi puşca din fugă şi ajunse în mai puţin de un minut pe coama dâmbului din faţa aceluia unde îl zărise pe călător.

Aici, strigătul "Ajutor!" ajunse la el mai lămurit.

Îşi aruncă ochii asupra spaţiului pe care-l domina; un bărbat o răpea pe Tereza, asemenea centaurului Nessus. Omul care se

îndrepta spre pădure era la trei sferturi de drum, între peşteră şi pădure. Vampa măsura intervalul; omul avea cel puţin două sute de paşi înaintea lui, astfel că nu exista chip să-l ajungă mai înainte ca acesta intre în pădure.

Tânărul păstor se opri ca şi cum picioarele sale ar fi prins rădăcini. Îşi sprijini patul puştii de umăr, înălţă încetişor ţeava în direcţia răpitorului, îl ochi o clipă şi trase. Răpitorul se opri scurt: genunchii i se încovoiară şi căzu, târând-o în cădere şi pe Tereza. Dar Tereza se ridică îndată. Fugarul rămase culcat, zbătându-se în zvârcolirile agoniei.

Vampa se năpusti îndată spre Tereza, căci, la zece paşi de muribund, picioarele ei se frânseră şi căzu în genunchi. Tânărul se temea ca nu cumva glonţul care îl răpusese pe inamic s-o fi rănit şi pe logodnică. Din fericire nu avea nimic, singură groaza paralizase puterile Terezei. După ce Luigi se încredinţă că ea era teafără se îndreptă spre rănit. Acesta îşi dăduse sufletul cu pumnii încleştaţi, cu gura contractată de durere, cu părul zbârlit sub sudoarea agoniei. Ochii lui rămăseseră deschişi şi ameninţători.

Vampa se apropie de cadavru şi îl recunoscu pe Cucumetto.

Din ziua când banditul fusese salvat de cei doi tineri el se îndrăgostise de Tereza şi jurase că fata va fi a lui. Din ziua aceea o spionase şi, profitând de momentul când iubitul ci a lăsat-o singură pentru a arăta călătorului drumul, o răpise şi o credea a lui, dar glonţul lui. Vampa, călăuzit de ochirea sigură a tânărului păstor, îi străpunsese inima.

Vampa îl privi o clipă fără ca emoţia cea mai mică să se trădeze pe chipul lui, în timp ce Tereza, tremurând încă, nu îndrăznea să se apropie de banditul mort decât cu paşi mărunţi şi aruncă şovăind o privire asupra cadavrului, peste umărul iubitului ei.

După o clipă Vampa se întoarse spre fată:

— Aha, spuse, te-ai îmbrăcat, acum e rândul meu să mă gătesc.

Tereza era îmbrăcată din creştet până în tălpi cu îmbrăcămintea fiicei contelui de San-Felice.

Vampa luă corpul lui Cucumetto în braţe, îl duse în Peşteră, în timp ce Tereza rămânea acum afară.

Dacă un al doilea călător ar fi trecut atunci, el ar fi văzut ceva ciudat: o păstoriţă păzindu-şi oile cu o rochie de caşmir, cu

cercei şi colier de perle, cu agrafe de diamante şi cu nasturi de safire, smaralde şi rubine. Fără îndoială, s-ar fi crezut din nou în epoca lui Florian şi ar fi afirmat, înapoindu-se la Paris, că a întâlnit păstoriţa Alpilor la poalele munţilor Sabini.

După un sfert de ceas, Vampa ieşi din peşteră. Costumul lui nu era mai puţin elegant, în genul său, decât al Terezei. Avea o haină de catifea purpurie, cu nasturi de aur cizelat, o vestă de mătase acoperită cu broderii, o eşarfă romană înnodată în jurul gâtului, o cartuşieră de aur şi mătase roşie-verde, pantaloni azurii de catifea, prinşi sub genunchi cu paftale de diamante, ghete din piele de căprioară împestriţate cu mii de arabescuri şi o pălărie de care fâlfâiau agăţate panglici multicolore. Două ceasuri îi atârnau la brâu şi un pumnal era înfipt în cartuşieră. Tereza scoase un strigăt de admiraţie. Cu îmbrăcămintea aceasta, Vampa semăna unei picturi de Leopold Robert sau Schnetz.

Îmbrăcase costumul complet al lui Cucumetto.

Tânărul observă efectul pe care îl producea asupra logodnicei sale şi un zâmbet de mândrie îi înflori pe buze.

— Acum, îi spuse el Terezei, eşti gata să împărţi soarta cu mine, oricare ar fi aceasta?

— O, da! strigă fata cu entuziasm.

— Să mă urmezi oriunde am să merg?

— Până la capătul lumii.

— Atunci, ia-mă de braţ şi să plecăm, căci n-avem timp de pierdut.

Fata îşi trecu braţul pe sub al iubitului, fără măcar să-l întrebe unde o duce, căci, în momentul acela, el i se părea frumos, mândru şi puternic ca un zeu.

Intrară în pădure. Se înţelege că toate potecile muntelui erau cunoscute de Vampa; merse deci prin pădure fără să şovăiască o clipă, deşi nu era nici un drum croit, dar recunoscând calea ce trebuia urmată după arbori şi tufişuri. Merseră astfel vreun ceas şi jumătate.

Ajunseră în locul cel mai umbros al pădurii. Un pârâu cu albia secată ducea într-o cheie de munte, adâncă. Vampa o luase pe drumul acesta ciudat care, strâns între două maluri şi întunecat de umbra deasă a pinilor, părea, cu excepţia povârnişului mai blând, poteca Infernului despre care vorbeşte Virgiliu.

Tereza, cuprinsă iarăşi de temeri, văzând înfăţişarea locului acela sălbatic şi pustiu, se strângea lângă călăuza ei fără să spună un cuvânt. Dar, pentru că îl vedea calcând mereu cu paşi egali, iar pe figura lui se răsfrângea o linişte profundă, avea puterea să-şi ascundă emoţia.

Deodată, la zece paşi de ei, un om păru că se deslipeşte de lângă un copac dinapoia căruia stătea ascuns şi îl luă pe Vampa la ochi.

— Nici un pas mai mult! strigă el, altminteri eşti mort.

— Haida, de, spuse Vampa, ridicând mâna cu un gest de dispreţ în timp ce Tereza, nemaităinuindu-şi groaza, se strângea într-însul — de când se sfâşie lupii între ei?

— Cine eşti tu? întrebă santinela.

— Eu sunt Luigi Vampa, ciobanul de la ferma San-Felice.

— Ce vrei?

— Vreau să vorbesc cu tovarăşii tăi, care se află în poiana Rocca Bianca.

— Atunci urmează-mă, spuse santinela, sau, mai bine zis, de vreme ce cunoşti locul, mergi înainte.

Vampa zâmbi cu dispreţ văzând măsura de precauţie a banditului. O luă înainte, cu Tereza şi îşi continuă drumul cu acelaşi pas apăsat, liniştit, care-l adusese până aici.

După cinci minute, banditul le făcu semn să se oprească. Tinerii ascultară. Banditul imită de trei ori strigătul corbului. Un croncănit răspunse întreitului apel.

— Bun, glăsui banditul. Poţi să-ţi continui drumul.

Luigi şi Tereza porniră mai departe. Dar, pe măsură ce înaintau, Tereza se strângea tremurând lângă iubitul ei, căci printre copaci se vedeau apărând arme şi scânteind ţevi de puşcă.

Poiana Rocca Bianca se afla pe vârful unui munte mic, care, desigur, altădată, fusese un vulcan — vulcan stins mai înainte ca Remus şi Romulus să fi părăsit Alba pentru a veni să construiască Roma.

Tereza şi Luigi atinseră piscul şi se pomeniră faţă în faţă cu vreo douăzeci de bandiţi.

— Uite un tânăr care te caută şi care doreşte să-ţi vorbească, raportă santinela.

— Şi ce vrea să ne spună? întrebă acela care, în lipsa conducătorului, ţinea loc de căpitan.

— Vreau să spun că mă plictisesc cu meseria de păstor, spuse Vampa.

— Aha, înţeleg, mormăi aghiotantul, ai venit să te primim în rândurile noastre?

— Să fie bine venit! strigară mai mulţi bandiţi din Ferrusino, Pampinara şi Anagni, care-l recunoscuseră pe Luigi Vampa.

— Da, dar vin să vă cer altceva decât să fiu tovarăşul vostru.

— Şi ce vii să ne ceri? întrebară bandiţii cu uimire.

— Să fiu căpitanul vostru, spuse tânărul.

Bandiţii izbucniră în râs.

— Şi ce ai făcut ca să năzuieşti la cinstea asta? întrebă aghiotantul.

— L-am ucis pe conducătorul vostru, Cucumetto, ale cărui straie sunt pe mine, spuse Luigi şi am dat foc vilei San-Felice, ca să dăruiesc o rochie de nuntă logodnicei mele.

Peste un ceas, Luigi Vampa era ales căpitan în locul lui Cucumetto.

— Ei, dragă Albert, spuse Franz, întorcându-se spre prietenul său, ce gândeşti acum despre cetăţeanul Luigi Vampa?

— Spun că e un mit şi că n-a existat niciodată, răspunse Albert.

— Ce e aceea mit? întrebă Pastrini.

— Ar trebui prea mult ca să-ţi explic, dragul meu amfitrion, răspunse Franz. Şi zici că maestrul Vampa îşi exercită în momentul acesta profesiunea prin împrejurimile Romei?

— Cu o cutezanţă de care, până la el, nici un alt bandit nu a dat dovadă.

— Va să zică, poliţia a încercat zadarnic să-l prindă?

— Ce vreţi? el este înţeles deodată cu păstorii de pe câmpie, cu pescarii Tibrului şi cu contrabandiştii de pe coastă. E căutat prin munţi, el e pe fluviu; e urmărit pe fluviu, ajunge în largul mării. Apoi, deodată, când îl crezi refugiat în insula del Giglio, del Guanouti sau Monte-Cristo, îl vezi reapărând la Albano, la Tivoli sau la Riccia.

— Şi cum procedează cu călătorii?

— O, foarte simplu! După distanţa la care se găsesc de oraş, el le îngăduie opt ceasuri, douăsprezece ceasuri sau o zi, ca să plătească răscumpărarea, apoi, după trecerea acestui timp, le mai acordă un ceas de graţie. Dacă în al şaizecilea

minut a acestui ceas n-are banii, zboară creierii prizonierului cu un foc de pistol, sau îi înfige pumnalul în inimă şi gata.

— Ei, Albert, îl întrebă Franz pe tovarăşul său, mai eşti dispusă să mergi la Colosseum prin bulevardele exterioare?

— Absolut, spuse Albert, dacă drumul e mai pitoresc.

În momentul acela, sunară orele două, uşa se deschise şi apăru vizitiul.

— Excelenţă, zise el, trăsura vă aşteaptă.

— Haide la Colosseum, spuse Franz.

— Prin poarta del Popolo, Excelenţă, sau pe străzi?

— La dracu, pe străzi! exclamă Franz.

— Dragul meu, zise Albert ridicându-se la rându-i şi aprinzându-şi a treia ţigară, nu zău, te credeam mai curajos.

Tinerii coborâră scara şi se urcară în trăsură.

Capitolul XXXV   Arătarea

Franz găsise o cale de mijloc pentru ca Albert să ajungă la Colosseum fără a trece pe dinaintea vreunei ruine antice şi deci fără ca mersul la pas să răpească un deget măcar din giganticile proporţii ale colosului. Vor lua-o pe via Sistinia, vor scurta un unghi drept: pe dinaintea Sfintei Maria- Mare şi vor ajunge prin via Urbana şi San-Pietro în Vincoli pâna la via del Colosseo.

Itinerariul acesta oferea de altminteri alt avantaj: acela de a nu-l abate cu nimic pe Franz de la impresia ce i-o produsese istoria povestită de Pastrini şi în care se găsea amestecat amfitrionul misterios de la Monte- Cristo. De aceea, se rezemase în ungherul său şi recăzuse în cercetările fără sfârşit al căror obiect era el însuşi şi cărora nu le putuse găsi un răspuns mulţumitor. De altfel, încă un lucru i-l reamintise pe prietenul său Simbad marinarul: legăturile misterioase dintre tâlhari şi mateloţi. Spusele lui Pastrini cu privire la refugiul pe care îl găsea Vampa în bărcile pescarilor şi contrabandiştilor, îi reaminteau lui Franz de cei doi bandiţi corsicani găsiţi cinând cu echipajul micului yacht care se abătuse din drum şi acostase la Porto-Vecchio cu singurul scop de a-i coborî pe uscat. Numele pe care şi-l dădea amfitrionul de la Monte-Cristo, rostit de amfitrionul de la hotelul Londra, îi dovedea că cel dintâi juca acelaşi rol filantropic pe coastele de la Piombino, Civiia-Vecchia,

Ostia, Gaete ca şi pe acelea ale Corsicii, Toscanei şi Spaniei; şi, deoarece, după câte îşi putea aminti Franz, amfitrionul îi pomenise de Tunis şi Palermo, însemna că el îmbrăţişa un cerc de relaţii destul de întins.

Dar, oricât de puternice ar fi fost toate aceste gânduri asupra minţii tânărului, ele se risipiră în clipa când văzu înălţându-se în faţa sa imaginea sumbră şi gigantică a Colosseumului, prin deschizăturile căruia luna proiecta razele lungi şi palide ce cad în ochii fantomelor. Trăsura se opri la câţiva paşi de Mesa Sudans. Vizitiul deschise portiera. Tinerii săriră din trăsură şi se pomeniră în faţa unui cicerone răsărit parcă din pământ.

Fiindcă îi urmase şi acela de la hotel, acum aveau două călăuze. E cu neputinţă de altminteri să eviţi la Roma acest lux al călăuzelor: în afară de ciceronele general care se agaţă de tine în momentul când calci pragul hotelului şi care nu te mai părăseşte decât în ziua când ieşi din oraş, se găseşte un cicerone special ataşat fiecărui monument şi aproape, aş spune, fiecărei părticele de monument. Vă închipuiţi, deci, că nu puteau să lipsească ciceroni la Colosseum, adică la monumentul despre care Martial spunea: "Memphis poate să înceteze a mai lăuda miracolele barbare ale piramidelor sale, să nu mai cânte minunile Babylonului, totul va ceda în faţa muncii imense a amfiteatrului Cezarilor şi toate vocile faimei sunt da-toare să se unească pentru a lăuda monumentul acesta".

Franz şi Albert nu încercară să se sustragă tiraniei ghidului. De altminteri, aceasta ar fi cu atât mai greu, cu cât numai călăuzele au dreptul să parcurgă monumentul cu torţe. Nu se împotriviră prin urmare deloc şi se predară legaţi conducătorilor lor.

Franz cunoştea promenada, deoarece, o mai bătuse de zece ori. Dar, deoarece tovarăşul său, mai novice, punea pentru prima oară piciorul în monumentul lui Flavius Vespasian, trebuie să mărturisesc, spre lauda sa, că, în ciuda pălăvrăgelii ignorante a călăuzelor, era foarte impresionat. Nu poţi avea nici o idee, despre măreţia unei atare ruine ale cărei proporţii sunt dublate de misterioasa strălucire a lunii meridionale cu raze ce par un asfinţit de occident, dacă nu ai văzut-o.

De aceea, după ce făcu o sută de paşi sub porticurile interioare, părăsindu-l pe Albert în seama călăuzelor care nu

voiau să renunţe la dreptul exclusiv de a-i arăta în toate amănuntele groapa cu lei, loja gladiatorilor, podiumul Cezarilor, îngânduratul Franz urcă pe o scară jumătate ruinată şi, lăsându-i să-şi continue drumul simetric, el se aşeză la umbra unei coloane în faţa unei scobituri ce-i îngăduia să îmbrăţişeze gigantul de granit în toată splendida lui întindere.

Franz se afla acolo cam de un sfert de oră. Însoţit de cei doi purtători de torţe, ieşise dintr-un vomitoriu aflat în cealaltă extremitate a Colosseumului; ca nişte umbre care urmăresc un licărit de foc, ei coborau din treaptă în treaptă spre locurile rezervate vestalelor, când i se păru că aude rostogolindu-se în adâncurile monumentului o piatră desprinsă din scara situată în faţa celei pe care urcase el ca să ajungă aici. Fără îndoială, nu e un lucru neobişnuit o piatră care se desprinde sub piciorul timpului şi se rostogoleşte în abis. De data aceasta însă, i se părea că piatra cedase sub picioarele unui om şi că un zgomot de paşi ajungea până la el, cu toate că făptura nevăzută făcea totul ca să-l înăbuşe.

Într-adevăr, după o clipă, se arătă un om ieşind treptat din umbră, pe măsură ce urca scara al cărei orificiu situat în faţa lui Franz era luminat de lună, dar ale cărei trepte, pe măsură ce coborai, se afundau în beznă. Putea să fie un călător ca şi el, preferând o meditaţie solitară flecărelii banale a călăuzelor şi în consecinţă, apariţia sa nu avea nimic surprinzător. Dar, după şovăiala cu care urca ultimele trepte, după felul cum, ajuns pe platformă, se opri şi păru că ascultă, era vădit că venise acolo cu un scop anumit şi că aştepta pe cineva. Cu o mişcare instinctivă, Franz se ascunse cât putu mai mult în spatele coloanei. La zece paşi de locul unde se găseau amândoi, bolta era desfundată şi o deschizătură rotundă, ca aceea a unui puţ, permitea să se zărească cerul înstelat.

În jurul deschizăturii prin care, poate de sute de ani, răzbeau razele lunii, creşteau tufişuri ale căror forme, verzi şi plăpânde, se desprindeau pe azurul mat al firmamentului, în timp ce liane înalte şi tulpini puternice de iederă spânzurau de pe terasa superioară, legănându-se sub boltă ca nişte frânghii plutitoare.

Personajul, a cărui misterioasă sosire atrăsese atenţia lui Franz, stătea într-o semi-penumbră care nu-i îngăduia să-i distingă trăsăturile, dar care nu era totuşi destul de întunecată

ca să-l împiedice să-i examineze îmbrăcămintea. Era înfăşurat într-o manta largă, cafenie, cu o pulpană care, zvârlită peste umărul stâng, îi ascundea partea de jos a feţei, în timp ce pălăria cu boruri late îi acoperea partea superioară. Numai extremitatea veşmintelor era luminată de lumina piezişă ce trecea prin deschizătură, permiţând să se distingă un pantalon negru, care acoperea, cochet, o cizmă de lac.

Omul aparţinea, evident, dacă nu aristocraţiei, cel puţin înaltei societăţi. Stătea acolo de câteva minute şi începu să dea semne vădite de nerăbdare, când un zgomot uşor se auzi pe terasa superioară. În clipa aceea, o umbră păru că acoperă lumina. Un om se arătă în deschizătură, îşi cufundă privirea străpungătoare în întuneric şi zări omul cu manta. Se agăţă îndată de lianele care spânzurau şi de iederele plutitoare, alunecă pe ele şi, ajungând la trei sau patru picioare de sol, sări sprinten jos. Acesta purta costumul unui Transteverin.

— Scuzaţi-mă, Excelenţă, spuse el în dialect roman, că v-am făcut să aşteptaţi. Am întârziat doar câteva minute. Acum au sunat orele zece la Saint-Jean de Latran.

— Eu am venit mai înainte, nu dumneata eşti în întârziere, răspunse străinul, fără ceremonie, cu cel mai curat accent toscan. De altminteri, chiar dacă mă lăsai să aştept, mi-aş fi închipuit că te reţine un motiv independent de voinţa dumitale.

— Şi aţi fi avut dreptate, Excelenţă; vin de la castelul San-Angelo şi am trecut prin toate greutăţile ca să vorbesc cu Beppo.

— Cine e Beppo?

— Un slujbaş al închisorii, căruia i-am făcut un mic venit ca să aflu ce se petrece în castelul Sfinţiei sale.

— Aha, văd că eşti prevăzător, dragul meu.

— Ce vreţi, Excelenţă? Nu se ştie niciodată ce se poate întâmpla; poate că într-o zi am să fiu şi eu prins în plasă, ca bietul Peppino şi o să am nevoie de un şoarece ca să roadă câteva plase ale închisorii.

— Pe scurt, ce ai aflat?

— Vor fi două execuţii marţi, la orele două, aşa cum e obiceiul la Roma, cu prilejul deschiderii sărbătorilor mari. Un condamnat va fi *mazzolato*, un nenorocit care a ucis un preot ce-l crescuse şi care nu merită nici un interes. Celălalt va fi *decapitato* şi acesta e bietul Peppino.

— Ce vrei, dragul meu, voi inspiraţi o groază aşa de mare, nu numai stăpânirii pontificale, dar şi regatelor vecine, încât e neapărată nevoie să se dea un exemplu.

— Dar Peppino nici nu face parte din banda mea, e un biet cioban care n-a făcut altă crimă decât că ne-a procurat alimente.

— Ceea ce face ca el să fie socotit complicele vostru. Precum, vezi, sunt plini de atenţii cu el, căci, în loc să-l răpună aşa cum vei fi dumneata dacă au să te prindă, se vor mulţumi să-l ghilotineze. De altminteri, se va aduce o variaţie în plăcerile poporului şi va fi un spectacol pentru toate gusturile.

— Afară de acela pe care i-l pregătesc eu şi la care nu se aşteaptă, declară Transteverinul.

— Dragă prietene, dă-mi voie să-ţi spun că îmi pari pe punctul de a face o prostie, reluă omul cu mantaua.

— Sunt hotărât la orice ca să împiedic execuţia nenorocitului care se află la strâmtoare pentru vina de a mă fi servit; la naiba, m-aş socoti un laş dacă nu aş face ceva pentru bietul băiat.

— Şi ce ai să faci?

— Am să pun douăzeci de oameni în jurul eşafodului, iar în momentul când îl vor aduce, la semnalul dat de mine, ne vom năpusti cu pumnalele asupra escortei şi-l vom răpi.

— Mi se pare foarte riscant şi cred că planul meu e mai bun decât al dumitale.

— Şi care e planul dumneavoastră, Excelenţă?

— Aş da zece mii de piaştri cuiva pe care îl ştiu şi care va obţine amânarea execuţiei lui Peppino pentru la anul, apoi, în timpul anului, aş da încă o mie de piaştri cuiva pe care de asemenea îl cunosc şi i-aş înlesni evadarea din închisoare.

— Sunteţi sigur de reuşită?

— *Pardieu!* spuse în franţuzeşte omul cu mantaua.

— Vă rog? întrebă Transteverinul.

— Spun, dragul meu, că aş face mai mult cu singur cu aurul meu, decât dumneata şi toţi oamenii dumitale, cu pumnalele, pistoalele, carabinele şi tromboanele lor. Lasă-mă pe mine să lucrez.

— Minunat, dar, dacă nu izbutiţi, noi vom fi oricând gata.

— Fiţi oricând gata, dacă vă face plăcere, dar te asigur că eu îl voi salva.

— Băgaţi de seamă că e hotărât pentru poimâine, marţi, nu mai aveţi decât ziua de mâine.

— Da, dar ziua se compune din douăzeci şi patru de ore, fiecare oră se compune din şaizeci de minute, fiecare minut din şaizeci de secunde; în 86.400 de secunde se pot face multe lucruri.

— Cum să aflăm, Excelenţă, dacă aţi izbutit?

— Foarte simplu. Am închiriat ultimele trei ferestre ale cafenelei Rospoli. Dacă am obţinut amânarea, cele două ferestre din colţ vor fi acoperite cu damasc galben, iar aceea din mijloc va avea damasc alb cu o cruce roşie.

— Minunat! Şi prin cine veţi comunica amânarea?

— Trimite-mi pe unul din oamenii dumitale deghizat în călugăr să i-o dau. Graţie costumului său va ajunge până la piciorul eşafodului şi va preda documentul şefului confreriei care, la rându-i, îl va preda călăului. Până atunci, comunicaţi vestea aceasta lui Peppino, să nu moară cumva de frică sau să-şi piardă mintea, căci ar însemna că am făcut o cheltuială inutilă.

— Excelenţă, zise ţăranul, eu vă sunt devotat cu trup şi suflet, iar dumneavoastră sunteţi încredinţat de aceasta, nu-i aşa?

— Nădăjduiesc cel puţin.

— Ei, bine, dacă îl salvaţi pe Peppino, vă voi purta în viitor mai mult decât devotament, vă voi purta supunere.

— Ia seama la ce spui, dragul meu. Poate că într-o zi am să-ţi reamintesc, deoarece s-ar putea să am şi eu nevoie de tine vreodată.

— Excelenţă, mă veţi găsi atunci, în ceas de nevoie, aşa cum v-am găsit eu acum. Chiar de v-aţi afla la capătul celălalt al lumii, nu trebuie decât să-mi scrieţi: "Fă asta" şi eu o voi face...

— Ssst! spuse necunoscutul. Aud zgomot.

— Sunt nişte călători care vizitează Colosseumul cu făclii.

— Nu trebuie să ne găsească împreună. Copoii de călăuze ar putea să te recunoască şi oricât de onorabilă ar fi prietenia dumitale, dragul meu, dacă s-ar afla că suntem legaţi unul de celălalt, mi-e teamă că legătura aceasta ar ştirbi ceva din creditul meu.

— Aşadar, dacă aveţi amânarea?

— Fereastra de la mijloc îmbrăcată în damasc cu o cruce roşie.

— Dacă n-o aveţi?...

— Trei culori galbene.

— Şi atunci?

— Atunci, dragul meu, mânuieşte pumnalul în voie, îţi îngădui şi voi fi acolo ca să te văd la lucru.

— Cu bine, Excelenţă. Eu contez pe dumneavoastră şi dumneavoastră contaţi pe mine.

După aceste cuvinte, Transteverinul dispăru pe scară, în timp ce necunoscutul, acoperindu-şi şi mai mult figura cu mantaua, trecu la doi paşi de Franz şi coborî în arenă pe treptele exterioare.

În clipa următoare Franz îşi auzi numele răsunând sub bolţi. Îl chema Albert.

Aşteptă până când cei doi se îndepărtară, nevrând să le arate că au avut un martor care, dacă nu le-a văzut chipul, totuşi n-a pierdut un cuvânt din convorbirea lor.

Peste zece minute, Franz gonea spre hotelul Spania ascultând cu o neatenţie nepoliticoasă dizertaţia savantă pe care Albert o făcea, după Pliniu şi Calpurnius, asupra reţelelor cu ţepi de fier care împiedicau animalele sălbatice să se năpustească asupra spectatorilor.

Îl lăsă să vorbească fără să-l contrazică. Era grăbit să rămână singur, pentru a medita în taină ia scena petrecută în faţa sa. Dintre cei doi oameni, unul îi era, cu siguranţă, necunoscut. Îl vedea şi îl auzea pentru întâia oară, dar nu tot aşa era cu celălalt. Cu toate că nu-i zărise chipul cufundat mereu în umbră sau ascuns de manta, inflexiunile glasului îl izbi-seră prea mult când le-a auzit prima oară, ca ele să mai poată răsuna vreodată în apropierea sa fără să le recunoască. Cu deosebire în intonaţiile ironice era ceva strident şi metalic care îl făcuse să tresară în ruinele Colosseumului, că şi în peştera de la Monte-Cristo. De aceea, avea ferma convingere că omul acesta nu e altul decât Simbad marinarul.

În orice altă împrejurare, curiozitatea inspirată de acest om ar fi fost aşa de mare, încât i s-ar fi arătat în faţă. De data aceasta însă, conversaţia pe care o auzise era prea intimă ca să nu-l reţină teama chibzuită că apariţia sa nu i-ar fi fost plăcută. Îl lăsase deci să se depărteze, precum aţi văzut, dar

făgăduindu-şi, că dacă îl va mai întâlni, să nu piardă al doilea prilej aşa cum îl pierduse pe primul.

Franz era prea frământat de gânduri ca să doarmă bine. Îşi petrecu noaptea evocând toate împrejurările care se legau de omul din peşteră şi de necunoscutul de la Colosseum şi care tindeau să facă din ambele personaje un singur individ. Cu cât se gândea mai mult, cu atât părerea sa se întărea.

Adormi spre ziuă, astfel că nu se trezi decât foarte târziu. Ca adevărat parizian, Albert îşi luase măsurile de precauţie pentru seara. Trimisese după o lojă la teatrul Argentina.

Franz avea de scris câteva scrisori în Franţa, astfel că lăsă pentru toată ziua trăsura lui Albert.

La orele cinci, Albert se înapoie. Predase scrisorile de recomandaţie, avea invitaţii pentru fiecare seară şi văzuse Roma. O zi îi fusese deajuns pentru toate acestea. Ba, avusese timp să se informeze şi asupra piesei care se juca şi asupra actorilor. Piesa era intitulată *Parisina*; actorii se numeau: Coselli, Moriani şi Specia.

Tinerii noştri nu erau, precum vedeţi, tocmai nefericiţi: vor asista la reprezentaţia uneia dintre cele mai bune opere a autorului *Luciei di Lammermoor*, cântată de trei dintre cei mai renumiţi artişti ai Italiei.

Albert nu se putuse obişnui cu teatrele ultramoderne, cu orchestra dincolo de care nu se trece şi care n-au nici balcoane, nici loji descoperite; îi era greu unui om care îşi avea stalul său la Bouffes şi locul său în loja Operei. Ceea ce nu-l împiedica pe Albert să se gătească în culori bătătoare, ori de câte ori mergea la Operă cu Franz. Toalete zadarnice, căci, trebuie să mărturisim spre ruşinea unuia dintre cei mai vrednici reprezentanţi ai aristocraţiei noastre, de patru luni de zile de când cutreiera Italia în lung şi în lat, Albert nu avusese nici o aventură. Încerca uneori să glumească pe tema aceasta, în fond însă, era, el, Albert de Morcerf, unul dintre tinerii cei mai căutaţi, era grozav de nemulţumit de insuccesul său. Lucru era cu atât mai penibil cu cât, potrivit deprinderii modeste a scumpilor noştri compatrioţi, Albert plecase din Paris cu convingerea că va avea în Italia cele mai mari succese şi că va veni să facă deliciile bulevardului Gand cu istorisirea aventurilor sale. Din păcate, nu se întâmplase nimic: fermecătoarele contese genoveze, florentine şi napolitane, rămăseseră fidele nu soţilor, ci

amanţilor lor, iar Albert căpătase cruda convingere că italiencele au asupra franţuzoaicelor cel puţin avantajul că sunt fidele infidelităţii lor.

Nu vreau să spun că, în Italia, nu sunt, ca pretutindeni, excepţii. Şi cu toate acestea, Albert era nu numai un cavaler de perfectă eleganţă, ci şi un om cu mult spirit, în plus, era viconte; viconte de nobleţe nouă, este drept, dar astăzi când nu se mai arată dovezile, ce importă că ea datează din 1399 sau din 1815? Pe deasupra, avea un venit de cincizeci de mii de lire. Era mai mult decât trebuie, precum vedeţi, spre a fi la modă la Paris. Se simţea deci întrucâtva umilit că încă nu a fost remarcat serios de nimeni în nici unul din oraşele pe unde trecuse. Nădăjduia însă să-şi scoată paguba la Roma, carnavalul fiind, în toate ţările care celebrează aceasta onorabilă instituţie, o epocă de libertate unde cele mai severe făpturi se lasă îndemnate spre o faptă de nebunie. Şi, deoarece carnavalul se deschidea a doua zi, era foarte important ca Albert să-şi lanseze prospectul înainte de deschidere. Aşadar, închiriase în acest scop una din lojile cele mai arătoase din teatru şi se gătise în mod ireproşabil. Loja se găsea la primul rang, cel care înlocuieşte la noi galeria. De altminteri şi primele trei etaje sunt tot aşa de aristocratice unele ca şi altele şi de aceea li se spune ranguri nobile. Loja în care putea să încapă fără a fi înghesuite, douăsprezece persoane, îi costase pe cei doi prieteni ceva mai puţin decât o lojă de patru persoane la Ambigu.

Albert mai nutrea o speranţă: dacă izbutea să ocupe un loc în inima unei frumoase romane, va putea, în mod firesc, să cucerească şi un *posto* în trăsură şi deci să vadă carnavalul dintr-un vehicul aristocratic sau dintr-un balcon princiar.

Toate aceste consideraţii îl făceau mai scăpărător de spirit ca oricând. Stătea cu spatele la actori, aplecându-se pe jumătate din lojă şi cercetând toate femeile drăguţe cu un lornion foarte lung. Şi totuşi, nici o femeie frumoasă nu răsplătea cu o singură privire, măcar din curiozitate, manevrele lui Albert.

Într-adevăr, fiecare vorbea despre treburile sale, despre amorurile şi plăcerile sale, despre carnavalul care se deschidea a doua zi după Săptămâna Sfântă, fără să ia seama un singur moment la actori sau la piesă, cu excepţia momentelor indicate, când fiecare se întorcea să audă un fragment din recitativul lui

Coselli, să aplaude vreo notă strălucită a lui Moriani sau să strige "Bravo", Speciei. Apoi conversaţiile particulare reîncepeau.

Spre sfârşitul primului act, uşa unei loji care rămăsese goală până atunci se deschise şi Franz văzu intrând o persoană căreia avusese onoarea să-i fie prezentat la Paris şi pe care o credea încă în Franţa. Albert văzu mişcarea pe care o făcu prietenul său la apariţia făpturii şi întorcându-se spre el, îl întrebă:

— O cunoşti pe femeia aceasta?

— Da, cum ţi se pare?

— Fermecătoare, dragul meu şi blondă. Oh, adorabil păr! E franţuzoaică?

— E veneţiană.

— Şi cum o cheamă?

— Contesa G.

— O, o cunosc după nume! exclamă Albert, se spune că e tot aşa de spirituală pe cât e de frumoasă. Drace, când mă gândesc că aş fi putut să-i fiu prezentat la ultimul bal al doamnei de Villefort şi că am neglijat. Sunt un mare nătărău.

— Vrei să repar eu greşeala aceasta? întrebă Franz.

— Cum, o cunoşti aşa de aproape încât poţi să mă conduci în loja ei?

— Am avut onoarea să-i vorbesc de trei sau patru ori, dar să ştii că este destul pentru a nu comite o nepoliteţe.

În momentul acela, contesa îl zări pe Franz şi îi făcu cu mâna un semn graţios, la care el răspunse printr-o respectuoasă înclinare din cap.

— A, dar mi se pare că eşti în relaţii intime cu ea, spuse Albert.

— Uite, nu ai dreptate şi asta ne va face pe noi, francezii, să săvârşim întotdeauna prostii nenumărate. În Spania şi mai cu seamă în Italia, nu. trebuie să judeci niciodată intimitatea oamenilor după libertatea raporturilor. Am fost în termeni de simpatie cu contesa, atâta tot.

— Simpatie de inimă? întrebă Albert râzând.

— Nu, de spirit, răspunse Franz cu seriozitate.

— Şi cu ce ocazie?

— Cu ocazia unei promenade la Colosseum, asemenei aceleia pe care am făcut-o noi.

— Sub clar de lună?

— Da.

— Singuri?

— Aproape.

— Şi aţi vorbit...

— Despre morţi.

— Într-adevăr, un subiect foarte recreativ, exclamă Albert. Ei, bine, eu îţi făgăduiesc că, dacă am norocul să fiu cavalerul frumoasei contese la o astfel de promenadă, nu-i voi... vorbi decât despre vii.

— Şi poate că o să faci rău.

— Până una alta, mă prezinţi, cum mi-ai făgăduit?

— De îndată ce se lasă cortina.

— Ce afurisit de lung e actul ăsta prim!

— Ascultă finalul, este foarte frumos şi Coselli îl cântă admirabil.

— Da, dar ce turnură!

— Specia e cum nu se poate mai dramatică.

— Înţelegi că, atunci când ai auzit-o pe Sontaga şi pe Malibrana...

— Nu ţi se pare că metoda lui Morlani e excelentă?

— Nu-mi plac brunii care cântă blond.

— Ah, dragul meu, spuse Franz întorcându-se, în timp ce Albert continua să arunce ocheade, eşti prea pretenţios.

În sfârşit, cortina căzu spre marea satisfacţie a vicontelui de Morcerf, care îşi luă pălăria, îşi potrivi repede părul, cravata şi manşetele şi-i atrase atenţia lui Franz că-l aşteaptă.

Deoarece la rândul ei contesa, pe care Franz o întrebă din ochi, îi arătă printr-un semn că e bine venit, Franz nu mai zăbovi pentru a satisface graba lui Albert, astfel că, însoţit de tovarăşul său care profita de drum să-şi rectifice cutele gulerului şi reverele hainei, făcu ocolul hemiciclului şi bătu la loja numărul 4, unde se afla contesa.

Imediat, tânărul care stătea lângă ea, în faţa lojei, se ridică cedând, după obiceiul italian, locul său noului venit care, la rându-i, e dator să-l cedeze atunci când o altă vizită se prezintă.

Franz îl prezentă pe Albert contesei ca pe unul dintre cei mai distinşi tineri ai noştri prin poziţia sa socială şi prin inteligenţa sa, ceea ce de altminteri era adevărat, căci la Paris şi în mediul în care trăia, Albert era un cavaler fără cusur. Adăugă

amănuntul că, deznădăjduit de a nu fi ştiut să profite de şederea contesei la Paris pentru a i se prezenta, l-a însărcinat pe el să repare greşeala aceasta, misiune de care se achita rugând-o pe contesă, pe lângă care ar fi avut nevoie el însuşi de o protecţie, să-i scuze indiscreţia.

Contesa răspunse adresându-i lui Albert un salut fermecător şi întinzându-i mâna lui Franz.

Invitat de ea, Albert ocupă locul gol din faţă, iar Franz se aşeză în rândul al doilea, în spatele contesei.

Albert găsise un admirabil subiect de conversaţie: Parisul. Îi vorbea contesei despre cunoştinjele lor comune. Franz înţelese că prietenul său se afla pe calea cea bună. Îl lăsa în voie şi cerându-i gigantica lornietă, se apucă la rându-i să exploreze sala.

Singură în faţa unei loji, plasată la al treilea rang vizavi de ei, stătea o femeie splendidă, îmbrăcată cu un costum grecesc pe care îl purta cu atâta graţie încât se vedea că este costumul ei natural.

În spatele ei, în umbră, se schiţa conturul unui bărbat al cărui chip nu putea fi văzut.

Franz întrerupse conversaţia lui Albert şi a contesei, întrebând-o pe aceasta dacă o cunoaşte pe frumoasa albaneză care merita să atragă atenţia nu numai a bărbaţilor, dar şi a femeilor.

— Nu, spuse ea. Tot ce ştiu e că se găseşte la Roma de la începutul sezonului, căci la deschiderea teatrului, am văzut-o acolo unde este şi acum, iar de o lună de zile nu a lipsit de la nici o reprezentaţie, uneori fiind însoţită de bărbatul care e cu ea în momentul acesta, iar alteori urmată numai de un servitor negru.

— Cum vi se pare, contesă?

— Extrem de frumoasă. Desigur că Medora semăna cu femeia aceasta.

Franz şi contesa schimbară un zâmbet. Ea începu să vorbească iarăşi cu Albert, iar Franz să-şi privească albaneza.

Cortina se ridică asupra baletului. Era unul din acele bune balete italiene, puse în scenă de faimosul Henri, care îşi făcuse, cu titlul de coregraf în Italia, o reputaţie colosală, pierdută apoi de nenorocit în teatrul nautic, unul din acele balete unde toată lumea, de la primul până la ultimul, ia parte aşa de activ la

acţiune, încât o sută cincizeci de persoane fac în acelaşi moment acelaşi gest şi ridică simultan acelaşi braţ sau acelaşi picior.

Baletul se intitula *Polişca*.

Franz era prea preocupat de frumoasa-i grecoaică pentru a se ocupa de balet, oricât de interesant ar fi fost acesta. Ea urmărea cu o plăcere vădită spectacolul, plăcere care contrasta enorm cu nepăsarea profundă a însoţitorului ei. Cât timp dură capodopera coregrafică, acesta nu făcu o mişcare, părând să guste plăcerile cereşti ale unui somn calm şi fericit, în ciuda zgomotului infernal pe care îl făceau trompetele şi ţimbalele din orchestră.

În sfârşit, baletul se încheie şi cortina căzu în aplauzele frenetice ale unui parter vrăjit.

Graţie obiceiului de a tăia opera printr-un balet, antractele sunt foarte scurte în Italia, cântăreţii având timpul să se odihnească şi să-şi schimbe costumul în timp ce dansatorii îşi execută piruetele.

Al doilea act începu. La primele atingeri ale arcuşului, Franz îl văzu pe somnoros ridicându-se încet şi apropiindu-se de grecoaică, aceasta se întoarse spre el, îi adresă câteva cuvinte şi se sprijini din nou pe balustrada lojii. Figura interlocutorului ei era tot în umbră, astfel că Franz nu putea să-i distingă nici o trăsătură.

Cortina se ridică, atenţia lui Franz fu în mod natural atrasă de actori, astfel că ochii săi părăsiră o clipă loja frumoasei grecoaice îndreptându-se spre scenă.

Actul începe, după cum ştiţi, cu duetul visului. Parisina, culcată, trădează în faţa lui Azzo secretul dragostei sale pentru Ugo, soţul înşelat trece prin toate furiile geloziei până când, convins că femeia e infidelă, o trezeşte anunţându-i apropiata sa răzbunare.

Duetul este unul din cele mai frumoase, mai expresive şi mai teribile din câte au ieşit din condeiul fecund al lui Donizetti. Franz îl auzea pentru a treia oară şi, deşi nu era un meloman pasionat, duetul produse asupra lui un efect profund. Se pregătea deci să-şi alăture aplauzele aplauzelor sălii când, mâinile sale, gata să se împreune, rămaseră îndepărtate, iar strigătul de "Bravo" care îi scăpa din gură se stinse pe buze.

Bărbatul din lojă se ridicase, iar capul său, găsindu-se în lumină, Franz îl recunoscu pe misteriosul locuitor de la Monte-Cristo, pe acela a cărui statură şi al cărui glas i se păruse că le-a recunoscut în ajun, în ruinele Colosseumlui. Nu mai încăpea îndoială, ciudatul călător locuia la Roma.

Desigur că expresia figurii lui Franz era în armonie cu tulburarea pe care apariţia o producea în spiritul său, deoarece contesa îl privi, izbucni în râs şi îl întrebă ce are.

— Doamnă contesă, răspunse Franz, v-am întrebat dacă o cunoaşteţi pe femeia albaneză, vă voi întreba acum dacă îl cunoaşteţi pe soţul ei?

— Nu mai mult decât pe ea, răspunse contesa.

— Nu l-aţi remarcat niciodată?

— Iată o întrebare specific franţuzească. Ştiţi bine că pentru noi, italiencele, nu există în lume alt bărbat decât acela pe care îl iubim.

— E drept, zise Franz.

— În orice caz, adăugă ea, punându-şi la ochi binoclul lui Albert şi îndreptându-l spre lojă, e desigur vreun proaspăt exhumat, vreun mort ieşit din groapă cu permisiunea groparului, căci mi se pare groaznic de palid.

— Totdeauna e aşa, răspunse Franz.

— A, îl cunoaşteţi, întrebă contesa. Atunci vă voi întreba eu cine este.

— Am impresia că l-am mai văzut şi mi se pare că îl recunosc.

— Înţeleg într-adevăr, spuse ca făcând o mişcare cu umerii săi frumoşi, ca şi cum un fior i-ar fi trecut prin vine, înţeleg că, atunci când ai văzut o dată un astfel de om, nu-l mai uiţi.

Aşadar, efectul încercat de Franz nu era o impresie specială, căci şi altă persoană simţea la fel.

— Ce credeţi despre omul acesta? o întrebă Franz pe contesă, după ce ca îl mai privi o dată cu binoclul.

— Că mi se pare a fi lordul Ruthwen în carne şi oase.

Într-adevăr, evocarea lui Byron îl izbi pe Franz. Dacă un om îl putea face să creadă în existenţa vampirilor, apoi acesta era.

— Trebuie să aflu cine este, zise Franz sculându-se.

— O, nu, exclamă contesa. Nu, nu mă lăsa, contez pe dumneata pentru a mă conduce acasă şi te reţin.

— Serios, vă e frică? îi spuse Franz plecându-se la urechea ei.

— Ascultă, îi spuse ea, Byron mi-a jurat că el crede în vampiri, mi-a spus că a văzut unul, mi-a descris chipul lor. Ei bine, este întrutotul asemănător: păr negru, ochi mari în care scânteiază o flacără ciudată, paloare mortală. Mai observă că nu este cu o femeie ca toate femeile, e cu o străină... o grecoaică, o schismatică... fără îndoială o magiciană ca şi el. Te rog, nu pleca. Urmăreşte-l mâine, dacă vrei, dar îţi declar că astăzi te reţin.

Franz stărui.

— Ascultă, spuse ea ridicându-se, eu plec, nu pot să rămân până la sfârşitul spectacolului. Am invitaţi. Ai să fii aşa de puţin galant încât să-mi refuzi tovărăşia dumitale?

Nu exista alt răspuns decât să-şi ia pălăria, să deschidă uşa şi să ofere braţul contesei, ceea ce şi făcu.

Contesa era într-adevăr nespus de tulburată şi nici Franz nu putea să scape de o anume spaimă superstiţioasă, cu atât mai naturală cu cât ceea ce la contesă era produsul unei senzaţii instinctive, la el era rezultatul unei amintiri. Simţi că ea tremura când se urcă în trăsură.

O conduse până acasă. Acolo nu era nimeni şi nu era câtuşi de puţin aşteptată. O dojeni.

— Într-adevăr, îi spuse ea, nu mă simt bine şi am nevoie să fiu singură. Vederea omului acela m-a tulburat.

Franz încercă să râdă.

— Nu râde, îi spuse ea. Nici dumitale nu-ţi vine să râzi. Făgăduieşte-mi un lucru.

— Care?

— Făgăduieşte-mi-l.

— Tot ce veţi vrea, cu excepţia de a nu renunţa la descoperirea omului acela. Am motive pe care nu vi le pot spune să aflu cine este, de unde vine şi încotro se duce.

— De unde vine, nu ştiu, dar unde se duce, pot să-ţi spun; cu siguranţă că în infern.

— Să revenim la făgăduiala pe care o cereaţi de la mine, contesă, zise Franz.

— A, da, să te înapoiezi direct la hotel şi să nu cauţi să-l vezi pe omul acesta în seara asta. Există anumite afinităţi între persoanele de care te desparţi şi persoanele pe care le

întâlneşti. Nu servi de intermediar între omul acela şi mine. Mâine, aleargă după el dacă vrei, dar să nu mi-l prezinţi niciodată, dacă nu doreşti să mor de spaimă. Cu acestea zise, bună seara, caută de dormi, eu ştiu bine cine dintre noi nu va dormi.

Cu aceste cuvinte, contesa îl părăsi pe Franz, lăsându-l în dilema de a nu şti dacă ea s-a amuzat pe socoteala lui sau dacă a simţit într-adevăr teama pe care o exprimase.

Când se înapoie la hotel, Franz îl găsi pe Albert în halat, în pantaloni de casă, tolănit voluptuos într-un fotoliu şi frământându-şi ţigara.

— A tu eşti? spuse el. Pe cuvântul meu, nu te aşteptam decât mâine.

— Dragă Albert, răspunse Franz, sunt bucuros că am prilejul de a-ţi spune o dată pentru totdeauna că ai cea mai greşită idee despre femeile italiene. Cred totuşi că insuccesele tale amoroase ar fi trebuit să te vindece.

— Ei, ce vrei? nu poţi înţelege nimic cu afurisitele de femei. Îţi dau mâna, ţi-o strâng, îţi vorbesc în şoaptă, se lasă conduse acasă; cu un sfert din manierele acestea o pariziană şi-ar pierde reputaţia.

— Ei, bine, tocmai că nu au nimic de ascuns, pentru că trăiesc în lumina soarelui, fac aşa de puţine mofturi în frumoasa ţară unde răsună *si*, cum spune Dante. De altminteri, ai văzut cum s-a speriat contesa?

— De ce s-a speriat? De domnul acela cumsecade care stătea în faţa noastră cu frumoasa grecoaică? Eu însă am vrut să mă lămuresc asupra lor şi când au ieşit le-am încrucişat drumul în coridor. Nu ştiu de unde dracu ai luat tu toate ideile acelea despre altă lume. E un tânăr foarte frumos, foarte elegant, făcând impresia că se îmbracă în Franţa, la Blin sau la Humann; cam palid, este drept, dar ştii că paloarea e un semn de distincţie.

Franz zâmbi. Albert avea şi el pretenţia că e palid.

— De aceea, îi spuse Franz, sunt convins că ideile contesei cu privire la omul acesta nu au nici un temei. A vorbit lângă tine şi ai auzit vreun cuvânt?

— A vorbit, dar în romaică. Am recunoscut idiomul după câteva cuvinte greceşti pocite. Trebuie să-ţi spun, dragul meu, că la colegiu eram foarte tare în greacă.

— Va să zică, vorbea romaica?

— Probabil.

— Nu mai încape îndoială, murmură Franz, e el.

— Ce spui?

— Nimic. Ce făceai aici?

— Îţi rezervam o surpriză.

— Care?

— Ştii că nu se poate procura nici o caleaşcă?

— La naiba, am făcut zadarnic tot ce era omeneşte cu putinţă să se facă.

— Ei bine, eu am avut o idee minunată.

Franz îl privi pe Albert cu aerul că nu are prea mare încredere în imaginaţia lui.

— Dragulmeu, spuse Albert, mă onorezi cu o privire care ar merita să-ţi cer reparaţie.

— Sunt gata să ţi-o acord, scumpe prietene, dacă ideea este ingenioasă după cum spui.

— Ascultă.

— Ascult.

— Nu se poate procura nici o trăsură, nu-i aşa?

— Nu.

— Nici cai?

— Nici.

— Dar se poate procura o căruţă?

— Poate.

— O pereche de boi?

— Probabil.

— Ei, bine, dragul meu, s-a făcut. Pun să se decoreze căruţa, ne îmbrăcăm în secerători napolitani şi întruchipăm în mod natural tabloul magnific al lui Leopold Robert. Dacă, pentru mai multă asemănare, contesa vrea să adopte costumul unei femei din Pouzzole sau din Sorrento, travestirea va fi luată drept originalul *Femeii cu copilul*.

— Drace, exclamă Franz, de data asta aveţi dreptate, domnule Albert, căci ideea dumneavoastră e într-adevăr fericită...

— Şi cât se poate de naţională, dragul meu. Ehei, domnilor romani, credeţi că o să alergăm pe jos, pe străzile voastre, ca nişte *lazzaroni* şi aceasta pentru că nu aveţi căleşti şi cai? Ei, bine, vom născoci.

— Şi ai mai împărtăşit cuiva imaginaţia asta triumfătoare?

— Amfitrionului nostru. L-am chemat când am venit şi i-am exprimat dorinţele mele. M-a asigurat că nu există ceva mai uşor. Eu voiam să poleiesc coarnele boilor, va trebui deci să renunţăm.

— Şi unde este el?

— Cine?

— Amfitrionul nostru.

— În căutare. Mâine ar fi fost prea târziu.

— Aşadar ne va aduce răspunsul chiar în seara aceasta?

— Îl aştept.

Uşa se deschise în momentul acela şi jupânul Pastrini îşi vârî capul.

— *Permesse?* întrebă el.

— Bineînţeles că e permis! exclamă Franz.

— Ei, ai găsit pentru noi o căruţă şi boii? întrebă Albert.

— Am găsit mai mult decât atât, răspunse el cu aerul perfect mulţumit de sine.

— Scumpul meu amfitrion, ia seama, glăsui Albert; mai mult, este duşmanul binelui.

— Excelenţele voastre să aibă încredere în mine, spuse Pastrini cu ton sigur de el.

— Ei, ce este? îl întrebă Franz.

— Ştiţi că — spuse hangiul — contele de Monte-Cristo locuieşte pe acelaşi coridor cu dumneavoastră?

— Îmi închipui, spuse Albert, deoarece graţie lui suntem găzduiţi ca doi studenţi din strada Saint-Nicolas-du-Chardonnet.

— Ei, bine, el cunoaşte încurcătura în care vă aflaţi şi vă oferă două locuri în trăsura sa şi două locuri la ferestrele sale din palatul Rospoli.

Albert şi Franz se priviră.

— Dar, întrebă Albert, se cuvine să acceptăm oferta străinului, un om pe care nu-l cunoaştem?

— Ce fel de om e contele de Monte-Cristo? îl întrebă Franz pe hotelier.

— Un mare nobil sicilian sau maltez, dar nobil ca un Borghese şi bogat ca o mină de aur.

— Cred că dacă omul acesta e aşa de binecrescut cum îl descrie amfitrionul nostru, îi spuse Franz lui Albert, ar fi trebuit să ne trimită invitaţia într-alt mod, fie scriindu-ne, fie...

În acel moment se auzi o bătaie în uşă.

— Intră, spuse Franz.

Un servitor, îmbrăcat într-o livrea de o eleganţă desăvârşită se arătă în pragul camerei.

— Din partea contelui de Monte-Cristo pentru domnul Franz d'Epinay şi pentru domnul viconte Albert de Morcerf, spuse el.

Şi prezentă hotelierului două cărţi de vizită pe care acesta le înmână tinerilor.

— Domnul Conte de Monte-Cristo, continuă servitorul, cere domnilor permisiunea de a se prezenta ca vecin mâine dimineaţă la dumnealor. Va avea onoarea să se informeze pe lângă domni la ce oră vor fi vizibili.

— Ei nu, spuse Albert lui Franz, nu se poate obiecta nimic.

— Spune contelui, răspunse Franz, că noi vom avea onoarea să-l vizităm.

Servitorul se retrase.

— Iată ce se cheamă a face un asalt de eleganţă, zise Albert. Hotărât lucru, aveai dreptate, jupâne Pastrini, contele dumitale de Monte-Cristo e un om ireproşabil.

— Aşadar, îi acceptaţi oferta? întrebă amfitrionul.

— O, da, răspunse Albert. Cu toate acestea, îţi mărturisesc, regret căruţa noastră şi pe secerători, iar dacă nu ar fi fereastra palatului Rospoli care să compenseze ceea ce pierdem, cred că aş reveni la prima mea idee. Ce spui, Franz?

— Spun că şi pe mine mă hotărăsc tot ferestrele palatului Rospoli, răspunse Franz.

Într-adevăr, oferta celor două locuri la o fereastră a palatului Rospoli îi reamintise lui Franz conversaţia pe care o auzise în ruinele Colosseumului, între necunoscut şi Transteverin, conversaţie în care omul cu manta îşi luase angajamentul de a obţine graţierea condamnatului. Iar dacă omul cu manta era, după cum toate îl îndemnau pe Franz să creadă, acela a cărui apariţie în sala Argentina îl intrigase aşa de mult, îl va recunoaşte fără îndoială şi atunci nimic nu-l va împiedica să-şi satisfacă pe deplin curiozitatea.

Franz petrecu o parte din noapte visând la cele două apariţii şi dorind să se facă ziuă. A doua zi se va lămuri totul, iar de data aceasta, dacă nu cumva amfitrionul său de la Monte-Cristo poseda inelul lui Gyges şi graţie acestui inel

facultatea de a se face invizibil, era vădit că nu-i va mai scăpa. De aceea, se trezi înainte de ceasurile opt.

Neavând aceleaşi motive ca Franz să fie matinal, Albert dormea încă dus.

Franz îl chemă pe hotelier, care se prezentă cu slugărnicia-i obişnuită.

— Jupâne Pastrini, îl întrebă el, nu are loc astăzi o execuţie?

— Da, Excelenţă, dar dacă mă întrebaţi pentru a avea o fereastră, v-aţi gândit prea târziu.

— Nu, reluă Franz, de altminteri, dacă aş ţine să văd neapărat spectacolul, cred că aş găsi loc pe Pincio.

— O, îmi închipuiam că Excelenţa voastră nu vrea să se compromită cu toată gloata.

— Probabil că n-am să mă duc, zise Franz. Aş dori însă câteva amănunte.

— Anume?

— Aş vrea să ştiu numărul condamnaţilor, numele lor şi felul supliciului lor.

— De minune, Excelenţă. Tocmai mi s-au adus *tavolettele*.

— Ce-s alea *tavolette*?

— *Tavolettele* sunt nişte tăbliţe de lemn care în ajunul execuţiilor se spânzură la toate colţurile străzii şi pe care se lipesc numele condamnaţilor, cauza condamnării şi felul caznelor. Scopul înştiinţării este de a-i pofti pe credincioşi să se roage lui Dumnezeu ca vinovaţii să se căiască sincer.

— Şi ţi se aduc *tavolettele* pentru ca dumneata să adaugi rugăciunile dumitale la acelea ale credincioşilor? întrebă Franz, cu aer îndoielnic.

— Nu, Excelenţă. M-am înţeles cu lipitorul şi el mi le aduce, aşa cum îmi aduce afişele spectacolelor, pentru că, dacă unii dintre călătorii mei doresc să asiste la execuţie, să ştie.

— Ei, dar asta e o atenţie nespus de delicată! exclamă Franz.

— O, pot să mă laud că fac tot ce-mi stă în putinţă pentru a-i satisface pe nobilii străini care mă onorează cu încrederea lor, glăsui Pastrini zâmbind.

— Îmi dau seama şi voi repeta aceasta oricui, fii sigur. Până una alta, aş dori să citesc una din *tavolette*.

— E foarte lesne, spuse amfitrionul deschizând uşa, am dat ordin să se pună una pe coridor. Ieşi, desprinse *tavoletta* şi o prezintă lui Franz.

Iată, cuvânt cu cuvânt, tălmăcirea afişului:

"Se aduce la cunoştinţă tuturor că marţi 22 februarie, prima zi a Carnavalului, vor fi, prin hotărârea tribunalului, executaţi în piaţa del Popolo numiţii Andrea Rondolo, vinovat de asasinat asupra foarte respectabilei şi veneratei persoane a lui don Cezar Terlini, canonicul bisericii Saint-Jean- de-Latranz şi numitul Pepino, zis Rocca Priori, învinuit de complicitate cu nesuferitul bandit Luigi Vampa şi cu oamenii din banda sa.

Primul, va fi mazzoloto. Iar al doilea, decapitato.

Sufletele caritabile sunt rugate să ceară lui Dumnezeu o căinţă sinceră pentru nenorociţii condamnaţi."

Era exact ce auzise Franz alaltăieri, în ruinele Colosseumului şi nimic nu fusese schimbat în program: numele condamnaţilor, cauza supliciului lor şi felul execuţiei erau exact aceleaşi.

Astfel, după toate probabilităţile, Transteverinul nu era altul decât banditul Luigi Vampa, iar omul cu manta, Simbad marinarul care, la Roma ca şi la Porto-Vecchio şi la Tunis, continua expediţiile sale filantropice.

Vremea trecea, erau orele nouă, iar Franz se pregătea să-l scoale pe Albert când, spre marea sa mirare, îl văzu ieşind îmbrăcat gata din cameră. Carnavalul îi huruise în cap şi-l trezise mai devreme decât spera prietenul său.

— Acum, când suntem gata amândoi, crezi, dragul meu domn Pastrini, că putem să ne prezentăm contelui de Monte-Cristo? îl întrebă Franz pe hotelier.

— O, da, desigur, răspunse acesta, contele de Monte-Cristo e foarte matinal şi sunt sigur că este sculat de mai bine de două ceasuri.

— Crezi că nu facem vreo gafă prezentându-ne la el acum?

— Nici una.

— În cazul acesta, Albert, dacă eşti gata...

— În întregime gata, spuse Albert.

— Haide să mulţumim vecinului nostru pentru amabilitatea sa.

— Haide.

Franz şi Albert nu aveau de străbătut decât coridorul. Hangiul le-o luă înainte şi sună pentru ei. Un servitor deschise.

— *I signori francesi*, spuse hangiul.

Servitorul se înclină şi le făcu semn să intre.

Străbătură două încăperi mobilate cu un lux pe care nu credeau că-l pot găsi în hotelul jupânului Pastrini şi, în sfârşit, ajunseră într-un salon de o eleganţă desăvârşită. Un covor turcesc era întins pe parchet, iar mobilele cele mai confortabile îşi ofereau pernele dolofane şi spătarele răsturnate. Tablouri minunate, executate de maeştri şi trofee de arme splendide atârnau pe pereţi, iar perdele largi de tapiserie fâlfâiau în faţa uşilor.

— Excelenţele lor sunt rugate să ia loc, glăsui servitorul, mă duc să-l anunţ pe domnul conte. Şi dispăru printr-una din uşi.

În momentul când uşa se deschise, sunetul unei *guzla* ajunse până la cei doi prieteni, dar se stinse îndată: uşa închisă imediat nu îngăduise, pentru a spune astfel, să pătrundă în salon decât o frântură de armonie.

Franz şi Albert schimbară o privire şi îşi îndreptară ochii asupra mobilelor, tablourilor şi armelor. Toate acestea li se părură la a doua vedere mai minunate chiar decât la prima.

— Ei, ce spui? îşi întrebă Franz prietenul.

— Pe legea mea, dragul meu, spun că, desigur, vecinul nostru e vreun agent de schimb care a jucat *à la baisse* asupra fondurilor spaniole sau vreun prinţ care voiajează incognito.

— Sst! făcu Franz, vom afla numaidecât. Uite-l.

Într-adevăr, scârţâitul unei uşi ajunse până la musafiri şi, aproape îndată, prin tapiseria ridicată, intră proprietarul tuturor bogăţiilor dinăuntru.

Albert înaintă în întâmpinarea lui, dar Franz rămase pironit pe loc. Cel care intrase nu era altul decât omul cu manta de la Colosseum, necunoscutul din lojă, amfitrionul misterios de la Monte-Cristo.

Capitolul XXXVI Mazzolata

— Domnilor, vă rog să primiţi toate scuzele mele, spuse contele de Monte-Cristo intrând, că m-am lăsat anunţat, dar mă temeam să nu fiu indiscret prezentându-mă eu mai devreme la dumneavoastră. Mi-aţi comunicat de altminteri că veţi veni şi am stat la dispoziţia dumneavoastră.

— Noi, Franz şi cu mine, suntem obligaţi să vă exprimăm mii de mulţumiri, domnule conte, spuse Albert. Ne scoateţi, într-adevăr, dintr-o mare încurcătură şi eram pe cale să născocim cele mai fantastice vehicule, în momentul când ne-a parvenit graţioasa dumneavoastră invitaţie.

— Oh, e vina nătărăului de Pastrini că v-am lăsat aşa de multă vreme în încurcătură, zise contele, făcând semn tinerilor să ia loc pe divan. Nu-mi spusese nici un cuvânt mie care, singur şi izolat cum sunt aici, nu căutam decât un prilej pentru a face cunoştinţă cu vecinii mei. Din momentul când am aflat că pot să vă fiu de folos cu ceva, aţi văzut cu câtă grabă am prins ocazia pentru a vă prezenta complimentele mele.

Tinerii se înclinară. Franz nu găsise încă un cuvânt de spus, nu luase încă nici o hotărâre şi, deoarece nimic nu arăta la conte dorinţa de a-l recunoaşte sau dorinţa de a fi recunoscut, nu ştia dacă trebuie să facă vreo aluzie la trecut, sau să lase viitorului răgazul de a-i aduce noi dovezi. De altminteri, încredinţat fiind că el se găsea în ajun în lojă, nu putea să răspundă la fel de pozitiv că tot el se afla alaltăieri la Colosseum. Hotărî deci să lase lucrurile în voia lor, fără a da contelui ceva de înţeles. Avea de altminteri o superioritate asupra lui: îi cunoştea secretul, în timp ce, dimpotrivă, contele nu putea să aibă nici o influenţă asupra lui Franz, care nu avea nimic de ascuns. Se hotărî totuşi să îndrepte conversaţia asupra unui punct care, până una alta, putea să lămurească anume bănuieli.

— Domnule conte, îi spuse el, ne-aţi oferit locuri în trăsură şi la ferestrele dumneavoastră din palatul Rospoli, aţi putea să ne spuneţi acum cum o să ne procurăm un loc în piaţa del Popolo?

— A, da, e drept, spuse contele cu aer distrat şi privindu-l pe Morcerf cu atenţie încordată, e în piaţa del Popolo vreo execuţie?

— Da, răspunse Franz, văzând că el venea singur acolo unde voia să-l aducă.

— Staţi, staţi, mi se pare că i-am spus ieri administratorului meu să se ocupe de aceasta, poate o să vă fac şi acest mic serviciu.

Întinse mâna spre un cordon de sonerie, pe care îl trase de trei ori.

— V-aţi preocupat vreodată, îi spuse el lui Franz, de întrebuinţarea timpului şi de mijlocul de a simplifica acest du-te-vino al servitorilor? Eu am studiat chestiunea. Când sun o dată, e pentru valetul meu, de două ori e pentru servitorul hotelului, de trei ori, pentru administratorul meu. În modul acesta, nu pierd nici un minut şi nici un cuvânt. Iată-l pe omul nostru.

Cei doi văzură intrând un individ între 45 şi 50 de ani, care i se păru lui Franz că seamănă ca două picături de apă cu contrabandistul care-l introdusese în peşteră, dar care nu arăta câtuşi de puţin că-l recunoaşte. Îşi dădu seama că aşa era cuvântul de ordine.

— Domnule Bertuccio, întrebă contele, te-ai interesat, după cum ţi-am poruncit ieri, să-mi procuri o fereastră spre piaţa del Popolo?

— Da, Excelenţă, răspunse administratorul, dar era prea târziu.

— Cum, spuse contele încruntând sprâncenele, nu ţi-am spus că vreau să am una?

— Şi Excelenţa voastră are, o are pe aceea care era închiriată prinţului Lobanieff. Am fost însă obligat s-o plătesc cu o sută...

— Bine, bine, domnule Bertuccio, scuteşte-i pe domni de toate aceste amănunte de gospodărie. Ai fereastra, e tot ce trebuie. Dă vizitiului adresa casei şi rămâi pe scară pentru a ne conduce. Atât! Du-te!

Intendentul salută şi făcu un pas spre a se retrage.

— A, reluă contele, fă-mi plăcerea şi întreabă-l pe Pastrini dacă a primit *tavoletta* şi dacă vrea să-mi trimită programul execuţiei.

— Nu mai e nevoie, interveni Franz, scoţând carnetul din buzunar. Am avut *tavolettele* sub ochi şi le-am copiat.

— Bine, în cazul acesta, domnule Bertuccio, poţi să te retragi, nu mai am nevoie de dumneata. Să ni se anunţe numai

când e servit dejunul. Domnii îmi fac onoarea de a dejuna cu mine? continuă el, întorcându-se spre cei doi prieteni.

— Domnule conte, ar însemna să abuzăm, spuse Albert.

— Nu, dimpotrivă, îmi faceţi multă plăcere. Îmi veţi înapoia serviciile într-o zi, la Paris, unul sau altul sau, poate, amândoi. Domnule Bertuccio, îngrijeşte să se pună trei tacâmuri.

Luă carnetul din mâna lui Franz.

— Spuneam deci, continuă el cu tonul cu care ar fi citit *Petittes Affiches*, că "vor fi executaţi astăzi, 22 februarie, numiţii Andrea Rondolo, vinovat de asasinat asupra foarte respectabilei şi veneratei persoane a lui don Cezar Terlini, canonicul bisericii Saint-Jean-de-Latran şi numitul Peppino, zis Rocca Priori, învinuit de complicitate cu nesuferitul bandit Lu-igi Vampa şi cu oamenii din banda sa... Hm! Primul va fi mazzolato, al doilea *decapitato*". Da, într-adevăr, reluă contele, aşa urmau să se petreacă lucrurile la început, mi se pare însă că de ieri a survenit o schimbare în ordinea şi mersul ceremoniei.

— Hm! făcu Franz.

— Da. Ieri, la cardinalul Rospigliosi, unde am petrecut seara, se vorbea de ceva în sensul unei amânări acordate unuia dintre condamnaţi.

— Lui Andrea Rondolo? întrebă Franz.

— Nu... declară cu neglijenţă contele, celuilalt... (aruncă o privire asupra carnetului, ca pentru a-şi reaminti numele) lui Peppino zis şi Rocca Priori. Aceasta vă privează de o ghilotinare, dar vă rămâne *mazzolato*, care e un supliciu foarte curios, când îl vezi prima şi chiar a doua oară, în timp ce primul, pe care, desigur, că îl cunoşti, e prea simplu, prea otova: nimic neaşteptat într-însul. *Mandaia* nu se înşală, nu tremură, nu loveşte greşit, nu se repetă de treizeci de ori ca soldatul care tăia capul contelui de Charlais şi căruia, de altfel, poate că însuşi Richelieu i-l recomandase pe osândit. O, să nu-mi vorbiţi de europeni în ce priveşte supliciile, adaugă contele cu dispreţ. Ei nu se pricep şi sunt la vârsta copilăriei sau, mai bine zis, la vârsta bătrâneţii în materie de cruzime.

— S-ar părea, domnule conte, răspunse Franz, că aţi făcut un studiu comparat al supliciilor la diferite popoare.

— Sunt puţine acelea pe care să nu le fi văzut, zise contele cu răceală.

— Şi aţi găsit plăcere asistând la spectacolele acestea oribile?

— Primul meu simţământ a fost repulsia, al doilea indiferenţa, al treilea curiozitatea.

— Curiozitatea? Cuvântul e grozav, ştiţi?

— De ce? Nu există în viaţă decât o preocupare gravă ca moartea. Ei, bine, nu e curios să studiezi în câte feluri sufletul poate să iasă din corp şi cum anume, după caractere, temperamente şi chiar după moravurile ţării, indivizii suportă trecerea supremă de la fiinţă la neant? În ce mă priveşte, vă garantez un lucru: că, cu cât ai văzut mai mult pe alţii murind, cu atât ţi se pare mai uşor să mori. Astfel, după părerea mea, moartea este poate un supliciu, dar nu o ispăşire.

— Nu vă înţeleg tocmai bine, zise Franz, lămuriţi-mă, căci nu vă pot spune, cât de mult îmi aţâţă curiozitatea vorbele dumneavoastră.

— Ascultaţi, zise contele. (Şi pe chipul său se arătă mânia, aşa cum chipul altuia se colorează cu sânge.) Dacă un om a răpus prin torturi nemaipomenite, prin chinuri nesfârşite, pe tatăl, mama, iubita dumneavoastră, în sfirşit, pe una din acele fiinţe care, când sunt smulse din inimă, lasă un gol etern şi o rană totdeauna sângerândă, credeţi că reparaţia pe ca-re v-o acordă societatea e îndestulătoare, deoarece fierul ghilotinei a trecut între baza occipitalului şi muşchii trapezi ai ucigaşului şi pentru că el, care v-a făcut să trăiţi ani de suferinţe morale, a trecut prin câteva clipe de dureri fizice?

— Da, ştiu, zise Franz, justiţia omenească e insuficientă din punctul de vedere al consolării. Ea poate să verse sângele în schimbul sângelui, atâta tot. Trebuie să i se ceară ce poate, iar nu altceva.

— Şi încă eu vă supun aici un caz material, reluă contele, acela când societatea, atacată prin moartea unui individ în fundamentul pe care ea se reazemă, răzbună moartea prin moarte, dar nu există milioane de dureri care pot să sfâşie sufletul omului fără ca societatea să se ocupe câtuşi de puţin de el, fără să-i ofere mijlocul neîndestulător al răzbunării despre care vorbeam adineauri? Nu există crime pentru care ţeapa turcilor, ulucul persanilor, nervii răsuciţi ai irchiezilor ar fi suplicii prea blânde şi pe care, totuşi, societatea indiferentă le lasă nepedepsite?... Răspundeţi, nu există astfel de crime?

— Da, reluă Franz, iar duelul e tolerat pentru a le pedepsi.

— Oh, duelul! exclamă contele, nu zău, glumeaţă manieră de a ajunge la ţintă când ţinta este răzbunarea. Un om ţi-a răpit iubita, un om ţi-a sedus nevasta, un om ţi-a dezonorat fiica; dintr-o viaţă întreagă care avea dreptul să aştepte de la Dumnezeu partea de fericire făgăduită de el oricărei făpturi omeneşti, când a creat-o, face o existenţă de durere, de mizerie sau de infamie şi te crezi răzbunat pentru că acestui om care ţi-a strecurat în minte delirul şi în inimă deznădejdea, i-ai dat o lovitură de sabie în piept sau i-ai trimis un glonţ în cap? Haida, de! Unde mai pui că, de multe ori, el iese triumfător din luptă, reabilitat în ochii lumii şi oarecum iertat de Dumnezeu. Nu, continuă contele, dacă ar fi să mă răzbun vreodată, nu în felul acesta m-aş răzbuna.

— Aşadar, dumneavoastră dezaprobaţi duelul? Aşadar, nu v-aţi bate în duel? întrebă la rându-i Albert, uimit că aude o teorie aşa de ciudată.

— O, ba da! spuse contele. Să ne înţelegem. M-aş bate în duel pentru un moft, pentru o insultă, pentru o dezminţire, pentru o palmă şi acesta cu atât mai multă nepăsare, cu cât, graţie iscusinţei pe care am dobândit-o în toate exerciţiile corporale şi deprinderii cu primejdia, aş fi aproape sigur că-mi ucid adversarul. O, da, m-aş bate în duel pentru toate acestea, dar pentru o durere lentă, profundă, infinită, eternă, aş plăti, dacă ar fi posibil, cu o durere la fel aceluia ce mi-a pricinuit-o: ochi pentru ochi, dinte pentru dinte, cum spun orientalii — maeştrii noştri în toate, aleşii Creaţiunii, care au ştiut să-şi facă o viaţă din visuri şi un paradis din realităţi.

— Dar, îi spuse Franz contelui, cu teoria aceasta, care vă face judecător şi călău în propria dumneavoastră cauză, e greu să păstraţi o măsură din care să scăpaţi întruna puterii legii. Ura e oarbă, furia e năucă, iar cel care îşi toarnă răzbunarea riscă să bea o băutură amară.

— Da, dacă e sărac şi neîndemânatec, nu dacă e milionar şi isteţ. De altminteri, amuzamentul pentru el e ultimul supliciu despre care pomeneam adineauri, cel pe care filantropica revoluţie franceză l-a substituit sfâşierii şi roţii. Ei, bine, ce e supliciul dacă s-a răzbunat? La drept vorbind, îmi pare aproape rău că, după toate probabilităţile, mizerabilul Peppino nu e *decapitato*, cum spun ei, aţi vedea cât durează operaţia şi dacă

într-adevăr merită să se vorbească de ea. Dar, pe cinstea mea, domnilor, avem un ciudat subiect de conversaţie pentru o zi de carnaval. Cum de am ajuns aici? A, îmi reamintesc: mi-aţi cerut un loc la fereastra mea. Bine, o să-l aveţi. Mai întâi, să ne aşezăm însă la masă, deoarece, uite, ni se vesteşte că suntem serviţi.

Într-adevăr, un servitor deschise una din cele patru uşi ale salonului şi rosti cuvintele magice:

— *Al suo commodo*!

Tinerii se ridicară şi trecură în sufragerie.

În timpul dejunului care era excelent şi servit cu o distincţie infinită, Franz căută privirea lui Albert spre a citi în impresia pe care nu se îndoia că o produseseră cuvintele amfitrionului lor. Dar, fie că datorită nepăsării sale de totdeauna el nu le acordase multă luare-aminte, fie că concesia pe care contele de Monte-Cristo i-a făcut-o în privinţa duelului l-a împăcat cu acesta, fie, în sfârşit, că antecedentele pe care le-am povestit, cunoscute numai de Franz, sporiseră într-însul efectul teoriilor contelui, obervă că tovarăşul său era cât de cât preocupat; dimpotrivă, el se înfrupta din bunătăţile prânzului ca unul comandat de patru sau cinci luni la bucătăria italienească, adică la una dintre cele mai proaste bucătării din lume. Contele abia se atingea de fiecare fel. Părea că, aşezându-se la masă cu invitaţii săi, îndeplinea o simplă datorie de politeţe şi că aştepta plecarea lor pentru a i se servi niscai lucruri ciudate sau speciale.

Fără voie, Franz îşi reaminti spaima pe care contele o inspirase contesei G. şi convingerea ei că omul arătat în loja din faţa ei, contele adică, era un vampir.

La sfârşitul dejunului, Franz îşi scoase ceasul.

— Ei, ce faceţi? îi întrebă contele.

— Ne veţi scuza, domnule conte, răspunse Franz, dar mai avem o mulţime de lucruri de făcut.

— Anume?

— N-avem costume şi astăzi travestiul e de rigoare.

— Să nu vă preocupaţi de asta. Avem, după câte îmi pare, în piaţa del Popolo, o cameră particulară; voi porunci să fie aduse costumele pe care veţi vrea să mi le indicaţi şi ne vom masca îndată.

— După execuţie? exclamă Franz.

— Nici vorbă. După, în timpul ei sau înainte de ea, cum veţi vrea.

— În faţa eşafodului?

— Eşafodul face parte din sărbătoare.

— Domnule conte, am reflectat, zise Franz, vă mulţumesc pentru a-mabilitatea dumneavoastră, dar mă voi mărgini să accept un loc în trăsura dumneavoastră, un loc la fereastra palatului Rospoli şi vă voi lăsa libertatea să dispuneţi de locul meu la fereastra din piaţa del Popolo.

— Vă previn că pierdeţi un lucru foarte curios, răspunse contele.

— Mi-l veţi povesti dumneavoastră, reluă Franz şi sunt convins că, auzita din gura dumneavoastră, istorisirea mă va impresiona aproape tot atât cât şi vederea scenei. De altminteri, în mai multe rânduri mi-am propus să asist la o execuţie, dar niciodată n-am putut să mă hotărăsc; tu ce zici, Albert?

— Eu, răspunse vicontele, am privit executarea lui Castaing, cred însă că eram cam cherchelit în ziua aceea. Era în ziua când am terminat colegiul şi petrecusem noaptea la nu ştiu ce cabaret.

— Nu e un motiv ca, dacă n-aţi făcut ceva la Paris, să nu faceţi în străinătate: omul călătoreşte pentru a se instrui şi schimbă locul pentru a vedea. Gândiţi-vă ce figură veţi face când veţi fi întrebat: cum se fac execuţiile la Roma? şi când veţi răspunde: nu ştiu. Şi apoi, se spune că osânditul e un ticălos care a ucis cu vătraiul un bun canonic ce-l crescuse ca pe fiul său. Ce Dumnezeu, când ucizi un om al bisericii, iei o armă mai potrivită decât un vătrai, mai cu seamă când acest om al bisericii este, poate, părintele nostru. Dacă aţi călători în Spania, v-aţi duce să vedeţi luptele de tauri? Ei bine, închipuiţi-vă că vom vedea o luptă, amintiţi-vă de vechii romani din circ, de vânătorile unde se ucideau trei sute de lei şi o sută de oameni. Amintiţi-vă de cei optzeci de mii de spectatori care băteau din palme, de matroanele înţelepte ce-şi duceau acolo fetele de măritat şi de încântătoarele vestale care făceau cu degetul un fermecător semn ce însemna: haide, lasă lenevia, dă-l gata pe omul acesta care e pe trei sferturi mort.

— Mergi, Albert? întrebă Franz.

— O, da, dragul meu! Şovăiam ca şi tine, dar elocvenţa contelui mă convinge.

— Haide, dacă vrei, zise Franz, dar, ducându-mă în piaţa del Popolo, doresc să trec prin strada principală, se poate domnule conte?

— Pe jos, da. În trăsură, nu.

— Atunci am să merg pe jos.

— Este absolut necesar să treceţi prin strada principală?

— Da, am ceva de văzut acolo.

— Ei bine, vom trece prin strada principală, trimitem trăsura să ne aştepte în piaţa del Popolo, prin strada del Babuino, nu-mi pare rău de altminteri nici mie că trec prin strada principală, deoarece am să văd dacă ordinele pe care le-am dat au fost executate.

— Excelenţă, spuse servitorul deschizând uşa, un om îmbrăcat călugăreşte ţine să vă vorbească.

— A, da, glăsui contele, ştiu cine e. Domnilor, vă rog să treceţi iarăşi în salon, veţi găsi pe masa din mijloc ţigări excelente de Havana, vin şi eu într-o clipă.

Tinerii se ridicară şi ieşiră printr-o uşă, în timp ce contele, după ce se scuză iar, ieşea prin cealaltă. Albert, care era un mare amator şi care, de când se afla în Italia, nu socotea ca un sacrificiu mărunt faptul că e privat de ţigările de la Café de Paris, se apropie de masă şi scoase un strigăt de bucurie zărind havane adevărate.

— Ei, ce gândeşti despre contele de Monte-Cristo? îl întrebă Franz.

— Ce gândesc? spuse Albert uimit că tovarăşul său îi pune o astfel de întrebare. Gândesc că e un bărbat fermecător, care îşi îndeplineşte de minune îndatoririle de gazdă, care a văzut mult, a studiat mult, a meditat mult, care aparţine ca Brutus şcolii stoice şi care, adăugă el scoţând cu voluptate un fum ce urca în spirală spre tavan, — mai presus de orice posedă ţigări excelente.

Aceasta era părerea lui Albert cu privire la conte, dar deoarece Franz ştia că Albert are pretenţia de a nu-şi forma o părere asupra oamenilor şi lucrurilor decât după reflexii mature, nu încercă să şi-o schimbe pe a sa.

— Ai remarcat însă ceva ciudat? glăsui el.

— Anume?

— Atenţia cu care te privea.

— Pe mine?

— Da, pe tine.

Albert medită.

— A, nici o mirare, spuse el scoţând un oftat. Lipsesc de aproape un an din Paris şi desigur că straiele mele sunt de pe altă lume. Contele mă va fi crezut un provincial. Lămureşte-l tu, dragă prietene şi spune-i, rogu-te, la cel dintâi prilej că se înşeală.

Franz zâmbi; în clipa următoare contele reintră.

— Iată-mă, domnilor, spuse el, stau la dispoziţia dumneavoastră, ordinele sunt date. Trăsura se duce singură spre piaţa del Popolo, iar noi o vom lua, dacă vreţi, prin strada principală. Luaţi câteva din ţigările astea, domnule de Morcerf.

— O, cu multă plăcere, spuse Albert, căci ţigările dumneavoastră italieneşti sunt şi mai rele decât ale regiei. Când veţi veni la Paris vă voi înapoia totul.

— Nu încape refuz. Nădăjduiesc să viu într-o zi şi, deoarece îmi permiteţi, voi bate la uşa dumneavoastră. Haideţi, domnilor, haideţi, n-avem timp de pierdut. Să plecăm, e douăsprezece şi jumătate.

Coborâră tustrei. Vizitiul primi ultimele ordine din partea stăpânului său şi o luă pe via del Babuino, în timp ce pietonii urcau prin piaţa Spaniei şi prin via Frattina, care ieşea de-a dreptul între palatul Fiano şi palatul Rospoli.

Privirile lui Franz se aţintiră asupra ferestrelor ultimului palat. Nu uitase semnalul convenit în Colosseum între omul cu manta şi transteverinul.

— Care sunt ferestrele dumneavoastră? îl întrebă el pe conte, cu ton cât se poate de natural.

— Ultimele trei, răspunse acesta cu o neglijenţă care nu avea nimic prefăcut, căci nu putea să ghicească în ce scop era pusă întrebarea.

Ochii lui Franz se îndreptară repede asupra celor trei ferestre. Ferestrele laterale erau acoperite cu damasc galben, iar cea din mijloc cu damasc alb, având o cruce roşie.

Omul cu manta se ţinuse de cuvânt faţă de Transteverin şi nu mai încăpea îndoială, omul cu manta era chiar contele.

Cele trei ferestre erau încă goale.

De altminteri, pretutindeni se făceau pregătiri. Se aşezau scaune, se înălţau tribune, se decorau ferestre. Măştile nu puteau să apară, trăsurile nu puteau să circule decât în sunetele

clopotului. Simţeai însă măştile în spatele tuturor ferestrelor, trăsurile în spatele tuturor porţilor.

Franz, Albert şi contele coborau pe strada principală. Pe măsură ce se apropiau de Piaţa Poporului, mulţimea devenea mai deasă, iar deasupra captelor mulţimii se vedeau ridicându-se două lucruri: obeliscul cu cruce, care indică centrul pieţii, iar în faţa obeliscului, exact în punctul întretăierii vizuale a străzilor del Babuino, del Corso şi di Ripetta, cele două bârne principale ale eşafodului între care sclipea cuţitul rotunjit al *mandaiei*.

În coltul străzii, îl găsiră pe administratorul contelui, care îşi aştepta stăpânul.

Fereastra, închiriată cu un preţ desigur exorbitant, pe care contele nu voise să-l împărtăşească invitaţilor săi, se găsea la al doilea etaj al marelui palat situat între strada del Babuino şi Pincio. Era, cum am spus, un fel de cabinet de toaletă răspunzând într-o cameră de culcare. Închizând uşa camerei de culcare, ocupanţii cabinetului erau nestingheriţi. Pe scaune fuseseră aşezate costume de paiaţă din atlas alb şi albastru, cât se poate de elegante.

— Deoarece aţi lăsat în seama mea alegerea costumelor, le spuse contele celor doi prieteni, vi le-am pregătit pe acestea. Mai întâi, pentru că sunt la modă acum şi apoi, pentru că sunt mai comode, fiindcă nu se vede pe ele pudra.

Franz auzi nedesluşit cuvintele contelui şi nu preţui poate la justa ei valoare această nouă amabilitate, căci toată atenţia lui era atrasă de spectacolul pe care-l oferea piaţa del Popolo şi de instrumentul cumplit care constituia în momentul de faţă principala ei podoabă.

Franz vedea pentru prima dată o ghilotină. Spunem ghilotină, căci *mandaia* italienilor este construită aproape după acelaşi model ca şi instrumentul francez ucigător. Cuţitul, de forma unei seceri, care retează cu partea convexă, cade mai de aproape, atâta tot.

Doi oameni aşezaţi pe scândura cu basculă, unde e culcat condamnatul, dejunau în aşteptare şi mâncau, după câte putu să vadă Franz, pâine cu cârnaţi. Unul ridică seândura podelei, de sub care scoase o sticlă cu vin, trase o duşcă şi trecu sticla tovarăşului său. Cei doi oameni erau ajutoarele călăului. Numai

la vederea acestei priveliști, Franz își simți fruntea acoperită de sudoare.

Condamnații, aduși din ajun, seara, din Carceri Nuova în bisericuța Santa-Maria-del Popolo, petrecuseră noaptea vegheați fiecare de câte doi preoți, într-o capelă încinsă, închisă cu un grilaj prin fața căruia se plimbau santinele schimbate din oră în oră.

Un dublu șir de carabinieri așezați de fiecare parte a ușii bisericii se întindea până la eșafodul în jurul căruia făcea cerc, lăsând liber un drum cam de zece picioare lățime, și, în jurul ghilotinei, un spațiu de o sută de pași în circumferință. Restul pieții era înțesat de bărbați și femei. Multe femei își țineau copiii pe umeri. Depășind gloata cu înălțimea lor, copiii erau admirabil plasați.

Dâmbul Pincio părea un amfiteatru vast cu treptele acoperite de spectatori. Balcoanele celor două biserici care formează unghiul străzilor del Babuino și di Ripetta erau pline de curioși privilegiați. Treptele peristilelor păreau un val mișcător și pestriț, pe care un flux neîncetat îl împingea spre portio: fiecare asperitate a zidului care putea să ofere loc unui om își avea statuia sa însuflețită.

Contele avea deci dreptate; ceea ce este mai curios în viață e spectacolul morții.

Și totuși, în locul liniștii pe care părea că o impune solemnitatea spectacolului, o hărmălaie grozavă urca din rândurile gloatei, hărmălaie alcătuită din râsete, huiduieli și strigăte voioase. Era vădit, de asemenea, așa cum spusese contele, că execuția nu însemna altceva pentru popor decât începutul carnavalului.

Deodată, zgomotul încetă ca prin farmec; ușa bisericii se deschisese. Își făcu apariția o confrerie de călugări, înveșmântați în sac cenușiu, găurit numai în dreptul ochilor, cu câte o lumânare aprinsă în mână. În frunte mergea căpetenia confreriei.

În urma călugărilor pășea un bărbat înalt. Bărbatul era gol, acoperit numai cu un pantalon scurt din pânză, în partea stângă avea agățat un cuțit mare, ascuns în teacă. Pe umărul drept purta un buzdugan greu, de fier.

Era călăul. Era încălțat cu sandale prinse de picior cu sfori.

După călău mergeau, în ordinea în care urmau să fie executaţi, Peppino şi Andrea. Fiecare era însoţit de doi preoţi.

Nici unul, nici celălalt nu aveau ochii legaţi.

Peppino mergea cu pas destul de sigur. Fără îndoială, fusese informat de cele ce se puseseră la cale. Andrea era sprijinit de fiecare braţ de câte un preot. Amândoi sărutau, din timp în timp, crucifixul pe care li-l întindea duhovnicul.

Văzând spectacolul, Franz simţi că i se taie picioarele. Se uită la Albert. Acesta era palid ca şi cămaşa sa şi, cu o mişcare maşinală zvârli departe ţigara, deşi nu o fumase decât jumătate.

Singur contele părea netulburat. Ba păru că o îmbujorare uşoară voia să străpungă paloarea lividă a obrajilor săi. Nările îi fremătau ca unui animal sălbatic care adulmecă sângele, iar buzele, uşor întredeschise, arătau dinţii albi, mici şi ascuţiţi, ca de şacal. Cu toate acestea, chipul său avea o expresie de blândeţe surâzătoare, pe care Franz n-o mai văzuse la el. În special ochii săi negri erau admirabili prin expresia lor catifelată şi bună.

Între timp, condamnaţii se apropiau de eşafod şi, pe măsură ce înaintau, li se puteau distinge trăsăturile chipului. Peppino era un flăcău frumos, între 24 şi 26 de ani, cu tenul ars de soare, cu privirea liberă şi sălbatică. Ţinea capul sus şi părea că adulmecă vântul ca să vadă dincotro vine liberatorul.

Andrea era gros şi scurt. Figura sa de o cruzime bestială nu trăda vârsta. Putea să aibă cam 30 de ani. Lăsase barba să-i crească în închisoare. Capul îi cădea pe un umăr, picioarele i se tăiau, întreaga sa făptură se supunea parcă unei mişcări în care voinţa nu mai juca nici un rol.

— M-aţi anunţat parcă, îi spuse Franz contelui, că n-o să fie decât o execuţie.

— V-am spus adevărul, răspunse acesta cu răceală.

— Totuşi, văd doi condamnaţi.

— Da, dar pe unul îl aşteaptă moartea, iar celălalt mai are de trăit ani mulţi.

— Cred însă că, dacă e să vină graţierea, nu mai este timp de pierdut.

— De aceea, uite-o că vine. Priviţi! spuse contele.

Într-adevăr, în momentul când Peppino ajungea la piciorul *mandaiei*, un călugăr care părea să fie în întârziere străbătu

şirul fără ca soldaţii să-l împiedice şi, înaintând spre căpetenia confreriei, îi înmână o hârtie împăturită în patru.

Privirea ageră a lui Peppino nu pierduse nici un detaliu. Căpetenia confreriei desfăcu hârtia, o citi şi ridică mâna.

— Domnul fie binecuvântat şi Sfinţia să fie lăudată! spuse el cu glas tare şi răspicat. Se acordă graţia vieţii pentru un condamnat.

— Iertare! strigă poporul într-un glas. O, iertare!

La auzul cuvântului "iertare", Andrea zvâcni, îşi înălţă capul.

— Iertare pentru cine? exclamă el.

Peppino rămase nemişcat, tăcut, cu respiraţia gâfâitoare.

— Este graţiat de pedeapsa cu moartea Peppino zis Rocca Priori, spuse căpetenia confreriei.

Şi întinse hârtia căpitanului de carabinieri care, după ce o cili, i-o înapoie.

— Iertare pentru Peppino? strigă Andrea trezit din starea de toropeală în care păruse cufundat. De ce milă pentru el şi pentru mine nu? Trebuia să murim împreună. Mi se făgăduise că el o să moară înaintea mea; nu e drept să mor singur. Nu vreau să mor singur, nu vreau. Şi se smulse din mâinile preoţilor, chircindu-se, urlând, gemând şi făcând sforţări smintite pentru a rupe frânghiile care îl legau.

Călăul le făcu semn ajutoarelor, care săriră de pe eşafod şi îl înşfăcară pe condamnat.

— Ce e? îl întrebă Franz pe Conte, căci, vorbindu-se în dialect roman, nu prea înţelesese bine.

— Ce să fie? spuse contele. Nu înţelegeţi? Creatura omenească ce va muri este furioasă că semenul său nu moare o dată cu ea şi, dacă ar lăsa-o liberă, l-ar sfâşia cu unghiile şi cu dinţii în loc să-i îngăduie să se bucure de viaţa de care ea va fi lipsită. Oh, Oameni! Oameni! Specie de crocodili, cum spune Karl Moor, exclamă contele, întinzând pumnii spre gloată. Cât de bine vă recunosc şi cât de mult sunteţi întotdeauna vrednici de voi!

Andrea şi ajutoarele călugărului se rostogoleau în praf. Condamnatul striga mereu: "Trebuie să moară! Vreau să moară! Nu e drept să fiu ucis singur".

— Priviţi, priviţi, continuă contele, apucându-i pe tineri de mână. Priviţi, căci, pe cuvântul meu, e curios. Uite un om care se resemnase cu soarta sa, care mergea la eşafod, care urma să

moară, ca un laş, este drept, dar, în sfârşit, fără împotrivire şi fără să cârtească. Ştiţi ce îi dădea oarecare forţă? Ştiţi ce-l mângâia? Ştiţi ce-l făcea să-şi suporte chinul? Faptul că un altul împărtăşea zbuciumul său. Că un altul avea să moară ca şi el. Că un altul avea să moară înaintea lui. Duceţi două oi la măcelărie, doi boi la abator şi faceţi unul dintre animale să înţeleagă că tovarăşul său nu va muri: oaia va behăi de bucurie, boul va mugi de plăcere, dar omul pe care Dumnezeu l-a făcut după chipul său, omul căruia Dumnezeu i-a impus ca primă, unică, supremă lege dragostea de aproapele său, omul căruia Dumnezeu i-a dat glas pentru a-şi exprima cugetarea, ce va striga aflând că tovarăşul său e salvat? Un blestem. Onoare omului, capodopera naturii, regele creaţiunii! Şi contele izbucni în râs, dar un râs cumplit, care arăta că, desigur, el suferise grozav pentru a ajunge să râdă astfel.

Între timp, lupta continua şi spectacolul era groaznic. Cele două slugi îl duceau pe Andrea la eşafod. Tot poporul era contra lui şi douăzeci de mii de glasuri strigau ca unul singur: "La moarte! La moarte!"

Franz se trase înapoi, dar contele îi apucă braţul şi-l ţinu în dreptul ferestrei.

— Ce faci!? îi spuse. Milă? Nu zău! E bine plasată! Dacă aţi auzi lătrând un câine turbat, aţi lua puşca, v-aţi năpusti în stradă, aţi ucide fără milă bietul animal care, la urma urmei, n-ar avea altă vină decât că a fost muşcat de alt câine şi că înapoiază ceea ce i s-a dat; şi iată că vă e milă de un om pe care nu l-a muşcat alt om, care totuşi şi-a ucis binefăcătorul şi care, acum, nemaiputând să ucidă, fiindcă are mâinile legate, vrea din răs-puteri să-l vadă murind pe tovarăşul său de captivitate, pe camaradul său de nenorocire. Nu, nu, priviţi! Priviţi!

Îndemnul devenise aproape inutil. Franz era parcă fascinat de oribilul spectacol. Cele două ajutoare îl urcaseră pe condamnat pe eşafod şi acolo, în ciuda sforţărilor, muşcăturilor şi strigătelor sale, îl siliseră să îngenuncheze. În vremea asta, călăul se aşezase alături, cu buzduganul pregătit. La un semn, ajutoarele se îndepărtară. Condamnatul vru să se ridice, dar, mai înainte de a avea timpul, buzduganul îl lovi peste tâmpla stângă. Se auzi un zgomot înăbuşit, surd; osânditul căzu ca o vită cu faţa la pământ, apoi, cu o zvârcolire, se întoarse pe spate. Atunci, călăul aruncă buzduganul, scoase cuţitul de la

brâu şi dintr-o singură lovitură îi tăie beregata. Apoi, urcându-se pe pântec, începu să-l lovească cu picioarele. La fiecare apăsare, un val de sânge ţâşnea din gâtul condamnatului.

Franz nu mai putu să rabde. Se trase înapoi şi căzu aproape leşinat într-un jilţ.

Albert rămase în picioare, cu ochii închişi, dar agăţându-se de perdelele ferestrei.

Contele stătea drept şi triumfător, ca un înger al păcatului.

Capitolul XXXVII Carnavalul la Roma

Când Franz îşi reveni în fire, îl găsi pe Albert bând un pahar cu apă şi trădând prin paloarea sa că avea mare nevoie să bea şi pe conte, care îşi punea costumul de paiaţă. Aruncă maşinal ochii spre piaţă. Dispăruse totul: eşafod, călăi, victime; nu mai rămăsese decât poporul, zgomotos, preocupat, voios. Clopotul de pe Citolio, ce nu bate decât pentru moartea papei şi pentru deschiderea carnavalului, trăgea de zor.

— Ei, ce s-a întâmplat? îl întrebă el pe conte.

— Nimic, absolut nimic, după cum vedeţi, spuse acesta. Să ne îmbrăcăm însă repede, căci a început carnavalul.

— Aşa-i, răspunse Franz. Din toată grozăvia scenei, mai stăruie doar umbra unui vis.

— Într-adevăr, n-aţi avut altceva decât un vis, un coşmar.

— Da, eu, dar condamnatul?

— Tot un vis şi el. Atât numai, că el a rămas adormit, în timp ce dumneavoastră v-aţi deşteptat; şi cine ar putea spune cine este mai norocos?

— Dar Peppino, întrebă Franz, ce s-a întâmplat cu el?

— Peppino e un flăcău lipsit de cel mai mărunt amor propriu şi care, spre deosebire de oamenii care sunt furioşi când nu li se dă atenţie, a fost încântat văzând că interesul tuturor se îndreaptă spre tovarăşul său. În consecinţă, a profitat de ocazie pentru a se furişa prin mulţime şi a dispare fără măcar să mulţumească bunilor preoţi care îl însoţiseră. Hotărât lucru, omul e un animal foarte ingrat şi foarte egoist... Dar, îmbrăcaţi-vă. Uite, domnul de Morcerf vă dă exemplu.

Albert îşi trăgea maşinal pantalonii de catifea peste pantalonii săi negri şi peste încălţămintea de lac.

— Ei, Albert, îl întrebă Franz, eşti dispus pentru nebunii? Haide, răspunde-mi sincer.

— Nu, spuse acesta, dar mă bucur acum de cele ce am văzut şi înţeleg ce spunea domnul conte: că, după ce ai asistat o dată la un astfel de spectacol, numai el îţi mai poate da emoţii.

— Unde mai puneţi că numai în momentul acela se pot face studii asupra caracterelor, adăugă contele. Pe prima treaptă a eşafodului, moartea smulge masca pe care omul a purtat-o întreaga viaţă şi adevăratul chip se arată. Trebuie să recunoaştem că acela al lui Andrea nu era plăcut la vedere... Hidos tâlhar... Să ne îmbrăcăm, domnilor!

Ar fi fost ridicol din partea lui Franz să facă mofturi şi să nu urmeze exemplul tovarăşilor săi. Îmbrăcă deci şi el costumul şi-şi puse masca. Aceasta nu era mai palidă decât figura sa.

După ce terminară cu toaleta, coborâră. Trăsura aştepta la uşă, plină de confeti şi de flori.

Intrară în rând.

Cu greu s-ar putea imagina o deosebire mai desăvârşită între spectacolul de acum şi cel de mai înainte. În locul priveliştii de moarte, sumbră şi tăcută, piaţa del Popolo prezenta înfăţişarea unei orgii neutre, zgomotoase. Măşti nenumărate apăreau, năvălind de pretutindeni, ţâşnind prin uşi, coborând prin ferestre. Trăsurile răsăreau la toate colţuri de stradă, încărcate cu pierroţi, arlechini, dominouri, marchizi, transteverini groteşti, cavaleri, ţărani. Toţi strigau, gesticulau, zvârleau ouă pline cu făină, confeti, flori; atacau cu vorba şi cu proiectile prieteni şi străini, cunoscuţi şi necunoscuţi, fără ca cineva să aibă dreptul de a se supăra, fără să facă altceva decât să râdă.

Franz şi Albert erau asemenea oamenilor care, pentru a fi smulşi dintr-o mâhnire violentă, sunt duşi la o petrecere şi care, pe măsură ce beau şi se îmbată, simt o perdea trăgându-se între trecut şi prezent. Vedeau mereu sau, mai bine zis, continuau să simtă urmele celor văzute. Dar, puţin câte puţin, beţia generală îi cuceri. Avură senzaţia că raţiunea şovăielnică îi părăseşte. Încercau o nevoie ciudată de a se împărtăşi din gălăgia aceea, din mişcare, din ameţeală. Un pumn de confeti îl izbi pe Morcerf dintr-o trăsură alăturată, acoperindu-l de pulbere, pe el şi pe tovarăşii săi. Confetiile îi înţepară gâtul şi toată porţiunea chipului neapărată de mască, de parcă ar fi fost

izbit cu o sută de ace. Ele îi împinseră în bătălia generală, în care erau angajate toate măştile. Se ridică la rândul său în trăsură, vârî mâinile în saci şi, cu toată forţa şi îndemânarea de care era capabil trimise, la rândul său, vecinilor, ouă şi bomboane.

Din momentul acela, lupta era angajată. Amintirea lucrurilor văzută de ei cu o jumătate de ceas înainte se şterse complet din mintea celor doi tineri, căci spectacolul pestriţ, mişcător, necugetat, din faţa ochilor lor constituia o diversiune. Contele de Monte-Cristo nu fusese, precum am spus, impresionat nici o clipă.

Închipuiţi-vă strada principală mare şi frumoasă, străjuită de la un cap la altul de palate cu câte patru sau cinci etaje, având balcoanele garnisite cu tapiserii şi ferestrele drapate. Închipuiţi-vă, la balcoanele şi ferestrele acestea, trei sute de mii de spectatori romani, italieni, străini, veniţi din cele patru părţi ale lumii. Toate aristocraţiile reunite, aristocraţie de naştere, de bani, de geniu. Femei încânlătoare care, atrase de spectacol, se încovoaie peste balcoane, se apleacă în afara ferestrelor, aruncă asupra trăsurilor ce trec o grindină de confeti. Atmosfera, îmbâcsită de bomboane care cad şi de flori care urcă. Apoi, pe pavajul străzilor, o mulţime voioasă, nebună, cu costume trăsnite: verze gigantice care se plimbă, capete de bivoli care mugesc pe trupuri omeneşti, câini care merg parcă pe picioarele de dindărăt; o mască se înalţă în mulţime, iar în această ispitire a Sfântului Anton visată de Callot, o Astarte arată o figură fermecătoare. Vrei s-o urmăreşti şi eşti despărţit de demoni asemănători acelora care ţi se arată în vis. Închipuiţi-vă toate acestea şi veţi avea o slabă idee despre carnavalul de la Roma.

La al doilea tur, contele opri trăsura şi le ceru tovarăşilor săi permisiunea de a se despărţi, lăsându-le trăsura la dispoziţie. Franz ridică ochii: se găseau în faţa palatului Rospoli, iar la fereastra din mijloc, cea drapată cu damasc alb, având pe el o cruce roşie, stătea un domino albastru, sub care imaginaţia lui Franz şi-o închipuia fără trudă pe frumoasa grecoaică de la teatrul Argentina.

— Domnilor, spuse contele sărind jos, când vă veţi plictisi de a fi actori şi veţi vrea să redeveniţi spectatori, ştiţi că aveţi loc la ferestrele mele. Până atunci, dispuneţi de vizitiu, de trăsură şi de servitorii mei.

Am uitat să spunem că vizitiul contelui era îmbrăcat într-o blană de urs negru, exact ca ceea a lui Odry din *Ursul şi paşa* şi că cei doi lachei care stăteau în picioare, dindărătul caleştii, aveau costume de maimuţe verzi, potrivite pe statura lor şi măşti cu resorturi, cu care se strâmbau la trecători.

Franz mulţumi contelui pentru îndatoritoarea sa ofertă. Albert cocheta cu o trăsură plină de ţărănci romane, oprită, ca şi cea a contelui, de unul din popasurile obişnuite când se merge în şir.

Din nefericire pentru el, şirul îşi reluă mişcarea şi, în timp ce cobora spre Piaţa Poporului, trăsura care îi atrăsese atenţia urca spre palatul Veneţiei.

— O, dragul meu, îi spuse el lui Franz, n-ai văzut?...

— Ce? întrebă Franz.

— Uite, caleaşca aceea, care se duce, încărcată cu ţărănci romane.

— Nu.

— Ei bine, am siguranţa că femeile acelea sunt încântătoare.

— Ce păcat că eşti mascat, dragul meu Albert, spuse Franz. Era momentul să-ţi scoţi paguba pentru dezamăgirile tale amoroase.

— Da, răspunse ei pe jumătate râzând, pe jumătate serios. Nădăjduiesc că n-o să se termine carnavalul fără să-mi ofere o despăgubire.

În ciuda speranţei lui Albert, ziua trecu fără altă aventură decât întâlnirea repetată de două sau trei ori a caleştii cu ţărănci romane. La una din aceste întâlniri, din întâmplare sau într-adins, masca lui Albert se desprinse.

El luă atunci restul florilor şi le aruncă în caleaşcă.

Fără îndoială, una din fermecătoarele femei, pe care Albert le ghicea sub costumul cochet de ţărancă, fu mişcată de galanteria lui căci, la rându-i, când se întâlniră din nou, îi aruncă un buchet de violete.

Albert se năpusti asupra buchetului. Deoarece Franz n-avea un motiv să creadă că îi e adresat lui, îl lăsă pe Albert să pună mâna pe el. Albert îl înfipse victorios la butonieră şi trăsura îşi continuă drumul triumfător.

— Ei, acesta e un început de aventură, îi spuse Franz.

— Râzi cât pofteşti, răspunse Albert, însă eu cred că este. De aceea, nu mă mai despart de buchet.

— Bineînţeles, zise Franz râzând, e un semn de recunoaştere.

De altminteri, gluma luă curând un caracter de realitate, căci, duşi mereu de curent, Franz şi Albert se încrucişară din nou cu trăsura *contadinelor*, femeia care îi zvârlise lui Albert buchetul bătu din palme văzându-l la butoniera lui.

— Bravo, dragul meu, bravo! îi spuse Franz. Lucrurile se anunţă de minune. Vrei să te las? Îţi este mai plăcut să fii singur?

— Nu, se împotrivi el, să nu bruscăm nimic. Nu vreau să mă las antrenat ca un prost la prima demonstraţie, la o întâlnire sub orologiu, cum spunem noi despre balul de la Operă. Dacă frumoasa ţărancă simte pofta să meargă mai departe, o vom regăsi mâine sau, mai bine zis, ne va regăsi ea. Îmi va da atunci un semn de viaţă şi voi vedea ce am de făcut.

— Într-adevăr, dragă Albert, spuse Franz, eşti înţelept ca Nestor şi prudent ca Ulise. Iar dacă Circe a ta izbuteşte să te preschimbe în vreo fiară, de bună seamă că ea va fi tare îndemânatică sau puternică.

Albert avea dreptate. Frumoasa necunoscută se hotărâse desigur să nu împingă mai departe lucrurile în ziua aceea. Căci, deşi tinerii făcură încă două-trei tururi, nu mai văzură caleaşca pe care o căutară din ochi: dispăruse, fără îndoială, pe una din străzile alăturate.

Reveniră atunci la palatul Rospoli, dar contele dispăruse şi el cu dominoul albastru. Ferestrele tapetate cu damasc galben continuau să fie ocupate de persoane pe care, fără îndoială, le invitase el.

În momentul acela, clopotul, care sunase deschiderea carnavalului, bătu retragerea. Şirul de pe Corso se rupse îndată şi cât ai clipi, trăsurile dispărură pe străzile laterale.

Franz şi Albert se aflau în momentul acela în dreptul vilei delle Maratte. Vizitiul apucă pe ea în tăcere şi, ajungând de-a lungul palatului Poli, în piaţa Spaniei, se opri în faţa hotelului.

Pastrini îşi întâmpină oaspeţii în pragul uşii.

Prima grijă a lui Franz fu să se informeze asupra contelui şi să-şi exprime regretul că nu l-a găsit la timp, dar Pastrini îl linişti spunându-i că acesta a comandat încă o trăsură şi că trăsura

aceasta venise să-l ia la ceasurile patru de la palatul Rospoli. Era însărcinat din partea lui, să le ofere celor doi prieteni cheia lojei sale la teatrul Argentina.

Franz îl întrebă pe Albert ce are de gând să facă, dar Albert ţinea să pună în aplicare nişte proiecte mari înainte de a se gândi să meargă la teatru. În consecinţă, în loc să răspundă, îl întrebă pe Pastrini dacă poate să-i procure un croitor.

— Un croitor? întrebă hangiul. Pentru ce?

— Ca să ne facă până mâine nişte straie de ţărani romani, cât mai elegante cu putinţă, spuse Albert.

Pastrini clătină din cap.

— Să vă facă până mâine două costume? exclamă el. Să mă ierte Excelenţele voastre, dar asta e o pretenţie franţuzească. Două costume! Când, de astăzi până în opt zile, nu veţi găsi cu siguranţă un croitor care să vrea să coasă şase nasturi la o vestă, chiar de i-aţi plăti fiecare bucată cu un taler!

— Trebuie să renunţ atunci la hainele pe care le doresc?

— Nu, pentru că vom avea hainele acestea de gata. Lăsaţi-mă să mă ocup eu şi mâine veţi găsi la deşteptare o colecţie de pălării, veste şi pantaloni de care veţi fi mulţumiţi.

— Dragul meu, spuse Franz lui Albert, să ne încredem în amfitrionul nostru. El ne-a mai dovedit că este priceput. Să cinăm deci în linişte şi după masă să mergem să vedem *Italiana la Alger.*

— Bine, să mergem la *Italiana la Alger*; spuse Albert. Gândeşte-te însă, jupâne Pastrini, că eu şi domnul — continuă el arătând-l pe Franz — ţinem neapărat să avem mâine veşmintele pe care le-am cerut. Hangiul îşi asigură încă o dată oaspeţii să n-aibă nici o grijă, că vor fi serviţi după plac. Franz şi Albert urcară apoi pentru a lepăda costumele de paiaţe.

Dezbrăcându-l pe al său Albert strânse cu grijă buchetul de violete: era semnul de recunoaştere pentru a doua zi.

Prietenii se aşezară la masă, dar, în timp ce mâncau, Albert nu se putu împiedica să nu remarce deosebirea între meritele respectabile ale bucătarului lui Pastrini şi cele ale bucătarului contelui de Monte-Cristo. Adevărul îl sili pe Franz să mărturisească, împotriva rezervelor pe care părea să le aibă faţă de conte, că paralela nu era în avantajul bucătarului lui Pastrini.

La desert, servitorul se informă despre ora pentru care tinerii doreau trăsura. Albert şi Franz se priviră, temându-se să nu fie indiscreţi. Servitorul îi înţelese.

— Excelenţa sa, contele de Monte-Cristo, le spuse el, a dat ordine categorice ca trăsura să rămână toată ziua la dispoziţia înălţimilor voastre, care pot deci să dispună de ea fără teama de a fi indiscreţi.

Tinerii se hotărâră să profite până la capăt de amabilitatea contelui şi porunciră să se înhame caii, în timp ce ei îşi vor schimba toaleta de zi cu una de seară.

Merseră apoi la teatrul Argentina şi se instalară în loja contelui.

În timpul primului act, contesa G. intră în loja ei. Îşi îndreptă imediat privirea în direcţia unde îl văzuse pe conte în ajun, astfel că-i zări pe Franz şi pe Albert în loja celui despre care îi exprimase lui Franz, cu douăzeci şi patru de ore înainte, o opinie aşa de ciudată.

Lornieta ei era îndreptată asupra lui cu atâta stăruinţă, încât Franz îşi dădu seama că ar fi o cruzime să mai zăbovească în a-i satisface curiozitatea. De aceea, uzând de privilegiul acordat spectatorilor teatrelor italieneşti, care fac din sălile de spectacol, saloane de recepţie, prietenii îşi părăsiră loja, ducându-se să-i prezinte contesei omagiile lor.

Cum intrară în loja ei, ea îi făcu semn lui Franz să se aşeze pe locul de onoare.

Albert luă loc în spatele lor.

— S-ar părea, spuse ea, abia dându-i lui Franz răgazul să se aşeze, că n-aţi avut ceva mai urgent de făcut decât de a lega cunoştinţă cu noul lord Ruthwen, căci văd că aţi devenit cei mai buni prieteni.

— Fără să fim aşa de avansaţi, precum sunteţi, într-o intimitate reciprocă, nu pot tăgădui, doamnă contesă, răspunse Franz, că am abuzat toată ziua de amabilitatea sa.

— Cum toată ziua?

— Pe cuvântul meu, chiar aşa. Azi dimineaţă am acceptat dejunul său, în timpul carnavalului am alergat pe Corso în trăsura sa, în sfârşit, astă seară venim la spectacol în loja sa.

— Aşadar, îl cunoaşteţi?

— Da şi nu.

— Cum adică?

— E o poveste lungă.
— Pe care mi-o veţi istorisi?
— V-ar înficoşa prea mult.
— Un motiv în plus.
— Aşteptaţi cel puţin ca istoria să aibă un deznodământ.
— Fie, prefer istoriile complete. Până una alta, cum v-aţi întâlnit? Cine v-a prezentat lui?
— Nimeni, dimpotrivă, el ni s-a prezentat.
— Când?
— Aseară, când m-am despărţit de dumneavoastră.
— Prin ce mijlocire?
— O, Doamne, prin mijlocirea foarte groaznică a hangiului nostru.
— Stă deci la hotelul Spaniei ca şi dumneavoastră?
— Nu numai în acelaşi hotel, dar şi pe acelaşi coridor.
— Cum îl cheamă? căci, fără îndoială, îi ştiţi numele.
— Contele de Monte-Cristo.
— Ce nume e acesta? Nu e un nume de rasă.
— Nu, e numele unei insule pe care a cumpărat-o.
— Şi e conte?
— Conte toscan.
— În sfârşit, treacă şi asta, împreună cu celelalte, adăugă contesa, care aparţinea uneia dintre cele mai vechi familii din împrejurimile Veneţiei. Şi ce fel de om este el?
— Întrebaţi-l pe vicontele de Morcerf.
— Auziţi, domnule, sunt trimisă la dumneavoastră, spuse contesa.
— Am fi pretenţioşi dacă nu l-am găsi încântător, doamnă, răspunse Albert. Un prieten de zece ani n-ar fi făcut pentru noi mai mult decât a făcut el şi aceasta cu o graţie, o delicateţe şi o politeţe care indică, într-adevăr, un om de lume.
— Haida, de, spuse contesa râzând, veţi vedea că vampirul meu este pur şi simplu vreun nou îmbogăţit, care vrea să i se ierte milioanele şi care a adoptat privirea lui Lara pentru a nu fi confundat cu domnul de Rotschild. Dar pe ea aţi văzut-o?
— Care ea? întrebă Franz zâmbind.
— Frumoasa grecoaică de ieri.
— Nu. Ni se pare că am auzit sunetul *guzlei* sale, dar ea a rămas cu totul invizibilă.

— Dragă Franz, glăsui Albert, când spui invizibilă înseamnă că vrei să faci pe misteriosul. Cine era oare dominoul albastru de la fereastra cu damasc alb?

— Şi unde se găsea fereastra cu damasc alb? întrebă contesa.

— La palatul Rospoli.

— Contele avea trei ferestre la palatul Rospoli?

— Da. Aţi trecut cumva pe strada principală?

— Fără îndoială.

— Ei bine, aţi remarcat două ferestre tapetate cu damasc galben şi o fereastră cu damasc alb având o cruce roşie? Aceste trei ferestre erau ale contelui.

— Aha, dar omul acesta e un nabab! Ştii cât costă trei ferestre ca acelea, pentru opt zile de carnaval şi încă la palatul Rospoli, adică în poziţia cea mai frumoasă?

— Două sau trei sute de taleri romani.

— Spuneţi două, trei mii.

— Ah, drace!

— Insula aceea îi produce oare acest venit frumos?

— Insula? Ea nu-i produce un gologan.

— Atunci de ce a cumpărat-o?

— Din fantezie.

— Este, va să zică, un original?

— Fapt e că mi s-a părut destul de excentric, spuse Albert. Dacă ar locui la Paris, dacă ar frecventa spectacolele noastre, ţi-aş spune, dragul meu, sau că e un glumeţ de prost gust care pozează sau că e un nenorocit pe care literatura l-a pierdut. A avut într-adevăr astăzi de dimineaţă două, trei ieşiri vrednice de Didier sau de Antony.

În momentul acela intră un musafir şi, potrivit obiceiului, Franz cedă locul său noului venit. Împrejurarea aceasta avu ca rezultat schimbarea subiectului conversaţiei.

Peste un ceas, cei doi prieteni se înapoiau la hotel. Pastrini se ocupase de travestiurile lor pentru a doua zi şi le făgădui că au să fie mulţumiţi de iniţiativa lui inteligentă.

Într-adevăr, a doua zi, la orele nouă, el intră în camera lui Franz, cu un croitor încărcat cu opt sau zece costume de ţărani romani. Prietenii aleseră două costume asemănătoare, care se potriveau taliei lor şi îi spuseră hotelierului să le coasă vreo douăzeci de metri de panglici la fiecare pălărie şi să le procure

două din acele încântătoare eşarfe de mătase, cu dungi întretăiate şi colorate viu, cu care, în zilele de sărbătoare oamenii din popor îşi încing de obicei mijlocul.

Albert era nerăbdător să vadă cum îi va veni noua îmbrăcăminte: o vestă şi un pantalon de catifea albastră, ciorapi brodaţi, pantofi cu catarame şi o haină de mătase. Albert nu putea, de altminteri, decât să câştige cu costumul acesta pitoresc. Iar când centura îi strânse talia elegantă, când pălăria uşor înclinată pe o parte lăsă pe umărul său valuri de pan-glici, Franz mărturisi că îmbrăcămintea ocupă de multe ori un loc important în superioritatea fizică pe care o atribuim anumitor popoare. Turcii, aşa de pitoreşti altădată, în halatele lor lungi, în culori vii, nu sunt oare hidoşi acum cu redingotele albastre, încheiate şi cu fesurile greceşti care le dau aparenţa unor sticle de vin cu peceţi roşii?

Franz îl complimentă pe Albert care, în picioare, în faţa oglinzii, îşi zâmbea cu un aer de satisfacţie lipsit de orice echivoc.

În momentul acela intră contele de Monte-Cristo.

— Domnilor, li se adresă el, deoarece, oricât de plăcut ar fi un tovarăş de petrecere, libertatea este şi mai plăcută, am venit să vă spun că, pentru astăzi şi pentru zilele următoare, las la dispoziţia dumneavoastră trăsura de care v-aţi servit ieri. Hotelierul nostru v-a spus, desigur, că mai am alte trei sau patru trăsuri în pensiune la el. Prin urmare, nu vă abţineţi: folosiţi-vă în toată voia de ea, fie pentru plăcere, fie pentru afaceri. Întâlnirea noastră, dacă avem să ne spunem ceva, e la palatul Rospoli.

Tinerii încercară să obiecteze ceva, dar nu aveau, la drept cuvânt, nici un motiv serios să refuze o ofertă care, de altminteri, le era plăcută. Acceptară deci.

Contele de Monte-Cristo rămase cam un sfert de ceas cu ei, vorbind despre toate lucrurile cu o uşurinţă extremă. Precum aţi putut să remarcaţi, el era în curent cu literatura tuturor ţărilor. O ochire aruncată asupra pereţilor salonului său le dovedise, lui Franz şi lui Albert, că era amator de tablouri. Câteva cuvinte lipsite de pretenţie, aruncate în treacăt, le dovedi că ştiinţele nu-i erau străine. Părea că s-a ocupat mai ales cu chimia.

Prietenii nu aveau pretenţia să înapoieze contelui dejunul oferit de el. Ar fi fost o glumă prea proastă să-i ofere, în

schimbul excelentului său prânz, masa mediocră a lui Pastrini. Îi spuseseră aceasta, pe şleau şi el le primi scuzele, apreciind delicateţea lor.

Albert era încântat de manierele contelui, pe care numai ştiinţa lui îl împiedica să-l recunoască drept un autentic gentilom. Libertatea de a dispune în întregime de trăsură îl copleşea de bucurie în mod deosebit. Avea vederile sale asupra graţioaselor ţărănci şi, deoarece ele i se arătaseră în ajun într-o trăsură extrem de elegantă, nu-i părea rău să continuie a se înfăţişa în această privinţă pe picior de egalitate.

La ora unu şi jumătate tinerii coborâră. Vizitiul şi lacheii avuseseră ideea de a-şi îmbrăca livrelele peste blănurile de animale, ceea ce le dădea un aer şi mai grotesc decât în ajun, astfel că Franz şi Albert le adresară laude.

Albert îşi prinsese, sentimental, buchetul de violete veştejite la butonieră.

Porniră la primul sunet al clopotului şi se repeziră în strada principală prin via Vittoria.

La al doilea tur, un buchet de violete proaspete porni dintr-o caleaşcă încărcată cu femei paiaţe şi care căzu în caleaşca contelui, îi arătă lui Albert că, asemenea lui şi prietenului său, ţărăncile din ajun schimbaseră costumul şi că, din întâmplare sau dintr-un sentiment identic aceluia al său, în timp ce el adoptase cu galanterie costumul lor, ele îl îmbrăcaseră pe al său.

Albert puse buchetul proaspăt în locul celuilalt, dar păstră buchetul veştejit în mână iar, când se înrucişă din nou cu caleaşca, îl duse, îndrăgostit, la buze.

Gestul păru că stârneşte bucuria nu numai celei care îl aruncase, dar şi veselelor ei tovarăşe.

Ziua fu la fel de însufleţită ca şi în ajun. Ba, e probabil că un observator profan ar fi constatat o sporire a zgomotului şi a voioşiei. Îl zăriră o clipă pe conte la fereastra lui, dar când trăsura trecu din nou, el dispăruse.

Se înţelege că schimbul de cochetării între Albert şi paiaţa cu buchetele de violete dură toată ziua.

Seara, înapoindu-se, Franz găsi o scrisoare de la ambasadă. I se aducea la cunoştinţă că va avea onoarea să fie primit a doua zi de Sfinţia sa. Ori de câte ori venise la Roma, el solicitase şi obţinuse aceeaşi favoare; şi, atât din religiozitate, cât şi din

recunoştinţă, nu voia să pună piciorul în capitala lumii creştine fără a depune respectuosul său omagiu la picioarele unuia din urmaşii Sfântului Petru care a dat exemplul rar al tuturor virtuţilor.

Nu se gândea, deci, în ziua aceea, la carnaval. Căci, în ciuda bunătăţii cu care îşi înconjoară măreţia, totdeauna te pregăteşti să te înclini cu un respect plin de emoţie pofundă în faţa nobilului şi sfântului bătrân care se numeşte Grigore al XVI-lea.

Când ieşi de la Vatican, Franz se înapoie direct la hotel, chiar evitând să treacă pe strada principală. Ducea cu sine o comoară de gânduri pioase, pentru care contactul bucuriilor nebune ale carnavalului ar fi însemnat o profanare.

La ceasurile cinci şi zece minute, Albert se înapoie. Era în culmea bucuriei. Paiaţa îşi reluase costumul de ţărancă şi, încrucişându-se cu caleaşca lui Albert, îşi ridicase masca. Era încântătoare.

Franz îi exprimă lui Albert complimentele sale sincere. El le primi, ca unul căruia i se cuvine. Recunoscuse, spunea el, după anumite semne de eleganţă inimitabilă, că frumoasa necunoscută aparţinea, desigur, celei mai înalte aristocraţii. Era hotărât să-i scrie a doua zi.

Primind destăinuirea aceasta, Franz băgă de seamă că Albert voia parcă să-i ceară ceva şi totuşi ezita. El stărui, declarându-i dinainte că e gata să facă în folosul lui toate sacrificiile care îi vor sta în putinţă. Albert se lăsă rugat exact timpul pe care îl pretindea o politeţe prietenească. În cele din urmă, el îi mărturisi că i-ar face un serviciu lăsându-l a doua zi singur în caleaşcă.

Albert punea în seama neatenţiei prietenului său bunătatea extremă pe care o avusese frumoasa ţărancă scoţându-şi masca.

Se înţelege că Franz nu era atât de egoist încât să-l oprească pe Albert la jumătatea unei aventuri ce făgăduia, totodată, să fie plăcută pentru curiozitatea lui şi măgulitoare pentru amorul propriu. Cunoştea îndeajuns perfecta indiscreţie a vrednicului său prieten pentru a fi sigur că acesta îl va ţine la curent cu cele mai mărunte detalii ale norocului său; şi deoarece în cei doi sau trei ani de când străbătea Italia în lung şi

în lat, nu avusese şansa nici măcar să schiţeze o astfel de aventură; Franz era dornic să afle cum decurg lucrurile.

Îi făgădui deci lui Albert că se va mărgini să privească a doua zi spectacolul de la ferestrele palatului Rospoli.

Într-adevăr, a doua zi, îl văzu pe Albert trecând în sus şi în jos. Avea un buchet enorm pe care, fără îndoială, îl însărcinase să fie purtătorul epistolei sale amoroase. Probabilitatea se schimbă în certitudine când Franz revăzu acelaşi buchet, remarcabil printr-un cerc de camelii albe, în mâna unei încântătoare paiaţe, îmbrăcate în atlas roz.

De aceea, seara, n-a mai fost bucurie, a fost delir. Albert nu se îndoia că frumoasa necunoscută îi va răspunde pe aceeaşi cale. Franz i-o luă înainte, spunându-i că hărmălaia îl obosea şi că era hotărât să întrebuinţeze ziua următoare revăzându-şi jurnalul şi luând note.

Albert nu se înşelase de altminteri în prevederi. A doua zi seara, Franz îl văzu dând năvală în cameră şi agitând maşinal un petec de hârtie pe care îl ţinea de un colţ.

— Ei, m-am înşelat? spuse el.

— A răspuns? exclamă Franz.

— Citeşte.

Cuvântul fu rostit cu o intonaţie care nu se poate reproduce.

Franz luă biletul şi citi:

"Marţi seara, la şapte, coboară în trăsura dumitale în faţa vilei dei Pontefici şi urmeaz-o pe ţăranca romană care îţi va lua lumânarea. Când vei ajunge pe prima treaptă a bisericii San-Giacomo ai grijă, pentru ca ea să te poată recunoaşte, să înnozi o panglică roz pe umărul costumului dumitale de paiaţă. Până atunci, nu mă vei mai vedea. Statornicie şi discrete. "

— Şi, ce zici de asta, scumpe prietene? îi spuse el lui Franz, după ce acesta termină lectura.

— Zic că lucrul ia caracterul unei aventuri foarte plăcute, răspunse Franz.

— La fel cred şi eu, spuse Albert şi mi-e tare teamă c-o să mergi singur la balul ducelui de Bracciano.

Franz şi Albert primiseră în dimineaţa aceea câte o invitaţie din partea celebrului bancher roman.

— Ia seama, dragă Albert, spuse Franz, va fi la duce toată aristocraţia, iar dacă frumoasa ta necunoscută face cu adevărat parte din aristocraţie nu va putea să lipsească de acolo.

— Că va fi sau nu acolo, eu îmi menţin părerea asupra ei, continuă Albert. Ai citit biletul?

— Da.

— Cunoşti educaţia sărăcăcioasă pe care o primesc în Italia femeile din burghezie?

— Da, răspunse Franz.

— Ei bine, reciteşte biletul, examinează scrisul şi caută-mi o greşeală de limbă sau de ortografie.

Într-adevăr, scrisul era încântător şi ortografia ireproşabilă.

— Eşti predestinat, îi spus Franz lui Albert, înapoindu-i biletul pentru a doua oară.

— Râzi cât vei vrea, glumeşte cât pofteşti, îi strigă Albert, eu sunt îndrăgostit.

— O, mă înfricoşezi! exclamă Franz; şi văd nu numai că am să merg singur la balul ducelui de Bracciano, dar şi că, poate, am să mă întorc singur la Florenţa.

— Fapt e că, dacă necunoscuta mea e la fel de simpatică pe cât e de frumoasă, îţi declar că mă stabilesc la Roma şi, de altminteri, am avut totdeauna o înclinaţie pronunţată pentru arheologie.

— Haida, de, încă o întâlnire sau două ca aceasta şi sunt sigur că le voi vedea membru al Academiei de Inscripţii şi Arte Frumoase.

Fără îndoială, Albert se pregătea să discute cu seriozitate drepturile sale la fotoliul academic, dar fură anunţaţi că sunt serviţi, iar la Albert, dragostea nu era câtuşi de puţin potrivnică apetitului. Se grăbi deci, ca şi prietenul său, să se aşeze la masă, rămânând să reia discuţia după aceea.

După masă, fu anunţat contele de Monte-Cristo. De două zile tinerii nu-l zăriseră. O afacere, spuse Pastrini, l-a chemat la Civita-Vecchia. Plecase în ajuns, seara şi se înapoiase abia de o jumătate de ceas.

Contele fu încântător. Fie că se observa, fie că prilejul nu trezea într-însul fibrele răutăcioase pe care anumite împrejurări le făcuseră să răsune în două sau trei rânduri în cuvintele-i amare, el fu aproape ca toată lumea. Omul acesta era pentru Franz o adevărată enigmă. Contele nu se putea îndoi că tânărul

călător nu l-a recunoscut şi, totuşi, nici măcar un cuvânt nu părea să trădeze că-şi amintea să-l mai fi văzut în altă parte. La rându-i, oricât ar fi vrut Franz să facă aluzie la prima lor întrevedere, temerea de a-i deveni antipatic unui om care îi copleşise, pe el şi pe prietenul său, cu atenţii, îl reţinea; continuă deci să se păstreze în aceeaşi rezervă ca şi el.

Contele aflase că cei doi prieteni au vrut să ia o lojă la teatrul Argentina şi că li s-a răspuns că toate sunt închiriate. Le aducea, în consecinţă, cheia lojei sale. Cel puţin acesta era motivul aparent al vizitei.

Franz şi Albert schiţară o împotrivire, invocând temerea de a nu-l privea pe el, dar contele le răspunse că mergând în seara aceea la teatrul Palli, loja sa la teatrul Argentina va fi pierdută dacă ei nu profită de ea.

Asigurarea îi determină pe prieteni să accepte.

Franz se obişnuise puţin câte puţin cu paloarea contelui, care îl izbise aşa de puternic când l-a întâlnit prima oară. Nu se putea împiedica de a recunoaşte frumuseţea capului lui sever, a cărui paloare era singurul cusur sau poate principala calitate. Adevărat erou al lui Byron, Franz nu putea nu numai să-l vadă, dar măcar să se gândească la el, fără a-şi imagina figura aceea sumbră pe umerii lui Manfred sau sub pălăria lui Lara. Avea acea cută a frunţii care indică prezenţa neîncetată a unui gând amar; avea acei ochi arzători care citesc în străfundul sufletelor; avea buza semeaţă şi batjocoritoare, care dă cuvintelor un caracter particular, graţie căruia ele se gravează adânc în memoria celor ce le ascultă.

Contele nu mai era tânăr. Avea 40 de ani cel puţin şi înţelegea de minune că el e făcut să domine asupra tinerilor pe care îi va întâlni. În realitate, printr-o ultimă asemănare cu eroii fantastici ai poetului englez, contele părea înzestrat cu darul fascinaţiei.

Albert nu mai isprăvea cu norocul pe care el şi Franz îl avuseseră întâlnind un astfel de om. Franz era mai puţin entuziasmat şi totuşi simţea influenţa pe care orice om superior o exercită asupra celor din preajma sa.

Se gândea la proiectul pe care contele îl manifestase în două sau trei rânduri, de a veni la Paris şi nu se îndoia că datorită caracterului său excentric, figurii sale caracteristice şi

averii colosale ce-o avea, contele va produce cel mai mare efect.

Şi totuşi, nu dorea să fie la Paris când el va veni.

Seara trecu aşa cum trec de obicei serile la teatru, în Italia, nu ascultându-i pe cântăreţi, ci făcând vizite şi vorbind. Contesa G. voia să readucă conversaţia asupra contelui, dar Franz o anunţă că are ceva mult mai interesant să-i comunice şi, în ciuda protestelor de falsă modestie ale lui Albert, îi istorisi marele eveniment care de trei zile forma obiectul preocupărilor lor.

Deoarece aventurile acestea nu sunt rare în Italia, cel puţin dacă e să-i credem pe călători, contesa nu se arătă deloc sceptică şi-l felicită pe Albert pentru începutul unei aventuri care făgăduia să se termine în mod aşa de satisfăcător.

Se despărţiră, făgăduindu-şi că se vor întâlni la balul ducelui de Bracciano, unde Roma întreagă era invitată.

În sfârşit, veni ziua de marţi, ultima şi cea mai zgomotoasă dintre zilele carnavalului. Marţi, teatrele se deschid la zece dimineaţa, căci, după orele opt seara, se intră în post. Marţi, toţi cei care din lipsă de timp, de bani sau de entuziasm n-au luat încă parte la serbările precedente se învălmăşesc în bacanală, se lasă antrenaţi de orgie şi aduc partea lor de zgo-mot şi de mişcare la agitaţia şi la zgomotul general.

De la orele două până la cinci, Franz şi Albert urmară alaiul, schimbând confeti cu trăsurile din sensul opus şi cu pietonii care circulau printre picioarele cailor, printre roţile cupeurilor, fără să se fi întâmplat în învălmăşeala groaznică, un singur accident, o singură ceartă, o singură încăierare. Italienii sunt oameni ideali în privinţa aceasta. Sărbătorile sunt pentru ei sărbători adevărate. Autorul acestei povestiri, care a locuit în Italia cinci sau şase ani, nu-şi aminteşte să fi văzut vreodată o solemnitate tulburată de unul din aceste evenimente care servesc totdeauna de corolar solemnităţilor noastre.

Albert triumfa în costumul său de paiaţă. Avea pe umăr un nod din panglică roz, ale cărei capete cădeau până la glezne. Ca să nu producă nici o confuzie între el şi Franz, acesta îşi păstrase costumul de ţăran roman.

Cu cât ziua înainta, cu atât hărmălaia devenea mai mare. Nu exista, pe toate caldarâmurile, în toate trăsurile, la toate ferestrele, o gură care să tacă, un braţ care să rămână leneş. Cu

adevărat o vijelie omenească, alcătuită într-un tunet de strigăte şi dintr-o grindină de bomboane, de buchete, de ouă, de portocale, de flori.

La ceasurile trei, zgomotul unor pocnitori care răsunară în acelaşi timp în Piaţa Poporului şi la palatul Veneţiei străpungând cu greu tumultul, anunţă că încep alergările.

Alergările sunt unul din episoadele caracteristice ultimelor zile de carnaval. La zgomotul artificiilor, trăsurile rupseră pe dată rândul, refugiindu-se fiecare în strada laterală cea mai apropiată de locul unde se aflau.

Toate aceste mişcări se fac de altminteri cu o îndemânare de neînchipuit şi cu o iuţeală fără pereche, fără ca poliţia să se preocupe câtuşi de puţin să fixeze fiecăruia locul sau să-i arate drumul.

Pietonii se lipiră lângă palat, apoi se auzi un zgomot mare de cai şi zornăit de săbii.

O echipă de carabinieri alerga în galop pe toată lărgimea străzii principale, curăţind-o pentru a face loc *barberilor*. Când carabinierii ajunseră la palatul Veneţia, răsunetul altor pocnitori anunţă că strada este liberă.

Aproape imediat, într-o hărmălaie imensă, universală, nemaipomenită, trecură, ca nişte umbre, şapte sau opt cai aţâţaţi de strigătele a trei sute de mii de persoane şi de cravaşele care îi îmboldeau din spate. Apoi, tunul de la castelul San-Angelo trase trei salve, ceea ce însemna că numărul trei câştigase.

Imediat, fără alt semnal, trăsurile se puseră din nou în mişcare năvălind spre Corso, revărsându-se prin toate străzile, ca nişte torente înfrânate o clipă şi care se aruncă toate deodată în albia fluviului alimentat de ele, iar valul imens îşi reluă mai zorit decât oricând cursul între două ţărmuri de granit.

Dar un nou element de zgomot şi de mişcare se amestecase în mulţime: intraseră în scenă negustorii de *moccoli*.

Moccoli sau *moccoletti* sunt lumânări a căror grosime variază şi care deşteaptă printre actorii marii scene ce încheie carnavalul roman două preocupări opuse: aceea de a-şi păstra *moccoletto* aprinsă şi aceea de a stinge *moccoletto* altora.

Cu *moccoletto* este ca şi cu viaţa: omul n-a găsit încă un mijloc de a o transmite şi deţine acest mijloc de la Dumnezeu.

Dar el a descoperit o mie de mijloace de a o răpi. E drept că, pentru această supremă operaţie, diavolul i-a venit întrucâtva în ajutor.

Moccoletto se aprinde apropiind-o de altă lumină.

Cine va descrie însă nenumăratele mijloace născocite pentru a stinge moccoleto, foalele gigantice, stingătoarele monstruoase, evantaiele supraomeneşti?

Fiecare se grăbi, deci, să cumpere *moccoletti*. Franz şi Albert făcură la fel.

Noaptea se apropia repede şi o dată cu strigătul de *Moccoli*! repetat de glasurile stridente ale nenumăraţilor negustori, două sau trei stele începură să sclipească deasupra mulţimii. A fost ca un semnal. După zece minute, cincizeci de mii de lumini scânteiară coborând de la palatul Veneţia în Piaţa Poporului şi urcând din Piaţa Poporului la palatul Veneţia. Părea sărbătoarea focurelelor.

Nu poţi avea o idee despre această imagine dacă nu ai văzut-o.

Închipuiţi-vă toate stelele desprinzându-se de pe cer şi învălmăşindu-se pe pământ într-un dans smintit.

Totul, însoţit de strigăte pe care nici o ureche omenească nu le-a auzit încă pe restul globului.

În momentul acesta nu mai există nici o deosebire socială. Hamalul se ataşează prinţului, prinţul transteverinului, transteverinul burghezului, fiecare suflând, stingând, reaprinzând. Dacă bătrânul Eol ar apărea în momentul acesta, el ar fi proclamat regele lumânărilor, iar Aquilon moştenitor prezumtiv al coroanei.

Goana nebună, învăpăiată dură vreo două ceasuri; strada principală era luminată ca în toiul zilei, astfel că trăsăturile spectatorilor se distingeau până la etajul al treilea şi al patrulea.

Din cinci în cinci minute, Albert îşi scotea ceasul. În sfârşit, ceasul arătă orele şapte.

Cei doi prieteni se găseau chiar în dreptul vilei dei Pontefici. Albert sări din caleaşcă cu *moccoletto* în mână. Două sau trei măşti vrură să se apropie de el, să i-o stingă sau să i-o smulgă, dar, boxer iscusit, Albert îi rostogoli pe rând la zece paşi de el şi îşi continuă drumul spre biserica San-Giacomo.

Treptele erau ticsite de curioşi şi de măşti care luptau să-şi smulgă unii altora torţa din mână. Franz îl urmări pe Albert din

ochi şi îl văzu punând piciorul pe prima treaptă, apoi, aproape numaidecât, o mască purtând costumul binecunoscut al ţărăncii cu buchet, întinse braţul şi, fără ca el să opună vreo rezistenţă, ea îi smulse *moccoletto*.

Franz se afla prea departe ca să audă cuvintele schimbate de ei. Fără îndoială însă că ele nu aveau nimic duşmănos, căci îi văzu, pe Albert şi pe ţărancă, depărtându-se la braţ.

Câtva timp îi urmări prin mulţime dar, pe via Macello, îi pierdu din vedere.

Deodată, răsună sunetul clopotului care da semnalul închiderii carnavalului. Şi în clipa aceea, toate lumânările se stinseră ca prin farmec. Parcă o singură şi imensă răbufnire de vânt nimicise totul.

Franz se pomeni în întunericu] cel mai profund. În acelaşi timp, toate strigătele încetară ca şi cum suflul puternic ce luase luminile lua, totodată, zgomotul. Nu se mai auzi decât huruitul cupeurilor care aduceau măştile pe la casele lor. Nu se mai văzură decât luminile stinghere care sclipeau în spatele ferestrelor.

Carnavalul se sfârşise.

Capitolul XXXVIII Catacombele de la San-Sebastian

Poate că Franz nu încercase niciodată până atunci o impresie aşa de tăioasă, o trecere aşa de rapidă de la voioşie la tristeţe, ca în momentul acesta. Părea că, sub adierea magică a unui demon al nopţii, Roma se schimbase într-un imens mormânt. Printr-o întâmplare care sporea intensitatea beznelor, luna, în descreştere atunci, nu avea să se ridice decât pe la unsprezece seara. Străzile traversate de tânăr erau deci, cufundate în întunericul cel mai adânc. Altminteri drumul era scurt. După zece minute, trăsura sa sau, mai bine zis, a contelui se opri în faţa hotelului Londra.

Masa aştepta. Dar, deoarece Albert înştiinţase că nu crede să se înapoieze curând, Franz se aşeză la masă fără el.

Pastrini, obişnuit să-i vadă mâncând împreună, se informă de cauzele absenţei lui; dar Franz se mărgini să răspundă că

Albert primise alaltăieri o invitaţie la care se dusese. Stingerea subită a *moccolettelor*, întunericul care înlocuise lumina, liniştea care urmase zgomotului lăsaseră în mintea lui Franz o anume tristeţe, nu lipsită de îngrijorare. Cină foarte tăcut, în ciuda amabilităţilor amfitrionului său, care intră de două sau trei ori să-l întrebe dacă nu are nevoie de ceva.

Franz era hotărât să-l aştepte pe Albert cât de târziu. Ceru deci trăsura pentru orele unsprezece rugându-l pe Pastrini să-i dea de veste imediat, chiar dacă Albert revine la hotel doar pentru câteva clipe. La ceasurile unsprezece, Albert nu se înapoiase. Franz se îmbrăcă şi plecă, anunţându-l pe hotelier că va petrece noaptea la ducele de Bracciano.

Casa ducelui de Bracciano e una dintre cele mai fermecătoare din Roma. Soţia lui, una dintre ultimele moştenitoare ale familiei Colona, îndeplineşte onorurile în mod desăvârşit. De aceea, serbările pe care le dă el au o faimă europeană.

Franz şi Albert veniseră la Roma cu scrisori de recomandaţie pentru el, aşa se face că prima întrebare adresată lui Franz a fost cu privire la tovarăşul de călătorie. Franz răspunse că l-a părăsit în momentul când se stingeau lumânările şi l-a pierdut din vedere pe via Macello.

— În cazul acesta, nu s-a înapoiat? întrebă ducele.

— L-am aşteptat până acum, răspunse Franz.

— Şi ştiţi unde se ducea?

— Nu prea; cu toate acestea, cred că era vorba de o întâlnire.

— Drace, spuse ducele, proastă zi sau, mai bine zis, proastă noapte pentru a întârzia. Nu-i aşa, doamnă contesă?

Ultimele cuvinte se adresau contesei G., care tocmai sosise şi se plimba la braţul domnului Torlonia, fratele ducelui.

— Dimpotrivă, găsesc că e o noapte încântătoare, răspunse contesa, iar cei ce sunt aici n-au să se plângă decât de un lucru: că va trece prea iute.

— De aceea, reluă ducele zâmbind, eu nu vorbesc de persoanele care sunt aici. Ele nu întâmpină alte primejdii decât bărbaţii să se îndrăgostească de dumneavoastră, iar femeile să se îmbolnăvească de gelozie că vă văd aşa de frumoasă. Mă refer la cei care hoinăresc pe străzile Romei.

— Ei, Doamne, cine hoinăreşte pe străzile Romei la ora aceasta, dacă nu pentru a merge la bal? întrebă contesa.

— Prietenul nostru, Albert de Morcerf, doamnă contesă, pe care l-am lăsat în urmărirea necunoscutei sale pe la orele şapte seara, zise Franz şi pe care de atunci nu l-am mai văzut.

— Cum şi nu ştiţi unde este?

— Câtuşi de puţin.

— Şi are arme la el?

— Este costumat ca paiaţă.

— Dumneavoastră care cunoaşteţi Roma mai bine decât el, n-ar fi trebuit să-l lăsaţi, îi spuse ducele lui Franz.

— Ca să-l opresc ar fi fost tot una cu a încerca să opresc numărul trei care a câştigat astăzi premiul cursei, răspunse Franz; şi apoi, ce vreţi să i se întâmple?

— Cine ştie? Noaptea e foarte întunecoasă, iar Tibrul e prea aproape de via Macello.

Franz simţi un fior trecându-i prin vine la auzul spuselor ducelui şi al contesei.

— De aceea, am dat de ştire la hotel că am onoarea să petrec noaptea la dumneavoastră, domnule duce, spuse Franz şi urmează să mi se anunţe aici înapoierea lui.

— Uite, glăsui ducele, mi se pare că tocmai vă caută un servitor al meu.

Ducele nu se înşela. Zărindu-l pe Franz, servitorul se apropie de el.

— Excelenţă, spuse acesta, stăpânul hotelului Londra vă înştiinţează că un om vă aşteaptă la el cu o scrisoare din partea vicontelui de Morcerf.

— Cu o scrisoare din partea vicontelui? exclamă Franz.

— Da.

— Şi cine este omul?

— Nu ştiu.

— De ce n-a venit să mi-o aducă aici?

— Mesagerul nu i-a dat nici o explicaţie.

— Şi unde-i mesagerul?

— A plecat de îndată ce m-a văzut intrând în sala de bal pentru a vă da de veste.

— O, Doamne, duceţi-vă repede, spuse contesa. Bietul tânăr, poate i s-a întâmplat un accident.

— Alerg, strigă Franz.

— Vă vom revedea ca să ne daţi noutăţi? întrebă contesa.

— Da, dacă nu este nimic grav. Altminteri, nu garantez nici de mine.

— În orice caz, prudenţă! zise contesa.

— O, fiţi pe pace!

Franz îşi luă pălăria şi porni în goană. Dăduse drumul trăsurii, poruncindu-i să se înapoieze la ceasurile două. Din fericire însă, palatul Bracciano care răspunde, dintr-o parte în strada principală, din cealaltă în piaţa Sfinţilor Apostoli, e abia la zece minute depărtare de hotelul Londra. Apropiindu-se de hotel, Franz văzu un om în mijlocul străzii. Nu se îndoi o clipă că acesta era mesagerul lui Albert. Omul era înfăşurat într-o manta largă. Merse spre el; dar, spre marea mirare a lui Franz, omul deschise vorba.

— Ce poftiţi, Excelenţă? întreba el făcând un pas înapoi, ca omul ce doreşte să rămână în gardă.

— Nu dumneata mi-ai adus o scrisoare de la vicontele de Morcerf? întrebă Franz.

— Excelenţa voastră locuieşte la hotelul lui Pastrini?

— Da.

— Şi e tovarăşul de călătorie al vicontelui?

— Da,

— Cum se numeşte Excelenţa voastră?

— Baron Franz d'Epinay.

— În cazul acesta scrisoarea e adresată Excelenţei voastre.

— E vreun răspuns? întrebă Franz luându-i scrisoarea din mână.

— Da, cel puţin aşa nădăjduieşte prietenul dumneavoastră.

— Atunci urcă la mine să ţi-l dau.

— Prefer să-l aştept aici, spuse mesagerul râzând.

— De ce?

— Excelenţa voastră va înţelege după ce va citi scrisoarea.

— Prin urmare te regăsesc aici?

— Fără îndoială.

Franz intră. Pe scară se întâlni cu Pastrini.

— Ei, aţi văzut? îl întrebă acesta.

— Ce să văd? răspunse Franz.

— L-aţi văzut pe omul care dorea să vă vorbească din partea prietenului dumneavoastră? îl întrebă el pe Franz.

— Da, l-am văzut şi mi-a dat scrisoarea aceasta. Aprinde, te rog, la mine.

Hangiul dădu ordin unui servitor să meargă înaintea lui Franz cu o lumânare. Tânărul observase la Pastrini un aer preocupat şi aerul acesta îi sporise dorinţa de a citi scrisoarea lui Albert. Se apropie de lumânare de îndată ce ea fu aprinsă şi defăcu hârtia. Scrisoarea era scrisă de mâna lui Albert şi semnată de el. Franz o reciti de două ori, într-atât de uluitor era conţinutul ei. Iată-l:

"Dragă prietene, de îndată ce vei primi prezenta, fii bun şi ia din portofelul meu, pe care îl vei găsi în sertarul pătrat la biroului, scrisoarea de credit; adaug-o şi pe a ta dacă nu este de-ajuns. Aleargă la Torlenia, ia imediat de la el patru mii de piaştri şi înmânează-i aducătorului. Este absolută nevoie ca suma să-mi fie adresată fără întârziere.

Nu stăruiesc mai mult, bizuindu-mă pe tine aşa cum şi tu ai putea să te bizui pe mine.

P.S. I Believe now to italian banditti[12]*.*

Prietenul tău,

ALBERT DE MORCERF."

Dedesubtul acestor rânduri erau scrise de o mână străină aceste câteva cuvinte în italieneşte:

"Se alle sei della mattina le quattro mila piastre non sono nelle mie mani, alle sette il conte Alberto avra cessato di vivere. "

LUIGI VAMPA

A doua semnătură îi explică totul lui Franz, care acum înţelese refuzul mesagerului de a urca. Strada i se părea mai sigură decât camera lui Franz: Albert căzuse în mâinile faimosului căpitan de bandiţi, în existenţa căruia refuzase atâta timp să creadă.

Nu era vreme de pierdut. Alergă la birou, îl deschise, găsi în sertarul indicat portofelul şi scrisoarea de credit: ea reprezenta

---

[12] Acum cred că există bandiţi italieni.

în total şase mii de piaştri, dar din cele şase mii de piaştri, Albert cheltuise trei mii. Franz nu avea nici o scrisoare de credit. Deoarece locuia la Florenţa şi venise la Roma numai pentru a petrece şapte-opt zile, luase o sută de ludovici, iar din aceşti o sută de ludovici, mai avea cel mult cincizeci.

Era nevoie deci de încă şapte-opt sute de piaştri pentru ca amândoi, Franz şi Albert, să poată strânge suma cerută. E drept că Franz putea să se bizuie într-un astfel de caz pe bunăvoinţa domnilor Torlonia. Se pregătea deci să se întoarcă la palatul Bracciano fără a pierde o clipă, când deodată o idee luminoasă îi trecu prin minte. Se gândi la contele de Monte- Cristo. Franz se pregătea să-l cheme pe Pastrini, când îl văzu pe acesta ivindu-se în uşă.

— Dragă domnule Pastrini, îi spuse repede, crezi că domnul conte e acasă?

— Da, Excelenţă, s-a înapoiat.

— A avut timp să se culce?

— Mă îndoiesc.

— Sună atunci, te rog, la uşa lui şi cere-i în numele meu permisiunea de a mă prezenta la el.

Pastrini se grăbi să urmeze instrucţiunile. Peste cinci minute era înapoi.

— Contele îl aşteaptă pe Excelenţa voastră, spuse el.

Franz străbătu coridorul şi un servitor îl introduse la conte. Acesta se afla într-un cabinet mic, pe care Franz nu-l văzuse încă şi care era înconjurat de divane. Contele îi ieşi în cale.

— Ei, ce vânt vă aduce la ora aceasta? îl întrebă el. Nu cumva veniţi să mă invitaţi la masă? Ar fi tare amabil din partea dumneavoastră.

— Vin să vă vorbesc într-o chestiune gravă.

— O chestiune? întrebă contele privindu-l pe Franz cu privirea lui profundă, caracteristică. Despre ce chestiune?

— Suntem singuri?

Contele se duse la uşă şi reveni.

— Perfect singuri, spuse el.

Franz îi întinse scrisoarea lui Albert.

— Citiţi-o, îi spuse el.

Contele citi scrisoarea.

— Hm! făcu el.

— Aţi luat cunoştinţă de post-scriptum?

— Da, spuse el, văd:

"Se alle sei della mattina le quattro mila piastre non sono nelle mie mani, alle sette il conte Alberto avra cessato di vivere[13]*. "*

LUIGI VAMPA

— Ce spuneţi despre asta? întrebă Franz.

— Aveţi suma care vi s-a cerut?

— Da, minus opt sute de piaştri.

Contele se duse la birou, îl deschise, şi, trăgând un sertar plin cu aur, zise:

— Nădăjduiesc că nu-mi veţi face injuria de a vă adresa altuia decât mie?

— Dimpotrivă, vedeţi că am venit direct la dumneavoastră, spre Franz.

— Şi vă mulţumesc. Poftim. Şi făcu semn lui Franz să scoată din sertar.

— E necesar să trimit suma aceasta lui Luigi Vampa? întrebă tânărul, privindu-l la rândul său ţintă pe conte.

— Ei, Doamne, spuse el, judecaţi şi dumneavoastră: post-scriptumul e precis.

— Cred că dacă v-aţi da osteneala să căutaţi, aţi găsi un mijloc care ar simplifica mult târgul, spuse Franz.

— Anume? întrebă contele uimit.

— De exemplu, dacă am merge să-l găsim împreună pe Luigi Vampa, sunt sigur că nu ne-ar refuza libertatea lui Albert.

— Mie? Şi ce influenţă credeţi că am eu asupra banditului?

— Nu i-aţi făcut oare unul din acele servicii care nu se uită?

— Anume?

— N-aţi salvat dumneavoastră viaţa lui Peppino?

— Aha, cine v-a spus asta?

— Ce vă interesează? Ştiu.

Contele rămase o clipă tăcut cu sprâncenele încruntate.

— Dacă m-aş duce să-l găsesc pe Vampa, m-aţi însoţi?

— Dacă tovărăşia mea nu v-ar fi prea neplăcută…

— Ei, bine, fie. Timpul e frumos, o plimbare în câmpia Romei nu poate să ne facă decât bine.

---

[13] Dacă la orele şase dimineaţa cei patru mii de piaştri nu sunt în mâinile mele, la ceasurile şapte vicontele Albert va înceta să existe.

— Trebuie să luăm arme?
— Ce să facem cu ele?
— Bani?
— De prisos. Unde e omul care a adus biletul?
— În stradă.
— Aşteaptă răspunsul?
— Da.
— Trebuie să ştim unde mergem. Mă duc să-l chem.
— Inutil, n-a vrut să urce.
— La dumneavoastră poate, dar la mine nu va face mofturi.
Contele se duse la fereastra cabinetului ce dădea spre stradă şi fluieră într-un anumit mod. Omul cu manta se desprinse de lângă zid şi înaintă până în mijlocul străzii.
— *Salite*! strigă contele cu tonul cu care ar fi dat ordin unui servitor.
Mesagerul se supuse fără întârziere, fără şovăială, cu grabă chiar, şi, urcând cele patru trepte ale peronului, intră în hotel. Peste cinci minute era la uşa cabinetului.
— A, tu eşti, Peppino? spuse contele.
Dar, în loc să răspundă, Peppino se aruncă în genunchi, apucă mâna contelui şi o sărută de mai multe ori.
— Aha, îi spuse contele, încă n-ai uitat că ţi-am salvat viaţa. Ciudat, căci au trecut de atunci opt zile.
— Nu, Excelenţă şi n-am să uit niciodată, răspunse Peppino cu un accent de profundă recunoştinţă.
— Niciodată este prea mult. În sfârşit, însă este destul şi aşa, că îţi închipui. Scoală-te şi răspunde-mi.
Peppino îi aruncă lui Franz o privire neliniştită.
— O, poţi să vorbeşti în faţa Excelenţei sale! spuse el. Este un prieten al meu.
— Permiteţi-mi să vă dau acest titlu, spuse în franceză contele, întorcându-se spre Franz. E nevoie, pentru a mări încrederea omului.
— Poţi să vorbeşti în faţa mea, zise Franz, sunt un prieten al contelui.
— Atunci e bine, spuse Peppino, întorcându-se la rându-i spre conte. Excelenţa voastră să mă întrebe şi voi răspunde.
— Cum a căzut vicontele Albert în mâinile lui Luigi?
— Excelenţă, caleaşca francezului s-a încrucişat de mai multe ori cu aceea în care se găsea Tereza.

— Amanta căpitanului?

— Da. Francezul i-a făcut ochi dulci, Tereza s-a distrat răspunzându-i, francezul i-a aruncat buchete; i-a aruncat şi ea; toate acestea, bineînţeles, cu învoirea căpitanului care se găsea în aceeaşi caleaşcă.

— Cum, exclamă Franz, Luigi Vampa se găsea în caleaşca ţărăncilor romane?

— El era cel care conducea, deghizat ca vizitiu, răspunse Peppino.

— Pe urmă? întrebă contele.

— Pe urmă, francezul s-a demascat. Tereza, tot cu învoirea căpitanului, a făcut la fel. Francezul a cerut o întâlnire, Tereza i-a acordat întâlnirea cerută, numai că, în locul Terezei, pe treptele bisericii San-Giacomo a fost Beppo.

— Cum, îl întrerupse iarăşi Franz, ţăranca aceea care i-a smuls lumânarea?...

— Era un flăcău de cincisprezece ani, răspunse Peppino; dar nu e nici o ruşine pentru prietenul dumneavoastră că a fost prins; Beppo a înhăţat şi pe alţii.

— Şi Beppo l-a scos dintre ziduri? întrebă contele.

— Întocmai. O caleaşcă aştepta la capătul viei Macello. Beppo s-a urcat înăuntru, invitându-l pe francez să-l urmeze. Acesta nu s-a lăsat rugat de două ori. I-a oferit cu galanterie mâna dreaptă lui Beppo şi s-a aşezat lângă el. Beppo l-a anunţat atunci că-l conduce la o vilă situată la o leghe de Roma. Francezul i-a dat asigurări lui Beppo că e gata să-l urmeze până la capătul lumii. Vizitiul a urcat pe strada di Ripetta, a ajuns la poarta San-Paulo, iar la două sute de paşi, în câmpie, fiindcă francezul devenea prea cutezător, Beppo i-a pus o pereche de pistoale în gât; vizitiul a oprit numaidecât caii, s-a răsucit pe scaun şi a făcut la fel. În acelaşi timp, patru dintr-ai noştri, care erau ascunşi pe malurile Almului, s-au năpustit asupra trăsurii. Francezul avea chef să se apere, ba chiar, după câte am auzit, l-a cam gâtuit pe Beppo, însă nu putea face nimic împotriva a cinci oameni înarmaţi. A trebuit să se predea. L-au coborât din trăsură, au mers de-a lungul malurilor râuleţului şi l-au condus la Tereza şi la Luigi, care îl aşteptau în catacombele de la San-Sebastian.

— Ei, dar mi se pare că istoria aceasta este interesantă, spuse contele întorcându-se spre Franz. Ce spuneţi dumneavoastră, că sunteţi cunoscător?

— Spun că aş găsi-o foarte nostimă, răspunse Franz, dacă s-ar fi întâmplat altuia decât bietului Albert.

— Fapt este, spuse contele, că dacă nu mă găseaţi, norocul l-ar fi costat cam scump pe prietenul dumneavoastră. Fiţi însă pe pace, va scăpa doar cu spaima.

— Şi este nevoie să-l căutăm? întrebă Franz.

— Ba bine că nu. Cu atât mai mult, cu cât el se găseşte într-un loc foarte pitoresc. Cunoaşteţi catacombele de la San-Sebastian?

— Nu, n-am coborât niciodată acolo, dar îmi făgăduiam să cobor într-o zi.

— Uite, aveţi prilejul şi ar fi greu să găsiţi altul mai bun. Aveţi trăsura?

— Nu.

— Nu e nimic; mi se ţine de obicei una înhămată zi şi noapte.

— Înhămată gata?

— Da, sunt o fiinţă foarte capricioasă. Trebuie să vă spun că, uneori, sculându-mă după-masă la mijlocul nopţii, îmi vine pofta să pornesc undeva şi plec.

Contele sună o dată şi cameristul intră.

— Spune să se scoată trăsura din şopron, spuse el şi ia pistoalele din buzunare. Nu e nevoie să-l scoli pe vizitiu, va conduce Ali.

Peste o clipă se auzi huruitul trăsurii care se oprea în dreptul porţii. Contele scoase ceasul.

— Douăsprezece şi jumătate, spuse el. Am fi putut pleca de aici la cinci dimineaţa şi încă să ajungem la timp; dar poate că întârzierea l-ar fi făcut pe tovarăşul dumneavoastră să petreacă o noapte rea, aşa că e mai bine să mergem repede şi să-l scoatem din mâinile trădătorilor. Mai sunteţi hotărât să mă însoţiţi?

— Mai mult decât oricând!

— Atunci veniţi.

Franz şi contele ieşiră, urmaţi de Peppino. La poartă găsiră trăsura. Ali stătea pe capră. Franz îl recunoscu pe sclavul mut din peştera de la Monte-Cristo. Franz şi contele urcară în trăsura

care era un cupeu. Peppino se aşeză lângă Ali şi porniră în galop. Ali primise ordine dinainte, căci o luă pe strada principală, străbătu Campo-Vaccino, urcă pe strada San- Gregorio şi ajunse la poarta San-Sebastian. Aci, portarul vru să le facă oarecare dificultăţi, dar contele de Monte-Cristo îi prezentă o autorizaţie a guvernatorului Romei de a intra în oraş şi de a ieşi la orice oră din zi şi noapte. Bara fu deci ridicată, portarul primi un ludovic pentru osteneală şi trecură.

Drumul, pe care îl urma trăsura era vechea cale Appiana străjuită de morminte. Din loc în loc, în lumina lunii care începea să se înalţe, lui Franz i se părea că vede o santinelă desprinzându-se dintr-o ruină. Dar, îndată, la un semn schimbat între Peppino şi santinelă, ea reintra în umbră şi dispărea.

Cu puţin înainte de circul Caracalla, trăsura se opri. Peppino deschise portiera, iar contele şi Franz coborâră.

— Peste zece minute, îi spuse contele tovarăşului său, vom ajunge.

Îl luă apoi pe Peppino de-o parte, îi dădu un ordin în şoaptă şi Peppino porni după ce se prevăzu cu o torţă pe care o scoase din cufărul cupeului.

Se scurseră încă cinci minute, în răstimpul cărora Franz îl văzu pe cioban afundându-se pe o potecă mică, printre denivelările de teren care formează solul convulsionat al şesului Romei şi dispărând în ierburile înalte, roşiatice, care par coama zburlită a unui leu gigantic.

— Acum, spuse contele, să-l urmăm.

Franz şi contele porniră, la rândul lor pe aceeaşi cărare, care după o sută de paşi, îi duse pe o pantă înclinată, din fundul unei vâlcele.

În curând, zăriră doi oameni vorbind în umbră.

— Trebuie să mergem mai departe sau să aşteptăm? întrebă Franz pe conte.

— Să mergem. Desigur că Peppino a înştiinţat santinela despre sosirea noastră.

Într-adevăr, unul dintre cei doi oameni era Peppino, iar celălalt era un bandit, pus acolo de pază.

Franz şi contele se apropiară. Banditul salută.

— Excelenţă, spuse Peppino adresându-se contelui, dacă vreţi să mă urmaţi, gura catacombelor e la doi paşi de aici.

— Bine, spuse contele, ia-o înainte.

Într-adevăr, după un pâlc de tufişuri şi în mijlocul câtorva stânci, apăru o deschizătură prin care un om cu greu putea trece.

Peppino se strecură cel dintâi. Dar, de îndată ce făcu câţiva paşi, trecerea subterană se lărgi. Atunci se opri, îşi aprinse torţa şi se întoarse să vadă dacă este urmat.

Terenul se afunda printr-o pantă lină şi treptat se lărgea. Franz şi contele erau însă nevoiţi să meargă aplecaţi şi cu greu ar fi putut să meargă alături. Mai făcură vreo cincizeci de paşi astfel, pe urmă îi opri strigătul: *Cine e? Stai!*

Văzură atunci sclipind în întuneric, pe ţeava unei carabine, răsfrângerea propriei lor torţe.

— *Prieten*! spuse Peppino.

Înaintă singur şi şopti câteva cuvinte celei de a doua santinele care, ca şi prima, salută făcând semn vizitatorilor nocturni că pot să-şi continue drumul.

În spatele santinelei, era o scară de vreo douăzeci de trepte. Franz şi contele coborâră şi se pomeniră la o răspântie macabră. Cinci drumuri se despărţeau, asemenea razelor unei stele, iar zidurile, scobite de nişte firide suprapuse, având forma unor sicrie, arătau că intraseră, în sfârşit, în catacombe.

Într-o grotă a cărei întindere nu putea fi distinsă se vedeau ziua câteva răsfrângeri de lumină.

Contele puse mâna pe umărul lui Franz.

— Vreţi să vedeţi o tabără de bandiţi în repaus? îl întrebă el.

— Desigur, răspunse Franz.

— Bine, veniţi cu mine... Peppino, stinge torţa.

Peppino ascultă, astfel că Franz şi contele se pomeniră în întunericul cel mai profund. Dar, la vreo cincizeci de paşi înaintea lor, continuau să danseze de-a lungul zidurilor câteva licăriri roşiatice, devenite şi mai vizibile când Peppino îşi stinsese facla.

Înaintară în tăcere, contele călăuzindu-l pe Franz ca şi cum ar fi fost înzestrat cu darul bizar de a vedea în beznă. De altfel şi Franz distingea mai uşor drumul, pe măsură ce se apropiau de reflexele care îi călăuzeau.

Trei arcade, dintre care cea de la mijloc servea de poartă, le lăsa trecerea liberă. Arcadele se deschideau într-o parte, spre coridorul unde erau contele şi Franz, iar în alta, spre o încăpere

mare, pătrată, înconjurată de firide la fel cu acelea despre care am mai vorbit. În mijlocul încăperii se înălţau patru pietre ce serviseră altădată de altar, aşa cum indica crucea înfiptă încă deasupra lor.

O singură lampă aşezată pe un capăt de coloană lumina cu o lumină palidă, şovăielnică, ciudată scena care se oferea ochilor celor doi vizitatori ascunşi în umbră. Un bărbat stătea jos, sprijinit cu cotul de coloană şi citea cu spatele spre arcadele prin a căror deschizătură îl priveau noii sosiţi.

Era Luigi Vampa, conducătorul bandei.

De jur împrejurul lui, grupaţi după toane, culcaţi în mantale sau rezemaţi de un fel de bancă de piatră, care înconjura columbarul, se odihneau vreo douăzeci de tâlhari. Fiecare avea carabina la îndemână.

În fund, tăcută, abia vizibilă şi asemănătoare unei armuri, o santinelă se plimba în lung şi în lat în dreptul unei deschizături care nu se zărea, pentru că acolo bezna părea şi mai groasă.

Când contele socoti că Franz şi-a desfătat îndeajuns privirile urmărind pitorescul tablou, puse degetul la gură recomandându-i tăcere şi, urcând cele trei trepte care duceau din coridor în columbar, intră în încăpere prin arcada de la mijloc şi înaintă spre Vampa, care era aşa de adânc cufundat în lectură încât nu auzi zgomotul paşilor.

— Cine e? strigă santinela atentă şi care văzu, la licărirea lămpii, o umbră mărindu-se dinapoia căpitanului.

Auzind strigătul, Vampa sări în sus, scoţând în acelaşi timp un pistol de la brâu.

Cât ai clipi, toţi banditii fură în picioare şi douăzeci de ţevi de carabină se îndreptară asupra contelui.

— Dragul meu Vampa, spuse acesta liniştit, cu glas cât se poate de calm şi fără ca un singur muşchi să-i tresară pe figură, mi se pare că se fac prea multe formalităţi pentru primirea unui prieten.

— Armele jos! strigă căpitanul făcând un semn poruncitor cu o mână, în timp ce cu cealaltă îşi scotea respectuos pălăria. Apoi, întorcându-se spre misteriosul personaj care domina toată scena: Iertaţi-mă, domnule conte, îi spuse, dar mă aşteptam aşa de puţin la onoarea vizitei dumneavoastră încât nu v-am recunoscut.

— Se pare că ai memoria scurtă în toate privinţele, Vampa, vorbi contele şi că nu uiţi numai figura oamenilor, dar şi angajamentele încheiate cu ei.

— Şi ce angajamente am uitat, domnule conte, întrebă banditul cu tonul celui care, dacă a săvârşit o greşeală, nu vrea decât s-o repare.

— Nu ne-am înţeles, spuse contele, că nu numai persoana mea, dar şi a prietenilor mei îţi vor fi sacre?

— Şi cu ce m-am abătut de la convenţie, Excelenţă?

— Ai răpit în astă seară şi l-ai transportat aici pe vicontele Albert de Morcerf. Ei, bine, continuă contele cu accent care îl înfioră pe Franz, tânărul acesta face parte dintre prietenii mei. Tânărul stă în acelaşi hotel cu mine, tânărul s-a plimbat pe Corso timp de opt zile în caleaşca mea şi totuşi, îţi repet, l-ai răpit, l-ai transportat aici şi, adăugă contele scoţând scrisoarea din buzunar, ai cerut preţ de răscumpărare ca şi cum ar fi primul venit.

— Voi de ce nu m-aţi înştiinţat cum stau lucrurile? spuse căpitanul, întorcându-se spre oamenii care se traseră toţi dinaintea privirii sale. De ce m-aţi silit să-mi calc cuvântul faţă de un om ca domnul conte, care ţine în mână viaţa noastră, a tuturora? Pe sângele lui Hristos, dacă mi-aş închipui că unul dintre voi a ştiut că tânărul era prietenul Excelenţei sale, i-aş zbura creierii cu mâna mea.

— Ei, ţi-am spus că la mijloc e o eroare? zise contele, întorcându-se spre Franz.

— Nu sunteţi singur? întrebă Vampa neliniştit.

— Sunt cu persoana căreia îi era adresată scrisoarea aceasta şi căreia am vrut să-i dovedesc că Luigi Vampa e un om de cuvânt. Veniţi, Excelenţă, îi spuse el lui Franz, Luigi Vampa vă va spune singur că e foarte mâhnit de greşeala pe care a săvârşit-o. Franz se apropie. Căpitanul făcu câţiva paşi spre ei.

— Fiţi bine venit printre noi, Excelenţă, îi spuse el. Aţi auzit ce v-a spus contele şi ce i-am răspuns eu: voi adăuga că n-aş vrea ca, pentru cele patru mii de piaştri la care fixasem răscumpărarea prietenului dumneavoastră, să se fi întâmplat acest fapt.

— Dar unde e prizonierul, întrebă Franz, privind de jur-împrejur cu nelinişte. Nu-l văd.

— Nădăjduiesc că nu i s-a întâmplat nimic? zise contele încruntând sprâncenele.

— Prizonierul e acolo, spuse Vampa, arătând cu mâna fundătura în dreptul căreia se plimba banditul de santinelă. Îi voi da de veste eu însumi că e liber.

Căpitanul înaintă spre locul arătat de el ca servind de închisoare lui Albert, iar Franz şi contele îl urmară. -

— Ce face prizonierul? întrebă Vampa pe santinelă.

— Căpitane, nu ştiu, răspunse acesta. De mai bine de un ceas nu l-am mai auzit mişcându-se.

— Veniţi, Excelenţă, spuse Vampa.

Contele şi Franz urcară şapte sau opt trepte, având înaintea lor pe căpitan, care trase un zăvor şi împinse o uşă. Atunci, la licărirea unei lămpi asemănătoare aceleia care lumina columbarul, putură să-l vadă pe Albert înfăşurat într-o manta pe care i-o împrumutase un bandit, culcat într-un ungher şi dormind dus.

— Haida, de, nu e tocmai rău pentru un om care urma să fie împuşcat la şapte dimineaţa, spuse contele cu zâmbetul ce-i era caracteristic.

Vampa îl privea pe Albert dormind, cu oarecare admiraţie. Se vedea că dovada aceasta de curaj nu-l lăsa rece.

— Aveţi dreptate, domnule conte, spuse el, omul acesta e, de bună seamă, prietenul dumneavoastră.

Apoi, apropiindu-se de Albert şi atingându-l pe umăr, spuse:

— Excelenţă, vă rog să vă sculaţi.

Albert întinse braţele, îşi frecă pleoapele şi deschise ochii.

— Aha, spuse el, dumneata eşti, căpitane? La naiba, ar fi trebuit să mă laşi să dorm. Visam un vis încântător, visam că dansam galopul la Torlonia cu contesa G. Îşi scoase ceasul pe care îl păstrase ca să-şi dea seama de timpul scurs.

— Unu şi jumătate noaptea, spuse. De ce dracu mă scoli la ora astă.

— Ca să vă spun că sunteţi liber, Excelenţă!

— Dragul meu, reluă Albert cu desăvârşită libertate de spirit, ţine minte pe viitor maxima aceasta a lui Napoleon cel Mare: "Nu mă treziţi decât pentru veştile rele". Dacă mă lăsai să dorm, terminam galopul şi ţi-aş fi fost recunoscător toată viaţa...Ţi s-a plătit va să zică răscumpărarea mea?

— Nu, Excelenţă.

— Atunci cum sunt liber?

— Cineva căruia nu pot a-i refuza nimic a venit să vă reclame.

— Până aici?

— Până aici.

— Drace, acest cineva este foarte amabil.

Albert privi în juru-i şi-l zări pe Franz.

— Cum, tu, dragă Franz, împingi devotamentul până aici? îi spuse el.

— Nu eu, răspunse Franz, ci vecinul nostru, domnul conte de Monte-Cristo.

— O, la naiba, domnule conte, spuse Albert cu voioşie, potrivindu-şi cravata şi manşetele. Sunteţi un om cu adevărat preţios şi nădăjduiesc că mă veţi primi ca pe veşnicul dumneavoastră îndatorat, mai întâi pentru chestia cu trăsura, apoi pentru aceasta. Şi întinse mâna contelui care se înfioră în momentul când să i-o dea pe a sa, dar care, totuşi, i-o dădu.

Banditul privea scena cu aer buimăcit. Era de bună seamă, deprins să-şi vadă prizonierii tremurând în faţa lui şi iată că avea unul a cărui dispoziţie ironică nu suferise nici o ştirbire. Franz era încântat că Albert susţinuse, chiar faţă de un bandit, onoarea naţională.

— Dragă Albert, îi spuse, dacă te grăbeşti, vom mai avea timp să încheiem noaptea la Torlonia. Îţi vei relua galopul de unde l-ai întrerupt, astfel că nu-i vei păstra pică lui senior Luigi, care s-a purtat în împrejurarea aceasta ca un om galant.

— Adevărat, spuse el, ai dreptate şi vom putea să fim acolo la ceasurile două. Senior Luigi, continuă Albert, mai e vreo formalitate de îndeplinit pentru a mă despărţi de Excelenţa voastră?

— Nici una, domnule, răspunse banditul şi sunteţi liber ca aerul.

— În cazul acesta, viaţa e plăcută şi veselă. Veniţi, domnilor, veniţi.

Urmat de Franz şi de conte, Albert coborî scara şi străbătu sala mare, pătrată. Bandiţii stăteau în picioare cu pălăriile în mână.

— Peppino, spuse căpitanul, dă-mi torţa!

— Dar ce vrei să faci? întrebă contele.

— Vă conduc, spuse căpitanul. E cea mai mică onoare pe care o pot înapoia Excelenţei voastre.

Şi, luând torţa aprinsă din mâinile păstorului, merse înaintea oaspeţilor săi, nu ca un valet care îndeplineşte o operă de servilism, ci ca un rege care îşi precede ambasadorii. Când ajunse la poartă, se înclină.

— Şi acum, domnule conte, spuse el, vă repet scuzele mele şi nădăjduiesc că nu veţi păstra nici o ciudă pentru cele întâmplate.

— Nu, dragă Vampa, spuse contele. De altminteri, dumneata îţi răscumperi greşelile într-un mod aşa de galant, încât sunt aproape ispitit să-ţi mulţumesc pentru cele făcute.

— Domnilor, reluă căpitanul întorcându-se spre tineri, poate că invitaţia nu vi se va părea tocmai atrăgătoare. Dar, dacă vă va veni pofta să-mi mai faceţi o vizită, veţi fi bine veniţi oriunde mă voi afla.

Franz şi Albert salutară. Contele ieşi primul, apoi Albert. Franz rămase ultimul.

— Excelenţa voastră vrea să mă întrebe ceva? spuse Vampa zâmbind.

— Da, mărturisesc, răspunse Franz. Aş fi curios să ştiu ce citeai cu atâta atenţie când am sosit noi.

— *Comentariile lui Cezar*, spuse banditul. E cartea mea de predilecţie.

— Hai, nu vii? întrebă Albert.

— Ba da, iată-mă, răspunse Franz. Şi ieşi la rându-i, din gârlici.

Făcură câţiva paşi pe câmpie.

— A, pardon, spuse Albert înapoindu-se. Îmi dai voie, căpitane?

Şi îşi aprinse ţigara de la torţa lui Vampa.

— Acum, domnule conte, glăsui el, cea mai mare grabă cu putinţă. Doresc grozav să închei noaptea la ducele de Bracciano.

Regăsiră trăsura unde o lăsaseră. Contele îi spuse lui Ali un singur cuvânt arab şi caii porniră în goană.

Erau fix orele două la ceasul lui Albert, când cei doi prieteni intrară în sala de dans.

Întoarcerea lor stârni senzaţie. Dar, deoarece intrau împreună, toate îngrijorările cu privire la Albert încetară pe dată.

— Doamnă, spuse vicontele de Morcerf apropiindu-se de contesă, aţi avut ieri bunătatea să-mi făgăduiţi un galop. Vin cam târziu şi reclam graţioasa făgăduinţă, dar prietenul meu, a cărui sinceritate o cunoaşteţi, vă va declara că nu sunt eu de vină.

Şi, deoarece muzica tocmai dădea semnalul valsului, Albert îşi trecu braţul pe după talia contesei şi dispăru cu ea în vârtejul dansatorilor.

În vremea asta, Franz se gândea la înfiorarea ciudată care străbătuse trupul contelui de Monte-Cristo în momentul când a fost oarecum nevoit să-i dea mâna lui Albert.

Sfârşitul volumului I